శ్రీరస్తు.

శ్రీమచ్ఛ్వేత వేదాంతాది ప్రశంసితాత్మీయనిస్సీమ
విభవేన, మందప్రజ్ఞానుజిఘృక్షాకరుణారసపాథోనిధినా
తత్రభవతా కల్ప సూత్రకృతా శ్రీమదాపస్తంబమునినా
కృపాళుతా నిర్మితగృహ్యసూత్రానుగృహీతం,
వైదికవిశిష్టశిష్టజనోపయోగిముఖ్యవిషయసమవేతం,
వప్పనభట్టీయసంయోజితమ్,
యాజుషప్రయోగచింతామణిర్నామ
స్మార్తగ్రంథరత్నమ్,

నానాదేశానీతబహుపుస్తకసంప్రతిపన్న
పాఠభేదాన్ సమీక్ష్య, లేఖకప్రమాదజనితదోష
రహితం యథాతథా పండితసంస్కృతమ్,
ములుకుట్ల-రామలింగశాస్త్రిణా.
చెన్నపుర్యాం,

(విద్యా) వివేకకళానిధి
శారదానిలయ
ముద్రాయంత్రేతదధ్యక్షవార
ముద్రాపితం ప్రకటీకృతంచ
విజయతాంతరామ్,

౧౮౮౬సం॥

Registered Copy - right.

మావద్ద విక్రయమునకు సిద్ధముగనుండు పుస్తకముల ఖరీదులు.

	రూ	అ	పై	రూ (పోస్టేజి)	అ	పై
కృష్ణయజుర్వేదము ప్రథమప్రపాఠకము (మొదటిఅర్థము) శ్రీవిద్యారణ్యభాష్యసహితము. బైండుప్రతికి.	౧౧	౦	౦	౦	౧౦	౦
అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులు	౮	౦	౦			
కాలమాధవీయము(ధర్మశాస్త్రము)	౧	౪	౦			
మహాన్యాసము	౦	౪	౦			
శ్రీసూక్తభాష్యము	౦	౪	౦			
వ్రతచూడామణి(ఇది౪౦౦వ్రతములుగలది)	౨	౦	౦			
సంధ్యాభాష్యము, కృష్ణపండితీయము	౦	౬	౦			
జాతకాలంకారము(సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్యానవిశిష్టము.)	౦	౮	౦			
యాజుషప్రయోగచింతామణి (షోడశకర్మలు)	౨	౦	౦			
గీతాభాష్యము(శంకరకృతము)	౧	౮	౦			
ప్రాస్తావికశ్లోకములు	౦	౪	౦	౦	౦	
సప్తర్షికృతరామస్తోత్రము	౦	౦	౬	౦	౦	
మేఘసందేశము-సవ్యాఖ్యానము	౦	౨	౦	౦	౦	
భక్తేశ్వరవ్రతకల్పం	౦	౨	౦	౦		
గరుడపురాణం	౦	౧౨	౦	౦		
జీవవారైకాదశీవ్రతం	౦	౨	౦	౦		
నరసభూపాలీయము(అలంకారశాస్త్రము)	౦	౧౨	౦	౦		
గణపతిసహస్రనామస్తోత్రము		౨	౦			
కాళిదాసప్రహసనము		౨	౦			
ఆహ్నికమంత్రము		౨	౦			
సం॥ వాసుదేవమననం	౦	౪				

మదరాస్ శాలవీధి డోరునెం ౧౭౦ - గలఇంటిలోనివసించు

☞ ములుకుట్ల - రామలింగశాస్త్రిలు.

శ్రీరస్తు.

ఏతద్విషయానుక్రమణికా

విషయాః.	పుటసంఖ్యా.	విషయాః.	పుటసంఖ్యా.
విఘ్నేశ్వరపూజా	౧	విరజాహోమః	౭౯
పుణ్యాహవాచనమ్		ఉపాకర్మోత్సర్జనం	౮౧
నాందీప్రయోగః		వేదవ్రతప్రకరణం	౮౨
నాందీవిధిః	౧౦	ప్రాజాపత్యవ్రతం	౮౩
నవగ్రహమఖః	౧౨	ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనం	౮౪
మృత్యుంజయమ్	౨౩	సౌమ్యవ్రతం	,,
నవగ్రహపూజావిధిః	౨౫	సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనం	౮౯
అగ్నిముఖమ్	౨౬	ఆగ్నేయవ్రతం	౯౧
జయాదయః	౩౦	ఆగ్నేయవ్రతోత్సర్జనం	౯౨
ముఖావలోకనం	౩౭	వైశ్వదేవవ్రతం	౯౩
గర్భాధానం	౩౮	వైశ్వదేవవ్రతోత్సర్జనం	౯౪
సీమంతం	౩౯	స్నాతకం	౯౪
పుంసువనం	౪౨	వైకల్పికసమావర్తనం	౧౦౦
క్షిప్రపుంసువనం	౪౩	వివాహః	౧౦౧
జాతకర్మప్రకరణం	౪౪	స్థాలీపాకప్రారంభః	౧౦౪
నామకరణం	౪౮	నాకబలిః	౧౨౧
అన్నప్రాశనం	౫౦	వివాహమంగళాష్టకాని	౧౨౪
అంకురారోపణం	,,	చూర్ణికా	౧౨౭
చౌలప్రకరణం	౫౫	మహాసంకల్పః	౧౨౯
గోదానవ్రతం	౫౮	కంకణవిమోచనమంత్రః	౧౩౨
అగ్నిగోదానం	,,	మిధునవిడియమంత్రః	౧౩౩
అనుపనీతప్రాయశ్చిత్తం	,,	ఉపహారమంత్రః	,,
ఉపనయనం	౬౧	కన్యాయాస్తద్బంధ్వధీనమంత్రః	౧౩౩
పాలాశకర్మ	౭౧		
పాహిత్రయోదశహోమాః	౭౪	వివాహసదస్యకాలసరస్వతీపూజావిధానం	,,
ఉపాకర్మప్రకరణం	౭౫		
బ్రహ్మయజ్ఞః	౭౭	శాపనాదిమంత్రాః	౧౩౪

విషయాః.	పుటసంఖ్యా.	విషయాః	పుటసంఖ్యా
హృదయసంసర్గహోమః	౧౩౪	దేవతార్చనాత్పూర్వం వైశ్వదేవనిర్ణయః	౧౫
మూలికాహరణవినియోగః	౧౩౫	వైశ్వదేవపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం	౧౫
అన్వారంభణీయస్థాలీపాకః	౧౩౬	వైశ్వదేవాత్పూర్వంభిక్షాదానం	౧౫
అన్వారంభణీయానంతరమన్వాధానం	౧౩౯	బలిప్రదానకాలకాకస్పృష్టిప్రాయశ్చిత్తం	౧౫
విభక్తేష్టిః	౧౩౯	బలిప్రమాణం	౧౫
వైశ్వదేవార్థగృహపాకారంభః	౧౩౯	వైశ్వదేవపక్షగ్రాహ్యాణి వైశ్వదేవాద్యధికారిణః తండులదానవిధిః	౧౫
వైశ్వదేవారంభః	౧౪౧	దాయాద్యగ్నిపక్షావిభక్తవైశ్వదేవః	
పక్షాంతరవైశ్వదేవప్రకారః	౧౪౩	పక్షాంతరీయవైశ్వదేవస్థాలీపాకః	౧౫
భాగవినియోగః	,,	వైశ్వదేవకారికాప్రకరణం	౧౫
వైశ్వదేవః	౧౪౪	వైశ్వదేవనిత్యత్వాదివిచారః	౧౫
ప్రియభోజనం	౧౪౬	ప్రవాస్యాదికర్తృకవైశ్వదేవవిధిః	
స్థాలీపాకః	,,	రోగోపవాసాదికర్తృకవైశ్వదేవవిధిః	
కృష్ణకృతువివాహవైశ్వదేవప్రకారః	౧౪౭	భోజ్యపరాన్నాదివిచారః	౧౫
ప్రథమపూర్ణిమాతిక్రమకృత్యం	,,	ప్రవాసపరాన్నభక్షణం	౧౫
ఔపాసనపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం	౧౪౭	పరపాకరతాదీనాంప్రాయశ్చిత్తం	౧౬
అలస్యపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం	౧౪౮	సంసృష్టాద్యన్నవైశ్వదేవనిషేధః	
కామకృతపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం	,,	వైశ్వదేవారంభవిచారః	౧౬
నాస్తిక్యపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం			
వైశ్వదేవపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం	౧౪౮ (౧౪౯)		
స్థాలీపాకపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం			
ప్రాయశ్చిత్తసమన్వయః	,,		
సద్యఃప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా ఆరంభః	౧౪౯		
విషతద్వ్యయానుక్రమణికా	౧౫౦		
వైశ్వదేవే కేచనవిశేషః	౧౫౦		

విషయాః	పుటసంఖ్యా.
పితృభూతబల్యుద్ధరణం	౧౬౩
వైశ్వదేవబల్యుద్ధరణాది నిశేషాః	,,
ఏకకాలెవైశ్వదేవద్వయ నిషేధః	౧౬౩
కూశ్మాండాః	౧౬౫
గణహోమమంత్రాః	౧౭౦
సింహానువాకః	౧౭౭
పునరాధేయం	౧౭౮
లఘుపునస్సందానవిధిః	౧౮౧
ఔపాసనం	౧౮౨
ఆత్మారోవణం	౧౮౩
గృహనిర్మాణం	,,
గృహప్రవేశః	౧౮౪
శ్వగ్రహగృహీతస్య శాంతిః	౧౮౫
శంఖగ్రహగృహీతస్యకుమారస్యశాంతిః	౧౮౬
సర్పబలిః	౧౮౭
సర్పబలెరుత్సర్గ	౧౯౦
ఆగ్రయణస్థాలీపాకః	,,
హేమంతప్రత్యవరోహణం	౧౯౧
ఈశానబలిః	౧౯౧
మాసిశ్రాద్ధప్రకరణం	
అష్టకాప్రకరణం	
దధ్యంజలిః	
అన్వష్టకా	
అవశిష్టమంత్రవినియోగః	
పిండపితృయజ్ఞః	

విషయాః	పుటసంఖ్యా.
పునస్సంధానమ్	౨౧౩
అబ్దికమంత్రః	౨౧౭
శ్రాద్ధాంగతర్పణం	౨౩౨
అన్నసూక్తం	౨౩౩
అర్థిశ్రవణం	౨౩౭
మహాలయప్రకరణం	౨౪౮
హిరణ్యశ్రాద్ధప్రకరణం	౨౪౯
సంకల్పశ్రాద్ధం	౨౫౦
సర్వప్రాయశ్చిత్తం	౧
మృత్తికాస్నానం	౯
స్నానప్రకరణం	౧౪
గంగాప్రార్థనా	౧౪
సింధుస్నానవిధిః	౧౬
ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిః	౧౮
భస్మధారణవిధిః	౧౮
కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్	౨౦
ఔపాసనం	౨౧
నిత్యపితృతర్పణం	౨౪
యమతర్పణం	౨౫
భీష్మతర్పణం	౨౬
పంచాయతనపూజా	,,
సూర్యోపస్థానం	౩౨
పంచపూజావిధాననిరూపణం	౩౩
దేవతార్చనం	౩౪
పుత్రస్వీకారః	౩౮
దత్తహోమాః	౩౯
ద్విభార్యాగ్నిసంసర్గః	౪౦
అశ్వారోహణం	౪౫
గజారోహణం	౪౬

విషయాః.	పుటసంఖ్యా.	విషయాః	పుటసంఖ్యా
తాభ్యాంపతితస్యకర్మ	౪౫	సమస్యాహోమః	,,
సంవాదీయఫలీకరణహోమః	,,	పక్షహోమః	౫౧
సభార్యాయాః పురుషాంతర		అక్షరాభ్యాసః	,,
సంగతినిరాసార్థంకర్మ	౪౬	విధురవైశ్వదేవః	౫౨
పునస్తద్భార్యోపయోగ		ఏకనక్షత్రజననశాంతిః	౫౩
కరణం	౪౬	జన్మనక్షత్రేరోగోత్పత్తౌశాంతిః	౫౩
పణ్యాహోమః	,,	నాలవేష్టనశాంతిః	౫౪
భార్యాయాభర్తృవశ్యకర్మ	౪౭	సామాన్యాశీః	౫౬
దాసాదిపలాయననిమిత్తంకర్మ	౪౭	ఆశీర్వచనమంత్రాః	౫౮
ఆకస్మికవృక్షఫలాదిపతనం	,,	అథఋగ్వేదాశీః	౬౨
అద్భుతోత్పాతనిమిత్తం	౪౮	అథసర్వశాంతివిధిః	౬౨
కదళీవివాహః	౪౯	ఆతురసన్న్యాసః	౬౬
చంద్రగ్రహణహోమాః	,,	స్వస్తిమంత్రార్థాః	౬౮
సూర్యగ్రహణహోమాః	౫౦		

ఏతద్విషయానుక్రమణికా సమాప్తా

శ్రీరస్తు.

యాజుషప్రయోగచింతామణిః ప్రారంభః.

విఘ్నేశ్వర పూజా.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

హరిః - ఓం - శుక్లాంబరధరంవిష్ణుంశశివర్ణంచతుర్భుజం । ప్రసన్న వదనంధ్యాయేత్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే ॥౧॥ తదేవలగ్నంసుదినంతదేవ తారాబలంచంద్రబలంతదేవ । విద్యాబలందైవబలంతదేవ లక్ష్మీపతే తేంఘ్రియుగంస్మరామి ॥ ౨ ॥ సుముహూర్తమస్తు. సుప్రతిష్ఠితమస్తు॥ దేవీం వాచమజనయంతదేవాస్తాం విశ్వరూపాఃపశవోవదంతి । సానోమంద్రే షమూర్జందుహానాధేనుర్వా గస్మానుపసుష్టుతైతు ॥ సుముహూర్తమస్తు. సుప్రతిష్ఠితమస్తు ॥ కళ్యాణాద్భుతగాత్రాయ కామితార్థప్రదాయినే। శ్రీమ ద్వేంకటనాథాయ శ్రీనివాసాయమంగళం । యత్రయోగీశ్వరఃకృష్ణోయ త్రపార్థోధనుర్ధరః । తత్రశ్రీర్విజయోభూతి ర్ధ్రువానీతిర్మతిర్మమ॥౪॥స్మృ తేసకలకళ్యాణ భాజనంయత్రజాయతే । పురుషస్తమజంనిత్యం వ్రజామి శరణంహరిం ॥ ౫ ॥ సర్వదాసర్వకార్యేషు నాస్తి తేషామమంగళం । యే షాంహృదిస్థోభగవాన్మంగళాయతనంహరిః ॥ ౬ ॥ లాభస్తేషాంజయస్తే షాం కుతస్తేషాంపరాభవః । యేషామిందీవరశ్యామో హృదయస్థోజనా ర్దనః॥ ౭ ॥ ఆపదామపహర్తారం దాతారంసర్వసంపదాం । లోకాభి రామంశ్రీరామం భూయోభూయోనమామ్యహం॥ ౮॥ సర్వమంగళమాం గల్యేశివేసర్వార్థసాధికే। శరణ్యేత్ర్యంబకేదేవి నారాయణినమోస్తుతే॥ ౯॥ శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాంనమః।ఉమామహేశ్వరాభ్యాంనమః। వాణీ హిరణ్యగర్భాభ్యాంనమః। శచీపురందరాభ్యాంనమః । అరుంధతీవసిష్ఠా భ్యాంనమః । సీతారామాభ్యాంనమః । సర్వేభ్యో మహాజనేభ్యోనమః ...త్రిష్ఠంతు...సహారభే। ప్రాణానాయమ్య। ఏవంవిశిష్టేశుభేభ్యుదయము హూర్తే శ్రీమాన్గోత్రఃనామధేయః శ్రీమతఃగోత్రస్య నామధేయస్య

ఉపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం ప్రారీప్సితకర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేన దదాదౌశుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహస్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే । ఆదౌనిర్విఘ్నేనపరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే । తదంగకలశారాధనంకరిష్యే । కలశస్యముఖేవిష్ణుః కంఠేరుద్రస్సమాశ్రితః । మూలేతత్రస్థితోబ్రహ్మామధ్యేమాతృగణాస్స్మృతాః। కుక్షౌతుసాగరాస్సర్వేసప్తద్వీపావసుంధరా। ఋగ్వేదోథయజుర్వేదస్సామవేదోహ్యథర్వణః।అంగైశ్చసహితాస్సర్వే కలశాంబుసమాశ్రితాః॥ * (ఆకలశేషుధావతి పవిత్రేపరిషిచ్యతే । ఉక్థైర్యజ్ఞేషువర్ధతే) ఆపోవాఇదగ్ంసర్వంవిశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణావాఆపఃపశవఆపోఽన్నమాపోఽమృతమాపస్సంమ్రాడాపోవిరాడాపస్స్వరాడాపశ్ఛందాగ్ంష్యాపోజ్యోతీగ్ంష్యాపోయజూగ్ంష్యాపస్సత్యమాపస్సర్వా దేవతా ఆపోభూర్భువస్సువరాప ఓం। గంగేచయమునేకృష్ణే గోదావరిసరస్వతి।నర్మదేసింధుకావేరి జలేస్మిన్సన్నిధింకురు । ఆయాంతు శ్రీమహాగణాధిపతిపూజార్థం దురితక్షయకారకాః। కలశోదకేనపూజాద్రవ్యాణిసంప్రోక్ష్య। దేవమాత్మానంచసంప్రోక్ష్య।ఓం అసునీతేపునరస్మాసుచక్షుఃపునః ప్రాణమిహనోధేహిభోగం । జ్యోక్పశ్యేమసూర్యముచ్చరంతమనుమతే మృడయానస్స్వస్తి । అమృతంవైప్రాణా ఆమృతమాపః ప్రాణానేవయథాస్థానముపహ్వయతే । స్థిరోభవ।వరదోభవ । సుముఖోభవ । సుప్రసన్నోభవ । స్థిరాసనంకురు। ఓంగణానాంత్వాగణపతిగ్ంహవామహే కవింకవీనాముపమశ్రవస్తమం। జ్యేష్ఠరాజంబ్రహ్మణాంబ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభిస్సీదసాదనం । శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః । ధ్యాయామి।ఆవాహయామి । సువర్ణరత్నఖచితసింహాసనంసమర్పయామి । పాదయోఃపాద్యంసమర్పయామి । హస్తయోరర్ఘ్యంసమర్పయామి । శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి । ఓంఆపోహిష్ఠామయోభువస్తానఊర్జేదధాతన । మహేరణాయచక్షసే। యోవశ్శివతమోరసస్తస్యభాజయతేహనః । ఉశతీరివమాతరః। తస్మాఅరంగమామవోయస్యక్షయాయజిన్వథ । ఆపోజనయథాచనః । శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః । శుద్ధోదకస్నానంసమర్పయామి । స్నానానంతరమాచమనీయంసమర్పయామి । ఓంఅభివస్త్రాసువసనాన్యర్షాభిధేనూస్సుదు

ఘ్రాః పూయమానాః। అభిచంద్రాద్భర్తవేనో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్ రథినో దేవ సోమ। శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। వస్త్రయుగ్మం సమర్పయామి। వస్త్ర యుగ్మ ధారణానంతరమాచమనీయం సమర్పయామి। యజ్ఞోపవీతం పర మంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజంపురస్తాత్। ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముంచ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః। శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। యజ్ఞో పవీతం సమర్పయామి। యజ్ఞోపవీతానంతర మాచమనీయం సమర్పయా మి। శ్రీగంధం చందనోన్మిశ్రం కర్పూరేణ సుసంయుతం। విలేపనం సురశ్రే ష్ఠ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతాం। శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః శ్రీగంధం సమ ర్పయామి। గంధస్యోపరి అలంకరణార్థమక్షతాన్ సమర్పయామి। పు ష్పైః పూజయామి। ఓం సుముఖాయనమః। ఓం ఏకదంతాయనమః। ఓం కపిలాయనమః। ఓం గజకర్ణకాయనమః। ఓం లంబోదరాయనమః। ఓం వికటాయనమః। ఓం విఘ్నరాజాయనమః। ఓం గణాధిపాయనమః। ఓం ధూమకేతవేనమః। ఓం గణాధ్యక్షాయనమః। ఓం ఫాలచంద్రాయన మః। ఓం గజాననాయనమః। ఓం వక్రతుండాయనమః। ఓం శూర్పకర్ణా యనమః। ఓం హేరంబాయనమః। ఓం స్కందపూర్వజాయనమః। శ్రీమహాగ ణాధిపతయేనమః। షోడశనామపూజాం సమర్పయామి। వనస్పత్యుద్భ వైర్దివ్యైర్నానాగంధైస్సుసంయుతః। ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపో యం ప్రతి గృహ్యతాం। శ్రీమహాగణాధి పతయేనమః। ధూపమాఘ్రాప యామి। సాజ్యం త్రివర్తి సంయుక్తం వహ్నినా యోజితం ప్రియం। గృహాణమంగళం దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహం। భక్త్యాదీపం ప్రయ చ్ఛామి దేవాయపరమాత్మనే। త్రాహిమాం నరకాద్ఘోరాద్దివ్యజ్యోతిర్న మోస్తు తే। శ్రీమహాగణాధి పతయేనమః। దీపం దర్శయామి। ధూపదీపా నంతరమాచమనీయం సమర్పయామి। ఓం భూర్భువస్సువః। తత్సవితు ర్వరేణ్యం। భర్గోదేవస్యధీమహి। ధియోయోనః ప్రచోదయాత్। సత్యంత్వర్తేన పరిషించామి। అమృతమస్తు। అమృతోప స్తరణమసి। శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః। యథాభాగం గుడనైవేద్యం సమర్పయా మి। ఓం ప్రాణాయస్వాహా ఓం అపానాయస్వాహా। ఓం వ్యానాయ స్వాహా। ఓం ఉదానాయస్వాహా। ఓం సమానాయస్వాహా। మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి। అమృతాపిధానమసి। ఉత్తరాపోశనం

సమర్పయామి। హస్తప్రక్షాళనంసమర్పయామి। పాదప్రక్షాళనంసమర్ప యామి।శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి। పూగీఫలైశ్చకర్పూరైర్నాగవ ల్లీదళైర్యుతం।ముక్తాచూర్ణసమాయుక్తంతాంబూలంప్రతిగృహ్యతాం।శ్రీమ హాగణాధిపతయేనమః। తాంబూలం సమర్పయామి । తాంబూలచర్వణా నంతరమాచమనంసమర్పయామి। ఉత్తరనీరాజనందర్శయామి । నీరాజనా నంతరమాచమనంసమర్పయామి। సుముఖశ్చైకదంతశ్చకపిలోగజకర్ణ కః । లంబోదరశ్చవికటోవిఘ్నరాజోగణాధిపః।ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రోగజాననః।వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణోహేరంబస్స్కంద పూర్వజః। షోడశైతానినామానియః పఠేచ్ఛృణుయాదపి।విద్యారంభేవివాహేచప్ర వేశేనిర్గమేతథా సంగ్రామేసర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్యనజాయతే । శ్రీమ హాగణాధిపతయేనమః । సువర్ణమంత్రపుష్పంసమర్పయామి । ఆత్మప్రద క్షిణనమస్కారాంత్సమర్పయామి । వక్రతుండమహాకాయ సూర్యకోటి సమప్రభ।అవిఘ్నంకురుమేదేవసర్వకార్యేషుసర్వదా।మంత్రహీనంక్రియా హీనంభక్తిహీనంగణాధిప।యత్పూజితంమయాదేవపరిపూర్ణంతదస్తుతే అనయాధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజయా భగవాన్ సర్వాత్మ కశ్శ్రీమహాగణాధిపతిస్సుప్రీతోవరదోభవతు॥ఉత్తరేశుభకర్మణ్యవిఘ్నమ స్తు । శ్రీమహాగణాధిపతి ప్రసాదంశిరసాగృహ్ణామి। యజ్ఞేనయజ్ఞమయజం తదేవాస్తానిధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తేహనాకంమహిమానస్సచంతే యత్రపూర్వేసాధ్యాస్సంతిదేవాః । శ్రీమహాగణాధిపతిం యథాస్థానంప్ర తిష్ఠాపయామి। ఓంతత్సత్ ✻ సమాప్తాశ్రీవిఘ్నేశ్వరపూజా॥✻

పుణ్యాహవాచనం.

ఇమం మేవరుణశ్రుధీహవమద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురా చకే।తత్వాయామిబ్రహ్మణావందమానస్తదాశాస్తేయజమానోహవిర్భిః అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమానఆయుఃప్రమోషీః ॥ ఓం భూః - వరుణమావాహయామి।ఓంభువః-వరుణమావాహయామి।ఓంసు వః- వరుణమావాహయామి।ఓంభూర్భువస్సువః।వరుణమావాహయామి। వరుణాయనమః। ధ్యానాదిషోడశోపచారపూజాంసమర్పయామి॥అనయా

ప్రజయావరుణఃప్రియతాం । ఓంసర్వేషుకాలేషు సమస్తదేశేష్వశేష కార్యేషుతథేశ్వరేశ్వరః । సర్వస్వరూపీ భగవాననాదిర్మమాస్తుమాం గల్యవివృద్ధయేహరిః॥

పవిత్రపాణిఃప్రాణానాయామ్యశుభతిథౌశోభనముహూర్తేపవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాంశుభతిథౌ అస్మాకంసకుటుంబానాం ... ఐశ్వర్యాభివృధ్యర్థంసమస్తమంకళావాప్త్యర్థం అస్యకుమారస్య జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశనచౌలోపనయనాఖ్యం కర్మకరిష్యామాణఃచౌలోపనయనాంగభూతనాందీశోభనదేవతాఉద్దిశ్య నాందీశోభనదేవతాప్రీత్యర్థంనాదీఆహ్వానాఖ్య కర్మకరిష్యమాణః। చౌలోపనయనలగ్నకాలే ఆదిత్యాదీనాంనవానాంగ్రహాణాం మధ్యేయేయేగ్రహాః అరిష్టస్థానేషుస్థితాః తేషాం గ్రహాణామనుకూలత్వసిధ్యర్థం యేయేగ్రహాఃశుభస్థా నేషుస్థితాః తేషాం గ్రహాణామత్యంతశుభఫలావాప్త్యర్థ్యంఆదిత్యాదినవగ్రహదేవతాఉద్దిశ్య నవగ్రహదేవతా ప్రీత్యర్థంనవగ్రహ మఖాఖ్యం కర్మకరిష్య మాణః ॥ సంకురార్పణాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ్యాః తదాదౌశుధ్యర్థం వృధ్యర్థంఅభ్యుదయార్థంచమహాజనైస్సహాస్వ స్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే

ఓంపుణ్యాహంధీర్ఘమాయురస్తు।శివాఆపస్సంతు।సౌమనస్యమస్తు।అక్షతంచారిష్టంచాస్తు।*అక్షతప్రార్ఛతప్రియమేధాసోఅచఱతాచఱంతుపుత్రకాఉతపురంనధృష్ణ్వచఱత । గంధద్వారాందురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం । ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాంతామి హోపహ్వయేశ్రియం। గంధాఃపాంతు।సౌమంగల్యమస్తు । ఆయనేతేపరాయణేదూర్వారోహంతుపుష్పిణీః । హ్రదాశ్చపుండరీకాణి సముద్రస్యగృహాఇమే ॥ అక్షతాః పాంతు । ఆయుష్యమస్తు । పుష్పాణిపాంతు।సుమంగల్యంచాస్తు। తాంబూలానిపాంతు।ఐశ్వర్యమస్తు । దక్షిణాఃపాంతు। బహుదేయంచాస్తు।స్వశ్రేయసమస్తు । ప్రజాపతిఃక్రియతాం । శాంతిరస్తు। యంకృత్వాసర్వవేదయజ్ఞక్రియాకరణ కర్మారంభాశ్శుభాశ్శోభనాః ప్రవర్తంతేతమహమోంకారమాదింకృత్వాభవద్భిరనుజ్ఞాతఃపుణ్యంపుణ్యాహవాచయిష్యే। వాచ్య

తాం। భద్రంకర్ణేభిశ్శృణుయామ దేవాః। భద్రంపశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః। వ్యశేమ దేవహితంయదాయుః। ద్రవిణో
దాద్రవిణసస్తురస్య। ద్రవిణోదాస్సనరస్య ప్రయగ్ంసత్। ద్రవిణోదావీరవ
తీమిషంనోద్రవిణోదారాసతేదీర్ఘమాయుః। సవితాపశ్చాతాత్సవితాపురస్తా
త్సవితోత్తరాత్తాత్సవితాధరాత్తాత్। సవితానస్సువతుసర్వతాతిగ్ సవితా
నోరాసతాందీర్ఘమాయుః। నవోనవోభవతిజాయమానోహ్నాంకేతురుష
సామేత్యగ్రే। భాగందేవేభ్యోవిదధాత్యాయన్ప్రచంద్రమాస్తిరతిదీర్ఘమా
యుః। ఆపడుందంతుజీవసే దీర్ఘాయుత్వాయవర్చసే। యస్త్వాహృదాకీ
రిణా మన్యమానోమర్త్యంమర్త్యోజోహవీమి। జాతవేదోయశో అస్మాసుధే
హి ప్రజాభిరగ్నే అమృతత్వమశ్యాం। యస్మైత్వగ్ంసుకృతేజాతవేదఉలో
కమగ్నేకృణవస్స్యోనం। అశ్వినగ్ంసపుత్రిణంవీరవంతంగోమంతగ్ంరయింనశ
తేస్వస్తి। సంత్వాసించామియజుషాప్రజామాయుర్ధనంచ। దక్షిణకలశ
మాదాయ। ప్రాక్కలశేకించిత్కించిదుదకంనినయతి। దీర్ఘమాయురస్తు।
మనస్సమాధీయతాం॥ సమాహితమనసస్స్మః। ప్రసీదంతుభవంతః। ప్రసం
న్నాస్స్మః। శాంతిరస్తు। పుష్టిరస్తు। తుష్టిరస్తు। వృద్ధిరస్తు। అవిఘ్నమస్తు।
ఆయుష్యమస్తు। ఆరోగ్యమస్తు। స్వస్త్యస్తు। శివంకర్మాస్తు। కర్మసమృద్ధి
రస్తు। పుత్రసమృద్ధిరస్తు। వేదసమృద్ధిరస్తు। శాస్త్రసమృద్ధిరస్తు।
ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు। ఇష్టసంపదస్తు। ఈశాన్యాం బహిర్దేశే
అరిష్టనిరసనమస్తు। కలశానామీశాన్యదేశేఉదకంసించేత్। యత్పాపంత
త్ప్రతిహతమస్తు। యచ్ఛ్రేయస్తదస్తు। శుక్రాంగారక బుధబృహస్పతిశ
నైశ్చరరాహుకేతుసోమ సహితాదిత్య పురోగాస్సర్వేగ్రహాః ప్రియం
తాం। తిథికరణముహూర్తజన్మనక్షత్రదిగ్దేవతాః ప్రియంతాం। నైరృతి
దిశి। శామ్యంతుఘోరాణి। శామ్యంతుపాపాని। శామ్యంతుఈతయః। ప్రథ
మకలశే। శుభానివర్ధంతాం। శివాఆపస్సంతు। శివాఓషధయస్సంతు। శి
వావనస్పతయస్సంతు। అహోరాత్రేశివేస్యాతాం। ఉత్తరేశుభకర్మణ్యవి
ఘ్నమస్తు। ఉత్తరోత్తరమహరభివృద్ధిరస్తు। ఉత్తరోత్తరాశ్శుభాః క్రియాస్సం
పద్యంతాం। అగ్నిపురోగావిశ్వేదేవాః ప్రియంతాం। మాహేశ్వరీపురోగా
మాతరః ప్రియంతాం। ఇంద్రపురోగామరుద్గణాః ప్రియంతాం। వసిష్ఠపు

గాఋషిగణాః ప్రియంతాం।శ్రీవిష్ణుపురోగాస్సర్వేదేవాశ్చ ప్రియం
తాం। ఆదిత్యపురోగాస్సర్వే గ్రహాః ప్రియంతాం। ఋషయశ్ఛందాగ్
స్యాచార్యావేదాయజ్ఞా దక్షిణాశ్చప్రియంతాం। బ్రహ్మాచ బ్రాహ్మణాశ్చ
ప్రియంతాం। బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాశ్చప్రియంతాం। శ్రద్ధామేధే ప్రి
యేతాం। ప్రియతాంభగవాన్నారాయణః। ప్రియతాంభగవాన్పర్జ
న్యః। ప్రియతాం భగవాన్స్వామీమహాసేనః।ప్రియతాం భగవాన్పితా
మహః।సత్యాఏతాఆశిషస్సంతు।పుణ్యాహకాలావాచ్యంతాం।ఉద్గాతేవశ
కునేసామగాయసిబ్రహ్మపుత్రఇవసవనేషుశగ్ంససి।వృషేవవాజీశిశుమతీ
రపీత్యా।సర్వతోనశ్శకునేభద్రమావద।విశ్వతోనశ్శకునేపుణ్యమావద।యా
జ్యయాయజతిప్రత్తిర్వైయాజ్యా।పుణ్యైవలక్ష్మీ పుణ్యామేవతల్లక్ష్మీంసంభా
వయతిపుణ్యాంలక్ష్మీంసంస్కురుతే। యత్పుణ్యంనక్షత్రం।తద్బట్కుర్వీతోపవ్యు
షం।యదావైసూర్యఉదేతి। అథనక్షత్రంనైతి। యావతితత్రసూర్యోగచ్ఛే
త్। యత్రజఘన్యంపశ్యేత్। తావతికుర్వీత యత్కారీస్యాత్ ॥ తాని
వా ఏతానియమనక్షత్రాణి। యాన్యేవ దేవనక్షత్రాణి। తేషుకుర్వీ
తయత్కారీస్యాత్। పుణ్యాహమేవకురుతే। ఓం పుణ్యాహం భవం
తోబ్రువంతు। ఓంపుణ్యాహం॥ ఏవంత్రిః। స్వస్తయేవాయుముపబ్రవా
మహేసోమం। స్వస్తిభువనస్యయస్పతిః। బృహస్పతిగ్ంసర్వగణం
స్వస్తయేస్వస్తయ ఆదిత్యాసోభవంతునః। ఆదిత్యఉదయనీ యస్వస్త్యై
ప్రియంతేపథ్యాంస్వస్తిమభ్యాజ్యంతిస్వస్త్యైవేదఃప్రియంతేస్వస్త్యుద్యంతి
స్వస్త్యుద్యంతి।స్వస్తినఇంద్రోవృద్ధశ్రవాస్స్వస్తినఃపూషావిశ్వవేదాః।స్వ
స్తినస్తార్క్ష్యోఅరిష్టనేమిస్స్వస్తినోబృహస్పతిర్దధాతు। అష్టౌదేవావసవ
స్సోమ్యాసః। చతస్రోదేవీరజరాశ్రవిష్ఠాః।తేయజ్ఞంపాంతురజసఃపరస్తా
త్। సంవత్సరీణమమృతగ్గ్స్వస్తి। మహ్యంసహకుటుంబాయసమృద్ధివృద్ధ్య
భ్యుదయకర్మణేమహాజనాన్నమస్కుర్వాణా యాశీర్వచనమపేక్షమాణా
యాయుష్మతేస్వస్తిభవంతోబ్రువంతు। ఆయుష్మతేస్వస్తి। ఏవంత్రిః।
ఓగ్ంస్వస్తిభవంతోబ్రువంతు। ఓగ్ంస్వస్తి।ఏవంత్రిః।ఋధ్యామస్తోమగ్ం
సనుయామవాచమానోమంత్రగ్ం।సరథేహోపయాతం।యశోనుప
క్వంమధుగోష్వంతరాభూతాంశో అశ్వినోః కామమప్రాః।సర్వామృద్ధిమ్య

ధ్నుయామితితంవై తేజస్సైవపురస్తాత్ప్రత్యభవచ్ఛందోభిర్మధ్యతోఽక్షైరుప
రిష్టాద్గ్నాయత్రాస్సర్వతోద్వాదశాహంపరి భూయాత్సర్వాన్మృథిమార్ధోన్న
త్సర్వాన్మృద్ధిమృధోన్నతి యఏవంవేద। ఋధ్యాస్మహవ్యైర్నమసోపసద్య। మి
త్రందేవంమిత్రధేయంనోఅస్తు। అనూరాధాన్హవిషావర్ధయంతః। శతం
జీవేమశరదస్సవీరాః। త్రీణిత్రీణివైదేవానామృద్ధాని। త్రీణిఛందాగ్ంసిత్రీణి
సవనాని। త్రయఇమేలోకాః। ఋధ్యామ వతద్వీర్యఏషులోకేషుప్రతితిష్ఠతి।
వామదక్షిణహస్తాభ్యాందక్షిణోత్తరకల శౌయుగపద్గృహీత్వా। ఋద్ధింభ
వంతోబ్రువంతు। ఋధ్యతామృద్ధిస్సమృద్ధిః। ముఖసముద్ధృత్య। స్వస్తిపుణ్యా
హసమృద్ధిరస్తు। వర్షశతసంపూర్ణమస్తు। గోత్రాభివృద్ధిరస్తు। శాంతిః
పుష్టిస్తుష్టిశ్చాస్తు। శుభగ్ంశుభమస్తు। పునరపిగోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభంభ
వతు। సర్వసంపదస్తు। భగవాన్వాస్తాప్పతిఃప్రియతామితిభవంతోబ్రువం
తు। భగవాన్వాస్తాప్పతిః ప్రియతాం। శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాగ్ంశు
చిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ంశుచిభ్యః। ఋతేనసత్యమృతసాపఆయన్ శుచిజన్మా
నశ్శుచయః పావకాః। అగ్నిశ్శుచివ్రతతమశ్శుచిర్విప్రశ్శుచిఃకవిః। శుచీరో
చతఆహుతః। ఉదగ్నేశుచయస్తవశుక్రాభ్రాజంతఈరతే। తవజ్యోతీగ్ం
ష్యర్చయః। యతోస్వాంద్రంస్తవామ। శుద్ధంశుద్ధేనసామ్నా। శుద్ధైరుక్థై
ర్వావృధ్వాంసం। శుద్ధఆశీర్వాంమమత్తు। ఇంద్రశ్శుద్ధోనఆగహి। శుద్ధశ్శు
ద్ధాభిరూతిభిః। శుద్ధోరయింనిధారయ। శుద్ధోమమద్ధిసోమ్యః। ఇంద్రశ్శు
ద్ధోహినోరయిం। శుద్ధోరత్నానిదాశుషే। శుద్ధోవృత్రాణిజిఘ్నసే। శు
ద్ధోవాజగ్ంశిషాససి। బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితం। యేనదేవాఃపవిత్రేణ।
ఆత్మానంపునతేసదా। తేనసహస్రధారేణ। పావమాన్యఃపునంతుమా।
ప్రాజాపత్యంపవిత్రం। శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయం। తేనబ్రహ్మవిదోవయం।
పూతంబ్రహ్మపునీమహే। ఇంద్రస్సునీతీసహమాపునాతు। సోమస్స్వస్త్యా
వరుణస్సమీచ్యా। యమోరాజాప్రమృణాభిఃపునాతుమా। జాతవేదామూ
ర్జయంత్యాపునాతు। ప్రాచ్యాందిశిదేవాఋత్విజోమార్జయంతాం। దక్షి
ణాయాందిశిమాసాః పితరోమార్జయంతాం ప్రతీచ్యాందిశిగృహాః పశ
వోమార్జయంతాం। ఉదీచ్యాందిశ్యాపఓషధయోవనస్పతయోమార్జయం
తాం। ఊర్ధ్వాయాందిశియజ్ఞస్సంవత్సరోయజ్ఞపతిర్మార్జయంతాం। ఏతే
భ్యోబ్రాహ్మణేభ్యోనానాగోత్రేభ్యోనానానామభ్యశ్శ్రీలక్ష్మీనారాయణ

ఉమామహేశ్వరాదిత్యాది నవగ్రహాస్వరూపేభ్యస్స్వస్తి పుణ్యాహవాచనమంత్రజపదక్షిణాంమనసోత్సాహపరిమిత హిరణ్యంసంప్రదదేనమమ। వాస్తోష్పతెప్రతిజానీహ్యస్మాన్త్స్వావేశోనమీవోభవానః । యత్త్వేమహేప్రతితన్నోజుషస్వశంనఏధిద్విపదెశంచతుష్పదే వాస్తోష్పతేశగ్మయాసగ్ంసదా తెసక్షీమహిరణ్వయాగాతుమత్యా । ఆవఃక్షేమఉతయోగెవరంనోయూయంపాతస్వస్తిభిస్సదానః। అమీవహావాస్తోష్పతెవిశ్వారూపాణ్యావిశన్ త్సఖాసుశేవఏధినః। శుభగ్ంశుభం।స్వస్త్యయనంతార్క్ష్యమరిష్టనేమిఃర్మహద్భూతంవాయసందేవతానాం । అసురఘ్నమింద్రసఖంసమత్సుబృహద్యశో నావమివారుహేమ। అగ్ంహోముచమాంగిరసంగయంత్యస్స్వస్త్యాత్రేయం మనసాచ తార్క్ష్యం।ప్రయతపాణిశ్శరణం ప్రపద్యేస్వస్తిసంబాధేష్వభయంనోఅస్తు।శుభగ్ంశుభం।హరిఃఓంతత్సత్॥

పుణ్యాహవాచనంసమాప్తం.

* అథనాందీప్రయోగః. *

పత్న్యాసహప్రాణానాయమ్య ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ అస్మాకం.....వృధ్యర్థం...ధర్మార్థ...సిధ్యర్థం సమస్తమంగళావాప్త్యర్థం అస్యకుమారస్య ఆయుష్యాభివృధ్యర్థం చౌలోపనయ నాంగభూతం నాందీశోభనదేవతా ఉద్దిశ్యనాందీ శోభనదేవతా ప్రీత్యర్థంనాందీ ఆహ్వానాఖ్యంకర్మకరిష్యే॥ నమస్సదసేనమస్సదసస్పతయే। నమస్సఖీనాం పురోగ్రాణాంచక్షుషే । నమోదివే । నమఃపృథివ్యై॥ అత్రదేవతాః । నాందీముఖాః । నాందీ । వృద్ధాఃప్రపితామహీ। వృద్ధపితామహి । వృద్ధమాతరః।గోత్రాః । నాందీముఖాః। నాందీ।వృద్ధాఃప్రపితామహావృద్ధపితామహావృద్ధపితరః।గోత్రాః। నాందీముఖాఃనాందీ। మాతామహామాతుః పితామహామాతుఃప్రపితామహాః । పత్నీసమేతాః।గోత్రాః।నాందీముఖాః।నాందీ। ఉభాభ్యాముభాభ్యాంసత్యవసుసంజ్ఞికవిశ్వేదేవాంశ్చ గృహసిద్ధాన్నేనహిరణ్యద్రవ్యేణవాద్యతోషయిష్యే॥ అత్రదేవతానుమోదనార్థ మిడావాచనంకరిష్యే। ఇడాదేవహూర్మనుర్యజ్ఞనీర్బృహస్పతిరుక్థామదాని। శగ్ంసిషద్విశ్వేదేవాస్సూక్తవాచః పృథివిమాతర్మామాహిగ్ంసీర్మధుమనిష్యేమధుజ

నిష్యేమధునత్యామిమధువదిష్యామిమధుమతీం దేవేభ్యోవాచముద్యాసగ్ం శుశ్రూషేణ్యాంమనుష్యేభ్యస్తంమాదేవా అవంతుశోభాయైపితరోనుమదంతు॥ ఇడపహిం। పతాశ్శోభన దేవతాః మమకుమారస్య ఉపనయనాదిచతుర్థదివసపర్యంతం మమగృహేవసంతు। మాగ్ంరక్షంతు। మమకుమారంరక్షంతు। అదితిర్ద్యౌరదితిరంతరిక్షమదితిర్మాతాసపితాసపుత్రః । విశ్వేదేవాఅదితిఃపంచజనాఅదితిర్జాతమదితిర్జనిత్వం। అదితపహిం । పతాశ్శోభనదేవతాః మమకుమారస్య ఉపనయనాదిచతుర్థదివసపర్యంతంమమగృహేవసంతు। మాగ్ంరక్షంతు। మమకుమారగ్ంరక్షంతు। ప్రణోదేవీసరస్వతీవాజేభిర్వాజినీవతీ। ధీనామవిత్ర్యవతు। ఆనోదివోబృహతఃపర్వతాదాసరస్వతీ। యజతాగంతుయజ్ఞం । సరస్వత్యేహి । మమకుమారస్య ఉపనయనాదిచతుర్థదివసపర్యంతంమమగృహేవసంతు । మాగ్ంరక్షంతు । మమకుమారంరక్షంతు శోభనంశోభనంశోభనం॥ నాందీశోభనదేవతాభ్యోనమః । ధ్యానాదిషోడశోపచారపూజాంసమర్పయామి। అనయాపూజయానాందీ శోభనదేవతస్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నావరదాభవంతు। (అభ్యుదయికబ్రాహ్మణభోజనాసనాచ్ఛాదనప్రత్యామ్నాయయథాశక్తిహిరణ్యంతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ)

* నాందీవిధిః. *

శ్లో॥ మాతాపితామహీచైవ తథైవప్రపితామహీ। పితాపితామహశ్చైవతథైవ ప్రపితామహః। మాతామహస్సపత్నీకావిశ్వేదేతాస్త్వనంతరం। ఏతేరక్షంతునఃప్రీతాఃప్రయచ్ఛంత్వహమంగళం । శంఖః । దక్షస్యదుహితాసాధ్వీవిశ్వానామప్రకీర్తితా । తస్యాఃపుత్రామహావీర్యావిశ్వేదేవాస్త్రయోదశ। ఇష్టిశ్రాద్ధేదక్షుక్రతూసంకీర్త్యౌవైశ్వదేవకౌ। నాందీముఖసత్యవసూసాపిండ్యేకాలకామకౌ। పురూరవార్ద్రవౌచైతౌపార్వణేసముదాహృతౌ। హేమశ్రాద్ధేథసురుచీకీర్ధురివిలోచనా। ఏకోద్దిష్టేపురుదర సంజ్ఞోవిశ్వేదేవాస్త్రయోదశ ॥ సూత్రార్థసంగ్రహకారః । వివాహేకన్యకాయాశ్చ వరస్యైవగృహేపిచ । నాందీశ్రాద్ధంహి పూర్వేద్యుః కర్తవ్యంస్మృతిశాసనాత్। మాతుఃశ్రాద్ధంతుపూర్వంస్యాత్పితౄణాం తదనంతరం । తతోమాతామహాదీనాం వృద్ధౌశ్రాద్ధత్రయంస్మృతం । అత్రకాలనియమమాహ। గర్గః । మాతుఃశ్రాద్ధంతుపూర్వేద్యుః కర్మాహనితుపైతృకం। మాతామహ్యాంచోత్తరేద్యుర్వృద్ధౌశ్రాద్ధత్రయంస్మృతం।

తచ్చసతిసామర్థ్యే వేదితవ్యం । అసామర్థ్యేత్వేకస్మిన్నేవదివసే । వృద్ధౌ
గాలత్రయమే శ్రాద్ధత్రయమభిహితం । కాలచంద్రికాయాం శాతాతపః॥
ర్వాహ్ణేమాతృకంశ్రాద్ధంమధ్యాహ్నేపైతృకంతథా। తతోమాతామ
హానాంచ వృద్ధౌశ్రాద్ధత్రయంస్మృతమితి । తత్రాప్యసామర్థ్యేసవివాహ।
పృథగ్దినేష్వశక్తశ్చేదే కస్మిన్నేవవాసరే । శ్రాద్ధత్రయం ప్రకుర్వీతవైశ్వ
దేవంతుతాంత్రికం । ఇతి । మనురపి । అలాభేభిన్న కాలానాంనాందీ
శ్రాద్ధత్రయంబుధః । పూర్వేద్యుర్వైప్రకుర్వీతపూర్వాహ్నే మాతృపూ
ర్వకమితి। సూత్రార్థసంగ్రహకారః । నాందీముఖేవివాహేచప్రపితామ
హపూర్వకం। అపిజీవపితానాందీశ్రాద్ధంకుర్యాచ్ఛుభాగమే । పితుశ్చప్ర
తామహ్యాద్యుద్దిశ్యతుయథావిధి । ఏభ్యఏవపితాదద్యాత్తేభ్యోదద్యా
త్స్వయంసుతః । జీవమానేపిపితరినాందిశ్రాద్ధంప్రసజ్యతే । నాందీముఖే
ర్మణిసంప్రవృత్తే పితర్యతోజీవతి యస్యపుంసః। యేభ్యశ్చదద్యాత్స్వపి
స్వయంచ తేభశ్చదద్యాదితిశాస్త్రసిద్ధం । నాందిశ్రాద్ధంస్వయం
ర్యాదిత్యనేనద్వితీయవివాహాదిషుపుత్రఃస్వయమేవనాందిశ్రాద్ధంకుర్యా
త్యుక్తంభవతి । వుక్తంచకాలచంద్రికాయాం॥ శ్లో॥ నాందీశ్రాద్ధంపి
కుర్యాత్పుత్రీపుత్రవివాహయోః । పుత్రేష్వివాహేషు స్వయంకు
ర్యాత్తునాందికమితి । తత్కథంకుర్యాదిత్యపేక్షాయాంగాం గాభట్టీయే
తాతపః । నాందిశ్రాద్ధంపితాకుర్యాదాద్యేపాణిగ్రహేబుధః। అతఊ
ర్ధ్వంసుతఃకుర్యాదేభ్యపవేత్యసావితి। సూత్రార్థసంగ్రహకారః। సత్యాం
మాతరిజీవంత్యాంశేషవర్గాన్సమర్చయేత్ । మాతామాతామహౌసంతౌ
జీవంతౌపితరంయజేత్॥ప్రయోగపారిజాతే। జీవమానేమాతృవర్గేమా
తామహ్యాదివర్జయేత్ । షట్పిండవిధినాకుర్యాత్తీర్థశ్రాద్ధేమహాలయే॥ పి
త్రాదిజీవనేవిష్ణుః॥ పితరిజీవతియఃశ్రాద్ధంకుర్యాత్ । యేషాంపితా తేషాం
కుర్యాత్ । పితరిపితామహేచజీవతి । యేషాంపితామహస్తేషాంకుర్యా
త్ । పితరిపితామహేప్రపితామహేచజీవతినైవకుర్యాత్ । ఏకద్విత్రిజీవ
నేపూర్వపదేవేత్యర్థః । త్రిషుజీవత్సునైవకుర్యాదితిపరిశిష్టే।సూత్రార్థసం
గ్రహకారః। అన్యగోత్రస్సగోత్రోవాయఆచార్యఉపాయనే। సతూపవీ
యపిత్రాదీనుద్దిశ్యాభ్యుదయంచరేత్ । కన్యకాయామయం మార్గోముని
భిఃపరికీర్తితః।ఇత్యుక్తంయాజ్ఞికైర్గృహ్యావిఝ్ఞైర్వృద్ధైఃపురాతనైః । తస్మా

ద్విపుత్రీకృతపుత్రికాత్మజామాతామహస్యాఖిలరిక్థహారిణః। తథాసురోద్వాహితకన్యకాత్మజాస ద్బ్రాహ్మణకృత్యేష్వాధికారిణస్త్రయః। వృద్ధౌగయాయాంచమహాలయేకురుక్షేత్రేప్రయాగాద్యఖిలేషుకర్మసు। మాతామహశ్రాద్ధఇమేధికారిణోభవంత్యమాదిష్వపినేతరేసదేతి। ఇతినాందీముఖం॥

నవగ్రహమఖః.

పత్న్యాసహప్రాణానాయమ్య ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌప్రారిప్సితకర్మణః । లగ్నకాలేఆదిత్యాదీనాం నవానాంగ్రహాణాం మధ్యేయేయేగ్రహాః అరిష్టస్థానేషుస్థితాః తేషాంగ్రహాణా మనుకూలత్వసిద్ధ్యర్థంయేయేగ్రహాః శుభస్థానేషుస్థితాః తేషాంగ్రహాణాం అత్యంత శుభఫలావాప్త్యర్థం అపమృత్యు పరిహారద్వారా ఆయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఆదిత్యాది నవగ్రహదేవతా ఉద్దిశ్యనవగ్రహ దేవతాప్రీత్యర్థం నవగ్రహప్రసాదసిద్ధ్యర్థం నవగ్రహమఖాఖ్యం కర్మకరిష్యే ॥ తదంగస్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే ।పరిస్తరణాంతంకృత్వా।తదీశాన్యదిగ్భాగేగ్రహారాధనంకుర్యాత్ మధ్యేవర్తులమండలమాదిత్యాయ।ఆగ్నేయ్యాం చతురశ్రగ్ంసోమాయ। దక్షిణేత్రికోణమంగారకాయ।ఈశాన్యాంబాణాకారంబుధాయ।ఉత్తరేదీర్ఘచతురశ్రంబృహస్పతయే।ప్రాక్పంచకోణగ్ం శుక్రాయ । పశ్చిమేధనురాకారగ్ంశనైశ్చరాయ। నైరృత్యాంశూర్పాకారంరాహవే । వాయవ్యాంధ్వజాకారంకేతవే । అర్క–సమిధమాదిత్యాయ।పాలాశగ్ంసోమాయ।ఖాదిరమంగారకాయ । అపామార్గంబుధాయ।అశ్వత్థంబృహస్పతయే।ఔదుంబరగ్ంశుక్రాయ।శమిగ్ంశనైశ్చరాయ రాహవేదూర్వాః । కేతవేకుశాః ॥ ఆకృష్ణేనాగ్నింమూతంకద్రుద్రాయేత్యాదిత్యాయ। ఆప్యాయస్వాప్సుమె గౌరీమిమాయేతిసోమాయ । అగ్నిర్మూర్ధాస్యోనాపృథివీక్షేత్రస్య పతినావయమిత్యంగారకాయ । ఉద్బుధ్యస్వేదంవిష్ణుస్సహస్రశీర్షాపురుషఇతి బుధాయ। బృహస్పతేబ్రహ్మ జజ్ఞానమింద్రంవోవిశ్వతస్పరీతిబృహస్పతయే । శుక్రంతేఅన్యదింద్రాణీంద్రమురుత్వత్శుక్రాయ । శనుగ్నిర్యమాయుప్రజాపతేనేతిశనైశ్చరాయ । కయానశ్చిత్రఆయంగౌర్నమోఅస్తుసర్పేభ్యఇతిరాహవే । కేతుంకృణ్వన్నసచిత్రచిత్రంబ్రహ్మదేవానామితికేత–

సూర్యస్య॥(ఆకృష్ణేనహిరణ్యస్తూపస్సవితాత్రిష్టుప్)ఆకృష్ణేనేత్యస్యమం
త్రస్య।హిరణ్యస్తూపఋషిః । సూర్యగ్రహోదేవతా।త్రిష్టుప్ఛందః।సూ
ర్యగ్రహదేవతాముద్దిశ్య...ప్రీత్యర్థంసూర్యగ్రహ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థేఅధిదేవ
తాప్రత్యధిదేవతాసహితసూర్యగ్రహారాధనేవినియోగః॥ఆకృష్ణేన।అంగు
ష్ఠాభ్యాంనమః। రజసావర్తమానః।తర్జనీభ్యాంనమః।నివేశయన్।మధ్యమా
భ్యాంనమః।అమృతంమర్త్యంచ।అనామికాభ్యాంనమః। హిరణ్యయేనసవితా
రథేనకనిష్ఠికాభ్యాంనమః।ఆదేవోయాతిభువనానిపశ్యన్।కరతలకర పృష్ఠా
భ్యాంనమః॥ ఏవంహృదయాదిన్యాసః । భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః॥
ధ్యానం॥ వేదీమధ్యేలలితకమలేకర్ణికాయాం రథస్థస్సప్తాశ్వోర్కోఽరుణరు
చివపుస్సప్తరజ్జుర్ద్విబాహుః । గోత్రేరవ్యేబహువిధగుణే కాశ్య పాఖ్యే
ప్రసూతఃకాళింగాఖ్యేవిషయజనితఃప్రాఙ్ముఖఃపద్మహస్తః॥ పద్మాసనఃప
ద్మకరోద్విబాహుః పద్మద్యుతిస్సప్తతురంగవాహః। దినాకరోలోకగురుః
కిరీటిమయిప్రసాదంవిదధాతుదేవః॥ (మంత్రః) ఆకృష్ణేనరజ సావర్తమా
నోనివేశయన్నమృతంమర్త్యంచ । హిరణ్యయేనసవితారథే నాదేవో
యాతిభువనానిపశ్యన్ । ఓంభూర్భువస్సువః । సూర్యగ్రహాగచ్ఛ।
సూర్యగ్రహంరక్తవర్ణంరక్తగంధంరక్తపుష్పంరక్తమాల్యం బరధరంరక్త
చ్ఛత్రధ్వజరథపతాకాదశోభితం దివ్యరథసమారూఢం మేరుంప్రదక్షిణీకు
ర్వాణంప్రాఙ్ముఖం పద్మాసనస్థం । ద్విభుజం । సప్తాశ్వం । సప్తరజ్జుం
కళింగదేశాధిపతిం । కాశ్యపసగోత్రం ప్రభవసంవత్సరమాఘశుద్ధ సప్త
మ్యాం విశాఖానక్షత్రేజాతంసింహరాశ్యధిపతిం । భానువారప్రయుక్తం
కిరీటినంసుఖాసీనం పత్నీపుత్రపరివారసమేతం గ్రహమండలే ప్రవిష్టమస్మి
న్నధికరణే మధ్యేవర్తులాకారమండలేగోధూమధాన్యస్యోపరిసూర్యగ్రహ
మావాహయామిస్థాపయామి పూజయామి। అగ్నిందూతంవృణీ మహే
హోతారంవిశ్వవేదసం । అస్యయజ్ఞస్యసుక్రతుం। సూర్యగ్రహాధి దేవ
తాంఅగ్నింసాంగం సాయుధంసవాహనం సశక్తిపత్నీపుత్రపరి వారసమే
తం సూర్యగ్రహస్యదక్షిణతః అగ్నిమావాహయామి స్థాపయామి పూజ
యామి।కద్రుద్రాయప్రచేతసేమీఢుష్టమాయతవ్యసే।వోచేమశంతమగ్ం
హృదే।సూర్యగ్రహప్రత్యధిదేవతాంరుద్రంసాంగంసాయుధం సవాహనం

సశక్తిపత్నీపుత్రపరివారసమేతంసూర్యగ్రహస్య ఉత్తరతః రుద్రమావాహ యామిస్థాపయామిపూజాయామి॥౧॥

చంద్రస్య॥ (ఆప్యాయస్వగౌతమసోమోగాయత్రీ)ఆప్యాయస్వేత్యస్యమంత్రస్య। గౌతమఋషిః। సోమోదేవతా।గాయత్రీఛందః । యజమానస్యాధిదేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితచంద్రగ్రహప్రసాదసిద్ధ్యర్థే చంద్రగ్రహారాధనేవినియోగః॥ ఆప్యాయస్వ । అంగుష్ఠాభ్యాంనమః । సమేతుతే। తర్జనీభ్యాంనమః। విశ్వతః। మధ్యమాభ్యాంనమః । సోమవృష్ణియం। అనామికాభ్యాంనమః । భవావాజస్య।కనిష్ఠికా। సంగథే। కరతల॥ ఏవం హృదయాదిన్యాసః । భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః॥ ధ్యానం ॥ ఆగ్నేయభాగేసరథో దశాశ్వశ్చాత్రేయజో యామునదేశజశ్చ । ప్రత్యఙ్ముఖస్థశ్చతురశ్రపీఠేగదాధరాంగో హిమవత్స్వభావః। శ్వేతాంబర శ్శ్వేతవపుఃకిరీటీశ్వేతద్యుతిర్దండధరోద్విబాహుః। చంద్రోమృతాత్మావరదః కిరీటీశ్రేయాంసి మహ్యంవిదధాతుదేవః । ఆప్యాయస్వసమేతుతేవిశ్వతస్సోమవృష్ణియం । భవావాజస్యసంగథే। ఓంభూర్భువస్సువః।చంద్రగ్రహఆగచ్ఛ। చంద్రగ్రహం। శ్వేతవర్ణంశ్వేతగంధం శ్వేతపుష్పం శ్వేతమాల్యాంబరధరంశ్వేతచ్ఛత్రధ్వజరథపతాకాదిశోభితందివ్యరథసమారూఢం మేరుంప్రదక్షిణీకుర్వాణందశాశ్వరథవాహనంప్రత్యఙ్ముఖందిద్విభుజందండధరంయామునదేశాధిపతిం । ఆత్రేయసగోత్రంనందననంవత్సర కార్తికశుద్ధచతుర్దశ్యాంకృత్తికానక్షత్రేజాతం కర్కటకరాశ్యధిపతింఇందువాసరపత్రియుక్తంకిరీటినంసుఖాసీనంపత్నీ పుత్రపరివారసమేతంగ్రహమండలె ప్రతిష్ఠపస్మిన్నధికరణె సూర్యగ్రహస్యాగ్నేయదిగ్భాగె సమచతురశ్రమండలెతండులధాన్యస్యోపరిభాగపంతంచంద్రగ్రహ మావాహయామిస్థాపయామిపూజయామి॥ అప్సుమెసోమోఅబ్రవీదంతర్విశ్వానిభేషజా। అగ్నించవిశ్వశంభువమాపశ్చ విశ్వభేషజీః చంద్రగ్రహాధిదేవతాంఅపఃసాంగంసాయుధం సవాహనంసశక్తిపత్నీపుత్రపరివార సమేతం చంద్రగ్రహస్యదక్షిణతఃఅపఆవాహయామిస్థాపయామిపూజాయామి॥ గౌరీమియాయసలిలానితక్షత్యేకపదీద్విపదీసాచతుష్పదీ । అష్టాపదీనవపదీబభూవుషీ। సహస్రాక్షరాపరమేవ్యోమన్ । చంద్రగ్రహప్రత్యధిదేవతాం గౌరీంసాగాం

సాయుధాంసవాహనాంసశక్తిపుత్రపరివారసమేతాంచంద్రగ్రహస్యో
త్తరతః గౌరీమావాహయామిస్థాపయామిపూజయామి॥౨॥

అంగారకస్య॥ (అగ్నిర్మూర్ధావిరూపోంగారకో గాయత్రీ॥)అగ్ని
ర్మూర్ధేత్యస్యమంత్రస్య । విరూపఋషిః । అంగారకగ్రహో దేవతా ।
గాయత్రీఛందః । యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహితఅంగార
కగ్రహ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థేఅంగారకగ్రహారాధనేవినియోగః । అగ్నిర్మూర్ధా।
అంగుష్ఠాభ్యాంనమః । దివఃకుకుత్ । తర్జనీ।పతిఃపృథివ్యాః।మధ్య।అయం।
అనామికా।అపాగ్ంరేతాగ్ంసి।కనిష్ఠికా।జిన్వతి। కరతల।ఏవంహృదయా
ది।న్యాసః। భూర్భు...దిగ్బంధః। ధ్యానం।యాన్యగదాశక్తిధరస్త్రిశూలీ
వరప్రదోయామ్యముఖోతిరిక్తః। కుజస్త్వవంతీవిషయస్త్రికోణస్తస్మైభర
ద్వాజకులేప్రసూతః।రక్తాంబరోరక్తవపుఃకిరీటీ చతుర్భుజో మేషగమోగ
దాభృత్।ధరాసుతశ్శక్తిధరశ్చశూలీ సదామమస్యాద్వరదఃప్రశాన్తః।ఓం
గ్నిర్మూర్ధాదివఃకకుత్పతిఃపృథివ్యాఅయం । అపాగ్ంరెతాగ్ంసిజిన్వతి।
ంభూర్భువస్సువః।అంగారకగ్రహేహాగచ్ఛ। అంగారకగ్రహంరక్తవర్ణం
రక్తగంధంరక్తపుష్పం రక్తమాల్యాంబరధరంరక్త ఛత్రధ్వజరథపతాకాది
శోభితం । దివ్యరథసమారూఢం । మేరుంప్రదక్షిణీకుర్వాణం । మేషవాహ
నందక్షిణాభిముఖం,చతుర్భుజం, గదాశూలశక్తిధరం! అవన్తిదేశాధిపతిం।
భారద్వాజసగోత్రంక్షయసంవత్సర ద్వితీయాయాంపూర్వఫల్గునీ నక్షత్ర
జాతం । మేషవృశ్చికరాశ్యధిపతిం । భౌమవాసరప్రయుక్తం । కిరీటినంసు
ఖాసీనం । పత్నీపుత్రపరివారసమేతం। గ్రహమండలేప్రవిష్టమస్మిన్నధికరణే
సూర్య గ్రహస్యదక్షిణదిగ్భాగె త్రికోణాకారమండలె ఆఢకధాన్యస్యోప
రిభగవంతంఅంగారకగ్రహమావాయామిస్థాపయామిపూజయామి ।స్యో
నాపృథివిభవానృక్షరానివేశనీ। యచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః।అంగారకగ్రహా
ధిదేవతాంపృథివీంసాంగాంసాయుధాం సవాహనాంసశక్తిపుత్రపరివార
సమేతాం అంగారకగ్రహస్యదక్షిణతఃపథివీమావాహయామిస్థాపయామి
పూజయామి । క్షేత్రస్యపతినావయగ్ంహితెనేవజయసి। గామశ్వంపోష
యిత్వాసనోమృడాతిదృశె। అంగారకగ్రహప్రత్యధిదెవతాంక్షేత్రపాలక
సాంగంసాయుధంసవాహనంసశక్తిపత్నీపుత్రపరివారసమేతంఅంగారకగ
హస్యోత్తరతఃక్షేత్రపాలకమావాహయామిస్థాపయామిపూజయామి॥౩॥

శుక్రస్య। (శుక్రంతే భరద్వాజ శ్శుక్రస్త్రిష్టుప్.) శుక్రంతేఅన్య దిత్యస్యమన్త్రస్య।భరద్వాజఋషిః।శుక్రగ్రహోదేవతా।త్రిష్టుప్ఛందః యజమానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహిత శుక్రగ్రహప్రసాదసిద్ధ్యర్థే శుక్రగ్రహారాధనేవినియోగః॥ శుక్రంతేఅన్యత్।అంగు। యజతంతఅన్యత్ తర్జనీ। విషురూపేఅహని।మధ్యమా। ద్యౌరివాసి। అనామికా। విశ్వా హిమాయాఅవసిస్వధావః। కనిష్ఠికా। భద్రాతేపూషన్ని హరాతిరస్తు కరతల। ఏవంహృదయాదిన్యాసః భూర్భు..దిగ్బంధః। ధ్యానం॥ ప్ర చ్యాంభృగుర్భోజకటిప్రదేశ స్సభార్గవః పూర్వముఖ స్వభావః।సపం కోణేశరథావిరూఢో దండాక్షమాలా వరదోంబుపాత్రః। శ్వేతాంబ శ్శ్వేతవపుఃకిరీటీచతుర్భుజో దైత్య గురుఃప్రశాన్తః॥ తథాసినంపంచకమ డలుంచ తథాక్షసూత్రాద్వరదోస్తుతస్మై। శుక్రంతే అన్యద్యజతంతే అ ద్విషురూపే అహనీద్యౌరివాసి। విశ్వాహిమాయాఅవసిస్వధావోభద్ర తేపూషన్నిహరాతిరస్తు।ఓంభూర్భువస్సువః। శుక్రగ్రహోపాగచ్ఛ। క్రగ్రహం శ్వేతవర్ణం। శ్వేతగంధం। శ్వేతపుష్పం। శ్వేతమాల్యాంబరధ శ్వేతఛత్రధ్వజరథపతాకాదిశోభితం। దివ్యరథసమారూఢం। మేరుం దక్షిణీకుర్వాణం।పూర్వాభిముఖం। పద్మాసనస్థం। చతుర్భుజం। దం క్షమాలా జటావల్కల ధారిణం।కాంభోజదేశాధిపతిం। భార్గవస త్రం। మన్మథసంవత్సరదశమ్యాంభృగునక్షత్రజాతం। తులావృషభ శ్యధిపతిం। భృగువారప్రయుక్తంకిరీటినంసుఖాసీనం పత్నీపుత్రపరివా మేతం।గ్రహమండలే ప్రవిష్టమస్మిన్నధికరణేసూర్యగ్రహస్య।ప్రాగ్భాగే చకోణాకారమండలే రాజమాషధాన్యస్యోపరి శుక్రగ్రహమావాహయా మిస్థాపయామిపూజయామి॥ ఇంద్రాణీమాసునారిషుసుపత్నీ మహామ వం।నహ్యస్యాఅపరంచనజరసామరతేపతిః॥శుక్రగ్రహాధిదేవతాంఇంద్ర ణీంసాంగాంసాయుధాం సవాహనాంసశక్తిపుత్రపరివారసమేతాంశు గ్రహస్య దక్షిణతః ఇంద్రాణీమావాహయామిస్థాపయామిపూజయా ఇంద్రమరుత్వఇహపాహిసోమంయథాశార్యాతేఅపిబస్సుతస్య।తవప్ర ణీతవశూరశర్మన్నా వివాసంతికవయస్సుయజ్ఞాః। శుక్రగ్రహప్రత్యధి తాం ఇంద్రమరుత్వంతంసాంగంసాయుధంసవాహనంసశక్తిపత్నీపుత్ర వారసమేతం శుక్రగ్రహస్యఉత్తరతః ఇంద్రమరుత్వంత మావాహయ

పయామి పూజయామి॥.. ౬

శనైశ్చరస్య॥ (శమగ్నిరగ్నిభిః...) శమగ్నిరగ్నిభిరిత్యస్యమ
గ్రస్య। ఇళింమిళిఋషిః। శనైశ్చరగ్రహోదేవతా। ఉష్ణిక్ఛందః। యజ
మానస్యాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతాసహిత శనైశ్చరగ్రహప్రసాదసిద్ధ్యర్థే
శనైశ్చరగ్రహారాధనేవినియోగః॥ శమగ్నిః। అంగు। అగ్నిభిస్కరత్।
నీ। శంనస్తపతుసూర్యః। మధ్యమా। శంవతః। అనామికా। వాత్వర
ః। కనిష్ఠికా। అపస్రిధః। కరతల। ఏవం...న్యాసః। భూర్భు...దిగ్బంధః॥
ధ్యానం॥ చపాసనోగృధ్రరథస్సునీలః ప్రత్యఙ్ముఖః కాశ్యపతః ప్రతీచ్యాం।
శూలచాపేషువరప్రదశ్చ సౌరాష్ట్రదేశేప్రభవశ్చ సౌరీ। నీలద్యుతిర్నీలవ
కిరీటీగృధ్రస్థితిశ్చాపకరోధనుష్మాన్। చతుర్భుజస్సూర్యసుతః ప్రశాంతః
దాస్తుమహ్యంవరమందగామీ॥ శమగ్నిరగ్నిభిస్కరచ్ఛన్న స్తపతుసూర్యః
వాతోవాత్వరపా అపస్రిధః। ఓంభూర్భువస్సువః। శనైశ్చరగ్రహేహా
శనైశ్చరగ్రహంనీలవర్ణం। నీలఛత్రం। నీలమాల్యాంబరధరం। నీల
ధ్వజపతాకాదిశోభితం। దివ్యరథసమారూఢం। మేరుంప్రదక్షిణీ
ణం। చాపాసనస్థం। ప్రత్యఙ్ముఖం। గృధ్రరథం। చతుర్భుజం। శూ
ముధధరం। సౌరాష్ట్రదేశాధిపతిం। వికారిసంవత్సరనవమ్యాం రో
శీనక్షత్రజాతం। మకరకుంభరాశ్యధిపతిం। మందవారశ్రీయుక్తం। కిరి
ం సుఖాసీనం పత్నీపుత్రపరివారసమేతం। గ్రహమండలేప్రవిష్టమస్మి
కరణేసూర్యగ్రహస్య పశ్చిమదిగ్భాగే ధనురాకారమండలేతిలధాన్య
పరిభగవంతంశనైశ్చరగ్రహమావాహయామి। స్థాపయామి। పూజయా
మమాయసోమగ్ం సునుతయమాయజుహుతాహవిః। యమగ్ం హయ
చ్ఛత్యగ్నిదూతోఅరంకృతః। శనైశ్చరగ్రహాధిదేవతాం యమంసాం
సాయుధం సవాహనంసశక్తిపత్నీపుత్రపరివారసమేతంశనైశ్చరగ్రహ
క్షిణతః। యమమావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి। ప్రజాప
త్వదేతాన్యన్యోవిశ్వాజాతానిపరితాబభూవ। యత్కామాస్తేజుహుమ
స్తన్నోఅస్తువయగ్ం స్యామపతయోరయీణాం। శనైశ్చరగ్రహప్రత్యధిదేవ
ప్రజాపతింసాంగం। సాయుధం। సవాహనంసశక్తిపత్నీపుత్రపరివారస
ంశనైశ్చరగ్రహస్యోత్తరతః ప్రజాపతిమావాహయామి స్థాపయామి
పూజయామి॥ ౭

డాతీవృశే॥ క్షేత్రపాలకమావా***మి* స్వస్తిదావిశస్పతిర్వృత్రహావిమృ
ధోవశీ। వృషేంద్రఃపురఏతునస్స్వస్తిదా అభయంకరః। అభయంకరమా
...మి। ఇంద్రంవోవిశ్వతస్పరిహవామహేజనేభ్యః। అస్మాకమస్తుకేవలః।
ఇంద్రంలోకపాలమావా**మి। అగ్నిందూతంవృణీమహే హోతారంవి
శ్వవేదసం।అస్యయజ్ఞస్యసుక్రతుం। అగ్నింలోకపాల**మి। యమాయ
సోమగ్ంసునుతయమాయజుహుతాహవిః॥యమగ్ంహయజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్ని
దూతో అరంకృతః। యమంలోక - మి॥మాషుణః పరాపరానిర్ఋతిర్
దుర్హణావధీత్। పదీష్టతృష్ణయాసహ।నిర్ఋతింలోక__మి।ఇమంమేవరు
__చకే।వరుణంలోకపా__మి।తవవాయవృతస్పతే త్వష్టుర్జామాతురద్భు
త॥అవాంస్యావృణీమహే॥ వాయవ్యంలోకమి। సోమోధేనుగ్ంసోమో
అర్వంతమాశుగ్ంసోమోవీరంకర్మణ్యందదాతు। సాదన్యంవిదథ్యగ్ంసభే
యంపితుశ్రవణం యోదదాశదస్మై। కుబేరంలోకమి। తమీశానంజగ
తస్తస్థుషస్పతింధియంజిన్వమవసేహూమహేవయం। పూషానోయథావే
దసామసద్వృధేరక్షితాపాయురదబ్ధస్స్వస్తయే। ఈశానంలోకపామి
ఊర్ధ్వఊషుణఊతయేతిష్ఠాదేవోనసవితా। ఊర్ధ్వోవాజస్యసనితా యదం
జిభిర్వాఘద్భిర్విహయామహే। ఊర్ధ్వపురుషమా మి। స్యోనాపృథి
థాః। పృథివీమామి। వాస్తోష్పతేప్రతిజానీహ్య* శంచతుష్పదే।వా స్తు
పురుషమామి। బ్రహ్మదేవానాంరేభః।బ్రహ్మాణమా మి। ప్రణో
దేవీసరస్వతీవాజేభిర్వాజినీవతీ। ధీనామవిత్ర్యవతు। సరస్వతీమా మి
ఇదంవిష్ణు__సురే।విష్ణుమా__మి। సక్తుమివతితఉనాపునంతో యత్రధీరా
మనసావాచమక్రత।అత్రాసఖాయస్సఖ్యానిజానతే భద్రైషాంలక్ష్మీర్ని
హితాధివాచి।లక్ష్మీమా__మి। కద్రుద్రాయప్రచేతసే__హ్యదే।రుద్రమా
__మి॥ గౌరీమిమాయసలిలా__వ్యానుక్।గౌరీమా__మి। క్రానాశకుర్మ
హీనాంహీస్వస్నృతస్యదీధితిం।విశ్వాపరిప్రియాభువదధద్వితా।అదిత్రస్పత్న
స్యరేతసోజ్యోతిః పశ్యంతివాసరం పరోయదిధ్యతేదివా।అశ్వసి దేవతా
మా__మి। ఏషోఉషాఅపూర్వ్యావ్యుచ్ఛతి ప్రియాదివః। స్నుషేవామశ్వి
యతఇంద్రభయామహే తతోనోఅభయంకృధి। మఘవంఛగ్ధి
తవతన్నఊతయేవిద్విషోవిమృధోజహి। అభయంకరమావాహయామి
...* పూజయామి॥ ఇత్యుత్తరీయఃపాఠః.

సాబృహత్ ॥ అశ్వినీదేవతామా...మి॥ సుపర్ణోసిగరుత్మాన్ త్రివృత్తేశిరో
గాయత్రంచక్షుస్తోమ ఆత్మాసామతేత మూర్వామదేవ్యం బృహద్రథంతరే
పక్షౌయజ్ఞాయజ్ఞియంపుచ్ఛం ఛందాగ్ స్యంగానిధిష్ణియాశ్శఫాయజూగ్ం
షినామ । సుపర్ణోసిగరుత్మాన్దివంగచ్ఛసువఃపత । గరుడమావా...మి॥
ధన్వనాగాధన్వనాజింజయేమ ధన్వనాతీవ్రాస్సమదోజయేమ। ధనుశ్శత్రో
రపకామంకృణోతుధన్వనాసర్వాఃప్రదిశోజయేమ । ధన్వంతరిమా.. మి॥
ముంచామిత్వాహవిషా జీవనాయక మజ్ఞాతయక్ష్మా దుతరాజయక్ష్మాత్।
గ్రాహిర్జగ్రాహ యదివైతదేనం తస్యాఇంద్రాగ్నీప్రముముక్తమేనం। ఇం
ద్రాగ్నీఆ...మి। యదిక్షితాయుర్యదివాపరేతోయదిమృత్యోరంతికంనీతమే
వ।తమాహరామినిర్ఋతేరుపస్థాదస్పార్షమేనంశతశారదాయ।నిర్ఋతి
మా...మి। సంసృష్టం ధనముభయం। సమాకృతమస్మభ్యంధత్తాం వరుణశ్చ
మన్యుః। భియందధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాసో అపనిలయం
తాం।శత్రుఫలమా...మి। దూరమస్మచ్ఛ । త్రవోయంతుభీతాః । తదింద్రా
గ్నీకృణుతాంతద్విశాఖే। తన్నోదేవాఅనుమదంతుయజ్ఞం పశ్చాత్పురస్తాద
భయన్నోఅస్తు। నక్షత్రాణామధిపత్నీవిశాఖే । శ్రేష్ఠావింద్రాగ్నీ భువ
నస్యగోపౌ।విషూచశ్శత్రూనపబాధమానౌ। అపక్షుధంనుదతామరాతిం॥
విశాఖానక్షత్రమా...మి॥ మంటపస్థఆదిత్యాదినవగ్రహదేవతాభ్యోనమః॥
ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాభ్యోనమః॥ దుర్గాగణపతిక్షేత్రపాలక అభ
యంకరవాస్తుపురుషాది దేవతాభ్యోనమః॥ ధ్యానాదిషోడశోపచారపూ
జాంసమర్పయామి ॥ నమస్సూర్యాయ సోమాయ మంగళాయబుధా
యచ।గురుశుక్రశనిభ్యశ్చరాహవే కేతవేనమః ॥ ప్రార్థనాంసమర్పయామి॥
అనయాపూజయామంటపస్థదేవతాస్సుప్రీతాస్సు ప్రసన్నావరదాభవంతు

ఇతినవగ్రహారాధనవిధిః.

అథమృత్యుంజయం.

అస్యశ్రీత్ర్యంబకస్తోత్రమహామంత్రస్య। మైత్రావరుణపుత్రోవసిష్ఠ
ఋషిః॥ అనుష్టుప్ఛందః । శ్రీమృత్యుంజయత్ర్యంబకరుద్రోదేవతా । దేవ
దేవ్యాప్రణవోభీజశక్తిః।అత్రమూలమంత్రేణకరశుద్ధింకృత్వా । ప్రణవంక
రతలయోర్విన్యస్య । వ్యాహృత్యాదిమంత్రపాదచతుష్టయంకరయోరంగు
ష్ఠాదికనిష్ఠికాంత మంగుళీషువిన్యస్యతతస్సర్వేణవ్యాపకన్యాసంకృత్వాదే

హాంగన్యాసమారభేత్ । ఓంభూ...వః అంగుష్ఠాభ్యానమః త్రియంబకం
యజామహే। తర్జ । సుగంధింపుష్టివర్ధనం । మధ్య । ఉర్వారుకమివబంధ
నాత్।అనా।మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్ । కని । ఓంభూ...వఃత్రియం
బకం...తాత్।కరతల।త్రియంబకమితిశిరసి।యజామహఇతిలలాటే । సుగం
ధిమితిముఖే।పుష్టివర్ధనమితిహృదయే । ఉర్వారుకమితికుక్షౌ । ఇవేతినాభౌ
బంధనాదితికట్యాం।మృత్యోరిత్యూరుద్వయే । ముక్షీయేతిజానుద్వయే। నే
తిజంఘద్వయే।అమృతాదితిపాదద్వయే । ఏవం దేహాంగన్యాసంకృత్వాష
డంగన్యాసమారభేత్ । ఓంనమోభగవతేత్రియంబకాయ శూలపాణయే
స్వాహా।హృదయే। ఓంనమో...తేరుద్రాయామితమూర్తయేమాంజీవశిర
సేస్వాహా।శిరసి। ఓంన..తేనీలకంఠాయచంద్రజటనేస్వాహా। శిఖా। ఓం
న...తేత్రిపురాంతకాయ హ్రాంహ్రీం । కవ।ఓంన...తేత్రిలోచనాయఋ
గ్యజుస్సామాథర్వణమూర్తయే। నేత్ర । ఓంనమోభగవతేరుద్రాయాగ్ని
త్రయాయజ్వలజ్వలమాం రక్షరక్ష అఘోరాస్త్రాయఫట్ । భూర్భు
వస్సువరోమితిదిగ్బంధః । ధ్యానం । తతశ్చంద్రమండలో పరిబద్ధపద్మాస
నం చంద్రవర్ణం స్రవదమృతపూర్ణచంద్రకళాధరం।యోగముద్రాక్షమా
లాబద్ధాధర హస్తద్వయంధృతామృతపూర్ణకనకకలశోత్తరకరద్వయం।సో
మసూర్యాగ్ని త్రిలోచనంబద్ధపింగజటాజూటంనాగయజ్ఞోపవీతినం। నాగా
భరణభూషితం వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరంభక్తానుకంపసంభస్మానులేపనంశ్రీ
రుద్రంధ్యాత్వా స్నేహపూర్ణేనమనసాప్రాగుక్తమార్గేణార్చయిత్వాశ
రణంప్రజేత్॥త్ర్యంబకమహాదేవత్రాహిమాం శరణాగతం ॥ జన్మమృత్యు
జరారోగైఃపీడితంకర్మ బంధనైః। తావక స్త్వద్గతప్రాణ స్త్వచ్చిత్తోహం
సదామృడ।ఇతివిజ్ఞాప్యదేవేశం జపేన్మంత్రంత్రియంబకం॥ ఇతిప్రార్థనాం
కృత్వాజపేత్॥ ఓంభూర్భువస్సువః ॥ త్రియంబకంయజామహేసు—మా
మృతాత్ ॥ అపమృత్యుమపక్షుధమపేతశ్చపథంజహి॥అథానోఅగ్నఆవహ
రాయస్పోషగ్ంసహస్రిణం॥ఏతేసహస్ర—మృత్యవేస్వాహా ॥ మమసర్వా
పమృత్యుగ్రహశ్వాసఆయుర్వర్ధతాం॥ (యథాశక్తిజపంకుర్యాత్,) అచ్యుతః
కల్పవృక్షశ్చఅనంతఃకామధేనవః చింతామణిస్తుగోవిందోనామత్రయము
దాహృతం॥అచ్యుతాయనమః ॥ అనంతాయనమః ॥ గోవిందాయనమః॥

ఇ తి మృ త్యుం జ య వి ధా న మ్.

అథనవగ్రహపూజావిధిః

యాజ్ఞవల్క్యః ॥ శ్రీకామశ్శాంతికామోవాగ్రహయజ్ఞంసమాచరేత్। వృష్ట్యాయుఃపుష్టికామోవాతథైవాభిచరన్నపి ॥ సూర్యస్సోమోమహీపుత్రస్సోమపుత్రోబృహస్పతిః। శుక్రశ్శనైశ్చరోరాహుఃకేతుశ్చేతిగ్రహాస్స్మృతాః॥ తామ్రకాత్స్ఫటికాద్రక్తచందనాత్స్వర్ణకాదుభౌ। రాజతాదయసస్సీసాత్కాంస్యాత్కార్యాగ్రహాఃక్రమాత్॥ స్వవర్ణైర్వాపటేలేఖ్యాగంధైర్మండలకేషువా। యథావర్ణంప్రదేయానివాసాంసికుసుమానిచ॥ గంధాశ్చబలయశ్చైవధూపోదేయశ్చగుగ్గులుః । కర్తవ్యామంత్రవంతశ్చచరవఃప్రతిదైవతం।ఆసత్యేనఇమందేవాఅగ్నిర్మూర్ధాదివఃకకుత్। ఉద్బుధ్యస్వేతి చ ఋచోయథాసంఖ్యంప్రకీర్తితాః ॥ బృహస్పతేఅతియదర్యస్తథైవాన్నాత్పరిస్రుతః । శంనోదేవీస్తథాకాండాత్కేతుంకృణ్వన్నిమాస్తథా॥ అర్కఃపలాశఃఖదిరఅపామార్గోఽథపిప్పలః।ఉదుంబరశ్శమీదూర్వాః కుశాశ్చసమిధఃక్రమాత్ ॥ ఏకైకస్యత్వష్టశతమష్టావింశతిరేవవా । హోతవ్యామధుసర్పిర్భ్యాందధ్నాక్షీరేణవాయుతాః ॥ గుడౌదనంపాయసంచహవిష్యంక్షీరషాష్టికం । దధ్యోదనంహవిశ్చూర్ణంమాంసంచిత్రాన్నమేవచ॥ దద్యాద్గ్రహక్రమాదేవద్విజేభ్యోభోజనంబుధః । శక్తితోవాయథాలాభంసత్కృత్యవిధిపూర్వకం॥ ధేనుశ్శంఖస్తథానడ్వాన్హేమవాసోహయఃక్రమాత్। కృష్ణాగౌరాయసశ్ఛాగఏతావైదక్షిణాస్స్మృతాః ॥ యశ్చయస్యయదాదుస్థస్సతంయత్నేనపూజయేత్ । బ్రహ్మణైషాంవరోదత్తః పూజితాఃపూజయిష్యథ॥

విజ్ఞానేశ్వరః॥ఏతేసూర్యాదయోనవగ్రహాఃపూజ్యాఇత్యుక్తం। కింకృత్వేత్యత్రాహ।తామ్రకాదితి । సూర్యాదీనాంమూర్తయస్తామ్రాదిభిర్యథాక్రమంకార్యాస్తదలాభేస్వవర్ణైః పటేలేఖ్యాః।మండలేషువాగంధైరక్తచందనాదిభిర్యథావర్ణంలేఖ్యాఇత్యన్వయః । ద్విభుజత్వాదివిశేషస్తుమత్స్యపురాణోక్తోద్రష్టవ్యః।తద్యథా । పద్మాసనఃపద్మకరఃపద్మగర్భసమద్యుతిః । సప్తాశ్వరథసంస్థోపిద్విభుజస్స్యాత్సదారవిః । శ్వేతశ్శ్వేతాంబరధ

రోదశా శ్శ్వేతభూషణః। గదాపాణిర్ద్విబాహుశ్చ కర్తవ్యో వరదశ్శ
రక్తమాల్యాంబరధరశ్శక్తి శూలగదాధరః। చతుర్భుజో మేషగమో వర
స్స్యాద్ధరాసుతః। పీతమాల్యాంబరధరః కర్ణికారసమద్యుతిః। ఖడ్గచర్మ
గదాపాణిస్సింహస్థో వరదో బుధః। దేవదైత్యగురూతద్వత్పీత శ్వేతౌ చ
ర్భుజౌ। దండినౌ వరదౌ కార్యౌ సాక్షసూత్రకమండలూ। ఇంద్రనీలద్యు
శ్శూలీ వరదో గృధ్రవాహనః। బాణబాణాసనధరః కర్తవ్యోర్కసుతస్త
కరాళవదనః ఖడ్గచర్మశూలీ వరప్రదః। నీలస్సింహాసనస్థశ్చ రాహురత్ర ప్ర
స్యతే। ధూమ్రాద్విబాహవస్సర్వే గదినో వికృతాననాః। గృధ్రాసనగతా
నిత్యం కేతవస్స్యుర్వరప్రదాః। సర్వే కిరీటినః కార్యా గ్రహా లోకహితా
వహాః। స్వాంగుళేనోచ్ఛ్రితాస్సర్వే శతమష్టోత్తరం సదేతి। ఏతేషాం స్థాప
దేశశ్చ తత్రైవోక్తః। మధ్యే తు భాస్కరం విద్యాల్లోహితం దక్షిణేన తు। ఉ
రేణ గురుం విద్యాద్బుధం పూర్వోత్తరేణ తు। పూర్వేణ భార్గవం విద్యాత్సో
మం దక్షిణపూర్వతః। పశ్చిమేన శనిం విద్యాద్రాహుం దక్షిణపశ్చిమే। పశ్చిమో
త్తరతః కేతూన్ స్థాపయేచ్ఛుక్లతండులైరితి॥ ఇతి నవగ్రహపూజావిధిః-

* అథాగ్నిముఖం - *

హరిః ఓం। అథ కర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్యంతే। అథగార్హ్యా
కర్మాణి ప్రాఙ్ముఖో దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః పవిత్ర
పాణిః పత్న్యా సహ ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్యాముకం కర్మ క
రిష్య ఇతి సంకల్ప్య। ఉపలిప్య శుచౌ దేశే శ్వేతతండులచూర్ణేన ప్రాదేశమా
త్రం స్థండిలం చతురశ్రం మండలం వా కల్పయిత్వా। ద్వాభ్యాం దర్భాభ్యాముల్లి
ఖ్య ప్రాచీః పూర్వముదక్సంస్థం దక్షిణారంభమాలిఖేత్। అథోదీచీః పురస్సం
స్థం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్। అవాక్కరోభ్యుక్ష్య నిధాయ వహ్నిముత్సిచ్య
ప్రోక్షణతోయశేషం। ప్రాక్తోయమన్యన్నిదధాత్యుదగ్వా యథా బహిస్స్యా
చ్చ పరిస్తరాణాం। భూర్భువస్సువరోమిత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రోక్షణశేషతో
యం ప్రాగుదగ్వోత్సిచ్య అన్యదుదకమాసీయ యథాపరిస్తరణాద్బహి
ప్రాగుదగ్వా నిదధ్యాదగ్నేర్నయన పాత్రయోరక్షతోదకం నిసీయాగ్ని

ర్ధ్వా। ఓంచత్వారిశృంగాత్రయో అస్యపాదాద్వేశీర్షేసప్తహస్తా
సో అస్య। త్రిధాబద్ధోవృషభోరోరవీతిమహోదేవో మర్త్యాంగ్ంఆవివేశ।
గ్నింధ్యాయామి । సప్తహస్తశ్చతుశ్శృంగస్సప్తజిహ్వోద్విశీర్షకః।
త్రిపాత్ప్రసన్నవదనస్సుఖాసీనశ్శుచిస్మితః । స్వాహాంతుదక్షిణేపార్శ్వే
దేవీంవామేస్వధాంతథా । బిభ్రద్దక్షిణహస్తైస్తుశక్తిమన్నంస్రుచంస్రువం।
... రయేత్ । మేషారూఢంజటాబ
ంగౌరవర్ణంమహౌజసం। ధూమధ్వజంలోహితాక్షంసప్తార్చిస్సర్వకా
మదం। ఆత్మాభిముఖమాసీనమేవంధ్యాయేద్ధుతాశనం । ఏషహిదేవః ప్రది
శోనుసర్వాః పూర్వోహిజాతస్సఉగర్భేఅంతః । సవిజాయమానస్సజని
ష్యమాణఃప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతివిశ్వతోముఖః। ప్రాఙ్ముఖాగ్నేమమాభిముఖో
భవ।సుముఖోభవ।సుప్రసన్నోభవ। వరదోభవ । ఓంభూర్భువస్సువః।సో
దకేనపాణినాప్రదక్షిణమగ్నింపరిసమూహ్య। అలంకృత్య । అగ్నయేనమః ।
హుతవహాయనమః। హుతాశనాయనమః।కృష్ణవర్త్మనేనమః । దేవముఖాయన
మః । సప్తజిహ్వాయనమః। వైశ్వానరాయనమః । జాతవేదసేనమః । ప్రా
గుదగగ్రైర్దర్భైరగ్నింపరిస్తృణాతి।దక్షిణానుత్తరాన్కరోతిఉత్తరాన
ధరాన్ ఉత్తరేణాగ్నింప్రాగగ్రాన్దర్భాన్త్సంస్తీర్య । ద్వంద్వంన్యంచి
పాత్రాణిప్రయునక్తి।దర్వీమాజ్యస్థాలీంప్రోక్షణీంప్రణీతామిధ్మమితరదర్వీం ।
ప్రచ్ఛిన్నాగ్రావనంతర్గర్భౌదర్భౌప్రాదేశమాత్రౌపవిత్రేకురుతే।తృణం
ష్ఠంవాంతర్ధాయఛినత్తినానఖేన।అపఉపస్పృశ్య।అద్భిరనుమృజ్య। ప్రో
క్షణీమవదాయప్రోక్ష్య। తస్యానపఆనీయ। హస్తయోరంగుష్ఠోపకనిష్ఠికా
భ్యాముదగగ్రేగృహీత్వాప్రాచీస్త్రిరుత్పూయాభిమంత్ర్య । ఉత్తానానిపా
త్రాణికృత్వా।విస్రస్యేధ్మంత్రిఃప్రోక్ష్య । శేషమున్నీయ । తత్పాత్రందక్షిణ
తోనిధాయ।తేపవిత్రేపూర్ణపాత్రేనిధాయ।పూర్ణపాత్రమాదాయపూ
ర్వవత్కృత్వా।సమంప్రాణైర్హృత్వా । ఉత్తరేణాగ్నిందర్భేషుసాదయి
త్వా।దర్భైఃప్రచ్ఛాద్యబ్రహ్మన్నేదక్షిణతోగ్నేర్బ్రహ్మాణందర్భేషునిషాద్య
దభావే।బ్రహ్మణాసనే।అస్మిన్హోమకర్మణిత్వంబ్రహ్మాభవ।బ్రహ్మాస్మి

హోత్రు సీనమస్త్రే బ్రహ్మన్ ప్రస్థాస్యే ఇతి బ్రహ్మాసనం దత్త్వా । తేపవిత్రే ఆజ్యపాత్రే
నిధాయ । ఆజ్యం విలాప్య । అపరేణాగ్నిం పవిత్రాంతర్హితాయామాజ్యస్థా
ల్యామాజ్యం నిరూప్య । ఉదీచోఽంగారాన్నిరూహ్య । తేష్వధిశ్రిత్య । జ్వలతా తృ
ణాగ్రేణ [illegible] ప్రతిషిక్తకృత్య - ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య ప్రత్యే
శ్య ప్రత్యస్యాప ఉపస్పృశ్య [illegible] కృత్వా - ఉదగుదా
స్య - అంగారాన్ప్రత్యూహ్య ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారమా
జ్యం త్రిరుత్పూయ ప్రపవిత్రగ్రంథిం విస్రస్య - ప్రక్షాల్య । ప్రాగగ్రమగ్నౌ పవిత్రే
అనుప్రహరతి [illegible] సహస్తేనాదాయ । వామేన జుహూం
గపత్ర [illegible] - వామకనిష్ఠికానామికా సంఘోజుహూం గృహీత్వా - తేన
పరిస్రువమంత [illegible] భ్యాకారం [illegible] బిలమభిసమాహరం [illegible] దండే
అభ్యుత్థ [illegible] మేణాధారయిత్వా జుహూమగ్రాంత [illegible] భ్యాకారం ప్రాచీం
[illegible] ప్రతీచీం [illegible] దండమితి క్రమేణ స్రువస్థదర్భైరేవ సంవ
జ్యానసంమృష్ట [illegible] సంమృష్టం [illegible] । ప్రోక్ష్య ।
ధాయ । దర్భాన [illegible] ప్రహరతి । ఇధ్మమాదాయ పరి
స్తరిదదాతి - [illegible] మధ్యమ [illegible] దక్షిణార్ధ్యే । అణిష్ఠ
ప్రాంసిష్ఠ ఉత్తరార్ధ్యే [illegible] మధ్యమం । ప్రాగగ్రౌ ఇతరౌ । మధ్యమ
పరిధిముపస్పృశ్య । పురస్తాదూర్ధ్వే ద్వే ఆఘారసమిధావాదధాతి । అగ్నిం
[illegible] - అనేన మన్త్రేణ [illegible] ప్రాచీనమనేన మన్త్రేణ
[illegible] తేన మన్త్రేణ [illegible] ప్రాచీనం దేవ సవితః ప్ర
వేతి సమంతం ఇధ్మమలంకృత్య । స్రువమలంకృత్య । బ్రహ్మాణమలంకృత్య ।
ధ్మం ద్విరభిఘార్య । మూలమధ్యయోర్మధ్యభాగం కృత్వా । అస్మిన్ హో
మకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధ్మమాధాస్యే । అధత్స్వేత్యనుజ్ఞాతః ఉపవిశ్య । హస్త
భ్యాం తూష్ణీమిధ్మమాదధాతి । ప్రజాపతయ ఇదం । ఇధ్మప్రక్షేపణమహం
కరిష్యే [illegible] స్తు । ఆఘారావాఘారయితి [illegible]
[illegible] । ఇతరదర్వీ [illegible] మాదాయ ఉత్తరపరిధిసంధిమన్వవహృత్య ప్రజాపతిం
మనసా ధ్యాయన్ దక్షిణతః ప్రాంచం [illegible] తత ఆఘారయతి వా

స్యాదాగ్నేయాంతం ప్రజాపతయఇదం । ప్రధానదర్వీమాదాయ ద్వితీయస్మైంద్రమితరపరిధిసంధిమన్వవహృత్యప్రాగుదంచం । పూర్వవదాఘారయతి। నైరృత్యాదీశానాంతం। ఇంద్రాయేదం। ఏకం। ద్వే త్రీణి। చత్వారి। అథాజ్యభాగౌస్రుచాజుహోతి । అగ్నయేస్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే। అగ్నయఇదం । సోమాయస్వాహేతిదక్షిణార్ధపూర్వార్ధే సోమాయేదం। సమంపూర్వేణ । మధ్యేగ్నౌజుహోతియథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోత్యా। ఆకృష్ణేన ... విపశ్యన్ స్వాహా। సూర్యగ్రహాయేదం అగ్నింధూతం... శుక్రశుగ్గ్ స్వాహా । అగ్నయ ఇదం । కద్రుద్రాయ...హృదేస్వాహా। రుద్రాయేదం। ఆప్యాయస్వ...సంగథేస్వాహా। చంద్రగ్రహాయేదం। అప్సుమే...భేషజీస్వాహా।అద్భ్యఇదం । గౌరీమిమాయ...పరమేవ్యోమన్ త్స్వాహా । గౌర్యా ఇదం । అగ్నిర్మూర్ధా...జిన్వతి స్వాహా। అంగారకగ్రహాయేదం। స్యోనాపృథివీ...సప్రథాస్వాహా । పృథివ్యాఇదం క్షేత్రస్యపతినా.. దృశేస్వాహా। క్షేత్రపాలకాయేదం । ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే........మేతగ్గ్ స్వాహా బుధగ్రహాయేదం। ఇదంవిష్ణు........... సురే స్వాహా। విష్ణవ ఇదం। సహస్రశీర్షా...దశాంగులం స్వాహా। నారాయణాయేదం। బృహస్పతే...చిత్రగ్గ్ స్వాహా। బృహస్పతిగ్రహాయేదం। బ్రహ్మజజ్ఞానం...వివస్స్వాహా । బ్రహ్మణఇదం । ఇంద్రంవోవిశ్వ... కేవలస్స్వాహా ఇంద్రాయేదం । శుక్రంతేఅన్యత్...రస్తుస్వాహా । శుక్రగ్రహాయేదం। ఇంద్రాణీమాసు...పతిస్స్వాహా । ఇంద్రాణ్యాఇదం। ఇంద్రమరుత్వ ... యజ్ఞాస్వాహాఇంద్రమరుత్వతఇదం ॥ శమగ్నిరగ్నిభిః...శ్రీధస్స్వాహా శనైశ్చరగ్రహాయేదం। యమాయ...అరంకృతస్స్వాహా। యమాయేదం।ప్రజాపతే...రయీణాగ్ స్వాహా । ప్రజాపతయఇదం। కయానశ్చిత్ర...శచిష్ఠయావృతాస్వాహా । రాహుగ్రహాయేదం । ఆయంగౌః...ప్రియంత్స్వవస్స్వాహా గవఇదం। నమోఅస్తు...సర్పేభ్యోనమస్స్వాహా । సర్పేభ్యఇదం। కేతుంకృణ్వన్...రజాయథాస్వాహా । కేతుగణాయేదం । సచిత్రచిత్రం...ధువస్వస్వాహా। చిత్రగుప్తాయేదం। బ్రహ్మాదేవానాం... రేభన్ త్స్వాహా। బ్ర

ష్ణాణఇదం ॥ ఇంద్రంవో...కేవలస్స్వాహా । ఇంద్రాయలోకపాలాయేదం ॥ అగ్నిందూతం...సుక్రతుగ్గ్ స్వాహా । అగ్నయేలో...యేదం । యమాయ-అరంకృతస్వాహా । యమాయలోక...యేదం । యత్తేదేవి...ప్రముక్త స్వాహా । నిఋతయేలోక...యేదం ॥ ఇమంమే...రాచకేస్వాహా ।వరుణాయలోక...యేదం ॥ తవవాయు...వృణీమహేస్వాహా । వాయవేలోక...యేదం । సోమోధేనుగ్ం...తస్మైస్వాహా । కుబేరాయలోక...యేదం తమీశానం...స్వస్తయేస్వాహా । ఈశానాయలోకపాలాయేదం ॥*॥ జాతవేదసే...త్యగ్నిస్స్వాహా । దుర్గాయాఇదం । గణానాంత్వా...సాదనగ్ స్వాహా।గణపతయఇదం । క్షేత్రస్య...దృశేస్వాహా । క్షేత్రపాలకాయేదం । యతఇంద్ర...విమృధోజహిస్వాహా।అభయంకరాయేదం।వాస్తోష్పతే...చతుష్పదేస్వాహా । వాస్తుపురుషాయేదం। త్రియంబకం...యమామృతాత్స్వాహా।మృత్యుంజయాయేదం।గంధద్వారాం...శ్రియంస్వాహా।శ్రియాఇదం । హవ్యవాహమభిమాతిషాహంరక్షోహణంపృతనాసుజిష్ణుం । జ్యోతిష్మంతందీద్యతంపురంధిం । అగ్నిగ్ స్విష్టకృతమాహువేమ।స్విష్టమగ్నే అభితత్పృణాహి । విశ్వాదేవపృతనాఅభిష్య । ఉరున్నఃపంథాంప్రదిశన్విభాహిజ్యోతిష్మద్ధేహ్యజరన్నఆయుస్స్వాహా,అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం।జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృతఃప్రాజాపత్యాంవ్యాహృతీస్స్విహృతాస్స్విష్టకృతీమిత్యుపజుహోతి।సమిద్ధమిధ్మసన్నహనాన్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి।రుద్రాయతంతిచరాయేదం । అపఉపస్పృశ్యకర్మణఃసమృద్ధ్యర్థంజయాదిహోమంకరిష్యే । ప్రథమాఘారహోమశ్చప్రధానాహుత్యనంతరం । యద్ధోతవ్యంతుతత్సర్వంస్రువేణోక్తంకపర్దినాఇత్యగ్నిముఖం,

అథ జయాదయః

హరిఃఓం- ఇతరదర్వ్యాజుహోతి । ఓంచిత్తంచస్వాహా । చిత్తాయేదం । చిత్తిశ్చస్వాహా । చిత్త్యాఇదం । ఆకూతంచస్వాహా। ఆకూతాయేదం । ఆకూతిశ్చస్వాహా । ఆకూత్యాఇదం । విజ్ఞాతంచస్వాహా । విజ్ఞాతాయేదం । విజ్ఞానంచస్వాహా।విజ్ఞానాయేదం । మనశ్చస్వాహా । మనసఇదం।శక్వరీ

శ్చస్వాహా।శక్వరీభ్య ఇదం - దర్శశ్చస్వాహా- దర్శాయేదం । పూర్ణమాసశ్చ స్వాహా-పూర్ణమాసాయేదం- బృహచ్చస్వాహా - బృహత ఇదం - రథంతరంచ స్వాహా-రథంతరాయేదం- ప్రజాపతిర్జయానింద్రాయవృష్ణే ప్రాయచ్ఛదు గ్రః పృతనా జ్యేషుతస్మైవిశస్స మనమంతసర్వాస్స ఉగ్రస్సహిహవ్యో బభూవ స్వాహా-ప్రజాపతయ ఇదం।అగ్నిర్భూతానామధిపతిస్సమావత్వస్మిన్బ్రహ్మ న్నస్మిన్ క్షత్రేస్యామాశిష్యస్యాంపురోధాయామస్మిన్కర్మన్నస్యాం దేవ హూత్యాగ్ స్వాహా - భూతానామధిపతయే అగ్నయ ఇదం -ఇంద్రోజ్యేష్ఠా నామధిపతిస్సమావత్వస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్ క్షత్రేస్యామాశిష్యస్యాం పురో ధాయామస్మిన్కర్మన్నస్యాం దేవహూత్యాగ్ ... స్వాహా - జ్యేష్ఠా నామధిపతయే ఇంద్రాయేదం - యమః పృథివ్యా అధిపతిస్సమావత్వస్మిన్— స్వా - పృథివ్యా అధిపతయే యమాయేదం - వాయురంతరిక్షస్యాధిపతిస్స... స్వాహా- అంతరిక్షస్యాధిపతయే వాయవ ఇదం - సూర్యోదివోధిపతిస్సమా... స్వాహా।దివోధిపతయే సూర్యాయేదం । చంద్రమానక్షత్రాణామధిపతిస్స... స్వాహా-నక్షత్రాణామధిపతయే చంద్రమస ఇదం - బృహస్పతిర్బ్రహ్మణోధిప తిస్సమా...స్వాహా-బ్రహ్మణోధిపతయే బృహస్పతయ ఇదం - మిత్రస్సత్యానా మధిపతిస్సస్వాహా-సత్యానామధిపతయే మిత్రాయేదం-వరుణోపామధిపతిస్స స్వాహా - అపామధిపతయే వరుణాయేదం । సముద్రస్స్రోత్యానామధిపతిస్స... స్వాహా । స్రోత్యానామధిపతయే సముద్రాయేదం - అన్నగ్ంసామ్రాజ్యా నామధిపతితన్మావత్వ...స్వాహా - సామ్రాజ్యానామధిపతయే న్నాయేదం - సో మఓషధీనామధిపతిస్స...స్వాహా । ఓషధీనామధిపతయే సోమాయేదం- స వితాప్రసవానామధిపతిస్స...స్వాహా - ప్రసవానామధిపతయే సవిత్ర ఇదం - రుద్రః పశూనామధిపతిస్స—స్వాహా- పశూనామధిపతయే రుద్రాయేదం - ఇదముపస్పృశ్య - త్వష్టారూపాణామధిపతిస్స—స్వాహా -రూపాణామధిప తయే త్వష్ట్ర ఇదం । విష్ణుః పర్వతానామధిపతిస్స—స్వాహా ॥ పర్వతానామ ధిపతయే విష్ణవ ఇదం - మరుతోగణానామధిపతయ స్తేమావంత్వ—స్వాహా గణానామధిపతి భ్యోమరుద్భ్య ఇదం-పితరః పితామహాః పరేవరేతతా స్తతా

మహాఇహమావత అస్మిన్ ... స్వాహా - పితృాదిభ్యోదేవేభ్యఇదం - జీవః
తృకశ్చేత్ - పితామహఅవరేతతామహఇహమావత - అ... స్వాహా- పితా
మహేభ్యోవరేభ్యస్తతామహేభ్యఇదం - పితామహశ్చేత్ - పితరఃపరేత
తాఇహమావత - అ... స్వాహా - పితృభ్యఃపరేభ్యస్తతేభ్యఇదం-పితృపిత
మహయోర్జీవతోస్సతోర్జపఏవక ర్తవ్యః- అపఉపస్పృశ్య *ఋతాషాడృతధా
మాగ్నిర్గంధర్వస్తస్యౌషధయోప్సరస ఊర్జోనామసఇదం బ్రహ్మక్షత్రంపా
తుతాఇదంబ్రహ్మక్షత్రంపాంతుతస్మైస్వాహా ॥ ఋతాసాహేఋతధామ్నే
అగ్నయేగంధర్వాయేదం। తాభ్యస్స్వాహా ఓషధీభ్యోప్సరోభ్యఊర్గ్భ్య ఇ
దం ॥ సగంహితోవిశ్వసామాసూర్యోగంధర్వస్తస్య మరీచయోప్సరస
ఆయువోనామసఇదం... స్వాహా। సగంహితాయవిశ్వసామ్నేసూర్యాయ
గంధర్వాయేదం - తాభ్యస్స్వాహా। మరీచిభ్యోప్సరోభ్యఆయుభ్యఇదం- సు
షుమ్నస్సూర్యరశ్మిశ్చంద్రమాగంధర్వస్తస్యనక్షత్రాణ్యప్సరసోబేకురయో
నామసఇదం... స్వాహా। సుషుమ్నాయసూర్యరశ్మయేచంద్రమసేగంధ
ర్వాయేదం - తాభ్యస్స్వాహా నక్షత్రేభ్యోప్సరోభ్యోబేకురుభ్యఇదం॥ భు
జ్యుస్సుపర్ణోయజ్ఞోగంధర్వస్తస్యదక్షిణాప్సరసస్తవానామసఇదం... స్వా
హా - భుజ్యవేసుపర్ణాయయజ్ఞాయగంధర్వాయేదం - తాభ్యస్స్వాహా। దక్షి
ణాభ్యోప్సరోభ్యస్తవాభ్యఇదం। ప్రజాపతిర్విశ్వకర్మామనోగంధర్వస్తస్య
ర్క్సామాన్యప్సరసోవహ్నయోనామసఇదం... స్వాహా। ప్రజాపతయేవి
శ్వకర్మణేమనసేగంధర్వాయేదం। తాభ్యస్స్వాహా-ఋక్సామేభ్యోప్సరోభ్యో
వహ్నిభ్యఇదం। ఇషిరోవిశ్వవ్యచావాతోగంధర్వస్తస్యాపోప్సరసోముదా

*ఋతాషాడృతధామాగ్నిర్గంధర్వస్సఇదంబ్రహ్మక్షత్రపాతుత
స్మైస్వాహా - ఋతాసాహేఋతధామ్నేఅగ్నయేగంధర్వాయేదంతస్యౌ
షధయోప్సరసఊర్జోనామతాఇదంబ్రహ్మక్షత్రంపాతుతాభ్యస్స్వాహా- ఓ
షధీభ్యోప్సరోభ్యఊర్గ్భ్యఇదం ॥ ఏవమేవసర్వత్రకేచిదాత్తరీయాఃచ
క్షిణాత్యాశ్చపఠంతి.

నామస ఇదం... స్వాహా । ఇషిరాయ విశ్వవ్యచసే వతాయ గంధర్వాయే
దం। తాభ్యస్స్వాహా। అద్భ్యోఽప్సరోభ్యః ముదాభ్య ఇదం॥ భువనస్యపతే
యస్యతఉపరిగృహాఇహచ । సనోరాస్వాజ్యానిగ్ం రాయస్పోషగ్ం సువీ
ర్యగ్ం సంవత్సరీణాగ్ స్వస్తిగ్ స్వాహా। భువనస్యపతయ ఇదం॥ పరమేష్ఠ్యధి
పతిర్మృత్యుర్గంధర్వస్తస్య విశ్వమప్సరసో భువో నామస ఇదం... స్వాహా। ప
రమేష్ఠినే అధిపతయే మృత్యవే గంధర్వాయేదం। తాభ్యస్స్వాహా। విశ్వస్మా అ
ప్సరోభ్యః భువాభ్య ఇదం॥ సుక్షితిస్సుభూతిర్భద్రకృత్సువర్వాన్పర్జన్యో గంధ
ర్వస్తస్య విద్యుతోఽప్సరసో ఋచో నామస ఇదం... స్వాహా। సుక్షితయే సుభూ
తయే భద్రకృతే సువర్వతే పర్జన్యాయ గంధర్వాయేదం। తాభ్యస్స్వాహా
విద్యుద్భ్యోఽప్సరోభ్యః ఋగ్భ్య ఇదం। దూరేహేతిరమృడయో మృత్యుర్గం
ధర్వస్తస్య ప్రజా అప్సరసో భీరువో నామస ఇదం... స్వాహా । దూరేహేత
యే అమృడయాయ మృత్యవే గంధర్వాయేదం। తాభ్యస్స్వాహా। ప్రజాభ్యోఽ
ప్సరోభ్యః భీరుభ్య ఇదం॥ చారుః కృపణకాశీ కామో గంధర్వస్తస్యాధయోఽప్స
రసశ్శోచయంతీర్నామస ఇదం... స్వాహా। చారవే కృపణకాశినే కామాయ
గంధర్వాయేదం । తాభ్యస్స్వాహా । ఆధిభ్యోఽప్సరోభ్యశ్శోచయంతీభ్య ఇ
దం। సనో భువనస్యపతే యస్యతఉపరిగృహాఇహచ । ఉరుబ్రహ్మణేఽస్మైక్ష
త్రాయమహిశర్మయచ్ఛస్వాహా । భువనస్యపతయే బ్రహ్మణ ఇదం। ప్రజా
పతిం మనసాధ్యాయన్ । ప్రజాపతే నత్వదేతాన్యన్యో విశ్వాజాతాని పరితా
బభూవ। యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయగ్ంస్యామ పతయో ర
యీణాగ్ స్వాహా। ప్రజాపతయ ఇదం। భూస్స్వాహా। అగ్నయ ఇదం। భువ
స్స్వాహా । వాయవ ఇదం। సువస్స్వాహా। సూర్యాయేదం। యదస్యకర్మణో
ఽత్యరీరిచం యద్వాన్యూనమిహాకరం। అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్త్సర్వగ్ంస్వి
ష్టగ్ం సుహుతం కరోతు స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం॥ శమ్యా అపోహ్య*)
మధ్యమపరిధిం ప్రహృత్య। ఇతరౌ ప్రహరేత్। ఉత్తరార్ధస్యాగ్రమంగారేషూ
పగూహతి। పరిధీనభిమంత్ర్య। ఆఘారసమిధౌ ప్రహరతి । విశ్వాన్దేవాన్ బుద్ధి

---

* కామ్యకర్మసు శమ్యా ఇతి తదితరత్ర పరిధిరితి సత్సంప్రదాయః.

శ్వసగ్ స్రావేణాభిజుహోతి । విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్సగ్ స్రావభాగేభ్య ఇ
దం। అస్మిన్ప్రకృతేకర్మణిజ్ఞాతాజ్ఞాతాదిసకలదోషనిహరణార్థమన
జ్ఞాతత్రయం । కర్మాంతరితకర్మ విపర్యాస ప్రాయశ్చిత్తార్థంత్వంనో
అగ్నెసత్వంనోఅగ్నఇతి । స్వరాక్షరపదవృత్తవర్ణలోపప్రాయశ్చిత్తార్థ
మాభీర్గీర్భీరితివాజ్ఞియ మలోపప్రాయశ్చిత్తార్థమిదంవిష్ణుస్త్రియం
బకమిత్యృత్విజ్యౌఘ్య ప్రాయశ్చిత్తార్థంయద్విద్వాగ్ సఇతిస్వప్నాదిదోష
ప్రాయశ్చిత్తార్థమసాకందారితి । మిందాదిదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థంయన్మ
ఆత్మనఇతిసమస్త భయాద్యుపద్రవదోషనిర్వారణార్థం పునరగ్నిశ్చక్షురి
త్యగ్న్యుపఘాతప్రాయశ్చిత్తార్థంపునస్త్వాదిత్యాఇతిసర్వప్రాయశ్చిత్తా
ర్థం- భూర్భువస్సువరోమిత్యేతైర్మంత్రైరాజ్యాహుతీర్హోష్యామి।
అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతంయజ్ఞస్య క్రియతేమిథు । అగ్నేతదస్యకల్పయత్వ
గ్ంహివేత్థయథాతథగ్ స్వాహా। అగ్నయఇదం।పురుషసమ్మితో యజ్ఞోయ
జ్ఞఃపురుషసమ్మితః।అగ్నేతదస్యకల్పయత్వగ్ంహివేత్థయథాతథగ్ స్వాహా
అగ్నయఇదం । యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తా
సః। అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశోయ జాతి
స్వాహా। అగ్నయఇదం। త్వన్నో అగ్నేవరుణస్యవిద్వాన్దేవస్యహేడోఽవ
యాసిసీష్ఠాః।యజిష్ఠోవహ్నితమశ్శోశుచానోవిశ్వాద్వేషాగ్ం సిప్రముము
గ్ధ్యస్మత్స్వాహా।అగ్నీవరుణాభ్యామిదం।సత్వన్నోఅగ్నేవమోభవోతీనేది
ష్ఠోఅస్యావుషసోవ్యుష్టౌ।అవయక్ష్వనోవరుణగ్ంరరాణోవీహిమృడీకగ్ం
సుహవోనఏధిస్వాహా।అగ్నీవరుణాభ్యామిదం।అభిర్గీర్భిర్యదతోన ఊనమా
ప్యాయయహరివోవర్ధమానః।యదాస్తోతృభ్యోమహిగోత్రారుజాసిభూయి
ష్ఠభాజోఅథతేస్యామస్వాహా । ఇంద్రాయహరివతఇదం। ఇదంవిష్ణుర్విచ
క్రమేత్రేధానిదధేపదం।సమూఢమస్యపాగ్ంసురేస్వాహా । శ్రీవిష్ణవఇదం।
త్రియంబకంయజా మహేసుగంధింపుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివబంధనా
న్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్స్వాహా।త్రియంబకాయేదం।యద్విద్వాగ్ం
సోయదవిద్వాగ్ంసోముగ్ధాఃకుర్వంత్యృత్విజః।అగ్నిర్మాతస్మాదేనసశ్శ్రద్ధా

ఏవీచముంచతాగ్ స్వాహా । అగ్నయేశ్రద్ధాదేవ్యాఇదం । అస్మాగ్ండ్యాః పృథివీమస్మాగ్ం నృషభోయవాగాః । అస్మిన్నేమావిశ్వాభువనాస్మిన్నో యజ్ఞః ప్రజనయతు। అస్మాన్నజనిప్రాజనీ అస్మిన్నాజ్యాయతేవృషా। అస్మిన్నాత్త్వజనిషీమహీస్వాహా। అస్మిన్నాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం। యన్మఆత్మనోమిందాభూదగ్ని స్తత్పునరాహార్జాతవేదావిచర్షణిస్స్వాహా। మిందాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం। పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరింద్రోబృహస్పతిః। పునర్మే అశ్వినాయువంచక్షురాధత్తమక్ష్యోస్స్వాహా । అగ్నీంద్రబృహస్పత్యశ్విభ్యఇదం। పునస్త్వాదిత్యారుద్రావసవస్స మింధతాంపునర్బ్రహ్మాణోవసునీథ యజ్ఞైః। ఘృతేనత్వంతనువోవర్ధయస్వసత్యాస్సంతు యజమానస్యకామాస్స్వాహా। అగ్నయేవసునీథాయేదం। సంభావితసమస్తవిధ్యపరాధప్రాయశ్చిత్తార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। శ్రీవిష్ణవేస్వాహా। విష్ణవేపరమాత్మనఇదం। ద్వాదశగృహీతేనాజ్యేనస్రుచంపూరయిత్వా। సప్తతేఅగ్నేసమిధస్సప్తజిహ్వాస్సప్తర్షయస్సప్తధామప్రియాణి! సప్తహోత్రాస్సప్తధాత్వాయజంతిసప్తయోనీరాతృణుష్వాఘృతేనస్వాహా। అగ్నయేసప్తహోత్రఇదం। పూర్ణాహుతిముత్తమాంజుహోతి। సర్వంవైపూర్ణాహుతిః। సర్వమేవాప్నోతి। అథోఇయంవైపూర్ణాహుతిః। అస్యామేవప్రతితిష్ఠతి। వసోర్ధారాంజుహోతివసోర్మేధారాసదితివాఏషాహూయ తేఘృతస్యవాఏనమేషాధారాముష్మిన్లోకేపిన్వమానో పతిష్ఠతఆజ్యేనజుహోతి । తేజోవాఆజ్యంతేజోవసోర్ధారాతేజసైవాస్మైతేజో వరుంధేథోకామావైవసోర్ధారా కామానేవావరుంధే। పూర్ణాహుతిముహూర్తస్సుము హూర్తోఅస్త్విత్యనుగృహ్ణంతు। సుముహూర్తమస్తు॥ అదితేన్వమగ్గ్ స్థాః । అనుమతేన్వమగ్గ్ స్థాః । సరస్వతేన్వమగ్గ్ స్థాః। దేవసవితః ప్రాసవీః। ప్రణీతాస్వవఆనీయ। సదసిసన్మేభూయాః సర్వమసిసర్వంమేభూయాః పూర్ణమసిపూర్ణం మేభూయాః అక్షితమసిమామేక్షేష్ఠాః। యేనదేవాః పవిత్రేణ...మార్జయంతాం। సముద్రం

వః ప్రహిణోమిస్వాం యోనిమపిగచ్ఛత। అచ్ఛిద్రః ప్రజయాభూయాస మాపరాసేచిమత్పయః। అంజలౌపూర్ణపాత్రమానయతి। రేతఏవాస్యాం ప్రజాందధాతి। ప్రజయాహిమనుష్యః పూర్ణః। ముఖంవిమృష్టే। అవభృథస్యైవరూపంకృత్వోత్తిష్ఠతి। శాంతిరస్తు। పుష్టిరస్తు। ధనధాన్యసమృద్ధిరస్తు కర్మసమృద్ధిరస్తు। భగవాన్వాస్తోష్పతిః ప్రియతాం। ప్రాగాదిపరిస్తరణముత్తరేవిసృజేత్। బ్రహ్మణేవరందదామి। అగ్నేస్తృణాన్యపచినోమి। తేజస్వీయశస్వీబ్రహ్మవర్చసీభవతి। హోమాంతేశ్రీ యజ్ఞపురుషాయనమః। ధ్యానాదిషోడశోపచార పూజాంసమర్పయామి। స్వస్తి। శ్రద్ధాంమేధాం యశఃప్రజ్ఞాంవిద్యాం బుద్ధింశ్రియంబలం। ఆయుష్యంతేజఆరోగ్యందేహిమేహవ్యవాహన। యస్యస్మృత్యాచ నామోక్త్యాతపో హోమక్రియాదిషు। న్యూనంసంపూర్ణ తాంయాతిసద్యోవం దేహుతాశనం। యద్ధుతం తుమయాదేవపరిపూర్ణంతదస్తుతే। (చతుస్సాగరపర్యంతం ... అహంభో అభివాదయే।) అనేననవగ్రహహోమేనభగవాన్సర్వాత్మకశ్శ్రీయజ్ఞేశ్వరప్రియతాం॥ మంటపస్థ ఆదిత్యాదినవ గ్రహదేవతాభ్యోనమః। ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలక దేవతాభ్యోనమః। పునఃపూజాంచకరిష్యే। ఛత్రంధారయామి। చామరంవీజయామి। నృత్యందర్శయామి। గీతంశ్రావయామి। వాద్యంఘోషయామి। అందోళికానారోహయామి। అశ్వానారోహయామి। గజానారోహయామి। సమస్తరాజోపచారదేవోపచారభక్త్యుపచారశక్త్యుపచారపూజాంసమర్పయామి। అనయాపూజయాఆదిత్యాదినవగ్రహాః ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకాస్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నావరదాభవంతు। యజ్ఞేయజ్ఞమయజంతదేవాస్తాని ధర్మాణిప్రథమాన్యాసన్। తేహనాకంమహిమానస్సచంతేయత్రపూర్వే సాధ్యాస్సంతిదేవాః। మంటపదేవతాః యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి। (అథనవగ్రహధాన్యదానానికార్యాణి) బృహత్సామక్షత్రభృద్వృద్ధవృష్ణియం। త్రిష్టుభోజశ్శుభితముగ్రవీరం। ఇంద్రస్తోమేనపంచదశేనమధ్యమిందవాతేనసగరేణరక్ష। సుమంగలీరియం ... విపరేతన। అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్విశ్వానిదేవవయునానివిద్వాన్। యుయోధ్యస్మ

జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తేన మఉక్తింవిధేమ ॥ ప్రవశ్శుక్రాయభా
నవేభరధ్వం । హవ్యంమతించాగ్నయేసుపూతం॥ యోదైవ్యానిమానుషా
జనూగ్ంష్యంతర్విశ్వానివిద్మనాజిగాతి । అచ్ఛాగిరోమతయోదేవయంతీర
గ్నింయంతిద్రవిణంభిక్షమాణాః । సుసందృశగ్ంసుప్రతీకగ్గ్స్వంచగ్ంహ
వ్యవాహమరతింమానుషాణాం । అగ్నేత్వమస్మద్యుయోధ్యమీవా అనగ్ని
త్రాఅభ్యమంతకృష్టీః। పునరస్మభ్యగ్ంసువితాయదేవ క్షాంవిశ్వేభిరజరేభి
ర్యజత్ర॥అగ్నేత్వంపారయానవ్యో అస్మాన్స్వస్తిభిరతిదుర్గాణివిశ్వా।పూ
శ్చపృథ్వీబహులాన ఉర్వీభవాతోకాయతనయాయశంయోః । ప్రకారవో
మనునావచ్యమానా దేవద్రీచీంనయథదేవయంతః। దక్షిణావా డ్వాజినీప్రా
చ్యేతి। హవిర్భరంత్యగ్నయేఘృతాచీ ॥ నమస్తేగార్హపత్యాయనమస్తేదక్షి
ణాగ్నయే।నమఆహవనీయాయమహావేద్యైనమోనమః । కాండద్వయోప
పాద్యాయకర్మబ్రహ్మస్వరూపిణే।స్వర్గాపవర్గరూపాయయజ్ఞేశాయనమో
నమః । యజ్ఞేశాచ్యుతగోవింద మాధవానంత కేశవ। కృష్ణవిష్ణుహృషీకేశ
వాసుదేవనమోస్తుతే । సకృత్తేఅగ్నేనమః। ద్విస్తేనమః । త్రిస్తేనమః। చతు
స్తేనమః । పంచకృత్వస్తేనమః । దశకృత్వస్తేనమః । శతకృత్వస్తేనమః ।
సహస్రకృత్వస్తేనమః అసహస్రకృత్వస్తేనమః । అపరితకృత్వస్తేనమః నమ
స్తేఅస్తుమామాహిగ్ంసీః । అహంపరస్తాదహమవస్తాదహంజ్యోతిషావిత
మోవవార । యదంతరిక్షంతదుమేపితాభూదహగ్ంసూర్యముభయతో
దదర్శాహంభూయాసముత్తమస్సమానానాం । అనృణాఅస్మిన్ననృణాః
పరస్మిగ్ంస్తృతీయేలోకే అనృణాస్యామ । యేదేవయానాఉతపితృయా
ణా సర్వాన్పథోఅనృణాఅక్షియేమ । ప్రమాదాత్కుర్వతాంకర్మప్రచ్యవే
తాధ్వరేయది।స్మరణాదేవతద్విష్ణోః సంపూర్ణంస్యాదితిస్మృతిః । విష్ణుర్వి
ష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః ॥ ఇతిజయాదయః॥ ... ... *

—(*) అథముఖావలోకనమ్. (*)—

ప్రాణానాయమ్య। ఏవం-ప్రీత్యర్థంఉత్తరానక్షత్రప్రథమచరణేజా
స్యకుమారస్యతిథివారనక్షత్రవర్జ్యాదిసకలారిష్టనివృత్తిద్వారాపరమేశ్వర

ప్రీత్యర్థంముఖావలోకనపూర్వకంగ్రహమఖాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణస్తదంగ త్వేనతదాదౌ-కరిష్యే।గణాధిపతిపూజాంకృత్వాపుణ్యాహంవాచయిత్వా ముఖావలోకనపూర్వకంగ్రహమఖంకుర్యాత్ ॥రూపగ్ంరూపంప్రతిరూపో బభూవ।తదస్యరూపంప్రతిచక్షణాయ।ఇంద్రోమాయాభిఃపురురూపఈయ తేయుక్తాహ్యస్యహరయశ్శతాదశ।ముఖావలోకనముహూర్తస్సుముహూ ర్తోఅస్తు॥ఏవంముఖావలోకనంకృత్వాపూర్వోక్తవిధినా గ్రహపూజాంస మాప్యతత్తద్ధోమదానాదికంయథావిధికుర్యాత్ ॥ కేవలముఖావలోకనప క్షేముఖావలోకనంకృత్వాగణాధిపతిపూజాం పుణ్యాహవాచనంచసమా చరేత్ ॥ ఇతిముఖావలోకనమ్॥ ... ... ❋

—(❋) అథగర్భాధానమ్. (❋)—

(షోడశర్తుర్నిశాస్స్త్రీణాం తస్మిన్యుగ్మాసుసంవిశేత్।శుభేహానిచక ల్యాణేనక్షత్రేప్రాణసంయమః।ఋతుస్స్వాభావికాస్స్త్రీణాం రాత్రయష్షోడ శస్స్మృతాః । ఇతిమనువచనాత్।) ఋతుస్నాతాయాంభార్యాయాంశుభే హానిదంపతీమంగళస్నాతౌభూత్వాపుణ్యాహంవాచయిత్వా। ప్రాణానా యమ్య। ఏవంగుణ ... శుభతిథౌఅస్మాకం ... వృధ్యర్థంధర్మార్థ ... సిధ్యర్థం మమధర్మపత్న్యాః రాత్రౌగర్భాధానాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణః గర్భాధా నాంగభూతంనాందీశోభనదేవతాఉద్దిశ్య ...ప్రీత్యర్థంఆభ్యుదయికంయథా శక్తిహిరణ్యద్రవ్యేణకరిష్యమాణఃగర్భాధానలగ్నకాలేఆదిత్యాదినవగ్రహ ప్రీత్యర్థంనవగ్రహమఖాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణఃరాత్రావావయోఃసత్సంతా నసౌభాగ్యఫలసిధ్యర్థం... ఫలదానానికర్తుంఫలపూజాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణః తదాదౌశుధ్యర్థంవృధ్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహస్వ స్తిపుణ్యా హవాచనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య। పుణ్యాహవాచనాదినవగ్రహమఖాంతంకు ర్యాత్।రాత్రావగ్నిమనుసంధాస్య।ఔపాసనంకృత్వా।పత్న్యాసహప్రా ణానాయమ్య।కర్మణఃపుణ్యాహవాచనం ఫలపూజాంచకృత్వా సూక్తపా రాయణంకుర్యాత్।విష్ణుర్యోనింకల్పయతుత్వష్టారూపాణిపిగ్ంశతు।ఆసిం చతుప్రజాపతిర్ధాతాగర్భందధాతుతే।గర్భంధేహిసినీవాలిగర్భంధేహిసర

స్వాహా|గర్భం తేఅశ్వినౌ* దేవావాధత్తాంపుష్కరస్రజా| హిరణ్మయీ అరణీ
యన్నిర్మంథతో అశ్వినా|తం తే గర్భగ్ంహవామహే|దశమే మాసి సూతవే|
యథేయంపృథివీమహీ త్రిష్ఠంతీగర్భమాదధే|ఏవంత్వం గర్భమాధత్స్వదశమే
మాసి సూతవే| యథాపృథివ్యగ్నిగర్భా ద్యౌర్యథేంద్రేణ గర్భిణీ| వాయు
ర్యథాదిశాంగర్భ ఏవంగర్భందధాతు తే| విష్ణోశ్శ్రేష్ఠేనరూపేణాస్యాం
నార్యాంగవీన్యాం|పుమాగ్ంసంగర్భమాధేహి దశమే మాసి సూతవే|నేజ
మేష పరాపత సపుత్రః పునరాపత|అస్యై మే పుత్రకామాయై గర్భమాధేహి
యః పుమాన్| వ్యస్య యోనిం ప్రతి రేతో గృహాణ పుమాన్ పుత్రో ధీయతాం గ
ర్భో అంతః|తంమాతా దశమాసో బిభర్తు స జాయతాం వీరతమస్స్వానాం|
తే గర్భో యోని మేతు పుమాన్బాణ ఇవేషుధిం| ఆవీరో జాయతాం పుత్రస్తే ద
శమాస్యః| కరోమి తే ప్రాజాపత్యమాగర్భో యోని మేతు తే|అనూనః పూ
ర్ణో జాయతామశ్లోణో పిశాచధీతః|పుమాగ్ంస్తే పుత్రో నారి తంపుమాననుజా
యతాం| యాని భద్రాణి బీజాన్యృషభా జనయంతి నః | తాని భద్రాణి బీజా
న్యృషభా జనయంతి నః|తైస్త్వం పుత్రాన్ విందస్వ సా ప్రసూర్ధేనుకా భవ|
కామస్సమృధ్యతాంమహ్యమపరాజితమేవ మే|యంకామంకామయే దేవతం
మే వాయోసమర్ధయ|ఇతిపత్నీమభిమంత్ర్య|ఆశిషో వాచయిత్వా ఫలదానాని|
దత్వా | తయా సహాసంభోగం కుర్యాత్ | (చతుర్థీప్రభృత్యా షోడశీము
త్తరాముత్తరాం యుగ్మాం ప్రజాని శ్రేయస మృతుగమననిత్యు వదిశంతి)
ఇతి గర్భాధానం|| .... *

—(*) అథసీమంతం (*)—

సీమంతోన్నయనం ప్రథమగర్భే చతుర్థేమాసి షష్ఠాష్టమే నాశుభేహ
నిదంపతీమంగళస్నాతౌ భూత్వా | వధూందక్షిణత ఉపవేశ్య స్వయముత్తర
తఆసీనః ప్రాణానాయమ్య|ఏవంవిశిష్టేతిథౌ ధర్మపత్నీసమేతోహం మమ ధర్మ
పత్న్యాం ప్రథమగర్భసంస్కారద్వారా సర్వగర్భ సంస్కారార్థం సీమం
తోన్నయనం కర్మ కరిష్యే | పునః ప్రాణానాయమ్య| ఏవంధర్మపత్నీసమే

---

* అశ్వినావుభావితితత్తద్దేశీయ వైదిక సమ్మతః పాఠః.

తోహం సీమంతోన్నయనాంగత్వేనోభయోః రక్షార్థంరక్షాబంధనంక రిష్యే। విశ్వేత్తా తేసవనేషు...బంధవే।బృహత్సామక్షత్ర...సగరేణరక్షు వామశరేవధ్యా। బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషోవాచయిత్వా ప్రాశ నాయమ్య।ఏవంతిథౌ సీమంతోన్నయనాంగత్వేనఆభ్యుదయికంకర్మకరిష్యే శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయబ్రాహ్మణాయాభ్యుదయికప్రత్యామ్నాయ య థాశక్తిహిరణ్యంతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ।తదంగకర్మణః పుణ్యాహం వాచయిష్యే । ఓంకర్మణఃపుణ్యాహంభవంతోబ్రువంత్వితి త్యాదిపత్నిమార్జ నాంతంకుర్యాత్। ఔపాసనాగ్నౌపసమాధానాదిపాత్రప్రయోగకాలే॥ శ్లో॥ యవాన్వ్రీహిన్ ఫలీసపుంజాన్ గ్లప్సయవానామపిబంధనంచ। ఏ తానిసీమంతవిధౌప్రయుంజ్యాత్పాత్రాణిసాకంఖలుహూనుషాణి।పవిత్రకర ణాద్యాజ్యభాగాంతేన్వారబ్ధాయాముత్తరాఆహుతీర్హుత్వా।ధాతాద దాతునోరయిమితి చతస్రోయస్త్వాహృదాకీరిణేతిచతస్రఇతిప్రతి మంత్రమ ష్టావాజ్యాహుతీర్హుత్వాస్రుచాఆజ్యంహూదాయ।ధాతాదదాతునోరయి మీ శానోజగతస్పతిః।సనఃపూర్ణేనవావనస్వాహా।ధాత్రఇదంధాతాప్రజాయా ఉతరాయఈశేధాతేదంవిశ్వంభువనంజజానధాతాపుత్రంయజమానాయ దాతాతస్మాఉహవ్యంఘృతవద్విధేమస్వాహా।ధాత్రఇదం।ధాతాద దాతు నోరయింప్రాచీంజీవాతుమక్షితాం। వయందేవస్యధీమహి।సుమతిగ్ంసత్య సత్యరాధసస్వాహా। ధాత్రఇదం।ధాతాదదాతుదాశుషేవసూనిప్రజా కామాయమీఢుషేదురోణే। తస్మైదేవాఅమృతాస్సంవ్యయంతాం విశ్వే దేవాసోఅదితిస్సజోషాస్స్వాహా।ధాత్రఇదం।యస్త్వాహృదా-కీరిణామన్య మానోమర్త్యంమర్త్యోజోహవీమి।జాతవేదోయశోఅస్మాసుధేహిప్రజాభి రగ్నేఅమృతత్వమశ్యాగ్ స్వాహా।అగ్నయేజాతవేదసఇదం।యస్మైత్వగ్ం సుకృతేజాతవేదఉలోకమగ్నేకృణవస్స్యోనం।అశ్వినగ్ంస పుత్రిణం వీరవం తంగోమంతగ్ంరయిన్నశతే- స్వస్తిస్వాహా।అగ్నయేజాతవేదసఇదం।త్వే సుపుత్రశవసోవృత్రన్కామకాతయః।నత్వామింద్రతిరిచ్యతేస్వాహా। ఇంద్రా యపుత్రిణఇదం। ఉక్థఉక్థేసోమఇంద్రంమమాద।నీథేనీథేమఘవానగ్ంసుతా

ః । యదీగ్ంసబాధః పితరంనపుత్రాస్సమాన దక్షాఅవసే హవంతే
స్వాహా । ఇంద్రాయమఘవత ఇదం । ఇత్యష్టాజ్యాహుతీర్హుత్వా సమి
దమిధ్మసన్నహనంచాగ్నౌ ప్రహృత్య । చిత్తంచేత్యష్టపంచాశదుపహో
మాన్ హుత్వాబహిస్సమంజనసంవర్గగ్ంశమ్యాఃపరిధ్యర్థేష్మిస్స్విష్టకృతేక
ర్మణేత్యాదిబ్రహ్మవిసర్జనాంతే। అపరేణాగ్నింప్రాచీముపవేశ్యత్రేణ్యాశల
ల్యాత్రిభిర్దర్భపుంజీలైశ్శలాలుగ్లప్సేన ఔదుంబరశాఖయాచ । వ్యాహృతి
భీ రాకామహామితిచపురస్తాన్నాభేరూర్ధ్వగ్ం సీమంతమున్నయతి। తతస్సు
ముహూర్తేఽపరేణాగ్నింప్రాఙ్ముఖీం జాయాముపవేశ్యస్వయంతు ప్రత్య
ఙ్ముఖః। త్రేణ్యాశలల్యేత్యాదిద్రవ్యాణియుగపద్గృహీత్వాతైరేవనాభిప్రదేశ
మారభ్యోర్ధ్వంశిరః కేశమధ్యస్థసీమంత రేఖాంతమున్నయతత్పుంజంప్రతీచీ
నంనిరస్యాపఉపస్పృశేత్ ।భూః।భువః।సువః।రాకామహగ్ంసుహవాగ్ం
సుష్టుతీహువేశృణోతునస్సుభగాబోధతుత్మనా। సీవ్యత్వపస్సూచ్యాచ్ఛి
ద్యమానయాదదాతువీరగ్ం శతదాయముక్థ్యం। యాస్తేరాకేసుమతయ
స్సుపేశసోయాభిర్దదాసి దాశుషేవసూని। తాభిర్నో అద్యసుమనా ఉపాగ
హిసహస్రపోషగ్ంసుభగే రరాణా। ప్రతీచీనంనిరస్యాపఉపస్పృశ్య। గాయ
తమితివీణాగాథినౌసగ్ంశాస్తి ఉత్తరయోఃపూర్వాసాల్వానాం। యౌగం
ధరిరేవనో రాజేతిసాల్వీరవాదిషుః।వివృత్తచక్రాఆసీనాస్తీరేణ యమునేత
వబ్రాహ్మణానామితరా। సోమఏవనోరాజేత్యాహుర్బ్రాహ్మణీఃప్రజాః।
వివృత్తచక్రాఆసీనాస్తీరేణాసౌతవ । నదీనిర్దేశశ్చయస్యాంవసంతి।యవా
న్విరూఢానా బభ్రుఅంకురితాన్త్సూత్రప్రగ్రథితాన్ వధ్వాశ్శిరస్యాబధ్నాతి
వాచంయచ్ఛత్యానక్షత్రేభ్యఉదితేషు నక్షత్రేషుప్రాచీముదీచీం వాదిశ
ముపనిష్క్రమ్య వత్సమన్వారభ్యవ్యాహృతీశ్చజపిత్వావాచంవిసృజేత్॥
(శ్లో॥ అన్వారభ్యతదావత్సంవ్యాహృతీశ్చజపేదథ। విసృజేతపునర్వాచం
భుంజీతసహబంధుభిః । అతిక్రామతి కాలశ్చేద్ద్విజః పుంసువనస్యతు।)
సీమంతోన్నయనేప్రాప్తే పశ్చాత్పూర్వంసమాపయేత్ । యస్మిన్కాలే
సీమంతోక్తచతుర్థమాసాదికాలె సీమంతంపుంసువనంచకరోతి। తదాసః

కాలబలవత్తరేణసీమంతం కృత్వాపశ్చాత్పుంసువనంకుర్యాత్ । నత్వే
కదినే । తత్రైకస్మిన్నహన్యేవ కుర్యాచ్చేత్తదావాచంయచ్ఛత్యాన
తు తే(భ్యఇతి వచనబలాత్పూర్వంపుంసువనం పశ్చాత్సీమంతం కుర్యాత్॥
శ్లో॥ సీమంతోన్నయనం కర్మయస్మిన్నేకదినేభవేత్ । తత్రపుంసువనంచె
త్తు పూర్వాపుంసువనక్రియా । ఏకస్మిన్దివసేచేత్తుయుగపద్గర్భకర్మణి।
తత(పుసువనం పూర్వంపశ్చాత్సీమంతమాచరేత్ ।సత్యవ్రతః । స్త్రీ(య
దాకృతసీమంతాప్రసూయేతకథంచనగృహీతపుత్రావిధివత్పునస్సంస్కా
రమహతి।) ఇతిసీమంతం॥......................................*

— (*)అథపుంసువనం. (*)—

వ్యక్తగర్భేతృతీయే మాసిశుభతిథౌ పుష్యనక్షత్రేఽన్యనక్షత్రేషువా
పత్న్యాః పుంసువనంకర్మకరిష్యఇతిసంకల్ప్యపూర్వేద్యురాభ్యుదయికం
కృత్వాపరేద్యుర్దంపతి మంగళస్నాతౌభూత్వా। పుణ్యాహంవాచయిత్వా
ఔపాసనాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య। ప్రాణానాయమ్య।ఏవంగుణేత్యాది శుభతిథౌ
మమధర్మపత్న్యాః ప్రథమగర్భసంస్కారద్వారా సర్వగర్భసంస్కారా
ర్థంపుంసువనాఖ్యంకర్మకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । వధూందక్షిణత ఉపవేశ్య
స్వయముత్తరతఆసీనఃపునః ప్రాణానాయమ్యఏవంధర్మపత్న్యాసమేతస్యామ
మపుంసువనాంగత్వేనోభయోః రక్షార్థంరక్షాబంధనంకరిష్యే। విశ్వేత్తా
తే - బంధవే।బృహత్సామ - రక్ష । వామకరేవధ్వాః । పుంసువనంవ్య
క్తగర్భితిష్యేః(న్యగ్రో)ధస్యయాప్రాచ్యుదీచీవాశాఖాతస్యావృషాణాగ్రం
శుంగామాహృత్య సీమంతవదగ్నేరుపసమాధానాది ఔపాసనాగ్నింప్ర
జ్వాల్యధ్యాత్వాలంకృత్యపరిస్తీర్య పాత్ర(ప్రయోగకాలే) శ్లో॥ఫలద్వయేన
సంయుతంవటాంకురంద్విషత్సుతౌ। సుపాయునాయవస్త్ర(కంక్షిపేత్సహై
వపుంసువే।పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాంతేన్వారబ్ధాయాంసీమంతవద్ధాతా
దదాతునఇత్యష్టాభిర్హుత్వాఅపాస్తసమిధమిధ్మసన్నహనంచాగ్నేప్రవ్రా
త్యచిత్తంచేత్యాదిఅష్టపంచాశదుపహోమాన్హుత్వామధ్యమపరిధింప్ర
హృత్యేత్యాదిబ్రహ్మవిసర్జనాంతే।అనవస్నాతయాకుమార్యాదృషత్పుత్రే(

దృషత్పుత్రేణవటశృంగాణ్ పేషయిత్వా వస్త్రేణపరిస్రావ్యఅపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖీముత్తానాంనిపాత్యపుగ్ంసువనమసీతియజుషాఅంగుష్ఠేనదక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రేరసంనినయేత్ ।పుగ్ంసువనమసి। సాతమాగర్భాద్గిరత్యాశిషోవాచయిత్వాఆభిష్ట్వేత్యభిమృశ్య।అభిష్ట్వాహందశభిరభిమృశామిదశమాస్యాయసూతవే। యథైవసోమఃపవతియథాసముద్రఏజతి। ఏవంతేగర్భఏజతు।సహజరాయుణానిష్క్రమ్యప్రతితిష్ఠత్వాయుషి బ్రహ్మావర్చసియశసివీర్యేన్నాద్యే। దశమాసాంశ్ఛశయానోధాత్రాహితథాకృతం । ఐతుగర్భోఅక్షితోజీవోజీవంత్యాః ॥ ఆయమనీగ్యమయతగర్భమాపోదేవీస్సరస్వతీః।ఇత్యభిమృశ్య । తిలదేవపద్యస్వేతిద్వాభ్యామవోక్షేత్। తిలదేవపద్యస్వనమాగ్ంసదసినోదళం । స్థవిత్ర్యమపద్యస్వనమాగ్ం సేమునస్నావసునబద్ధమసిమజ్జసు। నిరైతుపృశ్నికేవలగ్ం శునేజరాయువత్తవే। ఇత్యవోక్షేత్। యస్యస్మృత్యేత్యాది హోమశేషంసమాప్యబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ । (శ్లో॥ పరిస్రావ్యచవస్త్రేణవధూంతద్వన్నివేశయేత్ । తత్రోత్తానాంనిపాత్యైనాందక్షిణాంగుష్ఠతోరసం । దక్షిణేనాసికాఛిద్రేతంపుంసువనమంత్రితః।నినయేత్సావధూఃపశ్చాత్పుమాంసంజనయత్యథ । అన్వారభ్యవధూంపూర్వంహోమస్సనుంతవద్భవేత్ । ప్రహారోపిచసంస్రావోవిశేషఇతిసంస్మృతః।చంద్రచూడీయే॥ద్వితీయేచతృతీయేవామాసిపుంసువనంభవేత్। వ్యక్తేగర్భేభవేత్కార్యం సీమంతేనసహాథవా॥)ఇతిపుగ్ంసువనం॥......*

—(*) అథక్షిప్రపుగ్ంసువనం (*)—

వధూందక్షిణతఉపవేశ్యస్వయముత్తరతఆసీనః । ప్రాణానాయమ్య।ఏవం - ధర్మపత్నిసమేతోహంక్షిప్రపుగ్ంసువనాఖ్యంకర్మకరిష్యే। క్షిప్రపుగ్ంసువనమనాప్రీతేనశరావేణానుస్రోతసముదకమాహృత్యపత్తిస్తూర్యంతింనిధాయమూర్ధన్ చోష్యంతిముత్తరేణయజుషాభిమృశ్య।అభిష్ట్వాహం దశభిరభిరమృశామిదశమాస్యాయసూతవె।హస్తాభ్యాంమూర్ధానమభిమృశ్య।ఎతాభిరద్భిరుత్తరాభిరవోక్షేత్ । యథైవసోమఃపవతి యథాసముద్రఏజతి। ఎవంతెగర్భఏజతు సహజరాయుణానిష్క్రమ్య । ప్రతితిష్ఠ

త్వాయుషిబ్రహ్మవర్చ్‌సేయశసివీర్యాన్నాద్యే । దశమాసాగ్ంశ్శశయానో ధాతాహితథాకృతం । ఐతుగర్భో అక్షితో జీవో జీవన్త్యాః । ఆయమనీ ర్యనయతగర్భమాపో దేవీస్సరస్వతీః।యదిజరాయుణాపతేదేవంవిహితాభి రేవాద్భిరుత్తరాభ్యామవోక్షేత్। తిలదేవపద్యస్వనమాగ్ంసమసీనోదలం స్థపిత్ర్యవపద్యస్వనమాగ్ం సేహునస్నావసునబద్ధమసిమజ్జసు । నిరైతుపృ శ్ని కేవలగ్ం శునైజరాయుపత్త్వే॥ ... ... *

(శ్లో॥ అనాప్రిపతశరావేణ వాసుస్రోతసమాహరేత్ ।జలంపత్తస్తు తూర్యంతింఃధాయాద్భిఃప్రసేచయేత్ । సూతాగ్రేసంగ్రహకారోపి॥శ్లో॥ క్షిప్రప్రసూత్యర్థమిహాహచానాప్రితేనచాప్యాలితనూతనేన। క్వచిన్మనాక్తా శనవర్జితేన గాప్రిహ్యాం హ్యనుస్రోతసమంభఎతత్ । తతఃఏరంబ్రాహ్మణ భోజనంచకృత్వా శిష్టోవాచనమాచరేయుః । ఔపాసనాగ్నావేకార్యే హిసీమంతకపుంసువనాఖ్యే । గర్భిణీశోషపరిహారార్థంసద్యఃకుంభకారగృ హాదానీ తేనాప్రితేనఅప్రక్షాళితేన నవేనశరావేణ అనుస్రోతసంప్రాప్త స్రోతసులోమముదకమాహృత్యానీయపత్త్న్యాః పాదయోఃమూలేతూర్యం తిమఘఃపుష్పికా ఖ్యామోషధింనిధాయతథా ఉదకమపిత్త్రైవవిన్యస్యశో ష్యంతింప్రసవపీడాయాశ్శుష్యమాణాం స్త్రియమభిమృశేత్ ।తస్యాఃమూ ర్ధానం హస్తాభ్యామభిమృశేదిత్యర్థః)॥ ఇతిక్షిప్రసువనమ్॥ ... *

—(*) అథజాతకర్మప్రకరణమ్. (*)—

(పుత్రేజాతేపితుస్స్నానంస చేలంతువిధీయతే। యావన్నచ్ఛిద్యతేనాళం తావన్నాప్నోతిసూతకం। ఛిన్నేనాళేతతఃపశ్చాత్సూతకంతువిధీయతే॥)

అథజాతకర్మ॥ ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణవిశేషణ... ప్రీత్యర్థం శ్రీమతఃగోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నిసమేతస్య మమకుమారస్యాయు ష్యాభివృద్ధ్యర్థం మమధర్మపత్న్యాంజాతస్యకుమారస్య జాతకర్మకరిష్యే। జాతంవాత్సప్రేణాభిమృశ్య । దివస్పరిప్రథమంజజ్ఞేఅగ్నిరస్మద్ద్వితీయంపరి జాతవేదాః । తృతీయమప్సునృమణా అజస్రమింధానఏనంజరతేస్వాధీః।వి ద్మాతేఅగ్నేత్రేధాత్రయాణి విద్మాతేసద్మవిభృతంపురుత్రా॥ విద్మాతేనా

ముపరమంగుహాయద్విద్ధాతముత్సంయతఆజగంథ । సముద్రెత్వానృమణా
అప్స్వంతర్నృచక్షాఈధెదివోఅగ్నఊధన్ ।తృతీయెత్వారజసితస్థివాగ్ం
సమృతస్యయోనౌమహిషాఅహిన్వన్ । అక్రందదగ్నిస్తనయన్నివద్యౌః క్షా
మారెరిహద్వీరుధస్సమంజన్ । సద్యోజజ్ఞానోవిహీమిద్ధోఅఖ్యదారోదసీ
భానునాభాత్యంతః । ఉశిక్పావకోఅరతిస్సుమెధామర్త్యేష్వగ్నిరమృతోని
ధాయి । ఇయర్తిధూమమరుషంభరిభ్రదుచ్ఛుక్రేణశోచిషాద్యామినక్షత్ ।
విశ్వస్యకేతుర్భువనస్యగర్భఆరోదసీఅపృణాజ్జాయమానః ॥వీడుంచిదద్రిమ
భినత్పరాయంజనాయదగ్నిమయజంతపంచ । శ్రీణాముదారోధరుణోర
యీణాంమనీషాణాంప్రార్పణస్సోమగోపాః ।వసోస్సూనుస్సహసోఅప్సు
రాజావిభాత్యగ్రఉషసామిధానః । యస్తేఅద్యకృణవద్భద్రశోచెపూపందె
వఘృతవంతమగ్నె । ప్రతంనయప్రతరంవస్యోఅచ్ఛాభిద్యుమ్నం దెవభ
క్తంయవిష్ఠ । ఆతంభజసౌశ్రవసేష్వగ్నఉక్థఉక్థఆభజశస్యమానె ।ప్రియ
స్సూర్యెప్రియోఅగ్నాభవాత్యుజ్జాతెనభినదదుజ్జనిత్వైః । త్వామగ్నెయజ
మానాఅనుద్యూన్ విశ్వావసూనిదధిరెవార్యాణి । త్వయాసహద్రవిణమి
చ్ఛమానావ్రజంగోమంతముశిజోవివవ్రుః । దృశానోరుక్మఉర్వ్యావ్యద్యౌ
ద్దుర్మర్షమాయుశ్శ్రియెరుచానః । అగ్నిరమృతోఅభవద్వయోభిర్యదేనం
ద్యౌరజనయత్సురెతాః । అంతెసకృదభిమృశతి । అస్మిన్నహమితయజుషా
అంకఉపవేశ్య । అస్మిన్నహగ్ం సహస్రంపుష్యాస్మ్యేధమానాస్స్వెవశే ।
ఉత్తరాభ్యామభిమంత్రణం మూర్ధన్యవఘ్రాణం దక్షిణెకర్ణెజాపః ।అంగా
దంగాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసె । ఆత్మావైపుత్రనామాసిసజీ
వశరదశ్శతం । అశ్మాభవపరశుర్భవహిరణ్యమస్తృతంభవ । పశూనాం
త్వాహింకారెణాభిజిఘ్రామిరౌహిణ । తాభ్యామెవ మూర్ధన్యవఘ్రా
ణం । అంగాదంగాత్సంభవసి......రౌహిణ । తాభ్యామెవదక్షిణకర్ణె
జాపః । అంగాదంగాత్సంభవసి......రౌహిణ । నక్షత్రనామచనిర్దిశతి ।
తద్రహస్యంభవతి ॥ (శ్లో॥ రోరెమమృజ్యైచిషువృద్ధిరాదౌష్టాత్పెచనాంత్య
శ్రవశాశ్వయాతు । శెషినూనార్ష్ణ్యః కపరస్వరోంత్యస్సాన్యప్సొరదీర్ఘ

స్సవిసర్గ ఇష్టః। రోహిణీ। రైవతీ। మాఘ। మార్గశీర్షీ। జ్యేష్ఠ। చైత్ర। స్థాత్వే
చ। పూర్వప్రోష్ఠపాద। ఉత్తరప్రోష్ఠపాద। వాంత్యశ్రవశాశ్వయుత్సు। అప
భరణి। ఆపభరణి। శ్రవణ। శ్రావణ। శతభిషక్। శాతభిషజః। అశ్వయుక్।
ఆశ్వయుజః। శేషేష్వన। కృత్తిక। తిష్య। ఫల్గున। హస్త। విశాఖ। అనూ
రాధ। శ్రవిష్ఠ। ఆర్ద్రైకపరస్యాన్త్యః। ఆర్ద్రిక। మూలక। స్వాపోర్వరదీర్ఘ
స్సవిసర్గ ఇష్టః। స్వాతిః। పునర్వసుః। సర్వేషాంనక్షత్రనామ్నాం ప్రథమయా
నిర్దేశస్సూక్తవాకె జాతకర్మణిపునస్సంబుధ్యాదశమి కృతసూక్తవాకా
న్నప్రాశనాభి వాదనాదిషు నిత్యం రహస్యమేవభవతి) । మధుఘృతమితిస
గంసృజ్యతస్మిన్ దర్భేణహిరణ్యనిష్టర్క్యగ్రంథింబధ్వావదాయ మేధాంత
ఇత్యృత్తరైర్మంత్రైః కుమారంసకృత్ప్రాశయిత్వా। మేధాంతే దేవస్సవితా
మేధాందేవీసరస్వతీ। మేధాంతే అశ్వినౌదేవావాధత్తాంపుష్కరస్రజా। త్వ
యి మేధాంత్వయిప్రజాంత్వయ్యగ్నిస్తేజోదధాతుత్వయిమేధాంత్వయిప్ర
జాంత్వయీంద్ర ఇంద్రియందధాతుత్వయి మేధాంత్వయిప్రజాంత్వయిసూ
ర్యోభ్రాజోదధాతు । ప్రాశనంచతుర్ణామంతెసకృదేవ। ఉత్తరాభిఃపంచ
భిస్స్నపయిత్వా । క్షేత్రియైత్వానిరృత్యైత్వాద్రుహో ముంచామివరు
ణస్యపాశాత్ । అనాగసంబ్రహ్మణేత్వాకరోమిశివేతేద్యావాపృథివీఉభేఇ
మే। శంతేఅగ్నిస్సహాద్భిరస్తుశంద్యావాపృథివీసహౌషధీభిః । శమంతరిక్ష
గంసహవాతేనతేశంతేచతస్రః ప్రదిశోభవంతు। యాదైవీశ్చతస్రః ప్రదిశో
వాతపత్నీరభిసూర్యోవిచష్టే । తాసాంత్వాజరసఆదధామిప్రయక్ష్మఏతు
నిరృతింపరాచైః । అమోచియక్ష్మాద్దురితాదవర్త్యైద్రుహః పాశాన్నిరృ
త్యైచోదమోచి । ఆహాఅవర్తిమవిదత్స్యోనమప్యభూద్భద్రే సుకృత
స్యలోకే। సూర్యమృతంతమసోగ్రాహ్యా యద్దేవాఅముంచన్నసృజన్వ్యేన
సః। ఏవమహమిమంక్షేత్రియాజ్జామిశగం సాద్ద్రుహోముంచామివరుణస్య
పాశాత్ । స్నానంపంచానామంతెసకృదేవ। దధిఘృతమితినగంసృజ్యకాగం
స్యేనపృషదాజ్యంవ్యాహృతిభిరోంకారచతుర్థాభిఃకుమారంప్రాశయిత్వా
భూస్స్వాహా । భువస్స్వాహా । సువస్స్వాహా। ఓగ్ స్వాహా। అద్భిశ్శే

షంసంసృజ్య గోష్ఠేనినయె దన్యోవానిధయేత్ ।ఉత్తరయామాతురుపస్థఅ
ధాయః మా తే కుమారగ్ం రక్షో వధీర్మా ధేనురత్యాసారిణీ। ప్రియా ధనస్య
భూయా ఏధమానా స్వే గృహే। ఉత్తరయా దక్షిణగ్ం స్తనం ప్రతిధాప్య। అ
యం కుమారో జరాం ధయతు దీర్ఘమాయుః। యస్మై త్వగ్ం స్తన ప్రప్యాయా
యుర్వర్చో యశో బలం। ఉత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశ్య యద్భూమే ర్హృద
యం దివి చంద్రమసి శ్రితం। తదుర్వి పశ్యం మాహం పౌత్రమఘగ్ం రుదం। యత్తే సు
శీమే హృదయం వేదాహం తత్ప్రజాపతౌ। వేదామ తస్య తే వయం మాహం
పౌత్రమఘగ్ం రుదం। యత్రికుమారశ్యయిష్యతే తత్రితం కుమార భిమృష్టా
యాం భూమౌ మాతా సంవేశయతి । ఉత్తరేణ యజుషా సంవిష్టం కుమార
మభిమృశ్య । నామయతి న రుదతి యత్ర వయం వదామసి యత్ర చాభిమృశా
మసి। ఉత్తరేణ యజుషా శిరస్సమీపే ఉదకుంభం నిధాయ। ఆప స్సుప్తేషు జా
గ్రత రక్షాగ్ంసి నిరితో నుదధ్వం । సర్షపాన్ఫలీకరణమిశ్రానంజలినోత్తరై
(స్త్రీ)(స్త్రి)ః ప్రతిస్వాహాకారగ్ం హుత్వా సగ్ంశాస్తి। శ్రోత్రియాగారాదగ్ని
మాహృత్యాగ్నిముపసమాధాయాలంకృత్య। అయం కలిం పతయంతగ్ం శ్వా
నమివోద్వృద్ధం। అజాం వాశితామివ మరుతః పర్యాధ్వగ్ం స్వాహా। మరుద్భ్య
ఇదం। స్వాహా। మరుద్భ్య ఇదం। స్వాహా। మరుద్భ్య ఇదం (ఏవం సర్వత్ర) శం
డో రథశ్శండికేర ఉలూఖలః చ్యవనో నశ్యతాదితస్స్వాహా। మరుద్భ్య ఇదం ।
అయశ్శండో మర్క ఉపవీర ఉలూఖలః। చ్యవనో నశ్యతాదితస్స్వాహా। మరు
ద్భ్య ఇదం। కేశినీశ్వలోమినీః ఖజాపో జోపకాశినీః। అపేత నశ్యతాదితస్స్వా
హా । మరుద్భ్య ఇదం। మిశ్రవాససః కౌబేరకా రక్షోరాజేన ప్రేషితాః। గ్రా
మగ్ం సజానయో గచ్ఛంతీచ్ఛంతో పరిదాకృతాన్ త్స్వాహా। మరుద్భ్య ఇ
దం । ఏతాన్ఘ్నతైతాన్గృహ్ణీతేత్యయం బ్రహ్మణస్పుత్రః। తానగ్నిః పర్య
సరత్తానింద్రస్తాన్బృహస్పతిః । తానహం వేద బ్రాహ్మణః ప్రమృశత కూట
దంతాన్వికేశాన్ లంబనస్తనాంత్స్వాహా । మరుద్భ్య ఇదం। నక్తం చారిణ ఉ
రస్పేశాన్ శూలహస్తాన్కపాలపాన్ । పూర్వ ఏషాం పితేత్యుచ్చైశ్శ్రా
వ్యకర్ణకః। మాతా జఘన్యా సర్పతి గ్రామే విధురమిచ్ఛంతీ స్వాహా। మరుద్భ్య

ఇదం । నిశీథచారిణీస్వసాసంధినాప్రేక్షతేకులం। యాస్యపంతం బోధయతియస్యైవిజాతాయాంమనః । తాసాంత్వంకృష్ణవర్త్మన్ క్లోమానగింప్యాదయంయకృత్ । అగ్నేఅక్షిణీఃర్దహస్వాహా।మరుద్భ్యఇదం । స్వాహా। మరుద్భ్యఇదం । స్వాహా।మరుద్భ్యఇదం।ప్రవిష్టే ప్రవిష్టఏవం తూష్ణీము గ్నావాపతేతి।సర్షపాన్ఫలీకరణమిశ్రానంజలినాప్తిన్నవాగ్నౌ వాగ్యతా ఆవపతేతి । (తేపితథాకుర్యుః। ఏవమిహారహారాన్సర్దశతాయాః । ఏవమహారహాఃప్రవిష్టేప్రవిష్ట ఇత్యాదిరాన్సర్దశతాయాః । అయంకలి మిత్యేతైర్మంత్రైస్తుతదహరేవ । ఆజ్ మర్యాదాయాం - తేనదశమెహాని రాత్రౌ తూపతిం ॥ శ్లో ॥ ఏకాదశేప్రవిష్టాస్యజాతకాగ్నింయథావిధి-ప్రాణాయామెనచాఽఽచార్య ఏశ్చజ్జాతాభిమర్శనం॥) ఇతిజాతకమణా ప్రకరణం॥...*

—(*)అథనామకరణం. (*)—

(దశమ్యాముత్థితాయాగ్స్నాతాయాంపుత్రస్యనామదధాతి) ఏకాదశేహ్నిమాతాపితరౌమంగళస్నాతౌభూతోప్రవిశ్య- ప్రాణానాయమ్య-ఏవంశిష్టే...ధర్మపత్నీసమేతస్య మమకుఽరస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థంకుమారస్యసద్వ్యవహారార్థంనామధాస్యేనహేఇతిమాతా పితరౌ సంకల్ప్యకర్మణఃపుణ్యాహవాచనాదినాందీశ్రాద్ధాంతంకృత్వాద్వయక్షరంచతురక్షరంవానామపూర్వమాఖ్యాతోత్తరందీర్ఘాభిష్ఠానాంతం ఘోషవదాద్యంతరంతస్థంతండులపూర్ణకాంస్యపాత్రేమాసనామనక్షత్రనామవ్యవహారికనామాని చలిఖిత్వావ్యవహారనామసమాక్షరంపుంసఃఅసమాక్షరం(స్త్రీ)యుఃధ్వ్యక్షరంచతురక్షరంవాలిఖిత్వా।తత్క్రమం। చైత్రాదిఫాల్గునాంతాఃక్రమేణవిజ్ఞేయం॥ శ్లో ॥కృష్ణోనంతోచ్యుతశ్చక్రీవైకుంఠోథజనార్దనః। ఉపేంద్రోయజ్ఞపురుషో వాసుదేవస్తథాహరిః।యోగీశఃపుండరీకాక్షోమాసనామాన్యనుక్రమాత్ నక్షత్రనామసంబుధ్యానిర్దిశతి । కథం।కార్త్తిక । రౌహిణ । మార్గశీర్షక। ఆర్ద్రిక। పునర్వసు। తిష్య।ఆశ్రేషా। మాఘ।పాల్గున। ఫల్గున।హస్త।చైత్ర। స్వాతి। వైశాఖ। అనూరాధ।జ్యేష్ఠ। మూలక। ఆషాఢ। శ్రావణ। శ్రవిష్ఠ। శాతభిషజ। ప్రోష్ఠపద। ప్రోష్ఠపద । అహిర్బుధ్న్య। రైవత। ఆశ్వయుజ।

అపభరణేవా । ఏవంలిఖిత్వా।(అయుగ్మాక్షరంనామకుమార్యాః)శ్రీ।గౌః।భారతీ।పార్వతీ। పతివల్లభా।కమలేక్షణీ - ఏవంనామత్రయే (స్త్రీ)పుంనామ్నోరాద్యంతయోః శ్రీకారంలిఖిత్వా-మాసనామనక్షత్ర నామవ్యవహారనామాధిష్ఠాన దేవతాభ్యోనమః। ధ్యానాదిషోడశోపచార పూజాస్సమర్పయామి। (శ్లో॥ అమంత్రకాతుకార్యేయం (స్త్రీ)ణామావృదశేషతః। సంస్కారార్థంశరీరస్య యథాకాలంయథాక్రమమితి) ప్రవాసాదేత్యపుత్రస్తోత్తరాభ్యామభిమంత్రణం మూర్ధన్యవణం । అంగాదంగాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసే। వేదోవైపుత్రనామాసి సజీవశరదశ్శతం।అశ్మాభవపరశుర్భవహిరణ్యమస్తృతంభవ।పశూనాంత్వాహింకారేణాభిజిఘ్రామి(శ్రీనివాసశర్మన్।ఏవముత్తరాభ్యాంమూర్ధన్యవఘ్రాణం।అంగాదంగాత్సంభవసి...అభిజిఘ్రామి(శ్రీనివాసశర్మన్।దక్షిణేకర్ణేఉత్తరాన్మంత్రాన్ జపేత్ అగ్నిరాయుష్మాంత్సవనస్పతిభిరాయుష్మాన్ తేనత్వాయుషాయుష్మంతంకరోమి।సోమఆయుష్మాన్త్సఓషధీభిరాయుష్మాన్ తే నత్వాయుషాయుష్మంతంకరోమి।యజ్ఞఆయుష్మాంత్సదక్షిణాభిరాయుష్మాన్ తేనత్వాయుషాయుష్మంతంకరోమి।బ్రహ్మాయుష్మత్తద్బ్రాహ్మణైరాయుష్మత్తేనత్వాయుషాయుష్మంతంకరోమి।దేవాఆయుష్మంతస్తేమృతేనాయుష్మంతస్తేనత్వాయుషాయుష్మంతంకరోమి।ఘృతస్నిప్వబత్వాయుర్వైఘృతమమృతగ్ంహిరణ్యమమృతాదేవాయుర్నిప్వబతి।శతమానంభవతిశతాయుఃపురుషశ్శతేంద్రియఆయుష్యేవేంద్రియేప్రతితిష్ఠతి।నక్షత్రనామ్నాకార్తికఃవ్యవహారనామ్నా(శ్రీనివాస ఇత్యయంకుమారోదేవబ్రాహ్మణేభ్యోనమస్కరోతి। (స్త్రీ)యాస్తు॥(మార్గశీర్షేచవాగ్దేవీపుష్యేపద్మావతీతథా। శ్రీదేవీచాపిసావిత్రీభూమిః కళ్యాణికీతథా। సత్యభామాపుణ్యవతీ రూపవంతీందుమత్యపి। చంద్రావతీచలక్ష్మీశ్చ (స్త్రీ)నామకరణేషుచ ।) మాసనామ్నాకళ్యాణీనక్షత్రనామ్నాకార్తికీ వ్యవహారనామ్నాసా విశ్రీతీయంకుమారి దేవబ్రాహ్మణేభ్యోనమస్కరోతి।సర్వస్మాదాత్మనస్సంభూతాసిసాజీవశరదశ్శతమితియజుషా। బ్రాహ్మణైః(స్త్రీ)వార మాశీర్వచనంకారయేత్ ।నామకర

ణముహూర్తస్సు ముహూర్తోఽస్త్వి త్యనుగృహ్ణంతు। సుముహూర్తమస్తు.
(శ్లో॥ నామాదినాందీకరణంపుణ్యాహంద్విజభోజనం। రక్షాబంధన మన్నాదిచౌలాద్యంకురుమేవచ) ఇతినామకరణమ్॥................ *

—(*) అథాన్నప్రాశనం (*)—

జన్మనోఽధిషష్ఠెమాసి బ్రాహ్మణానోభోజయిత్వాశిషోవాచయిత్వాప్రాణానాయమ్య। ఏవం... శుభతిథౌ పర్మ్యసన్నాసమేతస్యమమకుమారస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం। ఇమంశ్రీనివాసశర్మాణంకుమారమన్నప్రాశనేన కర్మణాసగ్ంస్కరిష్యే। అన్నప్రాశనాంగత్వేనరక్షార్థంరక్షా బంధనంకరిష్యే॥ బృహత్సామక్షత్ర భద్వృద్ధవృష్ణియం। త్రిష్టుభౌజశ్శుభితముగ్రవీరం। ఇంద్రస్తోమేనపంచదశేన మధ్యమిదంవాతేనసగరేణరక్ష। పటోలోరేవంరక్షాబంధనంకర్తవ్యం। అస్యకుమారస్యాన్న ప్రాశనాంగత్వేనాచమనాధికారసిద్ధ్యర్థం నవతంతుధారణంకరిష్యే। ఆచమ్య। బృహత్సామ...రక్ష। నవతంతుధారణంకర్తవ్యం। ఆచమ్య। అన్నప్రాశనాంగత్వేనకర్మణః పుణ్యాహంవాచయిష్యే। కర్మణఃపుణ్యాహంకృత్వా। దధిమధుఘృతమోదనమిశ్రసగ్ంసృజ్యావదాయోత్తరైర్మంత్రైః కుమారంప్రాశయేత్। భూరపాంత్వౌషధీనాగ్ంరసం ప్రాశయామిశివాస్తాఅపఓషధయస్సుశేవా మీవాస్తా అపఓషధయస్సంతు శ్రీనివాసశర్మణే। భువోపాంత్వౌషధీనాగ్ ... శ్రీనివాసశర్మణే। సువరపాంత్వౌషధీనాగ్...శ్రీనివాసశర్మణే। భూర్భువస్సువరపాంత్వౌషధీనాగ్...శ్రీనివాసశర్మణే। సకృదేవకుమారంప్రాశయేత్తత్తిర్యేణమాగ్ంసేనైత్యేకే। అన్నప్రాశనముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్త్వి త్యనుగృహ్ణంతు సుముహూర్తోఽస్తు। ఇత్యన్నప్రాశనమ్॥............ *

—(*) అథాంకురారోపణమ్.(*)—

(శ్లో॥ సర్వేషుమంగళేష్వాదౌ వంకురార్పణమిష్యతే। పూర్వంవాత్రిదనేష్టదివసేపంచమేపివా। పంచాంగశుద్ధిదివసేబీజ నక్షత్రసంయుతే। సహమంగళఘోషాద్యైర్విప్రపుణ్యాంగనాదిభిః। స్వగ్రామాత్ప్రాగుదగ్వాతుమృత్తికానయనంశుభం) అథాతోంకురార్పణవిధింవ్యాఖ్యాస్యామ స్త

త్తత్కర్మాంగభూతమంకురార్పణంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య బ్రాహ్మణానన్నేనప
రితుష్య పుణ్యాహంవాచయిత్వా శుచౌదేశే గోచర్మమాత్రంచతురశ్రంస్థం
డిలంగోమయేనానులిప్య గంధపుష్పాక్షతైస్సంకీర్య పంచపాలికాః సౌవర్ణరజ
తతామ్రమృణ్మయైర్వా యథాసంభవంగృహీత్వా॥ (శ్లో ॥ మధ్యేచతుర్ముఖం
విద్యాత్పూర్వేవజ్రిణమేవచ । దక్షిణేయమంవిద్యాత్పశ్చిమే వరుణంత
థా। ఉత్తరేశశినంవిద్యాత్పాలికాస్థాపనక్రమాత్ । దూర్వామశ్వత్థపర్ణం
చ శిరీషంబిల్వపత్రకం । తాసాంమూలేషుబధ్నీయాచ్ఛ్వేతసూత్రేణవేష్ట
యేత్॥ శుద్ధప్రదేశే భూమిస్సూక్తేనేతిభూమిమభిమంత్ర్య । భూమిర్భూ
మ్నాద్యౌర్వరిణాంతరిక్షంమహిత్వా । ఉపస్థే తే దేవ్యదితేఽగ్నిమన్నాదమ
న్నాద్యాయాదధే। ఆయంగౌః పృశ్నిరక్రమీదసనన్మాతరంపునః । పితరం
చ ప్రయంత్సువః। త్రిగ్ంశద్ధామవిరాజతివాక్పతంగాయశిశ్రియే। ప్రత్యస్యవ
హాద్యుభిః।అస్యప్రాణాదపానత్యంతశ్చరతిరోచనా।వ్యఖ్యన్మహిషస్సువః।
యత్వాక్రుద్ధఃపరోవపమన్యునాయదవర్త్యా। సుకల్పమగ్నేతత్తవపునస్త్వోద్దీ
పయామసి । యత్తేమన్యుపరోప్తస్యపృథివీమనుదధ్వసే । ఆదిత్యావిశ్వేత
ద్దేవావసవశ్చసమాభరన్ । మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవిచ్ఛిన్నంయజ్ఞ
గ్ం సమిమందధాతు । బృహస్పతిస్తనుతామిమన్నో విశ్వేదేవాఇహ
మాదయంతాం।సప్తతేఅగ్నేసమిధస్సప్తజిహ్వాస్సప్తర్ షయస్సప్తధామ
ప్రియాణి । సప్తహోత్రాస్సప్తధాత్వాయజంతి సప్తయోనీరాపృణ
స్వాఘృతేన । పునరూర్జానివర్తస్వ పునరగ్నఇషాయుషా । పునర్నఃపా
హివిశ్వతః । సహరయ్యానివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వధారయా । విశ్వప్స్ని
యావిశ్వతస్పరి।లేకస్సలేకస్సులేకస్తేనఆదిత్యా ఆజ్యంజుషాణావియంతు
కేతస్సకేతస్సుకేతస్తేన ఆదిత్యాఅజ్యంజుషాణావియంతు వివస్వాగ్ంఅ
దితిర్దేవజూతిస్తేన ఆదిత్యా ఆజ్యంజుషాణావియంతు । మావోరిషత్ఖనితేతి
మంత్రేణభూమింఖనతి । మావోరిషత్ఖనితాయస్మై చాహం ఖనామివః।
ద్విపచ్చతుష్పదస్మాకగ్ం సర్వమస్త్వనాతురం ? అపఉపస్పృశ్య । భూ
మిర్ధేనురితిమృదమభిమంత్ర్య । భూమిర్ధేనుర్ధరణీలోకధారిణీ । ప్రణవేన

పూరయిత్వా ॥ శ్లో ॥ వల్మీకమృత్తికాంచైవ గోమయంచతథైవచ । ఏతా
ని ప్రక్షిపేత్తాసు పాలికా సుయథాక్రమం। పాలికాసుకించిత్కించిదుదకం
సంప్రోక్ష్య తిలమాష యవ వ్రీహీన్ముద్గసర్షపచణక కులుత్థగోధూమప్రియం
గుశ్యామాకాదిచతుర్దశ ద్వాదశ వా యథాసంభవం గృహీత్వా। యాజా
తా ఓషధయ ఇత్యనువాకేన కాంస్యపాత్రే మిశ్రిత్య క్షీరేణ ప్రక్షాళ్య। యా
జాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రియుగం పురా। మందామి బభ్రూణామహꣳ శ
తంధామాని సప్త చ। శతంవో అంబ ధామాని సహస్రముత వో రుహః। అథా
శతక్రత్వో యూయమిమం మే అగదం కృత। పుష్పావతీః ప్రసూవతీః। ఫలినీర
ఫలా ఉత। అశ్వా ఇవ సజిత్వరీ ర్వీరుధః పారయిష్ణవః। ఓషధీరితి మాతర స్త
ద్వో దేవీరుపబ్రువే। రపాꣳసి విఘ్నతీరిత రపః॥౧॥ చాతయమానాః। అశ్వత్థే
వో నిషదనం పర్ణే వో వసతిః కృతా। గోభాజ ఇత్కిలా సథ యత్సనవథ పూరు
షం। యదహం వాజయన్నిమా ఓషధీర్హస్త ఆదధే। ఆత్మా యక్ష్మస్య నశ్య
తి పురా జీవగృభో యథా। యదోషధయస్సంగచ్ఛంతే రాజానస్సమితావివ।
విప్రస్స ఉచ్యతే భిషగ్రక్షోహామీవచాతనః। నిష్కృతిర్నామ వో మాతాథా
యూయꣳస్థ సంకృతీః। సరాః పతత్రిణీః॥౨॥ స్థన యదామయతి నిష్కృత। అ
న్యా వో అన్యామవత్వ న్యాన్యస్యా ఉపావత। తాస్సర్వా ఓషధయస్సంవి
దానా ఇదం మే ప్రావతా వచః। ఉచ్ఛుష్మా ఓషధీనాం గావో గోష్ఠాదివేరతే।
ధనꣳ సనిష్యంతీనా మాత్మానం తవ పూరుష। అతి విశ్వాః పరిష్ఠా స్తేన ఇవ వ్రజ
మక్రముః। ఓషధయః ప్రాచుచ్యవుర్యత్కించ తనువాꣳ రపః। యాః॥౩॥ త
ఆతస్థురాత్మానం యా ఆవివిశుః పరుః పరుః। తాస్తే యక్ష్మం విబాధంతాము
గ్రో మధ్యమశీరివ। సాకం యక్ష్మ ప్రపత శ్యేనేన కికిదీవినా। సాకం వాతస్య ధ్రా
జ్యా సాకం నశ్య నిహాకయా। అశ్వావతీꣳ సోమవతీ మూర్జయంతీముదోజ
సం। ఆవిత్సి సర్వా ఓషధీరస్మా అరిష్టతాతయే। యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపు
ష్పా యాశ్చ పుష్పిణీః। బృహస్పతిప్రసూతాస్తా నో ముంచంత్వꣳహసః।
యాః॥౪॥ ఓషధయస్సోమరాజ్ఞీః ప్రవిష్టాః పృథివీమను। తాసాం త్వమ
స్యుత్తమా ప్రణో జీవాతవే సువ। అవపతంతీరవదందివ ఓషధయః పరి। యం

జీవమశ్చన్వామహైన సరిష్యాతిపూరుషః । యాశ్చేదముపశృణ్వంతియా
శ్చదూరంపరాగతాః। ఇహాసంగత్యతాస్సర్వాఅస్మైసంధత్తభేషజం। మా
వోరిషత్ఖనితాయస్మైచాహంఖనామివః॥ ద్విపచ్చతుష్పదస్మాకగ్ంసర్వమస్త్వ
నాతురం। ఓషధయస్సంవదంతేసోమేనసహరాజ్ఞా। యస్మైకరోతిబ్రాహ్మ
ణస్తగ్ంరాజన్పారయామసి। బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రజాపతేనత్వదేతానిః మధ్యమ
పాలికాయాం। బ్రహ్మజజ్ఞానంప్రథమంపురస్తాద్విసీమతస్సురుచోవేనఆవహ
సబుధ్నియాఉపమాఅస్యవిష్ఠాస్సతశ్చయోనిమసతశ్చవివః । ప్రజాపతేన
త్వదేతాన్యన్యోవిశ్వాజాతానిపరితాబభూవ । యత్కామాస్తేజుహుమస్త
న్నోఅస్తువయగ్గ్స్యామపతయోరయీణాం। బ్రహ్మపాలికాయామయం
బీజావాపస్సకృన్మంత్రేణద్విస్తూష్ణీం। యతఇంద్రభయామహేస్వస్తిదావి
శస్పతిరితిప్రాచ్యాం । యతఇంద్రభయామహేతతోనోఅభయంకృధి । మ
ఘవఞ్ఛగ్ధితవతన్నఊతయేవిద్విషోవిమృధోజహి । స్వస్తిదావిశస్పతిర్వృ
త్రహావిమృధోవశీ । వృషేంద్రఃపురఏతునస్స్వస్తిదాఅభయంకరః । ఇంద్ర
పాలికాయామయంబీజావాపస్సకృన్మంత్రేణత్విస్తూష్ణీమ్ । యమాయసో
మమిమంయమేతిదక్షిణస్యాం । యమాయసోమగ్ంసునుతయమాయజుహు
తాహవిః। యమగ్ంహయజ్ఞోగచ్ఛత్యగ్నిదూతోఅరంకృతః । ఇమంయమప్ర
స్తరమాహిసీదాంగిరోభిఃపితృభిస్సంవిదానః । ఆత్వామంత్రాఃకవిశస్తావ
హంత్వేనారాజన్హవిషామాదయస్వ। ధర్మరాజపాలికాయామయంబీజా
వాపస్సకృన్మంత్రేణద్విస్తూష్ణీమ్ । ఇమంమేవరుణతత్వాయామీతిప్రతీచ్యాం
ఇమంమేవరుణశ్రుధీహవమద్యాచమృడయ । త్వామవస్యురాచకే । తత్వా
యామిబ్రహ్మణావందమానస్తదాశాస్తేయజమానోహవిర్భిః । అహేడమా
నోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమానఆయుఃప్రమోషీః। వరుణపాలికాయామ
యంబీజా...స్తూష్ణీం । సోమోధేనుమాప్యాయస్వేత్యుదీచ్యాం। సోమో
ధేనుగ్ంసోమోఅర్వంతమాశుగ్ంసోమోవీరంకర్మణ్యందదాతు। సాదన్యం
విదత్యగ్ంసభేయంపితుశ్శ్రవణంయోదదాశదస్మై। ఆప్యాయస్వసమేతుతే

విశ్వతస్సోనువృష్టియం । భవావాజస్యసంగథే।సోమరపాలికాయామయం చీ...స్తూష్ణమ్ । షష్ఠాభిస్సికతాభిఃప్రచ్ఛాదయేత్పంచగవ్యేనజలేనవాప్రోక్షయేత్ । మధ్యమపాలికాయాం । ఓంభూః । బ్రహ్మాణమావాహయామి। ఓంభువః।ప్రజాపతిమావాహయామి।ఓగ్ంసువః । హిరణ్యగర్భమావాహయామి । ఓంభూర్భువస్సువః। చతుర్ముఖమావాహయామి ।ప్రాచ్యాం।ఓం భూః । వజ్రిణమావాహయామి।ఓంభువః ।ఇంద్రమావాహయామిఓగ్ం సువ । శతక్రతుమావాహయామి।ఓంభూర్భువస్సువః । శచీపతిమావాహయామి । దక్షిణస్యాం । ఓంభూః ।యమమావాహయామి।ఓంభువః।వైవస్వతమావాహయామి।ఓగ్ంసువః।పిత్రుపతిమావాహయామి । ఓంభూర్భువస్సువః । ధర్మరాజమావాహయామి। ప్రతీచ్యాం।ఓంభూః। ప్రచేతసమావాహయామి।ఓంభువః । వరుణమావాహయామి । ఓగ్ంసువః । అపాంపతిమావాహయామి ।ఓం...భువః। సరూపిణీవాహయామి। ఉదీచ్యాం। ఓంభూః । శశినమావాహయామి।ఓంభువః । నిశాకరమావాహయామి।ఓగ్ంసువః।చంద్రమావాహయామి।ఓంభూ...వః। సోమమావాహయామి । అగ్నిరైతాస్స్వధ్వరాపోహిష్ఠామయోభువఇతి తిసృభిహిరణ్యవర్ణాఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జనఇత్యేతేనానువాకేనచసంప్రోక్ష్య। సర్వోపచారాన్కృత్వాద్యముష్మైనమోముష్మైనమఇతి।ఆపోహిష్ఠామ... జనయథాచనః।హిరణ్యవర్ణాః...బలమోజోనిధత్త। పవమానస్సువర్జనః। పవిత్రేణవిచర్షణిః । యఃపోతాసపునాతుమాపునంతుమాదేవజనాః। పునంతుమనవోధియ। పునంతువిశ్వఆయవః। జాతవేదఃపవిత్రవత్ ।పవిత్రేణ పునాహిమా।శుక్రేణదేవదీద్యత్ ।అగ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను।యత్తేపవిత్ర మర్చిషి।అగ్నేవితతమంతరా । బ్రహ్మతేనపునీమహే । ఉభాభ్యాందేవసవితః।పవిత్రేణసవేనచ। ఇదంబ్రహ్మపునీమహే । వైశ్వదేవీపునతిదేవ్యాగాత్ । యస్యైబహ్వీస్తనువోవీతపృష్ఠాః। తయామదంతస్సధమాద్యేషు।వయగ్ంస్యామపతయోరయీణాం। వైశ్వానరోరశ్మిభిర్మాపునాతు। వాతః ప్రాణేనేషిరోమయోభూః। ద్యావాపృథివీపయసాపయోభిః। ఋతావరీ

యాజ్ఞి మేమాపునీతాం। బృహద్భిస్సవితస్తృభిః। వర్షిష్ఠైర్దేవమన్మభిః। అ
గ్నేదక్షైఃపునాహిమా । యేనదేవా అపునత। యేనాపోదివ్యంకశః తేనది
వ్యేనబ్రహ్మణా। ఇదంబ్రహ్మపునీమహే। యఃపావమానీరధ్యేతి। ఋషిభిస్సం
భృతగ్ంరసం। సర్వగ్ంసపూతమశ్నాతి। స్వదితంమాతరిశ్వనా । పావమా
నీర్యోఅధ్యేతి। ఋషిభిస్సంభృతగ్ంరసం। తస్మైసరస్వతీదుహే। క్షీరగ్ంసర్పి
ర్మధూదకం। పావమానీస్స్వస్త్యయనీః। సుదుఘాహిపయస్వతీః। ఋషిభిస్సం
భృతోరసః। బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితం। పావమానిర్దిశంతునః। ఇమంలో
కమథోఅముం। కామాన్త్సమర్ధయంతునః। దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః। పావ
మానీస్స్వస్త్యయనీః । సుదుఘాహిఘృతశ్చుతః। ఋషిభిస్సంభృతోరసః।
బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితం । యేనదేవాఃపవిత్రేణ... జాతవేదామూర్ధ
యంత్వాపునాతు। సర్వోపచారాన్కృత్వా। బ్రహ్మణేనమః। ఇంద్రాయన
మః। యమాయనమః। వరుణాయనమః। సోమాయనమః । ఇతినమస్కృత్య
దిశాంపతిన్నమస్యామిసర్వకామఫలప్రదాన్। కుర్వంతుసఫలం కర్మకుర్వం
తుసతతంశుభం। తాః పాలికాయాం వస్త్ర ప్రాంతేనసురక్షితం కృత్వాతత్తచ్ఛు
భకర్మకాలేసాంకురాః పాలికావేదికాచతుష్కోణేషు। సంస్థాపయేదేకాం
గృహదేవతాభ్యోవ్యాహృతిభిరుద్వాసయేదాసప్తమాత్సప్తరాత్రాత్కామ అపం
చమాత్పశుకామఆత్రిరాత్రాదన్నాద్యకామస్సద్యస్సాహ్ణలఆయుష్యకామ
ఇత్యాహభగవాన్బోధాయనః॥ ఇత్యంకురార్పణమ్॥............*

—(*) అథచౌలప్రకరణమ్ (*)

(జన్మనోధితృతీయేవర్షేచౌలంపునర్వసోర్వా)। శుభేహనిదంపతికుంగ
శస్నాతౌభూత్వాప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ధర్మపత్నీసమేతస్య మమ
కుమారస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థంఇమంశ్రీనివాసశర్మాణంకుమారం చౌలేన
కర్మణాసగ్గంస్కరిష్యే । పూర్వేద్యుర్నాభ్యుదయికంకృత్వాపరేద్యుః కర్మ
ణఃపుణ్యాహంవాచయింత్వా। చౌలోపనయనాంగత్వేనరక్షార్థంరక్షాబం
ధనంకరిష్యే। బృహత్సామేతిమంత్రేణవటోఃకరేకంకణం బధ్వా । బ్రా

హ్మణానాం భోజనముపాయనవత్సీమంతవదగ్నేరుపసమాధానాదిపాత్ర
ప్రయోగకాలే॥ శ్లో॥ జలద్వయంకుశాన్ యవాన్ శలాలుదర్భ పుంజిలాన్।
శకృచ్ఛలల్యాసీన్ క్షిపేత్సహైవచౌలకర్మణి । పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాం
తేన్వారభైకుమారే ధాతాదదాతునోరయిమితిచత స్రోయస్త్వాహృదాకీరి
ణేతిచతస్ర ఇతి ప్రతిమంత్రమష్టాజ్యాహుతీర్హుత్వా । ధాతాదదాతునోర
యిమీశానోజగతస్పతిః । సనఃపూర్ణేనవావనత్స్వాహా । ధాత్రఇదం ధా
తా ప్రజాయా... వద్విధేమస్వాహా - ధాత్రఇదం । ధాతాదదాతు...
సత్యరాధసస్స్వాహా-ధాత్రఇదం ధాతాదదాతు...అదితిస్సజోషాస్స్వా
హా।ధాత్రఇదం । యస్త్వాహృదా...తత్త్వమశ్యాగ్ స్వాహా అగ్నయేజా
తవేదస ఇదం- యస్మైత్వాగ్ంసుకృతే...స్వస్తిస్స్వాహా-అగ్నయేజాతవేద
స ఇదం- త్వేసుపుత్రశవసో...తిరిచ్యతేస్స్వాహా - ఇంద్రాయపుత్రిణఇదం
ఉద్ధఉద్ధైసోమ — అవసేహవంతేస్వాహా ఇంద్రాయమఘవతఇదం- ఇత్య
ష్టాజ్యాహుతీర్హుత్వా- చిత్తంచేత్యష్టపంచాశదుపహోమాన్ హుత్వాబ
ర్హిస్సమంజనంవర్జగ్ంశమ్యాఃపరిధ్యర్జస్యేః ప్రకృతేకర్మణీత్యాదిబ్రహ్మావిస
ర్జనాంతే। (వినాహోమాపనయనసమావర్తనసీమంతచౌలగోదాన ప్రాయ
శ్చిత్తేషుశమ్యాఇతి) ।అపరేణాగ్నింకుమారం ప్రాచీముపవేశ్యత్రిణ్యాశల
ల్యాత్రిభిర్దర్భపుంజీలైశ్శలాలుగ్లప్సనేతి- తూష్ణీంకేశాన్వినీయత్రిశిఖాని
దధాతి।యథావైషాంకులధర్మస్స్యాదపాగ్ంసగ్ంసర్జనాద్యాకేశనిధానా
త్సనూనం-అనువాకస్యప్రథమేనయజుషాపస్సగ్ంస్పృశ్య - ఉష్ణేనవాయ
ఉదకేనేహ్యదితిః కేశాన్వపతు ఉష్ణాశ్శీతాస్స్వసీయోత్తరయాశిరఉన
త్తిఆపఉందంతుజీవసేదీర్ఘాయుత్వాయవర్చసేజ్యోక్చ సూర్యందృశేప్రా
గారభ్యప్రదక్షిణమునత్తి। ప్రతిమంత్రంప్రతిదిశంప్రవపతి।యేనావపత్సవితా
క్షురేణసోమస్యరాజ్ఞోవరుణస్యవిద్వాన్ । తేనబ్రహ్మణోవపతేదమస్యా
యుష్మాన్ జరదష్టిర్యథాసదయంనారాయణశర్మా।వపంత ముత్తరయాను
మంత్రయతే। దక్షిణతోమాతాబ్రహ్మచారీవాఽనడుహశ్శకృత్పిండేయవా
న్నిధాయ।తస్మిన్కేశానుపయమ్యాఽపఉపస్పృశ్య।యత్క్షురేణమర్చయతా

సుషిశసావప్త్వావపసికేశాన్ ।శుంధిశిరోమాస్యాయుః ప్రమోషీః । * వపం
తమాచార్యమనుమంత్రయతే । పునస్త్రీన్దర్భాన్సంతర్ధాయ। యేనపూషా
బృహస్పతేరగ్నేరింద్రస్యచాయుషేవపత్ । తేనాస్యాయుషేవపసౌశ్లోక్యా
యస్వస్తయే।దక్షిణతః।తస్మిన్ కేశానుపయమ్యాపడఃస్పృశ్య - పునస్త్రీన్
దర్భాన్సంతర్ధాయ-యేనభూయశ్చరాత్ర్యాంజ్యోక్చపశ్యాతిసూర్యం-తే
నాస్యాయుషేవపసౌశ్లోక్యాయస్వస్తయే-ఇతిపశ్చాద్దిశంప్రవపతి-తస్మిన్ కే
శానుపయమ్యాపడఃస్పృశ్య-పునస్త్రీన్దర్భాన్సంతర్ధాయ-యేనపూషా
బృహస్పతేరగ్నేరింద్రస్య చాయుషేవపత్ - తేనతేవపామి నారాయణ శ
ర్మన్నాయుషావర్చసా యథాజ్యోక్సుమనాఅసాః- ఉత్తరతః-తస్మిన్ కే
శానుపయమ్యాపడఃస్పృశ్య - ఉత్తరయోదుంబరమూలేదర్భస్తంబేవాని
దధాతి- ఉప్త్వాయకేశాన్వరుణస్యరాజ్ఞోబృహస్పతిస్సవితాసోమో అగ్నిః
తేభ్యోనిధానం బహుధాన్వవిందన్నంతరాద్యావాపృథివీ అపస్సువః- ఇ
త్యంతంకృత్వాకుమారం స్నాత్వా ప్రయిత్వా-క్షురంప్రక్షాళ్యనిదధాతి- తే
నత్ర్యహంకర్మణినివృత్తిగృహ్యాణేవసందదాతి- అత్రవాహ్యణాన్సహ కుమా
రంభోజయేత్ - చౌలేకర్మణిమాత్రాసహభోజనస్యసూత్రితత్వాత్ -హో
మాంతేశ్రీయజ్ఞపురుషాయనమః- అనేనచౌలహోమేన భగవాన్సర్వాత్మ
కశ్శ్రీయజ్ఞేశ్వరః ప్రీణాతు॥ దక్షిణతఆసీనాయబ్రాహ్మణాయపితా గాందదా
తి-యదాస్యచౌలకర్తాన తదాతస్మైదదాతి - సంవత్సరం గోదాన వ్రతమేక
ఉపదిశంత్యేతావన్నా సర్వాన్ కేశాన్-వాపయిత్వ్యాదకోపస్పర్శనమితి-
(చౌలకారికా॥ శ్లో॥జన్మతస్తృతీయేబ్దేశ్రేష్ఠమిచ్ఛంతిపండితాః।పంచమేసప్త
మేవాపి జన్మతోమధ్యమంస్మృతం॥అధమం గర్భతస్స్యాత్తు నవమేదశమేపివా
॥సూనోర్మాతరిగర్భిణ్యాంచూడాకర్మనకారయేత్॥ పంచమాసాదధః
కుర్యాదతఊర్ధ్వంనకారయేత్॥ ఛందోగాః॥ శ్లో॥ వస్త్రైఃక్షురంసమాధాయ
దీక్షామధ్యేనిధాయచ। చతుర్థదివసాదూర్ధ్వం నాపితాయప్రయచ్ఛతి) ॥
ఇతిచౌలమ్, ... *

* వపంతంమాతానుమంత్రయత ఇతిపాశ్చాత్యసంప్రదాయః.

—* గోదానవ్రతం, *—

హరిః ఓమ్॥ ఏవంగోదానమస్మిన్నపినక్షత్రే షోడశేవర్షే౽గ్నిగోదానోవాస్యాత్-ప్రాణానాయమ్య,ఏవం...ధర్మపత్నీసమేతస్యమమకుమారస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం- ఇమంశ్రీనివాసశర్మాణంకుమారంగోదానాఖ్యేనకర్మణాసంస్కరిష్యే, బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషోవాచయిత్వాస్థండిలోల్లేఖనాది॥ శ్లో॥పాత్రప్రయోగే ఖలుయోజనీయో గోదాన కర్మణ్యపిచౌలవత్తు।నగ్లప్సుపుంజీల శలల్యఇష్టాఅత్రార్థేలుప్తాహిభవంతియస్మాత్॥ పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాంతేన్వారబ్ధేకుమారే ధాతాదదాతునోరయిమితిచతస్రోయస్త్వాహృదాకీరిణేతిచతస్రఇత్యష్టాజ్యాహుతీర్హుత్వాజయాదిప్రతిపద్యతేపరిషేచనాంతం కృత్వాశిఖామాత్రమవశిష్యసర్వాన్కేశాన్వాపయతి।స్నాత్వాబ్రహ్మణేవరందదాతి॥ ... ... *

—* అగ్నిగోదానం, *—

పక్షాంతరమాహ- అగ్నిగోదానోవాస్యాత్- ప్రాణానాయమ్య - ఏవంవిశేష్టే...ప్రీత్యర్థం ఇమంశ్రీనివాసశర్మాణంకుమారంగోదానాఖ్యేనకర్మణా సంస్కరిష్యే- అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే- అగ్నయేకాండర్షయేస్వాహా-అగ్నయేకాండర్షయ ఇదం- జయాదిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతంకృత్వా-సంవత్సరంగోదానవ్రతమేకఉపదిశంత్యేతావన్నానా-సర్వాన్కేశాన్వాపయత్యుదకోపస్పర్శనమితి- ఛందోగాః- ఆచార్యాయవరందదాతి-పూర్వవత్కేశవపనం, ... *

—* అనుపనీతప్రాయశ్చిత్తం- *—

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓం ॥ అనుపనీతప్రాయశ్చిత్తం - ఏవంవిశిష్టే శుభేభ్యుదయముహూర్తే శ్రీమాన్గోత్రః నామధేయః శ్రీమతః గోత్రస్య నామధేయస్య ధర్మపత్నీసమేతస్య మమకుమారస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశనచౌలోపనయనాఖ్యైః కర్మభిస్సంస్కరిష్యమాణస్తదంగత్వేనతదాదౌ శుద్ధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థమభ్యుదయార్థంచమహాజనైస్సహాస్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే - ఆదౌనిర్విఘ్నే,

వపరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగణపతిపూజాంకరిష్యే- గణాధిపతిపూజాంకృ
త్వా-పుణ్యాహంవాచయిత్వా- జాతాదికర్మణాముక్త కాలానుష్ఠానాభా
వాత్ప్రాయశ్చిత్తముచ్యతే-తతః ప్రాణానాయమ్య- ఏవం...ప్రీత్యర్థంమమ
కుమారస్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఉపనయనాధికార సిద్ధ్యర్థంచ యథా
శక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే- అత్రప్రదక్షిణత్రయంకృత్వా। శ్లో॥ స
మస్త సంపత్సమవాప్తిహేతవస్సముత్థితాపత్కులధూమకేతవః। అపారసం
సార సముద్రసేతవఃపునంతుమాంబ్రాహ్మణపాదపాంసవః। ఆపద్ఘనధ్వాం
తసహస్రభానవస్సమీహితార్థార్పణకామధేనవః। సమస్తతీర్థాంబుపవి
త్రమూర్తయోరక్షంతుమాం బ్రాహ్మణపాదపాంసవః। ఆధివ్యాధిహరం
నృణాం మృత్యుదారిద్ర్యనాశనం। శ్రీపుష్టికీర్తిదంవందే విప్రశ్రీపాదపంక
జం। అశేషేహపరిషదీయాంవిజ్ఞాపనామవధార్యమయా సమర్పితాంపరి
షద్దక్షిణాంయథోక్తదక్షిణామివస్వీకృత్యమమ కుమారస్య జన్మాభ్యాసాది జ
న్మప్రభృతిచౌలోపనయనపర్యంతమధ్యే సంభావితానాంపాపానాంమాతృ
స్తన్యపానత్వన్మాత్రపర్యుషితాన్న భోజనోచ్ఛిష్టాన్నభోజన సహభోజ
నకామచారకామవాదభక్ష్య భక్షణాభోజ్య భోజనాలేహ్యలేహనాపేయ
పానాస్పృశ్య సజాతీయ విజాతీయ సహచార క్రీడాసల్లాపసంస్పర్శనాది
మూత్రపురీషోత్సర్జనాదితత్తత్కాల శౌచాభావ ప్రభృతీనాంస్వగృహ్యో
క్తముఖ్యకాలాతీత జాతకర్మనామకరణాన్న ప్రాశనాది కర్మణాంతత్త
త్కాలాతీతాద్యో దోషస్సంజనితస్తత్పరిహారార్థంమమసావిత్రీప్రదాన
యోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థం మమకుమారస్యచ సావిత్రీ ప్రతిగ్రహణయోగ్యతా
ఫలసిద్ధ్యర్థంచ యథాశక్తి సంభవత్ప్రాయశ్చిత్తముపదిశ్యానుగృహ్ణంతు-
ఉపనయనాధికారసిద్ధిరస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు- ఉపనయనాధి కార సి
ద్ధిరస్తు- ప్రాణానాయమ్య-ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థంమమకుమారస్యాయుష్యా
భివృద్ధ్యర్థంశరీరశుద్ధ్యర్థంచస్వర్ణాజ్యధాన్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే॥ శ్లో॥ స్వ
ర్ణాంపవిత్రమమలంస్వర్ణంపాపప్రణాశనం। స్వర్ణంహిశంకరం యస్మాదత
శ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే। కామధేనోస్సముద్భూతం సర్వక్రతుషుసంస్థితం।

దేవానామాజ్యమాపః క్రమతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ ధన్వంకరోషి దాతారమి
హాలోకే పరత్ర చ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే॥ శ్రీ
మహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ మమకుమారస్య శరీరశుద్ధిం కామయ
మానః శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతిమేకృచ్ఛత్రయ ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి
హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ - పూర్వోక్త ఏవంగుణవిశేషణవిశి
ష్టాయాం శుభతిథౌ మయాకృతైః కేధస్వపరాజ్య ధాన్యకృతైః భగ
వాంఠస్సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదో భూత్వా మమకుమారస్య
శరీరశుద్ధిం కుర్యాదితి భవంతో బ్రువంతు - అస్యకుమారస్య శరీరశుద్ధిరస్తు.

ప్రాణానాయమ్య - ఏవంగుణ... ప్రీత్యర్థం మమ కుమారస్యాయుష్యాభివృ
ద్ధ్యర్థం జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశన చౌలానితంత్రేణ కర్తుం - తేషు న విహి
తాని తేషాంతంత్రేణ కాలాతిక్రమణదోషస్య జనితదోషపరిహారార్థం

తైలికమేధిమేమ కుమారస్య పునస్త్రాత్స్వస్త్యర్థం కతుర్మస్తాక మాచార్య
త్వయోగ్యతా ఫలసిద్ధ్యర్థం పాహి ప్రయోదశనామ్నుకే కరిష్యే - తదంగమ
గ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే - స్థండిలోల్లేఖనాది చతుస్పాత్ర ప్రయోగం కుర్యా
త్॥ శ్లో॥ నాఘారౌ నాజ్యభాగౌ చ నచేధ్మో నజయాదయః। చతుస్పాత్రప్ర
యోగేషు నిష్టిర్నోక్తం కపర్దినా॥ పూర్వవత్పరిషిచ్య సంస్కృత్వా స్రువేణ చతు
ర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా - పునరూర్జా నివర్తస్వ పునరగ్న ఇషాయు
షా। పునర్నః పాహి విశ్వతస్స్వాహా- అగ్నయ ఇదం - సహరయ్యా నివర్త
స్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా - విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి స్వాహా- అగ్నయ ఇ
దం- భూరగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా- అగ్నయే పృథివ్యై మహ
త ఇదం - భువో వాయవే చాంతరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా - వాయవే అం
తరిక్షాయ మహత ఇదం - సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా- ఆ
దిత్యాయ దివే మహత ఇదం - భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ ది
గ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా- చంద్రమసే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత ఇదం -
పాహినో అగ్న ఏనసే స్వాహా- అగ్నయ ఇదం - పాహినో విశ్వ వేదసే
స్వాహా - విశ్వవేదస ఇదం - యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా - విభావసవ

ఇదం- సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా॰ శతక్రతవ - ఇదం - పాహినో అగ్న ఏ
కయా- పాహ్యుత ద్వితీయయా- పాహ్యూర్జం తృతీయయా - పాహి గీర్భి
శ్చతసృభిర్వసో స్వాహా-వసవ ఇదం- పునరూర్జాని ... విశ్వతస్స్వాహా - అగ్న
య ఇదం - సహరయ్యా... తస్పరిస్వాహా - అగ్నయ ఇదం - సర్వప్రాయశ్చి
త్తం కరిష్యే భూర్భువస్సువస్స్వాహా - ప్రజాపతయ ఇదం- ఉత్తర పరిషేచనం
కృత్వా - అదితేన్వమగ్ంస్థాః.. ప్రాసావీః॥ ఇతి అనుపనీత ప్రాయశ్చిత్తం॥

—*అథ ఉపనయనం*—

గృహ్యరత్నే । శ్లో ॥ జాతోదకస్సన్ స్వపి వాచనేచ సంకల్ప ఆశీర్వచ
నేచనాన్ని । ఆబ్రహ్మ మంత్రాదపి దక్షిణాస్యాం పటోస్థితం స్వామిమతేన
సిద్ధం ॥ ౧ ॥ ఉపాయనాగ్నౌ కృత శౌచజాలం కౌపీనవస్త్రాణి సుబద్ధకచ్ఛం ।
ఆచార్య ఆచాంత ఉపస్థితాంతం వామేతరస్థం కృతయాచకీప్యం । అస్మిన్నృచా
గూః కరణం చ కృత్వా స్వసూత్ర సంమత్యనుసార మార్గ॥ ....*

గృహ్యసూత్రే ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామో గర్భాష్టమేషు బ్రా
హ్మణముపనయీత - గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యం - వ
సంతో గ్రీష్మశ్శరదిత్యృతవో వర్ణానుపూర్వేణ - పూర్వేద్యురాభ్యుదయికం
నవతంతుధారణం రాత్రావంకురార్పణం రక్షాబంధనం చ కృత్వా పరేద్యుః
పుణ్యాహం వాచయిత్వా - ఏవం విశిష్టే ... ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమ కుమార
స్యాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం ఇమం శ్రీనివాస శర్మాణం కుమారముపనేష్యే । పునః
ప్రాణానాయమ్య । ఏవం- ధర్మపత్నీ సమేతస్య మమ కుమారస్యోపనయనాం
గభూతమాభ్యుదయికం కర్మ కరిష్యే । శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణా
యాభ్యుదయిక ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రద
దే నమమ । పునః ప్రాణానాయమ్య । శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం మమ కుమా
రస్యోపనయనాంగత్వేన కర్మణః పుణ్యాహం వాచయిష్యే । కర్మణః పుణ్యా
హం భవంతో బ్రువంత్విత్యాది పత్నీ మార్జనాంతం కుర్యాత్ । బ్రాహ్మణాన్సంభ
జయిత్వా ఆశిషో వాచయిత్వా । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం- ప్రీత్యర్థం ధర్మ
పత్నీ సమేతస్య మమ కుమారస్యోపనయనాంగత్వేన । శ్రౌతస్మార్త నిత్యకర్మాను

ష్ఠానయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం-యజ్ఞోపవీతధారణంకరిష్యే।ఇతిసంకల్ప్య । యజ్ఞోపవీతపూజాంకృత్వా । బ్రాహ్మణేభ్యోయజ్ఞోపవీతదానానికారయిత్వా । యజ్ఞోపవీతంపరమంపవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజంపురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్ర్యంప్రతిముంచ శుభ్రంయజ్ఞోపవీతంబలమస్తుతేజః । ఇతిమంత్రేణయజ్ఞోపవీతంసంధార్యవాచయిత్వా । ఆచమ్య । యజ్ఞోపవీతధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్త్వితిభవంతోబ్రువంతు।సుముహూర్తోఽస్తు ॥ తతః కుమారంభోజయేత్ ॥శ్లో॥ కుమారలగ్నకాలేతు మాత్రాచసహభోజనం। సప్రాశనాహుతిమానంచ గురుమాణవకంవదేత్॥ భోజనఆచమనేస్వాధ్యాయేచ యజ్ఞోపవీతీస్యాదితి ధర్మశాస్త్రవచనాత్ ॥ కుమారంభోజయిత్వా । ద్విరాచమయ్య । అనువాకస్య। ప్రథమేనయజుషాపస్సగ్ంసృజ్య। ఉష్ణేనవాయ ... కేశాన్వపతు । ఉష్ణాశ్శీతాస్స్వనీయోత్తరయాశిరఉనత్తి । ఆపఉందంతు... సూర్యందృశే । ప్రాగగ్రాభ్యప్రదక్షిణమునత్తి। త్రీగ్‌స్త్రీన్దర్భానంతర్ధాయోత్తరాభిశ్చతసృభిఃప్రతిమంత్రం ప్రతిదిశంప్రవపతి।యేనావపత్సవితా ... న్నారాయణాశమాః।వపంతముత్తరయానుమంత్రయతే । దక్షిణతోమాతాబ్రహ్మచారీవానడుహశ్శకృత్పిండే

యశాన్నిధాయ । తస్మిన్కేశానుపయమ్యాపఉపస్పృశ్య । యత్క్షురేణమర్చయ-ప్రమోషీః । వపంతమాచార్యమనుమంత్రయతే । పునస్త్రీన్దర్భానంతర్ధాయ। యేనపూషా...స్వస్తయే । దక్షిణతః । తస్మిన్కేశానుపయమ్యా...నంతర్ధాయ । యేనభూయః...స్వస్తయే।ఇతిపశ్చాద్దిశంప్రవపతి। తస్మిన్కేశానుపయమ్యాపఉపస్పృశ్య।పునస్త్రీన్దర్భానంతర్ధాయ-యేనపూషా...అసాః। ఉత్తరతః । తస్మిన్.. స్పృశ్య। ఉత్తరయోదుంబరమూలేదర్భస్తంబేవానిదధాతి। ఉప్త్వాయకేశాన్...అపస్నువః । ఇత్యంతం కృత్వాక్షురం ప్రక్షాళ్యనిదధాతి । స్నాతమగ్నేరుప సమాధానాది-అథకుమారంస్నాపయిత్వాగ్నేరుపసమాధానాది ॥శ్లో॥ పాత్రప్రయోగేతుకుశాంబుపూర్ణ వస్త్రాశ్చదండాజినమేఖలాశ్చ । ద్రవ్యాణిపాత్రాణినియుజ్యపశ్చాద్ద్యుంజీత చాన్యానిసహోపనేతా ॥ పవిత్రకరణాద్యాజ్యభా

గాంతేకుమారంపాలాశీగ్ం సమిధము త్తరయాధాప్య| ఆయుర్దా దేవజర
సంగృణానోఘృత ప్రతీకోఘృతపృష్ఠోఅగ్నే| ఘృతంపిబన్న మృతంచారుగ
వ్యంపితేవపుత్రంజరసేనయేమం|ఆఘేహి| అగ్నయఇదం | కుమారస్యైవ
హోమకర్తృత్వంనతుమంత్రోచ్చారణం | స్వాహాకారః| ఆఘేహీతిబ్రూ
యాత్||శ్లో|| స్వాహాకారోనచాయుర్దా ఇత్యత్రసమిధాహుతౌ | ఆఘేహి
త్యేవమంత్రాంతే వటుమాధాపయేద్గురుః| ఉత్తరేణాగ్నిందక్షిణేనపదా
శ్మానమాస్థాపయత్యాతిష్ఠేతి||ఆతిష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవత్వగ్గ్ స్థిరోభవ | అభితి
ష్ఠపృతన్యతస్సహస్వపృతనాయతః||శ్లో|| అశ్మనిస్థాపితోయేనవాసోపిపరిధా
యచ | మేఖలామజినంచైవ యావదశ్మానమాచరేత్ || వాసస్సద్యఃకృత్తోత
ము త్తరాభ్యామభిమంత్ర్య || రేవతీస్త్వావ్యక్ష్ణన్ కృత్తికాశ్చా కృంతగ్గ్ స్త్వా
ధియోవ యన్నమగ్నా అవృంజం త్సహస్రమంతాగ్ం అభితోఅయచ్ఛన్ |
దేవీర్దేవాయపరిధీసవిత్రేమహత్తదాసామభవన్మహిత్వనం | ఉత్తరాభి
స్తిసృభిఃపరిధాప్య | యాఅకృంతన్నవయన్ యాఅతన్వతయాశ్చ దేవీరం
తానభితోదదంత | తాస్త్వాదేవీర్జరసేసంవ్యయంత్వా యుష్మానిదంపరిధ
త్స్వవాసః|పరిధత్తధత్తవాససైనగ్ంశతాయుషంకృణుతదీర్ఘమాయుః |
బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛద్వాసఏతత్సోమాయరాజ్ఞేపరిధాతవాఉ | జరాంగ
చ్ఛాసి పరిధత్స్వవా సోభవాకృష్టీనామభిశ స్తిపావా|శతంచ జీవశరదస్సువ
ర్చారాయశ్చపోషముపసంవ్యయస్వ | పరిధాప్యాచమ్యపరిహితముత్తర
యానుమంత్రయతే | పరీదంవాసో అధిధాస్స్వస్తయేభూరాపీనామభి
శ స్తిపావా | శతంచజీవశరదః పురూచీర్వసూనిచార్యో విభజాసిజీ
వన్| మౌంజీమేఖలాం త్రివృతాంత్రిః ప్రదక్షిణముత్తరాభ్యాం పరివీ
య | ఇయందురుక్తాత్పరిబాధమానాశర్మవరూథంపునతీనఆగాత్, ప్రా
ణాపానాభ్యాం బలమాభరంతీప్రియాదేవానాగ్ంసుభగామేఖలేయం| ఋ
తస్యగోప్త్రీతపసఃపరస్పీఘ్నతీరక్షస్సహమానాఅరాతీః | సానస్సమంతమ
నుపరీహిభద్రయాభర్తారస్తేమేఖలేమారిషామ||శ్లో|| మౌంజ్యాజినావస్థాప
వపోక్షణోత్థాపనానితు | సమంత్రమేతాన్యాచార్యఃపూర్వంకృత్వాథవా

చయేత్॥ అజినము త్తరయా ।మిత్రస్యచక్షుర్ధరుణంబలీయ స్తేజోయశస్వి
స్థవిరగ్ంసమిద్ధం । అనాహనస్యంవసనంజరిష్ణుపరీదంవాజ్యజినందధేహం '
వాచయేత్ । ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాంత్సగ్ స్తీర్యతేష్వేనముత్తరయావ
స్థాప్య। ఆగంత్రాసమగన్మహి ప్రసుమృత్యుంయుయోతన । అరిష్టాస్సంచరే
మహిస్వస్తిచరతాదిహస్వస్త్యాగృహేభ్యః। వాచయేత్ । ఉదకాంజలిమ
స్యాంజలావాసియోత్తరయాత్రిః ప్రోక్ష్య। సముద్రాదూర్మిర్మధుమాగ్ంఉ
దారదుపాగ్ంశునాసమమృతత్వమశ్యాం । ఇమేనుతేరశ్మయస్సూర్యస్య
యేభిస్సపిత్వంపితరోనఆయన్।శక్రన్నుంత్రేణద్విస్తూష్ణీం వాచయతి । ఉత్త
రైర్దక్షిణేహస్తేగృహీత్వా।అగ్నిష్టేహస్తమగ్రభీత్ ।సోమస్తేహస్తమగ్ర
భీత్। సవితాతేహస్తమగ్రభీత్ । సరస్వతీతేహస్తమగ్రభీత్ । పూషాతే
హస్తమగ్రభీత్ । బృహస్పతిస్తేహస్తమగ్రభీత్ అర్యమాతేహస్తమగ్రభీత్
అగ్ంశుస్తేహస్తమగ్రభీత్। భగస్తేహస్తమగ్రభీత్।మిత్రస్తేహస్తమగ్రభీత్
మిత్రస్త్వమసిధర్మణాగ్నిరాచార్యస్తవ। సర్వేషాంతేసకృద్ధస్తంగృహ్ణీ
యాత్।ఉత్తరైర్దేవతాభ్యఃపరిదాయ । అగ్నయేత్వాపరిదదామినారా
యణశర్మన్।సోమాయత్వాపరిదదామినారాయణశర్మన్। సవిత్రేత్వాప
రిదదామినారాయణశర్మన్ । సరస్వత్యైత్వాపరిదదామినారాయణశ
ర్మన్।మృత్యవేత్వాపరిదదామినారాయణశర్మన్ । యమాయత్వాపరి
దదామినారాయణశర్మన్।గదాయత్వాపరిదదామినారాయణశర్మన్। అం
తకాయత్వాపరిదదామినారాయణశర్మన్।అద్భ్యస్త్వాపరిదదామినారాయణ
శర్మన్।ఓషధీభ్యస్త్వాపరిదదామినారాయణశర్మన్।పృథివ్యైత్వాసవైశ్వా
నరాయైపరిదదామినారాయణశర్మన్॥ శ్లో॥ అంతేతుసర్వమంత్రాణా
హస్తగ్రహణమిష్యతే। దేవతాభ్యఃపరిదానం రక్షణాయ పృథక్పృథక్
దేవస్యత్వేతి యజుషాకుమారమంకఉపవేశ్య । చూడాకర్మాంగళాష్టక
పాఠయిత్వా* ఉపనయనమంగళాష్టకాని * శ్లో॥ తదేవలగ్నంసుదినం
దేవతారాబలంచంద్రబలంతదేవ। విద్యాబలందైవబలంతదేవలక్ష్మీపతేః
ఘ్రియుగంస్మరామి*సులగ్నే । ఆపోగణేశస్తదనుస్వయంభూస్తతో

స్తదనంతరంహరిః । ఏతేసదాదేవగణాదిశంతువటోశ్చిరాయుశ్శుభకీర్తి
విద్యాః॥౧॥ సుమేరుసౌవర్ణగిరీంద్రనీలకైలాసవింధ్యాచల హేమకూటాః।
గిర్యస్సమస్తాస్సతతందిశంతువటోశ్చిరాయుః...విద్యాః॥ ౨॥గోదావరీసిం
ధుమలాపహారివేగావతీనాదవతీప్రశస్తాః । నద్యస్సమస్తాస్సతతందిశంతువ
టోశ్చి...విద్యాః॥ ౩॥కృష్ణాజినందర్భమయీంచ మౌంజీంపాలాశదండః పరి
ధానశాటీ। యజ్ఞోపవీతానిదిశంతుతానివటోశ్చి...విద్యాః॥ ౪॥ తాంబూ
లగంధాక్షతపత్రపుష్పదీపాంకురాశీర్వచనానియాని। పుణ్యాహవాక్యాని
దిశంతుతానివటోశ్చి...విద్యాః॥౫॥మందారధాత్రీరుహ పారిజాతసంతా
నకల్పద్రుమచందనాని। కల్పద్రుమాఖ్యానిదిశంతుతానివటోశ్చి...విద్యాః॥
౬॥ జంభారినైరృత్యానలకాలపుణ్యాస్సరిత్పతిర్వాయుకుబేరఈశాః। ఏతేస
దాదిక్పతయోదిశంతువటోశ్చి...విద్యాః॥ ౭॥ఓంకారసవ్యాహృతిమంత్ర
ముద్రాస్సావిత్రిగాయత్రిసరస్వతీస్సనాః । ఛందాంసివేదాశ్చదిశంతుస
ర్వేవటోశ్చి...విద్యాః॥౮॥వసిష్ఠజాబాలిపరాశరాత్రి వాధూలబోధాయ
నజామదగ్న్యాః।భృగ్వంగిరోగౌతమకాశ్యపాశ్చవటోశ్చి...విద్యాః॥౯॥
సులగ్నాసావధానా । సుముహూర్తాసావధానా॥ ....
చూర్ణికా*స్వస్తిశ్రీసహస్రాంశుద్విజగురుదైవత్యానాం। పురుహూ
తహుతవహాపండుఘరనిశాచరపాశపాణిసమీరణవైశ్రవణశశిశేఖరాణాం।
ఆయుష్మతఃకమలాసనస్యగౌరీమనోవల్లభస్యశ్రీలక్ష్మీనారాయణస్యప్రజ్ఞాగు
రోస్సురగురోర్మార్కండేయమునినయనమాత్రాండాతులధుర్యవర్యస్యవాలఖి
ల్యస్యతపోనిష్ఠాగరిష్ఠవరిష్ఠస్యవసిష్ఠస్య ఉర్విదుర్వారపీతకృతాంభోనిధేః
కుంభసంభవజృంభణస్తంభ పిహితస్యపారావారవీర్య గాంభీర్యస్య శ్రీశైలన
గనివాసినాం।మందమకరందబిందుసందోహపురందరపాదపానాం। చింతా
మణిమరకతమాణిక్యముక్తాప్రవాళవజ్రవైడూర్యగోమేధిక పుష్యరాగకౌ
స్తుభాదీనాం।దినమణిరమణీయరమణితాశేషజనజీవనకిరణానాం। గీర్వాణ
ప్రభృతీనాంచింతామణికల్పవృక్షకామధేనూనాం।అగణ్యప్రాగణ్యవరేణ్య
శరణ్యానాం।సనకసనందనసనత్కుమారసనత్సుజాతనారదాదిదేవర్షీణాం।
చతుర్ముఖవేదవ్యాసజపితషడంగసహితఋగ్యజుస్సామాథర్వణోపనిషద్వే

ద్యబ్రహ్మ వేదాంతకర్మ వేదానాం।తత్ప్రచారస్యజగన్మాయాలీలావిలాసస్య
సచ్చిదానందవిగ్రహస్య కస్యపరబ్రహ్మణః భూకిరణకళాపరిపూర్ణయోశ్చం
ద్రసూర్యయోర్ద్వయస్య సత్వరజస్తమోగుణాత్మకమూర్తి త్రయాణాంత్రి
లోకానాం। చతురాననస్యచతుర్ముఖానాం।పరమేశ్వరస్యపంచముఖానాం।
కుమారస్వామినఃషణ్ముఖానాం।సప్తర్షీణామష్టవసూనాం నవగ్రహాణాంద
శావతారాణామేకాదశరుద్రాణాం।ద్వాదశాదిత్యానాంత్రయోదశవిశ్వే
షాం।చతుర్దశమనూనాం పంచదశదినానాంషోడశకలానాం సప్తదశపశూ
నాం। అష్టాదశస్మృతిపురాణానాం।అష్టావింశతినక్షత్రాణాం। త్రయస్త్రిం
శత్కోటిదేవానాం । పట్టమాంజిష్ఠకౌసుంభసువర్ణాభరణచీనీచీనాంబరా
లంకృతదివ్యస్త్రీబ్రాహ్మణానాం అవిఘ్నవినాయకప్రసాదేన శ్రీలక్ష్మీనా
రాయణప్రసాదేనచాస్యవటోఃఇక్షుజీరకదధిగుడఫలకుసుమానిమంగళద్ర
వ్యాణిశుభకరాణిస్స్యుః । అస్మిన్ముహూర్తేతల్లగ్నహోరాద్రేక్కాణన
వాంశద్వాదశాంశత్రింశాంశత్రింశదంశాంశైశ్శుభానుకూలాస్సర్వేగ్రహా
స్సనక్షత్రాఃశుభపకాదశస్థానఫలదావరదాస్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నాస్సుము
హూర్తాభవంతు*దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవఉపనయేనారాయణశర్మన్।
ముహూర్తకాలేఆత్మనస్సమీపమానయతి। సుప్రజాఇతిదక్షిణేకర్ణేజపతి।సు
ప్రజాఃప్రజయాభూయాస్సువీరోవీరైస్సువర్చావర్చసాసుపోషఃపోషైః।బ్ర
హ్మచర్యమాగామితిప్రసూతఇత్యంతంకుమారఆహ।బ్రహ్మచర్యమాగాము
పమాంనయస్వదేవేనసవిత్రాప్రసూతఃప్రష్టంపరస్య। ప్రతివచనంకుమార
స్య।కోనామాసి।ఇత్యాచార్యః। నారాయణ శర్మానామాస్మీతి కుమారః।
కస్య బ్రహ్మచార్యసి నారాయణశర్మన్ । ఇత్యాచార్యః । ప్రాణస్య
బ్రహ్మచార్యస్మీతికుమారః।ఆచార్యః । నారాయణశర్మన్నేష తే దేవసూ
ర్యబ్రహ్మచారీతం గోపాయసమామృతైష తే సూర్యపుత్రస్స దీర్ఘాయు
స్సమామృతయాగ్ స్వస్తిమగ్నిర్వాయు స్సూర్యశ్చంద్రమా ఆపోనుసంచ
రంతితాగ్ స్వస్తిమనుసంచర నారాయణశర్మన్ । శేషం పరోజపతి
ప్రత్యగాశిషంచైనంవాచయతి । అధ్వనామధ్వపతేశ్రేష్ఠస్యాధ్వనఃపార
మశీయ।కుమారంవాచయతి।ఉక్తమాజ్యభాగాంతముత్తరేనముత్తరాఆహు

తీర్థావయిత్వా । యోగేయోగఇతి ప్రతిమంత్రమేకాదశాజ్యాహుతీఃకు
మారేణ హావయిత్వా॥ (శ్లో॥ యోగాదీన్వాచయన్నేవ కుమారంహావ
యేత్ఖలు । ద్వితీయచతుర్థౌబ్రూయాదాచార్యోజుహుయాద్వటుః) కుమా
రోజుహోతి। యోగేయోగేతవస్తరం వాజేవాజేహవామహే । సఖా
యఇంద్రమూతయేస్వాహా । ఇంద్రాయేదం । తతఆచార్యః । ఇమమగ్న
ఆయుషేవర్చసే కృధిప్రియగ్ంరేతోవరుణసోమరాజన్ । మాతేవాస్మా
అదితేశర్మయచ్ఛవిశ్వేదేవాజరదష్టిర్యథాసత్స్వాహా। అగ్నివరుణసోమా
దితివిశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం।కుమారః। శతమిన్నుశరదోఅంతిదేవాయత్రా
నశ్చక్రాజరసంతనూనాం । పుత్రాసోయత్రపితరోభవంతిమానోమధ్యా
రీరిషతాయుర్గంతోస్స్వాహా। దేవేభ్యఇదం। తతఆచార్యః।అగ్నిష్టఆయుః
ప్రతరాం దధాత్వగ్నిష్టేపుష్టిం ప్రతరాంకృణోతు । ఇంద్రోమరుద్భిరృ
తుధాకృణోత్వాదిత్యైస్తేవసుభిరాదధాతుస్వాహా।అగ్నీంద్రమరుదాదిత్య
వసుభ్యఇదం । కుమారః । మేధాంమహ్యమంగిరసోమేధాగ్ంసప్తఋ
షయోదదుః । మేధాంమహ్యం ప్రజాపతిర్మేధా మగ్నిర్దదాతుమేస్వా
హా।అంగిరస్సప్తర్షిప్రజాపత్యగ్నిభ్యఇదం । అప్సరాసుచయామేధాగం
ధర్వేషుచయన్మనః। దైవీయామానుషీమేధాసామామావిశతాదిహస్వా
హా । మేధాయాఇదం । ఇమంమేవరుణ... దాచకేస్వాహా । వరుణా
యేదం । తత్త్వాయామి...పరిమోషీస్స్వాహా-వరుణాయేదం- త్వన్నో
అగ్నే ... ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా । అగ్నీవరుణాభ్యామిదం । సత్వ
న్నోఅగ్నే...సుహవోనఏధిస్వాహా । అగ్నీవరుణాభ్యామిదం।త్వమగ్నేఅ
యాస్యయాసన్...భేషజగ్ంస్వాహా । అయసేగ్నయఇదం । ప్రతిమంత్ర
మేకాదశాజ్యాహుతీః కుమారేణహావయిత్వా । అపాస్తసమిధమిధ్మ
సన్నహనంచాగ్నౌ ప్రహృత్య । చిత్తంచేత్యష్ట పంచాశ దుపహోమా
న్హుత్వా । శమ్యాఅపోహ్య । అస్మిన్ప్రకృతే కర్మణీత్యాదిఅనా
జ్ఞాతాదిహోమాంతే అస్మిన్కర్మ యజుర్భ్రేష ప్రాయశ్చిత్తంకరి
ష్యే । భువస్స్వాహా। వాయవఇదం ॥ (శ్లో ॥ యత్కర్మణిబ్రాహ్మ
ణశ్చ ఉక్తోభ్రేషోస్తిచేత్తత్రతథోపనీతౌ । తత్కర్మవహ్నౌ భువఆహుతి

స్వస్త్యృద్ధ్యువేదనాజ్ఞాతవిధిత్రయం వా) హస్తం ప్రక్షాళ్యేత్యాది పరిషేచ
నాంతం కృత్వా। అపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ । తస్మిన్నుత్తరే
ణ యజుషోపసన్నో పవిశతి । రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసందీ మా త్వద్యోషం॥
(శ్లో॥ ఆచార్యో యువటుః కూర్చం దద్యాదగ్రముదగ్యథా । తథా నిధాయ త
స్యాం కూర్చే రాష్ట్రభృద్యజుషా గురుః) పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖ ఆసీనః కుమారో దక్షి
ణేన పాణినా గురోః దక్షిణం పాదమన్వారభ్యాహ సావిత్రీం భో అనుబ్రూ
హీతి బ్రూయాత్ తస్మా అన్వాహ తత్సవితురితి పచ్ఛోర్ధర్చశస్తతస్సర్వా
న్వ్యాహృతీర్విహృతాః పాదాదిష్వంతేషు వా తథార్ధర్చయోరుత్తమం
కృత్స్నాయాం । ఓం భూః । తత్సవితుర్వరేణ్యం । ఓం భువః । భర్గో దేవ
స్య ధీమహి । ఓగ్ం సువః । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । ఓం భూః । తత్సవితు
ర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ఓం భువః । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ।
ఓగ్ం సువః । తత్సవితుర్వరేణ్యం । భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచో
దయాత్ ॥ గాయత్ర్యుపదేశముహూర్త...సుముహూర్తోఽస్తు । కుమారముత్త
రేణ మంత్రేణోత్తరమోష్ఠముపస్పృశతి । అన్వృషమ సానోవ్యస్థానస్వాం
మే గోపాయ । ఆచమ్య । శ్యావాంతపర్యంతావోష్ఠావుపస్పృశ్యాచామె
దితి వచనాత్ । కర్ణావుత్తరేణ । బ్రహ్మణ ఆణీస్థః । కర్ణావుపస్పృశతి । దండ
ముత్తరేణాదత్తే - పాలాశో దండో బ్రాహ్మణస్య నైయగ్రోధస్కంధజో వా
ఽగ్రో రాజన్యస్య బాదర ఔదుంబరో వా వైశ్యస్య వార్క్షో దండ ఇత్యవర్ణసం
యోగేనైక ఉపదిశంతి । సుశ్రవస్సుశ్రవసం మా కురు యథా త్వగ్ం సుశ్రవస్సు
శ్రవా అస్యేవమహగ్ం సుశ్రవస్సుశ్రవా భూయాసం యథా త్వగ్ం సుశ్రవో
దేవానాం నిధిగోపోఽస్యేవమహం బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణో నిధిగోపో
భూయాసం । స్మృతం చ మ ఇత్యేతద్వాచయిత్వా । స్మృతం చ మేస్మృతం చ
మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । నిందా చ మేనిందా చ మే తన్మ ఉభయం వ్రతం - శ్ర
ద్ధా చ మే శ్రద్ధా చ మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । విద్యా చ మేవిద్యా చ మే తన్మ ఉభ
యం వ్రతం । శ్రుతం చ మేశ్రుతం చ మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । సత్యం చ మేనృతం చ
మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । తపశ్చ మే తపశ్చ మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । వ్రతం చ మే
వ్రతం చ మే తన్మ ఉభయం వ్రతం । యద్బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణి వ్రతం । యదగ్నే

స్సేం ద్రస్యస ప్రజాపతికస్యస దేవస్యస దేవరాజస్యసమనుష్యస్యసమనుష్య రాజస్యసపితృకస్యసపితృరాజస్యసగంధర్వాప్సరసస్యయన్మఆత్మనఆత్మని వ్రతం। తేనాహగ్ంసర్వవ్రతోభూయాసం। గురవేవరందత్వాగురోవరం తె దదామీతికుమారోబ్రూయాత్ । ఆచార్యస్సప్తదశకృత్వోపాస్య। దేవస్య త్వాసవితుఃప్రసవె అశ్వినోర్బాహుభ్యాం।పూష్ణోహస్తాభ్యాంప్రతిగృహ్ణామి రాజాత్వా వరుణోనయతు దెవిదక్షిణెరు ద్రాయగాం । తెనామృతత్వమ స్యాం।వ... ప్రతిగృహ్ణాతు।ఉదాయుషేత్యస్యాప్య। ఉదాయుషాస్వాయు షోదోషధీనాగ్ం రసెనోత్పర్జన్యస్య శుష్మేణోదస్థామ మృతాగ్ంఅను। వాచయతి। ఉత్తరేణాదిత్యముపతిష్ఠతె। తచ్చక్షుర్దేవహితంపురస్తాచ్ఛుక్ర ముచ్చరత్ । పశ్యేమశరదశ్శతం। జీవెమశరదశ్శతం - నందామశరదశ్శ తం। మోదామశరదశ్శతం।భవామశరదశ్శతం - శ్రుణవామశరదశ్శతం। ప్రబ్రవామశరదశ్శతం - అజీతాస్స్యామశరదశ్శతం - జ్యోక్చసూర్యందృ శే॥ యంకామయెతనాయమచ్ఛిద్యేతేతి తముత్తరయా దక్షిణేహస్తేగృహ్ణీ యాత్ - అథకామ్యవిధిమాహ - యస్మిన్భూతంచభవ్యంచసర్వేలోకాస్స మాహితాః - తేనగృహ్ణామిత్వామహంమహ్యంగృహ్ణామిత్వామహంప్రజా పతినాత్వామహ్యంగృహ్ణామినారాయణశర్మ౯ - బ్రహ్మమేతమగ్నింధార యంతి కౌరలవణవర్జనంచ - పరిత్వేతిపరిమృజ్య - *అగ్నికార్యం* ప్రాణా నాయమ్య - ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టె... శుభేభ్యుదయముహూర్తె శ్రీమా న్గోత్రఃనామధేయోహం మమఉపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వ ర... ప్రీత్యర్థం ప్రాతరగ్నికార్యంకరిష్యె - పరిత్వాగ్నెపరిమృజామ్యా యుషాచధనేనచ - సుప్రజాఃప్రజయాభూయాసగ్ంసువీరోవీరైస్సువర్చా వర్చసా సుపోషఃపోషైస్సుగృహోగృహైస్సు పతిః పత్యాసుమెధామెధ యాసుబ్రహ్మాబ్రహ్మచారిభిః - పరిమృజ్యాలంకృత్యఅదితేనుమన్యస్వ।అను మతేనుమన్యస్వ - సరస్వతేనుమన్యస్వ దేవసవితఃప్రసువ - తస్మిన్నుత్తరై స్సమిధఆదధ్యాత్ - అగ్నయెసమిధమితిద్వాదశసమిధఆదధాతి అగ్నయె సమిధమాహార్ష బృహతె జాతవేదసె। యథాత్వమగ్నె సమిధాస మిధ్యసఏవంమామాయుషావర్చ సాసన్యామెధయా ప్రజయాపశుభిర్బ్ర

హ్మవర్చసే నాన్నాద్యేనసమేధయస్వాహా - అగ్నయఇదం - ఏధోస్యేధి
షీమహిస్వాహా - అగ్నయఇదం సమిదసి సమేధిషీమహిస్వాహా । అగ్న
యఇదం। తేజోసి తేజోమయిధేహిస్వాహా - అగ్నయఇదం - అపోఅద్యా
న్వచారిషగ్ంరసేనసమసృక్ష్మహి । పయస్వాగ్ం అగ్న ఆగమంతంమా
సగ్ంసృజవర్చసాస్వాహా - అగ్నయఇదం - సంమాగ్నే వర్చసాసృజ
ప్రజయాచధనేనచస్వాహా - అగ్నయఇదం - విద్యున్మే అస్యదేవాఇం
ద్రోవిద్యాత్సహర్షిభిస్స్వాహా - ఇంద్రాయేదం - అగ్నయేబృహతేనా
కాయస్వాహా - అగ్నయేబృహతేనాకాయేదం - ద్యావాపృథివీభ్యాగ్
స్వాహా - ద్యావాపృథివీభ్యామిదం - ఏషాతేఅగ్నేసమిత్తయావర్ధస్వ
చాప్యాయస్వచతయాహం వర్ధమానోభూయాసమాప్యాయమానశ్చ
స్వాహా । అగ్నయఇదం - యోమాగ్నే భాగినగ్ంసంతమథా భాగంచి
కీర్షతభాగమగ్నేతం కురుమామగ్నే భాగినంకురుస్వాహా । అగ్నయఇ
దం । సమిధమాధాయాగ్నే సర్వవ్రతోభూయాసగ్ స్వాహా । అగ్నయ
ఇదం।భూర్భువస్సువస్స్వాహా । ప్రజాపతయఇదం । ఓంతేతూష్ణీంపరిస
మూహ్య । అదితేన్వమగ్గ్ స్థాః। అనుమతేన్వమగ్గ్ స్థాః । సరస్వతేన్వమగ్గ్
స్థాః। దేవసవితః ప్రసవీః । యత్తేఅగ్నే తేజస్తేనాహం తేజస్వీభూయాసం
యత్తే అగ్నేవర్చస్తేనాహంవర్చస్వీభూయాసం యాత్తేఅగ్నేహరస్తేనా
హగ్ంహరస్వీభూయాసం । మయి మేధాంమయిప్రజాంమయ్యగ్నిస్తేజోద
ధాతుమయిమేధాంమయిప్రజాంమయీంద్రఇంద్రియందధాతు। మయిమే
ధాంమయిప్రజాంమయిసూర్యోభ్రాజోదధాతు। మానస్తోకేతనయేమాన
ఆయుషిమానోగోషుమానోఅశ్వేషురీరిషః। వీరాన్మానోరుద్రభామితోవ
ధీర్హవిష్మంతోనమసావిధేమతే। త్ర్యాయుషంజమదగ్నేఃకశ్యపస్యత్ర్యా
యుషంయద్దేవానాంత్ర్యాయుషంతన్మేఅస్తుత్ర్యాయుషం। భస్మనాశిరోల
లాటవక్షస్కంధేషుతిలకానికుర్యాత్। మేధావీభూయాసం । తేజస్వీభూ
యాసం । వర్చస్వీభూయాసం।బ్రహ్మవర్చస్వీభూయాసం। ఆయుష్మాన్
భూయాసం । అన్నాదోభూయాసం। యశస్వీభూయాసం।సర్వసమృద్ధో
భూయాసం । పునస్త్వాదిత్యా... కామాస్వాహా।స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యా

దినమస్కారంకుర్యాత్ । ...మాం తే శ్రీయజ్ఞపురుషాయనమః। ధ్యానా
దిషోడశోపచారపూజాస్సమర్పయామి।యస్యస్మృత్యేత్యాది॥ ఏవమస్విష్టి
స్నపిసదారణ్యాదేధానా హృత్యోత్తరయాసగ్ంశాంస్తి...........*

ఆచార్యః। బ్రహ్మచార్యసి।కుమారః । బాఢంకామచారవాదభక్ష
ణకామోనభవామి ఆచార్యః। అపోశాన।కుమారఃబాఢమశ్నామి। ఆచా
ర్యః । కర్మకురు।కుమారః। బాఢంకరోమి।ఆచార్యః।మాసుషుప్థాః।కుమా
రః।బాఢందివానస్వపామి। ఆచార్యః। భిక్షాచర్యంచర।కుమారః బాఢంచ
రామి।ఆచార్యః। ఆచార్యాధీనోభవ। కుమారో బాఢంభవామి। భవద్భిర
నుజ్ఞాతస్సన్ యాజనాదికర్మనకరోమి । తతో గురుంమాతర మన్యాగ్శ్చ
వృద్ధాన్నమస్కుర్యాత్।భవాన్ భిక్షాందదాత్వితిపురుషం।భవతీభిక్షాందే
హీతిస్త్రియంయాచయేత్॥ (శ్లో॥ గాయత్రీంగురుణాదిష్టాంశిష్యాన్సూ
ర్యమభ్యసేత్ । సూర్యేస్తశిఖరంప్రాప్తే సాయంసంధ్యాముపక్రమేత్।
అగ్నికార్యంతతః కుర్యాత్సంధ్యయోరుభయోరపి । తతోభివాదయేద్వృ
ద్ధానసావహమితిబ్రువన్) సగ్ంశాసనాంతేభిక్షాచరణం । అథాస్మాఅరి
క్తంపాత్రంప్రయచ్ఛన్నా హమాతరమే వాగ్రేభిక్షస్వేతి బోధాయనగృ
హ్యాత్॥ (శ్లో॥ బ్రహ్మచార్యస్యపోశానేత్యనుశిష్యవటుంగురుః।బాఢమిత్యే
వసర్వత్రప్రతిబ్రూయాత్తతోవటుః । ఆదిమధ్యావసానేషుభవచ్ఛబ్దోపల
క్షితః।బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంభిక్షాచర్యంయథాక్రమం॥) వాసశ్చతుర్థీము
త్తరయాదత్త్వైనత్పరిధాప్య । యస్యతేప్రథమవాస్యగ్ంహరామస్తంత్వా
విశ్వేఅవంతుదేవాః - తంత్వాభ్రాతరస్సువృధోవర్ధమానమనుజాయం
తాంబహవస్సుజాతం । గురోర్వాసస్తేదదామీతిదద్యాత్ ।ఆపస్తంబమిత్యే
తదంతముపనయనమ్॥... ... ...*

—(*) పాలాశకర్మ (*)—

కేచిత్పాలాశంకర్మ కుర్వంతిత్రీన్యహానిప్రత్యహం మామభైక్షమా
చరేత్ । చతుర్థేహన్యన్నసగ్గ్సారేణసగ్గ్సృత్వాచార్యేణసహప్రా
చీముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య । ప్రాణానాయమ్య। ఏవంవిశిష్టే...
ధర్మపత్నీసమేతస్యమమకుమారస్యాయుష్యాభి వృద్ధ్యర్థంమేధాజనన సిద్ధ్య

ర్థంపాలాశంకర్మకరిష్యే । పలాశమూలమలంకృత్య । తత్రశ్రేణ్యుదగపవ
గాణిస్థండిలానికల్ప యిత్వాతేషుయథా క్రమమావాహ్య । యశ్ఛంద
సామృషభోవిశ్వరూపః । ఛందోభ్యోఽధ్యమృతాత్సంబభూవ । సమేంద్రో
మేధయాస్పృణోతు । అమృతస్యదేవధారణోభూయాసం । శరీరంమేవిచ
ర్షణం । జిహ్వామేమధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాంభూరివిశ్రువం । బ్రహ్మణః
కోశోసి మేధయాపిహితః । శ్రుతంమెగోపాయ । ఇతిప్రథమస్థండిలేప్రణవ
మావాహయామి।శ్రద్ధయాగ్నిస్సమిధ్యతే।శ్రద్ధయావిందతేహవిః। శ్రద్ధాం
భగస్యమూర్ధని । వచసావేదయామసి।ప్రియగ్ శ్రద్ధేదదతః।ప్రియగ్ శ్రద్ధేది
దాసతః। ప్రియంభోజేషుయజ్వసు।ఇదంమఉదితంకృధి। యథాదేవాఅసు
రేషు।శ్రద్ధాముగ్రేషుచక్రిరే।ఏవంభోజేషుయజ్వసు।అస్మాకముదితంకృధి।
శ్రద్ధాందేవాయజమానాః । వాయుగోపాఉపాసతే । శ్రద్ధాగ్ంహృద
య్యయాకూత్యా శ్రద్ధయాహూయతేహవిః। శ్రద్ధాంప్రాతర్ హవామ
హే।శ్రద్ధాంమధ్యందినంపరి।శ్రద్ధాగ్ంసూర్యస్యనిమ్రుచి।శ్రద్ధేశ్రద్ధాపయే
హమా।శ్రద్ధాదేవానధివస్తే।శ్రద్ధావిశ్వమిదంజగత్।శ్రద్ధాంకామస్యమా
తరం।హవిషావర్ధయామసి।ద్వితీయస్థండిలేశ్రద్ధామావాహయామి।మేధా
దేవీజుషమాణానఆగాద్విశ్వాచీభద్రాసుమనస్యమానా। త్వయాజుష్టాను
దమానాదురుక్తాన్బృహద్వదేమవిదథేసువీరాః । త్వయాజుష్టఋషిర్భవతి
దేవిత్వయాబ్రహ్మగతశ్రీరుతత్వయా। త్వయాజుష్టశ్చిత్రంవిందతే వసుసా
నో జుషస్వద్రవిణోనమేధే । మేధాంమఇంద్రోదదాతు మేధాందేవీసర
స్వతీ । మేధాంమెఅశ్వినావుభావాధత్తాంపుష్కరస్రజా - అప్సరాసుచ
యామేధాగంధర్వేషుచయన్మనః- దైవీంమేధాసరస్వతీసామాంమేధాసు
రభిర్జుషతాగ్ స్వాహా- ఆమాంమేధాసురభిర్విశ్వరూపాహిరణ్యవర్ణాజగ
తిజగమ్యా- ఊర్జస్వతీపయసాపిన్వమానాసామాంమేధాసుప్రతీకాజుషం
తాం- మయిమేధాం...సూర్యోభ్రాజోదధాతు - తృతీయస్థండిలేమేధా
మావాహయామి । ప్రణవశ్రద్ధామేధాదేవతాభ్యోఽర్ఘ్య పాద్యాచమన
స్నానవస్త్రగంధమాల్యధూపదీపబలీకదత్వాథోపతిష్ఠతే । ప్రణవశ్రద్ధా
మేధాదేవతాభ్యోనమః । పాద్యంసమర్పయామి । అర్ఘ్యంనైవేద్యంతాం

బూలంసీరాజసం।యశ్ఛందసాం...శ్రద్ధయాగ్నిస్సమిధ్యతే। మేధాదేవీతిపంత్రథుష్పం। మమకుమారస్య మేధాజననసిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। మేధాజననసిద్ధిరస్తు।సమంతాదగ్నిమప్సూ...పరిషిచ్య। * ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థం। మమకుమారస్య మేధాజననసిద్ధ్యర్థంపాలాశకర్మాహం కరిష్యే। అగ్నింధనాద్యాజ్యభాగాంతే। యశ్ఛందసామితి ఛందస్సూక్తంవాచయన్నమాయంత్విత్యాది చత్వారిత్యక్త్వా (ప్రతిమంత్ర)మేకాదశాజ్యాహుతీఃకుమారగంహావయిత్వా।యశ్ఛందసామృషభోవిశ్వరూపః।ఛందోభ్యోధ్యమృతాత్సంబభూవ। సమేంద్రోమేధయాస్పృణోతు। అమృతస్యదేవధారణోభూయాసగ్స్వాహా। ఛందోభ్యఇదం। శరీరంమేవిచర్షణం।జిహ్వామేమధుమత్తమా। కర్ణాభ్యాంభూరివిశ్రువం। బ్రహ్మణఃకోశోసిమేధయాపిహితః।శ్రుతంమేగోపాయస్వాహా। ఛందోభ్యఇదం। ఆవహంతీవితన్వానా।కుర్వాణాచీరమాత్మనః। వాసాంసిమమగావశ్చ।అన్నపానేచసర్వదా। తతోమేశ్రియమావహ। లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహా। ఛందోభ్యఇదం। ఆమాయంతుబ్రహ్మచారిణస్స్వాహా। ఛందోభ్యఇదం। యశోజనేసానిస్వాహా।ఛందోభ్యఇదం। శ్రేయాన్వస్యసోసానిస్వాహా। ఛందోభ్యఇదం।తంత్వాభగప్రవిశానిస్వాహా।ఛందోభ్యఇదం।సమాభగప్రవిశస్వాహా।ఛందోభ్యఇదం।తస్మిన్త్సహస్రశాఖే। నిభగాహంత్వయిమృజస్వాహా। ఛందోభ్యఇదం।యథాపఃప్రవతాయంతి। యథామాసాఅహర్జరం। ఏవంమాంబ్రహ్మచారిణః।ధాతరాయంతుసర్వతస్స్వాహా। ఛందోభ్యఇదం।ప్రతివేశోసిప్రమాభాహిప్రమాపద్యస్వస్వాహా। ఛందోభ్యఇదం। తతఆచార్యోజుహుయాత్సమిత్సన్నహనంజయాదిప్రతిపద్యతేపరిషేచనాంతంకృత్వా।స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యాదిసమస్కారంకుర్యాత్। తతఃపలాశమూలేదండంవిసృజ్య॥ (శ్లో॥మేఖలామజినందండంపాలాశాగ్రేవినిక్షిపేత్।తద్వాసో గురవేదద్యాద్వటురన్యానిధారయేత్) సుశ్రవఇతిమంత్రే) నాన్యదండమాదాయ। రేవతీస్త్వేతిద్వాభ్యాంవాసోభిమంత్ర్య। యాఅకృంతన్నవయన్నితితిసృభిర్వాసఃపరిధాప్యాచమ్య।ఆచార్యః।పరీదమితిపరిహితంకుమారమభిమంత్రయతే। ఇయందురుక్తేతిద్వాభ్యాం మేఖలాంధారయి

త్వాత్రిమధురేణ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా సహాచార్యో గృహమాగచ్ఛేదితి॥ (శ్లో॥ సంత్యజ్య మెఖలాదీనిబ్రహ్మసూత్రంవినావటుః । సర్వాంపలాశేనిక్షిప్యనవాన్యన్యానిధారయేత్ । మెఖలామజినందండ ముపవీతంకమండలుం । అప్సుప్రాశ్యవినష్టానిగృహీత్వాన్యానిపూర్వవత్ । సవనంమెఖలాదండంభైక్షాచర్యవ్రతానిచ । నివర్తంతేద్విజాతీనాం పునస్సంస్కారకర్మణి॥ ప్రకృతమనుసరామః । ఉపనీతస్యధర్మాఉపదిష్టాః । హరిఃఓంతత్సత్ । ఇత్యుపనయనం॥ *

—(*)పాహిత్రియోదశ హోమాః(*)—

* ఏవంగుణ...శుభతిథౌ అస్యకుమారస్యతత్తత్కాల విహితకర్మలోపప్రాయశ్చిత్తార్థం పాహిత్రయోదశ హోమాఖ్యం కర్మకరిష్యే । తదంగస్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకరిష్యే। చతుష్పాత్రప్రయోగం కుర్యాత్॥ (శ్లో॥నాఘారౌ నాజ్యభాగౌచనచేధ్మంనజయాదయః। చతుష్పాత్రప్రయోగేషు నిష్క్రితోర్ష్వంకదాచిదినా॥) పూర్వవత్పరిషేచనంకృత్వా। స్రువేణచతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా । పునరూర్జా......విశ్వతస్స్వాహా । అగ్నయఇదం । సహరయ్యా...స్వరిస్వాహా । అగ్నయఇదం। పాహినోఅగ్నఏనసేస్వాహా। అగ్నయఇదం । పాహినోవిశ్వవేదసేస్వాహా।విశ్వవేదసఇదం । యజ్ఞంపా...వసోస్వాహా । విభావసవఇదం । సర్వంపా...క్రతోస్వాహా।శతక్రతవఇదం। పాహినోఅగ్న...చతస్సృభిర్వసోస్వాహా।వసవఇదం । భూరగ్నయేచ...మహతేచస్వాహా । అగ్నయే పృథివ్యైమహతఇదం । భువోవాయవే...మహతేచస్వాహా । వాయవే అంతరిక్షాయమహతఇదం । సువరాదిత్యాయ...మహతేచస్వాహా । ఆదిత్యాయదివేమహతఇదం । భూర్భువస్సువ శ్చంద్రమసేచ...మహతేచస్వాహా। చంద్రమసేనక్షత్రేభ్యోదిగ్భ్యోమహతఇదం।పునరూర్జా...విశ్వతస్స్వాహా। అగ్నయఇదం।సహరయ్యా...తస్వరిస్వాహా।అగ్నయఇదం।సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా । ప్రజాపత

---

* దేశభేదాత్కర్మభేదఃఅస్మిన్పాలాశకర్మణి పాహిహోమం కేచనకుర్వంతిఅపరేనేతిజ్ఞేయమ్.

యజ్ఞిదం। ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా । అనేనపాహిత్రయోదశహోమేన భగవాన్సర్వాత్మకః శ్రీయజ్ఞేశ్వరః ప్రీయతాం ॥ (శ్లో ॥ పునరాజ్యాసహాద్యంతే మధ్యేపాహీతిపంచకం । మహావ్యాహృతిభిశ్చైవపాహిహోమంసమాచరేత్ ॥)ఇతిపాహిత్రయోదశ హోమః॥ *

—(*)ఉపాకర్మప్రకరణం(*)—

శ్రీగురుభ్యోనమః హరిః ఓమ్ । గృహ్యసూత్రే ॥ ఉపాకరణేసమాపనేచఋషిర్యః ప్రజ్ఞాయతే । సదసస్పతిర్ద్వితీయః ఓషధీషుప్రాదుర్భావే శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాంశిష్యైస్సహాచార్యః నదీంతటాకంవాగత్వా । కేశశ్మశ్రులోమనఖానివాపయిత్వా। మృత్తికాస్నానంవారుణస్నానంకృత్వా। ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ । మమోపాత్త... ప్రీత్యర్థం శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యాం అధీతానాం ఛందసాంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోత్సర్జనాఖ్యంకర్మకరిష్యమాణః। ఉత్సర్జనకాలాతిపన్నదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థంపాహిత్రయోదశహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః। అధ్యేష్యమాణానాంఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః । ప్రాజాపత్యాదినవర్షి పూజా హోమాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః । సర్వేషాం మహాజనానాం సంవత్సర కృతదోష ప్రాయశ్చిత్తార్థం విరజాహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః । తదాదౌ శుధ్యర్థం వృధ్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహస్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య । పుణ్యాహంవాచయిత్వా । ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌ । శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యామధీతానాం ఛందసాగ్ం సవీర్యత్వాయఅధ్యాయోత్సర్జనహోమాఖ్యంకర్మకరిష్యే । ఉపాకరణే।అధ్యేష్యమాణానాం ఛందసాగ్ంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మహోమాఖ్యంకర్మకరిష్యే । తదంగస్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపరిషేచనాంతంకృత్వా। ప్రాజాపత్యాదినవర్షీనర్చయేత్ । నివీతీభూత్వా ప్రజాపతింకాండర్షిమావాహయామి। సోమంకాండర్షిమావాహయామి । అగ్నింకాండర్షిమావాహయామి । విశ్వాన్ దేవాన్ కాండర్షీనావాహయామి। సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి । యాజ్ఞికీర్దే

షదా ఉపనిషద ఆవాహయామి । వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద ఆవాహయామి । బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువమావాహయామి । సదసస్పతిమావాహయామి । ఉపవీతీ । ప్రాజాపత్యాది కాండర్షి దేవతాభ్యో నమః । ధ్యానాదిషోడశోపచార పూజాస్సమర్పయామి ॥ నివీతీభూత్వా । ప్రజాపతిం కాండర్షింతర్పయామి తర్పయామి । సోమం కాండర్షింత...మి॥ ౧॥ అగ్నిం కాండర్షింత...మి॥ ౨॥ విశ్వాన్ దేవాన్ కాండర్షీగ్ స్త...మి॥ ౩॥ సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్త...మి॥ ౪॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషదస్త...మి । వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్త...మి॥ ౫॥ బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువంత...మి॥ ౬॥ సదసస్పతింత...మి॥ ౭॥ ఇతి తర్పయిత్వా । ఉపవీతీభూత్వా । ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రైర్దర్భైస్త్స గ్గ్ స్తీర్య...అగ్నిముఖాంతం కృత్వా । అన్వారబ్ధస్సర్వం తేనాసీనస్సహాజ్యాహుతీర్జుహోతి । సర్వే నివీతినః । ప్రజాపతయే కాండర్షయే స్వాహా । ప్రజాపతయే కాండర్షయ ఇదం । సోమాయ కాండర్షయే స్వాహా । సోమాయ కాండర్షయ ఇదం । అగ్నయే కాండర్షయే స్వాహా । అగ్నయే కాండర్షయ ఇదం । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండర్షిభ్యస్స్వాహా - విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాండర్షిభ్య ఇదం - సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । సాగ్ంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదం । యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదం । వారుణీభ్యో దేవతాభ్యః ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య ఇదం । బ్రహ్మణే స్వయంభువే స్వాహా - బ్రహ్మణే స్వయంభువ ఇదం । సదసస్పతయే స్వాహా - సదసస్పతయ ఇదం - ఉపవీతీ । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమింద్రస్య కామ్యం - సనిం మేధామయాసిషగ్గ్ స్వాహా - సదసస్పతయ ఇదం - అథ వేదాదీన్ జుహుయాత్ - ఇషే త్వోర్జే త్వా...కర్మణే స్వాహా- ఛందోభ్య ఇదం - అగ్నిమీళే...రత్నధాతమం స్వాహా । ఛందోభ్య ఇదం - అగ్న ఆయాహి ..బర్హిషి స్వాహా । ఛందోభ్య ఇదం - శంనో దేవీరభిష్టయ...రభి స్రవంతు నస్స్వాహా - ఛందోభ్య ఇదం - యజ్ఞోపవీతగ్రంథిం విస్రస్యాజ్యేనాక్త్వా స్రుచి నిధాయ - యజ్ఞోపవీతం...బలమస్తు తేజస్స్వాహా అగ్నయే పరమాత్మన ఇదం - శిష్యైస్సహాచార్యః ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణేత్యాదిశు

భతిథౌ - మమోపాత్త ... ప్రీత్యర్థంఅధీతానాంఛందసాగ్ంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోత్సర్జనాంగ...అధ్యేష్యమాణానాంఛందసాగ్ంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాంగ...శ్రౌతస్మార్తనిత్య కర్మానుష్ఠానయోగ్యతాఫలసిద్ధ్యర్థంయజ్ఞోపవీతదానంధారణంచకరిష్యే - యజ్ఞోపవీతదానానంతరంయజ్ఞోపవీతమితిమంత్రేణధారయేత్ * బ్రహ్మయజ్ఞః * దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః ప్రాఙ్ముఖోనాయమ్య - ఏవంగుణేత్యాదిశుభతిథౌమమోపాత్త ... ప్రీత్యర్థంశ్రావణ్యాం ... అధీతానాం ఛందసాగ్ంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోత్సర్జనాంగ అధ్యేష్యమాణానాంఛందసాగ్ంసవీర్యత్వాయ అధ్యాయోపాకర్మాంగదేవర్షిపితృతుష్ట్యర్థంబ్రహ్మమేధాసిద్ధ్యర్థంబ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే॥ *

—(*)అథబ్రహ్మయజ్ఞః.(*)—

* విద్యుదసివిద్యమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి ! హస్తావవనిజ్య ! త్రిరాచామేత్ ।ద్విఃపరిమృజ్య।సకృదుపస్పృశ్య । యత్సవ్యంపాణీపాదౌ ప్రోక్షతి। శిరశ్చక్షుషీనాసికేశ్రోత్రేహృదయమాలభ్య । దక్షిణోత్తరౌపాణీపాదౌకృత్వాసపవిత్రావోమితిప్రతిపద్యతే।ఓం।ఋచోఅక్షరేపరమేవ్యోమన్।యస్మిన్ దేవాఅధివిశ్వేనిషేదుః।యస్తన్నవేదకిమృచాకరిష్యతి। యఇత్తద్విదుస్తఇమేసమాసతే।ఏవంత్రిః।ఓంభూః। తత్సవితుర్వరేణ్యం । ఓంభువః।భర్గోదేవస్యధీమహి। ఓగ్ంసువః । ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ ।ఓంభూః। తత్సవితుర్వరేణ్యంభర్గోదేవస్యధీమహి।ఓంభువః । ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ ।ఓగ్ంసువః। తత్సవితుర్వరేణ్యంభర్గోదేవస్యధీమహి ధియోయోనఃప్రచోదయాత్ ।(ఓంపరోరజసేసావదోం॥) హరిఃఓం।ఇషేత్వోర్జేత్వావాయవస్థోపాయవస్థదేవోవస్సవితాప్రార్పయతుశ్రేష్ఠతమాయకర్మణఆప్యాయధ్వమఘ్నియాదేవభాగమూర్జస్వతీః పయస్వతీః ప్రజావతీరనమీవా అయక్ష్మామావస్తేన ఈశతమాఘశగ్ంసో రుద్రస్యహేతిః పరివోవృణక్తు ధ్రువాఅస్మిన్గోపతౌస్యాతబహ్వీర్యజమానస్యపశూన్పాహి।హరిఃఓం॥బ్రహ్మసంధత్తంతన్మేజిన్వతం।క్షత్రగ్ంసంధత్తంతన్మేజిన్వ

---

*నిత్య బ్రహ్మయజ్ఞస్యాప్యయమేవక్రమః పరంతుసంకల్పభేదోస్తీతిజ్ఞేయమ్

తంఇషగ్ంసంధత్తంతాంమేజిన్వతం। ఊర్జగ్ంసంధత్తంతాంమేజిన్వతం। రయిగ్ంసంధత్తంతాంమేజిన్వతం। పుష్టిగ్ంసంధత్తంతాంమేజిన్వతం।ప్రజాగ్ంసంధత్తంతాంమేజిన్వతం।పశూన్త్సంధత్తంతాన్మేజిన్వతం।స్తుతోసి నథాః । దేవాస్త్వాశుక్రపాః ప్రణయంతు । సువీరాః ప్రజాః ప్రజనయన్పరీహి ॥ హరిః ఓం ॥ నమో బ్రహ్మణే ధారణంమేఅస్త్వనిరాకరణం ధారయితా భూయాసం కర్ణయోః శ్రుతంమాచ్యోఢ్వంమమాముష్యఓం । ఋతంతపస్సత్యంతపశ్శ్రుతంతపశ్శాంతంతపోదమస్తప శ్శమస్తపోదానం తపోయజ్ఞంతపోభూర్భువస్సువర్బ్రహ్మైతదుపాస్యైతత్తపః । యథావృక్షస్యసంపుష్పితస్యదూరాద్గంధోవాత్యేవం పుణ్యస్యకర్మణోదూరాద్గంధోవాతియథాసి ధారాంకర్తేవహితామవక్రామేయద్యుపహ్వేయువేహవావిహ్వాయిష్యామికర్తంపతిష్యామీత్యేవమనృతాదాత్మానంజుగుప్సేత్ । ఓంసహనావవతు।సహనౌభునక్తు।సహవీర్యంకరవావహై। తేజస్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై। ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః। అహంవృక్షస్యరేరివ । కీర్తిఃపృష్ఠంగిరేరివ । ఊర్ధ్వపవిత్రోవాజినీవస్వమృతమస్మి। ద్రవిణగ్ంసవర్చసం। సుమేధాఅమృతోక్షితః। ఇతిత్రిశంకోర్వేదానువచనం।ఋగ్వేదః। అగ్నిమీళేపురోహితంయజ్ఞస్యదేవమృత్విజం । హోతారంరత్నధాతమం।సామ। అగ్నఆయాహివీతయేగృణానోహవ్యదాతయే । నిహోతాసత్సిబర్హిషి। అథర్వణః। శంనోదేవీరభిష్టయఆపోభవంతుపీతయేశంయోరభిస్రవంతునః। అథశిక్షాంవ్యాఖ్యాస్యామః।వృద్ధిరాదైచ్ ।మయరసతజభనలగసంమితం।సమామ్నాయస్సమామ్నాయః।పంచసంవత్సరమయం।గ్లౌః।గ్మా।జ్మా।క్ష్మా।అథాతోదర్శపూర్ణమాసౌవ్యాఖ్యాస్యామః । అథాతోధర్మజిజ్ఞాసా । అథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసా । అథాతస్సామయాచారికాన్ధర్మాన్వ్యాఖ్యాస్యామః। ఓంభూర్భువస్సువస్సత్యంతపశ్శ్రద్ధాయాంజుహోమి । ఓంనమోబ్రహ్మణే నమోఅస్త్వగ్నయేనమః పృథివ్యైనమఓషధీభ్యః । నమోవాచేనమోవాచస్పతయె నమోవిష్ణవే బృహతేకరోమి । ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః ॥ వృష్టిరసివృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్య ముపాగాం ॥ స్మృత్వాచమనంకృత్వా ఏవం...ప్రీత్యర్థంబ్రహ్మయజ్ఞాంగ దేవర్షిపితౄనుద్దిశ్య దేవర్షిపితృప్రీత్యర్థం।

దేవర్షిపితృతర్పణంకరిష్యే ॥ బ్రహ్మాదయోయేదేవాః తాన్ దేవాగ్ స్త ర్పయామి। సర్వాన్ దేవాగ్ స్తర్పయామి। సర్వాన్ దేవగణాగ్ స్తర్పయామి । సర్వాఃదేవపత్నీ స్తర్పయామి । సర్వాన్ దేవపుత్రాగ్ స్తర్పయామి। సర్వాన్ దేవపౌత్రాగ్ స్తర్పయామి । భూర్దేవాగ్ స్తర్పయామి।భువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి । సువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి । భూర్భువస్సువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి॥ నివీతీ॥ కృష్ణద్వైపాయనాదయోయేఋషయః । తానృషీగ్ స్తర్పయామితర్పయామి॥౨॥సర్వానృషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥సర్వానృషిగణాగ్ స్తర్పయామి॥౨॥సర్వాఃఋషిపత్నీ స్తర్పయామి॥౨॥ సర్వానృషిపుత్రాగ్ స్త-మి॥౨॥ సర్వానృషిపౌత్రాగ్ స్తర్పయామి॥ ౨॥ భూరృషీగ్ *మి॥౨॥ భువరృషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥సువరృషీగ్ *మి॥౨॥భూర్భువస్సువరృషీగ్ స్త-మి॥ ౨॥అథకాండరుషితర్పణం॥ ప్రజాపతింకాండరుషింత*మి౨॥సోమంకాండరుషింత-మి॥౨॥ అగ్నింకాండరుషింత-మి॥౨॥ విశ్వాన్ దేవాన్ కాండరుషీగ్ స్త-మి ॥ ౨ ॥ సాగ్ హితీర్దేవతా ఉపనిషద స్త-మి॥ ౨॥ యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్త-మి॥ ౨॥ వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్త-మి॥౨॥ బ్రహ్మాణగ్ స్వయంభువంతర్పయామి॥ ౨॥ సదసస్పతింతర్పయామి॥౨॥ ప్రాచీనావీతీ। సోమః పితృమాన్ యమోఅంగిరస్వానగ్నిష్వాత్తాగ్నిః కవ్యవాహనాదయో యేపితరః। తాన్ పితౄగ్ స్వధానమ స్తర్పయామితర్పయామితర్పయామి ఏవంత్రిః। సర్వాన్ పితౄగ్ స్తర్పయామి॥ 3 ॥సర్వాన్ పితృగణాగ్ స్తర్పయామి॥3॥సర్వాఃపితృపత్నీ స్తర్పయామి॥ 3॥ సర్వాన్ పితృపుత్రాగ్. . . స్తర్పయామి॥3॥సర్వాన్ పితృపౌత్రాగ్... స్తర్పయామి॥3॥భూఃపితౄగ్... స్తర్పయామి॥3॥భువఃపితౄగ్... స్తర్పయామి ॥ 3 ॥ సువఃపితౄగ్... స్తర్పయామి ॥ 3॥ భూర్భువస్సువఃపితౄగ్... స్తర్పయామి ॥ 3 ॥ అనేనబ్రహ్మయజ్ఞేనదేవర్షిపితృతర్పణేనభగవాన్ సర్వాత్మకశ్శ్రీపరమేశ్వరః ప్రీణాతు ॥ ఇతిబ్రహ్మయజ్ఞవిధిః॥

—(*)విరజాహోమః(*)—

* ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - మమోపాత్త...ప్రీత్యర్థం - సంవత్సరకృత దోషప్రాయశ్చిత్తార్థం విరజాహోమంకరిష్యే - ఇతిసంక

---

* ఉపాకర్మవ్రతేతత్రతత్రవిరజాహోమస్యఅనుష్ఠితత్వాదత్రగ్రథితః.

ల్పక - తిలాన్ జుహోమీత్యాదిపంచవిగ్ంశతిమంత్రైః తిలాజ్యసమిత్స
క్తుభిః హస్తేనజుహోతి - తిలాన్ జుహోమిసరసాగ్ం సపిష్టాన్గం
ధారమనివిన్తైరమంతుస్వాహా. శ్రియాఇదం - గావోహిరణ్యంధనమన్న
పానగ్ంసర్వేషాగ్ శ్రియైస్వాహా - శ్రియాఇదం - శ్రియంచలక్ష్మీంచపు
ష్టించకీర్తించానృణ్యతాం - బ్రహ్మణ్యంబహుపుత్రతాం-శ్రద్ధామేధేప్రజా
స్సందదాతుస్వాహా - శ్రియాఇదం - తిలాఃకృష్ణాస్తిలాశ్వేతాస్తిలాస్సౌ
మ్యావశానుగాః - తిలాఃపునంతుమేపాపం యత్కించిద్దురితంమయిస్వా
హా. శ్రియాఇదం - చోరస్యాన్నంనవశ్రాద్ధం బ్రహ్మహాగురుతల్పగః -
గోస్తేయగ్ంసురాపానంభ్రూణహత్యాతిలాశ్శాంతిగ్ంశమయంతుస్వాహా
శ్రియాఇదం - శ్రీశ్చలక్ష్మీశ్చపుష్టిశ్చకీర్తించానృణ్యతాం । బ్రహ్మణ్యం
బహుపుత్రతాం - శ్రద్ధామేధేప్రజ్ఞాతు జాతవేదస్సందదాతుస్వాహా -
శ్రియాఇదం - ప్రాణాపానవ్యానో దానసమానా మేశుధ్యంతాం జ్యోతి
రహంవిరజావిపాప్మాభూయాసగ్ం స్వాహా - ప్రాణాదిభ్యోదేవతాభ్య
ఇదం - వాఙ్మనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణరేతోబుధ్యాకూతిస్సంకల్పా మే
శుధ్యంతాంజ్యోతిరహం...స్వాహా- వాగాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం- త్వక్చ
ర్మమాగ్ంసరుధిర మేదోమజ్జాస్నాయువోస్థీని మేశుధ్యంతాం జ్యోతిరహం
...స్వాహా - త్వగాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం శిరఃపాణిపాదపార్శ్వపృష్ఠో
రూదరజంఘశిశ్నోపస్థ పాయవో మేశుధ్యంతాంజ్యోతిరహం ... స్వాహా।
శిరాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం । ఉత్తిష్ఠపురుషహరితపింగళలోహితాక్షదే
హీదేహిదదాపైతా మే శుధ్యంతాంజ్యోతిరహం...స్వాహా । ఉత్తిష్ఠాది
భ్యోదేవతాభ్యఇధం । పృథివ్యాపస్తేజోవాయురాకాశా మేశు ధ్యంతాం
జ్యోతిరహం...స్వాహా। పృథివ్యాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం । శబ్దస్పర్శరూప
రసగంధా మేశుధ్యంతాంజ్యోతిరహం... స్వాహా। శబ్దాదిభ్యోదేవతాభ్యఇ
దం।మనోవాక్కాయకర్మాణి మేశుధ్యంతాంజ్యోతి...స్వాహా। మానసాది
భ్యోదేవతాభ్యఇదం।అవ్యక్తభావైరహంకారైర్జ్యోతిరహం..స్వాహా।అవ్య
క్తాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం । ఆత్మా మేశుధ్యంతాంజ్యోతిరహం...స్వాహా।

ఆత్మన ఇదం। అంతరాత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం... స్వాహా। అంత
రాత్మన ఇదం। పరమాత్మా మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం... స్వాహా। పరమా
త్మన ఇదం। క్షుధే స్వాహా। క్షుధ ఇదం। క్షుత్పిపాసాయ స్వాహా। క్షుత్పిపా
సాయేదం। వివిట్యై స్వాహా। వివిట్యా ఇదం। ఋగ్విధానాయ స్వాహా। ఋ
గ్విధానాయేదం। కషోత్కాయ స్వాహా। కషోత్కాయేదం। క్షుత్పిపాసా
మలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీం నాశయామ్యహం। అభూతిమసమృద్ధించ సర్వా
న్నిర్ణుద మే పాప్మానగ్ం స్వాహా। క్షుత్పిపాసాదిభ్యో దేవతాభ్య ఇదం। అ
న్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ మానందమయ మాత్మా
మే శుధ్యంతాం జ్యోతిరహం... స్వాహా। అన్నమయాదిభ్యో దేవతాభ్య
ఇదం। అథాస్తమిత ఆదిత్యే సన్నహనం నాగ్నౌ ప్రహృత్య ప్రాయశ్చిత్తం హుత్వా
పంచాశదాజ్యహోమాన్ హుత్వా బర్హిస్సమం జనం కృత్వా సమ్యక్సమి
ధ్యత్త్వేష్మిన్ సమిత్తే కర్మణోత్యాది ప్రమాణసిద్ధాంతే। హోమాంతే శ్రీ
యజ్ఞపురుషాయ నమ ఇత్యాది పూజాం కృత్వా సర్వప్రాయశ్చిత్తం ప్రీతా
తు। ఆరాధితానామృషీణాం పునరారాధనం కరిష్యే షట్క్రమం ధ్యాయ మిత్యా
ద్యుపచారం కృత్వా అనయా పూజయా ప్రాజాపత్యాది కాండర్షి దేవతా
స్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నా వరదా భవంతు। యజ్ఞోపవీతమంత్రేణ ఋషీనుద్వా
స్య। మారుతమ సీత్యనువాక చతుష్టయం జపిత్వా। పుణ్యాహేన ఋషీణ ఉ
ద్వాస్య। ఆచార్య పురస్సరం గృహం గత్వా ఆచార్యం వస్త్రాదిభిరలంకృత్య
యథావిధి సంపూజ్యానుజ్ఞాం గృహీత్వా స్వగృహం ప్రవిశేయుః। ఇత్యు
పాకర్మప్రకరణమ్॥ ... ... *

* ఉపాకర్మోత్సర్జనం. *

హరిః ఓమ్. శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం సేన ప్రకారేణ కుర్యాత్।
తైష్యాం పౌర్ణమాస్యాముత్సర్గః। ప్రధానాదయః। ఏవం ప్రా... ధర్మవ
త్సమేతో హ్యధ్యాయోత్సర్జనం కరిష్యే *ఇదమాచతుర్థోనువాకాంతస్య
యనం వినా సర్వం పూర్వవత్కుర్యాత్ ॥ శ్లో॥ ఉపక్రమోత్సర్జనయోస్సశి
ష్య ఆచార్య అప్లుత్య మహానదీషు। సంతర్ప్య పాత్రం జలధిక్షుధ్యం స్నాత్వా నభ్య

స్తూహూర్వాక్ త్సదసస్పతించ । కేంద్వాగ్ని విశ్వాంశ్చనిమత్స్వాయంభుం హుత్వానుఖాంతె సదసస్పతించ । ఆద్యానువాకాంశ్చతురోపరాద్యాన ధీయ తేత్రతతోజయాది।చతుప్రధానేష్వఖిలేషు కర్మసు ప్రధానక స్వచ్ఛ రుణా ముఖాహు తే । ఉపసర్జనో పాకరణ వ్రతేషుష్వ తేనకార్యాగ్ని ముఖా హుతిస్యాత్ ।ఆవాహనాసనపాద్యాఘ్య మాచమనీయక।స్నానవస్త్రో పవీతానిత్వర్చనంతదనంతరం । గంధాపుష్పంతథాధూపదీపౌనై వేద్యమేవ చ। తాంబూలంచతతోదద్యాద్విఃవ త్తర్పయేదృషీన్ । వార్యంజలిభిరేతాం స్తుతతోనత్వావిసర్జయేత్ । ఋషీణామర్చనం సర్వంకర్తవ్యంహినివీతినా॥

—(*)అథ వేద వ్రత ప్రకరణం.(*)—

అథవేదవ్రతానాముదగయనాదికాలః ॥ శ్లో॥ అథోదగయనాద్యుక్తకాలే వేదవ్రతానిచ।స్నానాదిద్విజభుక్త్యంతంకర్మతంత్రంపృథక్పృథక్। నథవేన్ముఖ్యకాలస్యాల్లగ్నేసంకల్పఇష్యతే। శ్రావణ్యాం వైకతంత్రేణకుర్యాద్వ్రతచతుష్టయం। వేదవ్రతేషుచస్యామువిధి వత్పూజయేదృషీన్ । వార్యంజలిభిరేవైతాన్ పూజాంతేర్పయేద్వ్రతీ । యస్మిన్వ్రతేచతుష్కేషుత ర్పణేచోదితాశ్చతే । ఋషయఃకీర్తితాహూమేయేనైవం మునిసత్తమైః॥ ప్రాజాపత్యాదిసూక్తైశ్చచతుర్భిర్వైనివత్రయమాత్ । వాక్యమల్లస్త్వాచతత్రాపి హుత్వానైవపఢాహుతీః । సదసస్పతిమంత్రేణ స్విష్టకృజ్జుహుయాత్తతః। సదసస్పతిర్ద్వితీయ ఇతిసూత్రేచ్ఛతుష్వపి । సమాప్యవిధివత్తత్రతంత్రశేషంయథాక్రమం । అధ్యాపయేచ్ఛపిధివత్తత్తత్కాండమథాపరం। ఉత్సర్జనంవత్సరాంతఏవమేవహికారయేత్ ।షణ్మాసవాథమాసివాపక్షేవాథపరేహని।తత్తదుత్సర్జనంకుర్యాద్విధ్యుక్తేనైవమార్గతః । శ్రావణ్యాం ప్రోష్ఠపద్యాంవా వైశాఖ్యాంవాథవాద్విజః । ఆసన్నోద్వాహఆర్ద్రోవాఆపదిస్వయమేవవా।ఏకతంత్రేణవాకుర్యాదేతద్వ్రతచతుష్టయం। గోదానాదీనికర్మాణివివాహాత్పూర్వవాసరే। ఏకతంత్రేణవాకుర్యాదితి వేదవిదో విదుః।వటోశ్చకేశవపనంవ్రతేషూత్సర్జనేషుచ । వదంతికేచిత్సోమ్యాఖ్యవ్రతఏవేతరేషున॥ * * * *

—(*)ప్రా జా ప త్య వ్ర త ం.(*)—

ప్రకృతమనుసరామః । అథప్రాజాపత్యవ్రతేనద్యాం వపనపూర్వకంస్నాత్వాఆచార్యశ్శిష్యేణసహాపాత్రాణ్యాసాద్య। ఏవం...శుభతిథౌధర్మపత్నీసమేతస్య మమఉపాత్తదురితక్షయద్వారాశ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ఇమంశిష్యం ప్రాజాపత్యవ్రతేన సగ్ంస్కరిష్యే । ఋషిపూజాంకృత్వా । సదృషీగ్ంస్తర్పయేత్ । నివీతీభూత్వా । ప్రజాపతింకాండర్షింతర్పయామి। సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి । యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి । వారుణీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి । బ్రహ్మాణగ్గ్స్వయంభువంతర్పయామి।సదసస్పతింతర్పయామి । తర్పయిత్వా।ఉపవీతీ । అగ్నిరుపసమాధానాద్యాజ్య భాగాంతేనుఖాహుతిగ్ంహుత్వాన్వారబ్ధే ప్రతినిజుహోతి।ప్రజాపతయేకాండర్షయేస్వాహా । ప్రజాపతయేకాండర్షయ ఇదం। ప్రజాపతేనత్వదేతాన్యన్యోవిశ్వాజాతానిపరితాబభూవ । యత్కామాస్తేజుహుమస్తన్నో అస్తువయగ్గ్స్యామ పతయోరయీణాగ్ం స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం । రయీణాంపతింయజతంబృహంతమస్మిన్భరేనృతమంవాజసాతౌ । ప్రజాపతిః ప్రథమజామృతస్య యజామదేవమధినోబ్రవీతుస్వాహా।ప్రజాపతయఇదం । ప్రజాపతేత్వంనిధిపాఃపురాణోదేవానాంపితాజనితా ప్రజానాం । పతిర్విశ్వస్యజగతఃపరస్పాహవిర్నోదేవవిహవేజుషస్వస్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। తవేమేలోకాఃప్రదిశోదిశశ్చపరావతోనివతఉద్వతశ్చ। ప్రజాపతేవిశ్వసృజ్జీవధన్యఇదన్నోదేవప్రతిహర్యహవ్యగ్ంస్వాహా।ప్రజాపతయఇదం । ప్రజాపతింప్రథమంయజ్ఞియానాందేవానామగ్రేయజతంయజధ్వం। సనోదదాతుద్రవిణగ్ంసువీర్యగ్ం రాయస్పోషంవిష్యతునాభిమస్మైస్వాహా।ప్ర...దం। యోరాయఈశేశతదాయ ఉక్థ్యోయఃవసూనాగ్ంరక్షితావిష్ఠితానాం । ప్రజాపతిఃప్రథమజాఋతస్య సహస్రధామాజుషతాగ్ంహవిర్నస్స్వాహా । ప్ర...దం । సూక్తైనప్రత్యృచంషడాజ్యాహుతీర్జుహోతిసోమాయకాండర్షయేస్వాహా। సోమాయకాండర్షయఇదం॥ సాగ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా।సాగ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం । యాజ్ఞికీభ్యోదేవతా

భ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । యాజ్ఞికీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం । వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా । వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం । బ్రహ్మణేస్వయంభువే స్వాహా । బ్రహ్మణేస్వయంభువ ఇదం । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమింద్రస్య కామ్యం । సనిం మేధామయాసిషగ్ం స్వాహా । సదసస్పతయ ఇదం ... । అగ్నేవ్రతపతే కాండర్షిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతంచరిష్యామి ... రాధ్యతాం । వాయో వ్రతపతే కాండర్ ... తాం । ఆదిత్య వ్రతపతే కాండర్ ... తాం । వ్రతానాం వ్రతపతే కాండర్షిభ్యః ప్రాజాపత్య వ్రతం ... రాధ్యతాం । అగ్నిపురోగాశ్చత్వారో దేవతా ఉపతిష్ఠతే । జయాదిప్రతిపద్యతే సోపస్థృతగ్ంహుత్వా దర్వ్యైపరిధీన సక్తీః పరిస్తృణార్హ్యగ్ం ప్రావంచకృత్వానాజ్ఞాతమిత్యాది పరిషేచనం తంకృత్వా బ్రాహ్మణాం ... యేత్ । తదంగభూతమాభ్యుదయికం కర్మ ... పుణ్యాహంవాచయిత్వా । సమాపనస్యైవమేవప్రయోగః । సంవత్సరేపూర్వవేత్తే । ఇతి ప్రాజాపత్యవ్రతమ్.

— (*) ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనం. (*) —

ప్రాణానాయమ్య । ఏవం ... తిథౌధర్మపత్నీసమేతోహామిమం శిష్యం ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనకర్మణోత్సర్జనం కరిష్యే । పూర్వవత్సానంతర్యం ... । ఉపస్థానమంత్రేషు । అగ్నేవ్రతపతే కాండర్షిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి. వాయోవ్రతపతే కాండ.. రాధి ఆదిత్యవ్రతపతే కాండ ... రాధి । వ్రతానాం వ్రతపతే కాండ ... రాధి । పూర్వవదుపతిష్ఠతే । శేషంపూర్వవత్ । ఆభ్యుదయికంకర్మణాః పుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్ । ఇత్యుత్సర్జనమ్.

— (*) సౌమ్యవ్రతం. (*) —

అథసౌమ్యవ్రతం । ఉదగయనే సర్వాణి పూర్వపక్షే పుణ్యేనక్షత్రే పూర్వాహ్ణే క్షౌరకర్మ కారయిత్వా । తతఆచార్యశ్శిష్యేణ సహస్నాత్వా ప్రాణానాయమ్య । ఏవం ... తిథౌధర్మపత్నీసమేతోహామిమం శిష్యం సౌమ్యవ్రతేనసగ్ంస్కరిష్యే । పూర్వవదృషిపూజాంకృత్వా ఋషీగ్ సర్పయేత్ ।

సౌమ్యవ్రతమ్.

నిష్పీతిభూత్వా। సోమంకాండర్షింతర్పయామి। సాగ్ంహితీర్దేవతా ఉప
నిషదస్తర్పయామి। యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషదస్తర్పయామి। వారుణీర్దేవ
తా ఉపనిషదస్తర్పయామి। బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువంతర్పయామి। సదసస్ప
తింతర్పయామి। తృప్యతుత్వా। ఉపవీతి। తతోపరాగ్నేః ప్రాచీముదీచీంవాది
శముపనిష్క్రమ్య। అరణ్యేఽగ్నిముపసమాధాయాజ్యభాగాం
తేముఖాహుతిగ్ంహుత్వా ప్రత్యృచంజుహోతి। సోమాయకాండర్ష
యేస్వాహా। సోమాయకాండర్షయ ఇదం। సోమోధేనుమితిసూక్తేన ష
డ్జ్యాహుతీర్జుహోతి। సోమోధేనుగ్ం సోమోఅర్వంతమాశుగ్ంసోమోవీ
రంకర్మణ్యందదాతు। సాదన్యంవిదత్థ్యగ్ంసభేయంపితృశ్రవణంయోదదాశ
దస్మైస్వాహా। సోమాయేదం। అషాఢంయుత్సుపృతనాసుపప్రిగ్ం సువర్షామ
ప్స్వాంవృజనస్యగోపాం। భరేషుజాగ్ంసుక్షితిగ్ంసుశ్రవసంజయంతంత్వా
మనుమదేమ సోమస్వాహా। సోమాయేదం। త్వగ్ంసోమక్రతుభిస్సుక్రతు
ర్భూస్త్వందక్షైస్సుదక్షోవిశ్వవేదాః। త్వంవృషా వృషత్వేభిర్మహిత్వా
ద్యుమ్నేభిర్ద్యుమ్న్యభవోనృచక్షాస్స్వాహా। సోమాయేదం। యాతేధా
మానిహవిషాయజంతితాతే విశ్వాపరిభూరస్తుయజ్ఞం। గయస్ఫానః ప్రతర
ణస్సువీరోఽవీరహాప్రచరాసోమదుర్యాన్త్స్వాహా। సోమాయేదం। త్వమిమా
ఓషధీస్సోమవిశ్వాస్త్వమపో అజనయస్త్వంగాః। త్వమాతతంథోర్వంతరి
క్షంత్వం జ్యోతిషావితమోవవర్థస్వాహా। సోమాయేదం। యాతేధామా
నిదివియాపృథివ్యాంయాపర్వతేష్వోషధీష్వప్సు। తేభిర్నోవిశ్వైస్సుమనా
అహేడన్రాజన్త్సోమ ప్రతిహవ్యాగృభాయస్వాహా। సోమాయేదం। సా
గ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా। సాగ్ంహితీభ్యోదేవతా
భ్యఉపనిషద్భ్యఇదం। యాజ్ఞికీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా। యాజ్ఞి
కీభ్యోదేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యఇదం। వారుణీభ్యోదేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్య
స్స్వాహా। వారుణీభ్యోదేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యఇదం। బ్రహ్మణేస్వయం
భువేస్వాహా। బ్రహ్మణేస్వయంభువఇదం। సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిం
ద్రస్యకామ్యం। సనింమేధామయాసిషగ్గ్ స్వాహా। సదసస్పతయఇదం। ను
ధతీస్ముపస్పృశ్యప్రథమేనానువాకేనసోమంతర్పయిత్వా। నమోవాచేయాచో

దితాయాచానుదితాతస్యైవాచెనమోనమోవాచేన మోవాచస్పతయేన
మఋషిభ్యోమంత్రకృద్భ్యోమంత్రపతిభ్యోమామామృషయోమంత్రకృతో
మంత్రపతయఃపరాదుర్మాహమృషీన్మంత్రకృతోమంత్రపతీన్పరాదాంవైశ్వ
దేవీంవాచముద్యాసగ్ంశివామదస్తాంజుష్టాందేవేభ్యశ్శర్మమేద్యౌశ్శర్మపృథి
వీశర్మవిశ్వమిదంజగత్ । శర్మచంద్రశ్చసూర్యశ్చ శర్మబ్రహ్మప్రజాపతీ । భూ
తంవదిష్యే భువనంవదిష్యే తేజోవదిష్యే యశోవదిష్యేతపోవదిష్యే బ్ర
హ్మవదిష్యేసత్యంవదిష్యే తస్మాఅహమిదముపస్తరణ ముపస్తృణఉపస్తర
ణంమే ప్రజాయై పశూనాం భూయాదుపస్తరణ మహం ప్రజాయైపశూ
నాంభూయాసం ప్రాణాపానౌమృత్యోర్మా పాతంప్రాణాపానౌ మా
మాహాసిష్టం మధుమనిష్యే మధుజనిష్యే మధువక్ష్యామి మధువదిష్యామి
మధుమతీం దేవేభ్యోవాచముద్యాసగ్ంశుశ్రూషేణ్యాంమనుష్యేభ్యస్తం
మాదేవాఅవంతుశోభాయైపితరోనుమదంతు । ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః।
చతస్రఔదుంబరీస్సమిధోఘృతాన్వక్తాఅభ్యాదధాతి । ఓంపృథివీసమిత్ ।
తామగ్నిస్సమింధే। సాగ్నిగ్ంసమింధే। తామహగ్ంసమింధే।సామాసమి
ద్ధా।ఆయుషా తేజసా। వర్చసాశ్రియా। యశసాబ్రహ్మవర్చసేన। అన్నా
ద్యేనసమింతాగ్ స్వాహా।అగ్నయఇదం । అంతరిక్షగ్ంసమిత్ । తాంవా
యుస్సమింధే।సావాయుగ్ంసమింధే।తామహగ్ంసమింధే । సామాసమి
ద్ధా।ఆయుషా తేజసా। వర్చసాశ్రియా।యశసాబ్రహ్మవర్చసేన । అన్నా
ద్యేనసమింతాగ్ స్వాహా।వాయవఇదం।ద్యౌస్సమిత్ । తామాదిత్యస్సమిం
ధే।సాదిత్యగ్ంసమింధే । తామహగ్ంసమింధే।సామాసమిద్ధా।ఆయుషా
తేజసా।వర్చసాశ్రియా । యశసాబ్రహ్మవర్చసేన । అన్నాద్యేనసమింతా
గ్ స్వాహా।ఆదిత్యాయేదం । ప్రాజాపత్యమేనసమిదసిసపత్నక్షయణీ।భ్రా
తృవ్యహామేసిస్వాహా।।ప్రజాపతయఇదం।అథదేవతోపస్థానం । అగ్నేవ్రత
పతేకాండర్షిభ్యస్సన్వ్రతంచరిష్యామితచ్ఛకేయంతన్మేరాధ్యతాం ।
వాయోవ్రతపతేకాండర్షిభ్యస్సన్వ్య...తాం। ఆదిత్యవ్రతపతేకాండర్
షిభ్యస్సన్వ్య...తాం।వ్రతానాంవ్రతపతేకాండర్షిభ్యస్సన్వ్య...తాం।
ఉపస్థాయ। శుక్రీయమంత్ర బ్రాహ్మణానువాకానాం ప్రథమపదాన్యభివ్యా

పూర్యవాచయిత్వా ఆచార్యః। నమః । యంజతే। వృష్ణః। బ్రహ్మణ। బ్రహ్మణ। దశ। అపశ్యన్। దేవస్య। సముద్రియా। ఇషె। ఘర్మః। దేవాః। సావిత్రం। పది శితే। బ్రహ్మణ। అగ్నిః। శిరః। దేవస్య। పిత్రాః। ఘర్మః। ప్రజాపతిం। ప్రజాపతిః। సవితా । యుంజతేసవితేతివా । జయాదిప్రతిపద్యతే శౌవిష్టకృతగ్ంహుత్వాదర్వ్యాస్యాధీవనక్తి। పరిధీన్ప్రహృత్య సగ్ం స్రావంచకృత్వానాజ్ఞాతమిత్యాది పరిషేచనాంతంకృత్వా సదంతీరుపస్పృశ్యోక్తమైనానువాకేనశాంతింకుర్యాత్ ॥ * * * *

శంనోవాతః పవతాం మాతరిశ్వా శంనస్తపతుసూర్యః । అహానిశంభవంతునశ్శగ్ంరాత్రిః ప్రతిధీయతాం । శముషానోవ్యుచ్ఛతుశమాదిత్య ఉదేతునః । శివానశ్శంతమాభవ సుమృడీకాసరస్వతీ । మాతే వ్యోమసందృశి । ఇడాయై వాస్తుశివాస్తుమద్వాస్తునుంతో భూయాస్మమావాస్తోశ్ఛిత్స్మహ్యావాస్తుస్సభూయాద్యోస్మాన్ ద్వేష్టియంచవయంద్విష్మః। ప్రతిష్ఠాసిప్రతిష్ఠావంతో భూయాస్మమాప్రతిష్ఠా యశ్ఛిత్స్మహ్యప్రతిష్ఠస్సభూయాద్యోస్మాన్ ద్వేష్టి యంచవయంద్విష్మః। ఆవాతవాహిభేషజం వివాతవాహియద్రపః ॥ త్వగ్ంహివిశ్వభేషజో దేవానాందూతఈయసే । ద్వావిమౌవాతౌవాతఆసింధోరాపరావతః । దక్షం మేఅన్యఆవాతుపరాన్యోవాతుయద్రపః। యదదోవాతతేగృహేమృతస్యనిధిర్హితః। తతోనోదేహిజీవసే తతోనోధేహిభేషజం। తతోనోమహఆవహవాతఆవాతుభేషజం। శంభూర్మయోభూర్నోహృదే ప్రాణఆయూగ్ంషితారిషత్ । ఇంద్రస్యగృహోసి తంత్వా ప్రపద్యేసగుస్సాశ్వః। సహయన్మేఅస్తితేన । భూః ప్రపద్యేభువః ప్రపద్యేసువః ప్రపద్యే భూర్భువస్సువః ప్రపద్యేవాయుం ప్రపద్యేనార్తాందేవతాం ప్రపద్యేశ్మానమాఖణం ప్రపద్యే ప్రజాపతేర్బ్రహ్మకోశం బ్రహ్మప్రపద్యే ఓం ప్రపద్యే । అంతరిక్షంమ ఉర్వంతరం బృహదగ్నయః పర్వతాశ్చయయావాతస్స్వస్త్యాస్వస్తిమాంతయాస్వస్త్యాస్వస్తిమానసాని । ప్రాణాపానౌమృత్యోర్మా పాతం ప్రాణాపానౌమామాహాసిష్టం మయిమేధాం మయిప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజోదధాతు మయిమేధాం మయిప్రజాంమయీంద్రఇంద్రియందధాతు మయిమేధాంమయి ప్రజాంమయిసూర్యో

ప్రాజోదభాతు। ధృభిరస్తభిఃపరిపాతమ స్త్వానరిష్టేభిరశ్వినాసౌభగేభిః।
తన్నోమిత్రోవరుణోమామహంతామదితిస్సింధుఃపృథివీ ఉతద్యౌః। కయా
నశ్చిత్ర ఆభువదూతీసదావృధస్సఖా। కయాశచిష్ఠయావృతా। కస్త్వాస
త్యోమదానాంమగ్ంహిష్ఠోమత్సదంధసః। దృఢాచిదారుజేవసు। అభీషు
ణస్సఖీనామవితాజరితౄణాం। శతంభవాస్యూతిభిః। వయస్సుపర్ణా ఉప
సేదురింద్రంప్రియమేధా ఋషయోనాధమానాః। అపధ్వాంతమూర్ణుహి
పూర్ధిచక్షుర్ముముగ్ధ్యస్మాన్నిధయేవబద్ధాన్। శంనోదేవీరభిష్టయఆపో
భవంతుపీతయే। శంయోరభిస్రవంతునః। ఈశానావార్యాణాంక్షయం
తీశ్చర్షణీనాం। అపోయాచామిభేషజం। సుమిత్రాన ఆపఓషధయస్సంతు
దుర్మిత్రాస్తస్మైభూయాసుర్యోస్మాన్ద్వేష్టియంచవయంద్విష్మః। ఆపోహి
ష్ఠామయోభువస్తానఊర్జేదధాతన। మహేరణాయచక్షసే। యోవశ్శివత
మోరసస్తస్యభాజయతేహనః। ఉశతీరివమాతరః। తస్మా అరంగమామవో
యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజనయథాచనః। పృథివీశాంతా సాగ్నినా
శాంతా సామేశాంతా శుచగ్ంశమయతు। అంతరిక్షగ్ంశాంతంతద్వా
యునా శాంతంతన్మేశాంతగ్ంశుచగ్ంశమయతు। ద్యౌశ్శాంతా సాది
త్యేన శాంతా సామేశాంతా శుచగ్ంశమయతు। పృథివీశాంతిరంతరిక్ష
గ్ం శాంతిర్ద్యౌశ్శాంతిర్దిశశ్శాంతిరవాంతరదిశాశ్శాంతిరగ్నిశ్శాంతి
ర్వాయుశ్శాంతిరాదిత్యశ్శాంతిశ్చంద్రమాశ్శాంతిర్నక్షత్రాణిశ్శాంతిరా
పశ్శాంతిరోషధయశ్శాంతిర్వనస్పతయశ్శాంతిర్గౌశ్శాంతిరజాశాంతిరశ్వ
శ్శాంతిః పురుషశ్శాంతిర్బ్రహ్మశాంతిర్బ్రాహ్మణశ్శాంతిశ్శాంతిరేవశాం
తిశ్శాంతిర్మేఅస్తుశాంతిః। తయాహగ్ంశాంత్యాసర్వశాంత్యామహ్యం
ద్విపదే చతుష్పదే చశాంతిం కరోమిశాంతిర్మే అస్తుశాంతిః। ఏహ
శ్రీశ్చహ్రీశ్చ ధృతిశ్చతపోమేధాప్రతిష్ఠాశ్రద్ధాసత్యంధర్మశ్చైతానిమో
త్తిష్ఠంతమనూత్తిష్ఠంతుమామాగ్ంశ్రీశ్చహ్రీశ్చధృతిశ్చతపోమేధా ప్రతిష్ఠా
శ్రద్ధాసత్యంధర్మశ్చైతానిమామామాహాసిషుః। ఉదాయుషాస్వాయుషో
దోషధీనాగ్ంరసేనోత్పర్జన్యస్యశుష్మేణోదస్థామమృతాగ్ంఅను। తచ్చ
క్షుర్దేవహితంపురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్। పశ్యేమశరదశ్శతం। జీవేమశర

దశ్శతం। నందామశరదశ్శతం। మోదామశరదశ్శతం। భవామశరదశ్శతం। శ్రు
ణవామశరదశ్శతం। ప్రబ్రవామశరదశ్శతం। అజీతాస్స్యామశరదశ్శతం। జ్యో
క్చసూర్యందృశే। యఉదగాన్మహతోర్ణవాద్విభ్రాజమానస్సరిరస్యమధ్యా
త్సమావృషభోలోహితాక్షస్సూర్యోవిపశ్చిన్మనసాపునాతు। బ్రహ్మణశ్చో
తన్యసిబ్రహ్మణఆణీస్థోబ్రహ్మణఆవపనమసిధారితేయంపృథివీ బ్రహ్మణామ
హీధారితమేనేన మహదంతరిక్షందివందాధారపృథివీగ్ం సదేవాంయద
హంవేదతదహంధారయాణి మామద్వేదోధివిస్రసత్। మేధామనీషేమావి
శతాగ్ం సమీచీభూతస్యభవ్యస్యావరుద్ధ్యైసర్వమాయురయాణి సర్వమా
యురయాణి। అభిగీర్భిర్యదతో-నఊనమాప్యాయయహరివోవర్ధమానః। య
దాస్తోతృభ్యోమహిగోత్రారుజాసిభూయిష్ఠభాజోఅథతేస్యామ। బ్రహ్మ
ప్రావాదిష్మతన్నోమాహాసీత్। ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః। చక్షుషినిమీల్యాగృ
హమాగచ్ఛేత్। ఆహతేనవాససాప్రదక్షిణగ్ంసముఖంశిరోవేష్టయిత్వాస్త
మితేగ్రామంప్రపాదయతి। వాగ్యతఏతాంరాత్రింతిష్ఠత్యాస్తేవా। శ్వోభూతే
పూర్వోక్తలక్షణేచ్ఛదిగ్దేశేగ్నిముప సమాధాయాథాస్యషట్త యమభిదర్శ
యతి। సప్తతయమిత్యేకే। అగ్నిమాదిత్యముదకుంభమశ్మానంవత్సమాకాశం
హిరణ్యంసప్తతయమపివా ఆదితస్త్రీణిదర్శయిత్వా యథోపపాదమితరా
ణి। అత్రైతద్వాసోగురవేవరందత్వా। వయస్సుపర్ణాఉపసేదురింద్రం...
బ్రహ్మప్రావాదిష్మతన్నోమాహాసీత్। ఆదిత్యముపతిష్ఠతే బ్రాహ్మణాన్భోజ
యేత్। ఆభ్యుదయికంకర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్॥ సమాపనేప్యేవ
మేవప్రయోగః॥

*

—(*) సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనం. (*)—

సంవత్సరేపర్యవేతే। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...తిథౌధర్మపత్నీస
మేతోహమిమంశిష్యంసౌమ్యవ్రతోత్సర్జనేనసగ్ంస్కరిష్యే। పూర్వవత్స్నా
నం తర్పణంహోమశ్చమదంతీరుపస్పృశ్య ప్రథమేనానువాకేనశాంతింకృ
త్వా। ఓంనమోవాచేయాచోదితా...శోభాయైపితరోనుమదంతు। ఓంశాం
తిశ్శాంతిశ్శాంతిః। చతస్రఔదుంబరీస్సమిధోఘృతాన్వక్తాఅభ్యాదధాతి।
ద్యౌస్సమిత్। తామాదిత్యస్సమింధే।...అన్నాద్యేనసమింతాగ్ స్వాహా। ఆ

ఏత్యా ఇదం। అంతరిక్షగ్ంసమిత్...అన్నాద్యేనసమింతాగ్ స్వాహా।అం
తరిక్షా ఇదం। పృథివీసమిత్...అన్నాద్యేనసమింతాగ్ంస్వాహా। అగ్న
యఇదం। ప్రాజాపత్యామె...స్వాహా।ప్రజాపతయఇదం। ఉపస్థానమంత్రే
షు। ఆదిత్యవ్రతపతేకాండర్షిభ్యస్స్వామ్యవ్రతమచారిషంతదశకంతన్మేరా
ధి।వాయోవ్రతపతే...రాధి। అగ్నేవ్రతపతే...రాధి।వ్రతానాంవ్రతపతె
...రాధి। దేవతాఉపస్థాయ।యుంజతేసవితేతివర్జయిత్వా। జయాదిప్రతిప
ద్యతేసౌవిష్టకృతగ్ంహుత్వాదర్వ్యాపరిధీననక్తిపరిధీన్ప్రహృత్యసగ్గ్రస్రా
వంచకృత్వా నాజ్ఞాతమిత్యాదిపరిషేచనాంతంకృత్వా। మదంతీరుపస్పృ
శ్యోత్తమేనానువాకేనశాంతింకృత్వా। శంనోవాతఃపవతాం...బ్రహ్మప్రా
వాదిష్మతంనోమాహాసీత్।ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః।గృహమాగచ్ఛేత్।శ్వో
భూతె। వయస్సుపర్ణాఉపసెదురింద్రం ..బ్రహ్మప్రానాదిష్మతన్మోమాహా
సీత్। ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః।గురవేవరందత్వా। గురోవరంతేదదామీతి
బ్రూయాత్। కేశశ్మశ్రువాపయిత్వాబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్। ఆభ్యుదయి
కంకర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్। *

* అత్రశ్లోకాః॥ సోమసూక్తనిషత్సదసస్పతింతంత్రేష జుహుయాత్సకలం
నమః। శుక్రియేసమిధోగ్న ఇతివ్రతీయుంజతేసవితాజయమాదిశేత్। మీలనే
యతవాక్ఛిరసివ్రతీవెష్టనేస్తనితెగృహమావిశేత్। స్థీయతెంధఇవతుణమప్య
థోవాగ్యతెనతతోభ్యుదితక్రియా। తతఃప్రభాతెతుబహిర్గృహాణాంవహ్నిం
చసూర్యంచతతోదకుంభం। ఆకాశముర్వీంచగిరించవత్సంపశ్యేద్ధిరణ్యంచవ
యస్సుపర్ణాః।ఉత్సర్జనేతుయుంజాదిమీలనాదిచవర్జయేత్।సమిధాధానమం
త్రేషుద్వ్యాస్సమిత్పూర్వమిష్యతె। వ్రతేషుచాపరోపిధిర్నసూక్తంచిత్తమాది
కం। ఉపస్థితిర్న దేవతాగణస్యశుక్రియాద్యతె। అధ్యాయీసోమకాండస్య
యావద్వత్సరమాదరాత్। నక్తభోజీత్వథశ్నాయీబ్రహ్మచారీజితేంద్రియః।
శూద్రసంభాషణంనైవనోపానచ్ఛత్రధారణం। నగతాసుంసమీక్షేతనారో
హేచ్ఛకటాదికం। స్నానమప్సాంబునానైవపర్వసూపవసెదిహ। ఏతానిశ
క్తితఃకుర్యాద్వ్రతీవ్రతసిద్ధయే। స్నానోపాకర్మసమిధస్తర్పణంవపనంవ్రతీ।
ఉపార్యఇతరత్సర్వంస్నానతర్పణపూర్వకం। సూత్రార్థంసంగ్రహాకారోపి।

సౌమ్యవ్రతోత్సర్జనమ్.

సౌమ్యవ్రతేషుసోమాయకాండర్షయఇతీరితం। సోమోధేనుమిదంసూక్తం సాంహితీభ్యః ప్రభృత్యతః । మదంతీస్తూపస్పృశ్యనమోవాచేతిశాంతికం। జప్త్వాచతస్రస్సమిధస్స్వాజ్యాఔదుంబరీర్వటుః । పృథివీసమిదిత్యేతైరుత్తిష్ఠన్నాదధాతిహి।యుంజతేవృష్ణఇత్యాద్యాద్వాదశద్వాదశోత్తరే।మంత్రబ్రాహ్మణపాఠానువాకానాంపదవాచనం। యుంజతేసవితేత్యేతాద్వావాచయతిస్ఫుటం। అగ్నేవ్రతపతేకాండేత్యాద్యుపస్థానమాచరేత్। శన్నోవాతశ్శాంతిజపస్సమిల్యాహతవాససా। శిరస్సంవేష్ట్యా స్తమితేత్వగారం వా ప్రవేశయేత్। పరేద్యుర్బ్రాహ్మణానాంచభోజనంకారయేదితి। ఉత్సర్జనంత్వేవమేవద్వారాద్వైస్సమిధః క్షిపేత్ ! ఆదిత్యవ్రతపతేకాండేత్యాద్యుపస్థానమాచరేత్। వటోశ్చకేశవపనంవ్రతేషూత్సర్జనేషుచ। వదంతికేచిత్సౌమ్యాఖ్యవ్రతపఏవేతరేషున॥ఇతిసౌమ్యవ్రతోత్సర్జనమ్॥ ❋

—(❋) అగ్నేయవ్రతం. (❋)—

ప్రకృతమనుసరామః ॥ ఆగ్నేయవ్రతేనద్యాంవపన పూర్వకంస్నాత్వాచార్యశ్శిష్యేణసహప్రాణానాయమ్య।ఏవం...తిథౌధర్మపత్నీసమేతోహమిమంశిష్యంఆగ్నేయవ్రతేనసగ్గ్ స్కరిష్యే । పూర్వవదృషి పూజాంకృత్వా।షడృషీగ్ స్తర్పయేత్। నివీతీభూత్వా। అగ్నింకాండర్షింతర్పయామి। సాగ్ంహితీర్దేవతాఉపనిషదస్తర్పయామి। యాజ్ఞికీర్దేవతాఉపనిషదస్తర్పయామి। వారుణీర్దేవతాఉపనిషదస్తర్పయామి। బ్రహ్మాణగ్గ్ స్వయంభువంతర్పయామి। సదసస్పతింతర్పయామి।తర్పయిత్వా। ఉపవీతీ। అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేముఖాహుతిగ్ం హుత్వాన్వారబ్ధేవ్రతినిజుహోతి। అగ్నయేకాండర్షయేస్వాహా। అగ్నయేకాండర్షయఇదం। అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్విశ్వానిదేవవయునానివిద్వాన్। యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనోభూయిష్ఠాంతేనమఉక్తింవిధేమస్వాహా। అగ్నయఇదం।ప్రవశ్శుక్రాయభానవేభరధ్వగ్ం హవ్యంమతించాగ్నయేసుపూతం । యోదైవ్యానిమానుషాజనూగ్ ష్యంతర్విశ్వానివిద్మనాజిగాతిస్వాహా। అగ్నయఇదం। అచ్ఛాగిరోమతయోదేవయంతీరగ్నియంతిద్రవిణంభిక్షమాణాః।సుసందృశగ్ం సుప్రతీకగ్గ్ స్వంచగ్ంహవ్యవాహమరతింమానుషాణాగ్ స్వాహా। అగ్నయ

ఇదం। అగ్నేత్వమస్మద్యుయోధ్యమీవాఅనగ్నిత్రాఅభ్యమంతకృష్టీః పునరస్మభ్యగ్ంసువితాయదేవత్వాంవిశ్వేభిరజరేభిర్యజత్రస్వాహా। అగ్నయఇదం।అగ్నేత్వంపారయానవ్యోఅస్మాన్థ్స్వస్తిభిరతిదుర్గాణివిశ్వా। పూశ్చపృథ్వీబహులానఉర్వీభవాతోకాయతనయాయశంయోస్స్వాహా। అగ్నయఇదం। ప్రకారవోమనునావచ్యమానాదేవద్రీచీంనయథదేవయంతః। దక్షిణావాడ్వాజినీప్రాచ్యేతిహవిర్భరంత్యగ్నయెఘృతాచీస్వాహా। అగ్నయఇదం।సాగ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా।సాగ్ంహితీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం। యాజ్ఞికీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా। యాజ్ఞికీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం।వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా।వారుణీభ్యోదేవతాభ్యఉపనిషద్భ్యఇదం। బ్రహ్మణేస్వయంభువేస్వాహా।బ్రహ్మణేస్వయంభువఇదం।సదసస్పతిమద్భుతంప్రియమింద్రస్యకామ్యం। సనింమేధామయాసిషగ్ స్వాహా। సదసస్పతయఇదం।అథదేవతోపస్థానం। అగ్నేవ్రతపతేకాండర్షిభ్య ఆగ్నేయవ్రతంచరిష్యామితచ్ఛకేయంతన్మేరాధ్యతాం। వాయోవ్రతపతేకాండర్షిభ్యఆగ్నేయ...తాం।ఆదిత్యవ్రతపతెకాండర్షిభ్యఆగ్నేయ...తాం। వ్రతానాంవ్రతపతేకాండర్షిభ్యఆగ్నేయ...తాం। దేవతాఉపస్థాయ। జయాదిప్రతిపద్యతేసౌవిష్టకృతగ్ంహుత్వా।దర్వ్యాపరిధీనన_క్తిపరిధీన్ప్రహృత్యగ్ స్రావంచకృత్వానాజ్ఞాతమిత్యాదిపరిషేచనాంతంకృత్వాబ్రాహ్మణాన్తర్పయెత్ । అభ్యుదయకంకర్మణః పుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్॥ సమాపనేప్యేవమేవప్రయోగః. ❋

—(❋) ఆగ్నేయవ్రతోత్సర్జనం (❋)—

సంవ్వత్సరేపర్యవేతే। ప్రాణానాయమ్య।ఏవం...తిథౌ। ధర్మపత్నీసమేతోహమిమంశిష్యమాగ్నేయవ్రతోత్సర్జనేనసగ్ సంస్కరిష్యే । పూర్వవత్స్నానంతర్పణంహోమశ్చ। ఉపస్థానమంత్రేషు । అగ్నేవ్రతపతెకాండర్షిభ్యఆగ్నేయవ్రతమచారిషంతదశకంతన్మేరాధి। వాయోవ్రత...రాధి।ఆదిత్య...రాధి। వ్రతానాం...తన్మేరాధి।దేవతాఉపస్థాయజయాదిప్రతిపద్యవిష్టకృతగ్ంహుత్వాదర్వ్యాపరిధీనన_క్తిపరిధీన్ప్రహృత్యసగ్ స్రావంసౌతెచకృత్వానాజ్ఞాతమిత్యాదిపరిషేచనాంతంకృత్వా।బ్రాహ్మణాన్తర్పయె

వైశ్వదేవవ్రతమ్.

త్| ఆభ్యుదయకంకర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకుర్యాత్॥

—(*) అథవైశ్వదేవవ్రతం. (*)—

వైశ్వదేవవ్రతేనద్వ్యాంవపనపూర్వకంస్నాత్వాచార్యశ్శిష్యేణసహ ప్రాణానాయమ్య । ఏవంగుణవిశేషణ...తిథౌధర్మపత్నీసమేతోహమిమంశిష్యంవైశ్వదేవవ్రతేనసగ్గ్ స్కరిష్యే । పూర్వవదృషిపూజాంకృత్వాషడృషీగ్ స్తర్పయేత్। నవీతీభూత్వా। విశ్వాన్ దేవాన్ కాండర్షీగ్ స్తర్పయామి। సాగ్ంహితీ...యామి। యాజ్ఞికీ...యామి।వారుణీర్దేవతా...యామి।బ్రహ్మాణ్గ్ ...యామి।సదసస్పతింతర్పయామి।ఇతితర్పయిత్వా।ఉపవీతీ।అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేముఖాహుతిగ్ం హుత్వాన్వారబ్ధేవ్రతిని జుహోతి। విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఃకాండర్షిభ్యస్స్వాహా । విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః కాండర్షిభ్యఇదం । ఆనోవిశ్వేఅస్రాగమంతుదేవామిత్రోఅర్యమావరుణస్సజోషాః।భువన్ యథానోవిశ్వేవృధాసఃకరన్ త్సుషాహావిథురంనశవస్స్వాహా।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం । శంనోదేవావిశ్వేదేవాభవంతుశగ్ంసరస్వతీసహధీభిరస్తు । శమభిషాచశ్శమురాతిషాచశ్శంనోదివ్యాః పార్థివాశ్శంనోఅప్యాయస్స్వాహా।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం।యేసవితుస్సత్యసవస్యవిశ్వేమిత్రస్యవ్రతేవరుణస్యదేవాః । తేసౌభగంవీరవద్గోమదప్నోదధాతనద్రవిణంచిత్రమస్మేస్స్వాహా। విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం । అగ్నాయాహిదూత్యం వారిషేణ్యోదేవాగ్ంఅచ్ఛాబ్రహ్మకృతాగణేన। సరస్వతీంమరుతోఅశ్వినాపోయక్షిదేవాన్రత్నధేయాయవిశ్వాన్ త్స్వాహా।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం। ద్యౌఃపితః పృథివిమాతరధ్రుగగ్నేభ్రాతర్వసవోమృడతానః। విశ్వఆదిత్యాఅదితేసజోషాఅస్మభ్యగ్ంశర్మబహులంవియంతస్స్వాహా । విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం। విశ్వేదేవాశ్శృణుతేమగ్ంహవంమేయేఅంతరిక్షేయఉపద్యవిష్ఠ । యేఅగ్నిజిహ్వాఉతవాయజత్రాఆసద్యాస్మిన్బర్హిషిమాదయధ్వగ్గ్ స్వాహా।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం। సాగ్ంహితీభ్యో...భ్యస్స్వాహా।సాగ్ంహితీభ్యోదేవ...భ్యఇదం। యాజ్ఞికీభ్యో...స్స్వాహా।యాజ్ఞి...దం।వారుణీ...స్స్వాహా। వారుణీ...దం। బ్రహ్మణే...వేస్స్వాహా।బ్రహ్మణే...ఇదం।సదసస్పతి...యానిషగ్గ్ స్స్వాహా।సదసస్పతయఇదం।అథదేవతోపస్థానం । అగ్నేవ్రతప

తేకాండర్షి భ్యోవైశ్వదేవవ్రతంచరిష్యామితచ్ఛకేయంతస్మైరాధ్యతాం । వాయోర్వ్రత...భ్యోవైశ్వదేవవ్రతంచరిష్యామి...రాధ్యతాం । ఆదిత్యవ్రత...భ్యోవైశ్వదేవవ్రతంచరిష్యామిత...రాధ్యతాం। వ్రతానాంవ్రత...భ్యోవైశ్వదేవవ్రతంచరిష్యామిత...రాధ్యతాం। దేవతాఉపస్థాయ।జయాదిప్రతిపద్యతేసౌవిష్టకృతగ్ంహుత్వా। దర్వ్యాపరిధీనక్తిపరిధీన్ప్రహృత్యసగ్గ్రావంచకృత్వా నాజ్ఞాతమిత్యాదిపరిషేచనాంతంకృత్వా । బ్రాహ్మణాన్తర్పయేత్ । అభ్యుదయకంకర్మణఃపుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్ ॥ సమాపనేప్యేవమేవప్రయోగః. ✽

—(✽) అథవైశ్వదేవవ్రతోత్సర్జనం. (✽)—

సంవత్సరేపర్యవేతే। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...తిథౌధర్మపత్నీసమేతోహమిమంశిష్యం వైశ్వదేవవ్రతోత్సర్జనేనసగ్గ్స్కరిష్యే । పూర్వవత్స్నానంతర్పణంహోమశ్చ। ఉపస్థానమంత్రేషు। అగ్నేవ్రతపతేకాండర్షిభ్యోవైశ్వదేవవ్రతమచారిషంతదశకంతస్మైరాధి । వాయోర్వ్రత...రాధి। ఆదిత్యవ్రతపతే...రాధి। వ్రతానాం...రాధి।దేవతాఉపస్థాయ।జయాదిప్రతిపద్యతేసౌవిష్టకృతగ్ం హుత్వాదర్వ్యాపరిధీనక్తిపరిధీన్ప్రహృత్యసగ్గ్స్రావంచకృత్వానాజ్ఞాతమిత్యాదిపరిషేచనాంతంకృత్వా బ్రాహ్మణాన్తర్పయేత్। అభ్యుదయకంకర్మణఃపుణ్యావాచనంకుర్యాత్॥ శ్లో॥ యజుర్వేదేతుచత్వారఃకాండాఃకాండపతీన్నృషీన్ । తర్పయంత్యర్చయంత్యేతానుపచారైశ్చసూరయః।ఋషింముఖాంతేజుహుయాద్వ్రతేషుసూక్తోక్తహోమాన్త్సదసస్పతించ। ఉపస్థితిశ్చాపిచదేవతానాంజయాదయోబ్రాహ్మణతర్పణంచ।వ్రతేషువసనైచైవతథైవాధ్యయనేమఖె। పరిధిప్రహరణంకుర్యాల్లేపకార్యంనవిద్యతే। సువనైగ్రహపూజాయాండపాకర్మవ్రతోత్స్రజే। పరిధిప్రహరణంకుర్యాత్సంస్రావస్తువిధీయతే॥ వ్రతాని।వేదవ్రతాని।సువనం। పుగ్ంసువనం।అధ్యయనం।ఉపాకర్మ।మఖః।గ్రహపూజా।హరిఃఓంతత్సత్॥ ✽

—(✽) అథస్నాతకం. (✽)—

✽ అథసమావర్తనముచ్యతే॥ శ్లో ॥ వేదోదితానాంనిత్యానాంకర్మణాంసమతిక్రమే। స్నాతకవ్రతలోపేచప్రాయశ్చిత్తమభోజనం।ప్రాణాయా

యిష్యే। ఏవం-తిథౌ స్నాతకవ్రతాఖ్యం కర్మ కరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదా
దౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహస్వస్తిపు
ణ్యాహవాచనం కరిష్యే। ఆదౌ నిర్విఘ్నేన పరిసమా ప్త్యర్థం శ్రీమహాగణాధిప
తిపూజాం కరిష్యే। గణాధిపతిపూజాం కృత్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా య
థాశక్తి దక్షిణాం గృహీత్వా ఉపస్థాయ। బ్రాహ్మణాన్ ప్రార్థయేత్। అశేషే
హే పరిషత్ మదీయాం విజ్ఞాపనామవధార్య మమ ఉపనయనాది సమావర్తనప
ర్యంతం మధ్యే శౌచస్నానసంధ్యావందనజపభిక్షాగ్నికార్యస్వాధ్యాయవ్రత
మేఖలాదండాజినరాహిత్యదివాస్వాపనఛత్రపాదుకమాల్యోద్వర్తనానులే
పనశూద్రస్పర్శద్యూత పతితసంభాషణగురూపదిష్టయథోక్తసంధ్యావంద
నద్విరగ్నికార్యసాయం ప్రాతర్భిక్షాన్నభోజనగుర్వభివందనాది నియమో
ల్లంఘనక్రముకభక్షణతాంబూలచర్వణఅశ్వారోహణగజారోహణశకటా
రోహణనటవిటగాయకగీతవాద్యశ్రవణగురుశుశ్రూషాదివ్రతలోపే తేషామ
పనోదనార్థం ఉత్తరత్ర స్నాతకవ్రతాధికారసిద్ధ్యర్థం పరిషదుపస్థానపురస్స
రం శక్త్యా ప్రత్యామ్నాయరూపేణాచరిష్యే। ఆత్మప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా॥
శ్లో॥ సమస్తసంపత్సమవాప్తి హేతవస్సముత్థితాపత్కులధూమకేతవః। అ
పారసంసారసముద్రసేతవః పునంతుమాం బ్రాహ్మణపాదపాంసవః। ఆప
ద్ఘనధ్వాంతసహస్రభానవస్సమీహితార్థార్పణకామధేనవః। సమస్తతీర్థాం
బుపవిత్రమూర్తయో రక్షంతుమాం బ్రాహ్మణపాదపాంసవః। ఆధివ్యాధిహ
రం న్ౄణాం మృత్యుదారిద్ర్యనాశనం। శ్రీపుష్టికీర్తిదం వందే విప్రశ్రీపాదపం
కజం। అశేషే హే పరిషత్ మదీయాం విజ్ఞాపనామవధార్య మయా సమర్పితా
మిమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య మమోపనయనాదిస
మావర్తనపర్యంతం మధ్యే శౌచస్నాన సంధ్యావందనాద్యతిక్రమేభ్య స్సర్వే
భ్యః పాపేభ్యో విముక్తో భూయాదిత్యేషా సభానుగృహ్ణాతు। స్నాతకవ్రతా
ధికారసిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। స్నాతకవ్రతాధికారసిద్ధిరస్తు। ప్రాణా
నాయమ్య। ఏవం...తిథౌ నామధేయోహం మమ శరీరశుద్ధ్యర్థం స్వర్ణాజ్యధా

* స్నాతకవ్రతాత్పూర్వం గోదానికం కార్యం। తదుపనయనపూర్వ
భావికర్మసు పతితత్వాదత్ర నోక్తమ్. ద్రష్టార స్తత్ర ద్రక్ష్యంతు.

న్యకృచ్ఛాణ్యాచరిష్యే । స్వర్ణంపవిత్రమమలంస్వర్ణంపాపప్రణాశనం । స్వ
ర్ణంహిశంకరంయస్మాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే । కామధేనోస్సముద్భూతం
సర్వక్రతుషుసంస్థితం। దేవానామాజ్యమాహారమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే।ధ
న్యంకరోషిదాతారమిహలోకేపరత్రచ । యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదత
శ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయబ్రాహ్మణాయ మమశరీరశు
ద్ధింకామయమానఃశ్రీమహావిష్ణుప్రీతయేకృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయయథా
శక్తిహిరణ్యంతుభ్యమహంసం ప్రదదేనమమ। పూర్వోక్తఏవంగుణవిశేషణవిశి
ష్టాయాంశుభతిథౌమయాకృతైరేభిస్స్వర్ణాజ్యధాన్యకృచ్ఛ్రైర్భగవాన్ సర్వాత్మకఃశ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతోవరదోభూత్వామమశరీరశుద్ధిం కుర్యాదితి
భవంతోబ్రువంతు। ...స్నాతకవ్రతాధికారసిద్ధిరస్తు।ప్రాణానాయమ్య। ఏ
వం...తిథౌమమబ్రహ్మచర్యవ్రతలోపప్రాయశ్చిత్తార్థం పాహిత్రయోదశ
హోమంకరిష్యే। స్థండిలోల్లేఖనాద్యాజ్యసంస్కారాంతేచతుష్పాత్రప్ర
యోగంకుర్యాత్। పూర్వపరిషేచనంకృత్వా।పునరూర్జాని...విశ్వతస్స్వా
హా।అగ్నయఇదం।సహరయ్యా...స్వరిస్స్వాహా।అగ్నయఇదం।భూరగ్న
యేచపృథివ్యైచమహతేచస్వాహా। అగ్నయేపృథివ్యైమహతఇదం। భు
వోవాయవేచాంతరిక్షాయచమహతేచస్వాహా। వాయవేఅంతరిక్షాయమ
హతఇదం। సువరాదిత్యాయచదివేచమహతేచస్వాహా।ఆదిత్యాయదివేమ
హతఇదం । భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేచనక్షత్రేభ్యశ్చదిగ్భ్యశ్చమహతేచ
స్వాహా। చంద్రమసేనక్షత్రేభ్యోదిగ్భ్యమహతఇదం। పాహినోఅగ్నఏన
సేస్వాహా।అగ్నయఇదం। పాహినోవిశ్వవేదసేస్వాహా।విశ్వవేదసఇదం।
యజ్ఞంపాహివిభావసోస్వాహా। విభావసవఇదం। సర్వంపాహిశతక్రతో
స్వాహా। శతక్రతవఇదం।పాహినోఅగ్నఏకయా।పాహ్యుతద్వితీయయా।
పాహ్యూర్జంతృతీయయా। పాహిగీర్భిశ్చతసృభిర్వసోస్వాహా । వసవఇ
దం।పునరూర్జాని.. విశ్వతస్స్వాహా। అగ్నయఇదంసహరయ్యానివర్తస్వా
గ్నే...స్వరిస్స్వాహా। అగ్నయఇదం।సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే।భూర్భువ
స్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం।ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా॥శ్లో॥ పునరూ
ర్జాసహాద్యంతేమధ్యేపాహీతిపంచకం । వ్యాహృతీభిశ్చతుర్హుత్వాత్ర

యోదశఉదాహృతాః । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... తిథౌ ప్రాతరగ్నికా
ర్యం కరిష్యే। పరిత్వాగ్నే—అహంభో అభివాదయే। వేదమధీత్య స్నాస్యన్
ప్రాగుదయాద్వ్రజం ప్రవిశ్యాంతర్లోమ్నా చర్మణా ద్వారమపిధాయా
స్తే । గురుకులాత్సమావృత్తస్యానుష్ఠేయం సమావర్తనాపరపర్యాయం
స్నానాఖ్యం కర్మ । కుమారః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... తిథౌ శ్రీమాన్
గోత్రః నామధేయోహం స్నానాఖ్యం కర్మ కరిష్యే । పునః ప్రాణానాయ
మ్య । ఏవం... తిథౌ స్నాతకవ్రతాంగత్వేన రక్షార్థం రక్షాబంధనం కరి
ష్యే। విశ్వేత్తా తే... బంధవే। నైనమేతదహరాదిత్యోభితపేత్। మూత్రపు
రీషోత్సర్జనార్థం న నిర్గచ్ఛేత్ । మధ్యందినేగ్నేరుపసమాధానాదిపాత్ర
ప్రయోగకాలే ॥ శ్లో ॥ సూత్రే వస్త్రే మణియుగ సమిత్స్రక్సుగంధాన్ ప్రవ
ర్తౌ। శీతోష్ణాంబు క్షురకట యువ చ్ఛత్రదండాంజనాని। ఆదర్శోపానహాకు
శ శకృత్స్నానచూర్ణానిసర్వాన్ స్నానం యుంజాత్సకృదిహ నరః కాష్ఠ
మౌదుంబరంచ। పవిత్రకరణాద్యాజ్యభాగాంతే పాలాశీగ్ం సమిధముత్త
రయాధాయ। ఇమగ్గ్ స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సమ్మహేమ మనీ
షయా। భద్రాహి నః ప్రమతిరస్య సగ్ంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామ వయంత
వ స్వాహా అగ్నయ ఇదం । అపరేణాగ్నిం కటఏరకాయాం వోపవిశ్యోత్తర
యా క్షురమభిమంత్ర్య। త్ర్యాయుషం... త్ర్యాయుషం। ఉత్తరేణ యజు
షా వస్త్రే ప్రదాయ। శివో నామాసి స్వధితిస్తే పితా నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ం
సీః। అపాగ్ం సగ్ంసర్జనాద్యా కేశనిధానాదుపనయనవత్సమానం। అను
వాకస్య ప్రథమేన యజుషాపస్సగ్ంసృజ్య। ఉష్ణేన... అపస్సువః। ఇత్యంతం
కృత్వా క్షురం ప్రక్షాళ్య గూఢం నిదధాతి । జఘనార్ధే వ్రజస్యోపవిశ్య విస్ర
స్య మేఖలాం బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛతి। తాగ్ంస ఉత్తరేణ యజుషోదుంబర
మూలే దర్భస్తంబే వోపగూహతి। ఇదమహం విష్ణుశర్మణో గౌతమస్య పా
ప్మానముప గూహామ్యుత్తరో నారాయణశర్మా ద్విషద్భ్యః । ఏవం విహి
తాభిరేవాద్భిరుత్తరాభిష్షడ్భిస్స్నాత్వా । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువః... చ
నః। హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః... శగ్గ్ స్యోనా భవంతు। ఆపో హి ష్ఠా మయో
భువ ఇతి తిస్రో హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకా ఇతి తిస్రః । తూష్ణీం మిశ్రి

తాభి శ్శీతోష్ణాభిరద్భిష్షణ్ణామంతె సకృదేవస్నాతి। ఉత్తరయోదుంబరేణ
తో ధావతె। అన్నాద్యాయవ్యూహధ్వం దీర్ఘాయు రహమన్నాదో భూ
యాసం। సోమో రాజాయమాగమత్స మె ముఖంప్రవేక్ష్యసి భగేనసహావర్చ
సా నైరృత్యాం దిశి శిరస్యాప ఉపస్పృశ్య। ఆచమ్య। స్నానీయేనాచ్ఛాదిత
స్స్నాతః। మసూరచూర్ణాదిభి రుద్వర్త్యామలకపిష్టాదిభి శ్శిరస్స్నాత
స్త్వైనస్స్నాతశ్చభవతి। ఉత్తరేణయజుషాహత ముత్తరంవాసః పరిధాయ
సోమస్యతనూరసి తనువం మె పాహి స్వామాతనూరావిశ। వాసః పరిధాయా
చమ్య। సార్వసురభిణా చందనేనోత్తరై ర్దేవతాభ్యః ప్రదాయ। నమో గ్ర
హాయచాభిగ్రహాయచ। నమశ్శాకజంజభాభ్యాం। నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో
యా అభిగ్రాహిణీః। ప్రదానంసమశ్నాతైవ। ఉత్తరయానులిప్య। అప్సరస్సుయో
గంధోగంధర్వేషుచయద్యశః। దైవో యో మానుషోగంధ స్సమాగంధస్సు
భిర్జుషతాం। మణిగ్ం సౌవర్ణగ్ం సోపధానగ్ం సూత్రోతముత్తరయో
దపాత్రేత్రిః ప్రదక్షిణం పరిప్లావ్య। ఇయమోషధీత్రాయమాణా సహమా
నాసహస్వతీ। సామాహిరణ్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం మాకరోతు। ఉత్తరే
యాగ్రీవాస్వాబధ్య। అపాశోస్యరో మే మా సగ్ంశారీః। శివో మో పతిష్ఠస్వ
దీర్ఘాయుత్వాయ శతశారదాయ। శతగ్ంశరద్భ్య ఆయుషే వర్చసె జీవ
త్యై పుణ్యాయ। త్రివసానయాగ్రీవాస్వాబధ్య। ఏవమేవ బాదరమణిం మ
త్రేవజగ్ం సవ్యేపాణా వాబధ్య। అహతముత్తరం వాసో రేవతీస్త్వేతిగ
మానం। వాసస్సద్యః కృత్తోతముత్తరాభ్యామభిమంత్ర్య। రేవతీస్త్వావ్యక్షి
ణ్ణమహిత్వనం। ఉత్తరాభి స్తిసృభిః పరిధాప్య। యా అకృంతన్నవయన్
...సంవ్యయస్వ। పరిధాప్యాచమ్య। పరిహిత ముత్తరయానుమంత్రయతె
పరీదంవాసో...విభజాసిజీవన్। తస్యదశాయాంప్రవర్తేన ప్రబధ్యదర్వ్యా
మాధాయాజ్యే నాభ్యానయన్నుత్తరా ఆహుతీర్జుహోత్యా। ఆయుష్యమితి
ప్రతిమంత్రమష్టా జ్యాహుతీర్జుహోతి। ఆయుష్యం వర్చస్యగ్ం సువీర్యగ్ం
రాయస్పోషమౌద్భిద్యం। ఇదగ్ం హిరణ్యం జైత్ర్యాయావిశతాంమాగ్ం స్వా
హా। హిరణ్యాయేదం। ఉచ్చైర్వాజిపృతనాజి సత్రాసాహంధనంజయం
సర్వాస్సమృద్ధిర్ ఋద్ధయో హిరణ్యేస్మిన్ త్సమాహితాస్స్వాహా। హిరణ్యా

యేదం। శునమహగ్ంహిరణ్యస్యపితురివనామాగ్రభైషం। తంమాహిరణ్య
వర్చసం పూరుషుప్రియంకురుస్వాహా। హిరణ్యాయేదం। ప్రియంమాదేవే
షు కురుప్రియంమాబ్రహ్మణేకురు। ప్రియంవిశ్యేషుశూద్రేషు ప్రియగ్ంరాజ
సుమాకురుస్వాహా। హిరణ్యాయేదం। యాతిరశ్చీనిపద్యసేహంవిధరణీఇతి।
తాంత్వాఘృతస్య ధారయాయజేసగ్ంరాధనీమహగ్గ్ స్వాహా। సగ్ంరాధ
న్యాఇదం। సగ్ంరాధన్యైదేవ్యైస్వాహా।సగ్ంరాధన్యైదేవ్యాఇదం। ప్ర
సాధన్యైదేవ్యైస్వాహా। ప్రసాధన్యైదేవ్యాఇదం। సమ్రాజంచవిరాజం
చాభిశ్రీర్యాచనోగృహే।లక్ష్మీరాష్ట్రస్యయాముఖేతయా మాసగ్ంసృజామ
సిస్వాహా। లక్ష్మ్యైఇదం। ఇత్యష్టాజ్యాహుతీహుత్వా। జయాదిప్రతిపద్య
తే పరిషేచనాంతంకృత్వా। ఏతాభిరేవదక్షిణేకర్ణేఆబధ్నీత। ఆయుష్యం
వర్చస్యగ్ం- తయామాసగ్ంసృజామసి। దక్షిణేకర్ణేఆబధ్నీత। సస్వాహా
కారః। ఏతాభిస్సవ్యే ఆయుష్యంవర్చస్యగ్ం...తయామాసగ్ంసృజామసి।
సవ్యేకర్ణేబధ్నాతి। ఏవముత్తరైర్యథాలింగంస్రజశ్శిరసి। శుభికేశిరఆరో
హ శోభయంతీముఖంమమ। ముఖగ్ంహిమమశోభయ భూయాగ్ంసంచభ
గంకురు। యామాహరజ్జమదగ్నిశ్శ్రద్ధాయైకామాయాన్యై। ఇమాంతా
మపినహ్యేహం భగేనసహవర్చసా। బధ్నాతి। అంజనమాదర్శావేక్షణం
ఉపానహౌఛత్రందండమితి- అంజనం - యదాంజనంత్రైకకుదం జాతగ్ం
హిమవతఉపరి। తేననామాంజేతేజసే వర్చసేబలాయచ। మయిపర్వతపూ
రుషం మయిపర్వతవర్చసం మయిపర్వతభేషజం మయిపర్వతఆయుషం।
త్రైకకుదీనాక్షై- ఆదర్శావేక్షణం - యన్మేవర్చఃపరాగతమాత్మానముప
తిష్ఠతి- ఇదంతత్పునరాదదే దీర్ఘాయుత్వాయవర్చసే- ఉపానహౌ- ప్రతి
ష్ఠేస్థోదేవతానాం మామాసంతాప్తం- యుగపత్- ఛత్రంతూష్ణీంమాదా
య - ప్రజాపతేశ్శరణమసి బ్రహ్మణశ్ఛదిర్విశ్వజనస్య ఛాయాసిసర్వతోమా
పాహి- ఆత్మానమభిచ్ఛాదయతి- వైణవందండమితి - దేవస్యత్వాసవితుః
ప్రసవేశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యామాదదే ద్విషతోవధాయేం
ద్రస్య వజ్రోసివార్త్రఘ్నశ్శర్మమే భవయత్పాపంతంనివారయ। వాచం
యచ్ఛత్యానక్షత్రేభ్య ఉదితేషునక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీంవా దిశముపని

షట్-గ్రిమ్యో త్తరార్ధేన దిశముపస్థాయ- దేవీష్షడుర్వీరురుణః కృణోతవిశ్వే
దేవాసఇహవీరయధ్వం। ఉత్తరేణనక్షత్రాణిచంద్రమసమితి। మాహాస్మహి
ప్రజయామాతనూభిర్మాఽ రధామద్విష తేసోమరాజన్।రాతినాసంభాష్య
యథార్థంగచ్ఛతి। మిత్రేణగార్హస్థ్యగ్ం సంభాష్యగచ్ఛతీతి (కాశీయా
త్రాయాం॥) శ్లో॥ చరితబ్రహ్మచర్యోహం కృతవ్రతచతుష్టయః। కాశీయా
త్రాంగమిష్యామి అనుజ్ఞాందేహిమేశుభాం। (।ప్రతివాక్యం।)సాలంకారాం
మమసుతాం కన్యాందాస్యామితేద్విజ। పాణింగృహీత్వాసాగ్నిస్త్వం గ
చ్ఛస్వాగచ్ఛమద్గృహం। ప్రాణానాయమ్య- ఏవం...ప్రీత్యర్థం స్నాతక
వ్రతాంగ భూతమాభ్యుదయకం కర్మ కరిష్యే-శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ
బ్రాహ్మణాయాభ్యుదయక ప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిరణ్యం తుభ్య
మహంసంప్రదదేనమమ- పునః ప్రాణానాయమ్య। * ఏవం...ప్రీత్యర్థం
తదంగకర్మణః పుణ్యాహంవాచయిష్యే - ఓంకర్మణః పుణ్యాహంభ
వంతో బ్రువంత్విత్యాది మార్జనాంతంకుర్యాత్ - హరిఃఓంతత్సత్ ।
ఇతిస్నాతకం.

—* వైకల్పికసమావర్తనమ్. *—

(అథైతదపరంతూష్ణీమేవతీర్థేస్నాత్వాతూష్ణీగ్ంసమిధమాదధా
తి।) పూర్వవదాచార్యేణానుజ్ఞాతః ప్రాణానాయమ్య- ఏవంనామధేయో
హం వైకల్పిక సమావర్తనంకరిష్యే - తూష్ణీమేవతీర్థేస్నాత్వా శ్రోత్రి
యాగారాదగ్నిమాహృత్య విధినోపసమాధాయాలం కృత్యపాలాశీగ్ంస
మిధం । ప్రాదేశమాత్రీంతస్మిన్నేవాగ్నౌ తూష్ణీంప్రజాపతింమనసా ధ్యా
యన్నాదధాతి॥ (శ్లో ॥ స్నానంవక్ష్యేపరంతూష్ణీం తీర్థేస్నాత్వైవలౌ
కం। వహ్నిమాధాయవిధివ త్పరిషిచ్యసమంతతః। పాలాశీంసమిధంతూష్ణీ
మగ్నావాధాయయత్పునః-పరిషేచనంతథాకుర్యాద్యథాపూర్వమితిస్మృ
తిః॥ ఇతి వైకల్పికసమావర్తనమ్.

---

* స్నాతకవ్రతే ఆభ్యుదయికంకర్మణః పుణ్యాహంచ నానుష్ఠే
యమితి పాశ్చాత్యవైదిక సమ్మతవ్యవహారః॥

—(*) అథవివాహః (*)—

హరిః ఓం ॥ (అథవివాహప్రయోగఉచ్యతే-)అత్రైతే శ్లోకాః॥ ప్రాణసంయమనంప్రథమంభవేత్త్వేషణంసుహృదామభిమంత్రణం - సంగతాయావరాయసమర్ప్యతేస్వామినాతువధూర్జలపూర్వకం॥ ౧॥ స్థాప్యతేచవివాహమహీతలేపావకోవిధివన్మధుపర్కకః - సోత్రగోసహితోఽసహితో వివాదీయతేవరన్నృత్తసమీక్షయా॥ ౨ ॥ ఏవమేవవరాపచిత స్తతోభ్రాతృమంత్రజపోథసమీక్షణం- అత్రచాగూఃకరణంవరకన్యయోర్వ్యంతరంయజుషాపరిస్పృజ్యతే॥ ౩ ॥ కన్యకాస్వజనోయదిసాపివాయదహింనోదిశబంధువియోగతః- తహిజీవవతీంతుజపేద్ధ్రువంకన్యకావరణేయదివర్జనం॥౪॥స్నాపనాదితుయద్బహుమంత్రకంకర్మతత్క్రియతేంతతఏవహి। గృహ్యతేఖలుపాణిరమంత్రకంగమ్యతేజ్వలనస్తుసమంత్రకం॥౫॥)తత్రాదౌప్రయోగః। ముహూర్తసమయేవరోమంగళస్నానంకృత్వా । పూర్వమేవవధూంమంగళస్నానంకారయిత్వా॥ శుభమస్తు॥ అయంముహూర్తస్సుముహూర్తోఅస్తు॥ శ్లో॥ యశ్శివోనామరూపాభ్యాం... సర్వేభ్యోమహాజనేభ్యోనమః ఉత్తిష్ఠంతు...సమారభే। ప్రాణానాయమ్య శుభేశోభనేముహూర్తే శ్రీమతఃగోత్రస్యనామధేయస్య మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం పాణిగ్రహణాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణస్తదంగత్వేనతదాదౌ వృధ్యర్థంశుధ్యర్థంశాంత్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాజనైస్సహస్వస్తి పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే। ఆదౌనిర్విఘ్నేనపరిసమాప్త్యర్థంశ్రీమహాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే। గణాధిపతిపూజాంపుణ్యాహవాచనంచకృత్వా। యతాసుధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థంస్త్రియముద్వహఇతిసంకల్ప్య। సుహృదస్సమవేతాన్మంత్రవతో వరాన్ప్రహిణుయాత్ । మదర్థంకన్యాంవృణీధ్వమితివరాన్ప్రేషయతి। తాన్ప్రసుగ్మంతేతిద్వాభ్యామభిమంత్రయతే । ప్రసుగ్మంతాధియసానస్యసక్షణివరేభిర్వరాగ్ంఅభిషుప్రసీదత। అస్మాకమింద్రఉభయంజుజోషతియత్సౌమ్యస్యాంధసోబుబోధతి। అనృక్షరాఋజవస్సంతుపంథాయేభిస్సఖాయోయంతినోవరేయం।సమర్యమాసంభగోనోనినీయాత్సంజాస్పత్యగ్ంసువయమస్తుదేవాః। తేకన్యాదాతారంగత్వాబ్రువతే । కాశ్యపావత్సారనైధ్రువత్ర్యార్షేయస్య

ప్రవరాన్వితకాశ్యపసగోత్రోద్భవస్య కేశవశర్మణోనప్త్రే | కాశ్యపా... గోత్రోద్భవస్యనారాయణశర్మణఃపౌత్రాయ | కాశ్యపా...గోత్రోద్భవస్యమాధవశర్మణఃపుత్రాయ | కాశ్యపా...గోత్రోద్భవాయశ్రీనివాసశర్మణేవరాయ| అంగిరసబార్హస్పత్యభారద్వాజత్ర్యార్షేయప్రవరాన్వితభారద్వాజసగోత్రోద్భవస్యశ్రీరామశర్మణోనప్త్రీం| అంగిరస...ద్భవస్యశంకరశర్మణఃపౌత్రీం| అంగిరస...ద్భవస్యరాజశేఖరశర్మణఃపుత్రీం| అంగిరస...గోత్రోద్భవాంలక్ష్మీనామ్నీంకన్యాం | ధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థంవృణీమహే| వృణీధ్వం| దాస్యామీతికన్యాప్రదఃప్రతిబ్రూయాత్| ఏవంత్రిఃకృత్వా శ్రావయమితివరమాపెదయెయుః | వరఃప్రాణానాయమ్య| ఏవం—ప్రీత్యర్థంధర్మప్రజాసంపత్త్యర్థగ్గ్ స్త్రియముద్వహే | పునఃప్రాణానాయమ్య|ఏవంగు—ప్రీత్యర్థం | ఉద్వాహాంగభూతద్వితీయయజ్ఞోపవీతధారణంకరిష్యే| ఆచమ్య| యజ్ఞోపవీ—తేజః| యజ్ఞోపవీతంధృత్వాచమ్య| దాతాప్రాణానాయమ్య|ఏవంగుణ—ప్రీత్యర్థం శ్రీలక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థంసాలంకృతకన్యాదానంకరిష్యే| అస్యశ్రీమద్భగవతోమహాపురుషస్య| తతోవిష్ణుసాయుజ్యఫలావాప్త్యర్థంకన్యాదానమహంకరిష్యే| మహాసంకల్పముచ్చార్య| వరమభ్యర్చ్య| శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వరూపస్యవరస్యఇదమాసనం| శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వరూపవరఉభాభ్యామిదంపాద్యం| నమోస్త్వనంతాయ—యుగధారిణేనమః| శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్వరూపవరఅమీగంధాః| అలంకారార్థాఇమెఅక్షతాస్సంత్వక్షతాస్సకలారాధ్యనైశ్శోభనమస్తు|| శ్లో|| కన్యాంకనకసంపన్నాంకనకాభరణైర్యుతాం| దాస్యామివిష్ణవెతుభ్యంబ్రహ్మలోకజిగీషయా ౧| కన్యేమమాగ్రతోభూయాఃకన్యేమెదెవిపార్శ్వయోః| కన్యేమెసర్వతోభూయాస్త్వద్దానాన్మోక్షమాప్నుయాం||౨|| విశ్వంభరస్సర్వభూతాస్సాక్షిణ్యస్సర్వదెవతాః | కన్యామిమాంప్రదాస్యామిపితౄణాంతారణాయవై|| ౩|| కన్యాంసాలంకృతాంసాధ్వీంసుశీలాయసుధీమతే| ప్రయతోహంప్రయచ్ఛామిధర్మకామార్థసిద్ధయె||౪|| అంగిరస...గోత్రస్యశ్రీరామశర్మణోనప్త్రీం| అంగిరస...గోత్రస్యశంకరశర్మణఃపౌత్రీం|అంగిరస...గోత్రస్యరాజశేఖరశర్మణఃపుత్రీం| అంగిరస.. భారద్వాజసగోత్రోద్భవాంలక్ష్మీనా

మీమాంకన్యాం । కాశ్యపావత్సార...కాశ్యపసగోత్రస్య కేశవశర్మణోన
ప్త్రే। కాశ్యప...గోత్రస్యనారాయణశర్మణఃపౌత్రాయ। కాశ్యప...గో
త్రస్యమాధవశర్మణఃపుత్రాయ । కాశ్యప...కాశ్యపసగోత్రాయశ్రీనివాస
శర్మణేవరాయతుభ్యం। ప్రజాసహత్వంకర్మభ్యఃప్రతిపాదయామీతికన్యాను
దకపూర్వందద్యాత్। స్వస్తీతిప్రతివచనం। దేవస్యత్వాసవితుఃప్రసవే- అశ్వి
నోర్బాహుభ్యాం- పూష్ణోహస్తాభ్యాంప్రతిగృహ్ణామి- రాజాత్వావరుణోన
యతుదేవిదక్షిణేప్రజాపతయేకన్యాం- తేనామృతత్వమశ్యాం - వయోదా
త్రే-మయోమహ్యమస్తుప్రతిగ్రహీత్రే- కఇదంకస్మాఅదాత్- కామఃకామా
య- కామోదాతా-కామఃప్రతిగ్రహీతా-కామగ్ంసముద్రమావిశ- కామే
నత్వాప్రతిగృహ్ణామి- కామైతత్తే-ఏషాతేకామదక్షిణా- ఉత్తానస్త్వాంగిరసః
ప్రతిగృహ్ణాతు - కన్యాదానసాద్గుణ్యార్థందక్షిణాంతుభ్యమహంసంప్రదదేన
మమసాలగ్రామదానం- దాతా- ధర్మ్యేకామేషుత్వయైషానాతిచరితవ్యా-
వరః-నాతిచరామీతిప్రతివచనం- తత్రైవకన్యాస్తే వరోవివాహవేదికాయా
మగ్నిప్రతిష్ఠాపనంకుర్యాత్-వరః- ప్రాణానాయమ్య- మమోపాత్త...ప్రీ
త్యర్థంసకలశ్రౌతస్మార్తనిత్యకర్మానుష్ఠానాధికారసిద్ధ్యర్థంగృహ్యాగ్నిప్రతిష్ఠా
పనంకరిష్యే-స్థండిలంకృత్వోల్లిఖ్యాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యాగ్నింధ్యాత్వాఅలంకృత్య
*తతోమధుపర్కః- దాతా-ప్రాణానాయమ్య-మయాక్రియమాణకన్యాదా
నాంగత్వేనవరంమధుపర్కేణపూజయిష్యే- కూర్చంప్రయచ్ఛతి । యాత్రా
స్మాఅపచితింకుర్వంతితత్కూర్చఉపవిశతి- యథాపురస్తాత్ - రాష్ట్రభృద
స్యాచార్యాసందీమాత్వద్యోషం-ఆపఃపాద్యాః- ఇతిదాతాప్రాహ-ఉత్తర
యాభిమంత్ర్య- ఆపఃపాదావనేజనీర్ద్విషంతంనాశయంతుమే . అస్మిన్కులే
బ్రహ్మవర్చస్యసాని - దక్షిణపాదంపూర్వంబ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛేత్సవ్య
గంశూద్రాయప్రక్షాళయితారముపస్పృశ్య- ఉత్తరేణయజుషాత్మానంప్ర
త్యభిమృశేత్- మయిమహోమయియశోమయింద్రియంవీర్యం - కూర్చా
భ్యాంపరిగృహ్యాన్నమయే నార్హణీయాఆపఇతిప్రాహ - ఉత్తరయాభిమం
త్ర్య- ఆమాగన్యశసావర్చసాసగ్ంసృజపయసాతేజసాచ-తంమాప్రియం
ప్రజానాంకుర్వధిపతింపశూనాం - అంజలావేకదేశఆనీయమానఉత్తరయా

జుర్జుషేత్- విరాజోదోహోసి విరాజోదోహమశీయ మమపద్యాయ విరాజ-
శేషంపురస్తాన్నినీయమానముత్తరయానుమంత్రయతే - సముద్రంవః ప్రహి
ణోమిస్వాంయోనిమపిగచ్ఛత- అచ్ఛిద్రః ప్రజయాభూయాసంమాపరాసేచి
మత్పయః- దధిమధ్వితిసగ్ంసృజ్యకాగ్ంసేనవర్ణీయసాపిధాయకూర్చా
భ్యాంపరిగృహ్యమధుపర్కం- ఇతిప్రాహత్రివృతమేకేఘృతంచపాఙ్క్తమేకే-
ధానాస్సక్తూగ్శ్చోత్తరాభ్యామభిమంత్ర్య - త్రయ్యైవిద్యాయైయశోసియశ
సోయశోసిబ్రహ్మణోదీప్తిరసి - తంమాప్రియంప్రజానాంకుర్వధిపతింపశూ
నాం- ఆమాగన్యశసావర్చసాసగ్ంసృజపయసాతేజసాచ - తంమాప్రి
యంప్రజానాంకుర్వధిపతింపశూనాం- యజుర్భ్యామపఆచామఃపురస్తాదు
పరిష్టాచ్చ- అమృతోపస్తరణమసి-పీత్వాద్విరాచమ్య- ఉత్తరయాత్రిఃప్రా
శ్య- యన్మధునోమధవ్యంపరమగ్ంరూపమన్నాద్యంవీర్యం- తేనాహంమధునోమధవ్యే
నపరమేణరూపేణాన్నాద్యేనవీర్యేణపరమోన్నాదోమధవ్యోసాని - సకృన్మంత్రేణ
ద్విస్తూష్ణీం- అమృతాపిధానమసి-అపఃపీత్వాహస్తంప్రక్షాళ్య - ద్విరాచ
మ్య-అనుకంప్యాయప్రయచ్ఛేత్ప్రతిగృహ్యైవరాజాస్థపతిర్వాపురోహితా
యగౌరితిగాంప్రాహోత్తరేణయజుషాభిమంత్ర్య- గౌరస్యపహతపాప్మా
సపాప్మానంజహిమమచాముష్యచ - తస్యైవపాగ్శ్రపయిత్వోపస్తీర్ణాభి
ఘారితాంపక్వ్యమేనాంతమేనవాపలాశపర్ణేనోత్తరయాజుహోతి - అగ్నిః
ప్రాశ్నాతుప్రథమస్సహివేదయథాహవిః- అనష్టమస్మాకంకుర్వన్బ్రాహ్మ
ణోబ్రాహ్మణేభ్యః- యద్యుత్సృజేదుపాగ్ంశూత్తరాంజపిత్వా- యజ్ఞోవ
ర్ధతాంయజ్ఞస్యవృద్ధిమనువర్ధతాపచితిరస్యపచితింమాకుర్వపచితోహం మను
ష్యేషుభూయాసం- గౌర్ధేనుభవ్యామాతారుద్రాణాం దుహితావసూనా
గ్ంస్వసాదిత్యానామమృతస్యనాభిః - ప్రణువోచంచికితుషేజనాయమా
గామనాగామదితింవధిష్ట- పిబతూదకంతృణాన్యత్తు-ఓముత్సృజత-ఉచ్చైర
నుజానాతి- అన్నంప్రోత్తముపాగ్ంశూత్తరయాభిమంత్ర్య- ఓంకల్పయతే
త్యుచ్చైః- సిద్ధమన్నంభూతం- దాతాప్రాహ-భూతం- వరఃసావిరాట్-

※ భట్టిధేమధుపర్కస్యకన్యాదానాత్పూర్వభావిత్వముక్తం - సూత్రే
కన్యాదానాంగత్వేనోత్తరకర్తవ్యతా- అనుష్ఠానంతుయథామతికర్తవ్యం॥

తన్మాతులాయితస్యతే శీయతస్మడుజ్జలంధ్రాః- ఓంకల్పయత- ఉచ్చైః। వరం
వస్త్రాదిభిర్యథార్హంపూజయేత్- తతస్సుముహూర్తేఽన్వయందృష్ట్వాత్ప
తీయాంజపేత్- అభ్రాతృఘ్నీంవరుణాపతిఘ్నీంబృహస్పతే- ఇంద్రాపుత్రి
ఘ్నీంలక్ష్మ్యంతామస్యైసవితస్సువ- దృష్ట్యైవచక్షుషీఉపసగ్ంహరతి- చ
తుర్థ్యాఽఽసమీక్షేత - అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధిశివాపతిభ్యస్సుమనాస్సువ
ర్చాః- జీవసూర్దేవకామాస్యోనాశంనోభవద్విపదేశంచతుష్పదే - కృత
ప్రాణాయామౌ- ఆవాభ్యాంకపూర్ణికర్తవ్యాని- ప్రజాశ్చోత్పాదయిత
వ్యాః- వధూవరౌసంకల్పయతః- అంగుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాంగుళ్యాద
ర్భంసంగృహ్యోత్తరేణ యజుషాతస్యాభ్రువో రంతరగ్ంసంమృజ్యప్రతీచీ
నం నిరస్యేత్- ఇదమహంయాత్వయిపతిఘ్న్యలక్ష్మీస్తాంనిర్దిశామి అపఉ
పస్ప్రిశ్య ప్రాష్టేఽమిత్తఉత్తరాంజపేత్ । జీవాగ్ంరుదంతివిమయంతే అ
ధ్వరేదీఘామనుప్రసితిందీధియుర్నరః । వామంపితృభ్యోయఇదగ్ంసమె
రిరేమయః పతిభ్యోజనయః పరిష్వజే । యుగ్మాన్త్సమవేతా న్మంత్రవతఉ
త్తరయా ద్భ్యః ప్రహిణుయాత్ । వ్యక్షుత్క్రూరముదచంత్వాప ఆస్యైబ్రా
హ్మణాన్ తస్నగ్ంహరంతు। అవీరఘ్నీరుదచంత్వాపః । ఉత్తరేణయ
జుషాతస్యా శ్శిరసిదర్భేణ్వంనిధాయ । అర్యమ్ణోఅగ్నింపరియంతు క్షిప్రం
ప్రతీక్షంతాగ్ శ్వశ్వోశ్రుదేవరశ్చ । తస్మిన్నుత్తరయాదక్షిణం యుగచ్ఛిద్రం
ప్రతిష్ఠాప్య।ఖేనసఃఖేరథఃఖేయుగస్యశచీపతే।అపాలామింద్రత్రిఃపూత్ర్వ్య
కరత్సూర్యవర్చసం। ఛిద్రేసువర్ణముత్తరయాంతర్ధాయ। శంతేహిరణ్య
గ్ంసముశంత్వాపశ్శంతే మేధీభవతుశంయుగస్యతృద్మ। శంతఆపశ్శతపవి
త్రాభవంత్వథాపత్యా తన్వగ్ంసగ్ంస్పృజస్వ। ఉత్తరాభిఃపంచభిస్స్నాప
యిత్వా । హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాఃప్రచక్రముహిత్వావద్య
మాపః। శతంపవిత్రావితతాహ్యాసుతాభిష్ట్వాదేవస్సవితాపునాతు। హిర
ణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాయాసుజాతః కశ్యపోయాస్వగ్నిః।యాఅగ్నిం
గర్భందధిరేసువర్ణాస్తాస్త ఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవంతు। యాసాగ్ంరాజావ
రుణోయాతి మధ్యేసత్యానృతేఅవపశ్యన్జనానాం । యాఅగ్నింగర్భందధి
రే సువర్ణాస్తాస్తఆపశ్శగ్గ్ స్యోనాభవంతు।యాసాందేవాదివిక్రృణ్వంతి భ

క్షుంయా అంతరిక్షేబహుధానివిష్టాః। యాఅగ్నింగర్భందధిరేసువర్ణాఃస్తా
స్త ఆపశ్శగ్గ్‌స్యోనాభవంతు। శివేనత్వాచక్షుషా పశ్యంత్వాపశ్శివయాత
న్వోపస్పృశంతుత్వచంతే। ఘృతశ్చ్యుతశ్శుచయోయాః పావకాస్తాస్త ఆప
శ్శగ్గ్‌స్యోనాభవంతు। సకృత్స్నాపయతి। ఉత్తరయాహతే నవాససాచ్ఛా
ద్య। పరిత్వాగిర్వణోగిర ఇమాభవంతువిశ్వతః। వృద్ధాయుమనువృద్ధయో
జుష్టాభవంతుజుష్టయః। ఆచమ్య। ఉత్తరయాయోక్త్రేణసన్నహ్యతి। ఆశా
సానాసౌమనసం ప్రజాగ్ంసౌభాగ్యంతనూం। అగ్నేరనువ్రతాభూత్వాస
న్నహ్యేసుకృతాయకం। ఉత్తరేణనాభింనిష్టర్క్యంగ్రంథింకృత్వా ప్రదక్షిణం
పర్యూహ్య దక్షిణేననాభిమవస్థాపయతి । మాంగల్యపూజాంకుర్యాత్ ।
మాంగళ్యతంతునానేన మమజీవనహేతునా। కంఠేబధ్నామిసుభగే త్వం
జీవశరదశ్శతం। మంగళసూత్రంబధ్వా- మాంగల్యధారణస్తు...తతఆర్ద్రా
క్షతారోపణంకుర్యాత్- తతఃకపిలావాచనంవరః ప॥ సావధ్యం జలాభ్యుప
స్తీర్య ద్విస్తండులానోప్యద్విరభిఘారయతి - పరాంజలావన్యః కుర్యాదేవం
వధ్వాంజలేరుపరిస్థాప్య। సోదకంకలశమాదాయ కపిలాగ్‌స్మారయంతు।
దక్షిణాఃపాంతుబహుదేయంచాస్తు। పుణ్యంవర్ధతాగ్ంశాంతిరస్తు। పుష్టి
రస్తు। తుష్టిరస్తు। వృద్ధిరస్త్వవిఘ్నమస్త్వాయుష్య మస్త్వారోగ్యమస్తు। స్వస్తి
శివంకర్మాఽస్తు। కర్మసమృద్ధిరస్తు। దంపత్యోస్సగ్రహేస నక్షత్రేసహాసో
మేనక్రియేతాగ్ంశాంతిరస్తు। ప్రజాపతిస్త్రియాంయశః। ముష్కయోర
దధాత్సపం। కామస్యతృప్తిమానందం। తస్యాగ్నేభాజయేహమా। మోదః
ప్రమోదఆనందః। ముష్కయోర్నిహితస్సపః। సృత్వేవకామస్యతృప్యాణి।
దక్షిణానాంప్రతిగ్రహే। మనసశ్చిత్తమాకూతిం। వాచస్సత్యమశీమహి। ప
శూనాగ్ంరూపమన్నస్య। యశశ్శ్రీశ్శ్రయతాంమయి। యథాహమస్యాఅ
తృపగ్గ్‌స్త్రియైపుమాన్। యథాస్త్రీతృప్యతిపుగ్ంసిప్రియేప్రియా। ఏవంభ
గస్యతృప్యాణి। యజ్ఞస్యకామ్యఃప్రియః। దదామీత్యగ్నిర్వదతి। తథేతివా
యురాహతత్। హంతేతిసత్యంచంద్రమాః। ఆదిత్యస్సత్యమోమితి। ఆపస్త
త్సత్యమాభరన్। యశోయజ్ఞస్యదక్షిణాం। ప్రజామేకామస్సమృధ్యతాం।
అన్యోన్యస్యగ్ం శిరః సితండులారోపణంకుర్యాత్। పూర్వంవరోవధ్వాశ్శిరసి

ప్రాపయేత్। ద్వితీయపర్యాయేవరస్యశిరసిపూర్వం ప్రాపయేత్ - తృతీయప ర్యాయేవధ్వాశ్శిరసిపూర్వం । చతుర్థే అన్యోన్యంయుగపత్ । ద్వితీయప ర్యాయే। పశవో మేకామస్సమృధ్యతాం । తృతీయపర్యాయే। యజ్ఞో మేకా మస్సమృధ్యతాం । తూష్ణీంచతుర్థం॥ శ్లో॥ విశ్వేత్తాతేత్యృచావుంసాంబ ధ్నీయాద్దక్షిణేకరే। అథవామకరేస్త్రీణాం బృహత్సామేతిమంత్రతః। సంక ల్పానంతరంతస్య ముఖ్యకాలఇతిస్మృతః । హస్తగ్రహణకాలేవా చతు ర్థ్యాంనిశిమోచయేత్ । ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థం వధ్వాసహపాణిగ్రహ ణాంగత్వేన ఆవయోఃరక్షార్థం రక్షాబంధనంకరిష్యే । విశ్వేత్తాతేసవనే షు ప్రవాచ్యాయాచకర్థమఘవన్నింద్రసున్వతే। పారావతంయత్పురుసం భృతం వస్వపావృణోస్స్వరభాయబుుషిబంధవే।తతః। బృహత్సామక్షత్రభృ ద్వృద్ధవృష్ణియం। త్రిష్టుభౌజశ్శుభితముగ్రవీరం । ఇంద్రస్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదంవా తేనసగరేణరక్ష- వధ్వావామకరేబధ్నాతి- బ్రహ్మగ్రంథిబ ధ్నాతి- అథైనాముత్తరయా దక్షిణేహస్తే గృహీత్వాగ్నిమభ్యానీయ। తూ ష్ణీందక్షిణహస్తేగృహీత్వా। పూషాత్వేతోనయతు హస్తగృహ్యాశ్వినే త్వా ప్రవహతాగ్ంరథేన- గృహాన్గచ్ఛగృహపత్నీయథాసోవశినీత్వం విదథమా వదాసి- అపరేణాగ్నింకటమాస్తీర్య తస్మిన్నుపవిశతఉత్తరోవరః - గృహ ప్రవేశహోమాత్పూర్వ ఉత్తరతోభవేత్తతో దక్షిణతోన్యత్రఫలదానం వినాశిషోరితి త్రికాండివచనాదిత రత్రదక్షిణతఏవస్యాత్। కృతప్రాణాయా మా। ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థం అనయానవోఢయా వధ్వాసహవివాహ ప్ర ధానహోమంకరిష్యే । ఆగ్నేరుపసమాధానాది పాత్రప్రయోగకాలే ॥ శ్లో ॥ వధ్వంజలింహోమవిధానదర్వీం ద్వితీయదర్వీంసహచాజ్యధాన్యా । ప్రోక్షార్థపాత్రేణసహప్రణీతా మిధ్మంచనిమ్యాస్సహలాజమశ్మా । పవి త్రకరణాద్యాజ్యభాగాంతే । వధూహస్తయోస్సాదనప్రోక్షణ తపనస మ్మార్జనానికరోతి। అథైనామాదితో ద్వాభ్యామభిమంత్రయేత । సోమః ప్రథమోవివిదే గంధర్వోవివిదఉత్తరః । తృతీయోఅగ్నిష్టే పతిస్తురీయస్తేమ నుష్యజాః। సోమోదదద్గంధర్వాయ గంధర్వోదదదగ్నయే। రయించపుత్రాం శ్చాదా దగ్నిర్మహ్యమథోఇమాం। ద్వాభ్యామసీనాం వధూమభిమం

త్యై - అథాస్యైదక్షిణేనసీచాహస్తేన దక్షిణముత్తానగ్ంహస్తం గృహ్ణీయా
ద్యదికామయేత స్త్రీరేవజనయేయమిత్యం గుళీరేవగృహ్ణీయా ద్యదికామ
యేతపుగ్ంసఏవజనయేయ మిత్యంగుష్ఠమేవ సోభీవాంగుష్ఠ మభీవలోమా
నిగృహ్ణాతి। గృహ్ణామిత ఇత్యేతాభిశ్చతసృభిః। గృహ్ణామితేసుప్రజాస్త్వా య
హస్తంమయాపత్యా జరదష్టిర్యథాసః। భగోఅర్యమాసవితాపురంధిర్మ
హ్యంత్వా దుర్గార్హపత్యాయదేవాః। తేహపూర్వేజనాసో యత్రపూ
ర్వవహోహితాః।మూర్ధన్వాన్యత్రసౌభ్రివఃపూర్వోదేవేభ్యఆతపత్
సరస్వతిప్రేదమ వవసుభగేవాజినీవతి। తాంత్వావిశ్వస్యభూతస్యప్రగాయా
మస్యగ్రతః।యఏతిప్రదిశస్సర్వాదిశోనుపవమానః।హిరణ్యహస్తఐరంమస్స
త్వా మన్మనసంకృణోతు। అంతేహస్తగ్రహణం। అథైనాముత్తరేణాగ్నిం
దక్షిణేనపదాప్రాచీముదీచీంవాదిశమభిప్రక్రమయత్యేకమిషఇతిసఖేతి సప్త
మేపదేజపతి। ఏకమిషేవిష్ణుస్త్వాన్వేతు। ద్వేఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు।త్రీణివ్ర
తాయవిష్ణుస్త్వాన్వేతు-చత్వారిమాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు।పంచపశు
భ్యోవిష్ణుస్త్వాన్వేతు। షడృతుభ్యోవిష్ణుస్త్వాన్వేతు। సప్తసప్తభ్యోహోత్రా
భ్యోవిష్ణుస్త్వాన్వేతు।సఖాసప్తపదాభవసఖాయౌసప్తపదాబభూవ సఖ్యం
తేగమేయగ్ం సఖ్యాత్తేమాయోషగ్ంసఖ్యాన్మేమాయోష్ఠాః స్సమయావసం
కల్పావహైసంప్రియారోచిష్ణూ సుమనస్యమానావిషమూర్జమభిసంవసా
నాసంనౌమనాగ్ంసిసంవ్రతా సముచిత్తాన్యాకరం। సాత్వమస్యమూహమ
మూహమస్మిసాత్వంద్యౌ రహంపృథివీత్వగ్ంరేతోహగ్ం రేతోభృత్త్వంమ
నోహమస్మి వాక్త్వగ్ంసామాహమస్మ్యృక్త్వగ్ం సామామనువ్రతాభ
వ। పుగ్ంసేపుత్రాయవేత్తవై శ్రియైపుత్రాయవేత్తవఏహి సూనృతేసఖేతి
సప్తమేపదేజపతి। ప్రాగ్ఘోమాత్పత్నీదక్షిణమగ్నింకృత్వా యథాస్థానముప
విశ్యాన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్జుహోతి। సోమాయజనివిదేస్వా
హేత్యేతైః ప్రతిమంత్రగ్ం షోడశాజ్యాహుతీర్హుత్వా। సోమాయజనివి
దేస్వాహా। సోమాయజనివిదఇదం। గంధర్వాయజనివిదేస్వాహా। గంధర్వా
యజనివిదఇదం। అగ్నయేజనివిదేస్వాహా। అగ్నయేజనివిదఇదం। కన్యలాపి
తృభ్యోయతీ పతిలోకమవదీక్షామదాస్థస్వాహా। వధ్వై వసూర్యాయాఇదం।

ప్రేతోముంచామి నాముతస్సుబద్ధామముతస్కరత్ । యథేయమింద్రమీఢ్వ
స్సుపుత్రాసుభగాసతి స్వాహా । ఇంద్రాయమీఢుష ఇదం । ఇమాంత్వమింద్ర
మీఢ్వస్సుపుత్రాగ్ంసుభగాంకృణు దశాస్యాంపుత్రానాధేహిపతి మేకాద
శంకృధి స్వాహా। ఇంద్రాయమీఢుష ఇదం। అగ్నిరైతుప్రథమో దేవతానా
గ్ం సోస్యైప్రజాం ముంచతుమృత్యుపాశాత్। తదయగ్ంరాజవరుణోను
మన్యతాం యథేయగ్గ్ స్త్రీపౌత్రమఘంనరోదాత్స్వాహా । అగ్నివరుణా
భ్యామిదం। ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యైనయతుదీ
ర్ఘమాయుః। అశూన్యోపస్థాజీవతామస్తుమాతా పౌత్రమానందమభి ప్ర
బుధ్యతామియగ్గ్ స్వాహా। అగ్నయే గార్హపత్యాయేదం। మాతే గృహేని
శి ఘోషఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యస్సంవిశంతు। మాత్వంవికేశ్యురఆవధిష్ఠా
జీవపత్నీపతిలోకే విరాజపశ్యంతీ ప్రజాగ్ంసుమనస్యమానాగ్ స్వాహా।
వధ్వై సూర్యాయా ఇదం।ద్యౌస్తే పృష్ఠగ్ం రక్షతువాయురూరూ అశ్వినౌచ
స్తనంధయం తగ్ంసవితాభిరక్షతు । ఆవాససః పరిధానా ద్బృహస్పతిర్వి
శ్వేదేవా అభిరక్షంతుపశ్చాత్స్వాహా । ద్యావాపృథివీసవితృబృహస్పతి వి
శ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇదం । అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుంపాప్మానముతవాఘం ।
శీర్ష్ణస్స్రజమివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముంచామిపాశగ్గ్ స్వాహా। వధ్వై
సూర్యాయా ఇదం । ఇమం మే వరుణ... కేస్వాహా। వరుణాయేదం । తత్వా
యామి- మోషీః స్వాహా! వరుణాయేదం । త్వంనో అగ్నే... ముముగ్ధ్యస్మ
త్స్వాహా। అగ్నివరుణాభ్యామిదం। సత్వంనో అగ్నే... ఏధిస్వాహా। అగ్ని
వరుణాభ్యామిదం । త్వమగ్నే అయాస్యయాసన్మనసాహితః । అయాసహ
వ్యమూహిషె యానోధేహి భేషజగ్గ్ స్వాహా।అయసేగ్నయ ఇదం। అథై
నాముత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేనపదా శ్మాన మాస్థాపయత్యాతిష్ఠేతి । ఆతిష్ఠే
మమశ్మానమశ్మేవత్వగ్గ్ స్థిరాభవ । అభితిష్ఠ పృతన్యత స్సహస్వపృతనాయ
తః । అథాస్యా అంజలావుపస్తీర్య ద్విర్లాజానోప్యాభిఘారయతి । తస్యా
స్సోదరోలాజానావపతీత్యేకే జుహోతీయంనారీతి । త్రిర్జుహ్వదగ్నౌనాం।
ఇయంనార్యుపబ్రూతె కల్పాన్యావపంతికా । దీర్ఘాయురస్తుమే పతి జీవా
వాతుశ్శరదశ్శతగ్గ్ స్వాహా। వధ్వా ఇదం।ఉత్తరాభి స్తిసృభిః ప్రదక్షిణమగ్నిం

కృత్వా శ్మానమాస్థాపయతి యథాపురస్తాత్ । తుభ్యమగ్రే పర్యవహన్
త్సూర్యాం వహతునాసహ । పునః పతిభ్యో జాయాందా అగ్నే ప్రజయా స
హ। పునః పత్నీమగ్నిరదా దాయుషా సహవర్చసా దీర్ఘాయురస్యాయః
పతిస్సఏతుశరదశ్శతం। విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతి
గాహేమహిద్విషః। ఆతిష్ఠేమమశ్మాన... పృతనాయతః। హోమశ్చోత్తర
యా పునః పరిక్రమణమాస్థాపనం। అస్యా అంజలావుపస్తీర్య। ద్విర్లాజానో
ప్యాభిఘార్య। అర్యమణంనుదేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । సఇమాందేవో అ
ధ్వరః ప్రేతోముంచాతి నాముతస్సుబద్ధామ ముతస్కరత్స్వాహా। అర్యమ్ణ
ఇదం। తుభ్యమగ్రే... మహిద్విషః।ఆతిష్ఠేమమ... పృతనాయతః। హోమ
శ్చోత్తరయా పునః పరిక్రమణం । వధ్వాంజలావుపస్తీర్య ద్విర్లాజానోప్యా
భిఘార్య । త్వమర్యమా భవసియత్కనీనాం నామస్వధావత్స్వర్యంబిభర్షి।
అంజంతివృక్షగ్ంసుధితం నగోభిర్యద్దంపతీ సమనసాకృణోషిస్వాహా। అర్య
మ్ణ ఇదం। తుభ్యమగ్రేపర్యవహన్ త్సూ గాహేమహిద్విషః। జయాది ప్రతిప
ద్యతే పరిషేచనాంతం కృత్వోత్తరాభ్యాం యోక్త్రం విముచ్య। ప్రత్వాముం
చామివరుణస్య పాశాద్యేన త్వా బధ్నాత్సవితా సుకేత । ధాతుశ్చయోనౌ
సుకృతస్యలోకే స్యోనం తే సహపత్యాకరోమి। ఇమం విష్యామివరుణస్యపా
శం యమబధ్నీతసవితా సుశేవః । ధాతుశ్చయోనౌ సుకృతస్యలోకే రిష్టాం
త్వా సహపత్యాకృణోమి। తాం తతః ప్రవాహయేత్ప్రివాహరయేత్సమో
హైత్యేతమగ్నిమనుహరంతి। నిత్యోధార్యోనుగతో మంథ్యశ్శ్రోత్రియాగారా
ద్వాహార్య ఉపవాసశ్చాన్యతరస్యభార్యాయాః పత్యుర్వానుగతేపివోత్తర
యా జుహుయాన్నోపవసేత్। పత్న్యైసహప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ
సంకీర్త్య । ఏవంగుణ... తిథౌ శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం అనుగతస్యాగ్నేః
పునస్సంధానాఖ్యం కర్మ కరిష్యే। స్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్ని ప్రతిష్ఠాపనం కృ
త్వా లంకృత్యపరిస్తీర్యోత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్ త్సగ్ స్తీర్య ద్వంద్వం న్యంచి
పాత్రాణి ప్రయునక్తి। దర్వీమాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీమితరదర్వీమితి। పవిత్రక
రణాద్యాజ్య సగ్ంస్కారాంతే ఽది అతేనుమన్యస్వేత్యాదిభిః పరిషిచ్యచతు
ర్గృహీతం గృహీత్వా న్వారబ్ధాయాం।అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ సత్య

మిత్వమయాఽసి । అయసా మనసా ధృతో యసా హవ్యమూహిషే యానో
ధేహి భేషజగ్ం స్వాహా। అయసేఽగ్నయ ఇదం। పాకయజ్ఞవ్రతలోప ప్రాయ
శ్చిత్తార్థం సప్తహోతారం హోష్యామి । మహాహవిర్హోతా । సత్య
హవిరధ్వర్యుః। అచ్యుతపాజా అగ్నీత్। అచ్యుతమనా ఉపవక్తా। అనాధృష్య
శ్చాప్రతిధృష్యశ్చ యజ్ఞస్యాభిగరౌ। అయాస్య ఉద్గాతా। వాచస్పతే హృద్వి
ధే నామన్ । విధేమ తే నామ। విధేస్త్వమస్మాకం నామ । వాచస్పతిస్సోమమ
పాత్। మాదైవ్యస్తంతుశ్ఛేది మా మనుష్యః। నమో దివే। నమః పృథివ్యై స్వా
హా। వాచస్పతయే బ్రహ్మణ ఇదం। సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం భూర్భువస్సువ
స్స్వాహా। ప్రజాపతయ ఇదం। ఆదితేస్వ...ప్రాసావీః। నష్టాపహృతయో
రిదమేవ॥ శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్తేషు హోమేషు చతుష్పాత్రవిధానతః। నాఘా
రౌ చక్షుషీ చైవ ప్రణీతిర్ధ్మం వినాకృతం। నాఘారౌ నాజ్యభాగౌ చ న చేధ్మం న
జయాదయః। చతుష్పాత్రప్రయోగే తు నిశ్చిత్యోక్తం కపర్దినా...ఉత్తరా
రథస్యోత్తంభనీ। సత్యేనోత్తభితా భూమిః సూర్యేణోత్తభితా ద్యౌః। ఋతే
నాదిత్యాస్తిష్ఠంతి దివి సోమో అధిశ్రితః । వాహావుత్తరాభ్యాం యాన క్తిద
క్షిణమగ్రె। యుంజంతి బ్రధ్నమరుషం చరంతం పరితస్థుషః। రోచంతే రోచ
నా దివి । యోగేయోగే తవస్తరం వాజేవాజే హవామహే । సఖాయ ఇంద్ర
మూతయే। ఆరోహంతీ ముత్తరాభిరభిమంత్రయతే । సుకిగ్ంశుకగ్ంశల్మలిం
విశ్వరూపగ్ం హిరణ్యవర్ణగ్ం సువృతగ్ం సుచక్రం। ఆరోహ వధ్వమృత
స్య లోకగ్ం స్యోనం పత్యే వహతుం కృణుష్వ। ఉదుత్తరమారోహంతీ వ్యస్యం
తీ పృతన్యతః। మూర్ధానం పత్యురారోహ ప్రజయా చ విరాడ్భవ। సంమ్రా
జ్ఞీ శ్వశురే భవ సమ్రాజ్ఞీ శ్వశ్ర్వాం భవ। ననాందరి సమ్రాజ్ఞీ భవ సమ్రాజ్ఞీ
అధి దేవృషు। స్నుషాణాగ్ం శ్వశురాణాం ప్రజాయాశ్చ ధనస్య చ। పతీనాం చ
దేవృణాం చ సజాతానాం విరాడ్భవ । తిసృభిర్వధూమభిమంత్ర్య । సూ
త్రేవత్మనోర్వ్యవస్తృణాత్యుత్తరయా నీలం దక్షిణస్యాం । లోహితము
త్తరస్యాం । నీలలోహితే భవతః కృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే । ఏధంతే స్యా జ్ఞాత
యః పతిర్బంధేషు బధ్యతే। ఉత్తరాభిరభియాతి। యే వధ్వశ్చంద్రం వహతుం
యక్ష్మా యంతి జనాగ్ం అను । పునస్తాన్ యజ్ఞియా దేవా నయంతు యత ఆగ

తాః। మావిదన్పరిపంథినో యఆసీదంతిదంపతీ। సుగేభిర్దుర్గమతీతా మ
పద్రాంత్వరాతయః। సుగంపంథానమారుక్ష మరిష్టగ్ స్వస్తివాహనం। య
స్మిన్వీరోనరిష్యత్య న్యేషాంవిందతేవసు। తీర్థస్థాణుచతుష్పథ వ్యతిక్రమే
చోత్తరాంజపేత్ । తామందసానామనుషోదురోణ ఆధత్తగ్ంరయిందశవీ
రంపచస్యావె । కృతంతీర్థగ్ంసుప్రపాణగ్ం శుభస్పతీస్థాణుంపథేష్ఠామప
దుర్మతిగ్ంహాతం । నావముత్తరయాను మంత్రయతె । అయంనోమహ్యాః
పారగ్గ్ స్వస్తినేషద్వనస్పతిః । సీరానస్సుతరాభవ దీర్ఘాయుత్వాయవర్చ
సే। నచనావ్యాగ్ స్తరతీవధూః పశ్యేత్తీర్త్వోత్తరాంజపేత్ । అస్యపారె
నిరృర్థస్యజీవాజ్యోతిరశీమహి । మహ్యాఇంద్రస్స్వస్తయె । శ్మశానాదివ్య
తిక్రమే భాండేరథేవారిష్టేగ్నే రుపసమాధానా ద్వ్యాజ్యభాగాంతేన్వార
బ్ధాయా ముత్తరాఆహుతీర్హుత్వా । యదృతేచిధభిశ్రిషః పురాజర్తృ
భ్యఆతృదః । సంధాతాసంధిం మఘవాపురోవసు ర్నిష్కర్తావిహ్రుతం
పునస్స్వాహా । మఘవతఇదం । ఇడామగ్నేపురుదగ్ం సగ్ంసనింగోశ్శశ్వ
త్తమగ్ం హవమానాయసాధ। స్యాన్నస్సూనుస్తనయో విజావాగ్నేసాతె
సుమతిర్భూత్వస్మేస్వాహా । అగ్నయఇదం। ఇమంమేవరుణ...రాచకేస్వా
హా। వరుణాయేదం।తత్వాయామి...ప్రమోషీస్స్వాహా। వరుణాయేదం।
త్వంనోఅగ్నే...ముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా - అగ్నీవరుణాభ్యామిదం। సత్వం
నో...ఏధిస్వాహా। అగ్నీవరుణాభ్యామిదం। త్వమగ్నెఅయాస్య...భేషజగ్ం
స్వాహా।అయసేగ్నయఇదం- జయాదిప్రతిపద్యతే సరిషేచనాంతంకరోతి-
క్షీరిణామన్యేషాంవా లక్ష్మణ్యానాంవృక్షాణాం నదీనాంధన్వనాంచ వ్యతి
క్రమఉత్తరే యథాలింగంజపేత్ - యేగంధర్వా అప్సరసశ్చదేవీ రేషువృ
క్షేషువానస్పత్యే ష్వాసతెశివాస్తే ఆస్యైవధ్వైభవంతు మాహిగ్ంసిష
ర్వహంతుమూహ్యామానాం - యాఓషధయో యానద్యోయానిధన్వానియేవ
నా - తేత్వావధుప్రజావతీం ప్రత్వాముంచంత్వగ్ంహసః - గృహానుత్తర
యాసంకాశయతి - సంకాశయామివహతుం బ్రహ్మణాగృహై రఘోరేణ
చక్షుషామైత్రేణ - పర్యాణద్ధంవిశ్వరూపం యదస్యాగ్ స్యోనంపతిభ్యస్సవి
తాకృణోతుతత్ - వాహావుత్తరాభ్యాం విముంచతిదక్షిణమగ్రే - ఆవామ

గర్భత్సుమతిర్వాజినీవసూన్యశ్వినాహృత్సు కామాగ్ంఅయాగ్ంసత। అఘో
రచక్షు... తంగోపామిథునాశుభస్పతీప్రియాఅర్యమ్ణోదుర్యాగ్ంఅశీమహి।అయంనో
దేవస్సవితాబృహస్పతిరింద్రాగ్నీమిత్రావరుణాస్వస్తయే।త్వష్టావిష్ణుః ప్రజ
యాసగ్ంరరాణఃకామఆయాతంకామాయత్వావిముంచతు। లోహితంచ
ర్మానడుహంప్రాచీనగ్రీవముత్తరలోమమధ్యేగారస్యోత్తరయాస్తీర్య।శర్మవ
ర్మేదమాహరాస్యైనార్యాఉపస్తిరే। సినీవాలిప్రజాయతామియంభగస్యసు
మతావసత్।గృహాన్ప్రపాదయన్నుత్తరాంవాచయతి। గృహాన్భద్రాన్త్సు
మనసఃప్రపద్యేవీరఘ్నీవీరవతస్సువీరాన్।ఇరాంవహతోఘృతముక్షమాణా
స్తేష్వహగ్ంసుమనాస్సంవిశామి సాచపరశ్చదక్షిణేనపదానచదేహళీమభితి
ష్ఠత్యుత్తరపూర్వదేశేగారస్య। వరపశ్చాద్దక్షిణోత్తరావుపవిశతఃప్రాగా
నాయమ్య।ఏవం...ప్రీత్యర్థం।అనయానవోఢయావధ్వాసహ।వివాహగృహ
ప్రవేశహోమంకరిష్యే।అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేన్వారబ్ధా
యామุత్తరాఆహుతీర్జుహోతి। ఆగన్గోష్ఠంమహిషీగోభిరశ్వైరాయుష్మ
త్పత్నీప్రజయాస్వర్విత్।బహ్వీంప్రజాంజనయంతీసురత్నేమమగ్నిగ్ంశతహి
మాస్సపర్యాత్స్వాహా।అగ్నయఇదం।అయమగ్నిర్గృహపతిస్సుసగ్ంసత్పు
ష్టివర్ధనః।యథాభగస్యాభ్యాందధద్రయింపుష్టిమథోప్రజాగ్ంస్వాహా। అగ్న
యేగృహపతయఇదం।ప్రజాయాఅభ్యాంప్రజాపతఇంద్రాగ్నీశర్మయచ్ఛతం
యథైనయోర్నప్రమీయాతా ఉభయోర్జీవతోఃప్రజాస్వాహా। ఇంద్రాగ్ని
భ్యామిదం।తేనభూతేనహవిషాయమాప్యాయతాంపునః। జాయాంయామ
స్మాఆవాక్షుస్తాగ్ంరసేనాభివర్ధతాగ్ంస్వాహా।ఇంద్రాగ్నిభ్యామిదం। అభివ
ర్ధతాంపయసాభిరాష్ట్రేణవర్ధతాం। రయ్యాసహస్రపోషసేమౌస్తామనపె
క్షితౌస్వాహా।ఇంద్రాగ్నిభ్యామిదం।ఇహైవస్తంమావియోష్టంవిశ్వమాయు
ర్వ్యశ్నుతం।మహ్యాఇంద్రస్స్వస్తయేస్వాహా।ఇంద్రాయేదం।ధ్రువైధిపోష్యా
మయిమహ్యంత్వాదాద్బృహస్పతిః। మయాపత్యాప్రజావతీసంజీవశరదశ్శతం
గ్స్వాహా।బృహస్పతయఇదం।త్వష్టాజాయామజనయత్త్వష్టాస్యైత్వాంప
తిం।త్వష్టాసహస్రమాయూగ్ంషిదీర్ఘమాయుఃకృణోతువాగ్ంస్వాహా। త్వ
ష్ట్రఇదం।ఇమంమేవరుణ...చకేస్వాహా।వరుణాయేదం।తత్వాయామి...

ప్రమోషీస్స్వాహా।వరుణాయేదం।త్వన్నో అగ్నే...ముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా।అ
గ్నీవరుణాభ్యామిదం।సత్వన్నో...ఏధిస్వాహా।అగ్నీవరుణాభ్యామిదం। త్వ
మగ్నే...భేషజగ్ం స్వాహా । అయసేఽగ్నయ ఇదం। ప్రతిమంత్రంత్రయోదశా
జ్యాహుతీర్హుత్వా పాప్తసమిధమిధ్మసన్నహనంచాగ్నౌప్రహృత్య । జయాది
ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతంకృత్వోత్తరయాచర్మణ్యుపవిశత ఉత్తరోవరః।ఇ
హగావఃప్రజాయధ్వమిహాశ్వా ఇహపూరుషాః। ఇహోసహస్రదక్షిణోరా
యస్పోషోనిషీదతు। అథాస్యాః పుగ్ంస్వోర్జీవపుత్రాయాః పుత్రమంక ఉత్తర
యోపవేశ్య। సోమేనాదిత్యాబలినస్సోమేనపృథివీదృఢా। అథోనక్షత్రాణా
మేషాముపస్థేసోమఆధితః।తస్మైఫలాన్యుత్తరేణయజుషాప్రదాయ । ప్రస్వ
స్థః ప్రేయంప్రజయాభువనేశోచేష్ట । ఉత్తరేజపిత్వా వాచంయచ్ఛత ఆనక్ష
త్రేభ్యః । ఇహప్రియంప్రజయాతేసమృధ్యతామస్మిన్గృహేగార్హపత్యాయ
జాగృహి।ఏనాపత్యాతన్వగ్ంసగ్ంస్పృజస్వాథాజీవ్రీవిదథమావదాసి।సుమం
గలీరియంవధూరిమాగ్ంసమేతపశ్యత। సౌభాగ్యమస్యైదత్వాయాథాస్తం
విపరేతన। ఉదితేషునక్షత్రేషుప్రాచీముదీచీంవాదిశముపనిష్క్రమ్యోత్తరా
భ్యాంయథాలింగంధ్రువమరుంధతీంచదర్శయతి। ధ్రువక్షితిర్ధ్రువయోనిర్ధ్రువ
మసిధ్రువతస్స్థితం।త్వంనక్షత్రాణాంమేధ్యసిసమాపాహిపృతన్యతః।వరం
ధ్రువందర్శయతి।సప్తఋషయః ప్రథమాంకృత్తికానామరుంధతీం యద్ధ్రువ
తాగ్ంహనిన్యుః షట్కృత్తికాముఖ్యయోగంవహంతీ యమస్మాకమేధత్వష్ట
మీ।।వధూమరుంధతీంచదర్శయతి।।ఇతిగృహప్రవేశహోమః।। *

—(*) స్థాలీపాకప్రారంభః. (*)—

అథైవావ్యాగ్నేయేనస్థాలీపాకేనయాజయతి। పత్న్యైసహప్రా
ణానాయమ్య...ఏవంగుణ। ప్రీత్యర్థంఏనాంవధూమాగ్నేయేనస్థాలీపాకేన
యాజయిష్యే।ఇతిసంకల్ప్య।ఏనాంయజ్ఞపదామాగ్నేయేనేతివా।అగ్నయేజు
ష్టంనిర్వపామి।అగ్నయేస్విష్టకృతేజుష్టంనిర్వపామి । అగ్నయేజుష్టగ్ంసవ
పామి। అగ్నయేస్విష్టకృతేజుష్టగ్ంసవపామి। అగ్నయేజుష్టంప్రోక్షామి।అ
గ్నయేస్విష్టకృతేజుష్టంప్రోక్షామి। అగ్నయేజుష్టమధివపామి। అగ్నయేస్విష్టకృ
తేజుష్టమధివపామి। పత్న్యవహంతిచరుగ్గ్ంశ్రపయిత్వాభిఘార్యప్రాచీనము

దీచీనంవో ద్వావస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాం
తేన్వారబ్ధాయాగ్ స్థాలీపాకాజ్జుహోతి । సకృదుపస్తరణాభిఘారణేద్వ్యవ
దానం।దర్వ్యాముపస్తీర్య। హవిషోమధ్యాదంగుష్ఠపర్వమాత్రమవదానంతి
రశ్చీనమవద్యతి। పూర్వార్థాద్ద్వితీయమనూచీనం । పంచావత్తినః పశ్చార్థా
త్తృతీయంఅభిఘార్యహవిః ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నిర్దేవతాస్వాహాకారః ప్ర
ధానః।అగ్నయేస్వాహా।ఆఘారసంభేదేజుహోతి।అగ్నయఇదం। అపివాస
కృదుపహృత్యజుహుయాత్। నతుపూర్వవచ్చతురవత్తంపంచావత్తంవా।అ
గ్నిస్స్విష్టకృద్ద్వితీయః । దర్వ్యాముపస్తీర్యఉత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్టకృతేవ
దాయద్విరభిఘార్యనహవిః ప్రత్యభిఘారయతి। సకృదుపస్తరణావదానేద్విర
భిఘారణం।మధ్యాత్పూర్వస్యావదానంమధ్యేహోమః । ఉత్తరార్థాదుత్తర
స్యోత్తరార్ధపూర్వార్ధే।అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా।అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం
ఇధ్మసన్నహనాన్యద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌప్రహరతి। రుద్రాయతంతిచరామే
దం।అపఉపస్పృశ్య। ఏతత్కర్మసమృధ్యర్థంప్రాజాపత్యహోమంకరిష్యే।
ప్రజాపతేనత్వ...రయీణాగ్ స్వాహా।ప్రజాపతయఇదం। భూస్స్వాహా।అ
గ్నయఇదం।భువస్స్వాహా।వాయవఇదం।సువస్స్వాహా।సూర్యాయేదం।భూ
ర్భువస్సువస్స్వాహా।ప్రజాపతయఇదం। లేపయోః ప్రస్తరవత్తూష్ణీంబర్హిరక్త్వా
గ్నౌప్రహరతి॥ (శ్లో॥ దర్వ్యామనక్త్యగ్రమథరస్యాంమధ్యంసమూలంత్రిరి
హాపివాద్విః । పక్షేద్వితీయేసకృదేవమూలం ద్వితీయదర్వ్యామితరచ్చద
ర్వ్యాం। అక్త్వోపనీయాక్తతృణంనిధాయదర్వ్యాంప్రతిష్ఠాప్యకరద్వయేన।
నిరస్తసవ్యః ప్రహరేత్ప్రహృత్యత్రిరత్రచోద్రుత్యతృణప్రహారః। నిర్దేశనంచా
గ్న్యభిమంత్రణంచభూమౌనివిష్టః పరిధిప్రహారః । సంస్రావహోమాంతమ
మంత్రకంస్యాత్పాత్రప్రయుక్తంతృణమత్రబర్హిః॥) దర్వ్యాపరిధీనక్తిపా
త్రప్రయుక్తదర్భాగ్రాణిదర్వ్యామభ్యజ్య। స్రువేమధ్యమూలేఅనక్తి। మూ
లాంజనేదక్షిణంపాణిమధఃకుర్యాత్। ఏవంత్రిః। కించిత్తృణమపాదాయప్ర
జ్ఞాతంనిధాయ। పాణిభ్యాందర్వ్యాంప్రతిష్ఠాప్యహుతదేవతాఉద్దిశ్యాగ్నౌ
ప్రహృత్య।ప్రజాపతయఇదం।ఇంద్రాయేదం।అగ్నయఇదం।సోమాయేదం।
అగ్నయఇదం।అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం। అంజలినాత్రిరుద్రుత్యతృణంప్రహార

తి। త్రిరంగుళ్యానిర్దిశ్య। ఏతత్ । ఏతత్ । ఏతత్ । అగ్నిమభిమంత్ర్యభూమిముపస్పృ శేత్ । మధ్యమపరిధింప్రహృత్య ఇతరౌ ప్రహరేత్ ఉత్తరార్ధ్యస్యాగ్రమంగారే ష్వాపోహతి। పరిధీనభిమంత్ర్య। ఆఘార సమిధౌ ప్రహరతి। నర్వ్యామితరదర్వ్య గ్రమవధాయసగ్గ్రావేణాభిజుహోతి । వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యస్సగ్గ్రావభాగేభ్య ఇదం। అస్మిన్వృక్ష తేకర్మణీత్యాది। సిద్ధముత్తరంపరిషేచనం। త తః ప్రణీతావిమోకోపి । తేనసర్పిష్మతాబ్రాహ్మణంభోజయేద్యోస్యాపచిత స్తస్మాఋషభందదాతి ****** ఏవమత ఊర్ధ్వందర్శపౌర్ణమాసౌ పౌర్ణమాసీ తాభ్యాంపర్వసు కార్యాః పూర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే । ఆగ్నేయస్థాలీపాకా దూర్ధ్వంయత్పర్వాగచ్ఛతితస్మిన్ ఉపక్రమః। పౌర్ణమాస్యామేవపంచదశ్యాం ప్రాతఃకాలేకృతప్రాణాయామః। దేశకాలౌసంకీర్త్య। ఏవంవిశిష్టే... ప్రీత్య ర్థంపౌర్ణమాసేనాగ్నేయేనస్థాలీపాకేనశ్వోయాజయిష్యే। సర్వమాగ్నేయ స్థలీపాకవత్ । వృషభదానంనాస్తి। పూర్ణపాత్రస్తుదక్షిణేత్యేకే। ఆగ్నేయస్థా లీపాకానంతరమౌపాసనహోమః। సాయంప్రాతరతఊర్ధ్వగ్ంహస్తేనైతే ఆహుతీతండులైర్యవైర్వాజుహుయాత్। స్థాలీపాకవద్దైవతగ్ం సౌరీపూ ర్వాహుతిః। ప్రాతరిత్యేకఉభయతః। పరిషేచనంయథాపురస్తాత్। అస్యప్ర యోగః। ప్రాణానాయమ్య ఏవం... ప్రీత్యర్థంఅనయానవోఢయావధ్వాసహ ఔపాసనమారప్స్యే। తేనయావజ్జీవంహోష్యామీత్యుభయోస్సంకల్పః। పు నః ప్రాణానాయమ్య। ఏవంగుణ... ప్రీత్యర్థంసాయమౌపాసనంతండులైర్హో ష్యామి * భూర్భువస్సువరోమ్। అగ్నిమిధ్వా। చత్వారి... ఆవివేశ। సప్తహ స్త... హుతాశనం। ఏషహి... విశ్వతోముఖః। ప్రాఙ్ముఖాగ్నే... జాతవేద సేనమః। అదితేను... ప్రసువ। అగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదం। మధ్యేగ్నౌజు హోతి। అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం। అగ్నేరుత్తర పూర్వదేశేజుహోతి। అదితేన్వ... ప్రసవీః అగ్నేత్వంనోఅంతమః... అఘా యుతస్సమస్మాత్। హోమసాద్గుణ్యార్థమనాజ్ఞాతత్రయమంత్రజపంకరిష్యే। అనాజ్ఞాతం... యజాతి । అనేనసాయమౌపాసనహోమేన జపేనచభగ వాన్ సర్వాత్మకః శ్రీయజ్ఞేశ్వరస్సుప్రీణాతు। స్వస్తిశ్రద్ధాం... హవ్యావాహ

* అత్రహోమద్రవ్యదానంసర్వత్రకుర్వంతి-జౌత్తరీయాస్తున.

న।చతుస్సాగర... అహంభో అభివాదయే। అగ్నేనయేతిప్రదక్షిణనమస్కా-
రాన్ కుర్యాత్ । అగ్నేనయసుపథారాయే అస్మాన్విశ్వాని దేవవయునానివి
ద్వాన్। యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతేనమ ఉక్తింవిధేమ।
ప్రవశ్శుక్రాయభానవేభరధ్వంహవ్యంమతించాగ్నయేసుపూతం । యోదై
వ్యానిమానుషాజనూగ్ంష్యంతర్విశ్వానివిద్మనాజిగాతి । అచ్ఛాగిరోమతయో
దేవయంతీరగ్నింయంతిద్రవిణంభిక్షమాణాః। సుసంద్రృశగ్ంసుప్రతీకగ్గ్స్వంచ
గ్ంహవ్యవాహమరతింమానుషాణాం। అగ్నేత్వమస్మద్యుయోధ్యమీవాఅన
గ్నిత్రా అభ్యమంతకృష్టీః। పునరస్మభ్యగ్ంసువితాయదేవక్షాంవిశ్వేభిరజరేభి
ర్యజత్ర। అగ్నేత్వంపారయానవ్యో అస్మాన్స్వస్తిభిరతిదుర్గాణివిశ్వా। పూశ్చ
పృథ్వీబహులానఉర్వీభవాతోకాయతనయాయశంయోః। ప్రకారవోమనునా
వచ్యమానా దేవద్రీచీంనయథ దేవయంతః। దక్షిణావాడ్వాజినీప్రాచ్యేతిహ
విర్భరంత్యగ్నయే ఘృతాచి నమస్తే గార్హపత్యాయ నమస్తేదక్షిణాగ్నయే।న
మఆహవనీయాయమహావేద్యైనమోనమః। కాండద్వయోపపాద్యాయకర్మ
బ్రహ్మస్వరూపిణే।స్వర్గాపవర్గరూపాయ యజ్ఞేశాయనమోనమః। యజ్ఞేశా
చ్యుతగోవిందమాధవానంతకేశవ। కృష్ణవిష్ణోహృషీకేశవాసుదేవనమోస్తు
తే॥సకృత్తేఅగ్నేనమః।ద్విస్తేనమః।త్రిస్తేనమః।చతుస్తేనమః। పంచకృత్వస్తేన
మః।దశకృత్వస్తేనమః శతకృత్వస్తేనమః।సహస్రకృత్వస్తేనమః। ఆసహస్రకృ
త్వస్తేనమః- అపరిమితకృత్వస్తేనమః। నమస్తేఅస్తుమామాహిగ్ంసీః అహంప
రస్తాదహమవస్తాదహంజ్యోతిషావితమోవవార।యదంతరిక్షంతదుమేపితా
భూదహగ్ం సూర్యముభయతోదదర్శాహంభూయాసముత్తమస్సమానా
నాం।నృణాఅస్మిన్ననృణాః పరస్మిగ్గ్స్తృతీయేలోకేఅనృణాస్యామ।యేదేవ
యానాఉతపితృయాణాస్సర్వాన్పథోనృణాఅక్షీయేమ। సర్వప్రజాంమేగో
పాయ...మాసగ్ంస్పృజామసి।సంతతశ్రీరస్తు।సమస్తమంగళానిభవంతు।ని
త్యశ్రీరస్తు।నిత్యమంగళానిభవంతు।సత్కర్మకుర్వతాం...మహర్షయః అప
రాధసహస్రాణి...యజ్ఞేశ్వర। ఏవమేవప్రాతరౌపాసనం। ప్రాణానాయ
మ్య।ప్రాతరౌపాసనంతంత్రేణహోష్యామి।ఇతిసంకల్ప్య।(అగ్నయేస్వాహే
త్యేకే।సూర్యాయస్వాహేత్యన్యే)అన్యత్సమానమ్।ఔపాసనకాలాతీతశ్చే

త్ భూర్భువస్సువస్స్వాహేతిప్రాయశ్చిత్తహోమంకర్తవ్యం।(తదుక్తం।శ్లో
కాస్త్వేషుకర్మస్వపరాధదృష్టావబ్రాహ్మణోక్తేషుసునిష్కృతిస్స్యాత్ । ఏ
కాహుతిర్వ్యాహృతిభిర్హుతాసాస్మార్తేష్వనాదేశఇహాఽసుయామః)స్వకాలే
నారబ్ధానాంతుపాకయజ్ఞానాంసర్వప్రాయశ్చిత్తంహుత్వాచారంభః। కేచి
త్పాకయజ్ఞానాంస్వకాలేష్వనారంభే ఆరబ్ధానాంచాకరణే గౌణకాలాతిక్ర
మేచతుర్గృహీతేనాజ్యేనసగ్రహంసప్తహోతారంజుహ్వతి। ఔపాసనవై
శ్వదేవస్థాలీ పాకాదిపాక యజ్ఞలోపప్రాయశ్చిత్తార్థం సప్తహోతారం
హోష్యామి।పూర్వపరిషేచనంకృత్వా। చతుర్గృహీతేనాజ్యేనమహాహవి
ర్హోతా...పృథివ్యైస్వాహా।వాచస్పతయేబ్రహ్మణఇదం।ఉత్తరపరిషేచనం
కృత్వా।ప్రకృతమనుసరామః। పార్వణేనాతోన్యానికర్మాణివ్యాఖ్యాతాన్యా
చారాద్యానిగృహ్యంతే। యథోపదేశందేవతాఽగ్నిగ్గ్స్విష్టకృతంచాంతరే
ణావికృతమాతిథ్యం వైశ్వదేవేవిశ్వేదేవాః పౌర్ణమాస్యాం పౌర్ణమాసీయ
స్యాంక్రియతే-ఉపాకరణేసమాపనేచఋషిర్యః-ప్రజ్ఞాయతే- ద్వితీయఃసద
స్పతిస్త్రియానుపేతేనక్షారలవణపరాన్నసగ్ంస్పృష్టస్యచ హోమంపరిచక్ష
తే-యథోపదేశంకామ్యానిబలయశ్చసర్వత్రస్వయంప్రజ్వలితేగ్నావుత్తరా
భ్యాగ్ంసమిధావాదధ్యాత్-ప్రాణానాయమ్య ఏవంగుణ...ప్రీత్యర్థంఅరి
ష్టనివృత్యర్థంస్వయంప్రజ్వలితేగ్నౌసమిధాధానంకరిష్యే-ఉద్దీప్యస్వజాతవే
దోపఘ్నన్నిర్‌ఋతింమమ-పశూగ్‌శ్చమహ్యమావహజీవనంచదిశోదశ- ఏకా
గ్ంసమిధమాదధాతి- మానోహిగ్ంసీజ్జాతవేదోగామశ్వంపురుషంజగత్-
అబిభ్రదగ్నఆగహి(శ్రియామాపరిపాతయ- ద్వితీయాగ్ంసమిధం- స్వాహా
కారోవిగతః-పరిషేచనాదికంనాస్తి-ఆపన్మాశ్రీశ్రీర్మాగాదితివైతదహర్విజా
నీయాత్ - యస్మిన్నహనిగృహప్రపాదనాదిస్థాలీపాకాంతంకర్మకరోతితద
హరవధిత్వేనవిజానీయాత్ స్థాలీపాకాదూర్ధ్వంగంధర్వస్థాపనం- యదహ
ర్భార్యామావహతేత్రిరాత్రముభయోరధశ్శయ్యా బ్రహ్మచర్యంక్షారలవణ
వర్జనంచతయోశ్శయ్యామంతరేణదండోగంధలిప్తోవాసస్సాసూత్రేణ వాపతి
వీతస్తిష్ఠతి-విశ్వావసుగంధర్వదేవతాభ్యోనమః- ధ్యానాదిషోడశోపచార
పూజాంసమర్పయామి-తంచతుర్థ్యామపరరాత్రావుత్తరాభ్యాముత్థాప్యప్ర

క్షాళ్యనిధాయ-ఉదీర్ష్వాతోవిశ్వావసోనమసేడామహేత్వా-అన్యామిచ్ఛప్రఫర్వ్యగ్ంసంజాయాంపత్యాసృజ-ఉదీర్ష్వాతః పతివతీహ్యేషావిశ్వావసుంనమసాగీర్భిరీట్టే-అన్యామిచ్ఛపితృషదంవ్యక్తాగ్ం సతేభాగోజనుషాతస్యవిద్ధి-గంధర్వంప్రక్షాళ్య- శయనాదన్యత్రనిదధాతి- పత్న్యాసహప్రాణానాయమ్య-ఏవంవిశిష్టే...ప్రీత్యర్థంఅనయానవోఢయావధ్వాసహవివాహశేషహోమంకరిష్యే-అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరాఆహుతీర్హుత్వాఅగ్నేప్రాయశ్చిత్తేత్వందేవానాంప్రాయశ్చిత్తిరసిబ్రాహ్మణస్త్వానాథకామఃప్రపద్యేయాస్యాంపతిఘ్నీతనూఃప్రజాఘ్నీపశుఘ్నీలక్ష్మీఘ్నీజారఘ్నీమస్యైతాంకృణోమిస్వాహా-అగ్నయఇదం-వాయోప్రాయశ్చిత్తేత్వం...కృణోమిస్వాహా- వాయవఇదం- ఆదిత్యప్రాయశ్చిత్తేత్వం...కృణోమిస్వాహా-ఆదిత్యాయేదం- ప్రజాపతేప్రాయశ్చిత్తేత్వం...కృణోమిస్వాహా-ప్రజాపతయఇదం- ప్రసవశ్చోపయామశ్చకాటశ్చార్ణవశ్చధర్ణసిశ్చద్రవిణంచభగశ్చాంతరిక్షంచసింధుశ్చ సముద్రశ్చసర్వసాగ్శ్చవిశ్వవ్యచాశ్చతేయంద్విష్మోయశ్చనోద్వేష్టితమేషాంజంభేదధ్మస్వాహా-ప్రసవాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం- మధుశ్చమాధవశ్చశుక్రశ్చశుచిశ్చనభశ్చనభస్యశ్చేషశ్చోర్జశ్చసహశ్చసహస్యశ్చతపశ్చతపస్యశ్చతేయంద్విష్మోయశ్చనోద్వేష్టితమేషాంజంభేదధ్మస్వాహా-మధ్వాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం- చిత్తంచచిత్తిశ్చాకూతంచాకూతిశ్చాధీతంచాధీతిశ్చవిజ్ఞాతంచ విజ్ఞానంచనామచక్రతుశ్చదర్శశ్చపూర్ణమాసశ్చతేయంద్విష్మోయశ్చనోద్వేష్టితమేషాంజంభేదధ్మస్వాహా। చిత్తాదిభ్యోదేవతాభ్యఇదం-సప్తాజ్యాహుతీర్హుత్వా-జయాదిప్రతిపద్యతేపరిషేచనాంతంకృత్వాపరేణాగ్నింప్రాచీముపవేశ్యతస్యాస్సిరస్యాజ్యశేషాభిర్వ్యాహృతీభిరోంకార చతుర్థాభిరానీయఆజ్యశేషాత్కించిద్ధస్తేనాదాయభూస్స్వాహా-భువస్స్వాహా-సువస్స్వాహా-ఓగ్స్వాహా- సర్వేషామంతేసకృదానయతి- కేచిత్ప్రతిమంత్రం-అపశ్యంత్వామనసాచేకితానంతపసోజాతంతపసోవిభూతం-ఇహప్రజామిహరయిగ్ంరరాణఃప్రజాయస్వప్రజయాపుత్రకామ- వధూర్వరమీక్షేత-అపశ్యం త్వామనసాదీధ్యానాగ్స్వాయాంతనూగ్ంఋత్వియేనాథమానాం-ఉపమాముచ్చాయువతిర్బభూయాః

ప్రజాయస్వప్రజయాపుత్రకామే-వరోవధూమీక్షేత- ఉత్తరయాజ్యశేషేణ
హృదయదేశౌసంమృజ్య- సమంజంతువిశ్వేదేవాస్సమాపోహృదయానినౌ-
సంమాతరిశ్వాసంధాతాసముదేష్ట్రీదిదేష్టునౌ-వధూందక్షిణతఆసీనస్స్వవా
మకరేణస్వహృదయసమీపమాకృష్యస్వదక్షిణకరాంగుష్ఠానామికాభ్యాం
సంపాతాజ్యశేషేణహృదయదేశేయుగపత్సంమృజ్య - ఉత్తరాస్తిస్రోజపి
త్వా-ప్రజాపతేతన్వంమేజుషస్వత్వష్టర్దేవేభిస్సహసామఇంద్ర - విశ్వైర్దేవై
రాతిభిస్సగ్ంరరాణఃపుగ్ంసాంబహూనాంమాతరస్స్యామ- ఆనఃప్రజాం
జనయతుప్రజాపతిరాజరసాయసమనక్త్వర్యమా - అదుర్మంగలీఃపతిలోక
మావిశశంనోభవద్విపదేశంచతుష్పదే - తాంపూషన్ఛివతమామేరయస్వ
యస్యాంబీజంమనుష్యావపంతి యానఊరూఉశతీవిస్రయాతెయస్యాముశం
తఃప్రహరేమశేపం-శేషగ్ంసమావేశనేజపేత్-(*ఆరోహోరుముపబర్హ
స్వబాహుంపరిష్వజస్వజాయాగ్ంసుమనస్యమానః- తస్యాంపుష్యతంమిథు
నౌసయోనీ బహ్వీంప్రజాం జనయంతౌసరేతసం- ఆర్ద్రయారణ్యాయత్రా
మంథత్పురుషంపురుషేణశక్రః - తదేతౌమిథునౌసయోనీప్రజయామృతేనే
హగచ్ఛతం- అహంగర్భమదధామోషధీష్వహంవిశ్వేషుభువనేష్వంతః-అ
హంప్రజాఅజనయంపితౄణామహంజనిభ్యోఅపరీషుపుత్రాన్ - పుత్రిణే
మాకుమారిణావిశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతం - ఉభాహిరణ్యపేశసావీతిహో
త్రాకృతద్వసూదశస్యంత్వామృతాయకం-శమూధోరోమశగ్ం హథోదే
వేషుకృణుతోదువః-*)సమావేశనేజపాంతే-ప్రాణానాయమ్య- ఏవంగుణ
ప్రీత్యర్థంమనువివాహాంగభూతంఅభ్యుదయికంకర్మకరిష్యే- శ్రీమహావిష్ణు
స్వరూపాయబ్రాహ్మణాయఆభ్యుదయికప్రత్యామ్నాయ యథాశక్తిహిర
ణ్యంతుభ్యమహంసంప్రదదేనమమ। పునఃప్రాణానాయమ్య- ఏవంగుణ...
ప్రీత్యర్థంతదంగకర్మణఃపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే - సోదకంకలశంతండుల
తాంబూలయుక్తపాత్రేనిధాయౌషధీషుప్రతిష్ఠాప్య- బ్రాహ్మణాన్ప్రార్థ
యేత్-ఓంకర్మణఃపుణ్యాహంభవంతోబ్రువంతు-ఓంపుణ్యాహంకర్మణోస్తు
ఏవంత్రిః-యత్పుణ్యంనక్షత్రం...కురుతె- ఓంకర్మణేస్వస్తిభవంతోబ్రువం
తు-ఓగ్ంస్వస్తికర్మణోస్తు-ఏవంత్రిః-స్వస్తినఇంద్రో...దధాతు- ఓంకర్మణః

బుద్ధింభవంతో బ్రువంతు। ఓంకర్మబుధ్యతాం-ఏవంత్రిః- బుధ్యాన్య ... ప్రతి ష్ఠతి-బుద్ధింభవంతోబ్రువంతు-బుధ్యతామృద్ధిస్సమృద్ధిః-కర్మణఃపుణ్యాహ సమృద్ధిరస్తువర్షశతసంపూర్ణమస్తు-గోత్రాభివృద్ధిరస్తు-శాంతిః పుష్టిస్తుష్టిశ్చా స్తు శుభగ్ంశుభమస్తు-పునరపిగోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభంభవతు-సర్వసంపద స్తు ఇతిపత్నీసూక్తా నాంతంకుర్యాత్-ఇతి శేషహోమః॥ *

—(*) అగ్రాకబలిః. (*)—

అథాతో వాకబలివిధి వ్యాఖ్యాస్యామః చతుర్థ్యాం దంపత్యోశ్చతుర్థీకర్మ సమక్షంతనంతరంనిశిస్నానంచకారయిత్వా- సాయమౌపాసనానంతరమప రర్యాత్రౌ శేషహోమగ్ం హుత్వాసమిదాత్మసమారోపణంవాక్యత్వాగ్నే రుద్వాస్యగృహమధ్యేహస్తద్వయమాత్రంచతురశ్రంగోమయవర్ణం మృణ్మయే నానులిప్యపంచవర్ణతండులచూర్ణైశ్చతురశ్రంపుష్పాకారంలిఖిత్వా।దక్షి ణోత్తరయోర్లవణాఖిలైర్వర్గజాలిఖిత్వా ఇంద్రాణీంతదుత్తరతోగౌరీంచప్రతి ష్ఠాప్యాయుధంనిధాయసర్వేషాంతంతుభిర్వేష్టయిత్వా గంధపుష్పాక్షతాదిభి రభ్యర్చ్య త్రయస్త్రింశద్దీపాన్ పాత్రద్వయేనిధాయసువాసిన్యాదీపసహిత కాంస్యపాత్రద్వయం గృహీత్వాతత్పురతో వృద్ధసువాసినీచోదకుంభంగృ హీత్వాయాన్తికోఆయుధేనసహ-నిగ్ంహోమ్యాఘృతోదనయాహృతారా-త్వపి గ్న్యాబ్రాహ్మణేసూర్యేయా-ఇంద్రంయాదేవీసుభగాజజానా- సానఆగన్ వర్చసాసంవిదానా-యారాజన్యేదుందుభావాయతాయాం అశ్వస్యక్రందే పురుషస్యమాయా-ఇంద్రంయాదేవీసుభగాజజానా-సానఆగన్వర్చసాసం విదానా-యాహస్తిద్వీపినీయాహిరణ్యే-త్వవిరశ్వేషుపురుషేషుగోషు- ఇం ద్రంయాదేవీసుభగాజజానా-సానఆగన్వర్చసాసంవిదానా- రథేఅక్షేష వృషభస్యవాజే-వాతేపర్జన్యేవరుణస్యశుష్మే- ఇంద్రంయాదేవీసుభగాజజా నా-సానఆగన్వర్చసాసంవిదానా- రాడసివిరాడసి-సమ్రాడసిస్వరాడసి- ఇంద్రాయత్వాతేజస్వతేతేజస్వంతగ్ంశ్రీణామి - ఇంద్రాయత్వౌజస్వతఓజ స్వంతగ్ంశ్రీణామి-ఇంద్రాయత్వాపయస్వతేపయస్వంతగ్ంశ్రీణామి- ఇంద్రా యత్వాయుష్మతఆయుష్మంతగ్ంశ్రీణామి- తేజోసి-తత్తేప్రయచ్ఛామి- తేజస్వ దస్తుమేముఖం- తేజస్వచ్ఛిరోఅస్తుమే- తేజసా విశ్వతః ప్రత్యఙ్-తేజసాసంపి

పృథ్గిమా-ఓజోఽసి-తత్తేప్రయచ్ఛామి-ఓజస్వదస్తుమే ముఖం- ఓజస్విచ్ఛిరోఽఅ
స్తుమే-ఓజస్వ్యాస్విశ్వతఃప్రత్యఙ్-ఓజసాసంపిపృగ్ధిమా-పయోఽసి- తత్తేప్రయ
చ్ఛామి-పయస్వదస్తుమేముఖం- పయస్వచ్ఛిరోఽఅస్తుమేపయస్వ్యాస్విశ్వతఃప్ర
త్యఙ్-పయసాసంపిపృగ్ధిమా-ఆయురసి-తత్తేప్రయచ్ఛామి-ఆయుష్మదస్తుమే
ముఖం-ఆయుష్మచ్ఛిరోఽఅస్తుమే-ఆయుష్మాన్విశ్వతఃప్రత్యఙ్- ఆయుషాసంపి
పృగ్ధిమా-ఇమమగ్నఆయుషేవర్చసేకృధి-ప్రియగ్ంరేతోవరుణసోమరాజన్
మాతేవాస్మాఅదితిశర్మయచ్ఛవిశ్వేదేవాజరదష్టిర్యథాసత్- ఆయురసి- వి
శ్వాయురసి-సర్వాయురసి-సర్వమాయురసి- యతోవాతోమనోజవాః- య
తఃక్షరంతిసింధవః- తాసాంత్వాసర్వాసాగ్ంరుచా- అభిషించామివర్చసా-
సముద్రఇవాసిగ్ంహనా। సోమఇవాస్యదాభ్యః। అగ్నిరివపిశ్వతఃప్రత్యఙ్।
సూర్యఇవజ్యోతిషాపిభూః- అపాంయోద్రవణేరసః। తమహమస్మాఆము
ష్యాయణాయ। తేజసేబ్రహ్మవర్చసాయగృహ్ణామి।అపాంయఊర్మౌరసః। త
మహమస్మాఆముష్యాయణాయ-ఓజసేవీర్యాయగృహ్ణామి- అపాంయోమ
ధ్యతోరసః-తమహమస్మాఆముష్యాయణాయ।పుష్ట్యైప్రజననాయగృహ్ణామి।
అపాంయోయజ్ఞియోరసః. తమహమస్మాఆముష్యాయణాయ- ఆయుషేదీ
ర్ఘాయుత్వాయగృహ్ణామి।ప్రాచీంతిష్ఠత్యాపధతితేనప్రాచీందిశంజయతి ప్రా
చీదిగ్భాగేఇంద్రోదేవతా- ఇంద్రప్రసాదాద్విజయాయ - తందక్షిణాపరివ
హంతి। తేనదక్షిణాందిశంజయతి। దక్షిణదిగ్భాగేయమోదేవతా। యమప్ర
సాదాద్విజయాయ।తంప్రత్యంచమావర్తయంతి తేనప్రతీచీందిశంజయతి।ప్ర
తీచీదిగ్భాగేవరుణోదేవతా। వరుణప్రసాదాద్విజయాయ। తముదీచిస్తిష్ఠత
ఉపావహరంతి। తేనోదీచీందిశంజయతి-ఉదీచీదిగ్భాగేకుబేరోదేవతా-కుబే
రప్రసాదాద్విజయాయ।సోమేనరాజ్ఞాసర్వాదిశోజయతియఏవంవేద। ఇత్యు
క్త్వాకైస్త్రియస్త్రింశద్దీపాన్ప్రదక్షిణీకుర్యుః। ప్రాగ్దక్షిణ్యేసర్వతోదీపా
న్నిధాయ।త్రయస్త్రింశదన్నకబళాన్।సర్వతోనిధాయ। ఉపహారాదికంకృ
త్వా। తంతూనుద్వాస్య। పుష్కరంప్రవిశ్యచతుర్దిక్షునాకదేవతాభ్యోబలి
ముదకపురస్సరంవిసృజ్య। దంపతీచిత్రవస్త్రాదికంధారయిత్వాఇంద్రాణీం
ప్రార్థయేత్। దేవేంద్రాణినమస్తుభ్యందేవేంద్రప్రియభామిని। వివాహంభా

గ్యమారోగ్యంపుత్రలాభంచదేహి మే। ఇతిప్రార్థ్య। నీలలోహితపూజాంకృ
త్వా।నీలలోహితేతిమంత్రేణముక్తాప్రవాళగ్రథితసూత్రంబధ్వా. నీలలోహి
తేభవతఃకృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే। ఏధంతేస్యాజ్ఞాతయఃపతర్బంధేషుబధ్యతే।
నీలలోహితధారణ...సుముహూర్తోఅస్తు। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీ
త్యర్థంఋతుస్నాతాయాంభార్యాయాంగర్భాధానంకరిష్యే। విష్ణుర్యోనిం
కల్పయతుత్వష్టారూపాణిపింశతు। ఆసించతుప్రజాపతిర్ధాతాగర్భంద
ధాతుతే।గర్భంధేహిసినీవాలిగర్భంధేహిసరస్వతి। గర్భంతేఅశ్వినౌదేవా
వాధత్తాంపుష్కరస్రజా।హిరణ్యయీఅరణీయంనిర్మంథతోఅశ్వినా। తంతే
గర్భంహవామహేదశమేమాసిసూతవే। యథేయంపృథివీమహీతిష్ఠంతీగ
ర్భమాదధే॥ ఏవంత్వంగర్భమాధత్స్వదశమేమాసిసూతవే। యథాపృథివ్య
గ్నిగర్భాద్యౌర్యథేంద్రేణగర్భిణీ। వాయుర్యథాదిశాంగర్భఏవంగర్భంద
ధాతుతే।విష్ణోశ్శ్రేష్ఠేనరూపేణాస్యాంనార్యాంగవీన్యాం। పుమాగ్ంసంగ
ర్భమాధేహిదశమేమాసిసూతవే। నేజమేషపరాపతసపుత్రఃపునరాపత।అ
స్యైమేపుత్రకామాయైగర్భమాధేహియఃపుమాన్। వ్యస్యయోనింప్రతిరే
తోగృహాణపుమాన్పుత్రోధీయతాంగర్భోఅంతః। తంమాతాదశమాసోబి
భర్తుసజాయతాంవీరతమస్స్వానాం।ఆతేగర్భోయోనిమేతుపుమాన్బాణఇ
వేషుధిం।ఆవీరోజాయతాంపుత్రస్తేదశమాస్యః। కరోమితేప్రాజాపత్యమా
గర్భోయోనిమేతుతే।అనూనఃపూర్ణోజాయతామశ్లోణాపిశాచధీతః। పుమా
గ్ంస్తేపుత్రోనారితంపుమాననుజాయతాం। తానిభద్రాణిబీజాన్యృషభాజన
యంతినౌ।యానిభద్రాణిబీజాన్యృషభాజనయంతునః। తైస్త్వంపుత్రాన్విం
దస్వసాప్రసూర్ధేనుకాభవ। కామస్సమృధ్యతాంమహ్యమపరాజితమేవమే।
యంకామంకామయేదేవతంమేవాయోసమర్ధయ। గర్భాధానముహూర్త
స్స...సుముహూర్తోఅస్తు।*సువాసినీభ్యోశూర్పవాయనానిదత్వా। దక్షిణ
గజస్యోపరివధూఃస్థిత్వా। వరఉత్తరగజంస్థిత్వా। ఇంద్రాయరాజ్ఞేతిహోమవ
తోహస్తిత్యంతంజపేత్త్రిఃప్రదక్షిణంకృత్వా। ఇంద్రాయరాజ్ఞేసూకరోవ
రుణాయరాజ్ఞేకృష్ణోయమాయరాజ్ఞేఋశ్యఋషభాయరాజ్ఞేగవయశ్శార్దూ

* అత్రగర్భాధానంయాజ్ఞికప్రయోజనార్థంసంగృహీతం॥

లాయరాజ్ఞేగౌరఃపురుషరాజాయక్షిప్రశ్యేనస్యవర్తికా।నీలంగౌః క్రిమిస్సోమస్యరాజ్ఞఃకులుంగస్సింధోశ్శిగ్ంశుమారో హిమవతోహస్తి। ఫలదాననిదత్వా। బంధుభ్యోమిథునేభ్యోతాంబూలానిదత్వా। విప్రైరాశీర్వచనమనుభూయః।బంధుభ్యస్సహభుంజీతేత్యాహభగవాన్బోధాయనః। నాందీదేవతాకంకణవిసర్జనార్థంకర్మణః పుణ్యాహవాచనంకృత్వా।కంకణవిమోచనం। కంకతోనకంకతోథోసతినకంకతః ద్వావితిపృసీఇతిన్యాఅదృష్టాఅలిప్సతా। కంకణంమోచయామ్యద్యరక్షార్థంనకదాచన।మయిరక్షాంస్థిరాంబధ్వాదేవత్వంగచ్ఛకంకణ।తతోవసంతమాధవపూజాంకుర్యాత్।వసంతమాధవదేవతాభ్యోనమః।ధ్యానాదిషోడశోపచారపూజాంసమర్పయామి। మార్జనం।వసంతేనర్తునాదేవాః।వసవస్త్రివృతాస్తృతం।రథంతరేణతేజసా।హవిరింద్రేవయోదధుః।గ్రీష్మేణదేవాఋతునా।రుద్రాఃపంచదశేస్తుతం। బృహతాయశసాబలం।హవిరింద్రేవయోదధుః।వర్షాభిరృతునాదిత్యాః। స్తోమేసప్తదశేస్తుతం।వైరూపేణవిశౌజసా।హవిరింద్రేవయోదధుః। శారదేనర్తునాదేవాః।ఏకవింగ్ంశఋభవస్తుతం। వైరాజేనశ్రియాశ్రియం। హవి...దధుః। హేమంతేనర్తునాదేవాః।మరుతస్త్రిణవస్తుతం।బలేనశక్వరీస్సహః। హవి...దధుః।శైశిరేణర్తునాదేవాః।త్రయస్త్రిగ్ంశేమృతగ్గ్స్తుతం। సత్యేనరేవతీఃక్షత్రం।హవిరింద్రేవయోదధుః।దేవస్యత్వా...చామి॥ఇతినాకబలిస్సమాప్తః॥ ※

—(※) వివాహమంగళాష్టకాని (※)—

శ్లో॥ సోమేశాబ్జభవాష్టదిక్పతిముఖైర్దేవైర్వసిష్ఠాదిభిర్బ్రహ్మర్షిప్రవరైశ్చ నారదముఖైర్దేవర్షిభిర్భూషితే। ఆసీనోరమయాభువాసహమహావైవాహికే మంటపే శ్రీమాన్ శిబిపురీశ్వరోనరహరిఃకుర్యాజ్జగన్మంగళం॥౧॥ప్రహ్లాదందురవాపశోకజలధేరుత్తారయన్నైగమాం బాహ్యాంతఃపరిపూర్ణతాం ప్రకటయన్ స్తంభంప్రభిందన్ బలాత్। హేమాక్షాగ్రజమాజఘాననఖరైర్యోమంగళానాంనిధిః శ్రీమాన్ శిబి...మంగళం॥౨॥ యత్పాదాబ్జమరందబిందుసదృశీ గంగాజగత్పావనీయన్నామస్మరణందదాతిసకలాన్కామాన్ నృణామన్వహం। యత్సేవాభవసాగరైకతరణిస్సోయంజగన్నాయకః శ్రీమాన్...మంగళం॥౩॥కళ్యాణైకనికేతనస్సుజనతాకళ్యాణసంధాయకఃకళ్యాణప్రదకీర్త

నోగుణనిధిఃకళ్యాణకళ్యాణదః।కళ్యాణాద్రిసమానసారవిభవఃకళ్యాణసా
రాత్మకశ్రీమాన్...మంగళం॥౪॥ అన్యోన్యాభినవాతుతార్పణవిధౌశ్యంగా
రభంగ్యావహాంలక్ష్మీవీక్షణవైఖరీమనుభవన్తత్పాణిసంగోత్సవే।సానందం
స్మరపారవశ్యపిశునంరోమాంచముద్వేలయన్శ్రీమాన్...మంగళం॥ ౫॥ ల
క్ష్మీనత్తవరాంపుళిందతనయాంలావణ్యసారాత్మికాం సంరక్తాంసుమమంజ
రీంకరుణయాజగ్రాహలీలాస్పదః। సర్వజ్ఞప్రథితశ్చిరంతనరుషిస్సబ్రహ్మచా
రీతియుశ్శ్రీమాన్ ..మంగళం॥౬॥ సత్యాసత్యవివేచనైకకుశలస్సత్యశ్రీయస్స
త్యవాక్సత్యజ్ఞానసుఖాత్మకస్సుఖకరస్సత్యావతారోహరిః। సత్యైః కేవలజన్మ
యోనతజనాసత్యాపహాస్సర్వదాశ్రీమాన్...మంగళం॥౭॥ రాజీవాయత
లోచనఃప్రవిలసద్రాజీవమిత్రప్రభుఃరాజీవాంఘ్రిరజోవిధూతవృజినబ్రహ్మ
ర్షిరాజిస్సదా। రాజీవైకనికేతనాముఖలసద్రాజీవపుష్పంధయశ్శ్రీమాన్...
మంగళం॥౮॥ఇత్యేతద్వరమంగళాష్టకమిదంలక్ష్మీనృసింహస్యయఃకళ్యాణో
త్సవవేదికాసుపఠతేవధ్వావరస్యశ్రియై।మాంగల్యంసుతసంపదంసువిమలాం
కీర్తించదత్వావిభుశ్శ్రీమాన్...మంగళం॥ ౯॥ లక్ష్మీర్యస్యపరిగ్రహంకమల
భూస్సూనుర్గరుత్మాన్రథఃపౌత్రౌచంద్రవిభీషణౌసురగురుశ్శేషశ్చశయ్యాసన
మ్। బ్రహ్మాండంవరమందిరంసురగణాయస్యప్రభోస్సేవకాస్సత్రైలోక్యకు
టుంబపోషణపరఃకుర్యాత్సదామంగళం।౧॥ బ్రహ్మావాయుగిరీశశేషగరుడా
దేవేంద్రకామౌగురుశ్చంద్రార్కౌవరుణానలౌమనుయమౌవిత్తేశవిఘ్నేశ్వ
రౌ।నాసత్యౌనిర్ఋతిర్మరుద్గణయుతాఃపర్జన్యమిత్రాదయస్సస్త్రీకాస్సురపుం
గవాఃప్రతిదినంకుర్వంతువోమంగళం॥౨॥విశ్వామిత్రపరాశరోర్వభృగవో
గస్త్యఃపులస్త్యః క్రతుఃశ్రీమానత్రిమరీచికౌత్సపురవశ్చక్రీర్వశిష్ఠోంగిరాః।
మాండవ్యోజమదగ్నిగౌతమభరద్వాజా దయస్తాపసాస్సస్త్రీకామునిపుంగ
వాఃప్రతిదినంకుర్వంతువోమంగళం॥ ౩ ॥ మాంధాతానహుషోంబరీషసగ
రౌరాజాపృథుర్హైహయశ్శ్రీమాన్ ధర్మసుతోనళోదశరథోరామోయయా
తిర్యదుః।ఇక్ష్వాకుశ్చవిభీషణశ్చభరతశ్చోత్తానపాదధ్రువౌశ్చైత్యేతేభువిభూ
భుజఃప్రతిదినంకుర్వంతువోమంగళం॥౪॥అశ్వత్థోబదరీచచందనతరుర్మందా
రకల్పద్రుమౌజంబూనింబకదంబచూతసరళావృక్షాశ్చయేక్షీరిణః। సర్వేతే

ఫలమిశ్రితంవనచయం వైభ్రాజితంభ్రాజితం రమ్యం చైత్రరథంసునందనవనం
కుర్వంతువాంమంగళం॥౫॥ గౌరీశ్రీరదితిశ్చకద్రూవినతేజ్యోతిస్తుపూర్ణావతీసా
విత్రీచసరస్వతీచసురభిస్సత్యవ్రతారుంధతీ। స్వాహాజాంబవతీచరుక్మభగినీదు
స్స్వప్నవిధ్వంసినీ వేలాచాంబునిధేస్సమీరమకరాః కుర్వంతువాంమంగళం॥౬॥
ఆదిత్యాదినవగ్రహాశ్శుభఫలా మేషాదయోరాశయో నక్షత్రాణిసయోగికా
శ్చతిథయస్తద్దేవతాస్తద్గణాః। మాసాబ్దాఋతవస్తథైవదివసాస్సంధ్యాద
యోరాత్రయస్సర్వేస్థావరజంగమాః ప్రతిదినంకుర్వంతువాంమంగళం॥ ౭॥
గంగాసింధుసరస్వతీచయమునా గోదావరీనర్మదాకృష్ణాభీమరథీచఫల్గుసర
యూశ్రీగండకీగోమతీ। కావేరీకపిలాప్రయాగసరితానేత్రావతీత్యాదయోన
ద్యశ్శ్రీహరిపాదపంకజభవాః కుర్వంతువాంమంగళం॥౮॥ ❋

లక్ష్మీశోభువనత్రయేనివసతోర్దేవాన్మనుష్యోరగాన్ సంస్థాతుంక
రుణానిధేఃకరుణయా మార్తాండవంశేయయా। కౌసల్యానిజగర్భసంభ
వభృతేజన్మన్యసాధారణే జాతేశ్రీరఘునాయకస్యజననం దేయాదిదంమం
గళం॥ ౧॥ వైదేహీవదనాభిలాషణయుతంకామంసకామంకృతం విఖ్యాతం
భువనత్రయంహరధనుర్భగ్నీకృతంలీలయా। విశ్వామిత్రపరాశరాదిమునిభి
స్తత్సన్నిధానాంచితం సీతారాఘవయోర్వివాహసమయే దేయాదిదంమం
గళం॥ ౨॥ ఉత్ఫుల్లామలనీలవారిజదళశ్యామోన్నతంకోమలం పార్వత్యా
చమహేశ్వరేణచశిరశ్లాఘీకృతంసర్వదా। సాశాపాన్వితగౌతమస్యవని
తాశైలాసుశిలాకృతా దంపత్యోరిహవామభాగవనితం దేయాదిదంమంగ
ళం॥ ౩॥ శ్రీరామంజనకాత్మజాసురగురుంప్రత్యఙ్ముఖఃప్రాఙ్ముఖం దోర్భ్యా
మంజలిమంజలేనవనితా మాపూర్యముక్తాఫలైః। నానారత్నవిరాజమాన
కలశై రానీయతంసాగరాత్ సీతారాఘవయోర్వివాహసమయే దేయాది
దంమంగళం॥ ౪ ॥ కల్యాణంకమనీయకోమలకరైరార్ద్రాక్షతారోపణం
కన్యాదానపురస్సరంసురగురోర్ద్విప్రాశిషానుగ్రహం। బాహ్వోఃకంకణ
బంధనందశగుణంమాంగల్యసూత్రాన్వితం సీతారాఘవయోః...మంగళం॥
౫॥ భాస్వాన్కాశ్యపగోత్రజోరుణరుచిర్యస్సింహపోర్కస్సమిత్షట్త్రిస్థో
దశశోభనోగురుశశీ భౌమాస్సుమిత్రాస్సదా। శుక్రోమందరిపుఃకళింగజని

పశ్చాగ్నీశ్వరౌ దేవతే మధ్యేవర్తులపూర్వదిగ్దినకరః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౧॥ చంద్రఃకర్కటకప్రభుస్సితనిభ శ్చాత్రేయగోత్రోద్భవ శ్చాగ్నేయ శ్చతురశ్రవారుణముఖ శ్చాపోఉమాధీశ్వరః। షట్సప్తాగ్నిదశైకశోభనఫలో నోరిర్బుధార్కప్రియ స్స్వామీయామునదేశపర్ణసమిధః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౨॥ భౌమోదక్షిణదిక్త్రికోణయమదిగ్విన్ధ్యేశ్వరః ఖాదిర స్స్వామీవృశ్చికమేషయోస్సురగురుశ్చార్కశ్శశీసౌహృదః। జ్ఞోఽష్టత్రిఫలప్రదశ్చవసుధా స్కందః క్రమాద్దేవతా భారద్వాజకులోద్వహోఽరుణరుచిః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౩॥ సౌమ్యః పీతఉదఙ్ముఖస్సమిదపామార్గాత్రిగోత్రోద్భవః బాణేశానదిశస్సుహృద్రవిసుత స్నేహాస్సమాస్సితగోః। కన్యాయుగ్మపతిర్దశాష్టచతుర షణ్ణేత్రగశ్శోభనః విష్ణుర్దైవ్యధిదేవతేమగధపః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౪॥ జీవశ్చాంగిరగోత్రజోత్తరముఖో దీర్ఘోత్తరాశాస్థితః పీతోశ్వత్థసమిచ్చసింధుజనిత శ్చాపోథమీనాధిపః। సూర్యేందుక్షితిజప్రియో బుధసితౌశత్రూసమాశ్చాపరే సప్తాంగద్విజవత్సితశ్శుభకరః కుర్యాత్సదామంగళం ॥ ౫ ॥ శుక్రోభార్గవగోత్రజస్సితనిభః పూర్వాముఖః పూర్వదిక్పాంచాలస్థవృషస్తులాధిపమహారాష్ట్రాధిపోదుంబరః। ఇంద్రాణీమఘవాబలాంఛనశనిమిత్రార్కచంద్రావరీ షష్ఠిత్రిదశవర్జితేభృగుసుతః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౬ ॥ మందః కృష్ణనిభస్సపశ్చిమముఖః సౌరాష్ట్రపః కాశ్యపః స్వక్షః కుంభమమిత్రసౌమ్యనగరే వక్రేందుయామారయా। స్థానం పశ్చిమదిక్ప్రజాపతియమౌ దేవౌధనుష్యాసనౌ షట్త్రిస్థశ్శుభకృత్యయారవిసుతః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౭॥ రాహుస్సింహళదేశపోనిరుఋతిః కృష్ణాంగశూర్పాసనః యః పైఠీనసగోత్రసంభవసమిదూర్వాముఖోదక్షిణః। యస్సర్పోప్యధిదేవతోనిరృతిఃప్రత్యాధిదేవస్సదా షట్త్రిస్థశ్శుభకృచ్చసింహకసుతః కుర్యాత్సదామంగళం ॥ ౮ ॥ కేతుర్జైమినిగోత్రజః కుశసమిద్వాయవ్యకోణేస్థిత శ్చిత్రాంకధ్వజలాంఛనోహిభగవాన్యోదక్షిణాశాముఖః। బ్రహ్మాచైవతుచిత్రగుప్తప్రముఖః ప్రత్యాధిదేవస్సదా షట్త్రిస్థశ్శుభకృచ్చబర్బరపతిః కుర్యాత్సదామంగళం॥ ౯॥

అథ చూర్ణికా. *—

స్వస్త్యష్టాశీతిసహస్రాణాం ద్విజగురుదైవత్యానాం పురుహూత హుతవహ దండధరనిశాచర పాశపాణిసమీరణ వైశ్రవణశశిశేఖరాణాం ఆయుష్మతః కమలాసనస్య సకలదురితనివారణ పారాయణస్య శ్రీలక్ష్మీనారాయణస్య ఆద్యంతరహితస్య గౌరీమనోవల్లభస్య సర్వశుభఫలప్రదాయకస్య పుష్పసాయకస్య సత్యసంధస్యహరిశ్చంద్రస్య తేజస్వినస్సవితుర్వయనానందకరస్య శ్రీరామచంద్రస్య ప్రజ్ఞాగురోస్సురగురో మృకండుమునినయన పుండరీక మార్తాండస్య మార్కండేయస్య తపోనిష్ఠస్య వసిష్ఠస్య దుర్వారవీర్యస్య కృతవీర్యకులధుర్యస్య కార్తవీర్యస్య అంభోనిధి కుక్షిసివిజృంభణ స్తంభనస్య కుంభసంభవస్య అపారపారస్య పారావారస్య శ్రీశైల సువేలసురనివాస కైలాసాదీనాం శైలానామ మందమకరంద బిందుసందోహనిష్యందసుందరమందారహరిచందనాదీనాం- చింతామణిదినమణికౌస్తుభాదీనాంమణీనాంరమణీతమణికర్ణరమణీయమణిభూషణానాంగీర్వాణతరుణీనాం కామధేనుప్రభృతీనాంధేనూనాం యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధ్యష్టాంగయోగనిష్ఠాగరిష్ఠానాం వసిష్ఠవాలఖిల్యవాల్మీకవ్యాసాగస్త్యాత్ర్యంబరీషకశ్యపకణ్వకాత్యాయన కౌండిన్యకపిల కౌశికకుత్స పరాశరశ్రీవత్సశల్యశాండిల్య జమదగ్నిపుండరీకభారద్వాజవిశ్వామిత్రగౌతమ శుకశౌనకసనకసనందన సనత్కుమారనారదాది ముఖ్యమునీనాం। రవిశశికుజబుధగురు శుక్ర శనిరాహుకేతుముఖ్యనవగ్రహాణాం। అశ్విన్యాదినక్షత్రాణాం॥ ఋగ్యజుస్సామాథర్వణకావ్యనాటకాలంకారపురాణన్యాయవైశేషికవ్యాకరణ భాట్టప్రాభాకరతర్క వేదాంతాది శాస్త్రాణాం।అంగవంగకళింగకాళింగకాశ్మీర కాంభోజకేరళకేకయకోసల కుంతలకురంగకురవకసౌవీరసౌరాష్ట్రమహారాష్ట్ర మత్స్యమరువమాళవనేపాళమగధఘూర్జరబర్బర పార్శ్వకకర్ణాటమగధవిదర్భచోళపాంచాలసాళ్వపుళీంద్రసిక్కసింధుపంజావికాపాండ్యద్రవిడయవనశూరసేన బాహ్లీకకొంకణాదిషష్పన్నదేశానాం । అయోధ్యామధురామాయాకాశీకాంచీఅవంతికాపురీద్వారవత్యాదిపుణ్యనదరీణాం। నందినీమందాకినీనళినీతామ్రపర్ణీభీమరథీగంగాయమునావేత్రవతీవేగవతీపంపానదీకృష్ణవేణీమహేంద్రతన

యాగోదావరీనర్మదాదిమహానదీనాం। అగస్త్యప్రాగస్త్యశరణ్యావరేణ్యానామరణ్యానాం। అరుంధతీలోపాముద్రాహల్యానసూయాద్రౌపదీదమయంతీతారాసీతాభగవతీప్రభృతీనాంసతీనాం। ఆశాభాజాంపుణ్యభాజాంగజానాంద్విజానాం। బ్రహ్మణశ్చతుర్ముఖానాం। పరమేశ్వరస్యపంచముఖానాం। కుమారస్వామినష్షణ్ముఖానాం।సప్తకులపర్వతానాం।సప్తద్వీపానాం।అష్టవసూనాం। అష్టదిగ్గజానామష్టైశ్వర్యాణాంసనగ్రహాణాం। దశావతారాణాం।ఏకాదశరుద్రాణాం।ద్వాదశాదిత్యానాం।।త్రయోదశవిశ్వేషాం।చతుర్దశమనూనాం। పంచదశాపతితీనాం।షోడశకలానాం। అష్టాదశపురాణానాంఅష్టాదశజ్యోతిశ్శాస్త్రప్రయోజకత్వానాం।జంబూప్లక్షాశ్వత్థకపిత్థసాలన్యగ్రోధార్జునచూతౌదుంబరతిందుకతింత్రిణీనింబజంబీరక్రముకనారికేళపనసతాళఖదిరఖర్జూరకద్రూవేత్రవేణువేమాదివనస్పతీనాం। కల్హారమల్లికాజాజికదంబకేసరకమలకాంచనాదిపుష్పజాతీనాం।మాణిక్యనీలవైడూర్యగోమేధికమరకతమౌక్తికపుష్యరాగప్రవాళాదిమహామణీనాం।శంఖపద్మమహాపద్మమకరకచ్ఛపనీలకుందకుముదాదిమహానిధీనాం। వీణావేణుమృదంగడిండిమడమృగశంఖనిస్సాణాదివాద్యవిశేషాణాంపట్టమాంజిష్ఠవేత్రకౌశికఉదయరాగచీనిచీనాం బరాదిదుకూలవస్త్రాణాం సాలంకృతదివ్యాభరణభూషితపుణ్యస్త్రీభిర్బ్రాహ్మణానాం అవిఘ్నకృతాశ్రీవినాయకప్రసాదేన శ్రీలక్ష్మీనారాయణప్రసాదేనశ్రీఉమామహేశ్వరప్రసాదేనచ అనయోర్దంపత్యోరిక్షుక్షీరదధిమధుఘృతగోరోచనహింగుజీరకగుడహరిద్రామరీచ్యాది మంగళద్రవ్యాణిసర్వౌషధయస్సర్వసస్యానిసర్వ మంగళకారాణిమంగళానిభవేయుః। తిథివారనక్షత్రయోగకరణముహూర్తలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రింశాంశత్రింశదంశాంశకానాంనిరంతరమనుకూలాశ్శుభాశ్శోభనాః అస్యవివాహముహూర్తస్యసుతిథింసువారంసునక్షత్రంసుయోగంసుకరణంసుచంద్రతారాబలంఅనుకూలాం శుభశోభనాస్సర్వేగ్రహాస్సనక్షత్రాశ్శుభఏకాదశస్థానఫలదావరదాస్సుప్రీతాస్సుప్రసన్నాస్సుముహూర్తాభవంతు॥ఇతిచూర్ణికా॥ ❊

—(❊) మహాసంకల్పః. (❊)—

అస్య శ్రీమద్భగవతో మహాపురుషస్య శ్రీమదాదినారాయణస్యాచి
త్యాపరిమితశక్త్యాభ్రియమాణస్య మహాజలౌఘస్య మధ్యే పరిభ్రమమాణా
నామనేకకోటిబ్రహ్మాండానామేకతమేవ్యక్తావ్యక్తమహదహంకారపృథివ్య
ప్తేజోవాయ్వాకాశాద్యావరణైరావృతేఽస్మిన్మహతిబ్రహ్మాండఖండయోర్మ
ధ్యే। ఆధారశక్తిశ్రీకూర్మవరాహాద్యష్టవానన్తనాగశేషతక్షకాష్టదిగ్గజో
పరిప్రతిష్ఠితే అతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళాది సప్తలో
కానాముపరితలే। భూర్భువస్సువర్మహర్జనస్తపస్సత్యమిత్యూర్ధ్వసప్తలో
కానామధోభాగే చక్రవాళశైలమధ్యగతమహాసుమేరోస్సహస్రశిఖరాణామ
ద్రిమహాశాలాయమానఫణిరాజరాజస్యశేషస్యసహస్రఫణామణిమండల
మండితే ఐరావతపుండరీకవామనకుముదాంజనపుష్పదంతసార్వభౌమసుప్ర
తీకాఖ్యాష్టదిగ్గజదంతిశుండాదండోత్తంభితే। అమరావత్యశోకవత్యంభోవతీశై
వసిద్ధవతీగాంధర్వవత్యలకావత్యాదిపుణ్యపురీవిరాజితే। ఇంద్రాగ్నియమని
ర్ఋతివరుణవాయుకుబేరైశానాష్టదిక్పాలకపాలితే। మహేంద్రమలయస
హ్యశక్తిహిమవదృక్షవద్వింధ్యపారియాత్రసప్తకులాచలమతంగహిరణ్య
శృంగమాల్యవత్కిష్కింధఋష్యశృంగాఖ్యపంచమహానగాధిష్ఠితే। రామణి
బిరంతిపృథుమద్భగిరథనలశశిబిందుగజాంబరీషదిలీపపురుకుత్సరామాదిషోడ
శమహారాజైఃపరిపాలితే। కార్తవీర్యసగరభగూరవపురుకుత్సనల హరిశ్చం
ద్రాఖ్యషట్చక్రవర్తిభిరధిష్ఠితే। అంగవంగకళింగకాశ్మీరకాంభోజసౌవీర సౌ
రాష్ట్రమహారాష్ట్రమగధమాళవనేపాళకేరళచోళపాంచాలగౌళమలయా
ళసింహళద్రవిళద్రావిడకర్ణాటనాటకిరాటమరాటపానాటనాట పాం
డ్యపుళిందాంధ్రహూణదశార్ణభోజకుకురుకురుగాంధారవిదర్భ విదేహ
బాహ్లీకబర్బరకేకయకోసలకుంతలకిరాతశూరసేనసేవనటెంకణకొంకణ
మత్స్యమద్రపార్శ్వఘూర్జరయావనజాలాంధ్రసాల్వచేదిసింధువత్యాద్యనే
కవిశేషదేశభాషాభూమిపాలచిత్రితే। భాగీరథీగౌతమీనర్మదాయమునాసర
స్వతీకృష్ణవేణీబాహుదాభీమరథీతుంగభద్రారేణుకామలాపహారీ కావేరీకృ
తమాలాతామ్రపర్ణీవిశోకాకౌశికీగండకీవిచిత్రకావసిష్ఠప్రవరాకాశ్యపీసర
యూసర్వపాపహారకగావతీఫల్గునీకరతోయాపుణ్యతామ్రపర్ణీత్యాద్యనేక పుణ్య

సప్తపవిత్రీతే। అయోధ్యామథురామాయాకాశీకాంచీఅవంతికాపురీద్వారా
వత్యాదిపుణ్యపురీవిరాజితే। సగరగుల్మలస్వామిపుష్కరక్షేత్రయసహిత శేషా
చలశ్రీశైలాదిపుణ్యాచలాధిష్ఠితే। జంబూప్లక్షశాల్మలకుశక్రౌంచశాఖపుష్క-
రాఖ్యసప్తద్వీపదీపితే। ఇంద్రకశేరుతామ్రగభస్తినాగసౌమ్యగాంధర్వచార
ణభారతేతినవవర్షాత్మికే। ప్రత్యేకంనవసహస్రయోజనవిస్తృతే। భారతకింపు
రుషేలావృతకురుభద్రాశ్వకరమణకమందహరిణకేతుమాలాఖ్యనవఖండ
మండితే। దండకవింధ్యకచంపకబదరికనహుషగుహాదేవదారుకారణ్యాదిద
శారణ్యాయుతేలోకాలోకాచలపలయితే। పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణభూమండ
లే। లక్షయోజనవిస్తీర్ణజంబూద్వీపే। భరతవర్షేవివిధసురతరుక్రీడావిరాజమా
నవశదిశాబహుళపరిమళపటలభరితరఘ్నంగారనికరకదంబితకలకంఠకూజి
తసనాథకేకికులముఖరీకృతవిజితనారస్వానస్వనతరుషండే। అతులవిమలసత్ఫ
లఘాతకల్పతరుచ్ఛాయావిన్యస్తదేదీప్యమానరత్నసింహాసనస్యోపరిస్థితయం
త్రరాశేశ్చతుర్దశవర్ణపరిస్థితసహస్రయోజనోన్నతవిస్తారస్య పూర్వతశ్చకరీ
కృతధ్వజ పతాకాయుత యోజనోన్నతకదంబవృక్షదీపితస్య మందారస్య
పార్శ్వే। భరతఖండే। పంచాశదాదిపర్ధ్యేప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథమే
హ్నిత్రయోదశఘటికాద్విచత్వారింశద్ఘటికాగతపష్ట్యాద్విఘటికాయాం ప్రథ
మప్రాణాయామకాలే। పార్థివకల్పానంతకల్పకూర్మకల్పబ్రహ్మకల్పవరాహ
కల్పశ్వేతవరాహకల్పప్రళయకల్పపాద్మకల్ప సావిత్ర్యాదికల్పానాంమధ్యే।
స్వాయంభువస్వారోచిషోత్తమ తామసరైవతచాక్షుషవైవస్వత సూర్యా
ఖ్యబ్రహ్మరుద్రదక్షసావర్ణిరౌచ్యభౌత్యచతుర్దశమన్వంతరాణాంమధ్యే। సప్త
మవైవస్వతమన్వంతరే। శ్రీమచ్ఛాదివిష్ణోర్మత్స్యకూర్మవరాహనారసింహవా
మనభార్గవరాఘవకృష్ణబౌద్ధకల్కిదశావతారాణాంమధ్యే నవమే బౌద్ధావ
తారే। యుధిష్ఠిరవిక్రమార్కశాలివాహనవిజయాభినందననాగార్జునషట్ఛ
కానాంమధ్యే। తృతీయేశాలివాహనశకే। ఇదానీమష్టావింశన్మహాయుగే। అ
ష్టావింశత్సహస్రాన్వితసప్తదశలక్షాన్వితేకృతయుగేయాతే। షణ్ణవతిసహ
స్రాన్వితద్వాదశలక్షాత్మికేత్రేతాయుగేయాతే। చతుష్షష్టిసహస్రాన్వితఅష్టల
క్షాత్మికే ద్వాపరయుగేయాతే। ద్వాత్రింశత్సహస్రాన్వితచతుర్లక్షాత్మికకలియు

గ ప్రథమపాదే చాంద్రసౌరమానేన ప్రభవాదిషష్టిసంవత్సరాణాం మధ్యే వ
ర్తమానసంవత్సరే అయనే ఋతౌ మాసే పక్షే । వాసరయుక్తాయాం శుభతి
థౌ సునక్షత్రే సుముహూర్తే - సులగ్నే - గంగావాలుకాభిస్సప్తర్షిమండలప
ర్యంతం కృతరాశేర్వర్షసహస్రావసానే ఏకైకవాలుకాపకర్షక్రమేణ సర్వరా
శ్యపకర్షసమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం తిలైస్సూర్యమండలపర్యం
తం కృతరాశేర్వర్షసహస్రావసానే ఏకైకతిలాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్ష
సమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం యవైర్గ్రహమండలపర్యంతం కృత
రాశేర్వర్షసహస్రావసానే ఏకైకయవాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్షసమ్మి
తకాలే బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం సర్షపైర్ధ్రువమండలపర్యంతం కృతరాశే
ర్వర్షసహస్రావసానే ఏకైకసర్షపాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్షసంమిత
కాలే బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం పంచాశద్గవ్యూతిగణనాసమ్మితకాలే వృష
లోమభిర్నక్షత్రమండలపర్యంతం కృతరాశేర్వర్షసహస్రావసానే ఏకైకలో
మాపకర్షక్రమేణ సర్వరాశ్యపకర్షసమ్మితకాలే బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం
త్రిగుణీకృతాగ్నిష్టోమాతిరాత్రాప్తోర్యామసాంతపనవాజపేయపౌండరీకా
శ్వమేధాదిశతక్రతుపుణ్యఫలావాప్త్యర్థం మయాసహ దశపూర్వేషాం దశా
పరేషాం మద్వంశ్యానాం మాతృవంశ్యానాం సర్వేషాం పితౄణాం నరకాదు
త్తీర్య శాశ్వతబ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం అనాద్యవిద్యావాసనయాస్మిన్ మహత్సం
సారే విచిత్రాభిర్విచిత్రాసు యోనిషు పునః పునరనేకధా జనిత్వా కేన వాకర్మ
విశేషేణేదానీమస్మిన్ వంశే జాతస్య నామధేయస్య మమ జన్మాభ్యాసాది జన్మ
ప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం మధ్యవర్తనకాలే సంభావితానాం పాపానాం వా
క్పాణిపాదపాయూపస్థానాం కర్మేంద్రియాణాం త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రా
ణానాం పంచానాం జ్ఞానేంద్రియాణాం ఏతేషాం ప్రేరకస్యాంతఃకరణైస్సగో
చరైస్సంబంధే సతి సంభావితసకలపాపనివృత్తిద్వారా పరమేశ్వరప్రీత్యర్థం
స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ మత్స్యపురాణోక్తషోడశమహాదానాం తర్వర్తిసా
లంకృతకన్యాదానం సహిరణ్యోదకధారాపూర్వకమహం కరిష్యే ॥ ఇతిమ
హాసంకల్పః॥

——(*) కంకణవిమోచనమంత్రః (*)——

కంకతో న కంకతో నసస్తేన కంకతః। ద్వావితి వృషీ ఇతి న్యాయదృష్ట

అభిష్వత । కంకణం మోచయామ్యద్య రక్షా స్మిన్నకదాచన । మయిరక్షాంస్థి రాంబధ్వా దేవత్వంగచ్ఛకంకణ॥

—※ మిథునవిడియమంత్రః. ※—

తతోనదేతాం ద్వంద్వమింద్రేణ దేవతాస్యస్యంతే । ద్వంద్వంవైమిథునంతస్మాద్ద్వంద్వాన్మిథునం ప్రజాయతే। ప్రజాత్యైప్రజాయతే। ప్రజయాపశుభిర్యఏవం వేద॥

—※ ఉపహారమంత్రః. ※—

సుమంగలీరియంవధూరిమాగ్ంసమేతపశ్యత।సౌభాగ్యమస్యైదత్వాయాథాస్తంవిపరేతన॥ఇతిమంత్రముచ్చార్యతత్తద్దాతృనామవదేత్॥ఇతివధ్వాః॥

యువంవస్త్రాణిపీవసావసాథేయువో రచ్ఛిద్రామంతవోహసగాః। అవాతిరతమనృతాని విశ్వాఋతేనమిత్రా వరుణాసచేథే ॥ ఇతిమంత్రముచ్చార్య తత్తద్దాతృనామవదేత్॥ ఇతివరస్య॥

హిరణ్యరూపస్సహిరణ్యసందృగ పాన్నపాచ్ఛేదుహిరణ్యవర్ణః। హిరణ్యయాత్పరియోనిర్నిషద్యహిరణ్యాదాదదత్యన్నమస్మై॥

—※ కన్యాయాస్తద్బంధ్వథీనమంత్రః, ※—

అష్టవర్షాభవేత్కన్యా పుత్రవత్పాలితామయా । ఇదానీంతవదాస్యామి దత్తాస్నేహేనపాలయ॥ అష్టవర్షా...మయా। ఇదానీంతవపుత్రస్య దత్తాస్నేహేనపాలయ॥ అష్టవర్షా...మయా। ఇదానీంతవపౌత్రస్య దత్తాస్నేహేనపాలయ ॥ అష్ట..మయా। ఇదానీంతుతవభార్యాతు దత్తాస్నేహేనపాలయ॥ ఇత్యాది తత్తత్ప్రతిగ్రహీతృనామ్నామూహః॥

—※ వివాహసదస్యకాల సరస్వతీపూజావిధానం. ※—

ఏవం...థంవివాహాంగత్వేన ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకసహితసరస్వతీపూజాంకరిష్యే । ఆదౌనిర్విఘ్నేనపరిసమాప్త్యర్థం శ్రీమహాగ...కరిష్యే । గణాధిపతిపూజాంకృత్వా । ప్రణోదేవీసరస్వతీవాజేభిర్వాజినీవతి। ధీనామవిత్య్రవత్ । మహాసరస్వతీమావాహయామి స్థాపయామిపూజయామి॥ అష్టదిక్షుదిక్పాలకానావాహ్య । ప్రణోదేవీత్యనేన మంత్రేణషోడశోపచారపూజాంకృత్వా॥ అనంతరంసభాపూజాంకుర్యాత్॥ తదుపరిమహదాశీర్వచనంకుర్యాత్॥ ఇతిసదస్యపూజా॥

అనుహావంపరీహావంపరీవాదంపరిక్షపం। దుస్స్వప్నందురుదితంత ద్విషద్భ్యోదిశామ్యహం। పరిక్షుచేజపేత్। అనుహూతంపురుహూతగ్ం శకునైర్వదశాకునం। మృగస్యసృతమక్ష్ణయా। తద్విషద్భ్యోదిశామ్యహం। పరికానసనేజపేత్। ఉత్తరైర్యథాలింగంచిత్రియంవనస్పతిగ్ంశకృదితిగ్ంసి గ్వాతగ్ంశకునిమితి। ఆరాత్తేఅగ్నిరస్త్వారాత్పరశురస్తుతే। నివాతేత్వాభివ ర్షతుస్వస్తితేస్తువనస్పతే స్వస్తిమేస్తువనస్పతే। చిత్రియమభిమంత్రయతే। నమశ్శకృత్సదేరుద్రాయ నమోరుద్రాయశకృత్సదే। గోష్ఠమసినమస్తే అస్తు మామాహిగ్ంసీః। శకృదభిమంత్రయతే। సిగసీనసివజ్రోనమస్తే అస్తుమా మాహిగ్ంసీః। సిగ్వాతమభిమంత్రయతే। ఉద్గాతేవశకునేసామగాయసి। బ్రహ్మపుత్రఇవ సవనేషుశగ్ంససి। స్వస్తినశ్శకునేఅస్తు ప్రతినస్సుమనాభవ। అశుభంవాచంప్రతిజపతి॥

ప్రాణానాయమ్య। ఏవం... ప్రీత్యర్థం హృదయసంసర్గహోమం కరిష్యే। ఉభయోర్హృదయసంసర్గే త్ర్యహంత్రిరాత్రంవావరంబ్రహ్మచర్యంచ రిత్వా స్థాలీపాకగ్గ్ శ్రపయిత్వా అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే ఉన్వారబ్ధాయాగ్ం స్థాలీపాకాదుత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతిప ద్యతే పరిషేచనాంతంకృత్వా తేనసర్పిష్మతాయుగ్మాన్ద్వ్యవరార్ధ్యాన్బ్రా హ్మణాన్భోజయిత్వా సిద్ధింవాచయీత॥ చర్వాహుతయః। ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరింద్రగ్ం హవామహేప్రాతర్మిత్రా వరుణాప్రాతరశ్వినా। ప్రాత ర్భగంపూషణం బ్రహ్మణస్పతిం ప్రాతస్సోమముతరుద్రగ్ం హువేమస్వా హా।అగ్నీంద్రమిత్రావరుణాశ్విభగపూషబ్రహ్మణస్పతి సోమరుద్రేభ్యఇదం। ప్రాతర్జితంభగముగ్రం హువేమవయంపుత్రమదితేర్యోవిధర్తా। ఆధ్రశ్చి న్యంమన్యమానస్తురశ్చిద్రాజాచిద్యం భగంభక్షీత్యాహస్వాహా। భగాయే దం। భగప్రణేతర్భగసత్యరాధోభగేమాంధియముదవదదన్నః। భగప్రణో జనయగోభిరశ్వైర్భగప్రనృభిర్నృవంతస్స్యామస్వాహా। భగాయేదం। ఉ తేదానీంభగవంతస్స్యామో తప్రపిత్వఉతమధ్యేఅహ్నాం। ఉతోదితామఘ వన్ సూర్యస్యవయందేవానాగ్ంసుమతౌస్యామస్వాహా। మఘవతఇదం।

భగఏవభగవాగ్ం అస్తుదేవాస్తే నవయంభగవంతస్స్యామ । తంత్వాభగ సర్వఇజ్జోహవీమిసనో భగపురఏతాభవేహస్వాహా। భగేభ్యఇదం। సమధ్వ రాయోషసోనమంత దధిక్రావేశుచయేపదాయ। అర్వాచీనంవసువిదంభ గంనోరథమివాశ్వావాజిన ఆవహంతుస్వాహా। భగేభ్యోవాజిభ్యఇదం। అ శ్వావతీగోమతీర్న ఉషాసోవీరవతాస్సదముచ్ఛంతుభద్రాః । ఘృతందు హానావిశ్వతః ప్రపీనాయూయంపాతస్స్వస్తిభిస్సదానస్స్వాహా।వాజిభ్య ఇదం। అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం। మంత్రశేషం ప్యారణవత్సమాపయేత్॥ ఇతి హృదయసంసర్గహోమః॥

—✻ అథ మూలికాపహరణప్రయోగః. ✻—

శ్వస్తిష్యేణేతి త్రిస్సప్తైర్యవైః పాత్రంపరికిరేత। యదివాసుర్యాసిపరు ణాత్త్వా పర్యక్రీణామియదిసౌమ్యాసి సోమాత్త్వాపర్యక్రీణామి। ప్రాణానా యమ్య। ఏవం...రణం। భర్తృణపరిగ్రహార్థణం పాఠోత్పాటంఖ్యంకమణ కరిష్యే। శ్వోభూతఉత్తరయోత్థాప్య। ఇమాంఖనామ్యోషధీం వీరుధంబల వత్తమాం। యయాసపత్నీంబాధతే యయాసంవిందతేపతిం। ఉత్తరాభిస్తి సృభిరభిమంత్ర్య। ఉత్తానపర్ణేసుభగే సహమానేసహస్వతి। సపత్నీంమే పరాధమపతింమేకేవలంకృధి ఉత్తరాహముత్తరఉత్తరేదుత్తరాభ్యః।అథా సపత్నీయా మమాధరాసాధరాభ్యః। నహ్యస్యైనామగృభ్ణామినో అస్మిన్ర మతేజనే। పరామేవపరావతగ్ంసపత్నీంనాశయామసి। ఉత్తరయాప్రతిచ్ఛ నాగ్ంహస్తయోరాబధ్య। అహమస్మిసహమానాథత్వమసిసాసహిః। ఉభే సహస్వతీభూత్వా సపత్నీంమెసహావహై । శయ్యాకాలెబాహుభ్యాం భ ర్తారంపరిగృహ్ణీయా దుపధానలింగయావశ్యోభవతి। సపత్నీబాధనంచ। ఉపతేధాగ్ం సహమానామభిత్వా ధాగ్ంసహీయసా మామనుప్రతే మ నోవత్సంగౌరివధా వతుపథావారివధావతు । ఏతేనైవకామేనోత్తరేణా నువాకేన సదాదిత్యముపతిష్ఠతె। ఉదసౌసూర్యో అగాదుదయం మామకో భగః । అహంతద్విద్వలాపతి మభ్యసాక్షివిషాసహిః । అహంకేతురహం మూర్ధాహ ముగ్రావివాచనీ। మమెదనుక్రతుంపతి స్సేహానాయాఉపాచ రేత్। మమపుత్రాశ్శత్రుహణోథో మెదుహితావిరాట్ । ఉతాహమస్మిసం

జయా పత్యుర్మేణ్లోక ఉత్తమః। యేనేంద్రో హవిషాకృత్వ్య భవద్దివ్యుత్తమః। అహంతదక్రి దేవా అసపత్నాకిలాభవం। అసపత్నా సపత్నిఘ్నీ జయంత్య భిభూవరీ। ఆవిత్సి సర్వాసాగ్ంరాధో వర్చో అస్థేయసామివ। సముజ్జైషమి మాఅహగ్ం సపత్నీరభిభూవరీః। యథాహమస్యవీరస్య విరాజామిధనస్య చ। ఇతి మూలికాహరణప్రయోగః... యత్స్మగృహీతామన్యాంవా బ్రహ్మ చర్యయుక్తః పుష్కరసంవర్తమూలైస్తృణపిష్టైః ! ఉత్తరైర్యథాలిం గమంగాని సంమృజ్య ప్రతీచీనంనిరస్యేత్। ప్రాణానాయమ్య ఏవంక్రీత్యర్థం కుష్ఠాదిరోగనివృత్త్యర్థం అంగసంస్పర్శనాఖ్యంకర్మకరిష్యే॥ అక్షీభ్యాం తేనాసికాభ్యాం కర్ణాభ్యాంచుబుకాదధి । యక్ష్మగ్ంశీర్షణ్యాం మస్తి ష్కాజ్జిహ్వయావివృహామితే । గ్రీవాభ్యస్తఉష్ణిహాభ్యః కీకసాభ్యోనూక్యా త్। యక్ష్మందోషణ్యమగ్ంసాభ్యాంబాహుభ్యాంవివృహామితే। ఆంత్రేభ్య స్తేగుదాభ్యోవ నిష్ఠోహృదయాదధి। యక్ష్మంమతస్నాభ్యాంయక్నః ప్లా శిభ్యోవివృహామితే । ఊరుభ్యాంతేష్ఠివద్భ్యాం జంఘాభ్యాంపదాభ్యాం। యక్ష్మగ్గ్శ్రోణీభ్యాం భాసదాధ్వగ్ంససోవివృహామితే । మెహనాద్వలంక రణాల్లోమభ్యస్తేనఖేభ్యః । యక్ష్మగ్ంసర్వస్మా దాత్మనస్తమిమంవిహ్వృహా మితే। అంగాదంగాల్లోమ్నో లోమ్నోజాతంపర్వణిపర్వణి। యక్ష్మగ్ంస ర్వస్మా దాత్మనస్తమిమంవివృహామితే । పధూవాసఉత్తరాభిరెతద్వ్వేద ద్యాత్ । పరాదేహిశాబల్యం బ్రహ్మభ్యోవిభజావసు । కృత్యైషాపద్వతీ భూత్వా జాయావిశతేపతిం। అశ్లీలాతనూర్భవ తిరుశతీపాపయామయా। పతిర్యద్వధ్వైవాససాస్వమంగమభిధిత్సతి । క్రూరమేతత్కటుకమేతదపా ష్ఠవద్విషవన్నైతదత్తవె। సూర్యాంయఃప్రత్యక్షం విద్యాత్సఏతత్ప్రతిగృహ్ణీ యాత్। ఆశసనంవిశసనమథో అధివిచర్తనం । సూర్యాయాఃపశ్యరూపా ణి తానిబ్రహ్మాతశగ్ంసతి॥ ఇత్యంగస్పర్శనం॥

—* అన్వారంభణీయస్థాలీపాకః. *—

పూర్ణిమాక్షణదాయాంతు విధినౌపాసనస్యచేత్। ప్రతిపద్యేవకు ర్వీత యాగద్వయముదాహృతం। ప్రాతఃకాలేముహూర్తాదౌ యదిప్రథ మపర్వణి । రాత్రౌసంకల్ప్యనిత్యాంతే హ్యన్వారంభఃపరేహని। చతుర్థ

హోమమధ్యేతు ప్రాప్యతేయది పూర్ణిమా। తస్యామారభ్య విధివదన్వాధాన పురస్సరం॥

పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతరిధ్మాబర్హిషి ఆసాద్య ప్రాతరౌపాసనంకృత్వా । వధూముత్తరత ఉత వేశ్యస్వయం దక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థం। దర్శపూర్ణమాసోపక్రమణార్థం అన్వారంభణీయస్థాలీపాకేనసద్యోయక్ష్యే । విద్యుదసి...శ్య । తత్రాగ్నిరగ్నా విష్ణూసరస్వతీ సరస్వానగ్నిర్భగీచ ప్రధాన దేవతాః స్విష్టకృదంగదేవతాః । వ్రీహిమయంచరుద్రవ్యమన్యస్మిన్నాకాలె ఉపవత్స్యమానః సంకల్ప్య పత్న్యై వహంతి చరుగ్గ్ శ్రపయిత్వాభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనంవో ద్వాస్యప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే పూర్ణా పశ్చాద్యత్తే దేవా అదధురితి ద్వే ఆజ్యాహుతీర్హుత్వా । పూర్ణాపశ్చాదుత పూర్ణాపురస్తాదున్మధ్యతః పౌర్ణమాసీజిగాయ। తస్యాం దేవా అధిసంవసంత ఉత్తమేనాక ఇహమాదయంతాగ్ం స్వాహా। పౌర్ణమాస్యా ఇదం। యత్తే దేవా అదధుర్భాగధేయమమావాస్యే సంవసంతో మహిత్వా- సానో యజ్ఞంపిపృహి విశ్వవారెరయింనో దేహి సుభగే సువీరగ్గ్ స్వాహా। అమావాస్యాయా ఇదం। దర్వ్యాముపస్తీర్య చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయాభిఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । అగ్నయే స్వాహా। అగ్నయ ఇదం। పునరవదానధర్మేణావదాయ। అగ్నావిష్ణుభ్యాగ్ స్వాహా- అగ్నావిష్ణుభ్యామిదం। పునరవదాయ। సరస్వత్యై స్వాహా। సరస్వత్యా ఇదం। పునరవదాయ। సరస్వతే స్వాహా। సరస్వత ఇదం। పునరవదాయ। అగ్నయే భగినే స్వాహా। అగ్నయే భగిన ఇదం। పునరుపస్తీర్య। ఉత్తరార్ధాత్స్కృత్ స్విష్టకృతే వదాయ ద్విరభిఘార్య న హవిః ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం। జయాది ప్రతిపద్యతే సౌవిష్టకృతం హుత్వా బర్హిస్సమంజనం కృత్వా। *దర్వ్యా పరిధీనక్తి పరిధీన్ప్రహృత్య సగ్గ్ స్రావంచ కృత్వా అస్మిన్ప్రాకృతే కర్మణీత్యాది పరిషేచనాంతం కృత్వా ప్రణీతామార్జనం బ్రహ్మోద్వాసనంచ కుర్యాత్ ॥ శ్లో ॥ వ్రతేషు శాంతిహోమేష బిభ్రాష్టిష్టౌ వృషోత్సృజె । చరోః ప్రధానికే చైవ శమ్యావనసం

* అత్ర పరిధి ప్రహరణం నాస్తీతి కేషాంచిన్మతం.

శయః। అత్ర వృషభదక్షిణా నాస్తి। పూర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే। తల్లక్షణం।
అష్టముష్టిభవేత్కించిత్కించిచ్చత్వారి పుష్కలః। పుష్కలాంశ్చైవ చత్వా
రి ఆఢకః పరికీర్తితః। ఆఢకాంశ్చైవ చత్వారి పూర్ణపాత్రస్స ఉచ్యతే॥ *

అత్ర కేచన స్విష్టకృతే పవమానయుదర్వ్యాం సంస్థాప్య జయాదికాంస్తేజు
హుయాదితి పరిభ్యదైవపయిఃకార్యా ఇతి చ వదంతి। తత్ర శ్లోకాః॥ స్థాలీపా
కానంతరేవా వివాహే సంప్రాప్తేవా యాతి చేత్పౌర్ణమాసీ। తస్యామన్వా
రంభణీయాఖ్యా హోమస్సంభవాత్తాత్రిత పౌర్ణమాస్యాం తథోక్తం। శ్రౌ
తేన్వారంభణీయాయామగ్నిః స్థానే సరస్వతీ। సరస్వాంశ్చాగ్నిభగిచ స్థా
నేస్యైతాశ్చ దేవతాః। అగ్నిస్స్విష్టకృదంతరేణేత్యస్యాశ్చ సూత్రతః।
ఆహోత్యోన్విష్టకృత్సాంశ్యస్స్యేవ చరుకర్మసు। తస్మాదన్వారంభణీ
యేచరోషడ్దేవతా ఇతి। కాత్యాయనప్రోక్తాః పుష్పిష్ఠిః పురాతనైః।
అనాహితాగ్నిప్రథమేచరౌచ యాదేవతాస్తాః ప్రవదంతి తద్జ్ఞాః। తస్యా
పికాలఃకిల పౌర్ణమాస్యాం ప్రాపద్యవంత్యేవకపద్దేశమ్యాః। అగ్నిస్తథాగ్నీష
హోతశ్చవిష్ణుస్సరస్వతీ చైవ తథా సరస్వాన్। అగ్నిశ్చ భగిస్విష్టకృదగ్నిరేతాః క్ర
మేణహుత్వా ఫలతో జయాది। అన్యేవరౌపఞ్చతో వరోత్రావదానఘద్రా
జ్ఞాహుయాత్తద్విశేషాత్। ప్రపయాగాన్నయేపన్ప్రతిహుతాహుతిహూయతే త్వాగ్నే
యే స్విష్టకృతే స్వాహా। తస్య హవిః ప్రత్యక్షిఘార్యతస్య ద్ధోమాత్తే స్విష్టకృ
తేవహుయు। సంస్థాప్య హవిర్దర్వ్యాం జయాదికాంస్తేజుహుయాత్తు స్విష్టకృతం చ
హుత్వా। స్థాలీపాకే దేవతా వైశ్వదేవ విశ్వేదేవా ఇత్యనేనోపదిష్టాః। మం
త్రాహానాంస్యుక్రమే శైలనాగ్నాగ్న్యాత్రాంతా దేవతాస్త్రింశదుక్తాః।
సర్వేష్వన్యదేవతాః పౌర్ణమాసీకర్మణ్యుక్తాః ప్రావణీమార్గణే స్థలే। తత్రాన్వ
న్వారంభణీయచరౌ చ ప్రోక్తా యాదేవతాస్తా ఇహస్యుః॥ ధర్మప్రశ్నోక్తే
మహారాజసంజ్ఞే స్థాలీపాకే దేవతాశ్చైవ హుత్వా। సమంజనం బర్హిషి ఏవ
శమ్యాః పరేహ్నితత్ప్రకృతిష్వేవామదుక్తః। సతీషు బహ్వీష్వశనాహుతీషు
పాత్రిష్టాస్వదంతం త్వభిఘారితం చ। శిష్టం హవిస్స్విష్టకృదర్థమేవాభిఘార
యేత్సర్వచరుక్రియాసు॥ ఇత్యన్వారంభణీయస్థాలీపాకః॥

పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతరౌపాసనం హుత్వా దర్భపూర్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః పత్న్యా సహ ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... ప్రీత్యర్థం । పౌర్ణమాసేనాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన శ్వో యక్ష్యే । తత్రాగ్నిస్స్విష్టకృచ్చ దేవతే । వ్రీహిమయశ్చరుర్ద్రవ్యమస్మిన్కా-ఉపవత్సన్కర్మణ్యన్వాధానం కృత్వా। ఇధ్మాబర్హిషీ సన్నహ్యాతి। అమావాస్యాయాం పార్వణే నాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన శ్వో యక్ష్యే। ఇత్యన్వాధానం కుర్యాత్ ॥ *

—(*) అథ విభక్తేష్టిః. (*)—

శ్లో॥ అగ్నయే చాదితేం చ ప్రియసోమాం చ స్విష్టకృత్సనః । సోఽవదేయేతి ష్మృతం త్రిం విభక్తిష్టిం జయాదికం । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... ప్రీత్యర్థం ప్రథమపర్వణి ప్రతిపద్యోఽమావాస్యేష్టిః ప్రారబ్ధాస్మి తత్పూర్వం అన్వారంభణీయాధికారసిద్ధ్యర్థం । విభక్తేష్టిం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య । తత్రాగ్నీన్ద్రసోమాః ప్రధానదేవతాః । స్విష్టకృదంగదేవతాః । వ్రీహిమయశ్చరుర్ద్రవ్యం స్థాలీపాకేన సద్యో యక్ష్యే । ఆజ్యభాగాంతే చరుం శ్రపయిత్వాభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య । అగ్నేరుపసమాధానాద్యగ్నిముఖాంతే । తస్మాచ్చరుమధ్యాత్పూర్వార్ధాచ్చావదాయాభిఘార్య । అగ్నయే స్వాహా । అగ్నయ ఇదం । ఇంద్రాయ స్వాహా । ఇంద్రాయేదం । సోమాయ స్వాహా । సోమాయేదం । అవదానస్థానే జుహుయాత్। ఉత్తరార్ధాత్స్విష్టకృదవదాయ ద్విరభిఘార్య సకృత్ ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం। సమిత్సన్నహనం। జయాదిహుత్వా బర్హిస్సన్నహనం సంకృత్వా। శమ్యాః పరిధ్యర్థేష్వనుస్పృతే కర్మణి త్వాదిబ్రహ్మవిసర్జనాంతే। హోమాంతే శ్రీయజ్ఞపురుషాయ నమః...యజ్ఞేశ్వరః ప్రీణాతు। తత అన్వారంభణీయం కృత్వా ప్రతిపద్ధోమం కుర్యాత్ ॥ *

—(*) వైశ్వదేవార్థగృహపాకారంభః. (*)—

ఆర్యాః ప్రయతా వైశ్వదేవే అన్నసంస్కర్తారస్స్యుర్భాషాంకాసం క్షవథుమిత్యభిముఖోఽన్నం వర్జయేత్। కేశానంగం వాసశ్చాలభ్యాప ఉపస్పృశేదార్యాధిష్ఠితా వా శూద్రాస్సంస్కర్తారస్స్యుస్తేషాం స ఏవాచమనకల్పోఽధికమహరహః కేశశ్మశ్రులోమనఖ వాపనముదకోపస్పర్శనం చ సహ

వాససామపివాష్టమీష్వేవ పర్వసువావపెరన్నరోత్తమన్నగ్ం సగ్ంస్కృత మగ్నావధిశ్రిత్యాద్భిః ప్రోక్షేత్తద్దేవపవిత్రమిత్యాచక్షతే। సిద్ధాన్నేతిస్థస్యా తమితిస్వామినే ప్రబ్రూయాత్తత్సుభూతం విరాడన్నంతన్మాక్షాయీతి ప్రతివచనంగృహమేధినోయదశనీయస్యహోమాబలయశ్చస్వర్గపుష్టిసంయుక్తా ఇతి॥

—(*) అథవైశ్వదేవారంభః. (*)—

కర్తాశుచిర్భూత్వా ఆచార్యముఖాద్వైశ్వదేవస్వరూపం సర్వం యథా శాస్త్రంజ్ఞాత్వా। ఆచార్యంసంపూజ్యతదనుజ్ఞాంగృహీత్వా యథాధర్మోపదేశం వైశ్వదేవంప్రథమమాచార్య సన్నిధౌకుర్యాత్ ॥ తత్ప్రకారశ్చ॥ బలీనాంచ తస్యతస్యదేశేసగ్ంస్కారోహస్తేన పరిమృజ్యావోక్ష్య న్యుప్యపశ్చాత్పరిషేచనమాపాసనేపచనేనాషడ్భిరాద్యైః ప్రతిమంత్రగ్ం హస్తేనజుహుయాదుభయతఃపరిషేచనం యథాపురస్తాదేవంబలీనాందేశే దేశేసమవేతానాగ్ం సకృత్సకృదంతేపరిషేచనగ్ం సతిసూపసగ్ంసృష్టేనకార్యాఅపరేణాగ్నిగ్ం సప్తమాష్టమాభ్యాముదగపవర్గము దధానసన్నిధానవమేనమధ్యేఽగారస్యదశమైకాదశాభ్యాం ప్రాగపవర్గముత్తరపూర్వదేశేగారస్యోత్తరైశ్చతుర్భిః। శయ్యాదేశేకామలింగేన దేహళ్యామంతరిక్షలింగేనోత్తరేణాపిధాన్యాముత్తరైర్బ్రహ్మసదనేదక్షిణతః పితృలింగేన ప్రాచీనావీత్యవాచీనపాణిఃకుర్యాద్రౌద్ర ఉత్తరోయథాదేవతాభ్యస్తయోర్నానాపరిషేచనం ధర్మభేదాన్నక్తమేవోత్తమేనవైహాయసంయఏతానవ్యగ్రోయథోపదేశంకురుతేనిత్యస్స్వర్గః పుష్టిశ్చ।సంచరేయమిత్యాది ధర్మోపదేశః॥ *

అనుష్ఠానక్రమశ్చ।ప్రాణానాయమ్య।ఏవం- ప్రీత్యర్థంఅన్నసంస్కారద్వారాఆత్మసంస్కారార్థం పంచసూనాపనుత్తయె గృహేసిద్ధేనాన్నేన ప్రాతర్వైశ్వదేవంకరిష్యే ॥ గృహపాకాద్ధవిష్యంచాహవిష్యంచ పృథగాదాయాగ్నావధిశ్రిత్యోదగుద్వాస్యాద్భిఃప్రోక్ష్యహవిష్యంద్విధాకృత్వాఅభిఘార్య।అగ్నిమిద్ధ్వేత్యాదిధ్యాత్వాలంకృత్య।అదితేనుమన్యస్వ... దేవసవితః ప్రసువ।హవిష్యప్రథమభాగాదాదాయ।అగ్నయేస్వాహా। అగ్నయఇదం।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా।విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం।ధ్రువాయభూమాయస్వా

హా। ధృవాయభూమాయేదం। ధృవక్షితయేస్వాహా। ధృవక్షితయఇదం। అచ్యుతక్షితయేస్వాహా। అచ్యుతక్షితయఇదం। అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం। అదితేన్వమగ్గ్‌స్థాః పాప్రాసావీః। అహావిష్యంకించిదాదాయఉదీచీనముష్ణంభస్మాపోహ్యాతూష్ణీంస్వాహేతిహుత్వా। స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। అథహావిష్యప్రథమభాగంఅహావిష్యేణసంయోజ్యబలీన్హరేత్। యత్రయత్రబలిహరణంతత్రతత్రస్థలేషుసమ్మార్జనమవోక్షణంచ కృత్వా యథాంగుళ్యగ్రాణిభూమింస్పృశంతితథాబలీన్హరేత్। తూష్ణీంసమంతంపరిషేచనంకుర్యాత్। దేశేదేశేసమవేతానాంతుబలీనాం సకృత్సకృదంతేపరిషేచనంకుర్యాత్। అగ్నేః పశ్చాత్స్వస్యపురతః। హస్తేనపరిమృజ్య। అవోక్ష్య। ధర్మాయస్వాహా। ధర్మాయేదం। హస్తేనపరిమృజ్య। అవోక్ష్య। అధర్మాయస్వాహా। అధర్మాయేదం। ఇత్యుదగపవర్గంనిధాయ। అంతేద్వయోస్సకృత్పరిషిచ్య। ఉదధానసన్నిధౌ। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। అద్భ్యస్స్వాహా। అద్భ్యఇదం। పరిషిచ్య। మధ్యేఽగారస్య। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। ఓషధివనస్పతిభ్యస్స్వాహా। ఓషధివనస్పతిభ్యఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। రక్షోదేవజనేభ్యస్స్వాహా। రక్షోదేవజనేభ్యఇదం। ప్రాగపవర్గంనిధాయ। ద్వయోః పరిషిచ్య। ఉత్తరపూర్వదేశేఽగారస్య। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య।। గృహ్యాభ్యస్స్వాహా। గృహ్యాభ్యఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। అవసానేభ్యస్స్వాహా। అవసానేభ్యఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య అవసానపతిభ్యస్స్వాహా। అవసానపతిభ్యఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య । సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా। సర్వభూతేభ్యఇదం। ప్రాగపవర్గంనిధాయ। అంతేసకృత్పరిషిచ్య। శయ్యాదేశే। పరిమృజ్యఅవోక్ష్య। కామాయస్వాహా। కామాయేదం। పరిషిచ్య। దేహళ్యాం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। అంతరిక్షాయస్వాహా। అంతరిక్షాయేదం। పరిషిచ్య। అపిధాన్యాం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। యదేజతిజగతియచ్చచేష్టతినామ్నోభాగోయంనామ్నేస్వాహా। వాయవఇదం। పరిషిచ్య। బ్రహ్మసదనే। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। పృథివ్యైస్వాహా। పృథివ్యాఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। అంతరిక్షాయస్వాహా। అంతరిక్షాయేదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య దివేస్వాహా। దివఇదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య। సూర్యాయస్వాహా। సూర్యాయేదం। పరిమృజ్య। అవోక్ష్య- చంద్రమసేస్వాహా చన్ద్రమసఇదం- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య

నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా। నక్షత్రేభ్య ఇదం- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య- ఇంద్రాయస్వా
హా- ఇంద్రాయేదం- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య- బృహస్పతయేస్వాహా- బృహస్పత
యఇదం- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య ప్రజాపతయేస్వాహా- ప్రజాపతయఇదం- పరి
మృజ్య- అవోక్ష్య- బ్రహ్మణేస్వాహా- బ్రహ్మణఇదం- ప్రాగపవర్గం నిధాయ-
సర్వేషామంతే సకృత్పరిషేచనం- దర్భాణాం బలీనాం దక్షిణతః- ప్రాచీనావీతీ
పితృతీర్థేన- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య- స్వధాపితృభ్యస్స్వాహా- స్వధాపితృ
భ్యఇదం- యజ్ఞోపవీత్యపఉపస్పృశ్య- దర్భాణాం బలీనాం దక్షిణతః పితృబలేరు
త్తరతః- పరిమృజ్య- అవోక్ష్య- నమోరుద్రాయపశుపతయేస్వాహా- పశుప
తయెరుద్రాయేదం- అపఉపస్పృశ్య- ప్రాచీనావీతి- అప్రదక్షిణంపరిషిచ్య-
ఉపవీతీ- ప్రదక్షిణంపరిషిచ్య- ప్రాణానాయమ్య- ఏవం... ప్రీత్యర్థం
దేవయజ్ఞేనయక్ష్యే- విద్యుదసివిద్యమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి-
అపఉపస్పృశ్య- అదితేను... ప్రియస- హవిష్యద్వితీయభాగాదాదాయ-
దేవేభ్యస్స్వాహా- దేవేభ్యఇదం- అదితేన్వ... ప్రాసావీః- వృష్టిరసివృశ్చ
మేపాప్మానమృతాత్సత్యముపాగాం- అపఉపస్పృశ్య- ప్రాచీనావీతీ-
ప్రాణానాయమ్య- ఏవం... ప్రీత్యర్థం పితృయజ్ఞేనయక్ష్యే- విద్యుదసీత్యప
ఉపస్పృశ్య- అగ్నేర్దక్షిణతో భూమౌసంమృజ్యావోక్ష్య- ద్వితీయభా
గాదాదాయ- పితృభ్యస్స్వధాస్తు- పితృభ్యఇదం- అప్రదక్షిణంపరిషిచ్య-
వృష్టిరసీత్యపఉపస్పృశ్య- యజ్ఞోపవీత్యపఉపస్పృశ్య- ప్రాణానాయమ్య-
ఏవం... ప్రీత్యర్థం భూతయజ్ఞేనయక్ష్యే- విద్యుదసీత్యప ఉపస్పృశ్య-
అగ్నేరుత్తరతో భూమౌసంమృజ్యావోక్ష్య- ద్వితీయభాగాదేవ- భూతే
భ్యోనమః- భూతేభ్యఇదం- పరిషిచ్య- వృష్టిరసీత్యపఉపస్పృశ్య- నివీతీ
భూత్వా ప్రాణానాయమ్య- ఏవం... ప్రీత్యర్థం మనుష్యయజ్ఞేనయక్ష్యే-
విద్యుదసీత్యపఉపస్పృశ్య- అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభిః పరిషిచ్య- ద్వితీయ
భాగాదేవ- మనుష్యేభ్యోహంతా- మనుష్యేభ్యఇదం- అదితేన్వ... ప్రా
సావీః- వృష్టిరసీత్యపఉపస్పృశ్య- ఉపవీతీ- ప్రాణానాయమ్య- ఏవం...
ప్రీత్యర్థం బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే- విద్యుదసీత్యపఉపస్పృశ్య- ప్రజాపతిబ

వేదర్దక్షిణతః పరిమృజ్య - అవోక్ష్య - ద్వితీయభాగాదాదాయ - ప్రజా
పతయేస్వాహా - ప్రజాపతయ ఇదం - వృష్టిరసీత్యపఉపస్పృశ్య - ప్రాణా
నాయమ్య-ఏవం...ప్రీత్యర్థం అగ్రదానంకరిష్యే- అది..... ప్రసువ- పర
మేష్ఠినేస్వాహా - పరమేష్ఠినఇదం - యథాకూపశ్శ తథార స్సహస్ర
ధారో అక్షితః - ఏవామె అస్తుధాన్యగ్ం సహస్రధారమక్షితం - ధనధా
న్యైస్స్వాహా- అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం- అదితేన్వమ...ప్రాసావీః॥ సర్వ
భాగాన్న శేషమాదాయ ॥ శ్లో ॥ శ్వానౌహిశ్యామ శబలౌవైవస్వతకులో
ద్భవౌ - తాభ్యాంబలింప్రదాస్యామిరక్షేతాంపథిసర్వదా - ఇంద్రవారుణ
వాయవ్యా యామ్యానైరృతోద్భవా ః- వాయసాః ప్రతిగృహ్ణంతు భూ
మౌపిండంమయార్పితం - శ్వపతేశ్వపచవాయసేభ్యః క్రిమిభ్యఇదం - ఇతి
దేవతీర్థేనని వేశనద్వారదేశేదద్యాత్। పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య। గోదోహ
నమాత్రం ప్రాంగణేతిష్ఠేత్। నాత్రిరాత్రాంతవైశ్వదేవానంతరం - యే
భూతాః ప్రచరంతిదివానక్తం బలిమిచ్ఛంతోవితుదస్యప్రేష్యాః - తేభ్యోబ
లింపుష్టికామోహరామిమయిపుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా - దివాన
క్తం చారిభ్యోభూతేభ్యఇదం ॥ శ్లో ॥ ద్వావేకంద్వేచచత్వారి ప్రత్యేకంతి
సృఏవచ। పృథివ్యాదిదశస్థానే నుతయోద్వేదంపృథక్పృథక్। ఇతివైశ్వదేవః-
అత్రకేచన అన్యథాకుర్వంతి॥

—* అథపక్షాంతరవైశ్వదేవప్రకారః. *—

వైశ్వదేవభాగనిర్ణయః॥ శ్లో ॥ ప్రథమః పూర్వదిగ్భాగే ద్వితీయం
చతథోత్తరే। తృతీయంమధ్యమంప్రోక్తంచతుర్థందక్షిణేతథా। పంచమం
పశ్చిమంప్రోక్త మితిభాగాదినిర్ణయః॥

—* అథ భాగవినియోగః. *—

శ్లో॥ షడాహుతీరగ్రభాగేద్వితీయేశాకహోమకం। ద్వితీయేబలిదా
నంస్యా దగ్రదానంతృతీయకే।తృతీయేదేవభూతేపి పిత్రర్థేచచతుష్టయం।
పంచమేమానుషోహోమో వైశ్వదేవస్యలక్షణం । స్మృత్యంతరే । హవి
ష్యంపంచధాకృత్వా పూర్వభాగాత్షడాహుతీః । ద్వితీయభాగాదాదా

య జుహుయాదుష్ణభస్మని। అగ్రదానం దేవయజ్ఞం భూతయజ్ఞం చతుర్థకం। పంచమంతు నృయజ్ఞం స్యా ద్వైశ్వదేవస్య నిర్ణయః॥

—* అథ వైశ్వదేవః. *—

ప్రాణానాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యర్థం సిద్ధేనాన్నేన వైశ్వదేవం కరిష్యే। తతో గృహపాకాద్ధవిష్యమాదాయ తదన్నం పంచధా విభజ్య అదితేనుమన్యస్వేత్యాదిభిః పాసనాగ్నిం పరిషిచ్య। ప్రథమభాగాదాదాయ షడాహుతీః హస్తేనజుహుయాత్। అగ్నయేస్వాహా। అగ్నయ ఇదం। విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా। విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం। ధ్రువాయ భూమాయ స్వాహా। ధ్రువాయ భూమాయేదం। ధ్రువక్షితయే స్వాహా। ధ్రువక్షితయ ఇదం। అచ్యుతక్షితయే స్వాహా - అచ్యుతక్షితయ ఇదం - అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్న...దం - ఉత్తరపరిషేచనం కృత్వా - ద్వితీయభాగాత్కించిదాదాయ - ఉదీచీనముష్ణం భస్మాపోహ్య - తూష్ణీం - స్వాహా - ప్రజాపతయ ఇదం - ప్రథమభాగే ద్వితీయభాగం సంసృజ్య బలీన్హరేత్ - యత్ర యత్ర బలిహరణం తత్ర తత్ర స్థలేషు సమ్మార్జనమవోక్షణం చ కృత్వా యథాంగుళ్యగ్రాణి భూమిం స్పృశంతి - తథా బలీన్హరేత్ - సర్వత్ర బలిషు గంధపుష్పాదిభిరభ్యర్చ్య తూష్ణీం సమంతం పరిషేచనం కుర్యాత్ - ఏకదేశసమవేతానామపి బలీనాం సకృత్సకృదంతే పరిషేచనం కుర్యాత్ - అగ్నేః పశ్చాత్ప్రాగ్వా పురతః - హస్తేన సమ్మృజ్య ద్వయోరవోక్ష్య - ధర్మాయ స్వాహా। ధర్మాయేదం - అధర్మాయ స్వాహా - అధర్మాయేదం - ద్వయోః పరిషిచ్య - అధర్మాయస్వాహేతి బలేః పురస్తాత్ - ఉదధానసన్నిధౌ - అద్భ్యస్స్వాహా - అద్భ్య ఇదం - పరిషిచ్య తత్పురస్తాత్ - మధ్యే ఽగారస్య - ఓషధివనస్పతిభ్యస్స్వాహా - ఓషధివనస్పతిభ్య ఇదం - రక్షోదేవజనేభ్యస్స్వాహా - రక్షోదేవజనేభ్య ఇదం - ప్రాగపవర్గం నిధాయ - పరిషిచ్య - అధర్మాయస్వాహేతి బలేరుత్తరతః - ఉత్తరపూర్వదేశే ఽగారస్య ప్రాక్సంస్థం - గృహ్యాభ్యస్స్వాహా - గృహ్యాభ్య ఇదం - అవసానేభ్యస్స్వాహా - అవసానేభ్య ఇదం - అవసానపతిభ్యస్స్వాహా - అవసానపతిభ్య ఇదం - సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా - సర్వ

వైశ్వదేవః

భూతేభ్యఇదం । ప్రాగపవర్గ్గనిధాయ। పరిషిచ్య । అగారస్యోత్తరపూర్వ దేశే।కామాయస్వాహా । కామాయేదం । పరిషిచ్య। గేహశ్యాం । అంతరిక్షాయస్వాహా। అంతరిక్షాయేదం। పరిషిచ్య।తదపిధాన్యాం । యదేజతిజగతియచ్చ చేష్టతినామ్నో భాగోయంనామ్నేస్వాహా - వాయవఇదం - పరిషిచ్య - ధర్మాయస్వాహేతి బలేర్దక్షిణతః ప్రాక్సంస్థ్యాజనా కారేణ పృథివ్యైస్వాహా । పృథివ్యాఇదం । అంతరిక్షాయస్వాహా - అంతరిక్షాయేదం - దివేస్వాహా- దివఇదం- సూర్యాయస్వాహా- సూర్యాయేదం - చంద్రమసేస్వాహా - చంద్రమసఇదం నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా- నక్షత్రేభ్యఇదం- ఇంద్రాయస్వాహా ఇంద్రాయేదం- బృహస్పతయేస్వాహా బృహస్పతయఇదం- ప్రజాపతయేస్వాహా-ప్రజాపతయఇదం- బ్రహ్మణేస్వాహా। బ్రహ్మణఇదం- ప్రాగపవర్గంనిధాయ।పరిషిచ్య,దశానాంబలీనాం దక్షిణతః - ప్రాచీనావీతీ।పితృతీర్థేనస్వధాపితృభ్యస్స్వాహా-స్వధాపితృభ్యఇదం - యజ్ఞోపవీత్యపఉపస్పృశ్య - దశానాంబలీనాందక్షిణఃపితృబలేరుత్తరతః నమోరుద్రాయపశుపతయేస్వాహా - రుద్రాయపశుపతయఇదం । అపఉపస్పృశ్య। ప్రాచీనావీతీ - అప్రదక్షిణంపరిషిచ్య ఉపవీతిప్రదక్షిణంపరిషిచ్య రుద్రబలేరుత్తరతః భూమింసమ్మృజ్య । కించిదన్నమాదాయ।యేభూతాఃప్రచరంతి దివాబలిమిచ్ఛంతో...స్వాహా । దివాచారిభ్యోభూతేభ్యఇదం । పరిషిచ్య। ప్రాణానాయమ్య ఏవం—ప్రీత్యర్థంఅగ్రదానంకరిష్యే । పూర్వపరిషేచనం కృత్వా- తృతీయభాగాదాదాయ - దదామీత్యగ్నిర్వదతి - తథేతివాయురాహతత్ - హంతేతిసత్యంచంద్రమాః- ఆదిత్యస్సత్యమోమితి- ఆపస్తత్సత్యమాభరత్-యశోయజ్ఞస్యదక్షిణాం - మమోహాత్తరతర్యోమే కామసమృధ్యతాం స్వాహా- విష్ణవఇదం - ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వాప్రాణానాయమ్య । ఏవం— ప్రీత్యర్థందేవయజ్ఞేనయక్ష్యే - విద్యుదసీత్యప ఉపస్పృశ్య - పూర్వపరిషేచనం కృత్వాతృతీయ భాగాదాదాయ - దేవేభ్యస్స్వాహా- దేవేభ్యఇదం- ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా - వృష్టిరసీత్యప ఉపస్పృశ్య- ప్రాచీనావీతీ - ప్రాణానాయమ్య - ఏవం—ప్రీత్యర్థంపితృయజ్ఞేన యక్ష్యే విద్యుదసీత్యప ఉపస్పృశ్య - అగ్నేర్దక్షిణతోభూమౌ సమ్మృజ్యావోక్ష్య శిష్టభాగాదాదాయ- పితృభ్యస్స్వధాస్తు - పితృభ్యఇదం అప్రదక్షి

ణం పరిషిచ్య - వృష్టిరసీత్యప ఉపస్పృశ్య - యజ్ఞోపవీతీ - ప్రాణానాయ
మ్య ఏవం_ప్రీత్యర్థం - భూతయజ్ఞేనయక్ష్యే - విద్యుదసీత్యప ఉపస్పృ
శ్య । అగ్నేరుత్తరతో భూమౌ సంమృజ్యావోక్ష్య । తృతీయభాగాదాదా
య । భూతేభ్యోనమః । భూతేభ్య ఇదం । పరిషిచ్య । వృష్టిరసీత్యప ఉప
స్పృశ్య । నివీతీభూత్వా ప్రాణానాయమ్య । ఏవం___ప్రీత్యర్థం మనుష్య
యజ్ఞేనయక్ష్యే విద్యుద___సి । పంచమభాగాదాదాయ । పూర్వపరిషేచ
నం కృత్వా - మనుష్యేభ్యో హంతా । మనుష్యేభ్య ఇదం - అథ తేన్వ___
ప్రాచీనావీ - వృష్టిరసీత్యప ఉపస్పృశ్య ఉపవీతీభూత్వా - సర్వభాగాన్వ
శేషమాదాయ ॥ శ్లో ॥ [illegible]___మయాహృతం - శ్వపతితశ్వప
చనాయసేభ్యః క్రిమిభ్య ఇదం - ఇతి [illegible] దద్యాత్
పాదప్రక్షాళ[illegible] ॥ శ్లో ॥ [illegible]
[illegible] - పృథివ్యాదిదశ[illegible]
పృథక్పృథక్ ॥ [illegible] - యేభూతాః ప్రచరంతి [illegible] విభుద
స్య [illegible] - తేభ్యోబలింపుష్టికామో హరామి మయిపుష్టిం పుష్టిపతిర్ద
ధాతు స్వాహా - దివాచారిభ్యో భూతేభ్య ఇదం ॥ రాత్రౌ - యేభూతాః ప్రచ
రంతి నక్తం [illegible] విభుదస్య [illegible] - తేభ్యోబలింపు___స్వాహా.
నక్తంచారిభ్యో భూతేభ్య ఇదం - [illegible] ॥

— అథ [illegible] —

[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥

— అథస్థాలీపాకః —

[illegible] పాకస్తస్యోపచారః పార్వణేన వ్యాఖ్యాతః [illegible]
ప్రాతః [illegible] త్యాదిప్రతిష్ఠితాభిఘారణాంతం
కృత్వా అగ్నేరుప సమాధానాద్యాజ్య భాగాంతే స్రుచ్యుపస్తీర్య చరుమ
ధ్యాద్ద్విరవదాయాభి ఘార్య హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । అగ్నయేస్వాహా ।
అగ్నయ ఇదం । అపరేణాగ్నిం లేపంనిమృజ్య । స్రుచ్యుపస్తీర్య । ఉత్తరార్ధా
త్సకృత్స్విష్టకృతేవదాయ । ద్విరభిఘార్యనహవిః ప్రత్యభిఘారయతి । అగ్నయే

స్విష్టకృతే స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం । అపరేణాగ్నిం లేపం నిమృజ్య ।
అగ్నేర్గుణలేపం ప్రథమం ప్రాశ్య ఉత్సృష్టోపస్పృశ్య । అనంతరం స్విష్టకృత్పా
త్రం ప్రాశ్య । ఉత్సృష్టోపస్పృశాచమేత్ ॥ ద్వితీయ [illegible] ప్రా
[illegible] ॥ సమిత్సన్నహనం [illegible] బర్హి
[illegible] ప్రణీతా [illegible] పూర్ణపాత్ర
[illegible] । [illegible] ॥...... ....*

—(*) [illegible] (*)—

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
పాకం కుర్యాత్ ॥ ... ...*

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ... ... *

— [illegible] —

అజ్ఞానాత్ [illegible]
నాగ్నావనుగతే అయాజ్యత్వాత్ [illegible] జ్యోతిష్టోమ [illegible] ; తా
ప్తరాత్రాదత ఊర్ధ్వమాద్య దశరాత్రాత్ [illegible]
[illegible] త్రిగ్ంశత్ [illegible] ఇతిచ [illegible]
[illegible] రాత్రాదూర్ధ్వ వా సంచాత్ త్రిగ్ంశతిరాత్రాదత ఊర్ధ్వమాపస్థిరాత్రాత్ [illegible]
[illegible] దత ఊర్ధ్వమాసంవత్సరాత్ [illegible]

కాలబహుత్వే దోషగురుత్వ మేనస్సుగురుషుగురూణిలఘుషులఘూని శుచి కరాణిభవంతి నిర్విషోయథాకర్మాభ్యాసోగరీయానితిశ్రుతత్వాదితి॥

—* ఆలస్యపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం. *—

శాట్యాయనః। ఆలస్యాదగ్నిపరిత్యాగే ద్వాదశాహాతిక్రమేత్ర్యహ ముపవాసో మాసాతిక్రమే ద్వాదశాహ ముపవాసో సంవత్సరాతిక్రమే మాసోపవాసః పయోవాభక్షయే దుభయత్ర యావత్కాల స్సాగ్ని(?)త్యాగ(?)వర్ధో మద్రవ్యంత్వశేషతో దానం చైవం విప్రాయ దద్యాదన్యథా హోమస్తథై వస్యాదితి సిహోత్రాగ్ని ... సంవత్సరం సంవత్సరవ్యతిక్ర మేపతితో భవతి తస్యాత ఊర్ధ్వం ... స్వాధికారో న ప్రాయశ్చి త్తమిత్యుక్తమితి॥

—* కామతోగ్నిపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం. *—

కామకారపరిత్యాగే ... హ। అగ్నిహోత్రపవిద్ధ్యాగ్నీన్ బ్రా హ్మణః కామకారతః। ... చరేన్మాసం విహితత్ససమంహిత త్ అగ్నిహోత్రాణి ... ర్ధ్వంశు కామతః। కృచ్ఛ్రం చాం ద్రాయణం ... దవాపి ...॥

—* నాస్తిక్యపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం *—

నాస్తిక్యపిపనే ... । ... నాస్తిక్యాత్ప్ర జాపత్యం చరేద్ద్విజః। అన్యత్ర ... దాన మేవ తథైవచ॥ ...

—(*) ... ప్రాయశ్చిత్తం-(*)—

మాధవీయే ప్రజాపతిః। ... స్య ... ప్రమప్యేకమాది తః। ప్రాజాపత్యేన శుధ్యేత పాకసంస్థాసుచైవహి। అకృత్వాన్యతమం యజ్ఞం యజ్ఞానామధికారతః। ఉపవాసేన శుధ్యేత పాకసంస్థాసుచైవహి। మాధవీయే కాత్యాయనః। పిత్ర్యయజ్ఞాత్యయే చైవ వైశ్వదేవాత్యయేపిచ అనిష్ట్వా నవయజ్ఞేన నవాన్నప్రాశనే తథా। భోజనే పతితాన్నస్య చరు ర్వైశ్వానరో భవేత్। శాట్యాయనీయే ॥ అథపంచ మహాయజ్ఞానామేకై కస్మిన్నతీతేద్వ్యహోత్ర్యహే వాతీతే తేత్రిస్తంతు మతీజాహుయాదిమంమే వరుణతత్త్వాయామీతి యచ్చిద్ధి యత్కించేదమిత్యా నవరాత్రాదత ఊర్ధ్వ మాద్వాదశరాత్రాదగ్నేభ్యావతి ... ప్రాభ్యావతి ... త్వాద్వా

దర్శగృహీతేనస్రుచంపూరయిత్వాసప్తతే అగ్నేసమిధ స్సప్తజిహ్వాఇతిస ప్తవత్యా పూర్ణాహుతిగ్ం హుత్వాగ్నయేతంతుమతేస్థాలీ పాకంకుర్యా దతఊర్ధ్వంపునరాధేయం॥ ... ...*

—*స్థాలీపాకపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం.*—

అథపర్వణ్యతీతే మనోజ్యోతి రయాశ్చయదస్మిన్ యజ్ఞేస్వ స్తీన ఇంద్రేతి చతసఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ స్థాలీపాకంకుర్యాత్ప్రాగష్ట మ్యాఅతఊర్ధ్వగ్ం సోపవాసంకుర్యాద్ద్వయోర్ర్వా త్రిషుత్రయఇత్యేవగ్ం సంకల్ప్యతే ప్రథమంప్రాధి కృతగ్గ్ స్థాలీపాకంకుర్యాద్ద్వితీయవైశ్వానరమా ధిక్యతేత్వృతీయేపునరాధేయమితిశాట్యాయనః॥ ... ...*

—*ప్రాయశ్చిత్తసమన్వయః*—

ఏవంచవైశ్వ దేవస్యాకరణేచిద నుపపత్యాప్రథమపర్వణ్యనారం భేఆగామిపౌర్ణమాస్యాది వైశ్వానర స్థాలీపాకంకృత్వా సప్తహోతా రంసర్వప్రాయశ్చిత్తంచహుత్వాయథో క్తప్రకారేణవైశ్వదేవమారభేత్। అతఊర్ధ్వం సంవత్సరపర్యంతం ఉపవాసంప్రాజాపత్యవ్రతంచకృత్వాఉ క్తప్రకారేణారభేత్। స్థాలీపాకస్యాపిప్రథమ పర్వాతిక్రమేవిభ్రేష్టిం కృత్వా సప్తహోతారం సర్వప్రాయశ్చిత్తంచ హుత్వాస్థాలీపాక మా రభేత్। అతఊర్ధ్వంసంవత్సర పర్యంతంప్రాజాపత్యముపవాసంచ కృత్వా ఉక్తప్రకారేణారభేత్। ఔపాసనస్యాప్యయంకల్పః। తదనుగమేతు చతుర్థహోమాదిత్యాగభ్యముదు క్తంతత్సర్వంకృత్వాఆరభేత్। అతఊ ర్ధ్వంసంవత్సరానంతరంసర్వేషాం॥ ... ...

—*సర్వప్రాయశ్చిత్తంచకృత్వాఆరంభః*—

వైశ్వదేవస్థాలీపాకయోరారబ్ధాతిక్రమేతుఉక్తవచనానుసారేణ కాలవిలంబమాత్రేణ్య పునరాధేయాంతంచ కృత్వా ఔపాసనాదికంకు ర్యాత్। అత్రాప్యాలస్యాద్యతిక్రమేతు ఉక్తప్రకారేణ సంవత్సరపర్యం తం ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వాఔపాసనాదికంకుర్యాత్। అనంతరంసర్వప్రా యశ్చిత్తంకూష్మాండాదికంచ కృత్వాఔపాసనంకుర్యాత్। సర్వత్రప్ర థమ పర్వాతిక్రమమారభ్య గృహీతోర్ధ్వతలోప ఇత్యాది శాట్యాయన వచనాత్ప్రాహ్రత్రయోదశహోమశ్చకర్తవ్యః॥

—*అగ్నౌ తద్విషయానుక్రమణికా-*—

సంవత్సరపర్యంతం ప్రాజాపత్యాదికం-అతఊర్ధ్వమాపాస నప్రాయశ్చిత్తప్రకరణోక్తప్రథమకల్పవ్యతిరిక్తవిషయమేవతత్స్థానే సర్వప్రాయశ్చిత్తం పర్యాయస్తదసక్తౌ విలంబానుసారేణ ప్రాజాపత్యాదికమేవ.

—*[illegible] వైశ్వదేవవిశేషాః-*—

ఆపస్తంబీనాం [illegible] కాగ్నౌ సర్వేషాం వైదికాగ్నౌ వైశ్వదేవం కుర్యాత్। తథాహ [illegible] గృహ్యతమగ్నౌ పచ్ఛ్రౌతాగ్నౌ [illegible] త్రే త్వదేవ [illegible] వివిక్తస్య విశేషణస్యా ణామితి। ఏత [illegible] పాత్రే నిధాయ జుహుయాదితి॥ శ్లో॥ [illegible] ప్తపూతాశనాత్। శేషం [illegible] వచనాత్ [illegible] యస్మిన్నగ్నౌ [illegible] వచనాచ్చ। అన్యాగ్నిప క్వాన్న [illegible]। లౌకికాగ్నౌ [illegible] పరగృ హదగ్నౌ [illegible] ఫలమ గ్నిదస్య [illegible] తుచేత్। తేన [illegible] మగ్ని దస్య [illegible] తేనపా కేన [illegible] తేన చేత్యా దివచనాన్ [illegible] కాగ్నౌ [illegible] కారికాకా రఆహ। [illegible] యుక్తః॥........ *

—*[illegible] వైశ్వదేవనిర్ణయః-*—

ఛందోగ్యపరిశిష్టే। అన్నస్యైవ వైశ్వదేవేషు యదిదేవనివేదనం। సద్యః పాపం డల [illegible] ద్విష్టం యుక్తం కేతి॥ నిరాని తేనచాన్నేన వైశ్వదేవం యదివ్యతే। వినియుక్తే [illegible] మీమాంసాయాం ప్రకోపనం॥ వ్యత్యయోన హి శంకాహ [illegible] వాక్యవిరోధతః। వైశ్వదేవం విధాయాదౌ తదన్నం మంత్రసంస్కృతం॥ దేవేభ్యశ్చ ప్రదాతవ్యం బలికర్మావసానకం। ఖడ్గధారాసమం విద్యాత్ప్రసాదకమర్మునీరితం॥ సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం తచ్చయత్తస్మృతివిలోకనాత్। స్మృతిజ్ఞానాదనుష్ఠానమనంతఫలదం విదుః॥ స్మృత్యా

భావేపివృద్ధాభ్యస్త్రిభ్యోఽర్ధమార్గవగాహనం। శ్రుతిస్మృతిభ్యాంహీనోం ధఃకాణోప్యేకత్రైకయావినేతి ॥శ్రుతిస్మృతీహివిప్రాణాంచక్షుషీ పరమే మతే । కాణస్తత్రైకయాహీనోద్వాభ్యామంధఃప్రకీర్తితః ॥ అధీత్యచతు రోవేదాన్ షడంగంచపదక్రమాన్ । స్మృతిహీనానశోభంతే చంద్రహీనా నశర్వరీ॥

—*అథవైశ్వదేవపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తం*—

హేమాద్రౌ॥దేవలః। వైశ్వదేవస్త్వైకార్యమన్నసంస్కారమాద రాత్ । పంచసూనాపనుత్త్యర్థంపచనస్యైవనుత్యనా॥లోకాక్షిః। ద్విజస్త్వహరహఃకుర్యాద్వైశ్వదేవంహుతాశనే॥ అన్యథాతూపవాసోస్యేతివృ త్తస్వాత్రతాంకీర్తితి॥అన్నదుష్టంత్రివిధం। సంసర్గదుష్టం ।క్రియాదుష్టం స్వభావదుష్టంచేతి। దేవపూజావైశ్వదేవాదిహీనంసంసర్గదుష్టం। ఏకప ఙ్క్తిభుంజానోద్విజఃభోజనంత్యక్త్వాగచ్ఛతిచేత్తత్రత్యక్తాన్నంక్రియాదు ష్టం॥లశునాదికం స్వభావదుష్టం। తథాహాంగిరాః। సంసర్గదుష్టంవిజ్ఞే యంవైశ్వదేవవివర్జితం। ఏకపఙ్క్త్యుపవిష్టశ్చత్యక్త్వాపాత్రంగతోయ దికోత్రియాదుష్టంహివిజ్ఞేయం వేదోక్తేర్బ్రాహ్మణాంద్విజన్మనాం । స్వభావదు ష్టంలశునంవిప్రైస్సర్వత్రగర్హితే। తస్మాద్వైశ్వదేవోఽవశ్యంకర్తవ్యః। అస్య ఖాదోపవాసోహారీతః। వైశ్వదేవంపరిత్యజ్యయోభుంక్తేసద్విజాధమః। మహాంతంనరకంగత్వాశ్వయోనౌభవిష్యతి ! ప్రాయశ్చిత్తమిదంప్రోక్తం వైశ్వదేవాపరిగ్రహే । ఉపవాసత్రయంకార్యంగాయత్ర్యయుతమావాస్యాసుపూర్వజః మాసత్రయేతుచాంద్రాయణంచరేత్ప్రాయశ్చిత్తవిశుద్ధయే । అతఊర్ధ్వంపతిత ప్రాయశ్చిత్తముక్తం॥.. *

-*వైశ్వదేవాత్ప్రాగతిథిదానం-*-

అకృతేవైశ్వదేవేతిథావభ్యాగతే। ఉద్ధృత్యవైశ్వదేవార్థంభిక్షాందత్త్వావిసర్జయేత్॥.. *

—*బలిప్రదానకాలకాకస్పృష్టప్రాయశ్చిత్తం-*—

అథబలిప్రదానకాలేకాకస్పృష్టిమాహ।స్మృత్యంతరే। బలిప్రదా నకాలేతుకాకైర్యద్యభిమృశ్యతేద్విజః। బలింసధాతుభూమౌతుఘృతంప్రాశ్యవిశు ధ్యతీతి। హేమాద్రౌచ।బల్యర్థమన్నమాదాయశ్వానావితిజపన్నృపః।స్పృష్టో

బలిభుజా విప్రః పాదౌ ప్రక్షాళ్య వాగ్యతః। భూమౌ బలిం వినిక్షిప్య ద్విరాచమ్య విశుధ్యతి। బలిప్రదానాదన్యత్ర స్నానమేవ విధీయత ఇతి॥........ ....

—*బలిప్రమాణం,*—

బలిప్రమాణమాహ॥ గ్రాసమాత్రేణ చాన్నేన దద్యాచ్ఛ్వాదిబలిం గృహీతి। చంద్రికాయాం। ఉత్తానేన తు హస్తేన హ్యంగుష్ఠాగ్రేణ పీడితం। సంహతాంగుళిపాణిస్తు వాగ్యతో జుహుయాద్ధవిరితి-షట్కర్మచంద్రికాయాం। వైశ్వే తు హుతాదన్నాచ్ఛేషాదుద్ధృత బలిం హరేత్॥

—*అథ వైశ్వదేవవర్జ్యద్రవ్యాణి-*—

అథ వైశ్వదేవవర్జ్యాన్యాహ చంద్రికాయాం। అహావిష్యం సమస్తం వా వైశ్వదేవే వివర్జయేత్-కోద్రవం వరకం మాషం మసూరం చ వివర్జయేత్। ఇతి। చకారాత్కృసరయావనాళాన్నం॥

—*వైశ్వదేవాద్యధికారిణః తండులదానవిధిః-*—

అథ వైశ్వదేవాద్యధికారిణస్తండులాదిదానే నాన్నదానాత్షడ్గుణఫలం భవతి। తథా చ స్మృతిః। ఆమమేవ ప్రదాతవ్యమన్నదానాచ్ఛడ్గుణం। అతిథిర్వైశ్వదేవం చ దేవో భార్యా సుతస్స్వయం॥ ఆమం తండులాదిద్రవ్యం। స్వగృహం ప్రత్యాగతస్య వైశ్వదేవాద్యధికారిణో గృహస్థస్య గృహస్థేన భోజ్యాన్నం నార్పితస్యామమేవ దాతవ్యం॥ తత్ర ప్రతిగృహ్య పక్త్వా తేనాన్నేన వైశ్వదేవాదికరణాత్ దాతుర్నదానాత్షడ్గుణపుణ్యం భవతి। వైశ్వదేవాద్యధికారిణో పరాన్నభోజనే కృతే వైశ్వదేవాద్యభావేన అన్నప్రతిగ్రహపాపాత్షడ్గుణపాపం భవతీత్యభిప్రాయః। పురాణేపి। అన్నదానాచ్ఛతగుణం ఫలం తండులదానతః॥ ఔపాసనం వైశ్వదేవమాతిథ్యం దేవతార్చనం। బంధూనాం పుత్రదారాణాం తథా స్వస్య చ పోషణం॥ భవంత్యేతాని సర్వాణి రాజన్ తండులదానత ఇతి। స్వయంపాకీశసంభు జ్యే ఇతి లోకప్రసిద్ధత్వాచ్చేతి॥

—* అథ దాయాద్యన్నపక్షే విభక్తవైశ్వదేవః* —

యత్తూక్తం అవిభక్తస్తు విభాగానంతరం వైశ్వదేవం కుర్యాత్। విభాగకాలపర్యంతం పితృభ్రాతృజ్యేష్ఠభ్రాతృభిః కృతం సర్వార్థం భవతి। తత్సాధనభూతాన్నాదేః సంసృష్టత్వాత్। తదుక్తం గృహ్యదీపికాయాం। అవిభక్తో విభక్తో వా విభాగానంతరం పృథక్। భ్రాతా యవీయాన్ కుర్వీత తావత్తజ్జ్యే

ష్ఠకర్తృకమితి॥ యాజ్ఞవల్క్యోపి । కర్మస్మార్తంవివాహాగ్నౌ కుర్వీతప్రత్య
హంగృహీ । దాయకాలాహృతేవాపి శ్రౌతంవైతానికాగ్నిషు॥ స్మార్తక
ర్మఔపాసనం।వైశ్వదేవాదికంప్రత్యహంకర్తవ్యం। వైశ్వదేవస్థాలీపాకం
చవివాహాగ్నౌకుర్యాత్ । వివాహానంతరం వైశ్వదేవముపక్రమేదితిభావః।
స్మృత్యంతరే । వివాహశేషహోమాంతే వైశ్వదేవఉపక్రమః । కర్మమ
ధ్యేనకర్తవ్యం కర్మాదౌచ తథైవచేతి। సూత్రార్థసంగ్రహకారః । సాగ్ని
యోహ్యేకపాకాస్స్యుఃపుత్రభ్రాతాదయోయది । నపృథగ్వైశ్వదేవా
స్స్యుస్స్వధాకాన్నిర్వపేద్గృహీ॥మితాక్షర్యాం నారదః । భ్రాతౄణామవి
భక్తానామేకోధర్మఃప్రవర్తతె।విభాగసతిధర్మోపిభవేత్తేషాం పృథక్పృథక్
ఇతి । విభాగానంతరంపితుశ్శ్రాద్ధం దేవతార్చనమాతిథ్యంచ విభక్తానాం
పృథక్పృథక్ భవేయురిత్యర్థః । అవిభక్తోభ్రాతాదేశాంతరేస్థితః పృథగా
ర్జితధనోపి పృథగ్వైశ్వదేవాదికం నకుర్యాత్ । పృథగార్జితధనస్యాపి
పిత్రాద్యధనభూతస్యాన్నాది ద్రవ్యస్య సంసృష్టత్వాత్ । సమవేతైస్తుయ
త్ప్రాప్తంసర్వేతత్రసమాంశిన ఇతివచనాత్ । సమవేతైరవిభక్తైరిత్యర్థః॥
సమాంశినస్స్వత్వస్య సర్వేషాంతుల్యత్వాత్ । సంసృష్టద్రవ్యకృతం కర్మై
కేనకృతమపి సర్వైర్వర్గ్యైస్స్వామిభిః కృతంభవతీతి పంచసూనానాంఖండ
న్యాదీనామపిసముదాయద్రవ్యత్వేనతత్కృతహింసాదిదోష నివృత్తిరన్యేన
జ్యేష్ఠభ్రాత్రాఅవిభక్తేనకృతేవైశ్వదేవేనైవభవిష్యతీతి। నపృథగ్దేశాంతర
తేనావిభక్తేనాపిదేశేనపృథగ్వైశ్వదేవఃకర్తవ్యః తథాచోక్తం । కశ్యపేన।
విభక్తాఃపృథగ్దేశాః పృథగార్జితధనాఅపి। వైశ్వదేవాదికర్మాణిచరేయు
ఃపృథక్పృథాః । జ్యేష్ఠభ్రాత్రాపివాపిత్రాసర్వేరేవకృతంహోమమితి।హోత
వ్యః।ప్రసిద్ధవాచకః । యస్యార్థస్యతత్స్థలమితి శాస్త్రార్థస్య ప్రసిద్ధత్వాది
నావః । సుధార్ణవేపి । సంసృష్టాభ్రాతరోయస్యుర్గృహ్యాగ్నావధితా
ః। వైశ్వదేవంపృథక్కుర్యాదన్నేనజ్యేష్ఠఏవహి । వైశ్వదేవంబలిహ్వా
ప్రత్యహంగృహమేధినః । సాయంప్రాతశ్చకుర్వీరం తస్నానాదోషాప
త్తయే । హోమమఖ్యైశ్చభోక్తవ్యమన్నమౌపాసనేకృతం। అన్యైశ్చ
భోక్తవ్యం భోక్తవ్యంలౌకికేకృతం । వ్యాసః । హోమాగ్రదానరహి
నభోక్తవ్యంకదాచన। అవిభక్తేషు సంసృష్టేషు కేనాపికృతం కృతం

తి। ఏషాంకులధర్మత్వేనభ్రాతౄణాంవిభాగఏవనాస్తి । తేష్వవిభక్తాస్తతస్తన్మధ్యేఏకోజ్యేష్ఠః కనిష్ఠోవాదేశాంతరగతః । సపృథగ్వైశ్వదేవాదికంతు కుర్యాత్ । తథాచగర్గః । అవిభక్తాఃపృథగ్భ్రామా స్వస్వార్జిత ధనాశనాః। వైశ్వదేవమశ్రాద్ధంకుర్యుర్దేవార్చనంపృథగితి। స్మృత్యంతరే। అవిభక్తోపిదాయాదోగతోదేశాంతరంయది । వైశ్వదేవంపృథక్కుర్యాదాత్మశుంచాన్నశుద్ధయె । దాయాదోభ్రాతా । ఇదంవచనద్వయం స్వతంత్రావిభక్తభ్రాతృవిషయం । యుక్తంచైతత్ । స్వతంత్రావిభక్త భ్రాతుస్తుల్యత్వాత్। స్వతంత్రావిభక్తభ్రాతర స్సర్వదారాజకార్యాద్యర్థవ్యాపారిణస్స్వార్జిత ధనస్యయథేష్టవినియోగాదిదర్శనాత్। ఆత్మశురాత్మసంస్కారః। సచమలాపకర్షలక్షణంఏవయన్నశుద్ధిరన్నసంస్కారః సచ భోజనాహర్తా । తథాచోక్తం । పంచసూనాగృహస్థస్యవర్తంతేహరహస్తథా । ఖండనీపేషిణీచుల్లీజలకుంభీప్రమార్జనీ । ఏతాభిఃపంచసూనాభిఃప్రత్యహంబాధ్యతేగృహీ । పంచసూనానివృత్త్యర్థం వైశ్వదేవంసమాచరేత్ । సఏవాన్నసంస్కారః । అశనాహర్తావిజ్ఞేయః। అశనం భోజనం॥సూనాఃహింసాదోషాః । ఇత్యవిభక్తవైశ్వదేవః ॥ ఇతితద్దాయాద్యగ్నివిషయం॥ ... ... *

ఆరంభవిషయె కేచిత్ శేషహోమానంతరం ద్వాదశాహదీక్షాం కృత్వాప్రశస్తేహన్యారంభ ఇతివదంతి । అపరేతు శేషహోమానంతరశుక్లద్వితీయాయాంపుష్యకర్మ ద్వాదశాహదీక్షాంచరిత్వా చతుర్దశ్యాముపోష్య పౌర్ణమాస్యాంవైశ్వదేవస్థాలీపాకపూర్వకంవైశ్వదేవారంభమిచ్ఛంతి॥ *

—*అథపక్షాంతరీయవైశ్వదేవస్థాలీపాకః *—

శుక్లద్వితీయాయాం తస్యోపక్రమంకృత్వా దంపతీ ద్వాదశాహాన్యధశ్శయనం బ్రహ్మచర్యంక్షారలవణవర్జనంకృత్వా భర్తా చతుర్దశ్యాముపోష్య పౌర్ణమాస్యాంప్రాతరౌపాసనగ్ంహుత్వాపత్న్యాసహప్రాణానాయమ్య।ఏవం...ప్రీత్యర్థం వైశ్వదేవప్రారంభాధికారసిద్ధ్యర్థం వైశ్వదేవస్థాలీపాకంకరిష్యే।పత్న్యవహంతిచరుగ్ంశ్రపయిత్వాభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనంవోద్వాస్య । ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేదర్వ్యాముపస్తీర్యచరుమధ్యాద్ద్విరవదాయాభిఘార్య । అగ్న

మేస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం|ఏవగ్ంసర్వత్రోప స్తరణావదానాభిఘారణా
॥విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం ॥ ధ్రువాయభూ
మాయస్వాహా ॥ ధ్రువాయభూమాయేదం. ధ్రువక్షితయేస్వాహా। ధ్రువక్షి
తయఇదం । అచ్యుతక్షితయేస్వాహా । అచ్యుతక్షితయఇదం|అగ్నయే
స్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం।ధర్మాయస్వాహా। ధర్మా
యేదం॥అధర్మాయస్వాహా|అధర్మాయేదం|అద్భ్యస్స్వాహా |అద్భ్యఇ
దం|ఓషధివనస్పతిభ్యస్స్వాహా। ఓషధివనస్పతిభ్యఇదం। రక్షోదేవజనేభ్య
స్స్వాహా।రక్షోదేవజనేభ్యఇదం।గృహ్యాభ్యస్స్వాహా।గృహ్యాభ్యఇదం|అవసా
నేభ్యస్స్వాహా|అవసానేభ్యఇదం|అవసానపతిభ్యస్స్వాహా | అవసానపతి
భ్యఇదం।సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా।సర్వభూతేభ్య ఇదం| కామాయస్వాహా
కామాయేదం | అంతరిక్షాయస్వాహా | అంతరిక్షాయేదం । యదేజ
జగతి యచ్చచేష్టతి నామ్నో భాగోయం నామ్నే స్వాహా । వాయవఇదం|
పృథివ్యైస్వాహా।పృథివ్యాఇదం| అంతరిక్షాయస్వాహా | అంతరిక్షాయే
దం । దివేస్వాహా । దివఇదం । సూర్యాయస్వాహా । సూర్యాయేదం। చం
ద్రమసేస్వాహా। చంద్రమసఇదం । నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా॥నక్షత్రేభ్య ఇదం॥
ఇంద్రాయస్వాహా।ఇంద్రాయేదం । బృహస్పతయేస్వాహా । బృహస్పత
యఇదం।ప్రజాపతయేస్వాహా । ప్రజాపతయఇదం । బ్రహ్మణేస్వాహా। బ్ర
హ్మణఇదం । స్వధాపితృభ్యస్స్వాహా । స్వధాపితృభ్యఇదం । సవ్యేనజా
న్వాచ్య । అపఉపస్పృశ్య । హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । నమోరుద్రాయ
పశుపతయేస్వాహా। పశుపతయేరుద్రాయేదం॥ అపఉపస్పృశ్య । దర్వ్యా
ఉప స్తీర్యఉత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్టకృతేవదాయద్విరభిఘార్య హవిః ప్రత్య
భిఘారయతి| అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం।సమిత్సన్న
హనంబర్హిస్సమంజనంచకృత్వా పాత్రీం ప్రక్షాళ్యానగ్న్ ప్రాపంచ కృత్వా ద
ర్జ్ఞానమిత్యాది పరిషేచనాంతంకృత్వా ప్రణీతామార్జనం బ్రహ్మో
ద్వాసనంచకృత్వా అగ్నిమలంకృత్యనమస్కుర్యాత్ | అభిఘార్యతత్పృష్టం
హవిః ప్రత్యభిఘారణాత్ | ప్రధానహోమేషుబహుష్వంతే ప్రత్యభిఘా
రణం| ఇతివైశ్వదేవస్థాలీపాకః॥

అన్యేతువైశ్వదేవస్థాలీపాకేవిశ్వేదేవ ఏవదేవతా ఇతివదంతి.

—(*) వైశ్వదేవకారికాప్రకరణం (*)—

వైశ్వదేవస్య సంస్థాత్వాన్నిత్యత్వా దాత్మశుద్ధయే । వైశ్వదేవస్తుక
ర్తవ్యస్స్థాలీపాకపూర్వకః । నోత్పద్యేత యావదాగ్నేయవైశ్వదేవస్థాలీ
పాకహోమాచతావత్ । సోత్పత్తిశ్చౌపాసనస్యాథ వైశ్వదేవస్యాప్యు
త్పత్తిరేవాత్రనోక్తా । కర్తవ్యోత్రౌపాసనారంభ ఏవాగ్నేయ స్థాలీపాక
హోమేకృతేతు । ప్రారంభస్స్యాద్వైశ్వదేవస్య వైశ్వదేవస్థాలీపాక
హోమేసమాప్తే । యేనైవ తేనాధీయతే స్థాలీపాకశ్చాగ్నిదైవతే । ఔపాస
నేపితేనైవ సాయం ప్రాతస్తునేవతే । యాః ప్రోక్తాస్స్యుర్వైశ్వదేవస్థాలీ
పాకే వైశ్వదేవే ప్రధానాస్తత్రాగ్న్యాద్యా రౌద్రపర్యంతమంత్రాః । వేదో
క్తాస్తాదేవతా వైశ్వదేవే విశ్వేదేవాహీతి సూత్రోదితార్థాత్ । ఆగ్నేయా
దయష్షడ్ఢోమా బలిహరణాని చాగ్నిదైవత్యాపి । సర్వాణ్యపి ప్రధానాని
నహి కించిదపి శేషాచరణమంగమితి సూత్రార్థః । సుదర్శనేనైతమురీరితా
ర్థాత్సర్వే ప్రధానాహుతిస్సృతాస్స్యుః । ఏవంచగార్హ్యార్ణవరదోపిగృహ్య
ప్రదీపికాకృద్గురురుక్తవాన్ హి కర్తవ్యత్వాత్కర్మణాం వైశ్వదేవ కర్మ
ప్రారంభాధికారార్థస్తత్ర । పత్నీయుక్తః కర్మకృద్వైశ్వదేవస్థాలీపాకం
కర్మకుర్వీత విప్రః । వివాహార్థం వైశ్వదేవమంత్రాణాముపయోగకే ।
ద్వాదశాహమధశ్శయ్యాం చ చరేత్సభార్యకః । ఇత్యుక్త్వాహప్రశస్తేహ
న్యారభ్యేతి సుదర్శనః । ప్రాహారభ్యేతి వాక్యేన స్థాలీపాకోవగమ్యతే । అథా
ర్యాః ప్రయతా వైశ్వదేవేన్నైత్యాద్యుదీరితం । సూత్రమేతత్సాయంప్రాతర్వై
శ్వదేవక్రియాపరం । అత్ర త్రితయముక్తం భవతి ప్రసంగాద్వ్యాఖ్యాస్సమావేశనపతు
పాతాత్ । సాంగవివాహోంసతి వైశ్వదేవోపయోగవం తాధ్యయనం హి
కుర్వన్ । సద్వాదశాహం ప్రతిమాత్రచాధశ్శయ్యావిపత్నీసహితశ్చరిత్వా । త్ర
యోదశేహన్యుపవాస కృత్వాన్యచ్చతుర్దశేహన్యుపహి పౌర్ణమాస్యాం ।
పక్త్వా స్థాలీపాకమౌపాసనాగ్నౌ వృద్ధ్యాస్యోదగ్బహిష్షిస్థాప్య వహ్నేః ।
జ్వాలాకార్యాదాజ్య భాగావసానే స్థాలీ పాకాచ్చావదాయావదాయ ।
హోతవ్యాస్స్యుర్మంత్ర పాఠక్రమేణప్యౌ రౌద్రాంతాస్త్రింశదగ్న్యాద
యశ్చ । సవ్యేనైవాత్రాపి పిత్రాహుతిస్స్యాన్నోన్యశమ్యాస్స్యుస్స్విష్టకృద్ధో
మమంత్రాః । హుత్వాబలిం హృజసం హోమశేషం కృత్వాగారాదన్న

పాదాయసిద్ధం । పాత్రేష్వన్నంపంచధాకల్పనీయంతత్పార్థక్యా దేకపా
త్రేపివాంశశః । హోమార్థమేకత్రహవిష్యమన్నం పాత్రేతు కల్ప్యాన్యస్య
హవిష్యజాతం । క్షౌరాదిముద్గాదియుతంద్వితీయే దేవార్థ్వరార్థంచహవిస్తృ
తీయే। పిత్ర్యర్థమన్నాదఖిలాచ్చతుర్థే తద్వన్మనుష్యాయచపంచమేహి । సుద
ర్శనేనైవముదీరితం స్యాత్పిత్రక్రతో భూతమఖస్యకల్ప్యం। హోమోగ్ర
భాగాద్బలయోద్వితీయాద్భాగాద్దేవక్రతవస్తృతీయాత్ । పిత్ర్యర్థ్వరా
న్నైవచతుర్థభాగో మనుష్యయజ్ఞాయహిపంచమాంశః। ఇత్థంవిభాగంప్ర
వదంతిశిష్టాః పక్షద్వయేప్యేకమిహావలంబ్య। క్షీరాజ్యదధ్యాదిభిరక్తమన్నం
హస్తేనచాదాయతదగ్రభాగాత్ । ఔపాసనాగ్నౌ జుహుయాత్తదాహు
తీరగ్న్యాదికాస్సప్తకృదస్తిపాతాత్ । తస్మాన్న హూమోస్త్యతి సప్త
మాష్టమాభ్యాంగిరాచార్యమతేప్యపిన్నా। తస్మాదభూత్సప్తకృదేవమష్టకం
హోమాత్పరంచోత్తర శిష్టభస్మని । క్షౌరాద్యహావ్యంజుహుయాచ్చ
హోమయోశ్శేషంతు సంసృజ్యబలీంశ్చహాచరేత్ । దేశేదేశే స్యాద్బ
లినాంప్రమృజ్యావోక్ష్యస్య ప్యాసేచనం చాత నానా । అంగుళ్యగ్రాణి
స్పృశంతిహాయ ద్వాదశ్యాభిమిం తద్వద్బదంతు నమాత్రం। నానాప్రదేశా
హాః బలీం త్సమస్యవహ్నేః ప్రతీచ్యాంతుసమాచరంతి । అగ్నేఃప్రతీచ్యా
ముతసప్తమాష్టమౌ దద్యాద్బలిద్వౌబలిః పురస్తాత్ । అద్భ్యఃకుపేత్తత్పర
తస్తదూర్ధ్వం ద్వాభ్యామధర్మాఖ్యబలేరుదక్తు । గృహ్యాభ్య ఇత్యాదపు
రోపవర్గం పాక్షప్తైః మతాశ్చతుర్నైత్రపదాన్వితే । బలిరథధర్మాద్పురతస్తు
కామబలిస్తతఃప్రాగ్దిశిచాంతరిక్షం। తత్ప్రాగుదజత్యథ దక్షిణేతు దద్యాత్పృ
థివ్యైప్రభృతీష్వ ఇత్థం। ప్రాక్ప్రత్యగేవంవ్యజనాకృతిస్సాత్తద్దక్షిణస్యాం
దిశిపిత్ర్యరౌద్రయోః। ప్రసవ్యసవ్యాచ్చబలిప్రదద్యాత్తత్రైవకుర్యాత్పరిషే
చనంచ। తతోగ్రదానం త్వథ దేవయజ్ఞోపహత్యాప్రసవ్యేనచ దక్షిణస్యాం।
అగ్నేశ్చ భూమ్యాం పితృయజ్ఞఉక్తః స్వవ్యేన చోదగ్దిశి భూతయజ్ఞః । మను
ష్యయజ్ఞస్తునివీతి నైవస్యాచ్ఛబ్దతో గ్రాంసనకాదయస్స్యుః। సవ్యేనకార్య స్త్వితి
దానకల్ప్యా వ్యాఖ్యాతృభిః కైశ్చిదుదీరితంహి । ఆదౌవిధ్యాత్పంచ యజ్ఞేషు
చాంతేప్యవృష్టిఃప్రోక్తాన్యేషు కార్యేషునస్తుః । స్థాలీపాకే వైశ్వదేవజయా
దౌపిత్ర్యేహోమస్స్యాదన్వపసవ్యాత్ । ఏవంసాయంచాపిరాత్రౌంత

మేవేత్యుక్తం నో చేద్ధోమం తైస్సాయం స్నా వా । అగ్నిదానం పంచ యజ్ఞాంశ్చ కుర్యాన్నక్తం చేదస్యైకకాలే ద్వయోర్న । ఇతి వైశ్వదేవకారికాప్రకరణం॥ **

—*వైశ్వదేవనిత్యత్వాదివిచారః-*—

ఏవం వైశ్వదేవమారభ్య ప్రత్యహం సాయం ప్రాతరుక్తవిధినా ఔపాసనాగ్నావేవ సిద్ధేన హవిష్యేణ కర్తవ్యః । సాయం ప్రాతర్వైశ్వదేవః కర్తవ్యో బలికర్మ చ । అనశ్నతాపి పంచయజ్ఞాం స్తు నిత్యా ఇత్యాహ గౌతమః। ఇతి స్మరణాత్ । అకరణే ప్రత్యవాయశ్చ పరాశరేణ దర్శితః। వైశ్వదేవవిహీనా యే ఆతిథ్యేన వివర్జితాః। సర్వే తే వృషలా జ్ఞేయాః కాకయోనిం వ్రజంతి తే॥ ...

—*ప్రవాసాదికర్తవ్యవైశ్వదేవవిధిః-*—

అనాహితాగ్నిః ప్రవాసే - ఆహితాగ్నిస్సర్వాధానీ - విధురశ్చ లౌకికాగ్నావేవ వైశ్వదేవం కుర్యాత్ । పాకాదిబల్యంతకవైశ్వదేవస్సాయం ప్రాతరర్ధాధానస్య ఔపాసనాగ్నౌ కర్తవ్యస్సాన్యత్ప్రత్యహం ప్రోషితోపి తద్వచ్చాన్యత్కారం యుస్సంతి కేతు । ఆచార్యస్త్వేవముక్తధర్మాఖ్యసూత్రాదుక్తం చార్థాః ప్రవాసాద్వైశ్వదేవే । ఇత్యారభ్యాహ అర్ధేనైవ చాగ్రభోజయేదత్యంతికం వైశ్వదేవం । లౌకికాగ్నౌ చానాహితాగ్నిః ప్రవాసే కుర్వీత గృహ్యం పంచయజ్ఞానసంభవే త్వితి । ఉక్తైఖస్సన్యాహితాగ్నిస్త్వనగ్నిః కుర్వీత అగ్నౌ లౌకికే వైశ్వదేవం । అత్ర సర్వత్ర ఔపాసనేపచనేనేతి ధర్మసూత్రం ప్రమాణం। సూత్రోక్తోపి కల్పశ్చ వ్యవస్థితః। వ్యవస్థితిశ్చౌపాసనవతామౌపాసనే అన్యేషాం లౌకికస్మిన్నితి॥

—*రోగప్రవాసాదికర్తవ్యవైశ్వదేవవిధిః*—

రోగాదిపరిశిష్టే॥ శ్లో॥ రోగే ప్రవాసాదిపరాన్నభోజనాద్యాపత్సు సత్స్వప్యశనం ప్రయత్నతః। కర్తవ్యమేవాహని సాయమప్యహం స్యాద్వైశ్వదేవం త్వథ పంచయజ్ఞరాః । కుర్వీత నో చేద్యది పక్వమన్నం ఫలాదిమూలాద్యథ తండులాది । యథాధికారం జుహుయాచ్చ వహ్నౌ జలం జలే విప్రసి చేదసగ్నౌ । ఇదమేవ తత్త్వమత్ర స్పష్టం శిష్టైరుదాహృతం । పక్వాభావే ప్రవాసే చ తండులానోషధీస్తు వా । పయో దధి ఘృతం చాపి కందమూలఫలాని వా । యోజయేద్దేవయజ్ఞార్థం జలం వా మస్తు వా జలే । వైశ్వదేవావశ్యకత్వమాహ శాతాతపో మునిః । వైశ్వదేవవిహీనా యే ఆతిథ్యేన వివర్జితాః।

సర్వే తే వృషలా జ్ఞేయాః ప్రాప్తవేదా అపి ద్విజాః । ఉక్తం చ భగవద్గీతా స్వేవమేవార్థముత్తమం । ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవా దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః । తైర్దత్తానప్రదాయైభ్యో యో భుంక్తే స్తేన ఏవ సః । యజ్ఞశిష్టాశినస్సంతో ముచ్యంతే సర్వకిల్బిషైః । భుంజతే తే త్వఘం పాపా యే పచంత్యాత్మకారణాత్ । యజ్ఞోపవీతి బాహుయుచ్చ దేవతీర్థేన చోత్తానకరేణ చాన్యం । తద్వైశ్వదేవాదిషు హస్తసాధ్యకార్యేషు సర్వేష్వపి తండులాదీన్ । అత్ర మానం మాధవీయే బౌధాయనవచనం వచః । యస్య నిత్యాని లుప్తాని తథైవాగంతుకాని చ । సుపథస్థోఽపి న స్వర్గం గచ్ఛేత్తు పతితో హి సః । తస్మాత్కుర్యాద్దైక్షఫలైర్గ్రాహైః స్వధునార్థం సేవా । నిత్యానినిత్యానికుర్వీత నతు నిత్యానిలోపయేదితి॥ ... ...

—*భోజ్యపరాన్నాదివిచారః*—

భోజ్యపరాన్నం ద్వివిధం । నివాసపరాన్నం ప్రవాసపరాన్నమితి । పరాన్నేన వైశ్వదేవనిషేధాత్ । ఏతచ్చ పరాన్నభోజనం కాదాచిత్కం నైమిత్తికం చ । నివాసపరాన్నభక్షణం యదా ఉపవసతి పరాన్నం వా భుంక్తే తదా వైశ్వదేవార్థం పృథక్పాకం కృత్వా తేనైవ వైశ్వదేవాదికం కృత్వా ఉపవసేత్ । పరాన్నభోజనార్థం వా గచ్ఛేత్ । ఇతి స్మృతికారోక్తిః ॥ కేచిత్పరాన్నేనాపి వైశ్వదేవమిచ్ఛంతి । అన్నస్వామినా పక్తేనాన్నేన వైశ్వదేవాదికం కుర్యాదితి తదయుక్తం । తస్య స్వస్య భోజనార్థత్వేన తద్దినే స్వాన్నేన గృహే వైశ్వదేవాదికం కృత్వా పరాన్నభోజనార్థం గచ్ఛేదిత్యుక్తం । యుక్తం చైతత్ । దేవతోద్దేశేన స్వద్రవ్యత్యాగో యాగ ఇతి లక్షణాత్ పరాన్నం చ పిత్రాదివ్యతిరిక్తాన్నం । పిత్రోరన్నం గురోరన్నం జ్ఞాతిశ్వశురయోరపి । భ్రాతృమాతులయోరన్నం పరాన్నం న కదాచనేతి వచనాత్ । తేన వైశ్వదేవస్యాత్మసంస్కారకత్వాత్పుత్రాదీనాం ప్రత్యేకమారంభస్యావశ్యకత్వేపి ఆరంభానంతరం నిత్యం పిత్రాదిభిః వైశ్వదేవకృతే స్వయం జలాదిభిః వైశ్వదేవం నిర్వర్త్య శిష్టాన్నభక్షణం సద్వారాకర్తవ్యమేవేతి న కించిద్బాధకం॥ తేః ప్రవాసే లౌకికాగ్నౌ వైశ్వదేవం కుర్యుః॥ ... ...

—*ప్రవాసపరాన్నభక్షణమ్*—

ప్రవాసే పిత్రాదివ్యతిరిక్తశ్రోత్రియ పరాన్నభోజనప్రసక్తౌ పూర్వవద

వజలాదిభిస్స్వవైశ్వదేవం నిర్వర్త్య యజ్ఞశేషో భోక్తవ్యః । ఏతచ్చన సార్వదీనం । స్వాన్నభోజనప్రసక్తౌ లౌకికాగ్నౌ వైశ్వదేవం కుర్యాదేవ । ఏతేన స్వయం వైశ్వదేవాదికం కృత్వాపి సర్వదా పరాన్నభోజనకరణే పరపాకరతత్వం భవతి । పరాన్నభోజనం పరిత్యజ్య వైశ్వదేవాదికమకృత్వా నియమేన స్వాన్నభోజనేపి పరపాకనివృత్తత్వం భవత్యేవ । ఏవమేవ నివాసే విధిమతిక్రమ్య లౌకికాగ్నౌ వైశ్వదేవాదికం కృత్వా నియమేన స్వాన్నభోజనేపి వృథాపాకత్వం భవత్యేవ । సర్వనియమపరిత్యాగే తు అపచత్వం భవతి । ఏతేషాం లక్షణాని పరాశర ఉదాజహార ॥ గృహీత్వాగ్నిం సమారోప్య పంచయజ్ఞాన్న నిర్వపేత్ । పరపాకనివృత్తోసౌ మునిభిః పరికీర్తితః ॥ పంచయజ్ఞాం స్స్వయం కృత్వా పరాన్నేనోపజీవతి । సతతం ప్రాతరుత్థాయ పరపాకరతస్తు సః ॥ గృహస్థధర్మో యో విప్రో దదాతి పరివర్జితః । ఋషిభిర్ధర్మతత్వజ్ఞైరపచః పరికీర్తితః ॥ శాతాతపబృహస్పతీ । యో గృహీత్వా వివాహాగ్నిం గృహస్థ ఇతి మన్యతే । అన్నం తస్య న భోక్తవ్యం వృథాపాకో హి స స్మృతః ఇతి ॥ *

—*పరపాకరతాదీనాం ప్రాయశ్చిత్తం-*—

పరాశరః । పరపాకనివృత్తస్య పరపాకరతస్య చ । అపచస్య చ భుక్త్వాన్నం ద్విజశ్చాంద్రాయణం చరేత్ ॥ శాతాతపబృహస్పతీ । వృథాపాకస్య భుక్త్వాన్నం ప్రాయశ్చిత్తం చరేద్ద్విజః । ప్రాణాయామం త్రిరభ్యస్య ఘృతం ప్రాశ్య విశుధ్యతీతి ॥ ... ...

—*అథ సగోత్రస్పృష్టాద్యన్నే వైశ్వదేవనిషేధః-*—

ఏవమేవ సగోత్రస్పృష్టాన్నాదికమపి వైశ్వదేవే నిషిద్ధం । సగోత్రస్పృష్టముభయోరేకభాండపక్వం తేన వైశ్వదేవం న కుర్యాత్ ॥ దర్వీజలభాండభేదాత్పాకభేదః ॥ ఆశ్వలాయనః । నూతనే మృణ్మయే పాత్రే తే దేవానాం తామ్ర భాజనే స్వయమేవ పచేదన్నం యద్వా శ్రోత్రియభార్యయా । స్వయమితి పుత్రాదీనాముపలక్షణం । పుత్రేణ ప్రియశిష్యేణ భార్యయా వా మనోజ్ఞయా । యద్వా శ్రోత్రియవిప్రేణ పితృమాతృస్వబాంధవైః ॥ పాచయిత్వా పవిత్రాన్నం దేవాదిభ్యో నివేదయేత్ । తన్నివేదితశేషేణ స్వాన్ప్రాణాంస్తర్పయేత్సుధీరితి ॥ తర్పయేత్తృప్తిం గమయేత్ । స్వయమపి తన్నివేదితాన్నశేషమేవాశ్నీయాదిత్యర్థః । యజ్ఞశిష్టాశినస్సంతో ముచ్యంతే సర్వకిల్బిషైః । భుంజతే

తేత్వఘంపాపాయేపచంత్యాత్మకారణాత్॥ ఇతిభగవద్వచనాత్॥ హో
మమన్నంవిందతేఅప్రచేతా ఇతిశ్రుతేశ్చ। అహవిష్యంమాషాది। అయజ్ఞి
యావై మాషావరకకోద్రవా ఇతిశ్రుతేశ్చ। అథసాయంప్రాతస్సిద్ధస్యహవి
ష్యస్యజుహుయాదితిగృహ్యకారవచనం। అస్యార్థః। సిద్ధంపక్వంతేనాప
క్వానాంతండులాదీనాంనివృత్తిః। హవిష్యంవ్రీహిప్రియంగు యవగోధూ
మశ్యామాకాద్యన్నం। తేనాఽహవిష్యమాషవరకకోద్రవయావనాళాదీనాం
నివృత్తిః। ఆరనాళంయావనాళాన్నంగ్రాహ్యమితికేచిత్। అయంముఖ్య
పక్షః। ముఖ్యాసంభవేస్మృతికారోక్తగౌణపక్షోపిగ్రాహ్యః। తేనసిద్ధాన్నా
సంభవేఅసిద్ధతండులాదిభిరపివైశ్వదేవంకుర్యాదితి। అన్నాభావేవైశ్వదేవం
కందమూలేనజలేనవా। అథవామంత్రతఃకుర్యాద్వైశ్వదేవంస్వతోపివా। అన్య
త్రాపి। శాకంవాయదివాపత్రం మూలంవాపత్సుతజ్జలమితి। శాకమితిభ
క్ష్యశాకంవ్యవస్థితం। ప్రకరణాదేవంహవిష్యాసంభవే ఆహవిష్యమపిజు
హుయాత్॥ యదశ్నాతితజ్జుహుయాదితి। శంఖస్మరణాత్। దానాయ
కే। హింగుద్వైశ్వదేవైర్బిల్వైర్నామస్తర్పయతేపితౄన్। యస్యస్వపురు
షోలోకేతదన్నాస్తస్య దేవతాః। అహవిష్యహోమే విశేషోహారీతేనో
క్తః। యద్యహవిష్యంజుహుయాదుదీచీనముష్ణం భస్మాపోహ్య తస్మింజు
హుయాద్ధుతమహుతంభవతీతి। ఆహ్నికధర్మసారేవిశ్వామిత్రః। తండు
క సంయుక్తం పాకంకుర్యాద్విశేషతః। తప్తోదకస్యాసన్నేతండులాన్న
సపాచయేత్। తప్తోదకస్యమధ్యేతుతండులాన్పాచయేద్బుధః॥ తదన్నంగర
ళంజ్ఞేయంతుల్యంగోమాంసభక్షణేనేతి। అత్రతండులవత్పాకాన్నసగంధస్పృష్ట
స్యచ హోమం పరివర్జయేత ఇతి సూత్రప్రమాణం॥ అత్ర సూత్రేతండుల
స్థాపనాన్నమితి పాఠాంతరం ఏవంచవైశ్వదేవాదౌ మాషాపూపసహాన్నా
దేవకుర్వీత। తథాచస్మృతిః। వైవాహికేగ్నౌకుర్వీతగృహ్యంకర్మయథావి
ధి। పంచయజ్ఞవిధానంచపక్తించాన్వాహికీంగృహీ। పక్తిలక్షణంస్మృ
త్యంతరేఽప్యుక్తం॥ ... ... *

—*వైశ్వదేవారంభవిచారః*—

వైశ్వదేవారంభస్తుప్రథమపూర్ణిమాయామేవకర్తవ్యః। ఏవమతఊ
ర్ధ్వమితిగృహ్యసూత్రే పార్వణస్థాలీపాకంవిధాయతస్యైవపర్వణిప్రియు

భోజనాదివిశేషవిధానార్థం పాణిగ్రహణాద థీత్యాద్యా రభ్యాశ్వభూతే స్థాలీపాకస్తస్యోపచారః పార్వణేనవ్యాఖ్యాత ఇత్యనువాదంకృత్వాప్రియ భోజనాపేక్షితంపాకసిద్ధ్యర్థమగ్నిప్రతిష్ఠాపనముదధానాయుత నాదికంచ విధాయమైథున ప్రసంగ ప్రాప్తే దైనందినమైథున శుద్ధ్యాదికం ఆర్యాఃప్రయతా వైశ్వదేవఇతివైశ్వదేవపాకపూర్వకం వైశ్వదేవవిధానాత్॥ అన్యథాసూత్రవైయర్థ్యాపత్తేః । తథాహి । కాలయోర్భోజనమతృప్తిశ్చాన్నస్యేతి కాలయోరేవ భోజన మేవేతి నియమాత్ కాలాంతరస్యప్రియభోజనస్యచనివృత్తేరసిద్ధత్వేన పర్వణి ప్రియ భోజనస్య విహితత్వేన తదాక్షిప్త పాకస్యవిషయత్వా నంగీకారేచ నాశ్నాత్యర్థమభి రూపమన్నం పాచయేదితినిషేధ సూత్రస్య నిర్విషయత్వేన వైయర్థ్యా పత్తిః । తద్భయాత్ ప్రియ భోజనవిధ్యాక్షిప్తపాకస్య విషయ త్వాంగీకారే ప్రియ భోజన విధివైయర్థ్యాపత్తిః । ద్వాదశాహదీక్షా విధానస్యాన్య థాప్యుపపత్తేః । అతఏవ గృహ ప్రవేశహోమాద్యా పౌర్ణమాస్యా దిరిష్యతే । తస్యాంత మారభతేతివృత్తికారేణ భాషితమిత్యధియుక్తోక్తిస్సంగచ్ఛతే । ఆరభేతేత్యనేనస్థాలీపాకోనగమ్యతఇతికేశ్చిదుచ్యతే । తదప్యసమంజసం । మాసశ్రాద్ధాదావ్యభిచారాత్ । పిత్ర్య ప్రభిన్నత్వే సతీతి హేతోస్స విశేషణత్వే సోపాధికత్వాపత్తిః ॥ వైశ్వదేవస్థాలీపాకపూర్వకోనభవతి । గృహపాకహోమవిధానాత్ । మాసిశ్రాద్ధవత్ । ఇతిసత్ప్రతిపక్షశ్చ హేతు ప్రకరణంచ స్థాలీపాకవిధాయకంనభవతి । విధాయకత్వేనాభిమతవైశ్వదేవవిశ్వేదేవా ఇతిసూత్రస్థవైశ్వ దేవశబ్దస్య స్థాలీపాకవాచకత్వాసంభవాత్ ప్రకరణం తువిద్యమానార్థసంకోచకంనా విద్యమానార్థకల్పకం । వైశ్వదేవశబ్దస్య తువైశ్వదేవత్వాత్స్థాలీపాకద్వయవాచకత్వే సంభవతిసతిస్థాలీపాకప్రకరణంవైశ్వదేవరూపార్థసంకోచ్యత త్వాత్స్థాలీపాకరూపార్థం బ్రూయాత్ । స్థాలీపాకరూపార్థస్తువైశ్వదేవశబ్దస్యకుత్రాపినదృష్టః । కించ । స్థాలీపాకప్రకరణమపి పార్వణేనాతో న్యాసీత్యత సూత్రాత్ప్రాగేవసమాప్తం । తత్ప్రభృతికల్పాతిదేశప్రాప్తదేవతాద్వయస్యయథోపదేశదేవతానాంచ క్రమణి కావిధానాత్ । అతఏవావికృతహూతిత్థ్యమిత్యపితత్ప్రకరణేఉక్తం । విధాయకవచనం తుశతవిషాణప్రాయమేవేతిదిక్ । యత్తు వివాహ కాలేచవిభాగకాలే సీమం

తకాలేచసపిండకాలే । పిత్రోర్మృతాహేన్య శుభేదినేవా ప్రారంభణం ప్రాథమికం విధిజ్ఞాః। ఇతి॥ తదాశ్వలాయనవిషయమితి నకించిద్బాధకమస్తి॥ తత్ వైశ్వదేవవిశేషప్రకరణే అస్మాభిరుక్తం॥

—*పితృభూతబల్యుద్ధరణం-*—

భూతయజ్ఞాన్న శేషేణపిత్ర్యయజ్ఞం సమాచరేత్। పితృయజ్ఞాహుతిం భూతయజ్ఞస్యాహుతినాసహ॥ ఉద్ధృత్యప్రక్షిపేచ్ఛుద్ధభూమావాగ్నౌ వినిక్షిపేత్। ఆశ్వలాయనవిషయమేతత్ ॥ యాజుషవిషయేతు గృహ్యరత్నాకరేణోక్తం। పితృభూతబలీ చాగ్నౌ ప్రక్షిపేద్యాజుషస్సకృదితి॥ సూత్రార్థసంగ్రహకారః। ఔపాసనేపచనేవాప్యవస్థితౌ వికల్పఉక్తోత్రనతుల్యకల్పః - సర్వాహితాగ్నిర్విధురోపి లౌకికే పచన్నాచ కుర్వీత హివైశ్వదైవికం॥

—*వైశ్వదేవబల్యుద్ధరణాదివిశేషాః-*—

వైశ్వదేవబలీనాంతుసదోషేదర్శనేక్వచిత్ । స్వయముద్ధరణేదోషస్తస్మాదన్యైస్తుకారయేత్ ॥ అనుద్ధృత్యబలీన్సర్వాన్ ప్రాణాయామాన్ షడాచరేత్ । స్వయముద్ధరణే దత్తుప్రాజాపత్యంసమాచరేత్ ॥ నిత్యశ్రాద్ధంబలీన్దద్యాన్నైవపాత్రాంతరేక్వచిత్ ఉద్ధృత్యాగ్నౌవిప్రాశ్నక్షిపేద్వ్యాహృతిసహ్మనా॥ విజ్ఞానేశ్వరే । వైశ్వదేవనిమిత్తంనైవపాత్ర్యాన్యసాగంబలీన్హారేత్తు । తథావైశ్వదేవాదిభ్యస్తేభ్యో వాసాంవిసర్జయేత్తు॥ ...

—*ఏకకాలేవైశ్వదేవద్వయనిషేధః*—

ఏకకాలేవైశ్వదేవద్వయనిషేధః-షట్కర్మచంద్రికాయాంగౌతమః సాయంప్రాతర్వైశ్వదేవఃకర్తవ్యోబలికర్మచ। మహత్యపిపంచయజ్ఞాంస్తు గృహైవేత్యాహగౌతమః॥ వ్యాసోపి। సాయంప్రాతర్వైశ్వదేవః కర్తవ్యో బలికర్మచ। అనశ్నతాపిసతతమన్యథాకిల్బిషీభవేత్॥ కిల్బిషంపాపం । ఇదం వైశ్వదేవద్వయంపత్న్యాసహైవారబ్ధవ్యం । చంద్రికాయాం । యస్సభార్యశ్చేత్స్నాతో విధినాచమ్యవాగ్యతః । ఉపవిశ్యసమిద్ధేగ్నౌ వైశ్వదేవంసమాచరేత్॥ ఆరంభఃప్రథమప్రయోగః । ఆరంభాదూర్ధ్వంప్రవాసేపత్నీరహితోపివైశ్వదేవంకుర్యాత్। గృహ్యపరిశిష్టే।ప్రోషితోప్యాత్మసంస్కారంకుర్యాదేవావిచారయన్ । స్వగృహోక్తవిధానేనవైశ్వదేవం సమాహిత

ఇతి॥ ప్రోషితః। ప్రవాసితః। భార్యాగ్నివిముక్తదేశేప్రస్థానంప్రవాసః।
గృహ్యకారికాకారః।గృహస్థోవైశ్వదేవాఖ్యంకర్మప్రారభతేదివా।తంత్రం
నాస్త్యత్రభగవద్వృత్తికారవచోయథా ॥ దివాగ్రహణేనవైశ్వదేవస్యప్ర
థమారంభః।ఔపాసనవన్నసాయమారంభఇత్యర్థః।తంత్రంనామఏకకాలే
ఔపాసనవద్వైశ్వదేవద్వయంకర్తవ్యమిత్యర్థః।తథాచగౌతమః। ఔ
పాసనమశక్తశ్చేత్సమస్యం వాపికారయేత్।నాపద్యపిసమాసోస్తివైశ్వదేవ
స్యకర్మణః॥నోత్కృష్టో వాపకృష్టో వాకర్మణోర్వాగనాదృతఇతి । అస్యా
ర్థః। ఔపాసనంవైశ్వదేవంచకాలద్వయేపి సాయంకాలేప్రాతః కాలేచ
పృథక్పృథక్కుర్యాత్ । కాలద్వయేప్యౌపాసనంపృథక్పృథక్కర్తవ్యం
అశక్తశ్చేత్సమస్యం సహాసనాధ్యం।సమాసస్సంక్షేపః। మేళనమితియా
వత్।ఆపద్యపి అపకృష్టేలేపివైశ్వదేవకర్మణః ఔపాసనవన్నసమాసోస్తి
తథావచనాభావాత్। అత్రకేచిద్వదంతి వైశ్వదేవద్వయంకాలే పృథక్పృ
థక్కర్తుమశక్తశ్చేత్సాయంవైశ్వదేవమపకృష్య ప్రాతర్వైశ్వదేవాంతేక
ర్తవ్యం।ప్రాతర్వైశ్వదేవముత్కృష్య సాయంవైశ్వదేవాంతేకర్తవ్య
మితి తదయుక్తం।ఉత్కృష్యాపకృష్య వా వైశ్వదేవంకర్తవ్యమితివచనాభా
వాత్।వచనాభావేపి యత్కృత్యాతే తద్వ్యవస్థేయమేవ।తథాచోక్తం।స్వాభి
ప్రాయకృతంకర్మయత్కించిత్ జ్ఞానవర్జితం।క్రీడాకర్మవబాలానాంతత్స
ర్వంస్యాన్నిరర్థకం । అత్రవ్యాఖ్యాకారైరుక్తమిదమయుక్తమపినాంగీక
రణీయమితి।తథాసర్వేషుదేశేషు శిష్టాచారాదర్శనాత్। యత్రహిధర్మ
సందేహః అథయదితేకర్మవిచికిత్సావావృత్తవిచికిత్సావాస్యాదితి శిష్టాను
శాసనేననిర్ణేతవ్యత్వాత్।తస్మాద్వైశ్వదేవద్వయం యుగపత్కర్తవ్యమి
త్యసంగతం। సాయంప్రాతర్వైశ్వదేవయోః పృథక్పృథక్కరణాశక్తౌప్రా
తర్వైశ్వదేవంకుర్యాత్।అనుష్ఠానేతస్యైవముఖ్యత్వాత్ । సాయంవైశ్వ
దేవస్యజఘన్యత్వాత్।ముఖ్యజఘన్యయోర్ముఖ్యంబలవదిన్యాయాత్ । అశ
క్తస్యసాయంవైశ్వదేవస్యలోపః। తథాచ। ముఖ్యేలుప్తేజఘన్యస్యనానుష్ఠా
నంప్రవర్తతే తథాముఖ్యమనుష్ఠాయజఘన్యమనుతిష్ఠతీతి॥ ... ... *

కేచిత్తుపిధురవైశ్వదేవేదేవయజ్ఞలోపః।వైదికాగ్నౌదేవయజ్ఞవిధా
నాత్।జీవపితృకస్యపితృయజ్ఞలోపః।తదుక్తంగృహ్యదీపికాయాం । నజీవపి

స్త్రీకః కుర్యాత్పితృయజ్ఞం తు కేవలం, వైశ్వదేవే పితృబలిం కుర్యాద్దేవా విచారయన్। స్మృత్యంతరే॥ జీవత్తాతః పితృయజ్ఞం దేవయజ్ఞం త్వనగ్నికః। సకుర్వీతేతరాన్యజ్ఞాన్కుర్వీత విధిపూర్వకమితి॥ ... ... *

—*అథకూశ్మాండాః*—

అథకూష్మాండమంత్రాః। ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ ప్రాణహత్యాయాః అర్వాంచీయా వంతి ఏనాంసి మయి సంభవంతి తావతామేనసాం పిము క్త్యర్థం కూశ్మాండైర్హోష్యామి॥ చతుర్గ్రహీత్వా॥ అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే వ్యస్తాభిర్జుహోతి। ఓం భూర్భువస్సువః। తత్సవితుర్వరేణ్యం.. ప్రచోదయాత్స్వాహా॥ సవిత్ర ఇదం। ఉజ్యేనా భూస్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం। భువస్స్వాహా। వాయవ ఇదం। సువస్స్వాహా॥ సూర్యాయేదం। భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయ ఇదం। యద్దేవా దేవహేళనం దేవాసశ్చకృమా వయం। ఆదిత్యాస్తస్మాన్మా ముంచతర్తస్యర్తేన మామితస్స్వాహా- దేవేభ్య ఆదిత్యేభ్య ఇదం। దేవా జీవనకామ్యా యద్వాచానృతమూదిమ। తస్మాన్న ఇహ ముంచత విశ్వేదేవాస్సజోషసస్స్వాహా॥ దేవేభ్య ఇదం। ఋతేన ద్యావాపృథివీ ఋతేన త్వగ్ం సరస్వతీ। కృతాన్నః పాహ్యేనసో యత్కించానృతమూదిమస్వాహా॥ ద్యావాపృథివీభ్యాగ్ం సరస్వత్యై ఇదం। ఇంద్రాగ్నీ మిత్రావరుణౌ సోమో ధాతా బృహస్పతిః। తే నో ముంచంత్వేనసో యదన్యకృతమారిమస్వాహా॥ ఇంద్రాగ్నిభ్యాం మిత్రావరుణాభ్యాగ్ం సోమాయ ధాత్రే బృహస్పతయ ఇదం। సజాతశగ్ంసాదుత జామిశగ్ంసాజ్జ్యాయసశ్శగ్ంసాదుత వా కనీయసః। అనాధృష్టం దేవకృతం యదేనస్తస్మాత్త్వమస్మాన్జాతవేదో ముముగ్ధి స్వాహా॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదం। యద్వాచా యన్మనసా బాహుభ్యామూరుభ్యామష్ఠీవద్భ్యాగ్ం శిశ్నైర్యదనృతం చకృమా వయం। అగ్నిర్మా తస్మాదేనసః। విశ్వాన్ముంచత్వగ్ంహసస్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం। యేన త్రితో అర్ణవాన్నిర్బభూవ యేన సూర్యం తమసో నిర్ముమోచ। యేనేంద్రో విశ్వా అజహాదరాతీస్తేనాహం జ్యోతిషా జ్యోతిరానశాన ఆక్షి స్వాహా॥ అగ్నయే జ్యోతిష్మత ఇదం। యత్కుసీదమప్రతీత్తం మయేహ యేన యమస్య నిధినా చరామి। ఏతత్తదగ్నే అనృణో భవామి జీవన్నేవ ప్రతితత్తేదధామి స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం। యన్మయి మాతా యదా పిపేషయదం

తరిష్యం . యదాశసానిక్రామామిత్యేతే దేవాదివిజాతా యదాప ఇమంమే
వరుణతత్వాయామిత్వంనో అగ్నేసత్వంనో అగ్నేత్వమగ్నే అయాస్యయ
న్మయిమాతా గర్భే సతి ఏనశ్చకారయత్పితా। అగ్నిర్మాతస్మాదేనసః । గా
ర్హపత్యః ప్రముంచతు । దురితా యానిచకృమకరోతుమామనేనసగ్గ్ స్వా
హా॥ అగ్నయే గార్హపత్యాయేదం। యదాపిపేషమాతరంపితరం।పుత్రః ప్ర
ముదితో ధయన్। అహింసితౌపితరౌమయాతత్। తదగ్నే అనృణోభవామి
స్వాహా ॥ అగ్నయఇదం।యదంతరిక్షంపృథివీముతద్యాం।యన్మాతరంపితరం
వాజిహింసిమ। అగ్నిర్మాతస్మాదేనసో గార్హపత్యః ప్రముంచతుదురితా
యానిచకృమకరోతుమామనేనసగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నయే గార్హపత్యాయేదం। య
దాశసానిశసాయత్పరాశసా । యద్దేవేశ్చకృమానూతనం యత్పురాణం।
అగ్నిర్మా... సగ్గ్ స్వాహా ॥ అగ్నయే గార్హపత్యాయేదం । అతిక్రామా
మిదురితం యదేనః జహామిరిప్రంపరమేసధస్థే । యత్రయంతిసుకృతోనా
పిదుష్కృత స్తమారోహామి సుకృతాన్నులోకగ్గ్ స్వాహా॥ సుకృతాంనులో
కాయేదం । త్రితేదేవా అమృజతైతదేనస్త్రితఏతన్మనుష్యేషుమామృజే । త
తోమాయదికించిదానశే। అగ్నిర్మా తస్మా... సగ్గ్ స్వాహా ॥ అగ్నయేగార్హ
పత్యాయేదం। దివిజాతా అప్సుజాతాః యాజాతా ఓషధీభ్యః । అథోయాఅ
గ్నిజాఆపస్తానశ్శుంధంతుశుంధనీస్స్వాహా। అద్భ్యశ్శుంధనీభ్యఇదం । యదా
పోనక్తందురితంచరామ । యద్వాదివానూతనంయత్పురాణం । హిరణ్యవ
ర్ణాస్తతఉత్పునీతనస్స్వాహా ॥ అద్భ్యోహిరణ్యవర్ణాభ్యఇదం । ఇమంమేవ
రుణ... చకేస్వాహా । వరుణాయేదం । తత్వాయామి ... మోషీస్స్వాహా॥
వరుణాయేదం।త్వంనో అగ్నే... ద్విషస్తాన్స్వాహా । అగ్నీవరుణాభ్యామిదం।
సత్వంనో అగ్నే... ఎధిస్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యామిదం । త్వమగ్నేఅయా
స్యయా... భేషజగ్గ్ స్వాహా ॥ అయసేగ్నయఇదం। యదదీవ్యన్నృణమహం
బభూవాదిత్సన్వా సంజగరజనేభ్యః । అగ్నిర్మాతస్మాదింద్రశ్చసంవిదానౌ
ప్రముంచతాగ్గ్ స్వాహా॥ అగ్నీంద్రాభ్యామిదం । యద్ధస్తాభ్యాం చకరకిల్బి
షాణ్యక్షాణాం వగ్నుముపజిఘ్నమానః । ఉగ్రంపశ్యాచ రాష్ట్రభృచ్చ
తాన్యప్సరసావనుదత్తామృణానిస్వాహా ॥ ఉగ్రంపశ్యారాష్ట్రభృద్భ్యామి
దం । ఉగ్రంపశ్యేరాష్ట్రభృత్కిల్బిషాణియదక్షవృత్తమను దత్తమేతత్

త్రు నైన్నబుణాన్భవ ఇస్సనూనో యమస్యలోకే అధిరజ్జురాయుస్వా
హా ॥ ఉగ్రంపశ్యారాష్ట్రభృద్భ్యామిదం (అవతేహేడ ఉదుత్తమమిమం
మెవరుణ తత్వా యామిత్వంనోఅగ్నే సత్వన్నోఅగ్నే ||) అవతే హేడోవ
రుణ నమోభి రవయజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః । క్షయన్నస్మభ్యమసురప్రచే
తోరాజన్నేనాగ్ంసిశిశ్రథః కృతానిస్వాహా ॥ వరుణాయేదం । ఉదుత్త
మంవరుణపాశమస్మదవాధమంవిమధ్యమగ్ంశ్రథాయ । అథావయమాదిత్య
వ్రతేతవానాగసో అదితయేస్యామస్వాహా ॥ వరుణాయేదం । ఇమంమే...
చకేస్వాహా॥వరుణాయేదం । తత్వాయా... మోషీస్స్వాహా ॥ వరుణాయే
దం । త్వంనోఅగ్నే...ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యామిదం।
సత్వంనో.. ఏధిస్వాహా ॥ అగ్నీవరుణాభ్యామిదం । సంకుసుకోవికుసుకోని
ర్ఋథోయశ్చనిస్వనః । తేఽస్మద్యక్ష్మమనాగసోదూరాద్దూరమచీచత
న్స్వాహా ॥ సంకుసుకవికుసుకనిర్ఋథోనిస్వనేభ్యఇదం । నిర్యక్ష్మమచీచతేకృ
త్యాంనిర్ఋతించ । తేనయోఽస్మత్సమృచ్ఛాతైతమస్మైప్రసువామసిస్వాహా॥
నిర్యక్ష్మాయెదం । దుశ్శగ్ంసానుశగ్ం సాభ్యాంఘణేనానుఘణేనచ । తేనా
న్యోఽస్మత్సమృచ్ఛాతైతమస్మై ప్రసువామసిస్వాహా ॥ దుశ్శగ్ంసానుశగ్ం
సఘణానుఘణేభ్యఇదం । సంవర్చసాపయసా సంతనూభిరగన్మహి మనసా
సగ్ంశివేన । త్వష్టానోఅత్రవరివః కృణోతు అనుమార్ష్టుతనువోయద్విలిష్టగ్ం
స్వాహా॥త్వష్ట్రఇదం । ఆయుష్టేవిశ్వతోదధదయమగ్నిర్వరేణ్యః । పునస్తే
ప్రాణ ఆయతిపరాయక్ష్మగ్ంసువామితేస్వాహా ॥ అయమగ్నయఇదం।
ఆయుర్దా అగ్నేహవిషోజుషాణోఘృతప్రతీకోఘృతయోనిరేధి । ఘృతం
పీత్వామధుచారుగవ్యంపితేవపుత్రమభిరక్షతాదిమగ్ం స్వాహా ॥ ఆయుర్దాగ్న
యఇదం । ఇమమగ్నఆయుషేవర్చసే కృధితిగ్మమోజోవరుణసగ్ంశిశాధి ।
మాతేవాస్మా అదితేశర్మయచ్ఛవిశ్వేదేవాజరదష్టిర్యథాసత్స్వాహా ॥ అగ్నీ
వరుణాదితివిశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం । అగ్న ఆయూగ్ంషిపవస ఆసువోర్జ
మిషంచనః । ఆరేబాధస్వదుచ్ఛునాగ్ం స్వాహా ॥ అగ్నయేపవసఇదం। అగ్నే
పవస్వస్వపా అస్మేవర్చస్సువీర్యం। దధద్రయిం మయిపోషగ్ం స్వాహా ॥ అగ్నయే
పవమానాయేదం । అగ్నిర్ఋషిఃపవమానః పాంచజన్యఃపురోహితః।
తమీమహేమహాగయగ్ంస్వాహా ॥ అగ్నయఋషయే పవమానాయపాంచ

జన్యాయపురోహితాయేదం । అగ్నిజాతాన్ప్రణుదానస్సపత్నాన్ ప్రత్య
జాతాన్జాతవేదోనుదస్వ । అస్మైదీదిహిసుమనా అహేడచ్ఛర్మన్ తేస్యా
మత్రివరూథఉద్భిస్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం । సహసాజాతాన్ప్రణుదానస్సప
త్నాన్ప్రత్యజాతాన్జాతవేదోనుదస్వ । అధినోబ్రూహి సుమనస్యమానోవ
యగ్గ్స్యామప్రణుదానస్సపత్నాం త్స్వాహా॥ అగ్నయ ఇదం । అగ్నేయోనో
భితోజనోవృకోవారోజిఘాగ్ంసతి । తాగ్స్త్వంవృత్రహంజహివస్వస్మభ్య
మాభరస్వాహా॥ అగ్నయేవృత్రఘ్న ఇదం । అగ్నేయోనోభిదాసతిసమానో
యశ్చనిష్ట్యః । తంవయగ్ంసమిధంకృత్వాతుభ్యమగ్నేపిదధ్మసిస్వాహా। అ
గ్నయ ఇదం॥ యోనశ్శపాదశపతోయశ్చనశ్శపతశ్శపాత్ । ఉషాశ్చతస్మై
నిమ్రుక్చసర్వంపాపగ్ం సమూహతాగ్స్వాహా । ఉషోనిమ్రుగ్భ్య ఇదం।
యోనస్సపత్నోయోరణోమర్తోభిదాసతిదేవాః । ఇధ్మస్యేవప్రక్షాయతో
మాతస్యోచ్ఛేషికించనస్వాహా ॥ దేవేభ్య ఇదం । యోమాంద్వేష్టి జాతవే
దోయంచాయంద్వేష్మియశ్చమాం ॥ సర్వాగ్స్తానగ్నేసం దహయాగ్శ్చా
హంద్వేష్మియేచమాగ్ం స్వాహా॥ అగ్నయేజాతవేదస ఇదం। యోఅస్మభ్య
మరా తీయాద్యశ్చనోద్వేషతేజనః । నిందాద్యోఅస్మాన్ దిప్సాచ్చ సర్వా
గ్స్తాన్మష్మషాకురుస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం । సగ్ంశితంమేబ్రహ్మసగ్ంశి
తంవీర్యాఽబలం । సగ్ంశితంక్షత్రంమేజిష్ణుయస్యాహమస్మిపురోహితస్స్వా
హా॥ బ్రహ్మక్షత్రాభ్యామిదం । ఉదేషాంబాహూఅతిరముద్వర్చో అథోబ
లం। క్షిణోమిబ్రహ్మణామిత్రానున్నయామిస్వాంఅహగ్స్వాహా॥ బ్రహ్మ
ణ ఇదం । పునర్మనః పునరాయుర్మ ఆగాత్పునశ్చక్షుః పునశ్శ్రోత్రంమ ఆగా
త్పునః ప్రాణః పునరాకూతంమఆగాత్పునశ్చిత్తం పునరాధీతంమ ఆగాత్ । వై
శ్వానరోమేదబ్ధస్తనూపా అవబాధతాందురితానివిశ్వాస్వాహా ॥ వైశ్వాన
రాయాదబ్ధాయతనూప ఇదం । స్రువేణహోమః । సింహేవ్యాఘ్రఉత
యాపృదాకౌత్విషిరగ్నౌ బ్రాహ్మణేసూర్యేయా । ఇంద్రం యాదేవీసుభ
గాజజానసానఆగన్ వర్చసాసంవిదానాస్వాహా ॥ ఇంద్రజనస్యైదేవ్యా
ఇదం । యారాజన్యేదుందుభావాయతా యామశ్వస్యక్రంద్యే పురుషస్య
మాయా । ఇంద్రంయా...దానాస్వాహా ॥ ఇంద్రజన్స్యైదేవ్యా ఇదం।
యాహస్తినిద్వీపినీయాహిరణ్యే త్విషిరశ్వేషుపురుషేషుగోషు । ఇంద్రం

యా దేవీ...దానా స్వాహా ॥ ఇంద్రజననాయ్యదేవ్యా ఇదం । రథేఅక్షేషువృ
షభస్యవాజే వాతే పర్జన్యే వరుణస్యశుష్మే । ఇంద్రంయాదేవీసు...దానా
స్వాహా ॥ ఇంద్రజననాయ్యదేవ్యా ఇదం। అగ్నేభ్యావర్తిన్నభినఆవర్తస్వాయు
షావర్చసా । సన్యామేధయాప్రజయాధనేనస్వాహా ॥ అగ్నయేభ్యావర్తి
న ఇదం । అగ్నేఅంగిరశ్శతంతేసంత్వా వృతస్సహస్రంత ఉపావృతః। తా
సాంపోషస్యపోషేణపునర్నోనష్టమాకృధి పునర్నోరయి మాకృధిస్వాహా ॥
అగ్నయేంగిరస ఇదం । పునరూర్జాని...స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం । సహ
రయ్యా...విశ్వతస్పరిస్వాహా ॥ అగ్నయఇదం । అథసమిత్పాణిరగ్నిముపతి
ష్ఠతే । అథోపస్థానం । వైశ్వానరాయప్రతివేదయామోయదీనృణగ్ంసంగ
రోదేవతాసు । సఏతాన్పాశాన్విముచన్ప్రవేదసనోముంచాతు దురితా
దవద్యాత్ । వైశ్వానరః పవయాన్నః పవిత్రైర్యత్సంగర మభిధావామ్యా
శాం । అనాజానన్మనసా యాచమానో యదత్రైనో అవతత్సువామి । అమీ
యేసుభగేదివి విచృతౌ నామతారకే । ప్రేహామృతస్య యచ్ఛతామె తద్బద్ధ
కమోచనం । విజిహీర్ష్వ లోకాన్కృధిబంధాన్ముంచాసిబద్ధకం । యోనేరి
వప్రచ్యుతో గర్భస్సర్వాన్పథో అనుష్వ । సప్రజానన్ ప్రతిగృభ్ణీతవిద్వాన్ప్ర
జాపతిః ప్రథమజాఋతస్య । అస్మాభిర్దత్తంజరసః పరస్తాదచ్ఛిన్నంతంతుమ
నుసంచరేమ। తతంతంతుమన్వేకేఅనుసంచరంతియేషాందత్తంపిత్ర్యమాయ
నవత్।అబంధ్వేకేదదతః ప్రయచ్ఛాద్దాతుంచేచ్ఛక్నవాగ్ంసస్వర్గఏషాం।
ఆరభేథామనుసగ్ంరభేథాగ్ంసమానంపంథామవథోఘృతేన । యద్వాం
పూర్తంపరివిష్టంయదగ్నౌతస్మైగోత్రాయేహజాయాపతీసగ్ంరభేథాం।య
దంతరిక్షం పృథివీ ముదద్యాం యన్మాతరంపితరంవాజిహిగ్ంసిమ । అగ్నిర్మా
తస్మాదేనసో గార్హపత్యఉన్నోనేషద్దురితాయానిచకృమ । భూమిర్మాతా
దితి ర్నోజనిత్రంభ్రాతాంతరిక్షమభిశస్త్యానః। ద్యౌర్నఃపితా పిత్ర్యాచ్ఛం
భవాసిజామి మిత్వామావివిత్సిలోకాత్ । యత్రసుహార్దస్సుకృతోమదంతే
విహాయ రోగం తన్వాఅగ్ంస్వాయాం । అశ్లోణాంగైరహ్రుతా స్వర్గే తత్ర
పశ్యేమపితరంచపుత్రం । యదన్నమద్మ్యనృతేన దేవా దాస్యన్న దాస్యన్ను
తవాకరిష్యన్ । యద్దేవానాంచక్షుష్యాగో అస్తియదేవకించ ప్రతిజగ్రాహ
మగ్నిర్మాతస్మాదనృణం కృణోతు । యదన్నమద్మి బహుధా విరూపం వాసో

చ్చైతే స్వాహా పురు...దం । బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీద్బాహూ రాజన్యః
కృతః । ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః పద్భ్యాగ్ం శూద్రో అజాయత స్వాహా ॥
పురు...దం । చంద్రమా మనసో జాతశ్చక్షోస్సూర్యో అజాయత । ముఖాదిం
ద్రశ్చాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత స్వాహా ॥ పురు...దం । నాభ్యా
ఆసీదంతరిక్షగ్ం శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత । పద్భ్యాం భూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్త
థాలోకాగ్ం అకల్పయన్ స్వాహా ॥ పురు...దం । వేదాహమేతం పురుషం
మహాంతమాదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే । సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరో
నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే స్వాహా ॥ పురు...దం । ధాతా పురస్తా
ద్యముదాజహార శక్రః ప్రవిద్వాన్ ప్రదిశశ్చతస్రః । తమేవం విద్వానమృత
ఇహ భవతి నాన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే స్వాహా ॥ పురు...దం । య
జ్ఞేన యజ్ఞమయజంత దేవాస్తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ । తేహ నాకం మ
హిమానస్సచంతే యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సంతి దేవాస్స్వాహా ॥ పురు...
దం । అగ్నే రక్షస్వ ప్రథమస్య ప్రచేతసో యం పాంచజన్యం బహవస్సమింధ
తే । విశ్వస్యాం విశి ప్రవివిశివాగ్ంసమీమహే స నో ముంచత్వగ్ం హస
స్స్వాహా ॥ అగ్నయేఽగ్ంహోముచ ఇదం । యస్యేదం ప్రాణన్నిమిషద్య
దేజతి యస్య జాతం జనమానం చ కేవలం । స్తౌమ్యగ్నిం నాథితో జోహవీమి స
నో ముంచత్వగ్ంహసస్స్వాహా । అగ్నయేఽగ్ంహోముచ ఇదం । ఇంద్ర
స్య మన్యే ప్రథమస్య ప్రచేతసో వృత్రఘ్నస్తోమా ఉపమాముపాగుః । యో దా
శుషస్సుకృతో హవముప గంతా స నో ముంచత్వగ్ంహసస్స్వాహా । ఇం
ద్రాయాగ్ంహోముచ ఇదం । యస్సంగ్రామం నయతి సం వశీ యుధే యః
పుష్టాని సగ్ంసృజతి త్రయాణి । స్తౌమీంద్రం నాథితో జోహవీమి స నో ముం
చత్వగ్ంహసస్స్వాహా । ఇంద్రాయాగ్ంహోముచ ఇదం । మన్వే వాం
మిత్రావరుణా తస్య విత్తగ్ం సత్యౌజసా దృగ్ంహణా యం నుదేథే । యా రా
జానగ్ం సరథం యాథ ఉగ్రా తా నో ముంచత మాగసస్స్వాహా ॥ మిత్రావ
రుణాభ్యామాగోముగ్భ్యామిదం । యో వాగ్ం రథ ఋజురశ్మిస్సత్యధర్మా మి
థుశ్చరంతముపయాతి దూషయన్ । స్తౌమి మిత్రావరుణా నాథితో జోహవీ
మి తౌ నో ముంచత మాగసస్స్వాహా । మిత్రావరుణాభ్యామాగోముగ్భ్యా
మిదం । వాయోస్సవితుర్విదథాని మన్మహే యావాత్మన్వద్బిభృతో యౌ చ ద

రతుతః । యావిశ్వస్యపరిభూబభూవతుస్తౌనో ముంచతమాగసస్స్వాహా॥
వాయుసవితృభ్యామాగోముగ్భ్యామిదం। ఉపశ్రేష్ఠానఆశిషోదేవయోర్ధ
ర్మేఅస్థిరన్ । స్తౌమివాయుగ్ంసవితారంనాథితోజోహవీమితౌనో ముంచత
మాగసస్స్వాహా । వాయుసవితృభ్యామాగోముగ్భ్యామిదం । రథీతమౌ
రథీనామహ్వ ఊతయేశుభంగమిష్ఠౌ సుయమేభిరశ్వైః । యయోర్వాందే
వాదేవేష్వనిశిత మోజస్తౌనోముంచత మాగసస్స్వాహా ॥ అశ్విభ్యామా
గోముగ్భ్యామిదం। యదయాతంవహతుగ్ం సూర్యాయాస్త్రిచక్రేణసగ్ం
సృజమిచ్ఛమానా । స్తౌమిదేవావశ్వినౌనాథితో జోహవీమితౌ నోముంచత
మాగసస్స్వాహా ॥ అశ్విభ్యామాగోముగ్భ్యామిదం। మరుతాంమన్వేఅధి
నోబ్రువంతు ప్రేమాంవాచంవిశ్వామవంతువిశ్వే । ఆశూన్ హువేసుయ
మానూతయేతేనోముంచంత్వేనసస్స్వాహా॥ మరుద్భ్యఏనోముగ్భ్యఇదం
తిగ్మమాయుధంవీడితగ్ం సహస్వద్దివ్యగ్ంశర్ధః పృతనాసుజిష్ణు । స్తౌమిదే
వాన్మరుతో నాథితోజోహవీమి తేనోముంచంత్వేన సస్స్వాహా ॥ మరు
ద్భ్యఏనోముగ్భ్యఇదం । దేవానాంమన్వే అధినోబ్రువంతు ప్రేమాంవా
చంవిశ్వామవంతువిశ్వే । ఆశూన్హువేసుయమానూతయే తేనో ముంచం
త్వేనసస్స్వాహా ॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఏనోముగ్భ్యఇదం । యదిదంమాభి
శోచతిపౌరుషేయేణదైవ్యేన । స్తౌమివిశ్వాన్దేవాన్నాథితోజోహవీమితే
నోముంచంత్వేనసస్స్వాహా॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఏనోముగ్భ్యఇదం। అను
నోద్యానుమతిర్యజ్ఞందేవేషుమన్యతాం । అగ్నిశ్చహవ్యవాహనోభవతాం
దాశుషేమయస్స్వాహా ॥ అనుమత్యాయిదం। అన్విదనుమతేత్వంమన్యా
సైశంచనఃకృధి । క్రత్వేదక్షాయనోహినుప్రణఆయూగ్ంషితారిషత్స్వా
హా॥అనుమత్యాఇదం। వైశ్వానరోనఊత్యాప్రయాతుపరావతః । అగ్ని
రుక్థేనవాహసాస్వాహా ॥ అగ్నయేవైశ్వానరాయేదం । పృష్టోదివిపృష్టో
అగ్నిఃపృథివ్యాంపృష్టోవిశ్వాఓషధీరావివేశ । వైశ్వానరస్సహసాపృష్టోఅ
గ్నిస్సనోదివాసరిషఃపాతునక్తగ్ంస్వాహా ॥ అగ్నయేవైశ్వానరాయేదం॥
యే అప్రథేతామమితేభిరోజోభిర్యేప్రతిష్ఠే అభవతాంవసూనాం । స్తౌమి
ద్యావా పృథివీనాథితో జోహవీమితేనోముంచతమగ్ంహసస్స్వాహా॥ ద్యా
వాపృథివీభ్యామగ్ంహోముగ్భ్యామిదం । యత్తేవయుంపురుషత్రాయ

విష్ణోవిద్వాగ్ంసశ్చకృమాకచ్చనాగః । కృధీస్వస్మాగ్ం అదితేరనాగాన్వ్యే
నాగ్ంసి శిశ్రథోవిష్వగగ్నే స్వాహా ॥ అగ్నయేగ్ంహోముచఇదం । య
థాహాతద్వసవోగౌర్యంచిత్పదిషితామముంచతాయజత్రాః । ఏవాత్వమస్మ
త్ప్రముంచావ్యగ్ం హః ప్రాతార్యగ్నే ప్రతరాంనఆయుస్స్వాహా ॥ అగ్న
యేగ్ంహోముచఇదం । యావామింద్రావరుణాయతవ్యాతనూ స్తయేమ
మమగ్ంహసోముంచతగ్ం స్వాహా ॥ ఇంద్రావరుణాభ్యామగ్ంహోము
గ్భ్యామిదం । యావామింద్రావరుణాసహస్యాతనూ స్తయేమమగ్ం హ
సోముంచతగ్ంస్వాహా ॥ ఇంద్రావరుణాభ్యామగ్ంహోముగ్భ్యామిదం ।
యావామింద్రావరుణారక్షస్యాతనూ స్తయే ...స్వాహా ॥ ఇంద్రావ...
మిదం । యావామింద్రావరుణాతేజస్యాతనూ స్తయే .. స్వాహా ॥ ఇంద్రా
వరు ... మిదం । యోవామింద్రావరుణావగ్నౌస్రామ స్తంవామేతేనావ
యజేస్వాహా ॥ ఇంద్రావరుణాభ్యామిదం । యోవామింద్రావరుణాద్వి
పాత్సుపశుసుస్రామ స్తంవామేతేనావయజేస్వాహా ॥ ఇంద్రావరుణాభ్యా
మిదం । యోవామింద్రావరుణాచతుష్పాత్సు స్రామ స్తంవా ... యజేస్వా
హా ॥ ఇంద్రా... దం । యోవామింద్రావరుణాగోష్ఠేస్రామ ... యజేస్వా
హా ॥ ఇంద్రా...దం । యోవామింద్రావరుణాగృహేషుస్రామ స్తంవా...
స్వాహా ॥ ఇంద్రా...దం। యోవా...ణావప్సుస్రామ...స్వాహా ॥ ఇం
ద్రావ...దం । యోవా...ణావోషధీషుస్రామ...యజేస్వాహా ॥ ఇంద్రా...
దం। యోవామింద్రావరుణావనస్పతిషుస్రా... యజేస్వాహా ॥ ఇంద్రా...
మిదం । పవమానస్సువర్జనః పవిత్రేణవిచర్షణిః । యఃపోతాసపునాతు
మాస్వాహా ॥ అగ్నయేపవమానాయేదం । పునంతుమాదేవజనాః పునంతు
మనవోధియా । పునంతువిశ్వఆయవస్స్వాహా ॥ దేవజనమనువిశ్వాయుభ్య
ఇదం । జాతవేదః పవిత్రవత్పవిత్రేణపునాహిమా । శుక్రేణదేవదీద్యదగ్నే
క్రత్వాక్రతూగ్ంరనుస్వాహా ॥ జాతవేదసేగ్నయఇదం । యత్తేపవిత్రమ
ర్చిష్యగ్నేవితతమంతరా । బ్రహ్మతేనపునీమహేస్వాహా ॥ అగ్నయేపవమా
నాయేదం । ఉభాభ్యాందేవసవితః పవిత్రేణసవేనచ । ఇదంబ్రహ్మపునీమ
హేస్వాహా ॥ దేవాయసవిత్రఇదం । వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాద్యస్యై
బహ్వీస్తనువోవీతపృష్ఠాః । తయామదంతస్సధమాద్యేషువయగ్ంస్యామపత

యోరయీం ణాగ్ స్వాహా॥ వైశ్వదైవ్యై పునత్యా ఇదం । వైశ్వానరో రశ్మిభిర్మా పునాతు వాతః ప్రాణేనేషిరో మయోభూః । ద్యావాపృథివీ పయసా పయోభిః ఋతావరీ యజ్ఞియే మా పునీతాగ్ స్వాహా ॥ వైశ్వానరాయ వాతేషిరాయ ద్యావాపృథివీభ్యామృతావరీభ్యామిదం । బృహద్భిస్సవితస్తృభిర్వర్షిష్ఠై ర్దేవమన్మభిః। అగ్నే దక్షైః పునాహి మా స్వాహా ॥ సవిత్రే దేవాయేదం। యేన దేవా అపునత యేనాపో దివ్యం కశః । తేన దివ్యేన బ్రహ్మణేదం బ్రహ్మ పునీమహే స్వాహా ॥ బ్రహ్మణ ఇదం । యః పావమానీరధ్యేత్యృషిభిస్సంభృతగ్ంరసం । సర్వగ్ంస పూతమశ్నాతి స్వదితం మాతరిశ్వనా స్వాహా ॥ పావమానీభ్య ఇదం । పావమానీర్యో అధ్యేత్యృషిభిస్సంభృతగ్ంరసం । తస్మై సరస్వతీ దుహే క్షీరగ్ం సర్పిర్మధూదకగ్ స్వాహా ॥ మన్త్రోక్తదేవతాభ్య ఇదం। పావమానీస్స్వస్త్యయనీస్సుదుఘాహి పయస్వతీః। ఋషిభిస్సంభృతో రసో బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం హితగ్ స్వాహా ॥ మన్త్రోక్తదేవతాభ్య ఇదం పావమానీర్దిశన్తు న ఇమం లోకమథో అముం। కామాన్త్సమర్ధయన్తు నో దేవీర్దేవైస్సమాభృతా స్వాహా॥ పావమానీభ్య ఇదం । పావమానీస్స్వస్త్యయనీస్సుదుఘాహి ఘృతశ్చుతః । ఋషిభిస్సంభృతో రసో బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితస్వాహా॥ పావమానీభ్య ఇదం । యేన దేవాః పవిత్రేణ...పునన్తు మా స్వాహా॥ పావమానీభ్య ఇదం॥ ప్రాజాపత్యం పవిత్రం... బ్రహ్మ పునీమహే స్వాహా॥ ప్రాజాపత్యాయ పవిత్రాయేదం ! ఇన్ద్రస్సునీతీ సహమా పునాతు...పునాతు స్వాహా ॥ ఇన్ద్రాయ సునీత్యా సహితాయ సోమాయ స్వస్త్యా సహితాయ వరుణాయ సమీచ్యా సహితాయ యమాయ రాజ్ఞే ప్రమృణాభిస్సహితాయ జాతవేదస ఊర్జయన్త్యా సహితాయేదం । యద్దేవా దేవ హేడనం దే... మా ముత స్వాహా॥ దేవేభ్య ఋదిత్యేభ్య ఇదం । దేవా జీవన... మాదిమ। అగ్నిర్మా తస్మాదేనసో గార్హపత్యః ప్రముఞ్చతు దురితా యాని చకృమ కరోతు మామనేనసగ్ స్వాహా ॥ దేవేభ్యోగ్నయే గార్హపత్యాయేదం। ఋతేన ద్యావాపృథివీ...స్పతి । ఋతాన్మా ముఞ్చతాగ్ంహసో యదన్యకృతమారిమ స్వాహా ॥ ద్యావాపృ...ఇదం । సజాతశగ్ంసాదుత వా జామిశగ్ంసాజ్జ్యాయసశ్శగ్ం...యసః । అనాజ్ఞాతం దేవకృతం యదేనస్తస్మాత్త్వమస్మాఞ్జాతవేదో ముముగ్ధి స్వాహా ॥ అగ్నయే జాతవేదస ఇదం।

యద్వాచాయన్న...అగ్నిర్మాతస్మాదేనసో గార్హపత్య... నేజ్గస్వా ॥ అ
గ్నయే గా...దం॥ యద్ధస్తాభ్యాంచకరకి...ఘ్నమానః । దూరేపశ్యాచరా
ష్ట్రభృచ్చతాన్యప్సరసావ...నిస్వాహా।దూరేపశ్యారాష్ట్రభృద్భ్యమిదం।
అదీవ్యంన్నృణంయదహంచకారయద్వాదాస్యన్త్సంజగారాజనేభ్యః । అ
గ్నిర్మాతస్మాదేనసో...సగ్గ్స్వాహా । అగ్నయేగార్హపత్యాయేదం। య
న్మయిమాతాగర్భే...నేనసగ్గ్స్వాహా ॥ అగ్నయెగార్ హపత్యాయేదం।
యదాపిపేష...భవామిస్వాహా। అగ్నయఇదం । యదంతరిక్షం.. నేనసగ్గ
స్వాహా ॥ అగ్నయెగార్హపత్యాయేదం । యదాశసా...నేనసగ్గ్స్వా
హా॥ అగ్నయెగార్హపత్యాయేదం । అతిక్రామామిదురితంయదే...కగ్గ
స్వాహా॥సుకృతాంములోకాయేదం।త్రితేదేవా...నేనసగ్గ్స్వాహా । అగ్న
యెగార్హపత్యాయేదం। దివిజాతా...శుంధసిస్వాహా ॥ అద్భ్యశ్శుంధసి
భ్యఇదం।యదాపోనక్తం...సీతనస్వాహా ॥ అద్భ్యహిరణ్యవర్ణాభ్యఇ
దం । ఇమంమెవరుణతత్వాయామి త్వన్నో అగ్నెసత్వంనో అగ్నెత్వమగ్నె
అయాసి।వైశ్వానరో...వాహసాస్వాహా ॥ అగ్నయెవైశ్వానరాయేదం॥
ఋతావానంవైశ్వానరమృతస్యజ్యోతిషస్పతిం।అజస్రంఘర్మమీమహేస్వా
హా॥అగ్నయెవైశ్వానరాయేదం। వైశ్వానరస్యదగ్ంసనాభ్యోబృహదరిణా
దేకస్స్వపస్యయాకవిః । ఉభాపితరామహయన్నజాయతాగ్నిర్ద్యావాపృథివీ
భూరిరేతసాస్వాహా ॥ అగ్నయెవైశ్వానరాయేదం । పృష్టోదివిపృ...నక్తగ్గ
స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం । జాతోయదగ్నెభువనావ్యఖ్యః పశుంనగో
పాయిర్యఃపరిజ్మా। వైశ్వానరబ్రహ్మణేవిందగాతుం యూయంపాతస్వస్తిభి
స్సదానస్స్వాహా॥ అగ్నయెవైశ్వానరాయేదం । త్వమగ్నెశోచిషాశోశు
చానఆరోదసీ అపృణాజాయమానః । త్వందేవాగ్గ్ం అభిశస్తేరముంచోవై
శ్వానరజాతవేదోమహిత్వాస్వాహా॥అగ్నయెవైశ్వానరాయేదం। అస్మా
కమగ్నె మఘవత్సుధారయానామిక్షత్రమజరగ్గ్ం సువీర్యం । వయంజయే
మశతినగ్గ్ంసహస్రిణంవైశ్వానరవాజమగ్నె తవోతిభిస్స్వాహా ॥ అగ్నయె
వైశ్వానరాయేదం। వైశ్వా రస్యసుమతౌస్యామరాజాహికంభువనానా
మభిశ్రీః । ఇతోజాతోవిశ్వమిదంవిచష్టేవైశ్వానరోయతతె సూర్యేణస్వా
హా।అగ్నయె వైశ్వానరాయేదం। అగ్నయెస్విష్టకృతేస్వాహా ॥ అగ్నయె

స్విష్టకృత ఇదం॥ సమిత్సన్నహనప్రహరణాదితంత్రః । అపరేణాగ్నింప్రా
జ్ముఖః ఉపవిశ్యత్రిస్సప్తభిర్దర్భపుంజీలైస్త్రీ రాత్రాసంసంప్లావయేత్
హోమాంతే యజ్ఞపురుషం ధ్యాయామీత్యుపచారికాన్ వదేత్

— * సింహానువాకః. *.

యజమానః పూర్వమగ్నేరుత్తరతః ప్రాచ్యాంవాస్థాపితంస్వర్చితం కలశంగృహీత్వా। మహాజనైస్స్వస్తివాచనపరనైస్సహ చతుష్పథంగత్వా తత్రరంగవల్ల్యాశోభిత దేశేకలశం నిధాయపత్నీసమేతస్సన్ ఆసీనశ్చతుర్దిక్షుద్వార్భైః పవిత్రైః ప్రాణానాయమ్యఏవం...ర్థం । వైశ్వదేవాఖ్యంకర్మ ప్రారభమాణ ఆదౌసమస్తాంహో నివృత్త్యర్థం సింహానువాక మంత్రపఠనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య। కలశస్థజలే స్వప్రతిబింబమీక్షమాణ స్సింహానువాక పఠనంకుర్యాత్ ॥ మయాకృత ప్రాతస్సవనమాధ్యందినసవన తృతీయసవన ప్రయుక్తగణహోమాంగత్వేనేతిసవనపక్షసంకల్పవిశేషః॥

సింగంహేమేమన్యుః । వ్యాఘ్రేమేంతరామయః । వృకేమేక్షుత్ । అశ్వేమేఘసీః । ధన్వనిమేపిపాసా । రాజస్యగృహేమేశనయా । అక్ష... తంద్రిః । గర్దభేమేస్మ...। శయ్యాకేమేహీ... । అశ్వత్థేమే వేపథుః ౧॥ ...ర్మే మేంగరోగః। బస్తేమేపసర్గ్యా । అప్రియేమే మృత్యుః । ... ష్ఠా । సపత్నేమేఋత్తిః। దక్షిణే... మేవ... । పరస్వతిమేసవ... ద్రమఆర్తిః । గవయేమఆంధ్యం । గౌరేమేబాధిర్యం॥౨॥ ఋక్షేమే...కః। ...ధాయాంమేస్వేదః । జరాయాంమేహిమః । కృష్ణశకునే మేభీరుతా। ...శేమేపాపగంధః । ఉలూకేమేశ్వభ్యశః । క్లోకేమఈర్ష్యా । మర్కటేమే మర్బుద్ధిః। కులేమేమగ్నస్యా । ఉలేమేప్రధ్యా॥౩॥ ఉష్ట్రే మేతృష్ణా। ఋశ్యే మేశ్రమః। అవ్యాంమఆవ్యం । కోశేమేగంధః । కుమార్యాంమేంకారః। హాకరేమేక్లదథుః। పృదాఖుమేస్వప్నః । అజగరేమేసుస్వప్నవిద్యాతి మిస్మయః । లోభాయాంమేక్లో॥ ౪ ॥ శలభేమేపాప్మా లక్ష్మీః । ... మన్నృతం । అజాసుమేకర్కశః । వ్రాత్యేమఈత్యా । శూద్రేమేస్తేయం ...శ్యేమేకార్ష్యకృతం। రాజన్యబంధునిమేజ్ఞానం। నైసాదేమేబ్రహ్మహత్యా॥ ...లుంగేమేక్షువధుః । ఉలలేమేబలాసః ॥ ౫ ॥ ఉద్రిణేమేపమసి । కింపురు ...మేరోదః । ద్వీపినిమేనిష్టపత్। హస్తినిమేకిలాసః । శునిమేమర్త్యస్యా।

కన్యేషుమెశ్లిచ్ఛః । విదహేషుమెశీవధుః । మహోవర్షేషుమెగ్లౌః । మూజ
వత్సుమెతప్నా । దుందుభౌమెకోశికా ॥ ౬ ॥ ఇక్ష్వాకుషుమెపిత్తం । కళిం
గేషుమెమెధ్యం । అశ్వతర్యాం మే ప్రజస్తా । ఫుగ్గశ్చల్యాం మేదుశ్చరిత్రం।
ఆఖునిమేదంతరోగః । మక్షికాయాంమెశ్వల్కశః । శుకేషుమేహరిమా।
మయూరేమేజల్పాన్య । వృషేటజరా । చాషేమేపవాదః । అప్సుమేశ్రమః॥
౭ ॥ బ్రహ్మిన్హాజ్ఞెమెకిల్బిషం । అపెహిపాప్మన్ । పునరపనాశనోభవానః।
పాప్మంతస్సుకృతస్యలోకె । పాప్మన్ధేహ్యవిహ్వాతః । యోనఃపాప్మన్న
జహాతి । తముత్వాజహిమోవయం । అన్యత్రాస్మన్నివిశతాత్ । సహస్రా
క్షో అమర్త్యః । యోనోద్వేష్టిసభ్యతు । యముద్విష్మస్తముజహి । కల
శోదకంకించిద్భూమావిసృజ్య । కలశఆత్మానంసవ్యగాలోక్య సుమిత్రాన
ఆపఓషధయస్సంతు దుర్మిత్రాస్తస్మైభూయాసుః । యోస్మాన్ద్వేష్టియం
చవయంద్విష్మః । ఇతియస్యాందిశిద్వేష్యస్తస్యాందిశికలశం నిరస్యపాణీ
పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్యాప్రతీక్షమాణోగృహంగచ్ఛేత్ ॥ ఇతిసింహానువాకః.

—* అథపునరాధేయం. *—

వధూముత్తర ఉపవేశ్యస్వయందక్షిణత ఆసీనః ప్రాణానాయమ్య
ఏవం...త్యర్థంఅనుగతస్యాగ్నేఃపునస్సంధానాఖ్యం, కర్మకరిష్యమాణస్తదం
గత్వేన తదాదౌశుభ్యర్థం వృద్ధ్యర్థంశాంత్యర్థ మభ్యుదయార్థంచ మహా
జనైస్సహస్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే । ఆదౌనిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్య
ర్థం శ్రీమహాగణాధిపతిపూజాంకరిష్యే। గణాధిపతిపూజాంకృత్వా । పు
ణ్యాహంవాచయిత్వా। పునఃప్రాణానాయమ్య।ఏవం...త్యర్థంఔపాసనాం
తరితదినాదారభ్యఎతత్క్షణపర్యంతం ఔపాసనాతిక్రమణదోష నివృత్త్యర్థం
వైశ్వదేవాంతరితేపునర్వైశ్వదేవాధికారసిద్ధ్యర్థం ప్రతిపద్ధోమాంతరితేపు
నః ప్రతిపద్ధోమాధికారసిద్ధ్యర్థంయథాశక్తి సంభవత్ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే
సమస్తసంపత్సమవాప్తి...పాదపంకజం। అశేషేహేపరిషన్మదీయాం విజ్ఞా
పనామవధార్య మయాసమర్పితాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ
స్వీకృత్య మమౌపాసనాంతరితదినాదారభ్య ఎతత్క్షణపర్యంతం ఔపాసనా
తిక్రమణతద్దోషనివృత్త్యర్థం వైశ్వదేవాంతరితేపునర్వైశ్వదేవాధికారసిద్ధ్యర్థం
ప్రతిపద్ధోమాంతరితేపునః ప్రతిపద్ధోమాధికారసిద్ధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తంనిశ్చిత్య

పునరాధేయమ్.

ఉపదిశ్య మామనుగృహ్ణాతు । ఔపాసనాధికారసిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ఔపాసనాధికార సిద్ధిరస్తు । పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... త్యర్థం ధర్మపత్నీసమేతస్య మమ శరీరశుధ్యర్థం స్వర్ణాజ్యధాన్యకృచ్ఛ్రాణ్యాచరిష్యే । స్వర్ణం పవిత్ర... ప్రయచ్ఛ మే । కామధేనోస్సముద్భూతం... ప్రయచ్ఛ మే । ధన్యం కరోషి... ప్రయచ్ఛ మే ॥ శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ కృచ్ఛ్రత్రయ ప్రత్యామ్నాయం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ పూర్వోక్త ఏవం... తిథౌ మయా కృతైరేభిస్స్వర్ణాజ్యధాన్యకృచ్ఛ్రైర్భగవాన్ సర్వాత్మకః శ్రీమహావిష్ణుస్సుప్రీతో వరదో భూత్వా మమ శరీరశుద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు । శరీరశుద్ధిరస్తు- పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... తిథౌ మమౌపాసనత్యాగ దోషనివృత్త్యర్థం హిరణ్యదానం కరిష్యే । శ్రీమహావిష్ణుస్వరూపాయ బ్రాహ్మణాయ ఔపాసనత్యాగదోషనివృత్త్యర్థం యథాశక్తి హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ । పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... తిథౌ మమౌపాసనాంతరిత హోమద్రవ్యదానం కరిష్యే । బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య । అస్మై బ్రాహ్మణాయ హోమలోపప్రమాదదోష నివృత్త్యర్థం హోమద్రవ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ ॥ శ్లో ॥ మాసత్రయే తు కృచ్ఛ్రం స్యాత్షణ్మాసే ద్విగుణం భవేత్ । త్రిగుణం నవమాసే తు పంచకృచ్ఛ్రాణి వత్సరే । ప్రస్థద్వయసమిధం ధాన్యం ప్రస్థత్రయమిదం స్మృతం । ఔపాసనార్థమాఖ్యాతం వత్సరస్య మనీషిభిః । ఏవం ప్రకారేణ హోమద్రవ్యదానం కుర్యాత్ । పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... తిథౌ అనుగతస్యాగ్నేః పునస్సంధానాఖ్యం కర్మ కరిష్యే ॥ స్థండిలోల్లేఖనాద్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనాంతం కృత్వా సమిధమాధాయ । ఉపావరోహ జాతవేదః పునస్త్వం దేవేభ్యో హవ్యం వహ నః ప్రజానన్ । ఆయుః ప్రజాగ్ం రయిమస్మాసు ధేహ్యజస్రో దీదిహి నో దురోణేతదగ్నౌ సమిధం క్షిప్త్వా । బహిర్గతనాశశ్చేత్ ఉపావరోహణం న కర్తవ్యం అగ్నింధనాదివత్తుష్పాత్ర ప్రయోగం కుర్యాత్ పూర్వం పరిషేచనం కృత్వా స్రువేణ చతుర్గృహీతం గృహీత్వా న్వారబ్ధాయాం । అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ సత్య... భేషజగ్ం స్వాహా । అయసేగ్నయ ఇదం । స్రువేణాజ్యమాదాయ భూర్భువస్సువస్స్వాహా । ప్రజాపతయ ఇదం । చతుర్గృహీతం గృహీత్వా । మహాహవిర్హోతా । సత్యహవిరధ్వర్యుః । అచ్యుతపాజా అగ్నీత్... న

మః పృథివ్యై స్వాహా । వాచస్పతయే బ్రహ్మణ ఇదం ॥ పునశ్చతుర్గృహీతం గృ
హీత్వా । మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధా
తు । యా ఇష్టా ఉషసో నిమ్రుచశ్చ తాస్సందధామి హవిషా ఘృతేన స్వాహా
ఉషోభ్యో నిమ్రుగ్భ్య ఇదం । యదస్మిన్ యజ్ఞేంతరగామ మంత్రతః కర్మతో వా ।
అనయాహుత్యా తచ్ఛమయామి సర్వం తృప్యంతు దేవా ఆవృధంతాం ఘృ
తేన స్వాహా । దేవేభ్య ఇదం । త్రయస్త్రిగ్ంశత్తంతవో యే వితత్నిరే । య ఇమం
యజ్ఞగ్గ్ స్వధయా దదంతే తేషాం ఛిన్నం ప్రత్యేతద్దధామి స్వాహా ఘర్మో దే
వాగ్ం అప్యేతు స్వాహా । దేవేభ్య ఇదం । తంతుం తన్వన్ రజసో భాను మన్వి
హి జ్యోతిష్మతః పథో రక్ష ధియా కృతాన్ । అనుల్బణం వయత జోగువామపో
మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనగ్గ్ స్వాహా । అగ్నయే తంతుమత ఇదం । ఉద్బు
ధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తే సగ్ంసృజేథామయంచ । పునః కృ
ణ్వగ్గ్ స్త్వా పితరం యువానమన్వాతాగ్ంసీత్త్వయి తంతుమేతగ్గ్ స్వాహా । అ
గ్నయే తంతుమత ఇదం । ఉదుత్తమం వరుణ పాశమస్మదవాధమం విమధ్య
మగ్గ్ శ్రథాయ । అథా వయమాదిత్య వ్రతే తవానాగసో అదితయే స్యామ
స్వాహా । వరుణాయాదిత్యాయేదం । ఉద్వయం తమసస్పరి పశ్యంతో జ్యో
తిరుత్తరం । దేవం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమగ్గ్ స్వాహా ॥ సూ
ర్యాయేదం । ఉదుత్యం జాతవేదసం దేవం వహంతి కేతవః । దృశే విశ్వాయ
సూర్యగ్గ్ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం । చిత్రం దేవానాముదగాదనీకం చక్షు
ర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అంతరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా
జగతస్తస్థుషశ్చ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం । అగ్నే భ్యావర్తిన్నభిన ఆవర్త
స్వాయుషా వర్చసా । సన్యా మేధయా ప్రజయా ధనేన స్వాహా ॥ అగ్న
యే భ్యావర్తిన ఇదం । అగ్నే అంగిరశ్శతం తే సంత్వావృతస్సహస్రం త ఉ
పావృతః । తాసాం పోషస్య పోషేణ పునర్నో నష్టమాకృధి పునర్నో రయి
మాకృధి స్వాహా ॥ అగ్నయే ంగిరస ఇదం । పునరూర్జా నివర్తస్వ పునరగ్న
ఇషాయుషా । పునర్నః పాహి విశ్వతస్స్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం । సహ
రయ్యా నివర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా । విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి స్వా
హా ॥ అగ్నయ ఇదం ॥ స్రువేణాజ్యమాదాయ । సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరి
ష్యే । భూర్భువస్సువస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం । ద్వాదశగృహీతేన

స్రువంపూరయిత్వా । సప్తతే అగ్నే సమిధస్సప్త జిహ్వాస్సప్తర్షయస్సప్త ధామప్రియాణి। సప్తహోత్రాస్సప్తధా త్వా యజంతి సప్తయోనీరాపృణస్వాఘృతేనస్వాహా॥ అగ్నయే సప్తవత ఇదం । ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థంపునస్సంధానాంగత్వేనాగ్నిదార్ఢ్యార్థంతంతుమతీస్థాలీపాకంకరిష్యే । పత్న్యవహంతిచరుగ్ం శ్రపయిత్వాభిఘార్యప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నే రుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే। స్రుచ్యుపస్తీర్యచరుమధ్యాద్ద్విరవదాయాభిఘార్యహవిః ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయేస్వాహా ॥ అగ్నయ ఇదం । దర్వ్యాముపస్తీర్య చరుమధ్యాద్ద్విరవదాయాభిఘార్యహవిః ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయేతంతుమతేస్వాహా ॥ అగ్నయేతంతుమత ఇదం । పునరుపస్తీర్యఉత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్టకృతేవదాయద్విరభిఘార్యహవిః ప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా ॥ అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం । సమిత్సన్నహనం జయాది ప్రతిపద్యతే బర్హిస్సమంజనంకృత్వా శమ్యా అపోహ్య అస్మిన్ప్రకృతేకర్మణీత్యాదిపరిషేచనాంతం కృత్వా ప్రణీతామార్జనంబర్హిరుద్వాసనంచ కృత్వా ఔపాసనం వైశ్వదేవంచకుర్యాత్॥ ... ... *

శ్లో॥ విచ్ఛిన్నవహ్నిస్సంధిత్వేవార్ధీన్వాహరేన్నతు । చరుంజయాదికం కుర్యాన్నసందేహఃకదాచన । పునస్సంధానపక్షేతుపరిధిప్రహరణం నహి। జయాదిహోమఃకర్తవ్యోనసందేహఃకదాచన ।అత్యన్యారోపణాత్పూర్వమనలేశాంతిమాగతే । పునస్సంధానవేళాయామాదౌ నోపావరోహణం । అగ్న్యుచారవిహీనోయశ్చిరకాలగతోభవేత్ । పునస్సంధానవేళాయామాదౌనోపావరోహణం । కాలశబ్దోఋతుపర్యాయః॥ నాశంగతేగ్నౌయదకుక్షిమధ్యేకుర్యాత్తదగ్న్యోవమనంపురస్తాత్ । బహిర్గతే నాశముపైతిపశ్చాత్ సంధానమగ్న్యాదిలౌకికేగ్నౌ। వమనంఉపావరోహణం॥ ... ...

చతుర్థీహోమప్రభృతిత్రిరాత్రమధ్యేతులఘుపునస్సంధానంకుర్యాత్

—*అథలఘుపునస్సంధానవిధిః.*—

శ్లో॥ నిత్యోధార్యోయమగ్నిర్యదిసమనుగతో మంత్ర ఇత్యాదినోక్తావత్యాన్యత్ర త్రిస్తదనోంఽగిరసన ముపవాసశ్చపత్న్యశ్చపత్న్యాః। నాశే

శ్చైనాపహారేజ్వలనముపసమాధాయ సంస్కృత్యసర్పిశ్చైయాశ్చ వ్యాహృతిస్స్వాహుతిభుజిజుహుయాత్స్రుక్స్రువాభ్యాంక్రమేణ ॥ ప్రాణానాయమ్య। ఏ౦...ప్రీత్యర్థం అనుగతస్యాగ్నేః పునస్సంధానాఖ్యంకర్మకరిష్యే। శ్రౌత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్యాయతనే విధినాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యధ్యాత్వాలంకృత్యచతుష్పాత్రప్రయోగం కృత్వాఽఽజ్యేనమన్యస్యైత్యాదిభిః పరిషిచ్య సకృద్గృహీతం గృహీత్వా న్వారబ్ధాయాం । అయాశ్చాగ్నేస్య... భేషజగ్గ్ స్వాహా ॥ అయసేఽగ్న ఇదం । స్రువేణాజ్యమాదాయ సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం భూర్భువస్సువస్స్వాహా॥ ప్రజాపతయఇదం। ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా అనంతరమగ్నౌ పాకసంస్కృత్ ॥ ... ...

శ్లో॥ అన్వీత ఏవ దస్యగృహ్యా గృహీత్వా ధ్యాయవహ్నింవిధినాసమింధే। ఆజ్యం హుత్వా ... సకృద్గృహీత్వా పరిస్తృతేఽగ్నౌజుహుయాదయాశ్చ। ప్రాయశ్చిత్తేషు హోమేషు చతుష్పాత్రప్రయోగతః । నాఘారౌ చక్షుషీ చైవ ప్రణీతార్థం... నాఘారౌ నాజ్యభాగౌ చన చేష్టం నజయాదయః। చతుష్పాత్రప్రయోగేషు శిష్టం సర్వం ప్రకీర్తితం॥

ఏవమేవాన్యత్రాణి చలఘుపునస్సంధానాని కర్తవ్యాని

—*అథ ఔపాసనం*—

శ్లో॥ ముఖ్యేగౌణశ్చ ద్విధ్యా ... మోదన్యవస్థితః। ముఖ్యం కర్తుమశక్తానాంగౌణ ఏవవిధీయతే। ఇళాపింగళనాడీభ్యాం నిస్సార్య హృదయాంబుజాత్। తాభ్యామావాహయేద్వహ్నిం తాభ్యాముద్వాసయేద్ధృది । అథవా సింధమాదాయ సమ్యగ్ధ్యాయం నిగృహ్యచ। మంత్రముక్త్వా హృత్ స్థవహ్నిం ... సమన్నగ్నౌ వినిక్షిపేత్ ॥ ఉపావరోహ ...దురోణే । తదగ్నౌ సమిధం నిక్షిప్య। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం... ప్రీత్యర్థం । సాయంప్రాతరౌపాసనం తండులైర్హోష్యామి॥ ఔపాసనంపూర్వముక్తం॥

ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ర్థం । సాయంప్రాతరౌపాసనహోమేష డాహుతి తండులవైశ్వదేవం కరిష్యే । పూర్వ పరిషేచనం కృత్వా। అగ్నయే స్వాహా॥ అగ్నయఇదం॥ విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా। విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం। ధ్రువాయభూమాయస్వాహా॥ ధ్రువాయభూమాయేదం ధ్రువక్షితయే స్వాహా। ధ్రువక్షితయఇదం। అచ్యుతక్షితయే స్వాహా ॥ అచ్యు

తతఃతయిఖదం।అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా॥ అగ్నయేస్విష్టకృతయిఖదం। ఉ
త్తరపరిషేచనంకృత్వా। బృహత్సామక్షత్ర...సగణేరతు ॥ అగ్న్యుప
ఘాతప్రాయశ్చిత్తం।పునస్త్వాదిత్యా... కామాస్స్వాహా ॥ దివానక్తం
చారిభ్యోవసుభ్యోరుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యఇదం। యేభూతాఃప్రచరంతిదివా
నక్తంబలిమిచ్ఛంతోవితుదస్య...దఘాతుస్వాహా ॥ దివానక్తంచారిభ్యో
భూతేభ్యఇమంబలిందదామి। పాదౌప్రక్షాళ్యాచమ్య। నమస్తేగార్హప
త్యాయ.. త్వమస్వపురుషోత్తమః॥ఏతస్మిన్మూలంమృగ్యం॥................*

—*ఆత్మారోపణం.*-

యాతేఅగ్నేయజ్ఞియాతనూస్తయేహ్యారోహాత్మానం ॥ అచ్ఛావ
సూనికృణ్వన్నస్మేనర్యాపురూణి। యజ్ఞోభూత్వాయజ్ఞమాసీదస్వాంయో
నిం॥జాతవేదోభువ ఆజాయమానస్సక్షయఏహి ॥శ్లో॥ యదాసంధీయతేవ
హ్నిఃప్రాతర్మధ్యందినేపివా। సదాసోయం విజానీయాత్సాయమాహు
తిపూర్వకం। ఉపావరోహణాత్పూర్వ మనలేశాంతిమాగతే। పునరగ్నిం
ప్రతిష్ఠాప్యపునస్త్వేతిసమింధనం।ఉపావరోహణాదూర్ధ్వం శ్రూయతేసూ
తకద్వయం। కృత్వాచౌపాసనంసాంగమగ్నిమాత్మనినిక్షిపేత్। నిత్యమౌ
పాసనేకాలేవమనయఃప్రయత్నతః। సర్వమౌపాసనం కృత్వా చాత్మ
న్యారోపయేత్పునః।జలసంయుక్తమేతద్ధి ధారణంనిష్ఫలంభవేత్। నిజజ
లంధారణంకుర్యాత్పుత్రదారాభివృద్ధయే। హవిషాంధారణంచైవ సమా
రోపణపూర్వకం। తతఃపశ్చాన్నకుర్వీతధారణంనిష్ఫలంభవేత్। యా
తేఅగ్నఇదంజప్త్వా హస్తేనాగ్నౌప్రతప్యచ।త్రివారంవాసకృత్కృత్వా
చాత్మన్యగ్నింసమాపయేత్॥ స్ఫులింగంత్రీంజపేద్వాయు మాసమాత్తి
ర్షిగృహ్యాచ।ఏవంత్రివారముక్త్వాగ్నౌతప్తహస్తంముఖేక్షిపేత్॥........*

-*అథగృహనిర్మాణం-*—

గృహనిర్మాణస్యక్రమోఽభిధీయతే।గృహనిర్మాణాఖ్యంకర్మ కరిష్య
మాణస్తదంగత్వేనతదాదౌశుధ్యర్థంవృద్ధ్యర్థంశాంత్యర్థఞ్చాభ్యుదయార్థం
చమహాజనైస్సహస్వస్తిపుణ్యాహవాచనంకరిష్యే। ఆదౌనిర్విఘ్నపరిసమా
ప్త్యర్థంగణాధిపతిపూజాంకృత్వా।పుణ్యాహంవాచయిత్వా। పునఃప్రా
ణానాయమ్య। ఏవం...త్యర్థం।గృహనిర్మాణంకరిష్యే।దక్షిణాప్రత్యక్ప్ర

వణముగారావకాశముద్ధృత్య పాలాశేనశమీమయేన వోదూహ్యైతామేవదిశ
ముత్తరయోదూహతి। ఏతామేవదిశందక్షిణాప్రతీచీనాం దిశంయద్భ్యామేరి
త్యృచాఉదూహతి॥ యద్భ్యామేః క్రూరంతదితో హరామిప రాచీంనిరర్
తింనిర్వాహయామి॥ ఇదగ్ంశ్రేయోవసానమాగన్మ దేవాగో మదశ్వావది
దమస్తుప్రభూమ। ఏవంత్రిః। మంత్రావృత్తిశ్చభవతి। ప్రాగుదక్ప్లవణం
కృతముత్తరయాభిమృశతి। స్యోనాపృథివిభవాన్నృక్షరానివేశనీ। యచ్ఛా
నశ్శర్మసప్రథాః॥ ప్రదక్షిణగ్ంస్థూణాగర్తాన్ఖానయిత్వాభ్యంతరంపాగ్ం
సూనుదూహ్య। దక్షిణబాహుసమీపాత్। ఉత్తరాభ్యాందక్షిణాంద్వా
రస్థూణామవదధాతి। ఇహైవతిష్ఠనిమితాతిల్వలాస్యాదిరావతీ। మధ్యే
తాల్ప్యస్యశిష్ఠాన్మాత్వాప్రాపన్నఘాయవః। ఆత్వాకుమారస్తరుణ ఆవత్సో
జగతాసహ। ఆత్వాపరిస్రుతః కుంభ ఆదధ్నః కలశైరయన్। ఏవమితరాం
ఇహైవతిష్ఠ...కలశైరయన్। యథాఖాతమితరాఅన్వవధాయ। వగ్ంశ
మాధీయమానముత్తరేణ యజుషాభిమంత్రయతే। ఋతేనస్థూణావధిరో
హవగ్ం శోభమావిరాజన్నపసేధశత్రూన్। సమ్మితంగృహముత్తరైర్యథా
లింగమనుమంత్రయతే। బ్రహ్మచక్షత్రంచపూర్వేస్థూణేఅభిరక్షతు। పూ
ర్వార్థం। యజ్ఞశ్చదక్షిణాశ్చదక్షిణే। దక్షిణార్థం। ఇషశ్చోర్జశ్చాపరే। పశ్చి
మార్థం। మిత్రశ్చవరుణశ్చోత్తరే। ఉత్తరార్థం। ధర్మస్తేస్థూణారాజశ్శ్రీ
స్తేస్తూపః। మధ్యమం॥ ఇతిగృహనిర్మాణం॥..............................

—*అథగృహప్రవేశః*—

అథగృహప్రవేశక్రమోఉచ్యతే। ప్రా...న్యఏవం.. ప్రీత్యర్థంగృహప్ర
వేశంకర్మకరిష్యే। తదంగత్వేనగణాధిపతిపూజాంకృత్వా। పుణ్యాహంవా
చయిత్వా। ప్రాణానాయమ్య। గృహప్రవేశాంగత్వేన వాస్తుపూజాంకరి
ష్యే। వాస్తోష్పతఇతిమంత్రేణ వాస్తుపురుషస్యషోడశోపచారపూజాంకృ
త్వా। పునః ప్రాణానాయమ్య। ఏవం... ప్రీత్యర్థం। గృహప్రవేశంకరిష్యే। శ్రీ
ఔపాసనేపాలాశంశమీమయంవేధ్మమాదీప్యోత్తరయాగ్నిముద్ధృత్య। ఉ
ద్ధ్రియమాణ ఉద్ధరపాప్మనో మాయదవిద్వాన్ యచ్చవిద్వాగ్ంశ్చకార।
అహ్నాయదేనఃకృతమస్తిపాపగ్ంరాత్ర్యాయదేనః కృతమస్తిపాపగ్ంస
ర్వస్మాన్మోద్ధృతోముంచ తస్మాత్। సర్వమగ్నిముద్ధర। ఉత్తరేణయజుషాగా

రం ప్రపాద్య । ఇంద్రస్య గృహా వసుమంతో వరూథినస్తానహగ్ం సుమనసః ప్రపద్యే। ఉత్తరపూర్వదేశే గారస్యయ త్రక్ష్వాగ్నిమిత్యాదికృత్వా । ఉత్తరయా తస్మిన్నగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయతి । అన్యృతాహుతిమన్నృతాయాంజుహోమ్యగ్నింపృథివ్యామమృతస్యజిత్యై । తయానంతంకామమహంజయానిప్రజాపతిర్యం ప్రథమోజిగాయాగ్నా మగ్నౌస్వాహా । తస్మాదగ్నేర్దక్షిణమదర్ధానాయతనం భవతి । తస్మిన్స్వప్రాచీనాగ్రాన్ దర్భాంస్తీర్గ్ స్తీర్యతేషూత్తరయా వ్రీహీన్ యవాన్వ్యవన్వ్యా । అన్నపతేన్నస్యనోదేహ్య సమీవస్యశుష్మిణః । ప్రప్రదాతారంతారిష ఊర్జన్నోధేహి ద్విపదేచతుష్పదే । తేషూత్తరేణయజుషాచతుర ఉదకుంభానాసయతి । అరిష్టాఅస్మాకంవీరాస్సంతుమాపరాసేచిమేధనం । ప్రతికుంభంమంత్రావృత్తిః । బ్రాహ్మణభోజనపరిసమాప్తేః ప్రాగ్దిగ్ధంచేత్తమూత్తరయానుమంత్రయతే । భూమిర్భూమిమగాన్మాతామాతరమప్యగాత్ । భూయాస్మపుత్రైః పశుభిర్యోనోద్వేష్టిసభిద్యతాం । పునః ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ర్థం । గృహప్రవేశాంగత్వేన వాస్తుపూజాంకరిష్యే । వాస్తోష్పతే ప్రతి...చతుష్పదే । ఇతిమంత్రేణషోడశోపచారపూజాంకృత్వా । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ర్థం వాస్తోష్పతి హోమంకరిష్యే । అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంత ఉత్తరా ఆహుతీర్జుహోత్వా । వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీ...శంచతుష్పదే స్వాహా ॥ వాస్తోష్పతయ ఇదం । వాస్తోష్పతే శగ్మయా...స్వస్తిభిస్సదానస్స్వాహా॥ వాస్తోష్పతయ ఇదం । వాస్తోష్పతే ప్రతరణోన ఏధిగోభిరశ్వేభిరిందో। అజరాసస్తేసఖ్యేస్యామపితేవ పుత్రాన్ప్రతినోజుషస్వస్వాహా ॥ వా...దం। అమీవహావాస్తోష్పతే విశ్వారూపాణ్యావిశన్ సఖాసుశేవ ఏధినస్స్వాహా॥ వా...దం । జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతంకృత్వా ఉత్తరేణయజుషోదకుంభేనత్రిః ప్రదక్షిణమంతరతో గారంపరిషించన్ పరీయాత్ । శివగ్ం శివం । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదపూపైస్సక్తుభిరోదనేనేతి । తతస్తఆశీర్వాదనంకుర్యుః॥ హరిః ఓం తత్సత్ ॥ ఇతిగృహప్రవేశః. ... ...

—*శ్వగ్రహగృహీతస్య శాంతిః*—

ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ర్థం । శ్వగ్రహగృహీతస్య శాంతిం

కరిష్యే । తపోయుక్తః । యావన్మనస్తోమమనశ నాదియుక్తః జాలేనప్ర
చ్ఛాద్య । అన్యేనపురుషేణకగ్ం సంలోహం । కింకిణీం ఘంటాంవాప్రహద
యన్ నాదయన్ కుమారమాదాయ అద్వారేణ సభాంప్రవేశ్యస భాదు
ర్ధ్యధిదేవనమాగత్య అవోక్ష్యాక్షాన్య ప్యాక్షేషూత్తానం నిపాత్యదధ్నా
లవణ మిశ్రేణాంజలి నోత్తరైరవోక్షేత్ ।కూర్కూరస్సుకూర్కుటఃకూర్కు
రోవాలబంధనః। ఉశగిస్త్వాద్యదేజాయత్తృతీయస్యా ఇతోదివః। పౌలబ
ఇత్తముపాహ్వాయతాజీఞంఛ్యా మశ్చబలః । అథోరామఉలుంబలస్సారమే
యోహధావతి । సముద్రమవచాకశత్ । విభ్రన్నిష్కంచ రుక్మంచశునా
మగ్రగ్గాం సుబీరిణః। సుబీరిణస్సృజస్సృజశునకస్సృజేకవాత్యస్సృజచ్ఛత్ । తత్స
త్యం యత్త్వేంద్రో బ్రవీద్గాస్స్వశయస్త్వేతితాస్త్వగ్గస్స్వశయిత్వాగచ్ఛ
స్త్వంత్వాబ్రవీదవిదహ ఇత్యేవిదగ్ం హీతివరంవృణీష్వేతికుమారమేవాహం
వరంవృణఇత్యబ్రవీత్ । విసృహ్యాబాహూప్లవసైద్యామవచాకశత్ । విభ్ర
న్నిష్కంచరుక్మంచశునామగ్రగ్గాంసుబీరిణః । సుబీరిణస్సృజస్సృజశునకస్సృజేక
వాత్యస్సృజచ్ఛత్ । తత్సత్యంయత్తే సరమామాతారోహితఃపితా । అమీ
యేకే సరస్యకా అవధావతిత్తృతీయస్యాఇతోదివః । తేకశ్చస సరమతంట
శ్చతూలశ్చ వితూలశ్చ జూనశ్చ లోహితశ్చ దులాహనామమో మాశా
మంధాతకోహవః పితాసంతక్షాహంతి చక్రివోనసీసరీదత । ఛదపేహీస్సీ
సరమసారమేయనమస్తే అస్తుసీసరసమశ్వావృషాణః పదోనసీసరీదత। శ్వా
నమిచ్ఛాన్వదన్న ఫురుషచ్ఛత్ । ఎవంపాత్రక్ష్యంది నైనాయం కాలేత్రి
ష్వపిప్రవేశనాది ప్రోక్షణాంత మావర్తయేత్ అగదోభవతిఅరోగోభవతి।

—* అథశంఖగ్రహగృహీతస్యకుమారస్యశాంతిః. *—

ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...త్యర్థం । శంఖగ్రహగృహీతస్య కుమా
రస్య శాంతింకరిష్యే । ఉత్తరాభ్యామభిమంత్ర్య । ఏతేతేప్రతిదృశ్యేతే
సమానవసనేఉభే । తేఅహగ్గాంసారమేణ ముసలేనావహన్మ్యులూఖలే।
హతశ్శంఖోహతశ్శంఖపితాహతశ్శంఖశుకుతుర్వకః। అన్యేషాగ్గస్థపతిర్హ
తః। ఉత్తరయోదకుంభేనశిరస్త ఉపనయేత్ । ఋషిబోధః ప్రబోధస్స్వ
ప్నోమాతరిశ్వా । తేతేప్రాణాన్పరిష్యంతిమాభైషీ ర్నమరిష్యసి॥ ఏవం

ష్వపికాలేషుకుర్యాత్॥ అగదోభవతికుమారః॥ ... ...

—* అథసర్పబలిః. *—

సర్పబలిరుచ్యతే। శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితే సాయమౌపాసనగ్ంహుత్వాకృతప్రాణాయామస్సర్పబలింకరిష్యఇతిసంకల్ప్య। ఔపాసనేస్థాలీపాకగ్గ్ శ్రపయిత్వా శ్రపణాభిఘారణం ప్రతిష్ఠితాభిఘారణం చకృత్వాగ్నే రుపసమాధానాది పాత్రప్రయోగే దేవపాత్రాణా మంతే ద్వితీయదర్వ్యాసహాస్వాంజలిః ప్రయోక్తవ్యః। అంజలేశ్చప్రోక్షణతపన సమ్మార్జనానికరోతి ఆజ్యభాగాంతే ముఖాహుతిగ్ం హుత్వా। శ్రావణ్యైపౌర్ణమాస్యైస్వాహేతిచరోర్జుహోతి। అత్రశ్రావణీ పౌర్ణమాసీ దేవతా। జగ్ధోమశకఇతిస్వాహాకారాంతైర్మంత్రైః ప్రతిస్వాహాకారమంజలినాకిగ్ం శుకానిపలాశపుష్పాణిజుహోతి। జగ్ధోమశకోజగ్ధావితృప్తిర్జగ్ధోవ్యధ్వరస్స్వాహా॥ మశకాదిభ్యఇదం। జగ్ధోవ్యధ్వరోజగ్ధోమశకోజగ్ధావితృప్తిస్స్వాహా॥ వ్యధ్వరాదిభ్యఇదం। జగ్ధావితృప్తిర్జగ్ధోవ్యధ్వ రోజగ్ధోమశకస్స్వాహా॥ వితృప్త్యాదిభ్యఇదం। అత్రాపిద్విరవదానోపస్తరణాభిఘారణాన్యశక్తౌ పత్న్యైవాకర్తవ్యానీత్యుక్తం। అంతేకుతాభిఘారణం కిగ్ం శుకహోమేషు సర్వాదేవతాః। ఇంద్రజహీతి తిసృభిస్తిసృభిఆరగ్వధమయీస్సమిధఆదధాతి। అత్రప్రథమర్చఇంద్రోదేవతా। ఇంద్రజహీదం దశూకంపతీణంయస్సరీసృపః। దంత్యంతంచ దశంతంచసర్వాగ్ స్తానింద్రజంభయస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం। అప్సుజాతసరే వృధదేవానామపి హస్త్య। త్వమగ్నఇంద్రప్రేషితస్సనోమాహిగ్ంసీస్స్వాహా॥ అగ్నయఇదం। త్రాణమసిపరిత్రాణమసిపరిధిరసి। అన్నేనమనుష్యాగ్ంస్త్రాయసే తృణైః పశూన్గర్తేనసర్పాన్ యజ్ఞేనదేవాం స్స్వధయాపితౄంస్స్వాహా॥ అగ్నయఇదం। తత్సత్యమితిచతసృభిఃప్రత్యృచమాజ్యా హుతీర్జుహోతి। ఆసాంసర్వాదేవతాః। తత్సత్యంయతే మావాస్యాయాంచ పౌర్ణమాస్యాంచవిషబలిగ్ం హరంతిసర్పఉదరసర్పిణః। తత్తేప్రేరతేత్వాయి సంవిశంతిత్వాయినస్సశస్త్వ యినద్యో భవద్భాభ్యోనః పరిదేహిస్వాహా॥ సర్పేభ్యఇదం। నమోఅస్తుసర్పేభ్య ఇతితిస్రః। నమో అస్తుసర్పేభ్యోయేకేచ

పృథివీమను । యే అంతరిక్షే యే దివి తేభ్యస్సర్పేభ్యో నమస్స్వాహా ॥ సర్పేభ్య ఇదం। యేదో రోచనే దివో యేవా సూర్యస్య రశ్మిషు । యేషామప్సు సదః కృతం తేభ్యస్సర్పేభ్యో నమస్స్వాహా ॥ సర్పేభ్య ఇదం । యా ఇషవో యాతుధానానాం యే వా వనస్పతీగ్ంరను । యే వావటేషు శేరతే తేభ్యస్సర్పేభ్యో నమస్స్వాహా ॥ సర్పేభ్య ఇదం । తతస్సరోరుత్తరార్ధాత్సకృత్స్విష్టకృతే వదాయ ద్విరభిఘార్య న పునః ప్రత్యభిఘారయతి । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం । ప్రతిసస్థాలీపాక వర్జ్యప్రాశనం ॥ జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతం కృత్వా ప్రణీతామోక్షణం బ్రహ్మోద్వాసనంచ కృత్వా వాగ్యత స్సంభారానాదాయ సంభారాం త్సక్తూన్ ధానా లాజానాంజనాభ్యంజనే స్తగరోశీరమితి సంభారానాదాయ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య శుచౌ దేశే ఉపలిప్తం కృత్వా తత్ర ప్రాచీరుదీచీశ్చతిస్రస్తిస్రో రేఖా లిఖిత్వా రేఖాకరణప్రకారః పూర్వమేవోక్తః । తాస్వద్భిరుపనినీయ । నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే పార్థివా ఇత్యాది బలింహరిష్యామీత్యంతరేఖాసు క్రమేణ గత్వా జపతి । సకృదేవమంత్రః । నమో అస్తు సర్పేభ్యో యే పార్థివా యే అంతరిక్ష్యా యే దివ్యా యే దిశ్యాః । తేభ్య ఇమం బలిగ్ం హరిష్యామి । తేభ్య ఇమం బలిమాహార్షం । ఇత్యుత్సృజేన్నేషః శేషః । సంపుష్ట ధానా లాజానాంజనాభ్యంజనే స్థగరోశీరమితి యూష్మింసివపతి । తతః తక్షక వైశాలేయమతి తిసృభిస్సమిచీనామాసి ప్రాచీదిగ్ఘత యోనామస్తే ద్వాదశభిః పర్యాయైరుపస్థాయ ॥ తక్షక వైశాలేయ ధృతరాష్ట్రైరావత తేజీవాస్త్వయి నస్సత్త్వయి సద్భ్య ఉపస్థాభ్యో నః పరిదేహి । ధృతరాష్ట్రైరావత తక్షక వైశాలేయ తేజీవాస్త్వయి నస్సత్త్వయి సద్భ్యో వర్షాభ్యో నః పరిదేహి । అహిగ్ంసాతిబల తేజీవాస్త్వయి నస్సత్త్వయి సద్భ్యో వర్షాభ్యో నః పరిదేహి । అతిబలాహిగ్ంస తేజీవాస్త్వయి నస్సత్త్వయి సద్భ్య వష్టాభ్యో నః పరిదేహి । యే దందశూకాః పార్థివాస్తాగ్స్త్వమితః పరాగ వ్యాతీనివేశయ । సంతి వైనశ్శ్వఫినస్స్వతిదండి సస్తైవో నేద్ధినసాత నే ద్యూయమస్త్వా జహీనసాత । ద్వాదశపర్యాయాణాముపస్థానప్రయోగ ఉచ్యతే సమిచీనామాసి ప్రాచీదిక్తస్యాస్తేగ్నిరధిపతిరసితోరక్షితా యశ్చాధిపతి

ర్యశ్చ గోప్తారౌ తాభ్యాం నమస్తౌ నో మృడయతాం తౌ యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వాం జంభే దధామి | ఓజస్వినీ నామాసి దక్షిణా దిక్ తస్యాస్త ఇంద్రోఽధిపతిః పృదాకూ రక్షితా యశ్చాధిపతిర్యశ్చ గోప్తా తాభ్యాం నమస్తౌ నో మృడయతాం తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వాం జంభే దధామి | ప్రాచీ నామాసి ప్రతీచీ దిక్ తస్యాస్తే సోమోఽధిపతిః స్వజో రక్షితా యశ్చ ... దధామి | అవస్థావా నామాస్యుదీచీ దిక్ తస్యాస్తే వరుణోఽధిపతిస్తిరశ్చరాజీ రక్షితా యశ్చ ... దధామి | అధిపత్నీ నామాసి బృహతీ దిక్ తస్యాస్తే బృహస్పతిరధిపతిః శ్విత్రో రక్షితా యశ్చాధిపతిః ... దధామి | వశినీ నామాసీయం దిక్ తస్యాస్తే యమోఽధిపతిః కల్మాషగ్రీవో రక్షితా యశ్చాధిపతిః ... దధామి | హేతయో నామ స్థ తేషాం వః పురో గృహా అగ్నిర్వ ఇషవః సలిలో వాతనామం తేభ్యో వో నమస్తే నో మృడయంతు తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వో జంభే దధామి | నిలింపా నామ స్థ తేషాం వో దక్షిణా గృహాః పితరో వ ఇషవః సగరో వాతనామం తేభ్యో వో నమస్తే నో మృడయంతు తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వో జంభే దధామి | వజ్రిణో నామ స్థ తేషాం వః పశ్చాద్గృహాః స్వప్నో వ ఇషవో గహ్వరో వాతనామం తేభ్యో వో నమస్తే నో మృడయంతు తే యం ద్విష్మో యశ్చ నో ద్వేష్టి తం వో జంభే దధామి | అవస్థావానో నామ స్థ తేషాం వ ఉత్తరాద్గృహా ఆప వ ఇషవః సముద్రో వాతనామం ... తం వో జంభే దధామి | అధిపతయో నామ స్థ తేషాం వ ఉపరి గృహా వర్షం వ ఇషవోఽవస్వాన్ వాతనామం తేభ్యో వో నమ ... తం వో జంభే దధామి | క్రవ్యా నామ స్థ పార్థివాస్తేషాం వ ఇహ గృహా అన్నం వ ఇషవో నిమిషో వాతనామం తేభ్యో వో నమస్తే ... తం వో జంభే దధామి | ఏవం ద్వాదశ పర్యాయైరుపస్థాయ పరిషిచ్య ప్రతీక్షస్తూష్ణీమేత్యాపశ్వేతపదేతి ద్వాభ్యామగ్నేర్భ్యముదకుంభేన త్రిః ప్రదక్షిణమంతరతో గారం నివేశనం వా పరిషిచ్య | అప శ్వేతపదా జహి పూర్వేణ చాపరేణ చ | సప్త చ మానుషీరిమాస్తిస్రశ్చ రాజబంధవైః | నవై శ్వేతస్యాభ్యాచారేణాహిర్జఘాన కంచన | శ్వేతాయ వైదర్వాయ నమో నమః శ్వేతాయ వైదర్వాయ || బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్ధానాః సమారోప్య ప్రాశయంతి || సమాప్తం కర్మ ... హరిః ఓం తత్సత్ || ఏవమహన్యహ

న్యోదనేనసక్తుభిశ్చైవతంబలిగ్ంహరేదోత్సర్గాత్ ॥

—*సర్పబలేరుత్సర్గః.*—

మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితేచౌపాసనగ్ంహుత్వా ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థంసర్పబలేరుత్సర్జనంకరిష్యే । సర్పబలివత్స్థాలీపాకాద్యగ్నిముఖాంతే స్థాలీపాకాదవదాయమార్గశీర్ష్యై పౌర్ణమాస్యై స్వాహేతిహుత్వా। మార్గశీర్ష్యై పౌర్ణమాస్యా ఇదం ఏవంజగ్ధోమశక ఇత్యాదిహుత్వాజయాదిపరిషేచనాంతం కృత్వాపూర్వవదోదనం వాసక్తూన్వాదాయ ప్రాచీముదీచీం వేత్యాదబలిప్రక్షేపణేవిశేషః। తేభ్య ఇమంబలిమహార్షమితి మంత్రసన్నామః। తత ఉపస్థాయాపః పరిషిచ్య త్యాదిపూర్వవత్। సమాప్య। తతో బ్రాహ్మణభోజనమాశీర్వచనంచ ॥ ఉత్సర్జనంసమాప్తం॥ ... ... *

—*ఆగ్రయణస్థాలీపాకః.*—

అథాగ్రయణముచ్యతే॥ పౌర్ణమాస్యామాగ్రయణం శరది వ్రీహీణాంశ్యామాకానాం సమాసదుపలభ్యేతే। వసంతే యవానాం ॥ పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయాంవా ప్రాతరౌపాసనగ్ంహుత్వాకృతప్రాణాయామః ఆగ్రయణంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య। పత్న్యవహననాదినవానాం స్థాలీపాకగ్ంశ్రపయిత్వా శ్రపణాభిఘారణం ప్రతిష్ఠితాభిఘారణంచ కృత్వా గ్నిరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతేముఖాహుతీగ్ం హుత్వాదర్వ్యాముపస్తీర్య స్థాలీపాకాన్మధ్యాద్విరవదాయాభిఘార్య। ఇంద్రాగ్నిభ్యాగ్ స్వాహా। మన్యేజుహోతి। ఇంద్రాగ్నిభ్యామిదం। పునస్తేనైవమవదాయాభిఘార్య। విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా। విశ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదం । పునస్తేనైవమవదాయాభిఘార్య కృతాభిఘారణంచకృత్వా । ద్యావాపృథివీభ్యాగ్ స్వాహా । ద్యావాపృథివీభ్యామిదం। పునరుపస్తీర్య। ఉత్తరార్ధాత్సకృత్సకృత్తేవదాయ ద్విరభిఘార్య। నహవిఃప్రత్యభిఘారయతి। అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం । ఇధ్మసన్నహనాన్యద్భిస్సగ్ స్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి। రుద్రాయతంతిచరాయేదం । అపఉపస్పృశ్య। లేపయోరిత్యాదిపరిషేచనాంతేనవానాంతండులానామ పక్వానాంముఖం పూరయిత్వాగ్ని

త్వా భక్షయిత్వాచమ్య । చరుశేషాత్కించిదోదనపిండగ్ం సంయుత్య పరమేష్ఠ్యసీతి జుహోతి ప్రష్ఠవంశ ఉద్విద్ధాత్ - పరమేష్ఠ్యసి పరమాం మాగ్ం శ్రియంగమయ॥ శ్యామాకాగ్రయణే సోమ ఏవ ప్రధాన దేవతా । సమాప్త మాగ్రయణం॥ ... ...

—* హేమంతప్రత్యవరోహణం. *—

హేమంతప్రత్యవరోహణముచ్యతే। హేమంతే ప్రత్యవరోహణం కర్తవ్యం కృత ప్రాణాయామః। హేమంతప్రత్యవరోహణం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య॥ ప్రత్యవరూఢో నో హేమంతః॥ ఇత్యేతావదుక్త్వా స్విష్టకృదాదేః ప్రత్యవరుహ్య శయనదేశే నవగ్ం స్వస్తరమాస్తీర్య ప్రతిక్షత్ర ఇతి త్రిభిర్మంత్రైర్దక్షిణైః పార్శ్వైర్నవస్వస్తరే యజమానాదయస్సంవిశంతి । ప్రతిక్షత్రే ప్రతితిష్ఠామి రాష్ట్రే ప్రత్యశ్వేషు ప్రతితిష్ఠామి గోషు। ప్రతిప్రజాయాం ప్రతితిష్ఠామి భవ్యే ఇహ ధృతిరిహ విధృతిరిహ రంతిరిహ రమతిః। దక్షిణతః పితా తతో మాతా మధ్యే కర్తా। ఏవమితరే జ్యేష్ఠాదయస్సంహతా భూత్వా సంవిశేయుః । ఉత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశతి । స్యోనా పృథివి భవానృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథాః । బడిత్థా పర్వతానాం ఖిద్రం బిభర్షి పృథివి । ప్రయా భూమి ప్రవత్వతి మహ్నా జినోషి మహిని ॥ ఏవం సంవేశనాది పృథివ్యభిమర్శనాంతం సర్వేషాం మంత్రావృత్తిః కర్తవ్యా ॥ సమాప్తం హేమంతప్రత్యవరోహణం॥ ... ...

—* అథేశానబలిః *—

ఈశానబలిరుచ్యతే। ఉపనయనాదిషు కృత ప్రాణాయామః ఏవం... ప్రీత్యర్థం ఈశాన బలిం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య। ఈశానార్థమితి బుద్ధ్యా స్థాలీపాకగ్ం శ్రపయిత్వా శ్రపణాభిఘారణం ప్రతిష్ఠితాభిఘారణంచ కృత్వా । కర్తా యావంతస్సపిండాః స్త్రీకుమారాస్తేషాం భాగం పర్యాప్తం బృహద్భాండే లౌకికాగ్నౌ తత్తపక్వం చరుగ్ం శ్రపయిత్వాభిఘార్య ఔపాసనాగ్నిమాదాయ యేన చాన్యేన ద్రవ్యేణార్థీ భవతి తాం తత్సర్వానాదాయ పత్న్యా దైర్యైశ్చ సహ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య బహిర్గ్రామేషు చాదేశే నదీతీరే శైలాగ్రే వా స్థండిలం కల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధానాది

పాత్రప్రయోగకాలే। దేవపాత్రాణామంతే కాంస్యపాత్రత్రయం ద్విచ
త్వారింశత్పలాశపర్ణానిచద్వంద్వం ప్రయుజ్యకంసపాత్రఃపలాశపర్ణానా
మపి పృథక్ తపనసమ్మార్జనప్రతితపనప్రోక్షణాదీనికర్తవ్యాని। అగ్నేర్ము
ఖాంతేపరేణాగ్నిం ద్వేకుటీపాశ్చాద్వారే కృత్వాద్వయోర్మధ్యేజయంతా
యాపిఃయథా వకాశోభవతితథాకుటీకరోతి। ఆత్వావహంత్విత్యృచాద్వ
యోఃకుట్యోః దక్షిణస్యాంకుట్యామీశానం మహాదేవమావాహయతి। ఆ
త్వావహంతు హరయస్సచేతసశ్శ్వేతైరశ్వైస్సహకేతుమద్భిః। వాతా
జిరైర్బలవద్భిర్మనోజవై రాయాహి శీఘ్రంమమహవ్యాయశర్వోం। ఉత్త
రస్యాంకుట్యాంమీఢుషీమమూందేవీ మాయాహిమీఢుషీతిలౌకిక్యా వాచా
ఆవాహయతి। మధ్యేవకాశేఆయాహిజయం తేతిజయంత సుబ్రహ్మణ్య
భగవంతమావాహయామీతి ఆవాహ్యఈశానాయమీఢుష్యై జయంతా
యేత్యావాహన క్రమేణషోడశోపచారపూజాంకృత్వా। కంసత్రయమా
దాయాపరేణాగ్నిం కుట్యోఃపురస్తాదావాహనక్రమేణనిధాయ। త్రిషు
కంసేషు ఈశానస్థాలీపాకోదనాత్కల్పయిత్వా ఓదనసహితాన్ కంసా
నాదాయాగ్ని సమీపమాహృత్యయథాస్థానంనిధాయ। ఉపస్పృశతుమీ
ఢ్వాన్మీఢుషేస్వాహా॥ ఇతి ఈశానంస్వమోదనముపస్పృశ్య। ఉప
స్పృశతుమీఢుషీ మీఢుష్యైస్వాహా॥ ఇత్యమూందేవీంస్వమోదనముప
స్పృశతి। జయంతోపస్పృశ జయంతాయస్వాహా॥ ఇతియజుషాజయం
తంస్వమోదనముపస్పృశ్య। దర్వ్యాఉపస్తీర్య ఈశానస్యోదనాద్విరవ
దాయాభిఘార్య। భవాయదేవాయ స్వాహేత్యష్టాభి స్స్వాహాకారాం
తైర్మంత్రైరష్టాహుతీర్జుహోతి। అంతేకృతాభిఘారణంచ। ఓంభ
వాయదేవాయ స్వాహా। భవాయదేవాయేదం। శర్వాయదే వాయస్వా
హా॥ శర్వాయదేవాయేదం। ఈశానాయదేవాయస్వాహా॥ ఈశానా
యదేవాయేదం। పశుపతయేదేవాయస్వాహా। పశుపతయేదేవాయేదం।
రుద్రాయదేవాయస్వాహా। రుద్రాయదేవాయేదం। ఉగ్రాయ దేవా
యస్వాహా॥ ఉగ్రాయదేవాయేదం। భీమాయదేవాయస్వాహా॥ భీమా
యదేవాయేదం। మహతేదేవాయస్వాహా॥ మహతేదేవాయేదం। ఏవం

మీఢుష్యా ఓదనాద్ద్విరవదాయాభిఘార్య । భవస్యదేవస్యపత్న్యైస్వా
హేత్యష్టాభిస్స్వాహాకారాంతైర్మంత్రైరష్టావాహుతీర్జుహోతి । అంతే
శృతాభిఘారణంచ । భవస్యదేవస్యపత్న్యైస్వాహా ॥ భవస్యదేవస్యప
త్న్యైఇదం । శర్వస్యదేవస్యపత్న్యైస్వాహా ॥ శర్వస్యదేవస్యపత్న్యై
ఇదం । ఈశానస్యదేవస్యపత్న్యైస్వాహా ॥ ఈశానస్యదేవస్యపత్న్యై
ఇదం । పశుపతేర్దేవస్యపత్న్యైస్వాహా ॥ పశుపతేర్దేవస్యపత్న్యైఇదం
రుద్రస్య దేవస్యపత్న్యైస్వాహా ॥ రుద్రస్యదేవస్యపత్న్యైఇదం । ఉగ్రస్య
దేవస్యపత్న్యైస్వాహా । ఉగ్రస్యదేవస్య పత్న్యైఇదం । భీమస్యదేవ
స్యపత్న్యైస్వాహా ॥ భీమస్యదేవస్య పత్న్యై ఇదం । మహతోదేవస్య
పత్న్యైస్వాహా ॥ మహతోదేవస్యపత్న్యైఇదం । స్రువ్యుపస్తీర్యమధ్యా
దోదనాదవదాయాభిఘార్య । హవిః ప్రత్యభిఘారయతి । జయంతాయ
స్వాహా ॥ జయంతాయేదం । దర్వ్యాముపస్తీర్య సర్వతస్స కృత్సకృదవ
దాయద్విరభిఘార్య । అగ్నయేస్విష్టకృతేసుహుతహుత ఆహుతీనాంకా
మానాగ్ం సమర్ధయిత్రేస్వాహా ॥ అగ్నయేస్విష్టకృతఇదం । ఉత్తరేణ
యజుషాగ్నిముపస్థాయ । స్వస్తినఃపూర్ణముఖః పరిక్రామతు । సమిత్సన్న
హనంచకృత్వా । లేపయోరిత్యాదిపరిషేచనాంతే పలాశపర్ణాన్యాదాయ
సమీపేనిధాయ ఏకంపర్ణమాదాయ ఉపస్తీర్యఈశానస్యాన్నాదవదా
యాభిఘార్య । గృహపోపస్పృశగృహపాయస్వాహా ॥ గృహపాయేదం
ఈశానాయదక్షిణస్యాం కుట్యాందత్వా పునరపిపర్ణాంతరం పూర్వమం
త్రేణైవేశానాయదత్వా । ఏవమితరయోరపి ఆవాహనక్రమేణోత్తరస్యాం
గృహప్యుపస్పృశగృహప్యైస్వాహా ॥ గృహప్యాఇదం । ఇతిద్వేపర్ణేదాత
వ్యే । ఘోషిణఉపస్పృశత ఘోషిభ్యస్స్వాహా ॥ ఘోషిభ్యఇదం । ఇత్యే
కేనమంత్రేణ మధ్యేద్వేపర్ణేదాతవ్యే । పునశ్శ్వాసినఉపస్పృశతశ్వాసిభ్య
స్స్వాహా ॥ శ్వాసిభ్యఇదం । దక్షిణస్యాంద్వేదాతవ్యే । విచిన్వంతఇత్యు
త్తరస్యాంద్వే । విచిన్వంతఉపస్పృశతవిచిన్వద్భ్యస్స్వాహా ॥ విచిన్వద్భ్య
ఇదం । ప్రపున్వంతఉపస్పృశతప్రపున్వద్భ్యస్స్వాహా ॥ ప్రపున్వద్భ్యఇదం ।
మధ్యేద్వే । సమశ్నంతఉపస్పృశతసమశ్నద్భ్యస్స్వాహా ॥ సమశ్నద్భ్య

ఇదందక్షిణస్యాందిశి। దేవసేనాఉపస్పృశత దేవసేనాభ్యస్స్వాహా దేవసే
నాభ్యఇదం। ఇతిదక్షిణస్యామేవదశపర్ణానిసోదనానిదదాతి। యాఆఖ్యాతా
ఇతిదశకృత్వ స్తస్యామేవకుట్యాంపునర్దదాతి। యా ఆఖ్యాతాయాశ్చానా
ఖ్యాతాదేవసేనా ఉపస్పృశత దేవసేనాభ్యస్స్వాహా। దేవసేనాభ్యఇదం।
ద్వారపోపస్పృశద్వారపాయస్వాహా॥ ద్వారపాయేదం। ఇతిదక్షిణస్యాం
దిశి। ద్వారప్యుపస్పృశద్వారప్యైస్వాహా॥ ద్వారప్యాఇదం। ఇత్యు
త్తరస్యాందిశి। అన్వాసారిణఉపస్పృశతాన్వాసారిభ్యస్స్వాహా। అన్వా
సారిభ్యఇదం। ఇతిమధ్యేదిశి। నిషంగిన్నుపస్పృశనిషంగిణేస్వాహా॥ నిషం
గిణఇదం। దక్షిణస్యాందిశి। ఏవంయథాస్వమోదనేభ్యః పర్ణదానం।
తత్రశ్లోకః। త్రిభిర్యథోథం పరిదాయమంత్రై స్తథాపరైర్ముఖ్యకుటౌత్రిభిస్తు।
త్రిభిర్యథోథంపునరుక్తమేకం ముఖ్యస్యసందేశకపదిక్ శిష్యః। పర్ణదానశే
షోదనంపిండంకృత్వాపర్ణపుటేవదాయ। నమోనిషంగిణఇషుధిమతే ఇత్యేవ
మంతముక్త్వావృక్ష ఆసజతి। తస్మిన్కాలేనమస్తే రుద్రమన్యవ ఇత్యేతంప్ర
శ్నంజపేత్। ప్రథమోత్తమానువాకౌహి। ఉత్తమానువాకేవిశేషః। సహ
స్రాణిసహస్రశ ఇతిదశసుమంత్రేషు తేషాగ్ం సహస్రయోజనేఽవధన్వాని
తన్మసీత్యనుషంగః। సహస్రాణిసహస్రశోయేరుద్రా అధిభూమ్యాం। తేషా
గ్ం సహస్రయోజనేవధన్వానితన్మసి। అస్మిన్మహత్యర్ణవేంతరిక్షే భవా అధి
తేషాగ్ం...సి। నీలగ్రీవాశ్శితి కంఠాశ్శర్వాఅధః క్షమాచరాః। తేషా
గ్ం...సి। నీలగ్రీవాశ్శితికంఠాదివగ్ం రుద్రాఉపశ్రితాః। తేషాగ్ం...
సి। యేవృక్షేషుసస్పింజరానీలగ్రీ వావిలోహితాః। తేసి। యేభూతానా
మధిపతయోవిశిఖాసః కపర్దినః। తే...సి। యే అన్నేషువివిధ్యంతిపాత్రేషు
పిబతోజనాన్। తే...సి। యేపథాంపథిరక్షయ ఐలబృదాయవ్యుధః। తే...
సి। యేతీర్థానిప్రచరంతి సృకావంతోనిషంగిణః। తే...సి। యఏతావంతశ్చ
భూయాగ్ంసశ్చదిశోరుద్రావితస్థిరే। తే...సి। పశ్చాదయంవిశేషః। నమో
రుద్రేభ్యోయేపృథివ్యాంయేషామన్నమిషవస్తేభ్యోదశ ప్రాచీర్దశదక్షిణా
...దధామి। నమోరుద్రేభ్యోయేంతరిక్షే యేషాంవాత ఇషవస్తేభ్యోదశ
ప్రాచీ...దధామి। నమోరుద్రేభ్యోయేదివియేషాంవర్షమిషవస్తేభ్యోదశ

ప్రాచీ...దధామి । అభిత ఏతమగ్నిం గ్థాస్నాపయతి। యథా ప్రధానహో
మకాల ఏవైనాగ్నేర్ధూమః ప్రాప్నుయాత్ తథా స్థాపయతి । తస్మిన్కాలే
తాగాశ్చందనాది గంధేన దర్భముష్టినావోక్షతి । వృషాణమేవాగ్రే వోక
క్షతి। అనగ్నౌ క్షేత్రస్య పతిం యజతే । శుచా దశ ఆ త్వా వహంత్విత్యృచా
ఆవాహ్య కూర్చం సధాయ । లౌకికపర్ణాని చత్వారి సప్త వాదాయ సమీపే
నిధాయ ఏకం పర్ణమాదాయ ఉపస్తీర్య క్షేత్రపత్యాదన్నాద వదాయ।
క్షేత్రస్య పతయ ఇత్వా వదామీతి దత్వా ఏవం త్రిః కృత్వః షట్కృత్వో వా । అథ
క్షేత్రస్య పతినా వయమిత్యృగ్భ్యాం క్షేత్రపతిముపతిష్ఠతే । క్షేత్రస్య పతినా
వయగ్ం హితేనేవ జయామసి గామశ్వం పోషయిత్వా స నో మృడా
తీదృశే। క్షేత్రస్య పతే మధుమంతమూర్మిం ధేనురివ పయో అస్మాసు ధుక్ష్వ । మ
ధుశ్చుతం ఘృతమివ సుపూతమృతస్య నః పతయో మృడయంతు ॥ సంతిష్ఠతే
ఈశానస్థాలీపాకః । తేన సర్పిష్మతా బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ॥ తత ఆశీర్వ
చనం చ। తతస్సపిండాస్సస్త్రీకాః క్షైత్రపత్యం ప్రాశ్నంతి। తతశ్చౌపాస
నాగ్నిమాదాయ గృహాన్గత్వా యత్రక్వచాగ్న ఇత్యాదివిధినాగ్నిం ప్రతి
ష్ఠాపయతి॥ ఇతీశానబలిః॥ ... ...

—మాసిశ్రాద్ధం—

మాసిశ్రాద్ధముచ్యతే॥ అపరపక్షే యస్మిన్నహని క్రియతే । తతః పూ
ర్వేద్యురేవ సాయమౌపాసనహోమే హుతే ప్రాచీనావీతీ కృతప్రాణా
యామః। ఏవం...ప్రీత్యర్థం శ్వోభూతే మాసిశ్రాద్ధం కర్తాస్మీతి మనసా
సంకల్ప్య। తస్మిన్నేవ కాలే కృతసాయమశనాన్ బ్రాహ్మణానయుగ్మా
న్నిమంత్రయతే । నిమంత్రణప్రకారః॥ శ్వః శ్రాద్ధం భవితా తత్ర విశ్వే దే
వార్థే క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। అస్తుకరణీయః। ప్రాచీనావీతీ। శ్వః శ్రా
ద్ధం భవితా తత్ర పితృపితామహప్రపితామహార్థే క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। అ
స్తుకరణీయః। మాతామహాధికారీ చేత్। శ్వః శ్రాద్ధం భవితా తత్ర మాతామ
హమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితామహార్థే క్షణః ప్రసాదః కరణీయః।
అస్తుకరణీయః। అథ పరేద్యుర్బ్రాహ్మణానాహూయ ప్రాణానాయమ్య । ఏ
వం...ప్రీత్యర్థం మాసిశ్రాద్ధం కరిష్యే। తత్ర భవతా దేవార్థే క్షణః ప్రసాదః

తణీయః॥ప్రాచీనావీతీ।పితృపితామహప్రపితామహా ఘే౽భవద్భిః క్షణః ప్రసా
దః కరణీయః॥అస్తుకరణీయః।మాతామహమాతుః పితామహమాతుః ప్రపితా
మహమాతుః ఘే౽భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః॥అస్తుకరణీయః॥ అక్రోధనైః...
కర్మణి। తతో గృహం గత్వార్ఘ్యార్చనాంతం కుర్యాత్॥ఉద్ధ్రియతామగ్నౌ
చక్రియతామితి కర్తా। కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌ చక్రియతామితి
భోక్తారః ప్రతిబ్రూయుః। హవిష్యం అన్నమగ్నౌ వధిశ్రిత్య ఉదగుద్వా
స్య అద్భిః ప్రోక్ష్య అభిఘార్య। అగ్నా ఉపసమాధానాద్యగ్నిముఖాంతే।
అన్నస్యోత్తరాభిజుహోతి। యస్మై మాతేత్యాదిభిస్సప్తభిః ప్రత్యృచం
ప్రధానాహుతీర్జుహోతి। స్రుచ్యుపస్తీర్య॥ద్విరవదాయాభిఘార్య॥ య
స్మై మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా॥తస్మై రేతః పితావృఙ్క్తామాభురన్యో
పపద్యతాం యజ్ఞేశ్వరశర్మణే స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే పిత్ర ఇదం। ద్వి
మాతృకశ్చేత్। యస్మై మాతరౌ ప్రలులుభతుశ్చరత అననువ్రతే। తస్మై రే
తః...స్వాహా॥యజ్ఞే...దం।బహుమాతృకశ్చేత్॥యస్మై మాతరః ప్రలులుభు
శ్చరంత్యననువ్రతాః। తస్మై రేతః...స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వర...ఇదం॥ పూ
ర్వవత్పునరవదాయ। యా స్తిష్ఠంతి యా ధావంతి యా ఆర్ద్రఘ్నీః పరిత
స్థుషీః। అద్భిర్విశ్వస్య భర్త్రీభిరంతరన్యం పితుర్దధే యజ్ఞేశ్వరశర్మణే స్వా
హా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే పిత్ర ఇదం। పూర్వవత్పునరవదాయ। యస్మై పితా
మహీ ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా। తస్మై రేతః పితామహో వృఙ్క్తామాభు
రన్యోపపద్యతాం యజ్ఞేశ్వరశర్మణే స్వాహా॥ యజ్ఞేశ్వరశర్మణే పితామ
హాయేదం। ద్విపితామహీకస్య॥యస్మై పితామహ్యౌ ప్రలులుభతుశ్చరత అన
నువ్రతే।తస్మై రేతః...స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే పితామహాయేదం। బహు
పితామహీకస్య। యస్మై పితామహ్యః ప్రలులుభుశ్చరంత్యననువ్రతాః। తస్మై
రేతః పితా...స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వర...యేదం। పూర్వవదవదాయ। అంత
ర్దధే పర్వతైరంతర్మహ్యా పృథివ్యా। ఆభిర్దిగ్భిరనంతాభిరంతరన్యం పితా
మహం దధే యజ్ఞేశ్వరశర్మణే స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే పితామహాయేదం।
పునరవదాయ॥ యస్మై ప్రపితామహీ ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా। తస్మై రే
తః ప్రపితామహో వృఙ్క్తా మాభురన్యోపపద్యతాం యజ్ఞేశ్వరశర్మణే స్వా

హా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే ప్రపితామహాయేదం। ద్విప్రపితామహీకస్య॥ యస్యై
ప్రపితామహ్యాః ప్రలులుభతుశ్చరత అనువ్రతే॥ తస్మై రేతః ప్రపితామహా
...స్వాహా॥ యజ్ఞేశ్వరశర్మణే ప్రపితామహాయేదం ।బహుప్రపితామహీ
కస్య॥యస్యై ప్రపితామహ్యాః ప్రలులుభుశ్చరంత్యననువ్రతాః। తస్మై రేతః...
స్వాహా॥య...దం । పునరవదాయ ॥ అంతరాళ ఋతుభిరహోరాత్రై
శ్చ సంధిభిః॥అర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చాంతరస్యాం ప్రపితామహాద్ధయజ్ఞేశ్వ
రశర్మణే స్వాహా॥యజ్ఞేశ్వరశర్మణే ప్రపితామహాయేదం। పునరవదాయ।
యే చేహ పితరో యే చ నేహ యాగ్ంశ్చ విద్మ యాగ్ం ఉ చ న ప్రవిద్మ ।అగ్నే తాన్
వేత్థ యది తే జాతవేదస్తయా ప్రత్తగ్ం స్వధయా మదంతు స్వాహా ॥ అగ్నిష్వా
త్తేభ్యః పితృభ్య ఇదం । స్వాహా పితృ ఇతి షడ్భిః ప్రతిమంత్రం మధ్వాజ్యాహు
తీర్జుహోతి । స్వాహా పిత్రే పిత్ర ఇదం పిత్రే స్వాహా ॥ పితృ ఇదం । స్వా
హా పిత్రే పిత్ర ఇదం। పిత్రే స్వాహా॥ పితృ ఇదం। స్వాహా పిత్రే । పిత్ర ఇదం। పి
త్రే స్వాహా ॥ పితృ ఇదం । స్వధా స్వాహాగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా
స్వాహా ॥ అగ్నయే కవ్యవాహనాయేదం। ఏతద్వా విపరీతం।యజ్ఞోపవీతీ స్వి
ష్టకృతమవదాయ।అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం ప్రా
చీనావీత్యదీచీనమ్ ఉపస్థం భస్మాపోహ్య అహ వి ష్యేత్ ఓం చిదవదాయ । స్వా
హా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం॥ యజ్ఞోపవీతీ॥సర్వప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే।భూర్భు
వస్సువస్స్వాహా ॥ ప్రజాపతయ ఇదం ॥ ప్రాచీనావీతీ। లేపయోరిత్యా
దిపరిషేచనాంతం కృత్వా । ఎపతేత తే త్యాదియజుగ్ంషి తే వహీమె
త్యేతదంతముక్త్వాన్నం వ్యంజనాని చాభిమృశతి । అసంభవత్యభిమర్శనేనం
తాన్వృత్తిః। ఏష తే తత మధుమాగ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావానగ్నిశ్చ
పృథివీ చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీంత ఏతాం మాత్రాం దధామి యథా
గ్నిరక్షితోనుపదస్త ఏవం మహ్యం పితేక్షితోనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వ
గ్ం స్వధాం తైస్సహోప జీవర్చస్తే మహిమా । ఏష తే పితామహ మధుమా
గ్ం ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావాన్ వాయుశ్చాంతరిక్షంచ తావత్యస్య మా
త్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రాం దధామి యథా వాయురక్షితోనుపదస్త
ఏవం మహ్యం పితామహాయాక్షితోనుపదస్త స్స్వధా భవతాంత్వగ్ం స్వ

ధాంతై స్స్వహోపజీవసామా నితెమహిమా । ఏష తే ప్రపితా మహావధ
మాంగ్ంఠశ్శ్రీస్సరస్వాక్ష్యా వానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చతావత్యస్యమాత్రా
తావతీంత ఏతాంమాత్రాం దధామి యథాదిత్యోఽక్షితోఽనుపదస్త ఏవంమ
హ్యాంప్రపితా మహాయాఽక్షితోఽనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్స్వధాంతై
స్స్వహోపజీవయ జూగ్ంషి తేమహిమా । అథతృతీయమాంమంత్రేణం । ద్వై
వేశ్వదేవిక స్తవ్యఇదందేవాః గ్ర । శ్రాద్ధేశ్వదేవిక గ్రవ్యఇతిపిత్రర్ధే । యజ్ఞోపవీతీ
హవిష్యాదేకంగా సమాదాయ విశ్వేదేవపాత్రేభ్యః ధాయ । దేవ సవితః
ప్రసువ । పృథివీతేపాత్రం ... లోకే । ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే ... సురేస్వా
హా ॥ శ్రీవిష్ణోహవ్యంరక్షస్వ । భూరాదవాదశవసంజ్ఞి కావిశ్వేదేవాఇ
దంవోహవ్యంసపరికరం...సమ స్తతోక్షాద త్తమస్తు । యేదేవాదివ్యే...
జుషధ్వం ॥ ప్రాచీనావీతి । హవిష్యాదేకంగాసమాదాయ । పితృపా
త్రేభ్యో ధాయ । పృథివీతెపాత్రం ... లోకే । ఇదం .. సురేస్వధా । శ్రీవిష్ణో
కవ్యంరక్షస్వ । పితృపితామహప్రపితామహాఃఏతెద్వఃకవ్యం । సపరికరం...
త్తమస్తు ॥ యేచేహపితరో యే...జుషస్వ । సమ స్తవ్యాధాదశాద్దేవి
త్యాది బ్రాహ్మణభోజనాంతెతృప్తాస్స్థేత్యాది వికరపిండాంతే ఉత్తరా
పోశనందద్యాత్ । భుక్తవతోఽనువ్రజ్యప్రదక్షిణీకృత్య । కుశతిలపుష్పాణీ
త్యాది మాచయాచిష్మంచనేత్యంతంకృత్వా । అథసర్వేభ్యోన్నశేషే
భ్యఃపిండార్థంప్రాశనార్థంచోద్ధృత్యాన్న శేషఃకిం క్రియతామితి శేషం
నివేదయేత్ । తెచఇష్టై స్సహభుజ్యతామితిబ్రూయుః । అద్యమేసఫలం
జన్మేత్యాద్యాసీమాంతంకృత్వా । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం.. ప్రీత్య
ర్థంమాసిశ్రాద్ధీయతిలోదకపిండప్రదానంకరిష్యే । శుచౌదేశేద్వ్యంధందక్షి
ణాగ్రాన్దర్భాంత్సగ్గ్ స్తీర్య । ఏవంమాతామహమాతా మహీనామపి
దర్భాన్త్సగ్గ్ స్తీర్య । తేషూత్తరైరపోదత్వా । పూర్వస్మిన్నాస్తరణేమా
ర్జయంతాంమమపితర ఇతిప్రతిమంత్రందక్షిణాపవర్గం పిత్రాదీనాం
యథాక్రమమపోదత్వా । మార్జయంతాంమమపితరో మార్జయంతాం
మమపితామహో మార్జయంతాంమమప్రపితామహః ॥ పశ్చిమాస్తరణే । మా
ర్జయంతాం మమ మాతరో మార్జయంతాం మమపితా మహ్యో

మార్జయంతాం మమప్రపితామహ్యాః । యదిమాతామహాః । మా
ర్జయంతాం మమమాతామహా మార్జయంతాం మమమాతుః పితామ
హామార్జయంతాం మమమాతుఃప్రపితామహాః । మార్జయంతాంమ
మమాతామహ్యోమార్జయంతాం మమమాతుః పితామహ్యోమా
ర్జయంతాం మమమాతుఃప్రపితామహ్యాః । ఓదనాద్యంజనేభ్యశ్చోపా
దాయషట్పిండాన్కృత్వా । మాతామహాధికారశ్చేత్ । ద్వాదశపిం
డాన్కృత్వా । ఏతత్తేపితఃగోత్రశర్మన్రూపయేచత్వామను।తేభ్యశ్చ
యంపిండః తస్మైతేస్వధానమః । గయాయాందత్తంఅస్తుపితామహగోత్ర
శర్మన్రూపయేచత్వామనుతేభ్యశ్చయంపిండః తస్మైతేస్వధానమః।ప్రపి
తామహగోత్రశర్మన్రూపయేచత్వామనుతేభ్యశ్చయంపిండఃతస్మైతేస్వ
ధానమః । ఏతత్తేమాతఃగోత్రేదాయిరూపేయాశ్చత్వామనుతాభ్యశ్చ
యంపిండఃతస్యైతేస్వధానమః । పితామహీగోత్రే...నమః।ప్రపితామహీగో
త్రే...నమః।ఏతత్తేమాతామహగోత్రశర్మన్రూపయేచత్వామనుతేభ్య...
పిండః।తస్మైతేస్వధానమః । మాతుఃపితామహగోత్రశర్మన్...నమః।మాతుః
ప్రపితామహగోత్ర...నమః ।ఏతత్తేమాతామహీ గోత్రేదాయి రూపేయా
శ్చత్వామను । తాభ్యశ్చయంపిండఃతస్యైతేస్వధానమః । మాతుఃపితా
మహీగోత్రే...నమః । మాతుఃప్రపితామహీగోత్రే...నమః । ద్విమాతృక
స్య।ఏతద్వాంమాతరౌ । గోత్రే।దాయ్యౌ।రూపే । యాశ్చయువామను ।
తాభ్యశ్చయంపిండః । తస్యైతేస్వధానమః । బహుమాతృకస్య। ఏతద్వో
మాతరో గోత్రాదాయ్యో రూపాయాశ్చ వోను।తాభ్య...నమః। ద్విపితా
మహీకస్య । ఏతద్వాం పితామహ్యౌ గోత్రేదాయ్యౌ రూపేయాశ్చయు
వామను । తాభ్య...నమః । బహుపితామహీకస్య । ఏతద్వః పితామ
హ్యోగోత్రాదాయ్యోరూపా యాశ్చవోను । తా...మః । ద్విప్రపితామ
హీకస్య । ఏతద్వాం ప్రపితామహ్యౌగోత్రే దాయ్యౌ రూపేయాశ్చయు
వామను । తాభ్య...నమః । బహుప్రపితామహీకస్య । ఏతద్వఃప్రపితామ
హ్యోగోత్రాదాయ్యో రూపాయాశ్చ వోనుతాభ్యశ్చయం...నమః
మార్జయంతామితిసర్వత్రమార్జయిత్వా । వేచహోత్రేణపిత్ర్య పిండా

ఽపస్థాయ । మేచవోఽత్రమేచాస్మాస్వాశగ్ంసంతే । యాశ్చవోఽత్రేతిమాతృపిండాన్ । యాశ్చవోఽత్రయాశ్చాస్మాస్వాశగ్ంసంతే । తేచవహం తామితి పితృపిండాన్ । తేచవహంతాం । తాశ్చవహంతామితిమాతృపిండాన్ । తాశ్చ వహంతాం । తృప్యంతుభవంతఇతిపితృపిండాన్ । తృప్యంతుభవంతః । తృప్యంతుభవత్యఇతిమాతృపిండాన్ । తృప్యంతుభవత్యః । తృప్యతతృప్యతేతసర్వేషాముపస్థానం । తృప్యతతృప్యత । పుత్రాన్పౌత్రా నభితర్పయంతీత్యృచాత్రిః ప్రసవ్యంపిండాన్ పరిషించతి । పుత్రాన్పౌత్రా నభితర్ప యంతీర ఆపోమధుమతీరిమాః । స్వధాంపితృభ్యో అమృతందుహా నాఆపోదేవీరుభయాగ్ స్తర్పయంతు । పరిషిచ్యాన్యబ్జసాత్రాణి । య స్మింశ్చపిండార్థమన్నంగృహీతంతదన్యబ్జం । ఉత్తరతతృప్యతతృప్య తతృప్యతేతి యజురనవానంత్ర్యపరార్థ్యం మావర్తయిత్వా । తృప్యతతృ ప్యతతృప్యతతృప్యతతృప్యతతృప్యతతృప్యతతృప్యతతృప్యత। పాత్రాణి పాత్రా ణిద్వంద్వమభ్యుదాహృత్య । ఉత్తరేణయజుషాశేషస్యాగ్నిసపరార్థ్యం ప్రాశ్నీయాత్ । ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమి బ్రహ్మణిమఆత్మా మృతత్వాయ । ప్రాశ్యాచమ్య । శిష్టైరిష్టైస్సహబంధుభిర్భుఞ్జీత॥

ఇతిమాసిశ్రాద్ధప్రకరణం

-* అష్టకా. *—

అథాష్టకోచ్యతే।యామాఘ్యాఃపౌర్ణమాస్యాఉపరిష్టాద్వ్యష్టకా। ఆశ్లేషామఘావాయయాపౌర్ణమాస్యాసంగతాసామాఘీతస్యాఉపరి ష్టాద్వ్యష్ట కాకృష్ణపక్షే । తస్యామష్టమీజ్యేష్ఠయాసంపద్యతే తామేకాష్ట కేత్యాచక్షతే । తస్యామష్టకాకార్యా । అసంయోగసంయోగే పితస్మి న్మా సిజ్యేష్ఠయాక్రియతే । ఏవంసప్తమ్యాంసాయమౌపాసనహోమం హుత్వా ప్రాచీనావీతీకృతప్రాణాయామః । అష్టకాంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య । య జ్ఞోపవీతీచతుశ్శరావమపూపంశ్రపయిత్వా । శ్రపణాభిఘారణంప్రతిష్ఠితాభి ఘారణంచ కృత్వాగ్నేరుపసమాధానాద్యంజలిదర్వ్యోస్సంస్కారః । అ గ్నిముఖాంతే యాంజనాఇత్యృచాంజలినాపూపాన్జుహోతి । యాం జనాఃప్రతినందంతి రాత్రింధేనుమివాయతీం । సంవత్సరస్యయాపత్నీసా

నోఅస్తుసుమంగలీస్వాహా॥ ఏకాష్టకాయా ఇదం। దర్వ్యా స్విష్టకృతంచ
అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం। తేషయోరిత్యాది
పరిషేచనాంతే। అపూపశేషమష్టధా కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్య ఉపాహరతి.
ఇతి ప్రథమాష్టకా.

తదానీమేవ ప్రాచీనావీతీకృత ప్రాణాయామశ్శ్వోమధ్యమాష్టకాంక
రిష్య ఇతి సంకల్ప్య। మాసిశ్రాద్ధవద్బ్రాహ్మణానామంత్రయతే। శ్వోమ
ధ్యమాష్టకాశ్రాద్ధం భవిష్యతి। తత్రభవద్భిః ప్రసాదః కరణీయ ఇతి। తతః ప్రభృతి
ప్రాచీనావీత్యేవ। శ్వోభూతే ద్వితీయం తృతీయ మాషం ప్రాణం చక్షు
త్వా గాముపస్పృశ్యతి। పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమి। ఇతి
తూష్ణీం పంచాజ్యాహుతీర్జుహోతి। స్వాహాకారోపినాస్తి। ఉ
పాకరణం పశుధర్మాణాం ప్రయోజకం। అతస్సర్వథమా ఉ
రోతి। తేషాం ప్రయోగః। అగ్నేః పురస్తాత్పదమపి తూష్ణీ మవటం ఖా
త్వా తస్మిన్నవటే ఖాదిరం పాలాశం వా యూపం ప్రతిష్ఠాప్య త్రివృతా యూ
పం తూష్ణీం పరివీయ। పశురశనామపి తూష్ణీమాదాయ। పశోర్దక్షి
ణే బాహౌ తయా రశనయా పరివీయోర్ధ్వ జ్ఞమాకృష్య। దక్షిణే శిరసి
పాశేనాత్మయా ప్రతిముచ్య పితృభ్యస్త్వా జుష్టాం నియునజ్మి। ఇత్యు
త్తరతో యూపస్య నియునక్తి। ప్రోక్షణీభిః ప్రోక్షతి। తూష్ణీం పర్యగ్ని
కృత్వా యూపాత్పశుం విసృజ్య గమితా సంజ్ఞపనం కృత్వా సంజ్ఞప్తే పశుం
పత్న్యా ప్రాయశ్చిత్తేన భవితవ్యం। దోషఘ్న తాత్రణం పలాయమా
స్యపూర్వవత్। యదస్య పారే రజసశ్శుక్రం జ్యోతిరజాయత। తన్నః
పర్షదతి ద్విషోగ్నే వైశ్వానర స్వాహా। అగ్నయే వైశ్వానరాయేదం।
యస్మాద్భీషా వాశిష్ఠాస్తతో నో అభయం కృధి। ప్రజాభ్యస్సర్వాభ్యో
మృడ నమో రుద్రాయ మీఢుషే స్వాహా। రుద్రాయ మీఢుష ఇదం। అప ఉ
పస్పృశ్య। య ఇదమకస్తస్మై నమస్తస్మై స్వాహా॥ రుద్రాయ మీఢుష ఇదం।
అప ఉపస్పృశ్య। యదస్య పారే... స్వాహా॥ అగ్నయే వైశ్వానరా
యేదం। యస్మాద్భీషా వద స్తతో నో అభయం కృధి। ప్రజాభ్యస్స
ర్వాభ్యో.. మీఢుషే స్వాహా॥ రుద్రాయ మీఢుష ఇదం। అప ఉప
స్పృశ్య। య ఇదమక... స్వాహా॥ రుద్రాయ... దం। అప...శ్య।

యదస్యపారే ... స్వాహా ॥ అగ్నయె ... దం । యస్మాద్భీషావేపిష్ఠా
స్తతో నో అభయంకృధి । ప్రజాభ్య ... షెస్వాహా॥ రుద్రాయ...దం
అ... శ్య । య ఇదమక ... స్వాహా ॥ రుద్రాయ ... దం । అ...శ్య
యదస్య పారె ... స్వాహా ॥ అగ్నయె ... దం । యస్మాద్భీషావల
యిష్ఠా స్తతో నో అభయంకృధి । ప్రజాభ్య ... స్వాహా॥రుద్రా... దం।
అ .. శ్య । య ఇదం ... హా ॥ రుద్రా ... దం। అ... శ్య । యదస్య
హా ... అగ్న ... దం । యస్మాద్భీషాసమజ్ఞాస్థా స్తతో నో అభయంకృధి॥ప్ర
జాభ్య...హా॥రు...దం।అ ..శ్య॥య ఇ...హా॥రు...దం।అ...శ్య।యదస్య... హా
అ...దం । యస్మాద్భీషానిషీహాసితతో నో అభయంకృధిప్రజాభ్య ... హా
రు...దం।అ...శ్య। యదస్య...హా। అ...దం । యస్మాద్భీషాశకృత్తరోషి
తో నో అభయంకృధి।ప్రజాభ్య...హా ॥ రు...దం।అపఉ...శ్య । వాశిన్య
దవేపిష్ఠాః పలాశమనిమేశకృత్ । ఆదిత్యదస్యసప్తానాం య ఇదం నాంత
యోర్ద్వయోః ॥ సంజ్ఞప్తపశూనాం తూష్ణీం హుత్వా । ద్విశూల
మేకశూలాం చాదాయ । పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముత్కృంతామి। ఇతివప
ముత్కృత్య। పపాధర్మేణ శ్రపయిత్వా । అపరేణాగ్నిందర్భం
గ్నిస్త్రీర్యాప్లక్షశాఖాయాం వపాంనిధాయ । పశుంవిశస్య । అన్వ
ష్ఠాణంమాంసముపశిష్య తరత్కృత్స్నం లౌకిక ప్రకారేణ శ్రపయిత
తదేకదేశం మాంస శ్రాద్ధవ ద్బ్రాహ్మణభోజనార్థాన్ దన్నాద్ధోమార్థ
ముద్ధృత్యాన్నేనసగంస్సృజ్య । మాంసమిశ్రంచరుగ్ంశ్రపయిత్వా । అ
రంపిష్టాన్నం పయస్స్రపయిత్వా ఉభయత్ర శ్రపణాభి ఘారణంప్ర
క్షితాభిఘారణంచ కృత్వాగ్నిముపసమాధాయాద్యగ్నిముఖాం తేమ
శ్రాద్ధవద్బ్రాహ్మణానాహూయపాదప్రక్షాళనంకృత్వా । తుదేవిశే
మధ్యమాష్టకా శ్రాద్ధక్షణః కర్తవ్య ఇత్యుక్తే ఓంతథేతి ప్రతివచ
పూర్వవత్।తతస్సంకల్పసిద్ధిరస్త్విత్యుక్తే అస్తుసంకల్ప సిద్ధిరితి ప్రతివచ
ఉద్ధ్రియతామగ్నౌచక్రియతా మిత్యుక్తే కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్
చక్రియతామితి ప్రతివచనం । తతః పర్ణేఉపస్తీర్య। హిరణ్యశకలవ
ధాయకృత్స్నం వపాంనిధాయ । హిరణ్య శకలముపరి స్థాప
త్వాభిఘార్య వహ వపామిత్యృ చావపాంజుహోతి। తస్యానువా

తవేమే పితృభ్యో యత్రై తాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । మేదసః కూ
ల్యా ఉపతాన్క్షరంతు సత్యా ఏతా ఆశిషస్సంతు కామైస్స్వాహా ॥ అస్మి
న్స్వాహా మే పితరో దేవతా । పితృభ్య ఇదం । యజ్ఞోపవీతీ దర్వ్యో
పస్తీర్ణామాం స్థోదనం ద్విరవదాయాభిఘార్య । యాం జనా ఇతి స
ప్తభిః ప్రత్యృచం సప్తాజ్యాహుతీ ర్జుహోతి । యాం జనాది చతస్ర
స్స్వాలఖిల్యా ఇత్యేతస్యాం చోక్త్వా ఋషయ స్తిస్రు యజ్ఞోపవీతిస్స్యాత్ ।
అత్ర శ్లోకః ॥ యాం జనాద్యా శ్చతస్రో యా యా చైకా వాలఖిల్యాకృతి ।
యజ్ఞోపవీతమేవ స్యా దుక్త్వా ఋషయ సప్తసు । యాం జనాదిష సప్తస్వేకా
ష్టకా దేవతా । యాం జనాః ప్రతినందంతి రాత్రిం ధేనుమివాయతీం
సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమంగలీ స్వాహా । ఏకాష్టకాయా ఇ
దం । ఇమామేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛ దంతరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా ।
వధూర్జజాన నవగజ్జనిత్రీ త్రయ ఏనాం మహిమానస్సచంతే స్వాహా ॥
ఏకాష్టకాయా ఇదం । ఛందస్వతీ ఉషసా పేపిశానే సమానం యోని
మనుసంచరంతీ । సూర్యపత్నీ విచరతః ప్రజానతీ కేతుం కృణ్వానే
అజరే భూరిరేతసా స్వాహా ॥ ఏకాష్టకాయా ఇదం । ఋతస్య పంథామ
నుతిస్ర ఆగు స్త్రయో ఘర్మాసో అనుజ్యోతిషాగుః । ప్రజామేకా రక్ష
త్యూర్జమేకా వ్రతమేకా రక్షతి దేవయూనాగ్ం స్వాహా ॥ ఏకాష్టకా
యా ఇదం । ఏకాష్టకాం పశ్యత వో హమానా మాన్సం మాగ్ంసవద్ఘృ
తవత్స్వధావత్ । తద్బ్రాహ్మణైరతిపూత మనంత మక్షయ్యమముష్మిన్
లోకేస్త్విదిగచ్ఛతు మే పితృభ్యస్స్వాహా ॥ ఏకాష్టకాయా ఇదం । పా
త్యాఖిలా గ్రావాణో ఘోషమక్రత హవిః కృణ్వంతః పరివత్సరీణం
ఏకాష్టకే సుప్రజా వీరవంతో వయగ్ం స్యామ పతయో రయీణాగ్ం స్వా
హా ॥ ఏకాష్టకాయా ఇదం । ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా సంవత్సర
స్య పత్నీ దుదుహే ప్రపీనా । తం దోహముపజీవాథ పితరస్సహస్ర
ధారమముష్మిన్ లోకే స్వాహా । ఏకాష్టకాయా ఇదం । పిష్టానాం పిష్ట
వ్రతమలవణం । తస్మాదవదాయోక్త్యైశ్చైశ్చ ప్రచారాం జుహోతి ॥ ఉక్త్యై
శ్చ స్యతి రాత్రశ్చ సాధ్యస్సహచ్ఛందసా సహ । అపూపఘృతాహుతే న
మస్తే అస్తు మాగ్ంసపిష్టే స్వాహా ॥ మాగ్ంసపిష్టలాయా ఇదం । ఘూతి

పృథివ్యాగ్నినేత్యష్టాభిః ప్రతిమంత్రమష్టా హుతీర్జుహోతి । భూః పృథివ్యాగ్నినర్చాఽముంమయి కామం నియునజ్మి స్వాహా ॥ మాగ్గం సపిప్పలాయా ఇదం । భువో వాయు నాంతరిక్షేణ సామ్నాఽముం మయి కామం నియునజ్మి స్వాహా ॥ మాగ్ం సపిప్పలాయా ఇదం। సువర్దివాఽఽదిత్యే న యజుషాఽముం మయి కామం నియునజ్మి స్వాహా ॥ మాగ్ంసపిప్పలా యా ఇదం । జనదద్భి రథర్వాంగి రోభిరముం మయి కామం నియు నజ్మి స్వాహా ॥ మాగ్ంసపిప్పలాయా ఇదం । రోచనా యాఽజిరా యాఽగ్నయే దేవజాత వేదసే స్వాహా । అగ్నయే జాతవేదస ఇదం కేతవే మనవే బ్రహ్మణే దేవ జాతవేదసే స్వాహా॥ బ్రహ్మణే జాతవే దస ఇదం । స్వధా స్వాహా ॥ స్వధాయా ఇదం। అగ్నయే కవ్యవాహ నాయ స్వధా స్వాహా ॥ అగ్నయే కవ్యవాహనాయేదం। అగ్నయే స్విష్ట కృతే స్వాహా ॥ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం ॥ ప్రాగేవ రాత్ర్యాః ప్రాశ నాంతం సర్వం పూర్వవత్ ॥ ఇతి మధ్యమాష్టకా ॥

—దధ్యంజలిః.—

అథ తేనైవ పిండపిత్ర్య ఏవాంజలినా జుహోతి ॥ ప్రథమమష్టమ్యామథో ప్రత్యామ్నాయః । అష్టమ్యాం ప్రాతరౌపాసనే కృతే యజ్ఞోపవీతీ కృతప్రాణాయామః దధ్యంజలిహోమం కరిష్యామీతి సంకల్ప్య । అగ్నే రుపసమాధానాది ప్రతిపద్యతే । అంజలిర్దర్వ్యస్స్రుక్స్థానః । అగ్ని ముఖాంతే అంజలావుపస్తీర్య దధ్నస్త్రిర్ద్విరవదాయాభిఘార్య యాం జనా ఇ త్యృచాఽముఖే జుహోతి । యాం జనాః ప్రతినందంతి రాత్రిం ధేనుమివా యతీం...సుమంగలీ స్వాహా । అష్టకాయా ఇదం । దర్వ్యా స్విష్టకృతం జుహోతి । పరిషేచనాంతం కుర్యాత్। అస్మిన్పక్షే నవమ్యామన్వష్టకా కర్తవ్యా-తత్ర శ్లోకః ॥ హోమో దధ్యంజలేః ప్రాతరష్టమ్యా ముపవీ తినా। పక్షే చాస్మిన్నవమ్యాం తు భవేదన్వష్టకా క్రియా॥ ఇతి దధ్యంజలిః॥

అథాన్వష్టకా.

అష్టమ్యాం రాత్రౌ సాయమౌపాసనగ్ం హుత్వా । ప్రాచీనావీతీ కృతప్రాణాయామః । ఏవం ... ప్రీత్యర్థం శ్వః అన్వష్టకాశ్రాద్ధం క

త్రాణస్త్వితిసంకల్ప్య - సర్వంమాసి శ్రాద్ధవత్ । వచనేవిశేషః । శ్వోన్వష్ట కాశ్రాద్ధంభవిష్యతి । తత్రభవద్భిఃక్షణఃప్రసాదః కరణీయః । ఇతిక్ష ణేవిశేషః-అన్వష్టకాశ్రాద్ధేక్షణః కిఁకర్తవ్యఇత్యుక్తేఓంతథేత్యాదిసర్వంమా సిశ్రాద్ధవత్కుర్యాత్ ఇత్యష్టకాప్రక్రియా॥

అథావశిష్టమంత్రవినియోగః-

అథాగ్నికాండాంతిమప్రశ్నోక్తమఖండికావశిష్టమన్త్రవినియో గప్రకారఉచ్యతే॥ సనిముత్తర్వోత్తరాన్ జపిత్వాథ బ్రూయాదితి - ఆచా ర్యవివాహయజ్ఞమాత్రపిత్రాద్యర్థంధర్మశాస్త్రా ం ... ముద్దిశ్యగ త్వాఉత్తరాన్సత్యమివతేద్యశేత్యాదిసప్త మంత్రాన్ జపిత్వా - ఆచా ర్యార్థంభవంతం భజఇత్యేతత్తద్బ్రాహ్మణంబ్రూయాత్ । సప్తమే మంత్రే అసావిత్యత్రయజ్ఞదేవస్యేత్యాది ... యాత్ । అన్నమివతేద్యశే భూయాసం । వసుమివతేద్యశే భూయాసం । వి త్తమివతేద్యశే భూయాసం । ఆయురివతేద్యశే భూయాసం । శ్రద్ధేవ తేద్యశేభూయాసం । సర్వప్రయచ్ఛతు ... ప్రథా ... సూనృతాః । సర్వాన్ ... ప్రియాః ... ప్రియః । యశోసి యశోహం త్వయా భూయాసం ... -

పిండపితృయజ్ఞః-

అమావాస్యాయాం యదహశ్చంద్రమసం న పశ్యన్తి తదహః పిండపి తృయజ్ఞం కురుతే । ... పిండపితృయజ్ఞేన చరంత్యపాం ... మూలం సకృదాచ్ఛిన్నం బర్ హిరాహరతి సకృదాచ్ఛిన్నాని తృణాని ... దక్షి ణాప్రాగగ్రాణి ... క్షిణమగ్నిం పరిస్తృణాతి । పశ్చాద్గార్హపత్య స్యాగ్నేః ... దక్షిణా ప్రాఞ్చం ... పిండపితృయజ్ఞపాత్రాణి ప్రయునక్తి ... లూఖలంముసలంశూర్పమాజ్య స్థాలీంచరుస్థాలీం ... భవతి దక్షిణతః ప్రాగీషం వ్రీహీ మచ్ఛకటమవస్థితం భవత్యద్వర్యురుపవీతస్థాలీమేకపవిత్రేణాం తర్ధా యతే యాదక్షిణా తస్యశకటాదధిసర్వపత్య్యుత్తరతో వా ప్రాచీనావీతీ తాంపూరయిత్వానిర్వపతి పితృభ్యోజుష్టం నిర్వపా

మితి తూష్ణీంవాపరేణాన్వాహార్య పచనం ప్రత్యగగ్నేర్వా కృష్ణాజినమ
లూఖలముసలే ప్రతిష్ఠితే దక్షిణా ప్రాచీనగ్రీవం తత్ర వహంతి పరాపా
వహనిపేకర్తం సకృత్ఫలీకరోతి దక్షిణాగ్నౌ జీవతండులాన్ శ్రపయిత్వా
పహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా వేదిషద ఇత్యంతరాగారే హుత్వా
న్వాహార్యపచనే దక్షిణపూర్వేణ వాన్వాహార్యపచనం దక్షిణా ప్రా
చీనమేకస్ఫ్యం పరాంచిమేకాముల్లిఖ్య శుంధంతాం పితర ఇత్యద్భిర వో
క్ష్యాయంతు పితరో మనోజవస ఇత్యభిమన్త్ర్య సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హి
రూర్ణామృదు స్యోనం పితృభ్యస్త్వా భరామ్యహం। అస్మిన్త్సీదంతు మే
పితరస్సోమ్యాః పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహేతి సకృదాచ్ఛి
న్నం బర్హిస్తూష్ణీం వేదిం స్తృణాతి ॥ ౧ ॥ ఉష్ణ్వా తేన ప్రవసితేనానుత్వా
తేనవా సర్పిషా స్థాలీపాకముత్పూయ స్రుక్స్రువం చ యాం మేక్షణమాసాద్య
స్థాలీపాకం ముపసాదయతి దక్షిణతోఽగ్నేః పూర్వవదాహరణ మాంజనమ
భ్యంజన ముదకుంభమిత్యేకైకశ ఆసాదయత్యగ్నేర్యజ్ఞోపవీతీ దక్షిణం జా
న్వాచ్య మేక్షణ ఉపస్తీర్య తేనావదాయ మేక్షణం సోమాయ పితృపీతాయ
స్వధానమ ఇతి దక్షిణాగ్నౌ జుహోతి యమాయాంగిరస్వతే పితృమతే స్వ
ధానమ ఇతి ద్వితీయామగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధానమ ఇతి తృతీయాంవ
మేక్షణేనోదకులాం స్తత్ర హుత్వా తూష్ణీం మేక్షణమాదధాతి నయమాయ
జుహోతీత్యేకే యేఽన్వసురాః పితృరూపా దరూపాణి ప్రతిముచ్యా
చరంతి । పరాపురోనిపురోయే భరంత్యగ్నిష్టాల్లోకాత్ప్రణుదాత్వ
స్మాత్ । యేదేవాః పితరో యే చ మానుషా యేగర్భమముయుత యే ప
రాస్తాః। యేఽధస్తాదుతయే నిఖాతా స్తైస్సర్వైశ్చ ఇహామాదయంతాం।
యే రూపాణి ప్రతిముంచమానా అసురాస్సంతస్స్వధయా చరంతి। పరా
పురోని పురోయే భరంత్యగ్నిష్టాల్లోకాత్ప్రణుదాత్వస్మాత్ యేజ్ఞా
తీనాం ప్రతిరూపాః పితౄన్ మాయయాసురాః ప్రవిష్టాః। పరాపు
రోని పురోయేభరంత్యగ్నిస్తానస్మాత్ప్రణుదస్వలోకాదితి దక్షిణాగ్నే
రేకోల్ముకం ధూమాయద్ధరతి దక్షిణపూర్వమవాంతర దేశం గం సకృత్స్ఫ్య
నోల్లిఖ్య వీరతామపర ఇత్యద్భిరవోక్ష్యోల్లిఖితాం తేనిదధాతి యజమా
నో తదూర్ధ్వం ప్రాచీనావీతీ కర్మాణి కరోతి మార్జయంతాంమమ పిత

గోమార్జయంతాంమమ పితామహా మార్జయంతాంమమ ప్రపితామహా
ఇత్యేకస్యాంస్రౌయాంస్త్రిషుద కాంజలీన్నినయతి ప్రసవ్యంవాత్రిః పరిషించతిత్రి
షుదపాత్రాత్ వాజసనేయినస్సమామనంతి ॥౨॥ సవ్యంజాన్వాచ్యాప్రాచీన
పాణిస్సకృదాచ్ఛిన్నేబర్హిషిదక్షిణాపవర్గాన్పిండాన్దదాత్యేతత్తే తతా
సౌ యేచ త్వామన్వత్రైః ప్రతిమంత్రంతస్మిన్ చతుర్థంసకృదాకృతః
ప్రపితామహప్రభృతీన్వా సా మద్గృహీతంగచ్ఛతీతి బంధున విద్యాత్స్వ
ధాపితృభ్యః పృథివిషద్భ్య ఇతి ప్రథమంపిండందద్యాత్స్వధాపితృభ్యోంతరి
క్షసద్భ్యః ఇతిద్వితీయగ్గ్ స్వధాపితృభ్యోదివిషద్భ్య ఇతి తృతీయం
యదిద్విపితాస్యాదేకైకస్మిన్పిండేద్వౌద్వావుపలక్షయేత్ యదిజీవపితా న
దద్యాదా హోమాత్కృత్వా విరమేద్యస్మై మాతా ప్రమమాదయచ్చ
చారానుసువ్రతం । తస్మై రేతః పితామృక్తామాభురన్యో అవపద్యతాం । పి
తృభ్యస్స్వధాభిభ్యస్స్వధానమః పితామహేభ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వధా
నమః ప్రపితామహేభ్యస్స్వధాభిభ్యస్స్వధానమ ఇత్యుపస్థాయ అత్రపి
తరోయథాభాగం మందధ్వమిత్యుక్త్వా పరాఙావర్తత ఓష్మణో వ్యావృ
త ఉపాస్తేమీమదంతపితరస్సోమ్యా ఇతివ్యావృత్త జపత్యభిపర్య్యావర్త
తే ఽవ్యావృత్తే వ్యాయస్థాల్యాగ్ం శేషస్తమువభిఘ్రాతి యేసమానాస్స
మనసః పితరోయమరాజ్యే । తేషాంలోకస్స్వధానమో యజ్ఞో దే
వేషు కల్పతాం । పిండధ త్రపితర ఇత్యాసపయ్య విరా ప్రాశ్యేద్వాద్య
కామేన ప్రాశ్యోమోల మన్నాద్యకామస్యాద్యాత్తే వా ప్రాశ్యేః పూ
ర్వ వదేకస్యాంస్రౌయాం త్రిసుదకాంజలీన్ నిషిచ్య జనాభ్యంజనేవా
సశ్చత్రిరవపిండం దదాత్యాంతస్మై పితామహాయ త్వ ప్రపితామహసావాం
త్వ ప్రపితామహాసావిత్యాం జనమేవ మభ్యంజనం వస్త్రంతత్స్వ ఇమం
త్రగ్ం సన్నమయతియది నామాని నవిద్యాద్ ఆంజతాం మమ పితర
ఆంజతాం మమపితామహ ఆంజతాం మమ ప్రపితామహ ఇత్యాంజ
నమేవమభ్యంజనమభ్యంజతామితిమంత్రశ్లాంసన్నమయతి ॥ ౩ ॥ ఏతా నివః
పితరో వాసాగ్గ్ సత్యతో నోన్యత్పితరో మాయోష్టేతి వాసస్సోదశాం
ఛిత్వాని దధాత్యూర్ణాస్తుకాంవా పూర్వేవయస్యుత్తరె ఆయుషిస్వం
లోమ పితో ష్వసు పిండేషు నమోవః పితరో రసాయేతి నమస్కా

రాణ్ జపతి గృహాన్నః పితరో దత్త సదో వః పితరో దేష్మ పిత్రా ఇత్యుప తిష్ఠతే ఊర్జం వహంతీరమృతం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్రుతం । స్వధా స్థ తర్పయత మే పితౄనిత్యుదకం నినయతి మనో న్వాహువామహ ఇతి మనస్వతీభిరుపతిష్ఠత ఉత్తిష్ఠత పితరః ప్రేత శూరా యమస్య పంథామను వేతా పురాణం । ధత్తాదస్మాసు ద్రవిణం యచ్చ భద్రం ప్రణో బ్రూతాద్భాగధాం దేవతాస్వితి పితౄననుజ్ఞాపయతి । పరేత పితరస్సోమ్యా ఇతి ప్రవాహణ్యా పితౄన్ ప్రవాహయతి ప్రజాపతే న త్వ దేతానీతి యజ్ఞోపవీతీ గార్హపత్య దేశం గచ్ఛతి యదంతరిక్షమితి పంక్త్యా గార్హపత్యముపతిష్ఠతే ఽపాంత్వౌషధీనాగ్ం రసం ప్రాశయామి । భూతకృతం గర్భం ధత్స్వేతి మధ్యమం పిండం పత్న్యై ప్రయచ్ఛత్యాధత్త పితరో గర్భం కుమారం పుష్కరస్రజం । యథేహ పురుషోసదితి తం పత్నీ ప్రాశ్నాతి పుమాగ్ంసగ్ం హాస్యానుకాభవతీతి విజ్ఞాయతే యే సజాతాస్సమనసో జీవాజీవేషు మామకాః । తేషాగ్ం శ్రీర్మయి కల్పతామస్మిన్లోకే శతగ్ం సమా ఇత్యవశిష్టానామేకం యజమానః ప్రాశ్నాతి నవాస్థాల్యాం పిండాన్ సమవధాయ సమానా ఇతి సకృదాచ్ఛిన్నమగ్నౌ ప్రహృత్య భూమ్నో దాత్తోహ విష్ణో జాతవేదా అవాద్ధవ్యాని సురభీ నిక్రుత్వా । ప్రాదాః పితృభ్యస్స్వధయా తే అక్షన్ప్రజానన్నగ్నే పునరేహి దేవాన్ నిత్యేకోల్ముకం ప్రత్యపిసృజ్య ప్రోక్ష్య పాత్రాణి ద్వంద్వమభ్యుదాహరతి సంతిష్ఠతే పిండపితృయజ్ఞో ఽపః పిండానభ్యవహరేద్బ్రాహ్మణం వా ప్రాశయేత్సోయమేవం విహిత ఏవానాహితాగ్నేరౌపాసనే శ్రపణ ధర్మా హోమశ్చాతి ప్రణీతే వా జుహుయాద్యస్మిన్ జుహుయాత్తముపతిష్ఠేత తత్ర గార్హపత్యశబ్దో లుప్యేత సర్వాగ్ర ప్రతిషేధాత్ ॥ శ్రీ శ్రీ శ్రీ ॥

పునస్సంధానమ్.

పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ ధర్మపత్నీ సమేతస్యమమ ఉపాత్తదురిత క్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం విచ్ఛిన్నౌపాసనాగ్నిం పునస్సంధాస్యే । విచ్ఛిన్నసంధానార్థం పత్న్యాసర్థం పునః ప్రాణానాయమ్య ॥ ఓం ఓం అద్యపూర్వోక్త ఏవంగుణవిశేషణ... శుభతిథౌ ఔపాసనం సంధాస్యే॥ ఉపావరోహ జాతవేదః పునస్త్వం దేవేభ్యో హవ్యం వహనః ప్రజానన్ । ఆయుః ప్రజాగ్ం రయిమస్మాసు ధేహ్యజస్రో దీదిహి నో దురోణే ॥ చత్వారి శృంగా త్రయో అస్యపాదా ద్వే శీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య । త్రిధాబద్ధో వృషభో రోరవీతిమహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ ॥ (యజ్ఞేశ్వరం ధ్యాయామి)॥ సప్తహస్తశ్చతుశ్శృంగస్సప్తజిహ్వో ద్విశీర్షకః । త్రిపాత్ప్రసన్నవదనస్సుఖాసీనశ్శుచిస్మితః । స్వాహాం తు దక్షిణే పార్శ్వే దేవీం వామే స్వధాం తథా । బిభ్రద్దక్షిణహస్తైస్తు శక్తిమన్నం స్రుచం స్రువం - తోమరం వ్యజనం వామైర్ఘృతపాత్రం తు ధారయన్ । మేషారూఢం జటాబద్ధం గౌరవర్ణం మహౌజసం । ధూమధ్వజం లోహితాక్షం సప్తార్చిస్సర్వకామదం । ఆత్మాభిముఖమాసీన మేవం ధ్యాయేద్ధుతాశనం । ఏషహి దేవః॥ ప్రదిశోనుసర్వాః పూర్వోహి జాత స్సఉగర్భే అంతః - సఏవ జాయమానస్సజనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖాస్తిష్ఠతి విశ్వతోముఖః । ఏహ్యగ్నేమమ । అభిముఖో భవ । సుప్రసన్నో భవ । సుముఖో భవ । వరదో భవ॥ ఓం భూర్భువ—ప్రచోదయాత్ అగ్నిం పరిసమూహ్య । అలంకృత్య । అగ్నయేనమః । హుతవహాయనమః । హుతాశినేనమః । కృష్ణవర్త్మనేనమః । దేవముఖాయనమః । సప్తజిహ్వాయనమః । వైశ్వానరాయనమః । జాతవేదసేనమః । ప్రాగాదిదర్భైరగ్నిం పరిస్తృణాతి । పురస్తాత్ । దక్షిణతః । పశ్చాత్ । ఉత్తరతః । ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య । ద్వంద్వం న్యంచిపాత్రాణి ప్రయునక్తి । దర్వీ ఆజ్యస్థాల్యౌ । ప్రోక్షణస్రువావితి । సమాసాగ్రౌ ద్వౌ దర్భౌ ప్రాదేశ మాత్రౌ పవిత్రే కృత్వా । అద్భిరనుమృజ్య । ప్రోక్షణపాత్రే నిధాయ । ప్రోక్ష్య

అక్షుశ్చైస్సహఅపఆసిచ్య। హస్తయోరంగుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాముదకగ్రేగృ
హీత్వా। ప్రాచీస్త్రిరుత్పూయ- సపవిత్రేణపాణినాపాత్రాణ్యుత్తానాని
కృత్వా। త్రిః ప్రోక్ష్య। ప్రోక్షణశేషందక్షిణతోనిధాయ।తత్పవిత్రమాజ్యస్థా
ల్యామాదాయ। ఆజ్యంవిలాప్య అపరేణాగ్నింపవిత్రాంతర్ హితాయా
మాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరూప్య। ఉదీచోంగారాన్నిరూహ్య । తేష్వ
ధి శ్రిత్య। జ్వలతాదర్భేణావద్యోత్య। ద్వేదర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య ప్ర
క్షాళ్య ప్రత్యస్య। ఆజ్యేప్రాస్య॥ అప ఉపస్పృశ్య। త్రిఃపర్యగ్నికృ
త్వా। ఉదగుద్వాస్య। అంగారాన్ప్రత్యూహ్య। ఉదగగ్రాభ్యాంపవి
త్రాభ్యాంపునరాహారమాజ్యంత్రిరుత్పూయ। పవిత్రగ్రంధింవిస్రస్య
ప్రక్షాళ్య। ప్రాగగ్రమగ్నౌపవిత్రేణ ప్రహరతి। స్రుక్స్రువావగ్నౌప్రతి
తప్య। దర్భాగ్రైస్సంమృజ్య। పునఃప్రతితప్య। ప్రోక్ష్య। నిధాయ। ద
ర్భా నద్భిస్సగ్గ్ స్పృశ్యాగ్నౌప్రహరతి। అదితేనుమన్యస్వ। అనుమ
తేనుమన్యస్వ। సరస్వతేనుమన్యస్వ। దేవసవితః ప్రసువ। ఓంఓం। శు
భతిథౌ। సంకల్పప్రభృతిఏతత్క్షణపర్యంతంమధ్యేసంభావితసమస్తదోష
నిహరణార్థం। సర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। ఓంభూర్భువస్సువ
స్స్వాహా। ప్రజాపతయ ఇదంనమమ। ఓంఓం॥ శుభతిథౌ ఉపవాసా। కర
ణప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చవ్యాహృతిహోమంకరిష్యే। ఏకం ద్వే
త్రీణి। చత్వారి। అయాశ్చాగ్నేశ్చనభిశస్తిశ్చసత్య మిత్త్వమయా అసి। అ
యసామనసాకృతోయసాహవ్యమూహిషే యానోధేహి భేషజగ్గ్ స్వా
హా। ఆయసేగ్నయ ఇదంనమమ (పునశ్చతుర్గృహీతం ప్రసవా హవి
హోమ- తాసత్యహవిరధ్వర్యుః। అచ్యుతపాజా అగ్నిత్। అచ్యుతమనా ఉప
వక్తా। అనాధృష్యశ్చాప్రతిధృష్యశ్చయజ్ఞస్యాభిఘురౌ। అయాస్యఉద్గా
తా। వాచస్పతేహృద్విధేనామన్। విధేమతేనామవిధేస్త్వమస్మాకంనా
మ। వాచస్పతిస్సోమమపాత్। మాదైవ్యస్తంతుశ్ఛేది మామను
ష్యః। నమోదివే। నమః పృథివ్యైస్వాహా। వాచస్పతయే బ్రహ్మణఇ
దంనమమ। పునశ్చతుర్గృహీతం। ఏకం- ద్వే- త్రీణి- చత్వారి। మనో
జ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవిచ్ఛిన్నం। యజ్ఞగ్ంసమిమం దధాతు - యాఇష్టా
ఉషసోనిమ్రుచశ్చ తాస్సందధామి హవిషాఘృతేనస్వాహా। మనసేజ్యో
తిష ఇదంనమమ। పునశ్చతుర్గృహీతం। యదస్మిన్ యజ్ఞేంతరగామమం
తతఃకర్మణాతోవా। అనయాహుత్యాతచ్ఛమయామి। సర్వంతృప్యంతు

పునస్సంధానమ్.

దేవాఅవృధంతాంస్వతేనస్వాహా । దేవేభ్యఇదం నమమ ॥ ద్వాదశ గృహీతేనాజ్యేనస్రుచంపూరయిత్వా॥ ఏకం. ద్వే - త్రీణి । చత్వారి। పంచ షట్। సప్త । అష్టౌ । నవ దశ - ఏకాదశ-ద్వాదశ- సప్తతే అగ్నేసమిధస్సప్తజిహ్వాః-సప్తర్షయస్సప్తధామప్రియాణి-సప్తహోత్రాస్సప్తధాత్వాయజంతి సప్తయోనీరాపృణస్వాఘృతేనస్వాహా।అగ్నయే సప్తహోత్రఇదంనమమ।ఓంఓం।శుభతిథౌ। పునస్సంధాన హోమేకర్మణి।అవిజ్ఞాతప్రాయశ్చిత్తార్థంకరిష్యే।అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం। యస్యక్రియతేమిథు।అగ్నేతదస్యకల్పయత్వగ్ంహివేత్థయథాతథగ్ స్వాహా।అగ్నయఇదంనమమ।పురుషసమ్మితోయజ్ఞోయజ్ఞః। పురుషసమ్మితః। అగ్నేతదస్యకల్పయత్వగ్ంహివేత్థ యథాతథగ్ స్వాహా । అగ్నయ ఇదంనమమ । యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన యజ్ఞస్యమన్వతేమర్త్యాసః । అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠోదేవాన్ ఋతుశోయ జాతిస్వాహా । అగ్నయ ఇదంనమమ । ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధానిదధేపదం - సమూఢమస్యపాగ్ంసురేస్వాహా- విష్ణవేపరమాత్మనఇదంనమమ। ఓంఓం। శుభతిథౌ పునస్సంధానహోమేకర్మణి మంత్రవిపర్యాసతంత్రవిపర్యాస కాలవిపర్యాస కర్మవిపర్యాస స్వరఅక్షరపద వృత్తవర్ణలోప ప్రాయశ్చిత్తార్థంసర్వప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే । ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా । ప్రజాపతయ ఇదంనమమ. భూస్స్వాహా। అగ్నయఇదంనమమ- భువస్స్వాహా - వాయవఇదంనమమ - సువస్స్వాహా సూర్యాయేదంనమమ - భూర్భువస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదంనమమ॥అదితేన్వమగ్గ్ స్థాః । అనుమతేన్వమగ్గ్ స్థాః। సరస్వతేన్వమగ్గ్ స్థాః । దేవసవితఃప్రాసావీ।ఓంఓం - శుభతిథౌ- ధర్మపత్నీసమేతస్య మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం। ప్రాతరౌపాసనం తండులైర్హోష్యే। చత్వారిశృంగాత్రియోఅస్యపాదా॥ ... అదితేనుమన్యస్వ...ప్రసువ ॥ ఓంఓం॥ శుభతిథౌ బహూనాంఅనేకకాలఔపాసనాంతరితప్రాయశ్చిత్తార్థం. పునరౌపాసనాధికారయోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం। హోమద్రవ్యదానంకరిష్యే॥తండులావైశ్వదేవత్యాఃపాకేనాన్నంపచంతియె॥ తస్మాత్తండులదానేన అతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే ॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజంవిభావసోః అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే సంప్రదదేనమమ॥ హోమాప్యానిజుహోమి॥ఓం సూర్యాయస్వాహా - సూర్యాయేదంనమమ ॥ అ

గ్నయేస్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదంన మమ॥
ఓంఓంశుభతిథౌ ఆహుతిసంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే। యత్రవేత్థవనస్పతే దేవానాంగుహ్యాంనామాని- తత్రహవ్యానిగామయస్వాహా। వనస్పతయఇదంనమమ। అదితేన్వమగ్ స్థాః... ప్రాసవీః। అగ్నేత్వన్నో అంతమః। ఉతత్రాతాశివోభవవరూత్థ్యః- తంత్వాశోచిష్టదీదివః। సుమ్నాయనోనమీమ హేసఖిభ్యః- వసురగ్నిర్వసుశ్రవాః।అచ్ఛానక్షిద్యుమత్తమోరయిందాః- సనోబోధిశ్రుధీహవ మురుష్యాణో అఘాయతస్సమస్మాత్- । హోమాను సాద్గుణ్యార్థం అనాజ్ఞాత త్రియమంత్రజప. కరిష్యే॥అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం...ఋతుశోయజాతి॥ అనేన ప్రాతరౌపాసన హోమేన భగవాంత్సర్వ దేవాత్మకః - యజ్ఞేశ్వరస్సుప్రీతస్సు ప్రసన్నోవరదోభవతు ఇష్టకామ్యార్థఫలసిద్ధిరస్తు యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యాతపో హోమక్రియాదిషు న్యూనం సంపూర్ణతాంయాతిసద్యోవందేతమచ్యుతం॥మంత్రహీనంక్రియాహీనంభక్తిహీనంహుతాశన- యద్ధుతంతుమయా దేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే - స్వస్తిశ్రద్ధాంమేధాంయశఃప్రజ్ఞాం- విద్యాంబుద్ధింశ్రియంబలం। ఆయుష్యంతేజఆరోగ్యందేహిమేహవ్యవాహన చతుస్సాగరపర్యంతం... అహంభోఅభివాదయే బృహత్సామక్షత్రభృద్వృష్ణవృష్టియంత్రిష్టుభోజశ్శుభితముగ్రవీరం ఇంద్రస్తోమేనపంచదశేన- మధ్యమిదంవా తేన సగరేణ రక్ష ॥ నమస్తే గార్హపత్యాయ- నమస్తేదక్షిణాగ్నయే- నమ ఆహవనీయాయ- మహావేదైనమోనమః కాండద్వయోపపాద్యాయ - కర్మబ్రహ్మ స్వరూపిణే। స్వర్గాపవర్గరూపాయ- యజ్ఞేశాయనమోనమః- యజ్ఞేశాచ్యుత గోవింద- మాధవానంత కేశవ - కృష్ణవిష్ణుహృషీకేశ- వాసుదేవనమోస్తుతే । అహంపరస్తాదమవస్తాదహంజ్యోతిషావిత మోవవార - యదంతరిక్షం తదుమే పితాభూదహగ్ం సూర్యముభయతోదదర్శా హంభూయాసముత్తమస్సమానానాం। యాతేఅగ్నేయజ్ఞియా తనూస్తయేహ్యారోహాత్మాత్మానం। అచ్ఛావసూని। కృణ్వన్నస్మేనర్యాపురూణి। యజ్ఞోభూత్వాయజమాసీద। స్వాంయోనింజాతవేదో భువఆ జాయమానస్తక్షయఏహి॥ఇత్యౌపాసనమ్॥

—*✿*✿*—

—* ఆబ్దికమంత్రః.*—

స్నాత్వాచమ్య । పవిత్రవంతఃపరివాజమాసత ఇతిమంత్రేణపవిత్రం కృత్వా శ్రీగోవిందగోవింద । పూర్వోక్తైవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతి) యజమానస్యపితుః ప్రతిసాంవత్సరికమృతాహే ఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కరిష్యే । కాలే అధికారసిద్ధ్యర్థం యథాశక్తి సంభవత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే । (కురుష్వ) । సమస్త సంపత్సమవాప్తిహేతవస్సముత్థితాః పత్కులధూమ కేతవః । అపార సంసార సముద్ర సేతవః పునంతు మాంబ్రాహ్మణ పాదపాంసవః । ఆపద్ఘన ధ్వాంత సహస్రభానవస్సమీహితార్థార్పణ కామ ధేనవః । సమస్తతీర్థాంబుపవిత్రమూర్తయోరక్షంతుమాంబ్రాహ్మణపాదపాంసవః । ఆధివ్యాధిహరంన్రూణాం మృత్యుదారిద్ర్యనాశనం । శ్రీపుష్టికీర్తిదంవందే విప్రశ్రీ పాదపంకజం । విప్రౌఘదర్శనా త్సద్యః క్షీయంతే పాపరాశయః । వందనాన్మంగళా వాప్తిరర్చనాదచ్యుతంపదం । నమోబ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయచ । జగద్ధితాయకృష్ణాయగోవిందాయ నమోనమః॥

యావతీర్వైదేవతాస్తాస్సర్వా వేదవిది బ్రాహ్మణేవసంతి । తస్మాద్బ్రాహ్మణేభ్యో వేదవిద్భ్యదివేదివె నమస్కుర్యాన్నా శ్లీలంకీర్తయేదేతా ఏవదేవతాః ప్రీణాతి । యజమానస్య పితుఃప్రతిసాంవత్సరిక మృతాహేఖ్యాన్న శ్రాద్ధంకర్తుంముఖ్యకాలోభూతాత్వా అధికారసంపదస్తిప్రతిభవంతోబ్రువంతు । అధికారసంపదస్తు।కాలశ్చముఖ్యకాలోస్తు । పాకాదీనాంపవిత్రతాస్తు । సర్వేపాకాశ్శుచయోభవంతు । దేవతాభ్యఃపితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్యఏవచ । నమస్స్వధాయైస్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః । ఈశానఃపితృరూపేణమహాదేవోమహేశ్వరః । ప్రియతాం భగవానీశః పరమాత్మాసదాశివః । ప్రాణానాయమ్య - ఏవం గుణవిశేష్యాది ... తిథౌ ప్రా... తి - యజమానస్య పితుఃప్రతిసాంవత్సరికమృతాహేన్న శ్రాద్ధేపితృపితామహ ప్రపితామహా నాం గోత్రాణాం

శర్మణాంరూపాణాంసవ్యం పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞకానాంవిశ్వేషాందే
వానాంచ (ప్రాచీనావీతీ) పితుః ప్రతిసాంవత్సరికమృతాహేన్నశ్రాద్ధం
అన్నేనహవిషాపార్వణవిధానేనయుష్మదనుజ్ఞయా సదైవంశ్రాద్ధం అ
న్నాదిద్రవ్యేణాకరిష్యే॥ (కురువ్వ) ॥ (సవ్యం) పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞ
కానాంవిశ్వేషాందేవానాం స్థానే ఆహావనీయార్థేక్షణందత్వా భవ
ద్భిఃక్షణఃప్రసాదఃకరణీయః । అస్తుకరణీయః । (పా - తి) యజమా
నస్య పితృపితామహ ప్రపితామహానాంగోత్రాణాం శర్మణాం వసు
రుద్రాదిత్యరూపాణాంస్థానే అహావనీయార్థేక్షణందత్వా భవద్భిఃక్ష
ణఃప్రసాదఃకరణీయః । సుస్తుకరణీయః । అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతం
బ్రహ్మవాదిభిః । భవితవ్యంభవద్భిశ్చ మయాచశ్రాద్ధకర్మణి । తతః
గృహాంగణేగోమయసహితేన గోమూత్రేణ ఉదక్ప్లవందక్షిణాప్లవంచ
మండలం క్రమేణోదీచ్యాందక్షిణస్యాం చదిశియజ్ఞోపవీతినా ప్రాచీ
నావీతినాచగోమయేనానులిప్తాయాం భువికర్తవ్యం । పురూరవార్ద్ర
వసంజ్ఞకానాంవిశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానేసాక్షతా ఇమేకుశాః॥
పుష్పసహితా ఇమేఅక్షతాః। అయంగంధః। ఇమేకుశాః।సకలారాధనైస్స్వ
ర్చితమస్తు। ప్రాచీనావీతీ। పితృపితామహప్రపితా మహానాంగోత్రాణాం
శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం పాద్యస్థానేసతిలా ఇమేకుశాః॥
పుష్పసహితా ఇమేతిలాః।అయంగంధః । అలంకరణార్థా ఇమేకుశాః। సక
లారాధనైస్స్వర్చితమస్తు । పురూరవా...సంజ్ఞకావిశ్వేదేవాః స్వాగ
తం । సుస్వాగతం। పురూర...దేవానాంపాద్యస్థానేఇదమాసనం। సుఖా
సనం। శంనోదేవీరభిష్టయఆపోభవంతుపీతయే। శంయోరభిస్రవంతు నః॥
పురూరవార్ద్రవ...దేవాః। ఇదంవఃపాద్యం।సుపాద్యం।పవిత్రంవిసృజ్యశు
క్రమసిజ్యోతిరసి తేజోసిదేవోవస్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణవసో
స్సూర్యస్యరశ్మిభిః । చరణంపవిత్రంవితతం పురాణంయేన పూతస్తరతిదు
ష్కృతాని । తేనపవిత్రేణశుద్ధేనపూతా అతిపాప్మానమరాతింతరేమ।
లోకస్యద్వారమర్చిమత్పవిత్రం।జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానంమహస్వత్।అమృ
తస్యధారాబహుధాదోహమానంచరణం నోలోకేసుధితాందధాతు। న
మోబ్రహ్మణ్యదేవాయగోబ్రాహ్మణహితాయచ । జగద్ధితాయ కృష్ణా

యగోవిందాయనమోనమఃపవిత్రంధృత్వా।పునఃపాద్యం। మయిసుహాపు
మయియశోమయీంద్రియంవీర్యం। సవ్యేన। పితృపితామహప్రపితామహాః
స్వాగతం।సుస్వాగతం।ప్రాచీనావీతీ - పితృపితామహప్రపితామహానాం
...ణామిదమాసనం-సుఖాసనం-శంనోదేవీ...వంతునః పితృపితామహప్ర
పితామహాః గోత్రాఃశర్మాణఃవసురుద్రాదిత్యరూపాః । ఇదంవఃపాద్యం
సుపాద్యం। శుక్రమసిజ్యోతిరసి తేజోసి దేవోవస్సవితోత్పునా...మయీం
ద్రియంవీర్యం॥ శ్లో॥ యదీచ్ఛసిమహారాజ సర్వతీర్థావగాహనం।విప్రపా
దవినిర్ముక్తతోయంసిరసిధారయేత్ । కర్తాస్వయంచపాదౌప్రక్షాళ్యఈశా
న్యముఖఉపవిశ్యాచమ్య।విశ్వేదేవాఃప్రాఙ్ముఖాఃపితరఉదఙ్ముఖాఃఆచమ్య।
(పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాః సమాఖ్యం। ఇతిసవ్యేనపాణినాఆస
నంస్పృశ్య దక్షిణేన (బ్రాహ్మణంస్పృశ్య ఉపవేశయతి) । భూర్భువస్సువ
హాస్తాం। అయంవోవిష్టరః। అత్రోపవిశంతుభవంతః। ఉపశామః। (పితృపి
తామహప్రపితామహాఃసమాఖ్యం) భూర్భువస్సువస్స్వధాస్తాం। అయం
వోవిష్టరః। అత్రోపవిశంతుభవంతః। ఉపవిశామః- శ్రాద్ధభూమౌగయాం
ధ్యాత్వాధ్యాత్వాదేవంజనార్దనం । తాభ్యాంచైవనమస్కృత్యతతశ్శ్రా
ద్ధంప్రవర్తయేత్-ఆచమ్య। ప్రాణానాయమ్య।ఏవం...ప్రీత్యర్థం యజమా
నస్యపితుః ప్రతిసాంవత్సరికమృతాహాభ్యాన్నశ్రాద్ధేభవదనుజ్ఞయా పక్షా
ఠంశ్రాద్ధకర్మకరిష్యే।కురుష్వ (ప్రాచీనావీతీ) అపహతాఅసురారక్షాగ్ంసి
పిశాచాయేక్షయంతిపృథివీమను । అన్యత్రేతోగచ్ఛంతుయత్రైషాంగ
తంమనః । ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాఃపిత రస్సోమ్యాసః।
అసుంయ ఈయురవృకాఋతజ్ఞాస్తేనోవంతుపితరోహవేషు । తిలాన్ కికి
రేత్ । యజ్ఞోపవీతీ । హస్తోదకందత్వా । విశ్వేదేవార్థే వేక్షణః క్రియ
తాం । ఓంతథా।ప్రాప్నువంతు భవంతః।ప్రాప్నవామః। పురూరవార్ద్ర
సంజ్ఞకాన్విశ్వాన్ దేవాన్ భవత్స్వావాహయిష్యే । ఆవాహయ।వి
శ్వేదేవాస ఆగతశ్రుణుతామఇమగ్ంహవం। ఎదంబర్హిర్నిషీదత। ఆగ
చ్ఛంతుమహాభాగావిశ్వేదేవామహాబలాః। యేఅత్రవిహితాశ్శ్రాద్ధేసా
వధానాభవంతుతే । సావధానాస్మః । ఇతితానావాహ్య।విశ్వేదేవా

వాశ్శృణుతేమగ్ంహవం మేయే అంతరిక్షేయఉపద్యవిష్ఠ | యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్బర్హిషిమాదయధ్వం | ఇతిజప్త్వా | ఓష ధయస్సంవదంతే సోమేనసహరాజ్ఞా | యస్మైకరోతిబ్రాహ్మణస్తగ్ం రాజన్పారయామసి | ఇతిపాదాదిమస్తకాంతం అక్షతాన్ వికిరేత్ | త తోవైశ్వదేవార్థబ్రాహ్మణభూమిం ప్రాదక్షిణ్యేనయవై రాస్తీర్యఅర్ఘ్య పాత్రేఆసాద్య | ఉత్తానేప్రోక్ష్య | పవిత్రేస్థోవైష్ణవీవాయుర్వాంమన సాపునాతు | పవిత్రేకృత్వా | పాత్రయోర్నిధాయ | శంనోదేవీరభిష్ట యఆపోభ...వంతునః | సపవిత్రయోః పాత్రయోరపఃక్షిప్త్వా | య వోసిధాన్య రాజోవా వారుణోమధుసంయుతః | నిర్ణోదస్సర్వపాపా నాంపవిత్రమృషిభిస్స్మృతం | యవాన్ క్షిప్త్వాఅర్ఘ్యపాత్రయోరయం గంధః | ఇమానిపుష్పాణిఇమేకుశాః | సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు | స్వాహార్ఘ్యాః | ఇతిమన్త్రేణ దేవతార్థబ్రాహ్మణసమీపేనిక్షిపేత్ | సం త్వర్ఘ్యాః | హస్తోదకందత్వా | యాదివ్యాఆపః పయసాసంబభూవుర్యా అంతరిక్షఉతపార్థివీర్యాః | హిరణ్యవర్ణాయజ్ఞియాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్స్యోనా సుహవా భవంతు - పవిత్రాంతర బ్రాహ్మణహస్తేఇదంవో అర్ఘ్యమి త్యుదకపూర్వకంప్రత్యేకమర్ఘ్యోదకంవినిక్షిపేత్ - పురూరవసంజ్ఞకావిశ్వే దేవాఃఇదంవోఅర్ఘ్యం - అస్తు స్వర్ఘ్యం - తతశ్శుద్ధోదకం - యాదివ్యాం ...వాభవంతు | ఆర్ద్రవసంజ్ఞకావిశ్వేదేవాఇదంవోఅర్ఘ్యం | అస్తుస్వ ర్ఘ్యంతతఉదకందత్వా | గంధద్వారాం దురాధర్షాంనిత్య పుష్టాంక రీషిణీం | ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాంతామిహోపహ్వయేశ్రియం | పు రూరవా...ః | అమీవోగంధాఃసుగంధాః | అర్చతప్రార్చతప్రియమే ధాసోఅర్చత | అర్చంతుపుత్రకా ఉత పురన్నధృష్ణ్వర్చత | పురూ ర...దేవాః | ఇమానిపుష్పాణి | ధూరసిధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోస్మాన్ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః | పురూర...దే వాః | అయంవోధూపః | సుధూపః | ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోపఘ్నం న్నిర్ఋతింమమ | పశూగ్ంశ్చమహ్యమావహజీవనం చదిశోదిశ | పురూ ర...దేవాః | అయంవోజ్యోతిఃసుజ్యోతిః | యువా సువాసాఃపరివీత ఆ

గాత్స ఉత్తరేయూన్యవహిజాయమానః । తం ధీరాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధ్యో మనసా దేవయంతః । పురూర--- దేవాః। అంతః ప్రావరణార్థం బహిః ప్రావరణార్థం వః ఆచ్ఛాదనార్థం పవిత్రార్థ మలంకరణార్థమిదం వో వాసః । సువాసః । తదభావే సాత్వతా ఇమే కుశా ఇత్యర్చనం సంపూర్ణం। అస్తు సం... సంకల్పసిద్ధిః (ప్రాచీనావీతీ) అప్రదక్షిణం పిత్రాది క్షనం కుర్యాత్ । భవదనుజ్ఞయా పిత్రాద్యర్చనం కరిష్యే॥ ప్రాచీనావీతీ. పిత్రర్చనస్య హస్తోదకం దత్వా । పితృపితామహప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం - వసురుద్రాదిత్య రూపాణామిదమాసనం । సుఖాసనం । హస్తోదకం దత్వా । యజమానస్య పితుః ప్ర సాంవత్సరిక ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం। ఓం తథా । ప్రాప్నువంతు భవంతః ప్రాప్నవామః । పితృపితామహప్రపితామహాన్ గోత్రాన్ శర్మణః వసురుద్రాదిత్యరూపాన్ భవత్స్వావాహయిష్యే। ఆవాహయ। ఉశంతస్త్వా హవామహ ఉశంతస్సమిధీమహి । ఉశన్నుశత ఆవహ పితౄన్ హవిషే అత్తవే । ఇత్యావాహ్య । నమో వః పితరో రసాయ నమో వః పితరశ్శుష్మాయ నమో వః పితరో జీవాయ నమో వః పితరస్స్వధాయై నమో వః పితరో మన్యవే నమో వః పితరో ఘోరాయ పితరో నమో వో య ఏతస్మిన్ లోకే స్థ యుష్మాంస్తేను యేస్మిన్ లోకే మాం తేను య ఏతస్మిన్ లోకే స్థ యూయం తేషాం వసిష్ఠా భూయాస్త యేస్మిన్ లోకేహం తేషాం వసిష్ఠో భూయాసం ॥ ఇతి మస్తకాదిదక్షిణ పాదాంతం తిలాన వకిరేత్ ॥ ఆయంతు నః పితరస్సోమ్యాసోగ్నిష్వాత్తాః పథిభిర్దేవయానైః ॥ అస్మిన్ యజ్ఞే స్వధయా మదంత్వధి బ్రువంతు తే అవంత్వస్మాన్ ॥ ఇత్యుపస్థాయ ॥ అపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా ... గతం మనః । త్రిస్సర్వతో దిశం తిలాన్ ప్రక్షిప్య । తతో దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు దక్షిణా పవర్గయా అర్ఘ్యపాత్రాణ్యాసాద్య । ఉత్తానాని ప్రాదేశ్య । పవిత్రాణి స్వైష్ణవానివా యుర్యోరుత న సోపునాతు । పవిత్రాణ్యుత్పూత్వా । పాత్రే నిధాయ । శంనో దేవీరభిష్టయ... వంతు నః । సపవిత్రేషు పాత్రేష్వపః క్షిప్త్వా ।

తిలోసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః ॥ ప్రత్నవద్భిః ప్రత్నవస్స్వధ
ఏహి ॥ పితరం గోత్రం శర్మాణం వసురూపం ఇమాన్ లోకాన్ప్రీణయా
హి నస్స్వధా నమః। తిలోసి...ఏహి ॥ పితామహం గోత్రం శర్మాణం రుద్ర
రూపం ఇమాన్ లోకాన్...నమః। తిలోసి...ఏహి । ప్రపితామహం గో
త్రం...ఆదిత్యరూపం ఇమాన్ లోకాన్...నమః। అర్ఘ్యపాత్రేష్వయం గం
ధః ఇమాని పుష్పాణి। అయం కుశః ఇమాని శ్రీతులసీభృంగరాజదర్భపత్రా
ణి చ। సకలారాధనైస్స్వర్చితమస్తు ॥ స్వధార్ఘ్యాస్స్వధార్ఘ్యాః ॥ ఇతి మన్త్రై
రపి త్రీన్ బ్రాహ్మణాన్ సమీపే స్థాపయేత్ - సంస్త్వర్ఘ్యాః। హస్తోదకం దత్వా ।
యా దివ్యా ఆపః..భవంతు। పితః గోత్ర- శర్మన్- వసురూప- ఇదం తే అర్ఘ్యం
అస్త్వర్ఘ్యం - తతశ్శుద్ధోదకం - యా దివ్యా...భవంతు - పితామహ-
గోత్ర- శర్మన్- రుద్రరూప ఇదం తే అర్ఘ్యం అస్త్వర్ఘ్యం । తతశ్శుద్ధోద
కం యా దివ్యా - భవంతు। ప్రపితామహ గోత్ర- శర్మన్ ఆదిత్యరూప
ఇదం తే అర్ఘ్యం అస్త్వర్ఘ్యం । తతశ్శుద్ధోదకం - పవిత్రాంతర్హితే
బ్రాహ్మణహస్తే ఇదం వో అర్ఘ్యమితి ప్రత్యేకముదక్పూర్వం దద్యాత్ ।
అర్ఘ్యం దత్వా తేషామర్ఘ్యోదకానాం సంస్రావాన్ విప్రహస్తేభ్యః పా
త్రే ముగళితాన్ పితృపాత్రే సంగృహ్య తత్పాత్రం న్యుబ్జం పితృభ్యస్థానమ
సీతి భూమౌ నిధాయ । అస్యోపరి కుశాన్ దద్యాత్ । (గంధపుష్పధూపదీ
పాచ్ఛాదనాని యథాపూర్వం దద్యాత్)। గంధద్వారాం...యం పితృ
పితామహప్రపితామహాః। అమీ నో గంధాః। అర్చత...త । పితృపితా
మహప్రపితామహాః । ఇమాని పుష్పాణి సుపుష్పాణి। ధూరసి ధూర్వ...
ధూర్వామః । పితృపితామహప్రపితామహాః - అయం వో ధూపః సుధూ
పః- ఉద్దీప్యస్వ జాత... దిశో దిశ పితృపితామహప్రపితామహాః- జ్వాలాభే
దేన గృహాంతరస్థితం వో జ్యోతిః- సుజ్యోతిః- యువా సువాసాః పరివీత...దేవ
యంతః- పితృపితామహ——మహాః- అంతః ప్రావరణార్థం బహిః ప్రావరణా
ర్థం వః ఆచ్ఛాదనార్థం పవిత్రార్థమలంకరణార్థమిదం వో వాసః - సువాసః-
తదభావే నవతిలాః ఇమే కుశాః- సుకుశాః - యుష్మదనుజ్ఞయా మండలోద్వర్త
నం కరిష్యే (కురుష్వ) ప్రాణానాయమ్య ఏవం——ప్రీత్యర్థం యజమానస్య పితుః

ప్రతిసాంవత్సరికమృతాహేభ్యాన్న శ్రాద్ధేఅన్నస్య స్థానార్థన గ్నౌకరిష్యే
కురుష్వ - ప్రాచీనావీతీ- అన్నమగ్నావధిశ్రిత్య । ఉపకుర్వాస్య - అద్భిః
ప్రోక్ష్య - అన్నంచతుర్ధావిభజ్య- ఈశాన్యభాగేఅభిఘార్య - తూష్ణీమ
ప్రదక్షిణంపరిషిచ్య- ఉపవీతీ - మేక్షణఉపస్తీర్య - తేనావదాయాభిఘా
ర్య- హవిః ప్రత్యభిఘారయతి - సోమాయపితృపీతాయస్వధా (సవ్యం)।
అర్ధంజుహోతి - సోమాయ పితృపీతాయేదం - మేక్షణఉపస్తీర్య-
తేనావదాయాభిఘార్యహవిః ప్రత్యభిఘారయతి - యమాయాంగిరస్వ
తేపితృమతేస్వధా (సవ్యం) నమః-అర్ధంజుహోతి- యమాయాంగిరస్వ
తే పితృమతఇదం. హోమశ్శేషమాదాయానుపస్తరణాభిఘార
ణౌ నజుహోతి అగ్నయేకవ్యవాహనాయస్వధా స్వవ్యం నమః॥ అగ్న
యేకవ్యవాహనాయేదం- ప్రాచీనావీతీ- తూష్ణీం ఆప్రదక్షిణంపరిషిచ్య -
ఉపవీతీ- చతుస్సాగరపర్యంతం- అభివాదయే- ప్రాచీనావీతీ - పితృస్థా
నస్య హస్తోదకందత్వా - వాయవ్య భాగమాదాయ - భోజనపాత్ర
ఉపస్తీర్య - స్వధేయం స్వధేయం స్వధేయం - అస్తుస్వధా - పునరభి
ఘార్య- పునఃహస్తోదకందత్వా- సవ్యేన మేక్షణముగ్నౌ ప్రహరతి- అస్వధే
త్యా శ్రావయతి అస్తుస్వధేతి ప్రత్యాశ్రావయతి । స్వధానమ ఇతివ
షట్కరోతి - స్వధాకారోహిపితౄణాం - విశ్వేదేవపాణౌ హస్తోద
కందత్వాపాత్రే అభిఘార్య - ఓం భూర్భువస్సువః ... ప్రచోదయాత్
ప్రాణానాయస్వ - పూర్వోక్తైవంగుణ...తిథౌ యజమానస్య పితుః
ప్రతిసాంవత్సరిక మృతాహేభ్యాన్న శ్రాద్ధే అన్నశుద్ధ్యర్థం ఆఘ్రాణ
దోష పరిహారార్థం అన్నసూక్తమంత్ర పఠనం కరిష్యే
కురుష్వ - మహోవన్నైస్పహ ఆశ్రావయిష్యే - ఆశ్రావయ- నమోబ్రహ్మ
ణేనమోఅస్త్వగ్నయేనమః పృథివ్యైనమ ఓషధీభ్యః - నమోవాచే న
మోవాచస్పతయే నమోవిష్ణవే బృహతేకరోమి ॥ ఓం శాంతిశ్శాంతి
శ్శాంతిః - ఏవంత్రిః ॥ అన్నసూక్తంజపిత్వా - దేవసవిత ప్రసువ ।
సపాత్రంవిశ్వేదేవ బ్రాహ్మణం ప్రదక్షిణంపరిషిచ్య - పృథివీతేపాత్రం
ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వాముఖేజుహోమి బ్రాహ్మణానాంత్వా ప్రా

గాం పానయోజనే హొరాస్య క్షితస్నిన్నోసంస్థేష్ఠో అముత్రాముష్మిన్
లోకే. ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదం సమూఢమస్య పాగ్ంసు
రేస్వాహా ఇతివిశ్వేదేవహస్తమంగుష్ఠరహితంగృహీత్వా శ్రీవిష్ణోహ
వ్యంగత్రక్షస్వపురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకావిశ్వేదేవా ఇదంవోహవ్యం - సప
రికరం విశ్వేదేవా దేవతేవ మన్నం హవ్యం బ్రాహ్మణ స్వాహావ నీ
యార్థేదత్తందాస్యమానం చాతృప్తే స్తత్సర్వంగయేయం భూర్గ దాధరో
భూత్వా అన్నం బ్రహ్మా అహంచ । బ్రహ్మభోక్తాచ బ్రహ్మా సౌవర్ణమిదం
పాత్రం అక్షయ్యవటచ్ఛాయేయం పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకేభ్యో వి
శ్వేభ్యోదేవేభ్యఇదమన్నంఅమృతస్వరూపంఅక్షయ్యతృప్త్యర్థం యథా
భాగంహవ్యంతత్సత్ - స్వాహానమమనమమ- గయాయాంశ్రీవిష్ణుపా
దాదిసమస్తతీర్థేషుదత్తమస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు గయాయాంశ్రీవిష్ణు
పాదాదిసమస్తతీర్థేషుదత్తమస్తు॥ యేదేవాదివ్యేకాదశస్థ పృథివ్యామధ్యే
కాదశస్థాప్సుషదో మహినైకాదశస్థతే దేవాయజ్ఞ మిమంజుషధ్వం ॥
ప్రాచీనావీతి - దేవసవితఃప్రసువ - పిత్రర్థబ్రాహ్మణం పాత్రసహిత మ
ప్రదక్షిణంపరిషిచ్య - పృథివీతేపాత్రంద్యౌరపిధానం బ్ర...సుకేస్వధా
శ్రీవిష్ణోకవ్యంరక్షస్వ - యజమానస్యపితృపితామహ ప్రపితామహాః గో
త్రాః శర్మాణఃవసురుద్రాదిత్యరూపాఃపితరఃకవ్యంసపరికరం పితృ పితా
మహప్రపితామహాః గోత్రాః శర్మాణః - రూపాఃదేహా దేవతేవ మ
న్నంకవ్యంబ్రాహ్మణస్వాహావనీయార్థేదత్తం దాస్యమానం చాతృప్తే
స్తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరో భూత్వాఅన్నం బ్రహ్మఅహంచ
బ్రహ్మభోక్తాచ బ్రహ్మరజితమయం పాత్రం అక్షయ్యవటచ్ఛాయేయం పి
తృపితామహ ప్రపితామహేభ్యః గోత్రేభ్యః శర్మభ్యోరూపేభ్యః ఇ
దమన్నం అమృతస్వరూపం అక్షయ్యతృప్త్యర్థంయథాభాగం కవ్యం తత్స
త్ స్వధానమమనమమ- గయాయాంశ్రీవిష్ణుపాదాదిసమస్తతీర్థేషుద
త్తమస్త్వితిభవంతో బ్రువంతు । గయాయాంశ్రీవిష్ణుపాదాదిసమస్తతీర్థే
షుదత్తమస్తు। యేచేహ పితరోయేచ నేహయాగ్ంశ్చ విద్మయాగ్ంఉచ
నప్రవిద్మ । అగ్నేతత్వంవేత్థయదితే జాతవేద స్వధాభిర్యజ్ఞగ్ంసుకృతం

జుషస్వ (సవ్యం) సప్తవ్యాధా దశార్ణేషు మృగాః కాలంజరే గిరౌ - చ
క్రవాకాశ్శరద్వీపే హంసాస్సరసి మానసే - యేఽపి జాతాః కురుక్షేత్రే
బ్రాహ్మణా వేదపారగాః - ప్రస్థితా దీర్ఘమధ్వానం యూయం తేభ్యో
వసీదత - అమూర్తానాం చ మూర్తానాం పితౄణాం దీప్తతేజసాం - న
మస్యామి సదా తేషాం ధ్యాయినాం యోగచక్షుషాం - చతుర్భిశ్చ చ
తుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాం పంచభిరేవ చ - హూయతే చ పునర్ద్వాభ్యాం స
మే విష్ణుః ప్రసీదతు - బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవిర్బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణా హు
తం - బ్రహ్మైవ తేన గంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా - యజ్ఞేశ్వరో హ
వ్య సమస్తకవ్యభోక్తావ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోఽత్ర - తత్సన్నిధానా దప
యాంతు సద్యో రక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చ సర్వే। త్వాం యోగినశ్చింత
యంతి త్వాం యజంతి చ యజ్వనః। హవ్యకవ్యభుగేకస్త్వం పితృదేవ
స్వరూపధృత్। కర్త్రా క్రియాణాం సన ఇత్యతే క్రియాస్వపవతత ర్మఫలం
చ్ఛయచ్ఛ। స్రగాదియుతాన్న మప్యశేషం హరేర్న కించి ద్వ్యతిరిక్తమస్తి
గయాయాం ధర్మపృష్ఠే చ సదసి బ్రహ్మణస్తథా। గయాశీర్షే వటే చైవ పి
తౄణాం దత్తమక్షయం। దేశకాలపాత్రమంత్ర తంత్రకర్తృభోక్తృ
స్థలహవిర్ద్రవ్యాదిభ్యస్సర్వం న్యూనాతిరిక్తాభ్యామచ్ఛిద్రమస్త్వితి భవం
తో బ్రువంతు। సర్వం న్యూనాతిరిక్తాభ్యామచ్ఛిద్రమస్తు। ఇతి। ఈశానవిష్ణుక
మలాసనకార్తికేయవహ్నిత్రయార్కరజనీశగణేశ్వరాణాం। క్రౌం
చామరేంద్రకలశోద్భవకశ్యపానాం పాదాన్నమామి సతతం పితృము
క్తిహేతూన్। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం—తిథౌ యజమానస్య పితుః
ప్రతిసాంవత్సరిక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధే పితృపితామహ ప్రపితామ
హాన్ గోత్రాన్ శర్మణః। వసురుద్రాదిత్యరూపాన్। పురూరవా
ర్ద్రవసంజ్ఞకాన్ విశ్వాన్ దేవానుద్దిశ్య యజమానస్య పితుః ప్రతిసాంవత్సరిక
మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధేన పితృపితా—హానాం గోత్రాణాం శర్మ
ణాం రూపాణాం। ఏతేషాం (పతితానాం) గయాన్నశ్రాద్ధేనైవ అక్ష
యాతృప్తిర్భూత్వా పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోక నివాసస్థి
తిగస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు। పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోకని

వాసస్థిరస్తు ॥ సర్వాంగసగుణమస్తు । యథాకాలదత్తమస్తు । ననో దేవే
భ్యః స్వధాపితృభ్యః । ఓంతత్పృథివ్యా । ఓంతద్వాయుః । ఓంతదాత్మా
ఓంతత్సత్యం - ఓంతత్సర్వం । ఓంతత్పురోన్నమః - అంతశ్చరతిభూతేషుగు
హాయాంవిశ్వమూర్తిషు - త్వంయజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమింద్రస్త్వ
గ్ంరుద్రస్త్వం విష్ణుస్త్వంబ్రహ్మత్వంప్రజాపతిః - త్వంతదాప ఆపో
జ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం । శ్రద్ధాయాంప్రాణే నివి
ష్టోమృతంజుహోమి శ్రద్ధాయామపానే నివిష్టోమృతంజుహోమి । శ్ర
ద్ధాయాంవ్యానే నివిష్టోమృతంజుహోమి - శ్రద్ధాయాముదానే నివిష్టోమృ
తంజుహోమి శ్రద్ధాయాగ్ంసమానే నివిష్టోమృతంజుహోమి - బ్రహ్మ
ణిమ ఆత్మామృతత్వాయ ॥ ఓంభూర్భువస్సు——త్ - సత్యంత్వర్తేనపరిషిం
చామి - హస్తోదకందత్వా । పితృస్థానే । ఓంభూ——మి - హస్తోదకంద
త్వా । పితృభ్యః అమృతమస్తు దేవేభ్యః అమృతమస్తు - అమృతోపస్తరణమ
సి - ఇదంభూర్జయాపతేబ్రాహ్మణా గదాధరాః పితృరూపీ శ్రీజనార్దనః ప్రి
యతాంతస్సర్వస్తృప్తిరస్తు ॥ శ్రద్ధాయాంప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహో
మి శివోమావిశాప్రదాహాయ ప్రాణాయస్వాహా శ్రద్ధాయామపానే
ని——య అపానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయాంవ్యానేని——య । వ్యానాయస్వా
హా । శ్రద్ధాయాముదానేని——య । ఉదానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయాగ్ంస
మా——య । సమానాయస్వాహా । బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ । ఓంభూ
ర్భు——త్ । ఇతిగాయత్రీం త్రివారంజపేత్ । మధువాతాఋతాయతే మధు
క్షరంతిసింధవః । మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః । మధునక్తముతోషసి మధుమ
త్పార్థివగ్ంరజః । మధుద్యౌరస్తునః పితా । మధుమాన్నో వనస్పతిర్మ
ధుమాగ్ం అస్తుసూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవంతునః । మధు - మధు మ
ధు । యథాసుఖంజుషధ్వం । జుషామహే । శలాకలికృతాన్ దోషాన్
ద్రవ్యదేహాత్మసంభవాన్ । సర్వాన్ హరతి చిత్తస్థో భగవాన్దేవకీ సుతః ।
మంత్రమధ్యేక్రియామధ్యే విష్ణోస్స్మరణపూర్వకం । యత్కించిత్క్రియ
తేకర్మతత్కర్మసఫలంభవేత్ । అపేక్షితంయాచితవ్యం త్యాజ్యంచై
వానపేక్షితం । ఉపవిశ్యసుఖేనైవభోక్తవ్యం స్పష్టమానసైః । మక్షికా

యద్వాస్వరో స్వధితౌ రిక్తమస్తి । యద్వ స్తయోర్మితు ర్యన్నఖేషు నద్వా తా తే - అపిదేవేష్వస్తు ॥ మక్షికాబాధానివృత్తిగస్తు ॥ పిత్య మానవ దార్థేషు యద్రోచతే తద్గ్రాహ్యం । యన్నరోచతే తత్త్యాజ్యం । సుఖేన మానేన భోక్తవ్యం । ఏవం ప్రార్థయేత్ । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం... ప్రీత్యర్థం యజమానస్య పితౄః ప్రతిసాంవత్సరికశ్రాద్ధే హో మ్యాన్న శుద్ధ్యర్థం బ్రాహ్మణభోజనకాలే రాక్షసఘ్న వైష్ణవ పైతృక అప్రతిరథ పురుషసూక్త ఇత్యాదిమన్త్ర పఠనం కరిష్యే ॥ మహోజనైస్సహ ఆశ్రావయిష్యే। ఆశ్రావయ॥ గాయత్రీం త్రివారం జపేత్ । ప్రాతి । మధు వా——నః । మధు-మధు-మధు- పిత్రు పితా మహ ప్రపితామహాః తృప్తాస్థ న తృప్తాస్థ న । తృప్తాస్థ నః । అసంస్కృత ప్రమీతా యే త్యాగినో యే యాః కు లస్త్రియః । దాస్యామి తేభ్యో వికిరమన్నం తాభ్యశ్చ పైతృకం । పరిషి చ్య । పూరయార--- వాః । తృప్తాస్థ న । తృప్తాస్థ న । తృప్తాస్థః। ఆసోమ పాశ్చ యే దేవా యజ్ఞ భాగవివర్జితాః । తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికి రం వైశ్వదేవికం । పరిషిచ్య॥ దేవపితృభ్యో నమః । తిలదర్భా నా స్తీర్య తేషు తిలోదకం నినీయ । యే అగ్నిదగ్ధా యే నగ్నిదగ్ధా యే వా జా తాః కులే మమ। భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాంతు పరాం గతిం । అగ్నిద గ్ధేభ్యః అనగ్నిదగ్ధేభ్యః అప్సు మృతలుప్తమాతమృతేభ్యః ఏప పిండః ఉపతి ష్ఠతు ॥ అగ్నిదగ్ధాశ్చ అనగ్నిదగ్ధాశ్చ మార్జయంతాం । ఏతద్వస్తి లోదకం వికిరం దత్వా పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య । పాత్రోచ్ఛిష్ట భాగోభ వ న్నం దీయతాం । యజమానకులేజాతా దాసా దాస్యోన్న కాంక్షిణః । తే సర్వే తృప్తిమాయాంతు మయాదత్తేన భూతలే । అమృతాపి ధానమసి శ్రద్ధాయాం ప్రాణే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం । ప్రాణమన్నేనాప్యా యస్వ । శ్రద్ధాయామపానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం । అపాన మన్నేనా ప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం । వ్యానమన్నే నాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాముదానే నివిశ్యామృతగ్ం హుతం । ఉదా నమన్నేనాప్యాయస్వ । శ్రద్ధాయాగ్ం సమానే ని... సమాన మన్నేనా ప్యాయస్వ । పాణి నా గ్రం ధాసి దుగ్రో మాప్తి శాంతకః । తేనాన్నే

నాపస్త్యాగస్య । నమోరుద్రాయవిష్ణవేమృత్యుర్మేపాహి । అంగుష్ఠమా
త్రః పురుషోఽఙ్గుష్ఠంచ సమాశ్రితః ఈశస్సర్వస్యజగతః ప్రభుః ప్రీణాతివిశ్వ
భుక్ ॥ కాంతేవేపృణ్యాసిలయే...శ్వస్తు॥ యజమానః । ఆచమ్య ప్రాణా
నాయమ్య। ఏవం...గుణయజమానస్య...శ్రాద్ధీయతిలోదక పిండప్రదానం

కరిష్యే అపాంమేధ్యంయజ్ఞియగ్ంసదేవగ్ంశివమస్తు మే। అచ్ఛేత్తావోమా
రిషంజీవ నిశరదస్సతం । అచ్ఛిన్నత్తు। అపఉపస్పృశ్య అపహతా అసురార
క్షాగ్ంసిపిశాచా వేదిషదః। ఊర్ధ్వం ప్రస్తృత్య। శుంధంతాంపితరః। శుంధం
తాంపితామహాః । శుంధంతాంప్రపితామహాః ఆయంతుపితరో మనో

జవసః- ఇత్యభిమంత్ర్య - సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిః ఊర్ణామ్రదస్యుమస్యో
నంపితృభ్యస్త్వా భరామ్యహం- అస్మిన్ సీదంతుమే పితరస్సోమ్యాః పితా
మహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ- దర్భాన్ ఆస్తీర్య - పితః - గోత్ర
శర్మన్- రూప - అవనినిక్ష్వపవిత్రః- ఏవం పితామహ । ప్రపితామహ

యోఽపి ఏతత్తేపితః గోత్రశర్మన్ రూప యేచత్వామను ఏతత్తే అస్మత్పి
త్రేగోత్రాయ వసు రూపాయ యేచత్వామనుగచ్ఛంతి తేభ్యశ్చాయంపి
డః తస్మైతేస్వధానమః- గయాయాందత్తమస్తు - పితామహగో...త

స్మైతేస్వధానమః- గయా...మస్తు ప్రపితామహగో...దత్తమస్తు॥ యన్మే

మాతాప్రములుమో...పద్యతాంపితృభ్యస్స్వధాభిభ్యస్స్వధానమః పితామ
హేభ్యస్స్వధాభిభ్యస్స్వధానమః ప్రపితామహేభ్యస్స్వధావిభ్యస్స్వ

ధానమః అత్రపితరోయథాభాగం మందధ్వం ఇత్యుక్త్వా ఉదఙ్ముఖ మావృత్య
మిదంపితరోఽతృపంత పితరోఽసుషృజంతపితరః । ప్రాణానాయమ్య । అ
సుష్వాసే నైవపర్యావృత్య- అమీమిదంతేతమనసిజపిత్వాలభ్వసేత్ - అ
మీమిదంతేత్యభిమంత్ర్య - యేసమానాస్సమనసః - పితరోయమరాజ్యే

తేషాంలోకస్స్వధానమః- యజ్ఞోదేవేషుకల్పతాం - యేసజాతాస్సమ
నసః- జీవాజీవేషుమామకాః- తేషాగ్ంశ్రీకర్మయికల్పతాం -అస్మిన్లో
కేశతగ్ంసమాః- సవ్యం పరంగత్తపితరః - అథాప్రియచమ్య మార్జయం
తాంమమపితరః- మార్జయంతాం పితామహాః మార్జయంతాం ప్రపి
తామహాః । ఏతత్తేఅస్మత్పితః...రూప అంత్య । పితామహగో...ఏతం

త్వా। ప్రపితా మహగో ...వ - అభ్యంత్వాపితః గో...వ - అభ్యం త్వాపితామహా...వ అభ్యంత్వాప్రపితామహా...వ అభ్యంత్వా ఆంతస్త్వా భ్యంత్వాన్వపితరః - ఎతద్వః పితరో వాసోమానుగతోనోన్యత్పితరో యుం త్వమితవసన్ందత్వా - సవ్యేనపాణ్యణపూజాంకరిష్యే - పిండపితృదె వతాభ్యోనమః ఇతి తిలాక్షతాదిసర్వోపచారాన్ కుర్యాత్ - ఊర్జంవహం తీరమృతంఘృతం పయః కీలాలంపరిస్రుతం - స్వధాస్థ తర్పయత మేపి త్రౄన్ తృప్యతతృప్యత - ఉదపాత్రంతేషాముపరినిక్షిప్య - నమోవఃపి తరో...భూయాసం - మనోన్వాహువామహే నారాశగ్ంసేనస్తోమేనపి త్రూణాంచ మన్మభిః - ఆనఎతుమనః పునఃక్రత్వేదక్షాయజీవసె। జ్యో క్చసూర్యం దృశే - పునర్నఃపితరో మనోదదాతు దైవ్యోజనః - జీవం వ్రాతగ్ంసచేమహి-యదంతరిక్షం పృథివీముతద్యాం యన్మాతరం పితరం వాజిహిగ్ంసిమ। అగ్నిమాతస్మాదేనసోగార్హపత్యఃప్రముంచతుదురితా యానిచకృమకరోతుమామనేనసం। ప్రాణానాయమ్యఏవం...తిథౌప్రా- తియజమానస్యపిత్రు...గోత్రాణాశర్మణః ॥ వసు...పాణా। సవ్యం। పు రూర...వానుద్దిశ్య మయాకృతేనానేనయజమానస్యప్రతిసాం వత్సరిక మృ...థీయతిలోదకపిండప్రదానేనపిత్రు...రూపాణాంఏతేషాంమయా దత్తాఃపిండాఃగయాపిండసదృశాభవంత్వితిభవంతోబ్రువంతు॥గయాపిం డసదృశాభవంతు। సవ్యేనపిండాన్నమస్కృత్య - పరేతపితరస్సోమ్యాసః గంభీరైఃపథిభిః పూర్వ్యైః - అథాపిత్రూన్త్సు విదత్రాగ్ం అపీతయ మ నయేసధమాదంమదంతి - పిండానుద్వాస యిష్యే - ఉద్వాసయ - అ యోధ్యామథురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా - పురీద్వారవ తీచైవసప్తైతా మోక్ష దాయకాః - అహం కాశీం గమిష్యామి త త్రైవనివసామ్యహం - ఇతిబ్రువాణస్సతతం కాశీవాసఫలంలభేత్ -శమీ పత్రప్రమాణేన పిండందద్యాద్గయాశిరె - ఉద్ధరేత్స - ప్తగోత్రాణికులమే కోత్తరంశతం ॥ పిండస్థానేశాంతిర స్తుపుష్టిర స్తుతుష్టిర స్తువృద్ధిరస్తుఅ విఘ్నమస్త్వాయుష్యమస్త్వారోగ్యమస్తు స్వస్తిశోభనగ్ంహరిః ॥ అగ్నే తమద్యాశ్వన్న స్తోమైఃక్రతున్నభద్రగ్ం హృదిస్పృశం - ఋధ్యామాత

ఓస్వాహాః - అగ్నింప్రతిగత్వా ॥ యదంతరిక్షం పృథివీ ముతద్యాం య
న్మాతరం పితరంవాజిహింసిమ । అగ్నిర్మాత స్మాదేనసః ప్రముంచతు
దురితాయానిచ కృమకరోతుమామనేనసం । ఇత్యగ్నిము ప తిష్ఠేత్॥
సకృదాచ్ఛిన్నమగ్నౌప్రహరేత్ ॥ ప్రా=తి- పితృస్థానబ్రాహ్మణపాణౌ।
ఏకం ద్వే త్రీణి - చత్వారి-పంచా-షట్ - ఇతిహస్తోదకందత్వా- సవ్యం
విశ్వేదేవపాణౌహస్తోదకందత్వా - అక్షతాందత్వాఅభివాదయే-యుష్మ
త్ప్రసాదేనాస్మద్గోత్రం - వర్ధతాం । స్వస్తివర్ధతాంగోత్రం। విశ్వే
దేవ ప్రసాదో అస్తు - పితృ ప్రసాదో అస్తు । దేవాశ్చ పితరః స్వ
స్తితిబ్రూత - బ్రూహిస్వస్తిభోజన పాత్రాణ్యుచ్చాల యి ష్యే॥
ఉచ్చాలయ॥ పితృ...హాః స్వస్తిఃబ్రూతస్వస్తిఃబ్రూత। బ్రూహిస్వస్తి
పురూ...వాః - స్వ...త- స్వ...త- బ్రూహిస్వస్తి। పితృ...హాఃమ
యాచరి తంశ్రాద్ధ మక్షయ్యమస్తి వ్వితిబ్రూత । ఇతిబ్రాహ్మణహస్తేజ
లందద్యాత్ । అస్త్వక్షయ్యం పురూర...వాః - మయాదత్తంశ్రాద్ధమ
క్షయ్యమస్తిఃబ్రూత ।అస్త్వక్షయ్యం। ఉపవిష్టేభ్యోబ్రాహ్మణేభ్యః శ్రా
ద్ధసాద్గుం। ణ్యార్థందక్షిణాఃపాంతు పాంతుదక్షిణాః। స్వాహాంవాచయి
ష్యే - స్వధాం వాచయిష్యే - వాచ్యతాం - ఋచెత్వారుచెత్వా
సమిత్స్రవంతిసరితోనధేనాః । అంతర్హృదా మనసా పూయ మా
నాః ఘృతస్యధారాఅభిచాకశీమి- హిరణ్యయో వేతసోమధ్యఆసాంతస్మిం
త్సుపర్ణోమధుకృత్కులాయీభజన్నాస్తేమధుదేవతాభ్యః - తస్యాస
దేహరయస్సప్తతీరేస్వధాందుహానాఅమృతస్యధారాం- ప్రాతి- పితృ
భ్యః పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్యః గోత్రేభ్యశ్శర్మభ్యో రూపే
భ్యః స్వధోచ్యతామితి...అస్తుస్వధా - భూమావాజలంసించేత్-పు...వా
శ్చప్రీయంతాం ప్రియంతాంవిశ్వేదేవాః - పితృపితామహప్రపితామహా
శ్చప్రీయంతాం - ప్రియంతాంప్రపితామహ పితామహపితరః - వాజే
వాజేవతవాజినోనోధనేషు విప్రాఅమృతా ఋతజ్ఞాః - అస్యమధ్వఃపి
బతమాదయధ్వం తృప్తాయాతపథి భిర్దేవయానైః - ప్రా- ఉత్తిష్ఠతపి
తరః - అనుగచ్ఛంతు విశ్వేదేవైస్సహ । అమావాజస్య ప్రసవోజగ

మ్యాదాద్యావాపృథివీవిశ్వశంభూ । ఆమాగంతాం పితరామాతరా చామాసోమోఅమృతత్వాయగమ్యాత్ దాతారోనోభివర్ధంతాం-వేదాస్సంతతిరేవనః । శ్రద్ధాచనోమావ్యగమత్-బహుదేయంచ నోస్తు। అన్నంచనోబహుభవేత్ । అతిథీగ్ంశ్చలభేమహి । యాచితారశ్చన స్సంతు । మాచయాచిష్మకంచనఇతికర్తాదాతారోనోభివర్ధంతాం। వేదాస్సంతతిరేవనః-శ్రద్ధాచనోమావ్యగమత్ । బహుదేయంచనోస్తు।అన్నంచనోబహుభవేత్। అతిథీగ్ంశ్చలభధ్వం-యాచితారశ్చనస్సంతు । మాచయాచిష్వం కంచన ॥ ఇతిబ్రాహ్మణాః ॥ సత్యాఏతా ఆశిషస్సంతు । సంత్వాశిషః - పవిత్రం పిపరిస్య । అన్నశేషఃకింక్రియతాం।ఇష్టైస్సహభుజ్యతాం।స్వాదుషగ్ంసదఃపితరోవయోధాః కృచ్ఛ్రేశ్రితశ్శక్తీవంతో గభిరాః-చిత్రసేనా ఇషుబలా అమృధ్రాస్సతోవీరా ఉరవోవ్రాతసాహాః । బ్రాహ్మణాసః పితరస్సోమ్యాసశ్శివేనోద్యావాపృథివీఅనేహసా - పూషానః పాతుదురితాదృతావృధోరక్షామాకిర్నో అఘశగ్ంసఈశత।ఇహైవస్తంమా వియోష్టం విశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతం । క్రీడంతుపుత్రైర్నప్తృభిర్మోదమానౌస్వేగృహే సర్వస్యాప్త్యైసర్వస్యజిత్యై సర్వమేవతేనాప్నోతి సర్వంజయతి - శతమానంభవతిశతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియేప్రతితిష్ఠతి।సత్యాఏతాఆశిషస్సంతు । గోత్రాభివృద్ధిరస్తు- వంశాభివృద్ధిరస్తు గంధపుష్పదక్షిణాతాంబూలానిసత్యాత్ - పవిత్రంవినా - అద్యమేసఫలంజన్మభవత్పాదాభివందనాత్। అద్యమేవంశజాస్సర్వేయాతావోనుగ్రహాద్దివం।పత్రశాకాదిదానేన క్లేశితాయూయమీదృశాః । తత్క్లేశజాతంచిత్తాత్తువిస్మృత్యక్షంతుమర్హథవసిష్ఠవామదేవాదిమునిభిస్తుల్యాతాంగతాః పితౄణామనుగృహ్ణంతు బ్రహ్మణశ్శాశ్వతంపదం ॥ ప్రా- తి-పితుః ప్రాతిసాంవత్సరికమృతాహేహ్యాన్నశ్రాద్ధతిథిరభూత్ - తత్రఆసనభాజనశాకపాకద్రవ్యదక్షిణాదిభిః కిమపినసత్కృతంభవద్భిరేవసగర్భ్యాతం మయాకృతాగ్నౌకరణ బ్రాహ్మణభోజనపిండప్రదానకర్మత్రయం యథోక్తంభూత్వాయథాశాస్త్రమస్తు-గయాశ్రాద్ధఫలదమస్తు - యన్మయా

విహితంశ్రాద్ధ పరిపూర్ణంతదస్తుతే - అనేన పితృయజ్ఞేనభగవాన్సర్వాత్మకః శ్రీజనార్దనఃప్రీయతాం - శ్రాద్ధసాద్గుణ్యార్థం నామత్రయమంత్రజపంకరిష్యే అచ్యుతాయనమః- అనంతాయనమః- గోవిందాయనమః అచ్యు- దేభ్యోనమఆయుఃప్రజాంధనంవిద్యాంస్వర్గంమోక్షంసుఖానిచప్రయచ్ఛంతుతథారాజ్యంప్రీత్యాన్నృణాంపితామహాః । ఉత్తానం పాత్రముద్ధృత్య । వాజేవాజేవతవాజినో నోధనేషువిప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః । అస్యమధ్వఃపిబతమాదయధ్వంతృప్తాయాత పథిభిర్దేవయానైః । ఉత్తిష్ఠపితరఃప్రేతశూరాయమస్యపంథామనపేతాపురాణంధత్తాదస్మాసుద్రవిణంయచ్చభద్రంప్రణోబ్రూతాద్భాగధాందేవతాసు - పితృ——హాఃఉత్తిష్ఠంతుఅనూత్తిష్ఠంతువిశ్వేదేవాః। అనాదరమతిక్రమ్యనమస్కారంతుపూర్వకం ఉభయోః - కరమూర్ధ్వా హావమాసీమాంతమనువ్రజే అనువ్రజ - కయానశ్చిత్రఆభువదూతీసదావృధస్సఖా-కయా శచిష్ఠ యావృతా - వామదేవాయనమోజ్యేష్ఠాయనమశ్శ్రేష్ఠాయ నమో రుద్రాయనమః కాలాయనమః కలవికరణాయనమోబలవికరణాయనమో బలాయనమో బలప్రమథనాయ నమ స్సర్వభూత దమనాయ నమోమనోన్మనాయనమః । అష్టావష్టావన్యేషుధిష్ణియేషూపదధాత్యష్టా శఫాః పశవః పశూనేవావరుంధేషడ్భ్యాంజానీయోపదధ్యాదృతవ ఋతవఃఖలువై దేవాః పితరఋతూనేవదేవాన్పితౄన్ప్రీణాతి ॥ గోత్రాభివృద్ధిరస్తు। అస్యగృహేశ్రీమహాలక్ష్మ్యైస్థైర్యసిద్ధిరస్తు॥

శ్రాద్ధాంగ తర్పణం.

పరేద్యుఃప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ప్రీత్యర్థంయజమానస్య పితుః ప్రతిసాంవ...శ్రాద్ధాంగ తిలతర్పణంకరిష్యే ॥ యజమానస్యపితరంగోత్రంశర్మాణం రూపం స్వధానమస్తర్పయామి । ఏవంత్రి ॥ పితామహంగోత్రంశర్మాణంరూపంస్వధానమస్తర్పయామి । ఏవంత్రి ప్రపితామహంగోత్రంశర్మాణంరూపం స్వధానమస్తర్పయామి ॥ ఏవంత్రిః॥ సవ్యసాంకల్పికేషు పరేహనికర్తవ్యేతిసంకల్పవిశేషః॥

—* అన్నసూక్తం, *—

నమోబ్రహ్మణే నమోఅస్త్వగ్నయేనమః పృథివ్యై నమఓషధీభ్యః।
నమోవాచేనమోవాచస్పతయేనమోవిష్ణవేబృహతేకరోమి। ఓంశాం
తిశ్శాంతిశ్శాంతిః॥

సహవై దేవానాం చాసురాణాంచ యజ్ఞౌ ప్రతతావాస్తాం వయగ్ం
స్వర్గం లోకమేష్యామోవయమేష్యామఇతి తేసురాస్సన్నహ్యసహై
వాచరన్బ్రహ్మచర్యేణ తపసైవదేవాస్తేసు రాఅముహ్యగ్ంస్తేన ప్రాజా
నగ్గ్ంస్తేపరాభవంతేన స్వర్గంలోకమాయన్ప్రసృతే నవైయజ్ఞేనదేవాస్స్వ
ర్గంలోకమాయన్నప్రసృతే నాసురాన్పరాభావయన్ప్రసృతో హవైయ
జ్ఞోపవీతినోయజ్ఞోప్రసృతో నుపవీతినోయత్కించబ్రాహ్మణోయజ్ఞోప
వీత్యధీతేయజతఏవతత్తస్మాద్యజ్ఞోపవీత్యేవాధీయీతయాజయేద్యజేత
వాయజ్ఞస్యప్రసృత్యాఅజినంవాసో వాదక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణంబా
హుముద్ధరతే వధత్తేసవ్యమితియజ్ఞోపవీతమేతదేవవిపరీతం ప్రాచీనావి
తగ్ంసంవీతంమానుషం ॥ ౧ ॥ రక్షాగ్ంసిహవాపురోనువాకేతపోగ్రమ
తిష్ఠంతతాన్ ప్రజాపతిర్వరేణోపామంత్రయతతానివరమవృణీతాది
త్యోనోయోద్ధాఇతితాన్ప్రజాపతిరబ్రవీద్యోధయధ్వమితి తస్మాదుత్తిష్ఠం
తగ్ంహవాతానిరక్షాగ్ంసి సాదిత్యం యోధయంతియావదస్తమన్వగా
త్తానిహవాఏతాని రక్షాగ్ంసిగాయత్రియాభిమంత్రితేనాంభసాశా
మ్యంతితదుహవా ఏతేబ్రహ్మవాదినః పూర్వాభిముఖాస్సంధ్యాయాం
గాయత్రియాభిమంత్రితా అపఊర్ధ్వం విక్షిపంతితా ఏతాఆపోవజ్రీభూ
త్వాతానిరక్షాగ్ంసి మందేహారుణేద్వీపే ప్రక్షిపంతి యత్ప్రదక్షిణం
ప్రక్రమంతితేనపాప్మానమవధూన్వంత్యుద్యంతమస్తంయంతమాదిత్యమ
భిధ్యాయన్కుర్వన్బ్రాహ్మణోవిద్వాన్సకలంభద్రమశ్నుతేసావాదిత్యో
బ్రహ్మేతిబ్రహ్మైవసన్బ్రహ్మాప్యేతియఏవంవేద ॥ ౨ ॥ అహమస్మిప్రథ
మజాఋతస్య । పూర్వందేవేభ్యో అమృతస్యనాభిః । యోమాదదా
తిసఇదేవమావాః । అహమన్నమన్నమదంతమద్మి । పూర్వమగ్నే
రపిదహత్యన్నం । యత్తౌహాసాతే అహముత్తరేషు । వ్యాత్తమస్య

పశవస్సృజంభం । పశ్యంతిధీరాః ప్రచరంతిపాకాః । జహామ్యన్యం
నజహామ్యన్యం । అహమన్నంవశమిచ్ఛరామి ॥ ౩ ॥ సమానమర్థంప
ర్యేమిభుంజత్ । కోమామన్నం మనుష్యో దయేత । పరాకేఅన్నంని
హితంలోకఏతత్ । విశ్వైర్దేవైఃపితృ భిర్గుప్తమన్నం । యదద్యతెలు
ప్యతేయత్ప రోప్యతే । శతతమీసాత నూర్మేబభూవ । మహాంతౌచ
రూసకృద్దుగ్ధేనపప్రౌ । దివంచపృశ్ని పృథివీంచ సాకం । తత్సంపి
బంతోనమినంతివేధసః । నైతద్భూయోభవతి నో కనీయః ॥ ౪ ॥
అన్నంప్రాణమన్న మపానమాహుః । అన్నం మృత్యుం తముజీవాతు
మాహుః । అన్నంబ్రహ్మాణోజరసంవదంతి । అన్నమాహుః ప్రజననం
ప్రజానాం । మోఘమన్నం విందతే అప్రచేతాః । సత్యంబ్రవీమివధ
ఇత్సతస్య । నార్యమణం పుష్యతినో సఖాయం । కేవలాఘోభవ
తికేవలాదీ । అహంమేఘస్తనయన్వర్షన్నస్మి । మామదంత్యహమ
ద్మ్యన్యాన్ ॥ ౫ ॥ అహగ్ంసదమృతోభవామి । మదాదిత్యాఅధిస
ర్వేతపంతి । కిగ్ంస్విదాసీత్పూర్వచిత్తిః కిగ్ంస్విదాసీద్బృహద్వయః ।
కిగ్ంస్విదాసీత్పిశంగిలా కిగ్ంస్విదాసీత్పిలిప్పిలా । ద్యౌరాసీత్పూర్వచిత్తి
రశ్వఆసీద్బృహద్వయః । రాత్రిరాసీత్పిశంగిలావిరాసీత్పిలిప్పిలా
కస్స్విదేకాకీచరతి కఉస్విజ్జాయతేపునః । కిగ్ంస్విద్ధిమస్యభేషజం ।
కిగ్ంస్విదావపనం మహత్ । సూర్యఏకాకీ చరతిచంద్రమాజాయతె
పునః ॥ ౬ ॥ అగ్నిర్హిమస్యభేషజం । భూమిరావపనంమహత్ ।
పృచ్ఛామిత్వా పరమంతం పృథివ్యాఃపృచ్ఛామిత్వా భువనస్యనాభిం ।
పృచ్ఛామిత్వావృష్ణోఅశ్వస్యరేతఃపృచ్ఛామివాచః పరమంవ్యోమ । వే
దిమాహుః పరమంతంపృథివ్యాయజ్ఞమాహుర్భువనస్యనాభిం । సోమ
మాహుర్వృష్ణోఅశ్వస్య రేతోబ్రహ్మైవవాచః పరమంవ్యోమ । తే
జసావాఏష బ్రహ్మవర్చసేనవ్యృధ్యతే । యోశ్వమేధేనయంతె ।
హోతాచ బ్రహ్మాచబ్రహ్మోద్యంవదతః । తెజసైవైనం బ్రహ్మ
వర్చసేనచసమర్ధయతః ॥ ౭ ॥ దక్షిణతోబ్రహ్మాభవతి । దక్షిణతఆయ
తనోవైబ్రహ్మా । బార్హస్పత్యోవైబ్రహ్మా । బ్రహ్మవర్చసమేవాస్య

దక్షిణతో దధాతి । తస్మాద్దక్షిణోఽర్ధో బ్రహ్మవర్చసితరః । ఉత్తరతో
సూతా భవతి । ఉత్తరత ఆయతనో వై సూతా । అగ్నేయో వై సూ
తా । తేజో వా అగ్నిః । తేజ ఏవాస్యోత్తరతో దధాతి । తస్మాదుత్తరోఽర్ధస్తేజస్వి
తరః ॥ ౮ ॥ యూపమభితో వదతః । యజమానదేవత్యో వై యూపః । యజమా
నమేవ తేజసా చ బ్రహ్మవర్చసేన చ సమర్ధయతః । కిꣳస్విదాసీత్పూర్వచి
త్తిరిత్యాహ । ద్యౌర్వై వృష్టిః పూర్వచిత్తిః । దివమేవ వృష్టిమవరుం
ధే । కిꣳస్విదాసీద్బృహద్వయ ఇత్యాహ । అశ్వో వై బృహద్వయః ।
అశ్వమేవావరుంధే । కిꣳస్విదాసీత్పిశంగిలేత్యాహ ॥ ౯ ॥ రాత్రి
ర్వై పిశంగిలా । రాత్రిమేవావరుంధే । కిꣳస్విదాసీత్పిలిప్పిలేత్యాహ ।
శ్రీర్వై పిలిప్పిలా । అన్నాద్యమేవావరుంధే । కస్స్విదేకాకీ చరతీత్యాహ ।
అసౌ వా ఆదిత్య ఏకాకీ చరతి । తేజ ఏవావరుంధే । క ఉస్విజ్జాయతే పు
నరిత్యాహ । చంద్రమా వై జాయతే పునః ॥ ౧౦ ॥ ఆయురేవావరుంధే ।
కిꣳస్విద్ధిమస్య భేషజమిత్యాహ । అగ్నిర్వై హిమస్య భేషజం । బ్ర
హ్మవర్చసమేవావరుంధే । కిꣳస్విదావపనం మహదిత్యాహ । అ
యం వై లోక ఆవపనం మహత్ । అస్మిన్నేవ లోకే ప్రతితిష్ఠతి । పృచ్ఛా
మి త్వా పరమంతం పృథివ్యా ఇత్యాహ । వేదిర్వై పరోంతః పృథివ్యాః । వే
దిమేవావరుంధే ॥ ౧౧ ॥ పృచ్ఛామి త్వా భువనస్య నాభిమిత్యాహ ।
యజ్ఞో వై భువనస్య నాభిః । యజ్ఞమేవావరుంధే । పృచ్ఛామి త్వా వృష్ణో
అశ్వస్య రేత ఇత్యాహ । సోమో వై వృష్ణో అశ్వస్య రేతః । సోమపీథమే
వావరుంధే । పృచ్ఛామి వాచః పరమం వ్యోమేత్యాహ । బ్రహ్మ వై వా
చః పరమం వ్యోమ । బ్రహ్మవర్చసమేవావరుంధే ॥ ౧౨ ॥ ఆ బ్రహ్మన్బ్రా
హ్మణో బ్రహ్మవర్చసీ జాయతామాస్మిన్రాష్ట్రే రాజన్య ఇషవ్యశ్శూరో మ
హారథో జాయతాం దోగ్ధ్రీ ధేనుర్వోఢాఽనడ్వానాశుస్సప్తిః । పురంధి
ర్యోషా జిష్ణూ రథేష్ఠాస్సభేయో యువాఽస్య యజమానస్య వీరో జాయ
తాం నికామేనికామే నః పర్జన్యో వర్షతు ఫలిన్యో న ఓషధయః పచ్యంతాం
యోగక్షేమో నః కల్పతాం ॥ ౧౩ ॥ ఆ బ్రహ్మన్బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవర్చసీ
జాయతామిత్యాహ । బ్రాహ్మణ ఏవ బ్రహ్మవర్చసం దధాతి । తస్మాత్పు.

రా బ్రాహ్మణో బ్రహ్మవర్చసీ జాయతా | అస్మిన్రాష్ట్రే రాజన్య ఇషవ్య
శ్శూరో మహారథో జాయతా మిత్యాహ | రాజన్య ఎవ శౌర్యం మహి
మానం దధాతి | తస్మాత్పురా రాజన్య ఇషవ్య శ్శూరో మహారథో జాయ
త దోగ్ధ్రీ ధేను రిత్యాహ | ధేన్వా మేవ పయో దధాతి - తస్మాత్పురా దో
గ్ధ్రీ ధేను రజాయత | వోఢానడ్వా నిత్యాహ | అనడుహ్యేవ వీర్యం దధా
తి. తస్మాత్పురా వోఢానడ్వా నజాయత | ఆశుస్సప్తి రిత్యాహ || ౧౪ ||

అశ్వ ఎవ జవం దధాతి | తస్మాత్పురాశురశ్వో జాయతి - పురంధిర్యోషే
త్యాహ | యోషిత్యేవ రూపం దధాతి - తస్మాత్స్త్రియు పతిః ప్రియా భా
వుకా | జిష్ణూ రథేష్ఠా ఇత్యాహ | ఆ హ వై తత్ర జిష్ణూ రథేష్ఠా జాయతే | యత్రై
తేన యజ్ఞేన యజంతే సభేయో యువేత్యాహ యో వై పూర్వవయసీ స సభే
యో యువా | తస్మా ద్యువా పుమాన్ప్రియో భావుకః | ఆస్య యజమానస్య వీరో
జాయతా మిత్యాహ | ఆ హ వై తత్ర యజమానస్య వీరో జాయతే | యత్రైతేన

యజ్ఞేన యజంతే || ౧౫ || నికామేనికామే నః పర్జన్యో వర్షత్విత్యాహ |
నికామేనికామే హ వై తత్ర పర్జన్యో వర్షతి | యత్రైతేన యజ్ఞేన య
జంతే | ఫలిన్యో న ఓషధయః పచ్యంతామిత్యాహ | ఫలిన్యో హ వై త
జంతే | ఫలిన్యో న ఓషధయః పచ్యంతామిత్యాహ | ఫలిన్యో హ వై త
త్రౌషధయః పచ్యంతే | యత్రైతేన యజ్ఞేన యజంతే | యోగక్షేమో
నః కల్పంతామిత్యాహ | కల్పంతే హ వై తత్ర ప్రజాభ్యో యోగక్షేమః |

యత్రైతేన యజ్ఞేన యజంతే || ౧౬ || అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయం
తే | యాః కాశ్చ పృథివీగ్ం శ్రితాః | అథో అన్నేనైవ జీవంతి | అథైన
దపియంత్యంతతః | అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠం | తస్మాత్సర్వౌష
ధముచ్యతే | సర్వం వై తేన్నమాప్నువంతి | యేన్నం బ్రహ్మోపాసతే
అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠం | తస్మాత్సర్వౌషధముచ్యతే | అన్నా

ద్భూతాని జాయంతే | జాతాన్యన్నేన వర్ధంతే | అద్యతేత్తి చ భూ
తాని | తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి | తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్న రసమయా
త్ | అన్యోంతర ఆత్మా ప్రాణమయః | తేనైష పూర్ణః | స వా ఏష పు
రుషవిధ ఎవ | తస్య పురుష విధతాం | అన్వయం పురుషవిధః | తస్య
ప్రాణ ఏవ శిరః | వ్యానో దక్షిణః పక్షః | అపాన ఉత్తరః పక్షః | ఆ

శాశతఆత్మా । పృథివీపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేషశ్లోకో భవతి । సహనావ
వతు। సహనౌభునక్తు। సహవీర్యంకరవావహై। తేజస్వినావధీతమస్తుమా।
విద్విషావహై। ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

అధిశ్రవణం.

యుంజతేమన ఉతయుంజతే ధియోవిప్రావిప్రస్యబృహతో విపశ్చి
తః । విహోత్రాదధే వయునావిదేక ఇన్మహీ దేవస్యసవితుఃపరిష్టుతిః ।
సువాగ్దేవదుర్యాఁగ్ంఅవద దేవశ్రుతౌదే వేఆఘోషేథామానోవీరో
జాయతాం।కర్మణ్యోయగ్ంసర్వేఽనుజీవామయోబహూనామసద్వశీ।
ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధానిదధేపదం । సమూఢమస్య॥ ౧ ॥ పాగ్ం
సురఇరావతీధేనుమతీహిభూతగ్ం । సూయవసినీమనవేయశస్యే। వ్య
స్కభ్నారోదసీవిష్ణ వేతేదాధార్థ పృథివీమభితోమయూఖైః । ప్రాచీ
ప్రేతమధ్వరం కల్పయంతీ ఊర్ధ్వంయజ్ఞంనయతంమాజీహ్వరతమత్ర రమే
థాంవర్ష్మన్పృథి వ్యాదివోవావిష్ణ ఉతవాపృథివ్యామహోవావిష్ణ ఉ
తవాంతరిక్షాద్ధస్తౌపృణస్వ బహుభిర్వసవ్యైరాప్రయచ్ఛ ॥ ౨ ॥ దక్షి
ణాదోతసవ్యాత్ । విష్ణోర్నుకంవీర్యాణిప్రవోచంయః పార్థివాని వి
మమేరజాగ్ంసియో అస్కభాయదుత్తరగ్ంసధస్థంవిచక్రమాణస్త్రేధో
రుగాయోవిష్ణోరరాటమసివిష్ణోః పృష్ఠమసివిష్ణోశ్శ్నప్త్రేస్థోవిష్ణో స్స్యూర
సివిష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవేత్వా ॥ ౩॥ అస్యయజ్ఞైచ్ఛకాన్నచ
త్వారిగ్ంశచ్చ॥౧ ॥ కృణుష్వపాజః ప్రసితింనపృథ్వీంయాహిరాజేవా
మవాగ్ంఇభేన - తృష్వీమనుప్రసితింద్రూణానోస్తాసివిధ్యరక్షసస్తపిష్ఠైః
తవభ్రమాసఆశుయాపతంత్యనుస్పృశధృషతాశోశుచానః। తపూగ్ంష్య
గ్నెజుహ్వాపతంగానసందితోవిసృజవిష్వగుల్కాః- ప్రతిస్పశోవిసృజతూ
ర్ణితమోభవాపాయుర్విశో అస్యాఅదబ్ధః - యోనోదూరేఅఘశగ్ం
సః॥౪ ॥ యోఅంత్యగ్నెమాకిష్టేవ్యథిరాదధర్షీత్ । ఉదగ్నెతిష్ఠప్ర
త్యాతనుష్వన్యమిత్రాగ్ంఓషతాత్తిగ్మహేతే - యోనోఅరాతిగ్ంసమి
ధానచక్రేనీచాతంధక్ష్యతసన్నశుష్కం - ఊర్ధ్వోభవప్రతి విధ్యాధ్య
స్మదావిష్కృణుష్వదైవ్యాన్యగ్నె - అవస్థిరాతనుహియాతుజూనాంజా

మిమృజామించపశ్రిన్మృణీహిశత్రూన్ - సతే॥౫॥ జానాః సుమతింయవిష్ఠ
యఈవతే బ్రహ్మణేగాతుమైరత్ । విశ్వాన్యస్మైసుదినాని రాయోద్యు
మ్నాన్యర్యోవిదురోఅభిద్యౌత్ । సేదగ్నేఅస్తుసుభగస్సుదానుర్య
స్త్వానిత్యేనహవిషాయఉక్థైః- పిప్రీషతిస్వఆయుషిదురోణేవిశ్వే దస్మైసు
దినాసాసదిష్టిః - అర్చామితేసుమతింఘోష్యర్వాక్సన్తేవావాతాజర
తాం॥౬॥ఇయంగీః॥స్వశ్వాస్త్వాసురథామర్జయేమాస్మేక్షత్రాణిధారయే
రనుద్యూన్॥ఇహత్వాభూర్యాచ రేత్ఉపత్మన్దోషావస్తర్దీదివాగ్ంసమ
నుద్యూన్ - క్రీడంతస్త్వాసుమనసస్సపేమాభిద్యుమ్నాతస్థివాగంసోజనా
నాం - యస్త్వాస్వశ్వస్సుహిరణ్యోఅగ్న ఉపయాతి వసుమతారథేన
తస్యత్రాతాభవసితస్య సఖాయస్తఆతిథ్యమానుషగ్జుజోషత్ । మహోరు
రుజామి ॥౭॥ బంధుతావచోభిస్తన్మాపితుర్గోతమాదన్వియాయ
త్వన్నోఅస్యవచసశ్చికిద్ధిహోతర్యవిష్ఠసుక్రతోదమూనాః - అస్వప్నజ
స్తరణయస్సుశేవాఅతంద్రాసోవృకాఅశ్రమిష్ఠాః । తేపాయవస్సధ్రియం
చోనిషద్యాగ్నేతవనఃపాంత్వమూర - యేపాయవోమామతేయంతే
అగ్నేపశ్యంతోఅంధందురితాదరక్షన్ - రరక్షతాన్త్సుకృతోవిశ్వవేదా
దిప్సంతఇద్రిపవోనాహ ॥౮॥ దేభుః॥ త్వయావయగ్ంసధన్యస్త్వోతా
స్తవప్రణీత్యశ్యామవాజాన్ - ఉభాశగ్ంసాసూదయసత్యతాతేనుష్ఠు
యాకృణుహ్యహ్రయాణ - అయాతేఅగ్నే సమిధావిధేమ ప్రతిస్తోమ
గ్ంశస్యమానం గృభాయ - దహాశసోరక్షసః పాహ్యస్మాద్రుహోని
దోమిత్రమహోఅవద్యాత్ - రక్షోహణంవాజినమాజిఘర్మిమిత్రం
ప్రథిష్ఠముపయామిశర్మ । శిశానోఅగ్నిఃక్రతుభిస్సమిద్ధస్సనోదివా॥౯॥
సరిషఃపాతునక్తం । విజ్యోతిషాబృహతాభాత్యగ్నిరావిర్విశ్వానికృ
ణుతేమహిత్వా । ప్రాదేవీర్మాయాస్సహతేదురేవాశ్శిశీతేశృంగేరక్షసే
వినిక్షే । ఉతస్వానాసోదివిషంత్వగ్నేస్తిగ్మాయుధారక్షసేహంతవా
ఉ । మదేచిదస్యప్రరుజంతి భామానవరంతే పరిబాధోఅదేవీః ॥౧౦॥
రక్షోహణోవలగహనోవైష్ణవాన్ ఖనామి దమహంతంవలగముద్వపా
మియన్నస్సమానో యమసమానోనిచఖానేదమేనమధరంకరోమియో

నస్వమానో యో౽సమానో౽రాతీయతి గాయత్రేణ ఛందసా౽వబాధో వలగః
కిమత్ర భద్రంతన్నౌ సహవిరాడసి సపత్నహా సమ్రాడసి భ్రాతృవ్యహా
స్వరాడస్యభిమాతిహా విశ్వారాడసి విశ్వాసాం నాష్ట్రాణాగ్ం హం
తా ॥౧౧॥ రక్షోహణో వలగహనః ప్రోక్షామి వైష్ణవాన్రక్షోహణో వల
గహనో౽వనయామి వైష్ణవాన్ యవో౽సి యవయాస్మద్ద్వేషో యవయారా
తీ రక్షోహణో వలగహనో౽వస్తృణామి వైష్ణవాన్రక్షోహణో వలగహ
నో౽భిజుహోమి వైష్ణవాన్రక్షోహణౌ వలగహనావుపదధామి వైష్ణవీర
క్షోహణౌ వలగహనౌ పర్యూహామి వైష్ణవీరక్షోహణౌ వలగహనౌ పరిస్తృ
ణామి వైష్ణవీరక్షోహణౌ వలగహనౌ వైష్ణవీ బృహన్నసి బృహద్గ్రావా బృ
హతీమింద్రాయ వాచం వద ॥ ౧౨ ॥ సోమాయ పితృ
మతే పురోడాశగ్ం షట్కపాలం నిర్వపతి పితృభ్యో బర్హిషద్భ్యో
ధానాః పితృభ్యో౽గ్నిష్వాత్తేభ్యో౽భివాన్యాయై దుగ్ధే మంథమేతత్తే తత
యే చ త్వామన్వత్రైతత్తే పితామహ ప్రపితామహ యే చ త్వామన్వత్ర పి
తరో యథాభాగం మందధ్వగ్ం సుసందృశం త్వా వయం మఘవన్మం
దిషీమహి ॥ ప్రనూనం పూర్ణవంధురస్తుతో యాసి వశాగ్ం అను ।
యోజాన్వింద్ర తే హరీ ॥ ౧౩ ॥ అక్షన్నమీమదంత హ్యవ ప్రియా అధూ
షత । అస్తోషత స్వభానవో విప్రానవిష్ఠయా మతీ । యోజాన్విన్ద్ర తే హ
రీ । అక్షన్పితరో౽మీమదంత పితరో౽తీతృపంత పితరో౽మీమృజంత పిత
రః । పరేత పితరస్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । అథా పితౄన్
త్సువిదత్రాగ్ం అపీత యమేన యే సధమాదం మదంతి । మనో న్వాహువా
మహే నారాశగ్ంసేన స్తోమేన పితృణాం చ మన్మభిః ॥ ఆ ॥ ౧౪ ॥ న
ఏతు మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే । జ్యోక్చ సూర్యం దృశే । పున
ర్నః పితరో మనో దదాతు దైవ్యో జనః । జీవం వ్రాతగ్ం సచేమహి । య
దంతరిక్షం పృథివీముత ద్యాం యన్మాతరం పితరం వా జిహిగ్ంసిమ । అ
గ్నిర్మా తస్మాదేనసో గార్హపత్యః ప్రముంచతు దురితా యాని చకృ
మ కరోతు మామనేనసం ॥ ౧౫ ॥ ఉశంతస్త్వా హవామహ ఉశంతస్స
మిధీమహి । ఉశన్నుశత ఆవహ పితౄన్ హవిషే అత్తవే । త్వగ్ం సోమ

ప్రకేచితో మనీషా త్వగంరజిష్ఠమను నేషి పంథాం । తవ ప్రణీతీ పితరో న ఇం
దో దేవేషు రత్న మభజంత ధీరాః । త్వయా హి నః పితరస్సోమ పూర్వే క
ర్మాణి చక్రుః పవమాన ధీరాః । వన్వన్నవాతః పరిధీగ్ంరపోర్ణు వీరేభి
రశ్వైర్మఘవా భవ॥ ౧౬॥ నః॥ త్వగం సోమ పితృభిస్సం విదానో ను ద్యా
వాపృథివీ ఆతతంథ । తస్మై త ఇందో హవిషా విధేమ వయగ్ స్యామ పత
యో రయీణాం । అగ్నిష్వాత్తాః పితర ఏహ గచ్ఛత సదస్సదస్సద త సుప్ర
ణీతయః । అత్తా హవీగ్ంషి ప్రయతాని బర్హిష్యథా రయిగ్ం సర్వ
వీరం దధాతన। బర్హిషదః పితర ఊత్యర్వాగిమా వో హవ్యా చకృమా జుష
ధ్వం । త ఆగతావసా శంతమేనాథాస్మభ్యం॥ ౧౭॥ శం యోరరపో దధాత।
ఆహం పితౄన్సువిదత్రాగ్ం అవిత్సి నపాతం చ విక్రమణం చ విష్ణోః । బర్హి
షదో యే స్వధయా సుతస్య భజంత పిత్వస్త ఇహాగమిష్ఠాః । ఉపహూతాః
పితరస్సోమ్యాసో బర్హిష్యేషు నిధిషు ప్రియేషు । త ఆగమంతు త ఇహ
శ్రువంత్వధిబ్రువంతు తే ఽవంత్వస్మాన్ । ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మ
ధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః । ॥ అసుం॥ ౧౮ ॥ య ఈయురవృకా ఋతజ్ఞా
స్తే నో ఽవంతు పితరో హవేషు । ఇదం పితృభ్యో నమో అస్త్వద్య యే పూ
ర్వాసో య ఉపరాస ఈయుః । యే పార్థివే రజస్యా నిషత్తా యే వా
నూనగం సువృజనాసు విక్షు । అధా యథా నః పితరః పరాసః ప్రత్నాసో
అగ్న ఋతమాశుషాణాః । శుచీదయన్ దీధితిముక్థశాసః క్షామా భిందం
తో అరుణీరపవ్రన్ । యదగ్నే॥ ౧౯॥ కవ్యవాహన పితౄన్ యక్ష్యృ
తావృధః । ప్ర చ హవ్యాని వక్ష్యసి దేవేభ్యశ్చ పితృభ్య ఆ । త్వమగ్న ఈడి
తో జాతవేదో ఽవాడ్ఢవ్యాని సురభీణి కృత్వా । ప్రాదాః పితృభ్యస్స్వధ
యా తే అక్షన్నద్ధి త్వం దేవ ప్రయతా హవీగ్ంషి । మాతలీ కవ్యైర్య
మో అంగిరోభిర్బృహస్పతిరృక్వభిర్వావృధానః । యాగ్శ్చ దేవా వా
వృధుర్యే చ దేవాన్ స్వాహాన్యే స్వధయాన్యే మదంతి । ౨౦ ॥ ఇమం
యమ ప్రస్తరమాహి సీదాంగిరోభిః పితృభిస్సంవిదానః । ఆ త్వా మం
త్రాః కవిశస్తా వహంత్వేనా రాజన్ హవిషా మాదయస్వ । అంగిరోభి
రాగహి యజ్ఞియేభిర్యమ వైరూపైరిహ మాదయస్వ । వివస్వంతగ్ం

హువెయఃపితా తెస్మి౯ యజ్ఞెబర్హిష్యానిషద్య । అంగిరసోనఃపితరోన
వగ్వాఅథర్వాణోభృగవస్సోమ్యాసః । తేషాంవయగ్ం సుమతౌయజ్ఞి
యానామపిభద్రే సౌమనసేస్యామ ॥ ౨౧ ॥ భక్షేహిమావిశ దీర్ఘాయు
త్వా యశంతనుత్వాయరాయస్పోషాయవర్చ సేసుప్రజాస్త్వా ఏహివ
సోపు రోవసొప్రియోమేహృ దోస్యశ్వినోస్త్వాబాహుభ్యాగ్ం సఘ్యా
సంనృ చక్షసంత్వా దేవసోమసుచక్షా అవఖ్యేషం మంద్రాభిభూతిః
కేతుర్యజ్ఞానాంవా గ్జుషాణా సోమస్యతృ ప్యతుమం ద్రాస్వర్వాచ్యది
తిరనాహతశీర్ష్ణి వాగ్జుషాణా సోమస్య తృప్య త్వేహివిశ్వచర్షణే॥
౨౨ ॥ శంభూర్మయోభూస్స్వస్తి మాహరివర్ణ ప్రచర క్రత్వే ద
క్షాయరాయస్పో షాయసువీరతాయై మామారాజ౯ విబీభిషోమా
మేహార్ది త్విషావధీః । వృషణేశుష్మాయాయుషేవర్చసే । వసుమద్గ
ణస్యసోమదేవతే మతివిదః ప్రాతస్సవనస్య గాయత్రఛందస ఇం
ద్రపీతస్య నరాశగ్ం సపీతస్య పితృ పీతస్య మధుమత ఉపహూతస్యో
పహూతోభక్షయామి । రుద్రవద్గణస్యసోమదేవతే మతి విదోమాధ్యం
దినస్యసవనస్య త్రిష్టుప్ఛందస ఇంద్రపీతస్య నరాశగ్ం సపీతస్య॥౨౩॥
పితృపీతస్య మధుమత ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయామ్యాదిత్యవ
ద్గణస్య సోమదేవతే మతివిదస్తృతీయస్య సవనస్య జగతీ ఛందస ఇం
ద్రపీతస్య నరాశగ్ం సపీతస్యపితృపీతస్య మధుమత ఉపహూ తస్యోప
హూతోభక్షయామి।ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమవృష్ణియం।
భవావాజస్యసంగథే । హిన్వమేగాత్రాహరివో గణాన్మేమా వితీతృ
షః - శివోమేసప్తర్షీనుపతిష్ఠస్వమామెవాఙ్నాభిమతి॥ ౨౪॥ గాః।అ
పామసోమమమృతాఅభూమాదర్శ్మజ్యోతి రవిదామ దేవా౯ । కిమ
స్మా౯కృణవదరాతిః కిముధూర్తిరమృతమర్త్యస్య । యన్మఆత్మనోమిం
దాభూదగ్ని స్తత్పునరాహార్జాతవేదా విచర్షణిః । పునరగ్నిశ్చక్షు
రదాత్పునరింద్రోబృహస్పతిః । పునర్మే అశ్వినాయువంచక్షురాధత్త
మక్ష్యోః । ఇష్టయజుషస్తేదేవసోమస్తుతస్తోమస్య ॥ ౨౫ ॥ శస్తోక్థస్యహ
రివతఇంద్రపీతస్యమధుమత ఉపహూతస్యోపహూతోభక్షయామి - ఆ
ర్యార్యాస్థామా పూరయప్రజయాచధనేనచ - ఏతత్తేతతయేచత్వామ
న్వేతత్తేపితామహప్రపితామహ యేచత్వామన్వత్ర పితరోయథాభా

గంమందధ్వంనమోవః పితరోరసాయనమోవః పితరశ్శుష్మాయ నమో
వః పితరోజీవాయ నమోవఃపితరః ॥ ౨౬ ॥ స్వధాయై నమోవః పిత
రోమన్యవేనమోవఃపితరోఘోరాయపితరోనమోవోయ ఏతస్మిఀల్లోకేస్థ
యుష్మాగ్ స్తే నుయేస్మిఀల్లోకే మాంతేనుయ ఏతస్మిఀల్లోకేస్థ యూ
యం తేషాం వశిష్ఠాభూయాస్థ యేస్మిఀల్లోకేహం తేషాంవశిష్ఠో
భూయాసం ప్రజాపతేనత్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతానిపరితా బభూ
వ ॥ ౨౭ ॥ యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తువయగ్ం స్యామపతయో
రయీణాం దేవకృతస్యైనసో౽వయజనమసి మనుష్యకృతస్యైనసో౽వయ
జనమసి పితృకృతస్యైనసో౽వయజనమస్యప్సుధౌతస్యసోమదేవతే నృభి
స్సుతస్యేష్టయజుషస్స్తుతస్తోమస్య శస్తోక్థస్యయోభక్షో అశ్వసనిర్యో గోస
నిస్తస్యతే- పితృభిర్భక్షితస్యోపహూతస్యోపహూతో భక్షయామి ॥
౨౮ ॥ విశ్వచర్షణే త్రిష్టుప్ఛందస ఇంద్రపీతస్య నరాశగ్ంసపీతస్య
తిస్తుతస్తోమస్య జీవాయునమోవః పితరోబభూవచతుశ్చత్వారిగ్ంశచ్చ ॥
౨౯ ॥ ధ్రువాసి ధరుణాస్తృతా విశ్వకర్మణా సుకృతా । మాత్వాస
ముద్రఉద్వధీన్మాసుపర్ణో౽వ్యథమానాపృథివిందృగ్ంహ - ప్రజాపతిస్త్వా
సాదయతు పృథివ్యాః పృష్ఠే వ్యచస్వతీం ప్రథస్వతీం ప్రథో౽సి పృథివ్య
సిభూరసి భూమిరస్యదితిరసి విశ్వధాయా విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీ
పృథివీంయచ్ఛ పృథివీందృగ్ంహపృథివీం మాహిగ్ంసీర్విశ్వస్మైప్రాణా
యాపానాయవ్యానాయోదానాయప్రతిష్ఠాయై ॥ ౩౦ ॥ చరిత్రాయాగ్ని
స్త్వాభిపాతు మహ్యాస్వస్త్యాఛర్దిషాశంతమేనతయా దేవతయాంగిర
స్వద్ధ్రువాసీద । కాండాత్కాండాత్ప్రరోహంతీ పరుషః పరుషః ప
రి ఏవానోదూర్వే ప్రతనుసహస్రేణ శతేనచ - యాశతేనప్రతనోషి స
హస్రేణవిరోహసి - తస్యాస్తేదేవిష్టకే విధేమహవిషావయం । అషా
ఢాసి సహమానా సహస్వారాతీః సహస్వారాతీయతః సహస్వపృత
నాస్సహస్వపృతన్యతః - సహస్రవీర్యా ॥ ౩౧ ॥ అసిసామాజిన్వ । మ
ధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరంతిసింధవః - మాధ్వీర్నస్సంత్వోషధీః
మధునక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ం రజః - మధుద్యౌరస్తునః పి
తా - మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ం అస్తుసూర్యః - మాధ్వీర్గా
వోభవంతునః మహీద్యౌః పృథివీచన ఇమంయజ్ఞం మిమిక్షతాం - పిపృ

తా నోఽగ్నే భరీమభిః- తద్విష్ణోః పరమం॥ ౩౨ ॥పదగ్ంసదా పశ్యంతి సూర
యః । దివీవచక్షురాతతం- ధ్రువాసి పృథివి సహస్వపృతన్యతః । స్యూ
తా దేవేభిరమృతేనాగాః । యాస్తే అగ్నే సూర్యే రుచ ఉద్యతో దివ మాత
న్వంతి రశ్మిభిః - తాభిస్సర్వాభిరుచే జనాయ నస్కృధి - యా వో దేవా సూ
ర్యే రుచో గోష్వశ్వేషు యా రుచః । ఇంద్రాగ్నీ వాభిస్సర్వాభీ రుచం నో దత్త
బృహస్పతే విరాట్॥ ౩౩ ॥జ్యోతిరధారయత్సం మ్రాడ్జ్యోతి రధార
యత్స్వరాడ్జ్యోతిరధారయత్ । అగ్నే యుక్ష్వాహి యే తవాశ్వాసో దేవ
సాధవః । అరం వహంత్యాశవః - యుక్ష్వాహి దేవహూతమాగ్ం అ
శ్వాగ్ం అగ్నే రథీరివ - ని హోతా పూర్వ్యస్సదః । ఉప్తశ్చస్యందవ పృ
థివీమను ద్యామిమం చ యోనిమను యశ్చ పూర్వః - తృతీయం యోనిమను
సంచరంతం ద్రప్సం జుహోమ్యను సప్త॥ ౩౪ ॥హోత్రాః॥ అభూ
దిదం విశ్వస్య భువనస్య వాజినమగ్నేర్వైశ్వానరస్య చ । అగ్నిర్జ్యోతిషా
జ్యోతిష్మాన్రుక్మో వర్చసా వర్చస్వాన్ । ఋచే త్వా రుచే త్వా సమిత్స్రవం
తి సరితో న ధేనాః । అంతర్హృదా మనసా పూయమానాః। ఘృతస్య ధా
రా అభిచాకశీమి - హిరణ్యయో వేతసో మధ్య ఆసాం - తస్మిన్త్సు ప
ర్ణో మధుకృత్కులాయీ భజన్నాస్తే మధు దేవతాభ్యః - తస్యాస తే
హరయస్సప్త తీరే- స్వధాం దుహానా అమృతస్య ధారాం॥ ౩౫ ॥ఆశు
శ్శిశానో వృషభో న యుధ్మో ఘనాఘనః- క్షోభణశ్చర్షణీనాం - సంక్రం
దనోఽనిమిష ఏకవీరశ్శత గ్ంసేనా అజయత్సాకమింద్రః - సంక్రందనే
నానిమిషేణ జిష్ణునా యుత్కారేణ దుశ్చ్యవనేన ధృష్ణునా- తదింద్రేణ
జయత తత్సహధ్వం యుధో నర ఇషుహస్తేన వృష్ణా । స ఇషుహస్తైస్స నిషం
గిభిర్వశీ సగ్స్రష్టా స యుధ ఇంద్రో గణేన । సగ్ంసృష్టజిత్సోమపా బా
హుశర్ధ్యూర్ధ్వధన్వా ప్రతిహితాభిరస్తా । బృహస్పతే పరిదీయా ॥౩౬ ॥
రథేన రక్షోహామిత్రాగ్ం అపబాధమానః । ప్రభంజన్త్సేనాః ప్రమృ
ణో యుధా జయన్నస్మాకమేధ్యవితా రథానాం - గోత్రభిదం గోవిదం వ
జ్రబాహుం జయంతమజ్మ ప్రమృణంతమోజసా - ఇమగ్ం సజాతా అనువీ
రయధ్వమింద్రగ్ం సఖాయో అను సగ్ంరభధ్వం౦ బలవిజ్ఞాయ స్థవిరః ప్రవీ
రస్సహస్వాన్ వాజీ సహమాన ఉగ్రః - అభివీరో అభిసత్వా సహోజా
జైత్రమింద్ర రథమాతిష్ఠ గోవిత్ - అభిగోత్రాణి సహసా గాహమానో

దాయః॥ ౩౭ ॥ వీరశ్చిత్తమన్యురింద్రః - దుశ్చ్యవనః పృతనాషాడయు
ధ్యోఽస్మాకగ్ం సేనా అవతుప్రయుత్సు - ఇంద్రఆసాం నేతా బృహస్పతిర్ద
క్షిణా యజ్ఞః పురఏతు సోమః - దేవసేనానామభిభంజతీనాం జయంతి
నాంమరుతో యంత్వగ్రే - ఇంద్రస్యవృష్ణో వరుణస్యరాజ్ఞ ఆదిత్యానాంమ
రుతాగ్ంశర్ధఉగ్రం - మహామనసాం భువనచ్యవానాం ఘోషో దేవా
నాంజయతాముదస్థాత్ - అస్మాకమింద్రస్సమృతేషు ధ్వజేష్వస్మాకంయా
ఇషవస్తాజయంతు ॥ ౩౮ ॥ అస్మాకం వీరా ఉత్తరేభవంత్వస్మాన్ దేవా
అవతాహవేషు - ఉద్ధర్షయమఘవన్నాయుధాన్యుత్సత్వనాంమామ
కానాంమహాగ్ంసి - ఉద్వృత్రహన్ వాజినాం వాజినాన్యుద్రథానాంజ
యతామేతుఘోషః - ఉపప్రేతజయతానరస్థిరావస్సంతు బాహవః ఇం
ద్రోవశ్శర్మయచ్ఛత్వనాధృష్యాయథాసథ - అవసృష్టాపరాపత శర
వ్యే బ్రహ్మసగ్ంశిత గచ్ఛామిత్రాన్ప్ర ॥ ౩౯॥ విశమైషాంకంచనో
చ్ఛిషః - మర్మాణితే వర్మభిశ్ఛాదయామి సోమస్త్వా రాజామృతే
నాభివస్తాం - ఉరోర్వరీయోవరివస్తేఅస్తుజయంతంత్వామను మదంతు
దేవాః యత్రబాణాస్సంపతంతి కుమారా విశిఖాఇవ - ఇంద్రోనస్తత్ర
వృత్రహావిశ్వాహాశర్మయచ్ఛతు ॥ ౪౦ ॥ ఉదేనముత్తరాంనయ ఇతి. సమి
ధఆదధాతి యథాజనం యతేవసంభరోతి తాదృగేవ తత్తత్రఆదధాతి
తిస్రృద్భ్యా అగ్నిర్యావానై వాగ్నిస్తస్మై భాగధేయం కరోత్యౌదుంబరీర్భ
వంత్యూర్గ్వా ఉదుంబర ఊర్జమేవాస్మా అపిదధాత్యుత్త్వా విశ్వేదేవా
ఇత్యాహప్రాణావై విశ్వేదేవాః ప్రాణైః॥ ౪౧ ॥ ఏవైనముద్యచ్ఛతే గ్నేభ
రంతుచిత్తిభిరిత్యాహ యస్మా ఏవైనం చిత్తాయోద్యచ్ఛతే తేనైవైనగ్ంసమ
ర్ధయతి పంచదిశో దైవీర్యజ్ఞమవంతు దేవీరిత్యాహ దిశో హ్యేషోనుప్రచ్యవ
తేపామతిందుర్మతిం బాధమానా ఇత్యాహరక్షసామపహత్యై రాయస్పో
షేయజ్ఞపతిమాభజంతీ రిత్యాహ పశవోవై రాయస్పోషః ॥ ౪౨ ॥
పశూనేవావరుంధే షడ్భిర్హరతి షడ్వా ఋతవఋతుభిరేవైనగ్ంహ
రతి ద్విః పరిగృహ్యవతీ భవతి రక్షసామపహత్యై సూర్యరశ్మిర్హరికేశః
పురస్తాదిత్యాహ ప్రసూత్యై తతః పావకా ఆశిషోనోజుషంతామిత్యా
హాన్నంవై పావకోన్నమేవావరుంధే దేవాసురాస్సం యత్తా ఆసంతే దే
వా ఏతదప్రతిరథమపశ్యం తేనవై తే ప్రతి ॥ ౪౩ ॥ అసురానజయంతద

ప్రతిరథస్యా ప్రతిరథత్వం యదప్రతిరథం ద్వితీయో హోతాన్వాహా ప్ర
త్యేవ తేన యజమానో భ్రాతృవ్యాఞ్జయత్యథో అనభిజిత మేవాభి జయ
తి దశర్చంభవతి దశాక్షరా విరాడ్విరాజేమౌ లోకౌ విధృతావనయో
ర్లోకయోర్విధృత్యా అథో దశాక్షరా విరాడన్నం విరాడ్విరాజ్యేవాన్నా
ద్యే ప్రతితిష్ఠత్యసదివ వా అంతరిక్షమంతరిక్షమివాగ్నీధ్రమాగ్నీధ్రే॥
౨౨ ॥ అశ్మానం నిదధాతి సత్త్వాయ ఉభాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యై విమాన ఏష ది
వో మధ్య ఆస్త ఇత్యాహ వ్యేవైతయా మిమీతే మధ్యే దివో నిహితః పృశ్ని
రశ్మేత్యాహాన్నం వై పృశ్ని అన్నమేవావరుంధే చతసృభ్య ఆ పుచ్ఛాదేతి
చత్వారి ఛందాగ్ంసి ఛందోభిరేవేంద్రం విశ్వా అవీవృధన్నిత్యాహ వృ
ద్ధిమేవోపావర్తతే వాజానాగ్ం సత్పతింపతిం ॥ ౨౩ ॥ ఇత్యాహా
న్నం వై వాజోన్నమేవావరుంధే సుమ్నహూర్యజ్ఞో దేవాగ్ం ఆ చ వక్షది
త్యాహ ప్రజా వై పశవస్సుమ్నం ప్రజామేవ పశూనాత్మన్ధత్తే యక్ష
దగ్నిర్దేవో దేవాగ్ం ఆ చ వక్షదిత్యాహ స్వగాకృత్యై వాజస్య మా ప్రస
వేనోద్గ్రాభేణోదగ్రభీదిత్యాహాసౌ వా ఆదిత్య ఉద్యన్నుద్గ్రాభ ఏష ని
మ్రోచన్నిగ్రాభో బ్రహ్మణైవాత్మానముద్గృహ్ణాతి బ్రహ్మణా భ్రాతృ
వ్యం నిగృహ్ణాతి ॥ ౨౪ ॥ అగ్న ఉదధే యా త ఇషుర్యువా నామ తయా నో మృ
డ తస్యాస్తే నమస్తస్యాస్త ఉపజీవంతో భూయాస్మాగ్నే దధ్రిగహ్యా కిగ్ం
శిల వన్య యా త ఇషుర్యువా నామ తయా నో మృడ తస్యాస్తే నమస్తస్యాస్త ఉప
జీవంతో భూయాస్మ పంచ వా ఏతేగ్నయో యచ్చితయ ఉదధిరేవ నామ ప్ర
థమో దధ్రిః ॥ ౨౫ ॥ ద్వితీయో గహ్యస్తృతీయః కిగ్ంశిలశ్చతుర్థో వ
న్యః పంచమస్తేభ్యో యదాహుతీర్న జుహుయాదధ్వర్యుం చ యజమా
నం చ ప్రదహేయుర్యదేతా ఆహుతీర్జుహోతి భాగధేయేనైవైనా
న్ఛమయతి నార్తిమార్చ్ఛత్యధ్వర్యుర్న యజమానో వాఙ్మ ఆసన్నసోః ప్రాణో
క్ష్యోశ్చక్షుః కర్ణయోశ్శ్రోత్రం బాహువోర్బల మూరువోరోజోరిష్టా
విశ్వాన్యంగాని తనూః ॥ ౨౬ ॥ తనువా మే సహ నమస్తే అస్తు మా మాహి
గ్ం సీరపవా ఏతస్మాత్ప్రాణాః క్రామంతి యోగ్నిం చిన్వన్నధిక్రామతి
వాఙ్మ ఆసన్నసోః ప్రాణ ఇత్యాహ ప్రాణానేవాత్మన్ధత్తే యో రు
ద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా
భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్త్విత్యాహుతి భాగా వా అన్యే

రుద్రాహ విభాగాః ॥ ౪౯ ॥ అన్యేశతరుద్రియగ్ంహుత్వాగావీధు
కంచరుమేతేన యజుషాచరమాయా మిష్టకాయాం నిదధ్యాత్ యథా గథే
మ్యేనైవైనగ్ం శమయతి తస్యై వాశతరుద్రియగ్ం హుతమిత్యా హుర్య
స్యైతదగ్నౌ క్రియతఇతి వసవస్త్వారు ద్రైః పురస్తాత్పాంతు పితరస్త్వా
యమరాజానః పితృభిర్దక్షిణతః పాంత్వాదిత్యా స్త్వావిశ్వైర్దేవైః ప
శ్చాత్పాంతుద్యుతానస్త్వామారుతో మరుద్భిరుత్తరతః పాతు ॥ ౫౦ ॥
దేవాస్త్వేంద్రజ్యేష్ఠా వరుణరాజానో ధస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చపాంతునవా
ఏతేనపూతాన మేధ్యోనప్రోక్షితోయ దేనమతః ప్రాచీనం ప్రోక్షతియ
త్కించితమాజ్యేనప్రోక్షతితేన పూతస్తేనమేధ్య స్తేనప్రోక్షితః॥౫౧॥శిరో
వాఏతద్యజ్ఞ స్యయద్ధవిర్ధానం ప్రాణాఉపరవాహ విర్ధానే ఖాయం
తేతస్మాచ్ఛీర్షన్ప్రాణా అధస్తాత్ఖాయం తేతస్మాద ధస్తాచ్ఛీర్ష్ణః ప్రా
ణాఃరక్షోహణోవలగ హనోవైష్ణవాన్ ఖనామీత్యా హవైష్ణవాహిదేవత
యోపరివాఅసురా వైనిర్యంతోదేవానాంప్రాణేషువలగాన్ న్యఖనన్తా
న్వాహుమాత్రేన్వవిందన్ తస్మాద్బాహుమాత్రాః ఖాయంతఇద మహం
తంవలగముద్వపామి॥ ౫౨॥ యన్నస్సమానోయమసమానో నిచఖానేత్యా
హద్వావావ పురుషౌయశ్చైవస మానోయశ్చా సమానోయమేవాస్మై
తౌవలగన్నిఖనతస్తమేవోద్వపతి సంతృణత్తి తస్మాత్సంతృణ్ణా అం
తరతఃప్రాణాన సంభినత్తితస్మాద సంభిన్నాః ప్రాణా అపోవన యతిపస్తా
ద్ధాఅంతరతఃప్రాణాయవమతీర వనయతి॥ ౫౩॥ ఊర్జైయవః ప్రాణా
ఉపరవాః ప్రాణేష్వేవోర్జం దధాతిబర్హిః రవస్తృణా తితస్మాల్లోమ
శాఅంతరతః ప్రాణాఆజ్యేనవ్యా ఘారయతితేజోవాఆజ్యంప్రాణాఉపర
వాఃప్రాణేష్వేవతేజో దధాతిహనూవ్వా ఏతేయజ్ఞస్య యదధిషవణేనసం
తృణత్త్యసంతృణ్ణే హిహనూఅథో ఖలుదీర్ఘసోమేసంతృ ద్యే ధృత్యై శిరో
వాఏతద్యజ్ఞస్యయద్ధ విర్ధానం॥ ౫౪ ॥ ప్రాణాఉపర వాహనూఅధి
షవణేజిహ్వాచర్మ గ్రావాణోదంతా ముఖమాహవనీయోనాసి కోత్తరవే
దిరుదరగ్ంసదోయ దాఖలువైజిహ్వయా దత్స్వధిఖాదత్యథము ఖంగ
చ్ఛతియదాముఖంగచ్ఛ త్యథోదరంగచ్ఛతి తస్మాద్ధవిర్ధానే చర్మన్నధి
గ్రావభిరభిషు త్య హవనీయేహుత్వా ప్రత్యంచఃపరేత్య సదసి భక్ష
యంతియోవై విరాజోయజ్ఞముఖేదో హంవేదదుహఏవైనామి యంవై

రాత్ర్యస్తే యత్స్వార్చ్చ మోర్ధ్వో ధిషవణే స్తనా ఉపరవా గ్రావాణో వత్సా
ఋత్విజో దుహంతి సోమః పయో య ఏవం వేద దుహ ఏవైనాం ॥ ౫౫ ॥ అ
సావాదిత్యోఽస్మిఁల్లోక ఆసీత్తం దేవాః పృష్ఠైః పరిగృహ్య సువర్గం లోక
మగమయన్పరైరవస్తాత్పరిగృహ్ణంతి దివాకీర్త్యేన సువర్గే లోకే ప్రత్య
స్థాపయన్పరైః పరస్తాత్పర్యగృహ్ణన్పృష్ఠైరుపావారోహన్త్సవా అసా
వాదిత్యోఽముష్మిఁల్లోకే పరైరుభయతః పరిగృహీతో యత్పృష్ఠాని భ
వంతి సువర్గమేవ తైర్లోకం యజమానా యంతి పరైరవస్తాత్పరిగృ
హ్ణంతి దివాకీర్త్యేన ॥ ౫౬ ॥ సువర్గే లోకే ప్రతితిష్ఠంతి పరైః ప
రస్తాత్పరిగృహ్ణంతి పృష్ఠైరుపావరోహంతి యత్పరే పరస్తాన్న స్యుః
పరాంచ స్సువర్గాల్లోకాన్నిష్పద్యేరన్ యదవస్తాన్న స్యుః ప్రజా
నిర్దహేయురభితో దివాకీర్త్యం పరస్సామానో భవంతి సువర్గ ఏవైనాం
లోక ఉభయతః పరిగృహ్ణంతి యజమానా వై దివాకీర్త్యగ్ం సంవత్సరః
పరస్సామానోఽభితో దివాకీర్త్యం పరస్సామానో భవంతి సంవత్సర ఏవోభ
యతః ॥ ౫౭ ॥ ప్రతితిష్ఠంతి పృష్ఠం వై దివాకీర్త్యం పార్శ్వే పరస్సామా
నోఽభితో దివాకీర్త్యం పరస్సామానో భవంతి తస్మాదభితః పృష్ఠం పార్శ్వే
భూయిష్ఠా గ్రహా గృహ్యంతే భూయిష్ఠగ్ం శస్యతే యజ్ఞస్యైవ తన్మ
ధ్యతో గ్రంథిం గ్రథ్నంత్యవిస్రగ్ంసాయ సప్త గృహ్యంతే సప్త వై శీర్ష
ణ్యాః ప్రాణాః ప్రాణానేవ యజమానేషు దధతి యత్పరాచీనాని పృష్ఠా
ని భవంత్యముమేవ తైర్లోకమభ్యారోహంతి యదిమం లోకం న ॥ ౫౮ ॥ ప్ర
త్యవరోహేయురుద్వా మాద్యేయుర్యజమానాః ప్ర వా మీయేరన్ య
త్ప్రతీచీనాని పృష్ఠాని భవంతీమమేవ తైర్లోకం ప్రత్యవరోహంత్య
థో అస్మిన్నేవ లోకే ప్రతితిష్ఠంత్యనున్మాదాయేంద్రో వా అప్రతిష్ఠిత ఆసీ
త్స ప్రజాపతిముపాధావత్తస్మా ఏతమేకవిగ్ంశతిరాత్రం ప్రాయచ్ఛ
త్తమాహరత్తేనాయజత తతో వై స ప్రత్యతిష్ఠద్యే బహుయాజినోఽప్రతి
ష్ఠితాః ॥ ౫౯ ॥ స్యుస్త ఏకవిగ్ంశతిరాత్రమాసీరన్ ద్వాదశ మాసాః పంచ
ర్తవస్త్రయ ఇమే లోకా అసావాదిత్య ఏకవిగ్ంశ ఏతావంతో వై దేవలోకా
స్తేష్వేవ యథాపూర్వం ప్రతితిష్ఠంత్యసావాదిత్యో న వ్యరోచత స ప్రజాప
తిముపాధావత్తస్మా ఏతమేకవిగ్ంశతిరాత్రం ప్రాయచ్ఛత్తమాహ
రత్తేనాయజత తతో వై సోఽరోచత య ఏవం విద్వాగ్ంస ఏకవిగ్ంశతి

రాత్రమా సతెరోచంతే ఏషైకవిగ్ంశతిరా త్రోభవతిరుగ్వ్యా ఏకవిగ్ం శోరుచమే వగచ్ఛ్యత్యథో ప్రతిష్ఠామెవ ప్రతిష్ఠాహ్యేకవిగ్ంశోతి రా త్రావభితోభవతో బ్రహ్మవర్చసస్య పరిగృహీత్యై ॥౬౦॥ గృహ్ణంతి దివా కీర్త్యైవైవోభయతో నా ప్రతిష్ఠితా ఆసతఏకవిగ్ంశతిశ్చ॥

మహాలయప్రకరణమ్.

ఆదౌపితాతథామాతా సాపత్నీజననీతథా । మాతా మహస్సప త్నీకా ఆత్మపత్న్యస్త్వనంతరం । సుతభ్రాతృపితృవ్యాశ్చమాతులాస్స హాభార్యకాః । దుహితాభగినీచైవ దౌహిత్రోభాగినేయకః । పితృ ష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుకస్స్నుషా । శ్వశుర స్స్యాలక శ్చైవస్వామినోగురురిక్థినః॥

పితౄణాంపశ్చిమేభాగే మాతృ పిండం యథాక్రమమ్ । మాతా మహశ్చతత్పూర్వం ఆత్మపత్న్యస్తదుత్తరం । సుతభ్రాతృపితృవ్యాశ్చ మాతాపిత్రోశ్చమధ్యమె । మాతామహీమధ్యే మాతులాస్సహ భార్యకాః । దుహితాది గణోన్యేషాం శేషందక్షిణతోవిధిః । పుం పిండంవామతస్త్రీణాం తస్మాద్గంసముపస్థితం । అంగుష్ఠ పరిమాణంతు గోత్రమన్యంనస స్పృశేత్ । నిరాశాః పితరోయాంతవిపరీతేభ వేద్యది॥

ఏవంగుణ...పుణ్యాతిథౌ యజమానస్యపితృ పితామహ ప్రపితామహా నాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్య రూపాణాం మాతృ పితామహీ... ప్రపితామహీనాం గోత్రాణాం వదాయీనాంవసు... ణాం । సాపత్నమాతుః గోత్రాయాః దాయ్యాఃరూపాయాఃమాతామ హ మాతుఃపితామహమాతుః ప్రపితామహానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురు...పాణాం । మాతామహీమాతుఃపితామహీమాతుః ప్రపితామ హీనాం గోత్రాణాంవదా...పాణాం। ఆత్మపత్న్యాః గోత్రాయాః వ దాయ్యాః వసురూపాయ్యాః సుతస్యగోత్రస్య శర్మణఃవసు రూపస్య । భ్రాతుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య । పితృవ్యస్య గోత్రస్యశర్మణః వసురూపస్య మాతులస్య గోత్రస్యశర్మణఃవసు రూపస్య దుహితుః గో త్రాయాః వదాయాః వసురూపాయాః । ఆత్మభగిన్యాః । గోత్రా యాః వదాయాః వసురూపాయాః దౌహిత్రస్య। గోత్రస్య।శర్మణః। వసురూపస్య । భాగినేయకస్య । గోత్రస్య...స్య పితృష్వసుఃగోత్రా

యాః । పదాయ్యాః । వసురూపాయాః మాతృష్వసుః గోత్రాయాః
పదాయ్యాః వసురూపాయాః జామాతుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూ
పస్య భావుకస్య గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్నుషాయాః గోత్రా
యాః పదాయ్యాః వసురూపాయాః శ్వశురస్య గోత్రస్య శర్మణః వసు
రూపస్య శ్వశ్రోః గోత్రాయాః పదాయ్యాః వసు రూపాయాః స్యాల
కస్య గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య స్వామినః గురోః రిక్థినః ధూరి
లోచనసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాంచ కన్యాగతే సవితరి ఆషాఢ్యా
ది పంచమాపరపక్షే కర్తవ్యసకృన్మహాలయాఖ్యాన్నశ్రాద్ధం అన్నేన
హవిషా మాసశ్రాద్ధ విధానేన సద్దైవ మద్యకరిష్యే । కాలే అధికారసి
ద్ధ్యర్థం యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే। సమస్తసంపత్సమ...
యుష్మదనుజ్ఞయా మండలార్చనం కరిష్యే । ఉద్ధ్రియతామగ్నౌ చ క్రియ
తామితి కర్తా । కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌ చ క్రియతామితి భోక్తా
రః । హవిష్యమన్నం పాత్రే సాదాయ అన్నమగ్నౌ వధిశ్రిత్య ఉపఘు
ద్వాస్య । అభిఘార్య । నాత్రపాత్ర ప్రయోగోత్తరతంత్రే। తత్ప్రకృతి
భూత మాసశ్రాద్ధ ఏవ అక్షేపవిధిసిద్ధత్వాత్ । ఇతరత్సర్వం మాస శ్రాద్ధ
వత్ * తీర్థశ్రాద్ధాదిసర్వమప్యేవమేవ॥ సపిండీకరణాను మా
సికాబ్దికసంవత్సరవిమోకప్రతి సాంవత్సరికాద్యా నిపిండత్రయ యుక్తా
ని పిండపితృయజ్ఞప్రకృతికాని ఇతరాణిసర్వాణ్య పిశ్రాద్ధాని పిండషట్క
యుక్తాని మాసశ్రాద్ధ ప్రకృతికాని॥ శ్లో॥ కర్షూసమన్వితం ముక్త్వా తథా
ద్యశ్రాద్ధషోడశం । ప్రత్యాబ్దికంచ శేషేషు పిండాస్స్యుష్షడితి స్థితిరితి స్మర
ణాత్ । ఏతద్విషయకగ్రంథవిస్తరస్త్వన్యతోఽనుసంధేయః॥

హిరణ్యశ్రాద్ధమ్.

ఏవం...పుణ్యతిథౌ యజమానస్య పితృపితామహ ప్రపితామ
హానాం గోత్రాణాం శర్మణాం వసురుద్రాదిత్యరూపాణాం మాతృపితా
మహీప్రపితామహీనాం గో...ణాం । మాతామహమాతుః పితామహ
మాతుః ప్రపితామహానాం గో...ణాం సపత్నీకానాం దనురుచి సంజ్ఞ
కానాం విశ్వేషాం దేవానాం మకరసంక్రమణాదిశ్రాద్ధ ప్రతినిధి హి
రణ్యశ్రాద్ధహోమాన్న । ద్రవ్యేణసంకల్ప విధానేనయుష్మ దనుజ్ఞయా స
ద్దైవమద్యకరిష్యే। కాలే అధికారసిద్ధ్యర్థం యథాశక్తిసంభవత్ప్రాయ
శ్చిత్తంకరిష్యే । సమస్త...ప్రీణాతి యజమానస్య పిత్రాదీనాం హిర
ణ్యశ్రాద్ధే అధికారసి[illegible]పంతో బ్రువంతు । అధికారశ్చాస్తు । దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ స

దాశినః। దనురుచిసంజ్ఞికానాం విశ్వేషాం దేవానాం స్థానే ఆహవనీయార్థే భవద్భిః క్షణః ప్రసాదః కరణీయః। అస్తు కరణీయః। పితృపితామహ*ణాం సపత్నీకానాం స్థానే ఆహవనీయార్థే*కరణీయః । అస్తు*యః। మాతామహమాతుః పితామహ*ణాం సపత్నీకానాం స్థానే*యః అస్తు*యః । అక్రోధనైశ్శౌచపరై*తాభ్యాం చైవ నమస్కృత్య తత శ్రాద్ధం ప్రవర్తయేత్ । ఆచమ్య । ఏవం*విధౌ మకరసంక్రమణ శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధే యుష్మ దనుజ్ఞయా ప్రవర్తితం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే। కురుష్వ । దేవతాభ్యః*తిలాన్ వికిరేత్। హస్తావేకం వర్త్వా । దనురుచిసం*నామిదమాసనం । సుఖాసనం । ద్వైవే క్షణః క్రియతాం।ఓంతథా । ప్రాప్నోతు భవాన్ । ప్రాప్నవాని । గంధద్వారాం*శ్రియం। దనురు*వాః అమీ స్త్రంగంధాః। సుగంధాః। అర్చిత*స్తు। దను*వాః। ఇమాని పుష్పాణి। ధూపసి*ర్యావః। వ*వాః। అయం వో ధూపః సుధూపః। యు వాసు* యాతి। అంతః*వాసః। సువాసః తదభావే సాక్షతా ఇమే కుశాః సుకుశాః। భవ దనుజ్ఞయా పిత్రాద్యర్చనం కరిష్యే పితృపితామహానాం*మిదమాసనం సుఖాసనం ॥ పితృ*ణాం సపత్నీకానాం సంక్రమణ శ్రాద్ధప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం।ఓంతథా।ప్రా*ని।గంధద్వారాం*ఇదం వో వాసః సువాసః తదభావే సతిలా ఇమే కుశాః। సుకుశాః భవ దనుజ్ఞయా మాతామహాద్యర్చనం కరిష్యే। మాతామహ మాతుః*ణాం సపత్నీకానామిదమాసనం। సుఖాసనం। సంక్రమణ శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధే క్షణః క్రియతాం।ఓంతథా*ని। గంధద్వారాం । సతిలా ఇమే కుశాః। సుకుశాః యుష్మ దనుజ్ఞయా మండలార్చనం కరిష్యే।తత్సా నేషు హిరణ్యం నిధాయ। దేవ సవితః ప్రసువ। పృథివీ*స్వాహా ॥ శ్రీవిష్ణో హిరణ్యం గృహస్వ । దనురుచి*నా ఇదం హిరణ్యం హవ్యం దను*వా దేవతా ఇదం హిరణ్యం హవ్యం బ్రాహ్మణస్వాహా*చ్ఛాయోయం దను*భ్యః ఇదం హిరణ్యం హవ్యం తత్సత్। స్వాహా నమమ। గయాయాం*ప్త్రమస్తు। దను దేవా*జుషధ్వం। ప్రాచీనావీతి। దేవస*రే। శ్రీవిష్ణో కవ్యం గృహస్వ పితా*మహాస్సపత్నీకాః। ఇదం వో హిరణ్యం పితృపి*తా స్సపత్నీకా రూపా దేవా దేవతా ఇదం హిరణ్యం కవ్యం బ్రాహ్మ*హిరణ్యం కవ్యం తత్సత్ స్వ*సమస్తతీర్థేషు దత్తమస్తు। యుజే హం*స్వధా।దేవసవితః*సురే।మాతామహమాతుః।*త్నీకా ఇదం హిరణ్యం కవ్యం మాతామహ*కా రూపా దేవా దేవతా ఇదం హిరణ్యం కవ్యం బ్రా*దత్తమస్తు।యుజే*స్వ । సప్తవ్యాధా*సతతం పితృమస్తు హేతూన్ । ఆచమ్య।ఏవం*విధౌ । యజమానస్య పితృ*రూపాన్ సపత్నీకాన్ । మాతామహ*రూపాన్ సపత్నీకాన్ దనురు*కాన్ విశ్వాన్ దేవాన్ సమస్తస్య క్రమణ శ్రాద్ధ ప్రతినిధి హిరణ్య శ్రాద్ధేన పితృపితా*ణాం సపత్నీకానాం। మాతామహ*ణాం సపత్నీకానాం తేషాం పితౄణాం గయా హిరణ్య శ్రాద్ధేనైవ అక్షయ తృప్తిర్భూయాత్ పునరావృత్తి రహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోక నివాస సిద్ధిరస్తి ప్రతి భవంతో బ్రువంతు। పునరావృత్తి రహితమస్తు॥ సర్వం సగుణమస్తు॥యథా కా*స్తు॥

సంకల్ప శ్రాద్ధం,

ఆవాహనార్ఘ్యదానే చ-అగ్నౌకరణమేవ చ । పిండస్థానీయ సంకల్పే వర్జయేత్ ॥అంగాని పితృయజ్ఞస్య యదా కుర్యాత్ సశక్నుయాత్ । సంకల్ప శ్రాద్ధమేవాస్తౌ ద్వ్యావాహ్యార్ఘ్య దివర్జితమితి॥౧॥ ఉపవిశ్యాగ్నేస్తు పిండౌకి ప్రస్తావ్య సంకల్ప్య భోజయేత్ ॥సంకల్పం తు యదా కుర్యాన్న కుర్యాత్ పాత్రపూరణం । నావాహనాగ్నౌకరణం పిండాంశ్చైవ న దాపయేదితి । ఉచ్ఛిష్టపిండో పినదాతవ్య।సంకల్పం తు యదా శ్రాద్ధం న కుర్యాత్ పాత్రపూరణం । వికిరశ్చన దాతవ్య ఇతి స్మృత్యంతరాత్ ॥

—※ అథసర్వప్రాయశ్చిత్తం. ※—

దశద్వాదశవిప్రాన్ పరిషదముపేత్యస్నాత్వా చమ్యప్రాణానాయమ్య ఏవం ప్రీత్యర్థం అముక గోత్రస్య అముక నామధేయస్య మమజన్మాభ్యాసా జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం బాల్యయావన కౌమారవృద్ధత్వేషు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థాసు మనోవాక్కాయ కర్మేంద్రియవ్యాపారైః రహసిప్రకాశేచ జ్ఞానతో౽జ్ఞానతశ్చ మయాకృతానాం ప్రకాశకృత మహాపాతక చతుష్టయ వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకా తిదిష్టరూప మహాపాతక ప్రతాతి దేశిక రూపాతిపాతకానాం మహాపాతక సమరూపాను పాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశ కరాణాముపకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానాం రహస్యకృతానాం మహాపాతకానాం మహాపాతకా తిదిష్టరూప మహాపాతక ప్రతాతిదేశిక రూపాతిపాతకానాం మహాపాతక సమరూపాను పాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశ కరణా ముపకీర్ణకానాం అజ్ఞానతస్స కృత్కృతానామజ్ఞానతో భ్యస్తానాం జ్ఞానతస్స కృత్కృతానాం జ్ఞానతో భ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాత్యంతా భ్యస్తానా మజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానామజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ చిరకాలా భ్యస్తానాం బహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం ప్రరిషదుపస్థాన పూర్వకం శక్త్య ప్రత్యామ్నాయ రూపేణా చరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। స్వశాఖయా సంకల్పపురస్సరం మృత్తికాస్నానం విధాయ సంకల్ప పురస్సరం పరిష దుపస్థానం కుర్యాత్ (॥ శ్లో ॥ నివేదయిత్వాత్మనో పాపంపరిష దిస్వకం। స్నానంశరీర శుద్ధ్యర్థం కరిష్యఇతి కీర్తయేత్ । పర్షదః ప్రాగుపస్థానా త్పశ్చాత్స్నాయం తనేపివా । సంకల్పత్రయ మామ్నాతం ప్రాయశ్చిత్తే చికీర్షితె ॥)కేచనవ్రత గ్రహణాత్పూర్వే ద్యుస్నాయాహ్నే పరిషదుపస్థానం కార్యమితివదంతి । యజమానఃఆర్ద్రవాసాఃపరిషదంత్రిఃప్రదక్షిణీకృత్య.పరిషద్దక్షిణాంగృహీత్వా దండవత్ప్రణమ్య విజ్ఞాపయేత్ ॥ విజ్ఞాపనప్రకారః । అశేషేహపరిషన్మ

దీయాం విజ్ఞాపనామాకర్ణ్య మయాసమర్పితామిమాం పరిషద్దక్షిణాంయు ష్మాభిర్దత్తదక్షిణామివ స్వీకృత్యమాముద్ధర। అముకగోత్రస్య నామధేయస్యాను మజన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం మయాకృతానాంప్రకాశ కృతమహాపాతక చతుష్టయవ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాత కాతిదిష్ట రూపమహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతిపాతకానాం మహాపా తక సమరూపానుపాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాంమలినీ కరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం అపకీర్ణకానాంప్ర కీర్ణకానాంరహస్యకృతానాంమహాపాతకానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూ ప మహాపాతకవ్రతాతిదేశిక రూపాతిపాతకానాం మహాపాతకసమరూ పానుపాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణానాం అపాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం అపకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకానా మజ్ఞానతస్సకృత్కృతానాం అజ్ఞానతోభ్యస్తానాం జ్ఞానతస్సకృత్కృ తానాం జ్ఞానతోభ్యస్తానా మజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చాస్యాం తాభ్యస్తానాం అజ్ఞానతో జ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానాం జ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ చిరకా లాభ్యస్తానాం బహూనాం బహువిధానాం సర్వేషాం పాపానామప నోదకం ప్రాయశ్చిత్త ముపదిశేతి విజ్ఞాప్యత్రిఃప్రణమేత్ । తతస్త్రీన్ పంచవావిధాయకాన్ వృణుయాత్।అస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తేవిధాయకంత్వా మహంవృణే। తతోనువాదకవరణం। అస్మిన్ప్రాయశ్చిత్తే ఽనువాదకం త్వామహంవృణే త్యనువదంతం వృణుయాత్ । విధాయకానువాదః హేవిద్వాన్ అశేషేహ పరిషదముకగోత్రస్య నామధేయస్య యజమా నస్య జన్మాభ్యాసాజ్జన్మప్రభృత్యేతత్క్షణపర్యంతం సర్వేషాం పాపా నామపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం షడ్గుణిత షడబ్దకృచ్ఛ్రరూపం ఉత్త మస్యాపనోదకం మధ్యమస్యద్విగుణితం అధమస్య త్రిగుణితం ఏవం సచ్చ త్వారింశదుత్తరద్విశతాధికత్రిసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మక ప్రాయశ్చిత్త మపనోదకంభవతి । ఇదంనిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తం యజ మానస్యోపదిశేత్యేకం విపశ్చితంనియోజయేత్ ॥ పరిషదపివిజ్ఞాపితానాం నిమిత్తానామపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్తం అధికారసామర్థ్యభేదాత్ ॥

సాక్షాద్వాశక్త్యా ప్రత్యామ్నాయరూపేణవా నిర్ణయేదథ నిర్ణీతం ష
ట్గుణితషడబ్ద కృచ్ఛ్రరూపం సర్వప్రాయశ్చిత్తం సాక్షాద్వాశక్త్యా ప్రత్యా
మ్నాయమశీత్యధిక సహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయ
భూతధేనుదానాదికం వాస్యోపదిశేత్యేకం విపశ్చితంనియోజయేత్॥ అను
వాదప్రకారః॥ సోఽపివిశేషసంభావనాంసంప్రాప్య॥శ్లో॥ హస్తంప్రసార్యో
పవిష్టా ప్రాణాయామపురస్సరం। ఉత్థాయానువదేద్దేవ భాషయాంపవర్ణి
తం। ప్రాయశ్చిత్తంప్రాఙ్ముఖస్సన్ త్రివారంచపునఃపునః। ప్రాయశ్చి
త్త బ్రాహ్మణస్య సాక్షాదుపదిశేద్బుధః। అంతరా బ్రాహ్మణంకృత్వా
శుద్రశిష్యాద్రజన్మనాం। ఇతిన్యాయేనానువదేత్। అనువాదః।
హేగోత్రనామధేయ అశేషేహపరిషత్త్వదీయాం విజ్ఞాపనామాకర్ణ్యకాత్స్న్య
యా సమర్పితాంపరిషద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్యత్వదుక్త
నిమిత్తానాం సర్వేషాం పాపానా మపనోదకం సర్వప్రాయశ్చిత్త
మఖండమేకం నిర్ణయాస్మన్నిర్ణీతం ప్రాయశ్చిత్తం తవోపదిశేతి వి
ధాయకముఖేన మాంప్రేషితవతీ అహమనువ్యపదిశామి సావధాన స్స
మాకర్ణయ। హేగోత్రనామధేయ తవజన్మాభ్యాసా జ్జన్మప్రభృత్యే త
త్క్షణపర్యంతం త్వయాకృతానాం ప్రకాశకృత మహాపాతక చతుష్టయ
వ్యతిరిక్తానాం ప్రకాశకృతానాం మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాత
కవ్రతాతి దేశికరూపాతి పాతకానాం మహాపాతక సమరూపాను
పాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం మలినీకరణా నామ
పాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశకరాణాం అవకీర్ణకానాం ప్రకీర్ణకా
నాం రహస్య కృతానాం మహా పాతకానాం మహా పాతకాతి
దిష్టరూప మహా పాతకవ్రతాతి దేశికరూపాతి పాతకానాం మహా
పాతక సమరూపాను పాతకానా ముపపాతకానాం సంకలీకరణానాం
మలినీ కరణానామ పాత్రీకరణానాం జాతిభ్రంశ కరాణాం అవకీర్ణ
కానాం ప్రకీర్ణకానాం అజ్ఞానతస్స కృత్కృతానాం అజ్ఞానతో భ్యస్తా
నాం జ్ఞానతస్స కృత్కృతానాం జ్ఞానతోభ్యస్తానా మజ్ఞానతో ఒజ్ఞానత
శ్చాత్యంతాభ్యస్తానామ జ్ఞానతోజ్ఞానతశ్చ నిరంతరాభ్యస్తానాం అజ్ఞా

నతో౽జ్ఞానతశ్చ చిరకాలాభ్యస్తానాం బహూనాంబహువిధానాం సర్వే
షాం పాపానామపనోదకం ప్రాయశ్చిత్తం షడ్గుణితం షడబ్దకృచ్ఛ్రరూప
మశీత్యధిక సహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాత్మకంనిర్ణీతం।ఏతదుత్త
మాధికారిణః । మధ్యమస్య తదేవద్విగుణితం షష్ట్యుత్తరశతాధికద్విస
హస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రాయశ్చిత్తమపనోదకం। అథ
మస్య తదేవత్రిగుణితం చత్వారిగ్ంశదుత్తరద్విశతాధిక త్రిసహస్రసం
ఖ్యాక ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రాయశ్చిత్త మపనోదకం భవతి । ఏ
తత్ప్రాయశ్చిత్తం త్వంసాక్షాచ్చర్యాయాం సమర్థశ్చేత్తథాకురు । అస
మర్థో౽హమితిబ్రూయాద సమర్థశ్చేచ్ఛక్య ప్రత్యామ్నాయే నాచర ।
ప్రత్యామ్నాయానాహ । ప్రాజాపత్యోపవాసధేను దానాయుత గా
యత్రీ మంత్రజప ప్రాణాయామ శతద్వయ తిలహోమసహస్ర సగ్ం
హితామాత్ర వేదపారాయణ సముద్రగా నదీస్నాన ద్వాదశ బ్రాహ్మణ
భోజనాదీని సమాన ప్రత్యామ్నాయ పరాణిఏతేషు చికీర్షా౽వశా
త్ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయరూపై మహానదీ మృత్తికాస్నా
నైః షడ్గుణిత షడబ్ద కృచ్ఛ్రరూపం సర్వ ప్రాయశ్చిత్తం ప్రాచ్యోదీ
చ్యాంగసహితం సంపూర్ణంకురు । పూతో భవిష్యసి । మహాన
ద్యాం ప్రసిద్ధదేవతా సన్నిధావే కైకం స్నానం షట్కృచ్ఛ్ర ఫలద
మిత్యుక్తం । మధ్యమస్య షష్ట్యుత్తర శతాధికద్వి సహస్రసంఖ్యాక ప్రా
జాపత్య కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయభూతాని మహానదీ మృత్తికా స్నానానిభ
వంతి। అథమస్య చత్వారిగ్ంశదుత్తరద్విశతాధిక త్రిసహస్ర సంఖ్యాక
ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయ భూతాని మహానదీ మృత్తికా స్నా
నానిభవంతి । అనేన యజమానేన గోత్రేణ నామధేయేనాస్మిన్ షడ్గు
ణితషడబ్ద కృచ్ఛ్రరూపం సర్వప్రాయశ్చిత్తం అశీత్యధిక సహస్రసంఖ్యాక
ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్ర ప్రత్యామ్నాయభూతైః స్నానవిధ్యనుష్ఠిత తత్సం
ఖ్యాక మహానదీ మృత్తికాస్నానైః ప్రాచ్యోదీచ్యాంగసహితే సంపూర్ణ
మనుష్ఠితేసతి । హేగోత్రనామధేయ తవజన్మాభ్యాసా జ్జన్మప్రభృత్యే త
త్క్షణపర్యంతం అనేకకృతేభ్యః ప్రకాశకృత మహాపాతకచతుష్టయ వ్యతిరి

స్తేభ్యః ప్రకాశకృతేభ్యః మహాపాతకాతిదిష్టరూప మహాపాతకవ్రతాతిదేశికరూపాతి పాతకేభ్యః మహాపాతకసమరూపానుపాతకేభ్యఉపపాతకేభ్యస్సంకలీకరణేభ్యః మలినీకరణేభ్యః అపాత్రీ కరణేభ్యోజాతిభ్రంశక రేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః రహస్య కృతేభ్యో మహాపాత కేభ్యోమహా పాతకాతి దిష్టరూప మహా పాతక వ్రతాతి దేశిక రూపాతిపాతకేభ్యో మహాపాతక సమ రూపానుపాతకేభ్య ఉపపాతకేభ్య స్సంకలీ కరణేభ్యో మలినీకరణేభ్యో పాత్రీకరణేభ్యో జాతిభ్రంశకరేభ్యః ప్రకీర్ణకేభ్యః అజ్ఞానత స్సకృత్కృతేభ్యః అజ్ఞానతో భ్యస్తేభ్యః జ్ఞానతస్సకృత్కృతేభ్యఃజ్ఞానతో భ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతో జ్ఞాన తశ్చాత్యం తాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతోజ్ఞాన తశ్చనిరంతరాభ్యస్తేభ్యః అజ్ఞానతోజ్ఞా నతశ్చచిరకాలాభ్యస్తేభ్యఃబహుభ్యోబహువిధేభ్యస్సర్వేభ్యఃపాపేభ్యోవిముక్తోభూయాంవిముక్తోభూయాంఇత్యుచ్చైర్వదేత్ ॥ పర్షదుచ్చైస్తథాస్త్విత్యేకవాక్యేనానువదేత్। పర్షదంగంధాక్షతైరలంకృత్య తాంబూలదక్షిణాదికం దద్యాత్।యజమానః। ప్రాణానాయమ్య। మమజన్మాభ్యాసాదిత్యాదిసర్వేషాంపాపానా మపనోదకంపర్షదుపదిష్ట ప్రాయశ్చిత్తంచత్వారింశదుత్తరద్విశతాధిక త్రిసహస్రసంఖ్యాక ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రాత్మకం ప్రాచ్యోదీచ్యాంగ సహితం పర్షదు పదిష్టప్రత్యామ్నా యరూపేణా చరిష్యే। మయాఆచరిష్యమాణ ప్రాయశ్చిత్తసాద్గుణ్యార్థం ప్రాచ్యాంగగోదానంకరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్యబ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య (॥శ్లో॥యజ్ఞసాధనభూతాయావిశ్వస్యాఘప్రణాశినీ। విశ్వరూపధరోదేవః ప్రీయతామనయాగవా। గవామంగేషుతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే।) అస్మై బ్రాహ్మణాయ విష్ణురూపాయ స్వర్ణశృంగాం రౌప్యఖురాం తామ్ర పృష్ఠాం కాంస్యదోహాళాం వస్త్రాలంకారసంయుక్తాం పయస్వినీ మిమాంగాం తుభ్యమహం సంప్రదదేన మమేతి దత్వాతతో దశదానాని దద్యాత్ ప్రాణానాయమ్య। తస్యాతస్య ప్రాయశ్చిత్తస్య ప్రాచ్యాంగవపనంకరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య (॥శ్లో॥ మేరుమందర తుల్యాని పాపాని వివిధానిచ । కేశానాశ్రిత్య తిష్ఠంతి

తస్మాత్కేశా న్వపామ్యహం । జంఘోరు వక్షః కక్షౌసులోమాని భుజ
యోః క్రమాత్ । కుక్షిలోమ శిఖా వర్జం శ్మశ్రుకేశాం శ్చవాప యె
త్ । క్రమేణపాణిపాదస్య నఖానిచనికృంతయెత్ । కేశానాం వపనం
నాస్తినారీణాం వ్రతసత్రయోః । మహాదోషేషుసర్వేషు ఛేదయెద
గుళద్వయం । పాదయోశ్చైవపాణ్యోశ్చకుర్యాన్నఖనికృంతనం । వ్ర
తద్వైగుణ్యముచ్చరేత్కేశాన్రక్షతి చెద్విజః । తథాపి లోమవపనం
కారయెన్నఖకృంతనం)। (అనేనక్రమేణ వపనం కుర్యాత్)(॥శ్లో॥ రాజా
వా రాజపుత్రోవా బ్రాహ్మణోవా బహుశ్రుతః । కేశానాంవపనంహి
త్వా ప్రాయశ్చిత్తంసమాపయెత్ ॥ కేశానాంరక్షణార్థాయ ద్విగు
ణంవ్రతమాచరేత్। ద్విగుణేవ్రతఆదిష్టే దక్షిణాద్విగుణాభవేత్) । ఏతన్మ
హాపాతక వ్యతిరిక్తవిషయం(॥ శ్లో ॥ విద్వద్విప్రనృపస్త్రీణాం నేష్యతేకేశ
వాపనం । ఋతేమహాపాతకినో గోహంతుశ్చావకీర్ణిన ఇతివచనాత్।)
సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం మహాపాతకానాం ప్రకాశకృత గోహననదోష
స్యావకీర్ణినో దోషస్యాపనోదకం । తతస్సర్వప్రాయశ్చిత్తస్థలె సర్వే
షాం వపనంకర్తవ్యం। వపనంకృత్వాస్నాత్వా ప్రాణానాయమ్య। ఏవం
ప్రీత్యర్థం మయాఆచరిష్యమాణ సర్వ ప్రాయశ్చిత్తాంగత్వేన దంతధావ
నంకరిష్యే(॥ శ్లో ॥ ఆయుర్బలంయశోవర్చః ప్రజాఃపశువసూనిచ । బ్రహ్మ
ప్రజ్ఞాంచమేధాంచ త్వంనోదేహివనస్పతే) ఇతిమంత్రేణ దంతకాష్ఠమా
దాయ దంతధావనంకృత్వాస్నాత్వా ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్య
ర్థంమయాఆచరిష్యమాణ సర్వప్రాయశ్చిత్తాంగ దశవిధస్నానాని కరిష్యే॥
(శ్లో ॥ భస్మగోమయమృద్వారి పంచగవ్యైస్తతఃపరం । స్నాత్వాతదుక్త
విధినా చాఘమర్షణమాచరేత్) ॥ అగ్నిరస్మిజన్మనా జాతవేదాఘృతం
మేచక్షురమృతం మఆసన్ । అర్కస్త్రిధాతూ రజసోవిమానో జస్రోఘ
ర్మోహవిరస్మినామ। ఇతి భస్మస్నానం। గంధద్వారామితి గోమయస్నా
నం। స్యోనాపృథివీ భవానృక్షరానివేశనీ । యచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః। ఇతి
మృత్తికా స్నానం । ఆపోహిష్ఠా మయోభువఇతి వారిణాస్నానం ।

గాయత్ర్యా గోమూత్రం । గంధ ద్వారామితి గోమయం । ఆప్యాయస్వేతి క్షీరం । దధిక్రావ్ణ్ణో ఇతి దధి । శుక్రమసీ త్యాజ్యం । దేవస్య త్వాసవితుఃహ స్తాభ్యాగ్ం సరస్వత్యైవాచోయంతుర్యంత్రేణాగ్నిస్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించా మీంద్రస్య బృహస్పతేస్త్వా సామ్రాజ్యే నాభిషించామి । ఇతి కుశోదక స్నానం । హిరణ్యశృంగం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థంమే దేహియాచితః । యన్మయాభుక్త మసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః । యన్మేమనసా వాచా కర్మణావాదుష్కృతం కృతం । తన్న ఇంద్రోవరుణో బృహస్పతి స్సవితాచ పునంతు పునః పునః । నమోగ్నయే ప్సుమతే నమఇంద్రాయ నమోవరుణాయ నమోవారుణ్యై నమోద్భ్యః । యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాంతం తదపగచ్ఛతాత్ । అత్యాశనా దతీపానా ద్యచ్చఉగ్రా త్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నోవరుణో రాజాపాణి నాహ్యవ మర్శతు । సోహమపాపో విరజోనిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్యపృష్ఠ మారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మస లోకతాం । యశ్చాప్సు వరుణ స్సపునా త్వఘమర్షణః । ఇమం మెగంగె యమునె సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ంసచతాపరుష్ణియా। అసిక్నియా మరుద్వృధేవితస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యా సుషోమయా । ఋతంచ సత్యంచాభీద్ధా త్తపసోధ్యజాయత । తతో రాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః । సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరోఅజాయత। అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతోవశీ । సూర్యా చంద్ర మసౌధాతా యథా పూర్వమకల్ప యత్ । దివంచ పృథివీం చాంతరిక్షమథోసువః । యత్పృథివ్యాగ్ంరజస్స్వమాంతరిక్షే విరోదసీ । ఇమాగ్ స్తదాపో వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । పునంతు వసవః పునాతు వరుణః పునాత్వఘమర్షణః । ఏష భూత స్యమధ్యే భువనస్య గోప్తా । ఏష పుణ్యకృతాం లోకానేష మృత్యోర్హిరణ్మయం । ద్యావా పృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ంసగ్ంశ్రితగ్ంసువః । సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి। ఇత్యఘమర్షణస్నానం । ఏవం స్నాత్వాచమ్య పూతోహమస్మీ త్యాత్మానం ధ్యాయేత్ । అథపంచగవ్యవిధిః (॥శ్లో॥ కృష్ణాయాఆహ రేన్మూత్రం

రక్తాయా గోమయంతథా । పీతాయాస్తు పయశ్చైవ శ్వేతాయా ఆ
హరేద్దధి। కపిలాయాఘృతంచేతి గవాంవర్ణాఃప్రకీర్తితాః । పలమేకం
తు గోమూత్రం అంగుష్ఠార్ధంతు గోమయం । క్షీరంసప్తపలం గ్రా
హ్యందధిచత్రిపలంతథా । ఘృతమేకపలంగ్రాహ్యంపలమేకంకుశోదకం।
గోమూత్రంగోమయం క్షీరందధిసర్పిః కుశోదకం । పంచగవ్యమితిప్రో
క్తమృషిభిర్జ్ఞానమాదిభిః । గాయత్ర్యాగృహ్యతేమూత్రంగంధమంత్రే
ణగోమయం । ఆప్యాయస్వేతిమంత్రేణ క్షీరంగ్రాహ్యమనంతరం । ద
ధిమంత్రేణ సంగ్రాహ్యం దధిచాజ్యం తతఃపరం । శుక్రమసీతిచాజుహా
దేవస్యత్వాకుశోదకం । అనేనవిధినాపంచగవ్యంతత్తామ్రపాత్రకే। మే
ళయిత్వాకుశాగ్రైస్తుత్రిరాలోడ్యవిశుద్ధయేత్ । ప్రాశయేత్ప్రణవే
ద్వాతుస్నాపయేత్ప్రణవేనతు । నారాయణేనమంత్రేణ స్త్రీణాంప్రా
శనమిష్యతే । ఇత్యేతదృషినాప్రోక్తం భరద్వాజేనధీమతా । భస్మగో
మయమృద్వారిపంచగవ్యానులేపనైః । ప్రాశనంపంచగవ్యస్యదహత్యగ్ని
రివేంధనం । మలాపకర్షణంకార్యం బాహ్యశౌచోపసిద్ధయే। ప్రాణా
నాయమ్య । ఏవం...తిథౌ సర్వదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తప్రాచ్యాంగత్వేన శా
లాగ్నిహోమంకరిష్యే । చతుష్పాత్రప్రయోగః । పూర్వోత్తరపరిషే
చనేన। భూస్స్వాహా।భువస్స్వాహా।సువస్స్వాహా।భూర్భువస్సువస్స్వా
హా। మంత్రోక్తదేవతాః। ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ప్రీత్యర్థంమమసను
స్తపాపక్షయార్థం సర్వదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తప్రాచ్యాంగత్వేన పంచగవ్య
ప్రాశనంకరిష్యే। పంచగవ్యంప్రాశ్య। ఆచమ్య। యత్త్వగస్థిగతంపాపం
దేహేతిష్ఠతిమామకే । ప్రాశనం పంచగవ్యస్య దహత్యగ్నిరివేంధనం ।
ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థంమయాఆచరిష్యమాణ ప్రాయశ్చిత్త
ప్రాచ్యాంగత్వేన దశవిధప్రాశనాని కరిష్యే । అగ్నిరస్మీతి భస్మప్రాశ
నం । గంధద్వారామితి గోమయప్రాశనం । స్యోనాపృథివీతిమృత్ప్రాశ
నం । ఆపోహిష్ఠేతివారిప్రాశనం। గాయత్ర్యాగోమూత్రం । గంధద్వా
రామితిగోమయం। ఆప్యాయస్వేతిక్షీరం । దధిక్రావ్ణ్ణఇతిదధిప్రాశనం
దేవస్యత్వేతికుశోదకప్రాశనం । అథతృతీయసంకల్పః । ఏవం...ప్రీత్యర్థం

పర్షదుపదిష్టప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే। ప్రాయశ్చిత్తంకృత్వా। ప్రాణానాయ
మ్య। పర్షదుపదిష్టసర్వప్రాయశ్చిత్తస్యోదీచ్యాంగత్వేనశాలాగ్నిహోమంక
రిష్యే।చతుష్పాత్రప్రయోగః। పూర్వోత్తరపరిషేచనేనభూస్స్వాహా।భువ
స్స్వాహా।సువస్స్వాహా॥భూర్భువస్సువస్స్వాహా।మంత్రోక్తదేవతాః।మ
యాఆచరితప్రాయశ్చిత్తస్యోదీచ్యాంగత్వేనదశదానానికరిష్యే॥ శ్లో॥ గవా
మంగేషుతిష్ఠంతిభువనానిచతుర్దశ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతిం
ప్రయచ్ఛమే। సర్వసస్యాశ్రయాభూమిర్వరాహేణసముద్ధృతా। అనంతపు
ణ్యఫలదాఅతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। తిలాఃపాపహరానిత్యంవిష్ణోర్దేహస
ముద్భవాః।పాపంహరతుమేక్షిప్రమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। హిరణ్యగర్భగ
ర్భస్థంహేమబీజంవిభావసోః। అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే।
కామధేనోస్సముద్భూతంసర్వక్రతుషుసంస్థితం। దేవానామాజ్యమాహార
మతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। శీతవాతోష్ణసంత్రాణంలజ్జాయారక్షణంపరం।దే
హాలంకరణంవస్త్రమతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। ధన్యంకరోపిదాతారమిహ
లోకేపరత్రచ। యస్మాత్తస్మాచ్ఛివంమేస్యాదతశ్శాంతింప్రయచ్ఛమే। ఇక్షు
కాండసముద్భూతోగుడోమధువిరాజనః। యస్మాత్తస్మా...ప్రయచ్ఛమే।పి
తృప్రీతికరంత్వంహిరౌప్యంచంద్రసమద్యుతే। త్వద్దానాదిహచాముత్రశ్రే
యస్స్యాద్రజతంమమ। రసానామగ్రతఃశ్రేష్ఠంలవణంబలవర్ధనం।యస్మాత్త
స్మా...మే। గోభూతిలహిరణ్యాజ్యవాసోధాన్యగుడానిచ। రౌప్యంలవణ
మిత్యాహుర్దశదానానిపండితాః॥ఏవమేవసర్వత్రకృచ్ఛ్రాదిప్రాయశ్చిత్తేషు
ప్రాచ్యోదీచ్యాంగకలాపఃకర్తవ్యః॥ *

(*) అథమృత్తికాస్నానం. (*)

అథాతోమృత్తికాస్నానవిధింవ్యాఖ్యాస్యామోబ్రహ్మచారిగృహస్థవాన
ప్రస్థపరివ్రాజకానామశ్వక్రాంతేసహస్రపరమాదేవీతిభూమిందూర్వామ
భిమంత్ర్య॥ అశ్వక్రాంతేరథక్రాంతేవిష్ణుక్రాంతేవసుంధరా। శిరసాధార
యిష్యామిరక్షస్వమాంపదేపదే। సహస్రపరమాదేవీశతమూలాశతాంకు
రా। సర్వగ్ంహరతుమేపాపం। దూర్వాదుస్స్వప్ననాశనీ।ఉద్ధృతాసీతి

నదీతీరేలోష్టమాదాయ। ఉద్ధృతాసివరాహేణకృష్ణేనశతబాహునా।కాం
డాత్కాండాదితిద్వాభ్యాందూర్వామాదాయ। కాండాత్కాండాత్ప్రరో
హంతీపరుషఃపరుషఃపరి। ఏవానోదూర్వేప్రతనుసహస్రేణశతేనచ। యాశ
తేనప్రతనోషిసహస్రేణవిరోహసి।తస్యాస్తేదేవీష్టకేవిధేమహవిషావయం।
మృత్తికేహనమేపాపమితిదూర్వాంలోష్టేప్రతిష్ఠాప్య। మృత్తికేహనమేపా
పంయన్మయాదుష్కృతంకృతం। మృత్తికేబ్రహ్మదత్తాసికాశ్యపేనాభిమం
త్రితా। మృత్తికేదేహిమేపుష్టింత్వయిసర్వంప్రతిష్ఠితం। మృత్తికేప్రతిష్ఠితేస
ర్వంతన్మేనిర్ణుదమృత్తికే। తయాహతేనపాపేనగచ్ఛామిపరమాంగతిం। యు
తఇంద్రస్వస్తిదాస్వస్తిన ఇంద్రస్త్రాతారమింద్రమహాపాంతిమన్యోః పరంమృ
త్యోఇతిప్రతిమంత్రంప్రతిదిశంలోష్టముత్సృజ్య। యతఇంద్రభయామహేత
తోనోఅభయంకృధి। మఘవన్ఛగ్ధితవతన్నఊతయేవిద్విషోవిమృధోజహి।
స్వస్తిదావిశస్పతిర్వృత్రహావిమృధోవశీ। వృషేంద్రఃపురఏతునస్స్వస్తిదా
అభయంకరః।స్వస్తినఇంద్రోవృద్ధశ్రవాః।స్వస్తినఃపూషావిశ్వవేదాః। స్వ
స్తినస్తార్క్ష్యోఅరిష్టనేమిస్స్వస్తినోబృహస్పతిర్దధాతు। త్రాతారమింద్రమవి
తారమింద్రగ్ంహవేహవేసుహవగ్ంశూరమింద్రగ్ం స్వస్తినోమఘవాధా
త్వింద్రః। ఆపాంతమన్యుస్తృపలప్రభర్మాధునిశ్శిమీవాంఛరుమాగ్ంఋజీషీ।
సోమోవిశ్వాన్యతసావనానినార్వాగింద్రంప్రతిమానానిదేభుః। పరంమృ
త్యోఅనుపరేహిపంథాంయస్తేస్వఇతరోదేవయానాత్। చక్షుష్మతేశృణ్వ
తేతేబ్రవీమిమానఃప్రజాగ్ంరీరిషోమోతవీరాన్। గంధద్వారామితిలోష్ట
మాదాయ। గంధద్వారాందురాధర్షాంనిత్యపుష్టాంకరీషిణీం। ఈశ్వరీ
గ్ంసర్వభూతానాంతామిహోపహ్వయేశ్రియం। ఉదుత్యంజాతవేదసమి
త్యాదిత్యాయదర్శయిత్వా। ఉదుత్యంజాతవేదసందేవంవహంతికేతవః।దృ
శేవిశ్వాయసూర్యం। శ్రీర్మైభజత్వలక్ష్మీర్మేనశ్యత్వితిశిరఃప్రదక్షిణీకృత్య। శ్రీ
ర్మేభజతు।అలక్ష్మీర్మేనశ్యతు।సహస్రశీర్‌షేతిశిరఆలిప్య। సహస్రశీర్‌షాపు
రుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్। సభూమింవిశ్వతోవృత్వాత్యతిష్ఠద్దశాంగు
లం। విష్ణుముఖాఇతిముఖం। విష్ణుముఖావైదేవాశ్ఛందోభిరిమాన్‌లోకానప
జయ్యమభ్యజయన్। ఓజోగ్రీవాభిరితిగ్రీవాం। ఓజోగ్రీవాభిర్నిరృతిమస్థభిరిం

ద్రగ్గ్ స్వపసావ హైసరుద్రస్యవిచలస్కంధోహూరాత్రయోర్ద్వితీయోర్ధమా సానాం తృతీయోమాసానాం చతుర్థఋతూనాం పంచమస్సంవత్సరస్య షష్ఠః । మహాగ్ంఇంద్రోవజ్ర బాహురితిబాహూ । మహాగ్ంఇంద్రోవజ్ర బాహు షోడశీశర్మయచ్ఛతు స్వస్తినోమఘవాకరోతు హంతుపాప్మానం యోస్మాన్ ద్వేష్టి । సోమానగ్గ్ స్వరణమితికుక్షౌ । సోమానగ్గ్ స్వరణంకృణు హిబ్రహ్మణస్పతే । కక్షీవంతంయఔశిజం । శరీరంయజ్ఞశమలమితిశరీరం। శరీరంయజ్ఞశమలం కుసీదంతస్మిన్త్సీదతుయోస్మాన్ ద్వేష్టి। నాభిర్మేచిత్త మితినాభిం। నాభిర్మేచిత్తంవిజ్ఞానం। పాయుర్మేపచితిర్భసత్। ఆపాంత మన్యురితికటిం । ఆపాంతమన్యుస్తృపలప్రభర్మా ధునిశ్శిమీవాంఛరుమా గ్ంఋజీషీ । సోమోవిశ్వాన్యతసావనాని నార్వాగింద్రంప్రతిమానానిదే భుః। విష్ణోరరాటమసీతిపృష్ఠం। విష్ణోరరాటమసివిష్ణోః పృష్ఠమసివిష్ణోశ్శ్న ప్త్రేస్థోవిష్ణోస్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసివైష్ణవమసివిష్ణవేత్వా। వరుణస్య స్కంభనమసీతిమేఢ్రం । వరుణస్యస్కంభనమసి వరుణస్యస్కంభసర్జన మస్యున్ముక్తోవరుణస్యపాశః । ఆనందనందావిత్యండౌ । ఆనందనందావాం డౌమే । భగస్సౌభాగ్యంపసః। ఊర్వోరోజోరిత్యూరూ । ఊర్వోరోజోరి ష్టావిశ్వాన్యంగానితనూః । తనువామెసహనమస్తె అస్తుమామాహిగ్ంసీః। ఊరూఅరత్నిజానునీతిజానునీ। ఊరూఅరత్నీజానునీ। విశోమెంగానిసర్వతః। జంఘాభ్యామితిజంఘే। జంఘాభ్యాంపద్భ్యాంధర్మోస్మి। విశిరాజాప్రతి ష్ఠితః। చరణంపవిత్రమితిచరణే । చరణంపవిత్రంవితతంపురాణం యేనపూ తస్తరతిదుష్కృతాని। తేనపవిత్రేణశుద్ధేనపూతా అతిపాప్మానమరాతింత రేమ। ఇదంవిష్ణుస్త్రీణిపదేతి ద్వాభ్యాంపాదౌ । ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధా నిదధేపదం। సమూఢమస్యపాగ్ంసురే। త్రీణిపదావిచక్రమె విష్ణుర్గోపా అదాభ్యః। తతోధర్మాణిధారయన్। సజోషాఇంద్రేతి శేషం.దూర్వాస హితంలోష్టగ్ం శిరసినిధాయ। సజోషాఇంద్రసగణో మరుద్భిస్సోమంపిబ వృత్రహన్ఛూరవిద్వాన్। జహిశత్రూగ్ం రపమృధోనుదస్వాథా భయం కృణుహివిశ్వతోనః। హిరణ్యశృంగమితి తీర్థంగత్వా । హిరణ్యశృంగంవ రుణంప్రపద్యే తీర్థంమేదేహియాచితః । యన్మయాభుక్త మసాధూనాం

పాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః । యన్మేమనసావాచా కర్మణావా దుష్కృతంకృ
తం। తన్నఇంద్రోవరుణో బృహస్పతిస్సవితాచ పునంతుపునఃపునః । సుమి
త్రానఆప ఇత్యాత్మానమభిషించేత్ । సుమిత్రాన ఆపఓషధయస్సంతు। ఉ
దకాంజలిమాదాయ లోష్టదేశేసినీయ । దుమిత్రాస్తస్మైఇతి ప్రథమం ।
యోస్మాన్ద్వేష్టీతి ద్వితీయం । యంచవయంద్విష్మఇతి తృతీయం । దుమి
త్రాస్తస్మైభూయాసుః । యోస్మాన్ద్వేష్టి । యంచవయంద్విష్మః । ఆపో
హిష్ఠేతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణా ఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జన ఇత్యే తే
నానువాకేనచ మార్జయిత్వా ॥ ఆపోహిష్ఠామయోభువః... ఆపోజనయ
థాచనః।హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయఃపావకాయాసుజాతః... నిధత్త॥పవమా
నస్సువర్జనః... జాతవేదామోర్జయంత్యాపునాతు ॥ నమోగ్నయేప్సు
మతఇతినమస్కృత్య । నమోగ్నయేప్సుమతే నమఇంద్రాయనమో వరుణా
యనమో వారుణ్యైనమోద్భ్యః । యదపాంక్రూరమిత్యభి మంత్ర్య
త్య । యదపాంక్రూరం యదమేధ్యంయదశాంతం తదపగచ్ఛతాత్ । అ
త్యాశనాదతీపానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నోవరుణోరాజా
పాణినాహ్యవమర్శతు। సోహమపాపోవిరజోనిర్ముక్తోముక్తకిల్బిషః।నా
కస్యపృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతాం । యశ్చాప్సువరుణస్సపు
నాత్వఘమర్షణః । ఇమంమేగంగ ఇత్యపోభిమంత్ర్య । ఇమంమేగంగే
యమునే సరస్వతిశుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతాపరుష్ణియా । అసిక్నియామరు
ద్వృధే వితస్తయార్జీకీయె శృణుహ్యాసుషోమయా । ఋతంచసత్యం చే
త్యఘమర్షణ సూక్తేనాప్స్వవగాహేత । ఋతంచసత్యం చాభీద్ధాత్త
పసోధ్యజాయత । తతోరాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః । సము
ద్రా దర్ణవాదధి సంవత్సరోఅజాయత । అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వ
స్యమిషతోవశీ । సూర్యాచంద్రమసౌధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ ।
దివంచపృథివీం చాంతరిక్షమథోసువః । యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వమాంతరి
క్షేవిరోదసీ। ఇమాగ్ంస్తదాపోవరుణః పునాత్వఘమర్షణః । పునంతువస
వఃపునాతువరుణః పునాత్వఘమర్షణః। ఏషభూతస్యమధ్యే భువనస్యగో
ప్తా।ఏషపుణ్యకృతాంలోకా నేషమృత్యోర్హిరణ్మయం।ద్యావాపృథివ్యోర్

హిరణ్యశృఙ్గంవరుణంప్రపద్యే... సనస్సువస్సగంశిశాధి । ఆర్ద్రంజ్వలతీ త్యాచమ్య। ఆర్ద్రంజ్వలతిజ్యోతిరహమస్మి। జ్యోతిర్జ్వలతిబ్రహ్మాహమస్మి। యోహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి। అహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి। అహమేవాహం మాంజుహోమిస్వాహా। అకార్యకారీతిపునస్స్నాత్వా। అకార్యకార్యవకీర్ణీస్తేనో భ్రూణహాగురుతల్పగః । వరుణోపామఘమర్షణ స్తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే। రహస్యపాపాపనోదనార్థం పునస్స్నాయాత్। రజోభూమిస్త్వమాగంరోదయస్వ ప్రవదంతిధీరాః। పునంత్వృషయఃపునంతువసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్షణః । అక్రాంత్సముద్రఇతిజపేత్। అక్రాంత్సముద్రః ప్రథమేవిధర్మంజనయన్ప్రజాభువనస్యరాజా। వృషాపవిత్రేఅధిసానోఅవ్యేబృహత్సోమోవావృధేసువానఇందుః । ప్రాణానాయమ్యఏవం...త్యర్థంమయాకృత మృత్తికాస్నానాంగత్వేన దేవర్షిపిత్రూనుద్దిశ్య దేవర్షిపితృప్రీత్యర్థం దేవర్షి పితృతర్పణంకరిష్యే। దేవాదీంస్తర్పయేత్॥ శుచీవోహవ్యేతి ధౌతవస్త్ర మద్భిఃప్రోక్ష్య । శుచీవో...పావకాః। దేవస్యత్వేతివస్త్రమాదాయ। దేవస్యత్వా...దదే। అవధూతమిత్యవధూయ।అవధూతగంరక్షోవధూతా...అరాతయః। ఉదుత్యంజాతవేదసమిత్యాదిత్యాయదర్శయిత్వా । ఉదుత్యం...సూర్యం। ఆవహంతీతి పరిధాయ । ఆవహంతీవితన్వానా...లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహా। తతోద్విరాచమ్య । ఉత్తిష్ఠంతుభూతపిశాచాః యేభూతాశ్శనిశాచరాః । ఏతేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మసమారభే । ఇతిదర్భాసనం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాణాయామ త్రయంకృత్వా । అష్టోత్తరశత గాయత్రీజపం కృత్వా ద్వాదశసూర్య నమస్కారా నశ్వత్థ ప్రదక్షిణానిచకృత్వా (అశ్వత్థ ప్రదక్షిణమంత్రః) శ్లో॥ మూలతోబ్రహ్మరూపాయ మధ్యతోవిష్ణురూపిణే । అగ్రతశ్శివరూపాయవృక్షరాజాయతేనమః । ఇతివ్రతాద్బ్రాహ్మణః పూతోభవతి। బ్రహ్మహత్యాగోవధగురుతల్పగమనస్వర్ణస్తేయసురాపానాదిప్రణాశనమితివిజ్ఞాయతే । ధ్యాత్వాదేవంనారాయణంప్రపద్యత ఇత్యాహభగవాన్బోధాయనః । ఇతిస్మృతిరత్నమహోదధికృత్ ॥ ఇతిమృత్తికాస్నానవిధిః ॥

—(*) స్నానప్రకరణం. (*)—

దక్షః । అస్నాతోనాచరేత్కర్మజపహోమాదికంచయత్ । లాలా
స్వేదసమాకీర్ణశ్శయనాదుత్థితః పుమాన్ ॥ అత్యంతమలినః కాయోనవచ్ఛిద్ర
సమన్వితః । స్రవత్యేవదివానక్తంప్రాతస్స్నానంవిశోధనం ॥ ముక్తాఫలే । అ
స్నాతస్తుపుమాన్నార్హోజప్యాగ్నిహవనాదిషు । ప్రాతస్స్నానంతదర్థంతు
నిత్యస్నానంప్రకీర్తితం ॥ స్రోతసోభిముఖస్స్నాయాన్మార్జనేచాఘమర్షణే । అ
న్యత్రార్కముఖోరాత్రౌప్రాగుదఙ్ముఖఏవవా ॥ సంకల్పస్సూక్తపఠనంమా
ర్జనంచాఘమర్షణం । దేవాదితర్పణంచైవస్నానంపంచాంగముత్తమం ॥ విశ్వా
మిత్రః । తతోనదీంసమాగత్యగంగాధ్యానపురస్సరం । నాభిమాత్రేజలేస్థి
త్వాత్రివారంస్నానమాచరేత్ ॥ విష్ణుః ॥ నాభిమాత్రేజలేస్థిత్వాకృత్వాకే
శాన్ద్విధాద్విజః । నిరుద్ధకర్ణనాసస్తుత్రివారంమజ్జనంచరేత్ ॥ ఆశ్వలాయ
నః । త్రిరాప్లుత్యసమాచమ్యశిఖాంబద్ధ్వాసమాచమేత్ । ప్రాణానాయమ్య
సంకల్ప్యత్రివారంమజ్జయేత్పునః ॥ *॥

—(*) అథగంగాప్రార్థనా. (*)—

గంగాగంగేతియోబ్రూయాద్యోజనానాంశతైరపి । ముచ్యతేసర్వ
పాపేభ్యోవిష్ణులోకంసగచ్ఛతి ॥ అంబత్వద్దర్శనాన్ముక్తిర్నజానేస్నానజంఫ
లం । స్వర్గారోహణసోపానేమహాపుణ్యతరంగిణీ । వందేకాశీంగుహాంగం
గాంభవానీంమణికర్ణికాం ॥ అతితీక్ష్ణమహాకాయకల్పాంతదహనోపమ । భైర
వాయనమస్తుభ్యమనుజ్ఞాందాతుమర్హసి ॥ త్వంరాజాసర్వతీర్థానాంత్వమే
వజగతఃపితా । యాచితంతీర్థంమేదేహిసర్వపాపాపనుత్తయే ॥ యోసౌస
ర్వగతోవిష్ణుశ్చిత్స్వరూపీనిరంజనః ॥ సఏవద్రవరూపేణగంగాంభోనాత్రసం
శయః ॥ నందినీనలినీసీతామాలినీచమహాపగా । విష్ణుపాదాబ్జసంభూతాగం
గాత్రిపథగామినీ । భాగీరథీభోగవతీజాహ్నవీత్రిదశేశ్వరీ ॥ ద్వాదశైతానినా
మానియత్రయత్రజలాశయే । స్నానకాలేపఠేన్నిత్యంమహాపాతకనాశనం ॥

అత్రాయంప్రయోగః । తత్రగంగాధ్యానపురస్సరంగంగాంప్రవిశ్య
నాభిమాత్రజలేస్థిత్వాశిఖాంద్విధావిధాయనిరుద్ధకర్ణనాసస్త్రిరాప్లుత్యాఆ
చమ్యశిఖాంబధ్వాపునరాచామేత్ ॥ ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ప్రీత్యర్థం ।

ప్రాతస్స్నానమహంకరిష్యే। హిరణ్యశృంగమితిసూక్తంజపేత్ ॥ హిరణ్య
శృంగంవరుణంప్రపద్యేతీర్థంమేదేహియాచితః । యన్మయాభుక్తమసా
ధూనాంపాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః। యన్మేమనసావాచాకర్మణావాదుష్కృ
తంకృతం। తన్నఇంద్రోవరుణోబృహస్పతిస్సవితాచపునంతుపునఃపునః॥ త
తోమార్జయేత్। ఆపోహిష్ఠామయోభువః...చనః। హిరణ్య...నిధత్త।ఇ
దమాపః ప్రవహతావద్యంచమలంచయత్। యద్వాభిదుద్రోహానృతం
యద్వాశేపేఅభీరుణం। ఆపోమాతస్మాదేనసోవిశ్వాన్ముంచత్వగ్ంహసః।ని
ర్మలంచామిశపథాన్నిర్మావరుణాదధి । నిర్మాయమస్యపడ్బీశాత్స
ర్వస్మాద్దేవకిల్బిషాదుతోమనుష్యకిల్బిషాత్। పవమానస్సువర్జనః...జాత
వేదామోర్జయంత్యాపునాతు॥ పునర్నిమజ్య। నమోగ్నయేప్సుమతఇతిన
మస్కృత్య॥ నమోగ్నయేప్సుమతేనమఇంద్రాయనమోవరుణాయ నమో
వారుణ్యైనమోద్భ్యః । యదపాంక్రూరమితిసాంగుష్ఠయజ్ఞసూత్రేణాద్భి
స్త్రిరాప్లుత్య। యదపాంక్రూరంయదమేధ్యంయదశాంతంతదపగచ్ఛతాత్।
అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్చఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నోవరుణోరాజాపా
ణినాహ్యవమర్శతు। సోహమపాపోవిరజోనిర్ముక్తోముక్తకిల్బిషః। నాకస్య
పృష్ఠమారుహ్యగచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతాం । యశ్చాప్సువరుణస్సపునాత్వఘ
మర్షణః। ఇమంమేగంగ-ఇత్యపోభిమంత్ర్య।ఇమంమేగంగేయమునేసరస్వతి
శుతుద్రిస్తోమగ్ంసచతాపరుష్ణియా । అసిక్నియామరుద్వృధేవితస్తయార్జీకీ
యేశృణుహ్యాసుషోమయా। ఋతంచేత్యఘమర్షణసూక్తేనాప్స్వవగాహే
త। ఋతంచసత్యంచాభీద్ధాత్తపసోధ్యజాయత । తతోరాత్రిరజాయతతత
స్సముద్రోఅర్ణవః । సముద్రాదర్ణవాదధిసంవత్సరోఅజాయత । అహో
రాత్రాణివిదధద్విశ్వస్యమిషతోవశీ । సూర్యాచంద్రమసౌధాతాయథా
పూర్వమకల్పయత్। దివంచపృథివీంచాంతరిక్షమథోసువః । యత్పృథివ్యా
గ్ంరజస్స్వమాంతరిక్షేవిరోదసీ। ఇమాగ్ స్తదాపోవరుణఃపునాత్వఘమర్ష
ణః- పునంతువసవఃపునాతువరుణఃపునాత్వఘమర్షణః। ఏషభూతస్యమధ్యే
భువనస్యగోప్తా। ఏషపుణ్యకృతాంలోకానేషమృత్యోర్హిరణ్మయం । ద్యా
వాపృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ంసగ్ంశ్రితగ్ంసువః । సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి॥ ఆ

ర్ధ్రింజ్వలతీత్యాచమ్య । ఆర్ద్రింజ్వలతిజ్యోతిరహమస్మి। జ్యోతిర్జ్వలతిబ్రహ్మా హమస్మి। యోహమస్మిబ్రహ్మాహమస్మి- అహమస్మిబ్రహ్మాహమస్మి- అహమే వాహంమాంజుహోమిస్వాహా-ఆచమ్య-ఏవం...ప్రీత్యర్థంస్నానాంగత్వేన దేవాదితర్పణంకరిష్యే-బ్రహ్మాదయోయేదేవాః తాన్ దేవాగ్ స్తర్పయామి. భూర్దేవాగ్ స్తర్పయామి।భువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి-సువర్దేవాగ్ స్తర్పయామి భూర్భువస్సు-వర్దేవాగ్ స్తర్పయామి । కృష్ణద్వైపాయనాదయోయే ఋష యః। తాన్ఋషీగ్ స్తర్పయామితర్పయామి।ద్విః।భూర్ ఋషీగ్ స్తర్పయామి ద్విః॥భువఋషీగ్ స్తర్పయామి॥౨॥సువఋషీగ్ స్తర్పయామి॥౨।భూర్భువస్సు వఋషీగ్ స్తర్పయామి॥ ౨॥ సోమఃపితృమాన్ యమోంగిరస్వానగ్నిష్వాత్తా గ్నిఃకవ్యవాహనాదయోయేపితరః। తాన్ పితౄగ్ స్తర్పయామి। ఏవం త్రిః భూఃపితౄగ్ స్తర్పయామి॥౩॥భువఃపితౄగ్ స్తర్పయామి॥౩॥సువఃపితౄగ్ స్తర్పయామి॥౩॥ భూర్భువస్సువఃపితౄగ్ స్తర్పయామి॥౩॥ ఆచమ్య।యన్మ యాదూషితంతోయంశారీరమలసంయుతం । తస్యపాపవిశుద్ధ్యర్థంయక్ష్మా ణంతర్పయామ్యహం॥ అసంస్కారాశ్చయేకేచిజ్జలాశాఃపితరోమమ। తేషా మాప్యాయనార్థాయదీయతేసలిలంమయా ॥ ఇతితటేహస్తాభ్యాంఉదకంని క్షిప్య॥ వస్త్రంచతుర్గుణీకృత్య । యేకేచాస్మత్కులేజాతాఅపుత్రాగోత్రి ణోమృతాః। తెగృహ్ణంతుమయాదత్తంవస్త్రనిష్పీడనోదకం॥ ఇతిప్రాచీనా వీతినావస్త్రంనిష్పీడ్యఆసీనోఽన్యేనవస్త్రేణాంగంపరిమార్జయేత్ ॥ ఇతి స్నానవిధిః॥

సింధుస్నానవిధిః.

శ్లో॥ అశ్వత్థసాగరౌసేవ్యౌనస్ప్రష్టవ్యౌకదాచన । అశ్వత్థంమంద వారేతు సాగరంపర్వణిస్పృశేత్ ॥ అత్రసముద్రోదకేన నాచమనంకా ర్యం । కింతూదకాంతరేణైవ । తథాచోక్తం । అక్షారాభిరద్భిరాచా మేదితి ॥ తత్రైవాచమన యోగ్యస్థలాని ॥ శ్లో ॥ గోకర్ణేచప్రభాసే చగంగాసాగరసంగమే । జగన్నాథేరామసేతావబ్ధావాచమనంచరేత్ సింధౌకృత్యమాహ॥ ధనుర్బాణౌలిఖిత్వాథనమస్కృత్యప్రణతింజపేత్। సిం ధౌప్రక్షిప్యసూత్రాణిసరత్నంసహరీతకం॥

అత్రాయంప్రయోగః- సింధుతీరంప్రాప్యతత్రధనుర్బాణౌలిఖిత్వా ప్రాణానాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యర్థం సింధుస్నానమహంకరిష్యే ఇతిసంకల్ప్య-యానికానిచ...రక్షరక్షజనార్దనఇత్యాత్మప్రదక్షిణత్రయంకృత్వా। సముద్రాయవయునాయసింధూనాంపతయేనమః। నదీనాగ్ంసర్వాసాంపితేజుహుతావిశ్వకర్మణాదేవిశ్వాసామర్త్యగ్ంహవిః।ఇతినమస్కృత్య।రత్నహరీతకసహితాని యజ్ఞోపవీతానిసింధౌప్రక్షిప్య। పిప్పలాదాత్సముత్పన్నేకృత్యేలోకభయంకరే। పాషాణంతేమయాదత్తమాహారార్థంప్రకల్పితం। ఇతిపాషాణంప్రక్షిప్యప్రార్థయతే। విశ్వాచీఘృతాచీచవిశ్వయోనివిశాంపతే। సాన్నిధ్యంకురు మే దేవసాగరేలవణాంభసి। త్రితత్వాత్మకమీశానం నమోవిష్ణుముమాపతిం। సాన్నిధ్యంకురు మే దేవసాగరేలవణాంభసి। నమస్తేవిశ్వగుప్తాయనమోవిష్ణోఅపాంపతే।నమోజలధిరూపాయనదీనాంపతయేనమః। ఇతినమస్కృత్య।సమస్తజగదాధారశంఖచక్రగదాధర। దేహిమామనుజ్ఞాంతవతీర్థనిషేవణే। ఇత్యనుజ్ఞాంస్వీకృత్య। మంత్రంపఠేత్। అగ్నిశ్చతేజోసిరసిలక్ష్చ దేహారేతోధావామ్రుత్యస్యనాభిః।ఏతచ్ఛ్రుత్వాపాండవసత్యవాక్యంశ్రుత్వావగాహేంతపతింనదీనాం। తతస్స్నాత్వా। ఆపోహిష్ఠామయోభువఇతితిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాఇతిచతసృభిఃపవమానస్సువర్జనఇత్యేతేనానువాకేనచేత్యాదిభిస్స్నాయాత్। ప్రాణానాయమ్య।ఏవం ప్రీత్యర్థంసింధుస్నానాంగఅర్ఘ్యప్రదానంకరిష్యే॥శ్లో॥ సర్వరత్నోద్భవశ్రీమాన్సర్వరత్నాకరోయతః। సర్వరత్నప్రధానత్వం గృహాణార్ఘ్యం మహోదధే। ఇత్యర్ఘ్యందత్వా-ఉదకాంతరేణాచమ్య- ఏవం...ప్రీత్యర్థం సింధుస్నానాంగపిప్పలాదతర్పణంకరిష్యే - పిప్పలాదంపికర్ణ్వంచ కృతాంతంజీవనేశ్వరం। వసిష్ఠంవామదేవంచపరాశరముమాపతిం॥ వాల్మీకింనారదంచైవవాలఖిల్యాంస్తథైవచ। నలంనీలంగవాక్షంచగవయంగంధమాదనం। జాంబవంతంహనూమంతంసుగ్రీవంచాంగదంతథా। మైందంచద్వివిదంచైవ వృషభంశరభంతథా। రామంచలక్ష్మణంచైవసీతాంచైవయశస్వినీం।ఏతాంస్తర్పయేద్విద్వాన్జలమధ్యేవిశేషతః-ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యంతంయత్కించిచ్చరాచరం।మయాదత్తేనతోయేనతృప్తిమేవాభిగచ్ఛతీతి॥ఇతిసింధుస్నానవి

ధిః॥ స్నానానంతరంశుష్కవస్త్రపరిధానవిధిఃమృత్తికాస్నానవద్ద్రష్టవ్యః॥

ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిః.

స్నాత్వామృత్తికయాచోర్ధ్వపుండ్రంకుర్యాత్ప్రయత్నతః । జపకాలేమృదాకుర్యాత్సంధ్యాకాలేచవారిణా॥ భస్మనాపైతృకేకాలేతుచందనంసార్వకాలికం॥ తత్ప్రకారః॥ గోపీచందనపాపఘ్నవిష్ణుదేహసముద్భవ। చక్రాంకితనమస్తుభ్యంధారణాన్ముక్తిదోభవ॥ ఇతిమృత్తికామాదాయఇమంమేగంగేయమునేసరస్వతిశుతుద్రిస్తోమగ్ంసచతాపరుష్ణియా । అసిక్నియామరుద్వృధేవితస్తయార్జికీయేశృణుహ్యాసుషోమయా॥ ఇతిజలమాదాయ।విష్ణోరరాటమసీతిమర్దయేత్। విష్ణోరరాటమసివిష్ణోఃపృష్ఠమసివిష్ణోశ్శ్నప్త్రేస్థోవిష్ణోస్స్యూరసివిష్ణోర్ధ్రువమసివైష్ణవమసివిష్ణవేత్వా- అతోదేవాఇత్యేతాభిర్విష్ణుగాయత్ర్యాచత్రివారమభిమంత్ర్య- అతోదేవాఅవంతునోయతోవిష్ణుర్విచక్రమే- పృథివ్యాస్సప్తధామభిః ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధానిదధేపదం-సమూఢమస్యపాగ్ంసురే- త్రీణిపదావిచక్రమేవిష్ణుర్గోపాఅదాభ్యః-తతోధర్మాణిధారయన్- తద్విష్ణోఃపరమంపదగ్ంసదాపశ్యంతిసూరయః- దివీవచక్షురాతతం- తద్విప్రాసోవిపన్యవోజాగృవాంసస్సమింధతేవిష్ణోర్యత్పరమంపదం- నారాయణాయవిద్మహేవాసుదేవాయధీమహి- తన్నోవిష్ణుఃప్రచోదయాత్- శంఖచక్రగదాపాణేద్వారకానిలయాచ్యుత- గోవిందపుండరీకాక్షరక్షమాంశరణాగతమితిధ్యాత్వా గృహస్థోలలాటాదిస్థానేష్వనామికాంగుళ్యావిష్ణుగాయత్ర్యాకేశవాదిద్వాదశనామభిర్వాధారయేత్ - బ్రహ్మచారీవానప్రస్థోవాలలాటకంఠహృదయమూలేషువైష్ణవగాయత్ర్యాకృష్ణాది పంచనామభిర్వాధారయేద్యతిస్తర్జన్యాశిరోలలాటహృదయేషు ప్రణవేనధారయేత్పరమహంసో లలాటేనైకమూర్ధ్వపుండ్రంధారయేత్ ॥ ఇతిఊర్ధ్వపుండ్రవిధిః॥ *

అథభస్మధారణవిధిః.

శ్లో॥ స్మార్తాచారపరిశ్రాంతఃపంచపూజావిశారదః - త్రిపుండ్రంభస్మనాకుర్వన్ చందనేనచసువ్రతః - స్నాత్వాపుండ్రంమృదాకుర్యాద్ధుత్వాచైవతుభస్మనా- దేవానభ్యర్చ్యగంధేనసర్వపాపాపనుత్తయే- ఊర్ధ్వపు

డం త్రిపుండ్రం చ ధృత్వా వై తౌ ధారయేద్ద్విజః- తయోరేకం పరిత్యజ్య రౌరవం నరకం వ్రజేత్॥ బృహస్పతిః ॥ సర్వభస్మాగ్నిహోత్రాంతే ధార్యమేవాగ్నిహోత్రిభిః।అనాహితాగ్నిర్బ్రాహ్మైర్భస్మైక్య మౌపాసనసముద్భవమ్।ఔపాసనాగ్నిజం బ్రాహ్మం సర్వభస్మ తు వైష్ణవం। సర్వభస్మ పరం బ్రహ్మ ద్వయం సంసారతారకం। తయోరన్యతరత్సేవ్యం సంసారభయభీరుణా। ధార్యం భస్మ త్రిసంధ్యం తు గృహిణా జలసంయుతం। సర్వకాలే భవేత్త్రిస్రీణాం యతీనాం జలవర్జితమితి ॥ ... ... *

భస్మనోద్ధూళనం చైవ తథైవాపాదమస్తకం। యః కరోతి సదా మర్త్యః సముక్తో భవతి ధ్రువమితి॥ స్కాందే ॥ భస్మనోద్ధూళనం చైవ తథా తిర్యక్త్రిపుండ్రకం- రుద్రాక్షధారణం కృత్వా ముక్తిం ప్రాప్నోతి మానవ ఇతి- యస్య ఫాలే భవేద్భస్మ కంఠే రుద్రాక్షమాలికా- తస్య పాపాని నశ్యంతి బ్రహ్మహత్యాదికాని చ - స్వర్ణస్తేయసురాపాన గురుతల్పాదికైరపి - భస్మధారణమాత్రేణ ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః । త్రియంబకం జపేన్మర్త్యః స్త్రియాయుష తథాపి వా- యః పుణ్యవాన్భవేన్మర్త్యః పరంలోకం స యాస్యతీతి- భస్మోద్ధూళనమాహాత్మ్యం వర్ణితుం కేన శక్యతే- యేన నారాయణః శ్రీమానభూద్వైకుంఠనాయకః- విభూతిర్యాభిరైశ్వర్యమణిమాద్యష్టసిద్ధిదం- తస్మాద్విప్రస్య చోద్ధూళ్య బ్రహ్మణాయాయకల్పత ఇతి - యస్య ఫాలే త్రయీ రేఖా భస్మనా రాజతే సదా- స శివః కేవలో బ్రహ్మనారాయణ ఇతీరిత ఇతి- రుద్రాక్షమాలికా యస్య కంఠే రాజతి సర్వదా - స విప్రస్సాత్త్వికశ్శుద్ధస్స శివః పరమేశ్వరః॥ బ్రహ్మాండే-భస్మనోద్ధూళ్య మేధావీ కంఠే రుద్రాక్షమాలికాం।జప్త్వా పంచాక్షరీం నిత్యం పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి - తిర్యక్పుండ్రం భవేద్యస్య తీర్థస్నానఫలం నరః- స లభేన్ముక్తిమాప్నోతి శివతుల్యోపి వా భవేత్ -యస్య పంచాక్షరీ నాస్తి కంఠే రుద్రాక్షమాలికా - స చండాలతమో జ్ఞేయస్స బాహ్యస్స విగర్హితః నిత్యముద్ధూళయేత్తస్మాద్భస్మ బ్రహ్మాభిమంత్రితం - తేన పాపాని నశ్యంతి భక్తిస్తస్య స్థిరా స్థితా-భస్మరుద్రాక్షధారీ యస్స పూజ్యో నాన్య ఉచ్యతే-తస్మాత్సంగ్రాహయేద్విద్వాన్ స్పూజాదానాదికర్మసు- విభూతిర్నాస్తి యత్ఫాలే తద్దృష్ట్వా స్నానమాచరేత్ ॥ తస్మాత్సర్వత్రమేవ విప్రః కుర్యాద్భస్మత్రిపుం

ద్రకం- నాస్తిపంచాతురీయస్యతస్సుఖంనావలోకయేత్ - దూరతస్తంత్యజే
ద్విప్రస్నానకాలేవిశేషతఇతి॥ ❊

అథకాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్.

ఓంసహనావవతు- సహనౌభునక్తు- సహవీర్యంకరవావహై- తేజ
స్వినావధీతమస్తుమావిద్విషావహై- ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః॥హరిఃఓం॥అ
థకాలాగ్నిరుద్రోపనిషదః- సంవర్తకోగ్నిరుషిః- అనుష్టుప్ఛందః-శ్రీకాలా
గ్నిరుద్రోదేవతా-ఓంబీజం- నమశ్శక్తిః-శివాయేతికీలకంమమసమస్తపాపక్ష
యార్థేభస్మధారణేవినియోగః॥ ఓమితిషడంగన్యాసః భూర్భువస్సువరోమి
తిదిగ్బంధః- ధ్యానం-ఋతగ్ంసత్యం...నమోనమః- శాంతంపద్మా...న
మామి- అథకాలాగ్నిరుద్రంభగవంతంసనత్కుమారఃపప్రచ్ఛ- అధీహిభగ
వన్త్రిపుండ్రవిధిం-కింతత్త్వం-కామూర్తిః-కోవిధిః- కింద్రవ్యం-కింస్థానం-క
తిప్రమాణం-కారేఖాః- కేమంత్రాః-కాదేవతాః-కాశక్తిః-కఃకర్తా- కిందై
వతం-కింఫలమితిచ-తగ్ంహోవాచభగవాన్కాలాగ్నిరుద్రః- యద్ద్రవ్యం
తదాగ్నేయంభస్మ - సద్యోజాతాదిభిఃపంచబ్రహ్మమంత్రైఃపరిగృహ్య-గా
యత్ర్యాంభస్సంమేళ్య- వృత్తత్రికోణంవిన్యస్య। మాయాబిందుర్గాయత్రికో
ణపాదంచ - బ్రహ్మణాచక్రంప్రణవేనాపూర్య- ప్రజాపతేనేత్యభిమంత్ర్య
బ్రాహ్మణముచ్చరేత్ - మూర్తిశ్శాంకరీ-తత్త్వముద్దేశం- ఫలంకైవల్యం-రే
ఖామూర్తిస్త్రయాత్మికాః-త్రిపుండ్రంత్రిదైవతం-విధిర్వేదగోచరః-త్ర్యాయు
కస్త్ర్యాయుషాగ్నిరిత్యాదయస్త్రయోమాళయోమంత్రరాజాశ్చ-బ్రహ్మా
గ్నిర్వసిష్ఠనారాయణాదయఃపరమర్షయః। గురుర్గౌరీశఃసద్యోజాతం..
నమః- వామదేవాయ...నమః-అఘోరేభ్యో...రూపేభ్యః-తత్పురుషాయ
...యాత్-ఈశానః...శివోమ్-అగ్నిరిత్యభిమంత్ర్య- అగ్నిరితిభస్మ-వాయు
రితిభస్మ జలమితిభస్మ-స్థలమితిభస్మవ్యోమేతిభస్మ-సర్వంఖల్విదంభస్మ మే
హంభస్మాభిమంత్రయే సోహంబ్రహ్మ- మానస్తోకేత్యంభసాసంమృజ్య-త్ర
యాయుషమితిశిరోలలాటవక్షస్కంధేషు- త్రియాయుషైస్త్ర్యంబకై
స్తిస్రోరేఖాఃప్రకుర్వీత- వ్రతమేతచ్ఛాంభవం- సర్వేషువేదేషువేదవాది
భిరుక్తంభవతి- తస్మాత్సమాచరేన్ముముక్షుర్నపునర్భవాయ-అథోవాచప్ర

వ్యసనతస్య-మార్గః- ప్రమాణమస్యత్రిపుండ్రస్య-త్రిధాచరేఖా- ఆలలాటా
దాచక్షుషోః- భ్రువోర్మధ్యతశ్చ- యాస్యప్రథమా రేఖాసాగార్హపత్య
శ్చాకారో రేఖో భూలోకస్స్వాత్మా క్రియాశక్తి ఋగ్వేదః ప్రాతస్సవనగ్ం
సదాశివో దేవతేతి- యాస్యద్వితీయా రేఖా సాఆహవనీయోమకారః- తమో
ద్యౌర్లోకః-పరమాత్మాజ్ఞానశక్తిః యజుర్వేదో మాధ్యందినగ్ంసవనంసదాశి
వో దేవతేతియాస్యతృతీయా రేఖాసాదక్షిణాగ్నిరుకారస్సత్త్వమంతరిక్షమం
తరాత్మాచ్ఛాశక్తిస్సామవేదస్తృతీయసవనగ్ంమహాదేవో దేవతేతి। ఏవంత్రి
పుండ్రంభస్మనాకరోతియోవిద్వాన్బ్రహ్మచారీగృహస్థోవానప్రస్థోయతిర్వా
సమహాపాతకోపపాతకేభ్యఃపూతో భవతి । ససర్వాన్దేవానధ్యాతో భవ
తి। ససర్వేషుతీర్థేషుస్నాతో భవతి।ససర్వేషువేదేష్వధీతో భవతి।ససర్వరుద్ర
మంత్రజాపీభవతి। ఏతత్సర్వమహోపనిషదమధీతె।సవిద్వాన్భవతి। ప్రాతర
ధీయానో రాత్రికృతంపాపంనాశయతి । సాయమధీయానో దివసకృతంపా
పంనాశయతి- సాయంప్రాతరధీయానో పాపోఽపాపో భవతి- ఏవంయఃకు
రుతేనిత్యంబ్రహ్మభూయాయభవతి - ససర్వాన్లోకాన్భుంక్తే దేహంత్యక్త్వా
శివసాయుజ్యమేతిఇత్యాహభగవాన్కాలాగ్నిరుద్రః॥ ఇత్యుపనిషత్- సహ
నావవతు - ...వహై । ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః ॥ ఇతిభస్మధారణవి
ధిస్సమాప్తః॥ ❊

—(❊) ఔపాసనం. (❊)—

ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ళ్యర్థం। సాయమౌపాసనంతండులై
ర్హోష్యామి।అగ్నిమిధ్వా।చత్వారిశృంగాత్రయోఅస్యపాదా ద్వేశీర్షేసప్తహ
స్తాసోఅస్య। త్రిధాబద్ధోవృషభోరోరవీతిమహోదేవోమర్త్యాగ్ంఆవివేశ।
సప్తహస్తశ్చతుశ్శృంగస్సప్తజిహ్వోద్విశీర్షకః । త్రిపాత్ప్రసన్నవదనస్సుఖా
సీనశ్శుచిస్మితః। స్వాహాంతుదక్షిణేపార్శ్వే దేవీంవామేస్వధాంతథా।బిభ్ర
ద్దక్షిణహస్తైస్తుశక్తిమన్నంస్రుచంస్రువం । తోమరంవ్యజనంవామైర్ఘృతపా
త్రంతుధారయన్। మేషారూఢంజటాబద్ధంగౌరవర్ణంమహౌజసం। ధూమ
ధ్వజంలోహితాక్షం సప్తార్చిస్సర్వకామదం। ఆత్మాభిముఖమాసీనమేవం
ధ్యాయేద్ధుతాశ ఏషహిదేవఃప్రదిశోనుసర్వాఃపూర్వోహిజాతస్సఉగ

ర్భే అన్తః । సవిజాయమానస్స జనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతి విశ్వతోము
ఖః। ప్రాఙ్ముఖాగ్నే మమ అభిముఖో భవ। సుముఖో భవ। సుప్రసన్నో భవ। వర
దో భవ। యథోక్తజిహ్వయా హవిర్గృహాణ। ఓం భూర్భువస్సువః...త్। సో
దకేన పాణినా ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిసమూహ్య। అలంకృత్య। అగ్నయే నమః।
హుతవహాయ నమః। హుతాశనేన నమః। కృష్ణవర్త్మనే నమః। దేవముఖాయ నమః।
సప్తజిహ్వాయ నమః। వైశ్వానరాయ నమః। జాతవేదసే నమః। అగ్నిం పరిషించ
తి। ఆదితేనుమన్యస్వ। అనుమతేనుమన్యస్వ। సరస్వతెనుమన్యస్వ। దేవ సవితః ప్ర
సువ। ఇతి। హస్తేనై తైల అహుతీతండులైర్యవైర్వా జుహుయాత్స్థాలీపాకవద్దై
వతగం సోఽపూర్వాహుతిః ప్రాతరిత్యేకే। ఓం। అగ్నయే స్వాహా॥ అగ్నయ
ఇదం। మధ్యేగ్నౌ జుహోతి। ఓం। అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా॥ అగ్నయే స్విష్ట
కృత ఇదం। ఆహుతిసంసర్గదోషనివృత్త్యర్థం వనస్పతిహోమం కరిష్యే। య
త్ర వేత్థ వనస్పతే దేవానాం గుహ్యా నామాని। తత్ర హవ్యాని గామయ స్వాహా। వ
నస్పతయ ఇదం। పూర్వవత్పునః పరిషించతి। అదితెన్వమగ్గ్ స్థాః। అనుమతేన్వమ
గ్గ్ స్థాః। సరస్వతెన్వమగ్గ్ స్థాః। దేవ సవితః ప్రాసావీః। ఇతి। అగ్నే త్వం నో అంత
మః। ఉత త్రాతా శివో భవా వరూథ్యః। తం త్వా శోచిష్ఠ దీదివః। సుమ్నాయ నూ
నమీమహే సఖిభ్యః। వసురగ్నిర్వసుశ్రవాః। అచ్ఛా నక్షి ద్యుమత్తమో రయిం
దాః। స నో బోధి శ్రుధీ హవమురుష్యాణో అఘాయతస్సమస్మాత్। ఇత్యుపస్థా
యాసీనః। హోమసాద్గుణ్యార్థమనాజ్ఞాతత్రయమంత్రజపం కరిష్యే। అనా
జ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిథు। అగ్నే తదస్య కల్పయ త్వగ్ంహి
వేత్థ యథాతథం। పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషసమ్మితః। అగ్నే తదస్య
కల్పయ త్వగ్ంహి వేత్థ యథాతథం। యత్పాకత్రా మనసా దీనదక్షా న యజ్ఞస్య
మన్వతే మర్తాసః। అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠో దేవాగ్ం ఋతు
శో యజాతి॥ అనేన సాయమౌపాసన హోమేన జపేన భగవాన్ సర్వాత్మక
శ్శ్రీయజ్ఞేశ్వరస్సుప్రీణాతు। ఆచమ్య। ప్రాణానాయమ్య...ఏవం...ప్రీత్యర్థం
జ్ఞానోపయోగతాసిద్ధ్యర్థం ఛందస్సూక్తాదిభిస్సమిదాధానం కరిష్యే॥ య
శ్ఛందసామృషభో విశ్వరూపః। ఛందోభ్యోధ్యమృతా ంబభూవ। స మేం
ద్రో మేధయా స్పృణోతు। అమృతస్య దేవ ధారణో శరీరం మే విచ

షణాం- జిహ్వామేమధుమత్తమా-కర్ణాభ్యాంభూరివిశ్రువం। బ్రహ్మణఃకో శోసి మేధయాపిహితః-శ్రుతంమేగోపాయ-ఇతిజపః। అవహంతీవితన్వానా- కుర్వాణాచీరమాత్మనః- వాసాగ్ంసిమమగావశ్చ- అన్నపానేచసర్వదా- తతోమేశ్రియమావహ- లోమశాంపశుభిస్సహస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం।ఆ మాయంతుబ్రహ్మచారిణస్స్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం।విమాయంతుబ్రహ్మచా రిణస్స్వాహా॥ఇంద్రాయేదం।ప్రమాయంతుబ్రహ్మచారిణస్స్వాహా। ఇంద్రా యేదం।దమాయంతుబ్రహ్మచారిణస్స్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం।శమాయంతు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా॥ఇంద్రాయేదం- యశోజనేసానిస్వాహా।ఇంద్రాయే దం।శ్రేయాన్వస్యసోసానిస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం। తంత్వాభగప్రవిశాని స్వాహా॥ఇంద్రాయేదం।సమాభగప్రవిశస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం।తస్మిన్త్స హస్రశాఖే।నిభగాహంత్వయిమృజేస్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం।యథాపఃప్రవ తాయంతి। యథామాసాఅహర్జరం॥ ఏవంమాంబ్రహ్మచారిణః। ధాతరా యంతుసర్వతస్స్వాహా॥ ఇంద్రాయేదం॥ప్రతివేశోసిప్రమాభాహిప్రమాప ద్యస్వ॥ ఇత్యుపస్థాయసమిధమాదధాతి । భూరన్నమగ్నయేపృథివ్యైస్వా హా॥అన్నాయాగ్నయేపృథివ్యాఇదం । భువోన్నంవాయవేంతరిక్షాయస్వా హా॥అన్నాయవాయవేంతరిక్షాయేదం। సువరన్నమాదిత్యాయదివేస్వాహా॥ అన్నాయాదిత్యాయదివఇదం । భూర్భువస్సువరన్నంచంద్రమసేదిగ్భ్య స్స్వాహా॥ అన్నాయచంద్రమసేదిగ్భ్యఇదం । నమోదేవేభ్యస్స్వధాపితృ భ్యోభూర్భువస్సువరన్నమోం- పూర్వవదుపస్థానంసమిదాధానంచ-భూ రగ్నయేపృథివ్యైస్వాహా॥ అగ్నయేపృథివ్యాఇదం-భువోవాయవేంతరిక్షా యస్వాహా॥వాయవేంతరిక్షాయేదం-సువరాదిత్యాయదివేస్వాహా॥ఆదిత్యా యదివఇదం- భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసేదిగ్భ్యస్స్వాహా ॥ చంద్రమసేది గ్భ్యఇదం। నమోదేవేభ్యస్స్వధాపితృభ్యోభూర్భువస్సువరగ్నఓం। పూ ర్వవదుపస్థానంసమిదాధానంచ - భూరగ్నయేచపృథివ్యైచ మహతేచ స్వాహా॥ అగ్నయేపృథివ్యైమహతఇదం - భువోవాయవేచాంతరిక్షాయచ మహతేచస్వాహా॥ వాయవేంతరిక్షాయమహతఇదం। సువరాదిత్యాయచది వేచమహతేచస్వాహా॥ ఆదిత్యాయదివేమహతేఇదం- భూర్భువస్సువశ్చం

ద్రమసేచనక్షత్రేభ్యశ్చదిగ్భ్యశ్చమహతేచస్వాహా॥ చంద్రమసేనక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యోమహతఇదం। పాహినోఅగ్నఏనసేస్వాహా॥ అగ్నయఇదం। పాహి నోవిశ్వవేదసేస్వాహా॥ విశ్వవేదసఇదం। యజ్ఞంపాహివిభావసోస్వాహా॥ విభావసవఇదం। సర్వంపాహిశతక్రతోస్వాహా॥ శతక్రతవఇదం। పాహినో అగ్నఏకయా। పాహ్యుతద్వితీయయా। పాహ్యూర్జంతృతీయయా। పాహిగీ ర్భిశ్చతసృభిర్వసోస్వాహా॥ వసవఇదం। యశ్ఛందసామృషభోవిశ్వరూపశ్ఛం దోభ్యశ్ఛందాగ్‌స్యావివేశ। సచాగ్‌ంశిక్యఃపురోవాచోపనిషదింద్రోజ్యేష్ఠ ఇంద్రియాయ ఋషిభ్యోనమోదేవేభ్యస్స్వధాపితృభ్యో భూర్భువస్సువ శ్ఛందఓం॥ పూర్వవదుపస్థానంసమిదాధానంచ। అగ్నేనయేత్యాదినమస్కా రంకుర్యాత్॥ అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్విశ్వానిదేవ...యజ్ఞేశ్వర॥ స్వస్తి॥ శ్రద్ధాంమేధాంయశఃప్రజ్ఞాంవిద్యాంబుద్ధింశ్రియంబలం। ఆయుష్యం తేజఆరోగ్యందేహిమేహవ్యవాహన। యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యాతపో హోమక్రియాదిషు। న్యూనంసంపూర్ణతాంయాతిసద్యోవందేహుతాశనం। మంత్రహీనంక్రియాహీనంభక్తిహీనంహుతాశన। యద్ధుతంతుమయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే॥ యత్కరోమి...త్వదర్పణం। బ్రహ్మార్పణంబ్రహ్మ హవిర్బ్రహ్మాగ్నౌబ్రహ్మణాహుతం- బ్రహ్మైవతేనగంతవ్యంబ్రహ్మకర్మస మాధినా॥ చతుస్సాగరపర్యంతం...అభివాదయే॥ ఛందస్సూక్తహోమాః శ్చర్వాజ్యాదిభిశ్చహోతవ్యాః॥ ఏవం...ప్రీత్యర్థంసర్వారిష్టనివృత్త్యర్థం స్వయంప్రజ్వలితేగ్నౌసమిదాధానంకరిష్యే। ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోపఘ్నన్ని ర్‌ర్‌తింమమ। పశూగ్‌శ్చమహ్యమావహజీవనంచదిశోదశ॥ ఏకాగ్‌ంసమిధ మాదధాతి। మానోహిగ్‌ంసీజ్జాతవేదోగామశ్వంపురుషంజగత్। అబిభ్రదగ్నఆగహిశ్రియామాపరిపాతయఇతిద్వితీయాం॥ ఇత్యౌపాసనవిధిః॥

నిత్యపితృతర్పణం.

ఆచమ్య ప్రాచీనావీతీ। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ప్రీత్యర్థంఅస్మత్పి తౄనుద్దిశ్యాస్మత్పితృప్రీత్యర్థమస్మత్పితృతర్పణంకరిష్యే॥ పితరంగోత్రంశర్మా ణంస్వధానమస్తర్పయామి। ఏవంత్రిః। పితామహంగోత్రంశర్మాణంస్వ ధానమస్తర్పయామి। ఏవంత్రిః। ప్రపితామహంగోత్రంశర్మాణం స్వధాన

మస్తర్పయామి॥ ౩॥ మాతరం గోత్రాం దాయీం స్వధా నమస్తర్పయామి॥ ౩॥ పితామహీం గోత్రాం దాయీం స్వ...మి॥ ౩॥ ప్రపితామహీం-గోత్రాం దాయీం స్వ...మి। ౩। మాతామహం గోత్రం శర్మాణం స్వధా...మి ౩॥ మాతుః పితామహం గోత్రం శర్మాణం స్వధా...మి। ౩। మాతుః ప్రపితామహం గోత్రం శర్మాణం స్వధా...మి। ౩। మాతామహీం గోత్రాం దాయీం స్వ...మి। ౩। మాతుః పితామహీం గోత్రాం దాయీం స్వ...మి। ౩। మాతుః ప్రపితామహీం గోత్రాం దాయీం స్వ...మి। ౩॥ అనంతరం కారుణ్యతర్పణం కుర్యాత్॥ శ్లో॥ ఆదౌ పితా తథా మాతా సాపత్నీ మాతర స్తథా। మాతామహాస్సపత్నీకా ఆత్మపత్న్య స్త్వనంతరం॥ సుత భ్రాతృ పితృవ్యాశ్చ మాతులాస్సహభార్యకాః। దుహితా భగినీ చైవ దౌహిత్రో భాగినేయకః॥ పితృష్వసా మాతృష్వసా జామాతా భావుకస్స్నుషా। శ్వశురస్స్యాలకశ్చైవ స్వామినో గురురిక్థినః

యమతర్పణం.

యమతర్పణం వృద్ధమనునోక్తం। శ్లో॥ దీపోత్సవచతుర్దశ్యాం కార్యం తు యమతర్పణం। కృష్ణాంగారచతుర్దశ్యామపి కార్యం తథైవ చ। నియమస్తు దక్షిణాభిముఖో భూత్వా తిలైస్సవ్యం సమాహితః। దేవతీర్థేన దేవత్వాత్ తిలైః ప్రేతాధిపత్వతః॥ ఏవం కుర్వీత ఫలమాహ మనుః। యత్ర క్వచన నద్యాం హి స్నాత్వా కృష్ణచతుర్దశీం। సంతర్ప్య ధర్మరాజానం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైరితి॥ స్నాత్వాచమనం కృత్వా। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...త్యర్థం దీపోత్సవచతుర్దశ్యాం యమతర్పణం కరిష్యే। దక్షిణాభిముఖ స్తీర్థైర్బర్హిషి దేవతీర్థేన తిలమిశ్రితం జలం దద్యాత్। యమం తర్పయామి॥ ౧॥ ధర్మరాజం తర్పయామి॥ ౨॥ మృత్యుం తర్పయామి॥ ౩॥ అంతకం తర్పయామి॥ ౪॥ వైవస్వతం తర్పయామి ౫॥ కాలం తర్పయామి॥ ౬॥ సర్వభూతక్షయం తర్పయామి॥ ౭॥ ఔదుంబరం తర్పయామి॥ ౮॥ దధ్నం తర్పయామి॥ ౯॥ నీలం తర్పయామి॥ ౧౦॥ పరమేష్ఠినం తర్పయామి॥ ౧౧॥ వృకోదరం తర్పయామి॥ ౧౨॥ చిత్రం తర్పయామి॥ ౧౩॥ చిత్రగుప్తం తర్పయామి॥ ౧౪॥ ఇతి తర్పయేత్॥ తర్పణసంగ్రహశ్లోకౌ। యమాయ ధర్మరాజాయ మృత్యవే చాంతకాయ చ। వైవస్వతాయ కాలాయ సర్వభూతక్షయాయ చ॥ ౧॥ ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే। వృకోదరాయ

।చిత్రాయచిత్రగుప్తాయతేనమః॥ ౨ ॥ కృష్ణాంగారకచతుర్దశ్యామితితత్తిథి
సంకల్పవిశేషః॥ *

—(*) అథభీష్మతర్పణమ్. (*)—

వ్యాసః॥ శుక్లాష్టమ్యాంతుమాఘస్యదద్యాద్భీష్మాయయోజలం।సం
వత్సరకృతంపాపంతత్క్షణాదేవనశ్యతి॥ ఆచమ్యప్రాణానాయమ్య।ఏవం...
గ్ఠంమాఘశుక్లాష్టమ్యాంభీష్మతర్పణంకరిష్యే॥ వైయాఘ్రపాదగోత్రంసాం
కృతిప్రవరంగంగాపుత్రవర్మాణంతర్పయామి। వైయాఘ్రపాదగోత్రంసాం
కృతిప్రవరంభీష్మవర్మాణంతర్పయామి। వైయాఘ్రపాదగోత్రం।సాంకృతిప్ర
వరంఅపుత్రవర్మాణంతర్పయామి॥ ఇతితర్పయేత్॥అపసవ్యేనాన్యశ్చకల్పః। వై
యాఘ్రపాదగోత్రాయసాంకృతిప్రవరాయచ। గంగాపుత్రాయభీష్మాయ
ప్రదాస్యేహంతిలోదకం॥ అపుత్రాయదదామ్యేతజ్జలంభీష్మాయవర్మణఇతి॥
ఇతిభీష్మతర్పణమ్॥ *

—(*) పంచాయతనపూజా. (*)—

ఆగమార్థంతుదేవానాంగమనార్థంతురక్షసాం। కురుఘంటారవం
తత్రదేవతాహ్వానలాంఛనం॥ అపసర్పంతుయేభూతాయేభూతాభూమి
సంస్థితాః। యేభూతావిఘ్నకర్తారస్తేనశ్యంతుశివాజ్ఞయా॥ ఉత్తిష్ఠంతు...
సమారభే। ప్రాణానాయమ్యఏవం...ప్రీత్యర్థం। బోధాయనోక్తసూత్ర
ప్రకారేణఆవహనాద్యంగదేవతాసహితమహాదేవపరిచర్యాంకరిష్యే। త
దంగకలశారాధనంకరిష్యే। కలశేగంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య।కలశస్య...
సమాశ్రితాః। ఇతికలశేదశకళాత్మనేవహ్నిమండలాయనమః॥మధ్యేద్వాద
శకళాత్మనేసూర్యమండలాయనమః। ఆధారేషోడశకళాత్మనేచంద్రమండ
లాయనమః। బ్రహ్మాండోదరతీర్థానికరైస్స్పృష్టానితేరవే। తేనసత్యేనమేదే
వతీర్థందేహిదివాకర। ఇత్యంకుశముద్రయాతీర్థాన్యాకృష్య। ఆకలశే
షుధావతి...వరాపఠేం। గంగేచయ...కురు। ప్రణవేనదశవారానభి
మంత్ర్య। గాయత్రీత్రివారంజపేత్। అత్రగాయత్రీసావిత్రీశాంతిపుష్టిక
రీశ్వరీ। ఆయాంతుకలశపూజార్థందురితక్షయకారకాః॥ కలశోదకేన
శంఖంప్రక్షాళ్య। శంఖంపూరయిత్వా। శంఖపీఠేబ్రహ్మాణమావాహయా

మి - శంఖహృదయే ఆదిత్యమావాహయామి - శంఖమధ్యే చంద్రమావాహయామి। శంఖాగ్రే గంగాసరస్వతీ ఆవాహయామి - శంఖంగంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య। త్వంపురాసాగరోత్పన్నో విష్ణునావిధృతఃకరే। సర్వదేవహితార్థాయ పాంచజన్య నమోస్తుతే - శంఖంచంద్రార్క దైవత్యంవరుణంచాధిదైవతం। పృష్ఠే ప్రజాపతింవిద్యాదగ్రే గంగాసరస్వతీ - పృథివ్యాంయానితీర్థాని వాసుదేవస్యచాజ్ఞయా - శంఖేతిష్ఠంతిసర్వాణితస్మాచ్ఛంఖంప్రపూజయేత్। అథశంఖోదకేనయాగోపకరణద్రవ్యాణి దేవమాత్మానంచసంప్రోక్ష్య। శేషముత్సృజ్య। పునఃద్వాదశవారంపూరయిత్వాస్థాప్య। తతఃపీఠార్చనంకుర్యాత్। ప్రాగ్ద్వారేద్వారశ్రియైనమః - ధాత్రేనమః విధాత్రేనమః। చిచ్ఛక్త్యైనమః। మాయాశక్త్యైనమః। క్రియాశక్త్యైనమః। దుర్గాయైనమః। గణపతయేనమః। క్షేత్రపాలకాయనమః। తన్మధ్యే వాస్తుపురుషాయనమః। దక్షిణద్వారే ద్వారశ్రియైనమః పశ్చిమద్వారే ద్వారశ్రియైనమః। ఉత్తరద్వారే ద్వారశ్రియైనమః। తదుపరిపృథివ్యైనమః - తన్మధ్యే ద్వాదశకళాత్మనే చంద్రమండలాధిపతయే రుద్రాయనమః - సంసత్వాయనమః - రంరజసేనమః - తంతమసేనమః - అంఆత్మనేనమః - పంపరమాత్మనేనమః - సర్వాధారపీఠశక్తిభ్యోనమః। అథైనంగంధాక్షతపత్రపుష్పధూపదీపనైవేద్యతాంబూలైరభ్యర్చ్య। అథప్రాణప్రతిష్ఠాపనంకుర్యాత్। అసునీతే...ముపహ్వాయతే। స్థిరోభవ। వరదోభవ। ఓంభూఃమహాదేవమావాహయామి। ఓంభువఃమహాదేవమావాహయామి। ఓగ్ంసువఃమహాదేవమావాహయామి। ఓంభూర్భువస్సువః - మహాదేవమావాహయామి। ఆయాతుభగవాన్ మహాదేవ ఇతిపుష్పోదకేనావాహ్య। స్వాగతమాగతంభగవతే మహాదేవాయస్వాగతమాపృచ్ఛ్య। ఏతదాసనము పక్లుప్తమత్రాస్తాంభగవాన్మహాదేవ ఇతిఆసనందద్యాత్। భగవతోయం కూర్చోదర్భమయస్త్రివృద్ధరితసువర్ణస్తంజుషస్వేతికూర్చంప్రయచ్ఛతి। అగ్రతః। బ్రహ్మణేకల్పయామి। విష్ణవేకల్పయామి। దక్షిణతః। స్కందాయకల్పయామి। వినాయకాయకల్పయామి। పశ్చిమతః - శూలాయకల్పయామి। మహాకాలాయకల్పయామి। ఉత్తరతః। ఉమాయైకల్పయామి నందికేశ్వరాయకల్పయామి। ఓంభూర్భువస్సువః। భగవతేమహాదేవాయపాదయోఃపాద్యంసము

ర్పయామి। ఓంభూర్భువ...వాయహస్తయోరర్ఘ్యంసమర్పయామి-శుద్ధా
చమనీయంసర్పయామి। సోదకకలశేనసహాదిత్యందర్శయిత్వా। పాత్రంత్రిః
ప్రక్షాళ్య।అపఆనీయ। ఓమితిపవిత్రేణసహాదిత్యందర్శయేత్॥ ఓమితినిర్మా
ల్యమపోహ్య । ఆపోహిష్ఠామయోభువ ఇతితిసృభిర్హిరణ్యవర్ణా ఇతిచతసృ
భిః పవమానఇత్యనువాకేననమకచమకపురుషసూక్తైశ్చాభిషేకంకృత్వా। ఆ
పోహిష్ఠామ=చనః।హిరణ్యా...నిధత్త।పవమానస్సువ...పునాతు। ఓంభూ
ర్భువస్సువః...యశుద్ధోదకస్నానంసమర్పయామి। స్నానానంతరంఆచమ
నీయంసమర్పయామి। భవందేవంతర్పయామి. శర్వందేవంతర్పయామి.
ఈశానందేవంతర్పయామి- పశుపతిందేవంతర్పయామి - రుద్రందేవంత
ర్పయామి। ఉగ్రందేవంతర్పయామి-భీమందేవంతర్పయామి-మహాంతం
దేవంతర్పయామి- భవస్యదేవస్యపత్నీస్తర్పయామితర్పయామి-శర్వస్యదే
వస్యపత్నీస్తర్పయామి।౨॥ ఈశానస్యదేవస్యపత్నీస్తర్పయామి॥౨॥ పశుప
తేర్దేవస్యపత్నీస్తర్పయామి॥౨॥ రుద్రస్యదేవస్యపత్నీస్తర్పయామి॥౨॥ ఉగ్ర
స్యదేవస్య...యామి॥౨॥ భీమస్య...యామి॥౨॥మహతో...యామి॥౨॥ఓం
భూర్భువస్సువః భ*యవస్త్రయుగ్మంసమర్పయామి - వస్త్రానంతరంఆ
చమనీయంసమర్పయామి- యజ్ఞోపవీతం...తేజః । ఓంభూర్భువస్సువః
...యయజ్ఞోపవీతంసమర్పయామి-యజ్ఞోపవీతానంతరంఆచమనీయంసమ
ర్పయామి- నమస్తేరుద్రమన్యవఉతోతఇషవేనమః- నమస్తేఅస్తుధన్వనేబా
హుభ్యాముతతేనమః- ఓంభూర్భు...యశ్రీగంధంసమర్పయామి-ఈశానం
త్వాభువనానామభిశ్రియం స్త్వామ్యగ్నఉరుకృతగ్ం సువీరంహవిర్జుషాణస్స
పత్నాగ్ంఅభిభూరసిజహిశత్రూగ్ంరపమృధోనుదస్వ । ఓంభూర్భువస్సు
వః...యగంధస్యోపరి అలంకరణార్థంఅక్షతాన్సమర్పయామి। సహ
స్రాణిసహస్రశో యెరుద్రాఅధిభూమ్యాం । తేషాగ్ంసహస్రయోజనేవ
ధన్వానితన్మసి। ఓంభూర్భు...యపుష్పాణిసమర్పయామి। ఓంభవాయదే
వాయనమః। ఓంశర్వాయదేవాయనమః। ఈశానాయదేవాయనమః। పశు
పతయేదేవాయనమః । రుద్రాయదేవాయనమః । ఉగ్రాయదేవాయనమః।
భీమాయదేవాయనమః। మహతేదేవాయనమః । భవస్యదేవస్యపత్న్యైన

మః। శర్వస్యదేవస్యపత్నై్యనమః। ఈశానస్యదేవస్యపత్నై్యనమః। పశుపతేర్దేవస్యపత్నై్యనమః। రుద్రస్యదేవస్యపత్నై్యనమః। ఉగ్రస్యదేవస్యపత్నై్యనమః। భీమస్యదేవస్యపత్నై్యనమః। మహతో దేవస్యపత్నై్యనమః। కేశవాయనమః। నారాయణాయనమః। మాధవాయనమః। గోవిందాయనమః। విష్ణవేనమః। మధుసూదనాయనమః। త్రివిక్రమాయనమః। వామనాయనమః। శ్రీధరాయనమః। హృషీకేశాయనమః। పద్మనాభాయనమః। దామోదరాయనమః। సంకర్షణాయనమః। వాసుదేవాయనమః। ప్రద్యుమ్నాయనమః। అనిరుద్ధాయనమః। పురుషోత్తమాయనమః। అధోక్షజాయనమః। నారసింహాయనమః। అచ్యుతాయనమః। జనార్దనాయనమః। ఉపేంద్రాయనమః। హరయేనమః। శ్రీకృష్ణాయనమః। సుముఖాయనమః। ఏకదంతాయనమః। కపిలాయనమః। గజకర్ణకాయనమః। లంబోదరాయనమః। వికటాయనమః। విఘ్నరాజాయనమః। గణాధిపాయనమః। ధూమకేతవేనమః। గణాధ్యక్షాయనమః। ఫాలచంద్రాయనమః। గజాననాయనమః। వక్రతుండాయనమః। శూర్పకర్ణాయనమః। హేరంబాయనమః। స్కందపూర్వజాయనమః। మిత్రాయనమః। రవయేనమః। సూర్యాయనమః। భానవేనమః। ఖగాయనమః। పూష్ణేనమః। హిరణ్యగర్భాయనమః। మరీచ్యాయనమః। ఆదిత్యాయనమః।సవిత్రేనమః। అర్కాయనమః। భాస్కరాయనమః। భూర్భువస్సువః భ...యనమః।నానావిధపుష్పపత్రాణితా న్సమర్పయామి- ధూరసిధూర్వధూర్వంతం ధూర్వతంయోస్మాన్ధూర్వతితం ధూర్వయం వయంధూర్వామః। ఓంభూర్భు...యనమః- ధూపమాఘ్రాపయామి। ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోపఘ్నంనిరృతింమమ - పశూగ్శ్చమహ్య మావహ జీవనంచదిశోదిశ। ఓంభూ...యనమః- దీపందర్శయామి- ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయంసమర్పయామి। ఓంభూర్భువస్సువః=ప్రచోదయాత్। సత్యంత్వర్తేనపరిషించామి। అమృతమస్తు। అమృతోపస్తరణమసి- దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవేశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యాం ॥ ఓంభూర్భు...యనమః। జుష్టంచరుంనివేదయామి। ప్రాణాయస్వాహా= సమానాయస్వాహా ॥ మధ్యేమధ్యేపానీయంస...మి। సౌవర్ణస్థాలిమధ్యే

మణిగణఖచితే గోఘృతాక్తాన్ సుపక్వాన్‌భక్ష్యాన్ భోజ్యాంశ్చలేహ్యానప
రిమితమహా చోష్యమన్నంనిధాయ। నానాశాకైరుపేతం దధిమధుసగుడ
క్షీరపానీయయుక్తం। తాంబూలంచాపివిష్ణో ప్రతిదివసమహంమానసేక
ల్పయామి॥ రాజాన్నంమధురాన్వితాత్తమ్మృదులం మాణిక్యపాత్రేస్థితం।
ఇంగూజీరకసన్మరీచిమిళితైశ్శాకైరనేకైశ్శుభైః॥ సాకంసమ్యగపూపసూ
పసహితైస్సద్యోఘృతేనాప్లుతైః। శ్రీమృత్యుంజయపార్వతీప్రియవిభో సా
పోశనంభుజ్యతాం॥ ఓం సద్యోజాతముఖాయస్వాహా॥ వామదేవముఖాయ
స్వాహా॥ అఘోరముఖాయస్వాహా॥ తత్పురుషముఖాయస్వాహా॥ ఈశాన
ముఖాయస్వాహా॥ఓంపరబ్రహ్మణేస్వాహా॥ ఓంప్రాణాయస్వాహా॥ అపా
...నాయస్వాహా॥ అమృతాపిధానమసి। ఉత్తరాపోశనంసమర్పయామి।
హస్తౌప్రక్షాళయామి। పాదౌప్రక్షాళయామి। శుద్ధాచమనీయంసమర్పయా
మి - పూగీఫలైస్సకర్పూరైర్నాగవల్లీదళైర్యుతం। ముక్తాచూర్ణసమా
యుక్తం తాంబూలంప్రతిగృహ్యతాం॥ ఓంభూర్భువస్సువః...యనమః-
తాంబూలంసమర్పయామి- పునఃపూజాంకృత్వా। భవాయదేవాయనమః-
శర్వాయ...నమః। అత్రహోమాహోతవ్యాః॥ సర్వప్రజాంమేగోపాయ
...మాసగ్ంస్పృజామసి। ఓంభూర్భువస్సువః...యనమః। ఆనందనీరాజ
నంసమర్పయామి। కర్పూరనీరాజనం॥ హిరణ్యపాత్రంమధోఃపూర్ణందద
దాతి।మధవ్యోసానీతి। ఏకథాబ్రహ్మణ ఉపహరతి। ఏకథైవయజమానఆ
యుస్తేజోదధాతి॥సామ్రాజ్యంభోజ్యం। స్వారాజ్యంవైరాజ్యం-పారమేష్ఠి
గ్ంరాజ్యం-మహారాజ్యమాధిపత్యం।అయగ్ంసముద్రపర్యాయీ స్యాత్సా
ర్వభౌమస్సార్వాయుషా ధాతాపరార్ధాత్ పృథివీసముద్ర పర్యంతాయా
ఏకరాళితి। యశస్కరంబలవంతంప్రభుత్వం। తమేవరాజ్యాధిపతిర్భవా
వ సంకీర్ణనాగాశ్వపతిర్నరాణాం సుమంగల్యం సతతందీర్ఘమాయుః
ఓంభూర్భువస్సువః...యనమః కర్పూరనీరాజనంసమర్పయామి। నీరా
జనానంతరం ఆచమనీయంసమర్పయామి। సహస్రశీర్షణందేవం విశ్వాక్షం
విశ్వశంభువం। విశ్వంనారాయణందేవ మక్షరంపరమంపదం। విశ్వతఃప
రమాన్నిత్యం విశ్వంనారాయణగ్ంహరిం। విశ్వమేవేదంపురుష స్తద్విశ్వ

ముపజీవతి । పతింవిశ్వస్యాత్మేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ంశివమచ్యుతం । నారాయణంమహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానంపరాయణం। నారాయణపరోజ్యోతి రాత్మానారాయణఃపరః నారాయణపరంబ్రహ్మ తత్వంనారాయణఃపరః । నారాయణపరోధ్యాతా ధ్యానంనారాయణఃపరః।యచ్చకించిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతేశ్రూయతేపివా। అన్తర్బహిశ్చతత్సర్వం వ్యాప్యనారాయణస్థితః। అనంతమవ్యయం కవిగ్ంసముద్రేంతం విశ్వశంభువం । పద్మకోశప్రతీకాశగ్ం హృదయంచాప్యధోముఖం । అధోనిష్ట్యావితస్త్యాంతే నాభ్యాముపరితిష్ఠతి । జ్వాలమాలాకులంభాతి విశ్వస్యాయతనంమహత్ । సంతతగ్ంశిలాభిస్తు లంబత్యాకోశసన్నిభం। తస్యాంతేసుషిరగ్ంసూక్ష్మం తస్మిన్త్సర్వం ప్రతిష్ఠితం । తస్యమధ్యేమహానగ్ని ర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః । సోగ్రభుగ్విభజన్తిష్ఠ న్నాహారమజరఃకవిః । తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్యసంతతా । సంతాపయతిస్వందేహ మాపాదతలమస్తకః । తస్యమధ్యేవహ్నిశిఖా అణీయోర్ధ్వావ్యవస్థితః। నీలతోయదమధ్యస్థా ద్విద్యుల్లేఖేవభాస్వరా। నీవారశూకవత్తన్వీ పీతాభాస్వత్యణూపమా। తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే పరమాత్మావ్యవస్థితః । సబ్రహ్మాసశివస్సహరి స్సేన్ద్రస్సోక్షరఃపరమస్స్వరాట్। రాజాధిరాజాయప్రసహ్యసాహినే। నమోవయంవైశ్రవణాయకుర్మహే। సమేకామాన్కామకామాయమహ్యం । కామేశ్వరోవైశ్రవణోదదాతు। కుబేరాయవైశ్రవణాయ । మహారాజాయనమః। ఓంతద్బ్రహ్మ। ఓంతద్వాయుః । ఓంతదాత్మా। ఓంతత్సత్యం । ఓంతత్సర్వం। ఓంతత్పురోంనమః। అన్తశ్చరతిభూతేషు గుహాయాంవిశ్వమూర్తిషు । త్వంయజ్ఞస్త్వంవషట్కార స్త్వమింద్రస్త్వగ్ంరుద్రస్త్వం విష్ణుస్త్వంబ్రహ్మత్వం ప్రజాపతిః । త్వంతదాప ఆపోజ్యోతీరసోమృతం బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోం ॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానా మీశ్వరస్సర్వభూతానాం బ్రహ్మాధిపతిర్బ్రహ్మణోధిపతిర్బ్రహ్మశివోమె అస్తుసదాశివోం।ఓంభూర్భువస్సువఃభ... యనమః । సువర్ణదివ్య మంత్రపుష్పంసమర్పయామి । యానికానిచ... మహేశ్వర।ఓంభూ...మః। ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాన్త్సమర్పయామి- ఛత్రంధారయామి । చామరంవీజయామి। గీతంశ్రావయామి । నృత్యందర్శ

యామి। వాద్యంఘోషయామి। సమస్త రాజోపచారాన్త్సమర్పయామి। సమస్త దేవోపచారాన్త్సమర్పయామి। తత్పురుషా యేతిజపంకుర్యాత్। తత్పురుషాయవిద్మహే...యాత్। తదుపరి శంఖనైవేద్యంకుర్యాత్। యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా తపఃపూజాక్రియాదిషు। న్యూనంసంపూర్ణతాంయాతి సద్యోవందేమహేశ్వరం। మన్త్రహీనంక్రియాహీనం భక్తిహీనంమహేశ్వర। యత్పూజితంమయాదేవ పరిపూర్ణంతదస్తుతే। అనయాధ్యానావాహనాది షోడశోపచారపూజయాచ భగవాన్త్సర్వాత్మకః శ్రీపరమేశ్వరస్సుప్రీణాతు। యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంతదేవాః...దేవాః॥ ఓంభూః మహాదేవముద్వాసయామి।ఓంభువః మహాదేవముద్వాసయామి। ఓగ్ంసువః మహాదేవముద్వాసయామి। ఓంభూర్భువస్సువః మహాదేవముద్వాసయామి। ప్రయాతుభగవానీశ సర్వదేవనమస్కృత। అనేనహవిషా తృప్తః పునరాగమనాయచ। పునస్సందర్శనాయచ॥ తతః తీర్థప్రాశనం కుర్యాత్। తతఃగురువృద్ధ నమస్కారః కార్యః॥

—* సూర్యోపస్థానం. *—

సహనావవతు * ఓం * తిః॥ ఓం ఆదిత్యోవా ఏష ఏతన్మండలం తపతితత్రతా ఋచస్తదృచామండలగ్ం సఋచాంలోకోథయ ఏషఏతస్మిన్మండలేర్చిదీప్యతే తానిసామానిససామ్నాంలోకోథయ ఏషఏతస్మిన్మండలేర్చిషి పురుషస్తానియజూగ్ంషిస యజుషామండలగ్ంస యజుషాంలోకస్సైషాత్రయ్యేవ విద్యాతపతియ ఏషోంతరాదిత్యే హిరణ్మయఃపురుషః। ఆదిత్యోవై తేజ ఓజోబలం యశశ్చక్షుశ్శ్రోత్ర మాత్మామనో మన్యుర్మనుర్మృత్యుస్సత్యోమిత్రోవాయురాకాశఃప్రాణోలోకపాలఃకః కింకంతత్సత్యమన్నమమృతోజీవోవిశ్వఃకతమస్స్వయంభుబ్రహ్మైతదమృతఏషపురుష ఏషభూతానామధిపతిర్బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోత్యేతాసామేవదేవతానాగ్ం సాయుజ్యగ్ంసార్ష్టితాగ్ం సమానలోకతామాప్నోతియఏవంవేదేత్యుపనిషత్॥ సహనావవతు*తిః॥మండలాంతరగతంహిరణ్మయంభ్రాజమానవపుషంశుచిస్మితం। చండదీధితిమఖండవిగ్రహంచింతయేన్మునిసహస్రసేవితం। ధ్యేయస్సదాసవితృమండలమధ్యవర్తీనారాయ

గుస్సరసిజాసనసన్నివిష్టః। కేయూరవాన్మకరకుండలవాన్కిరీటీహారీహిరణ్మయవపుర్ధృతశఙ్ఖచక్రః । నమస్సవిత్రే జగదేకచక్షుషే జగత్ప్రసూతిస్థితినాశహేతవే త్రయీమయాయ త్రిగుణాత్మధారిణే విరించినారాయణశంకరాత్మనే॥ ఇతిసూర్యస్థానం॥ *

పంచపూజావిధాననిరూపణం.

నిగమాగమసంస్థా। శంభోమధ్యగతే హరీనహరభూదేవ్యో హరౌశంకరేభాస్యేనాగసుందరకా హరౌగణేశాజాంబికాస్థాపయేత్ । దేవ్యాంవిష్ణుహరేభవక్త్రరవయోలంబోదరేజేశ్వరైనాగ్యాశ్శంకర దిఙ్ముఖాస్తుఫలదాస్యస్త్రాస్తు తేపూజనివాః। మధ్యేస్థితస్య దేవస్యవేధా ఈశాన్యతశ్శుభః। దేవస్యముఖమారభ్యదశంప్రాచీంప్రకల్పయేత్। అన్యానావరణేష్వేవ వహ్నిరక్షోమరుత్సుచ। బుద్ధస్యాప్యగ్రతోదేవో బుద్ధాస్యః పృష్ఠతః పరే-తస్మాదీశాదికోణేషుచతస్రో దేవతాశ్శుభాః- మంత్రేణ హంసగాయత్ర్యా గాయత్ర్యా ప్రణవేనవా-వ్యాహృత్యా పౌరుషేణాథ స్వేష్టదేవస్యయారుచా ॥ సదాచారసంగ్రహే పంచాయతనపూజాయాః కాలవిభాగఉక్తః । బ్రాహ్మీముహూర్తమారభ్య పూజయేత్కాలపంచకే । ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుంగణనాథంమహేశ్వరం- పౌరుషంతుభవేద్విష్ణోః ప్రణవః పరమేశ్వరః- వ్యాహృతిస్స్యాద్గణాధ్యక్షో మంత్రాస్స్యుః పంచదేవతాః - సంధ్యాంబికాదేవహావిర్గణాధిపతిపితృమనుష్యస్యచవిష్ణురీరితః। బ్రహ్మేశ్వరౌభూతబలేర్గణాధిపాయక్షేశ్వరాస్స్యుర్యజనీయదేవతాః॥ విష్ణుస్తపఃపూర్తికరస్సకర్మణాంసాక్షీరవిర్మంత్రమయీమనోన్మయీ - ధ్యాతుస్సవిఘ్నార్తిహృదంబికాసుతో జ్ఞానప్రదశ్శంభురితీర్యతేబుధైః॥ మంత్రేణరుద్రగాయత్ర్యా ప్రణవేనాథవాపునః-ఐశానేనాథవారౌ్ద్రైస్త్ర్యంబకేణసమాహితః। అథోంనమశ్శివాయేతి మంత్రేణానేనవాయజేత్ । సప్తకోటిమహామంత్రాశ్శివవక్త్రాద్వినిస్సృతాః। పఞ్చాక్షరస్యమన్త్రస్యకలాంనార్హంతిషోడశీం। గోశృంగంమౌక్తికంశంఖంశైవంశాక్తంచవైష్ణవం। అన్యోన్యమవికల్పంస్యాత్తులసీబిల్వవంజులం । గృహేలింగద్వయంనార్చ్యంసాలగ్రామత్రయంతథా। శక్తిత్రయంతథైవస్యాద్గణేశద్వితయంతథా। రత్నాకరేవాయువ్యసంహితాయాంచ॥ స్త్రీశూద్ర

ద్విజబంధూనాంతంత్రమార్గేధికారితా। స్త్రీణాంతుభర్తృశుశ్రూషాదాస ధర్మస్సనాతనః। మదర్చనంతుకళ్యాణినియోగోభర్తురస్త్రీచేత్।నిత్యమాంర్యా ర్చనంకార్యంగార్త్యాపష్టాత్తరేణతు । యానారీభర్తృశుశ్రూషాంవిహాయ వ్రతతత్పరా । సానారీనరకంయాతినాత్రకార్యావిచారణా । విశ్వామిత్రా హ్నికపాద్మయోః-ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుంగణనాథంమహేశ్వరం।బ్రాహ్మ ణఃపూజయేత్పంచపంచపూజాపరాయణః - ఈశేవిష్ణుర్భాస్కరోవహ్నౌ దేశేసామ్యేశక్తిర్దక్షిణేవిఘ్నరాజః । మధ్యేశంభుర్విఖ్యాతః పూజనీయోప ష్టాంగోయంపూజితోయంచిదాత్మా।ఇతి॥ *

—(*) దేవతార్చనమ్. (*)—

ఏవం...ర్థం। హనుమత్సీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నపరివారసమేతశ్రీ రామచంద్రదేవతాముద్దిశ్యశ్రీరా—ర్థం। సంభవద్భిర్ద్రవ్యైస్సంభవద్భిరుప చారైస్సంభవితానియమేన పురుషసూక్తవిధానేనయావచ్ఛక్తిధ్యానావా హనాదిషోడశోపచారపూజాంకరిష్యే। అస్యశ్రీపురుషసూక్తమహామంత్ర స్య।నారాయణఋషిః। గాయత్రీఛందః।శ్రీపురుషోత్తమోదేవతా।శ్రీనారా యణారాధనేవినియోగః। ఓంనారాయణాయఅంగుష్ఠాభ్యాంనమః। మాధ వాయ-త-హృషీకేశాయ-మ- జనార్దనాయ।అ।శ్రీవిష్ణవే-క- పురుషోత్తమా య- కర-మూర్ధ్నికేశవాయనమః- లలాటేనారాయణాయనమః- కర్ణయో ర్మాధవాయనమః-నేత్రయోర్గోవిందాయనమః।ఘ్రాణేవిష్ణవేనమః- ముఖేమ ధుసూదనాయనమః-కంఠేత్రివిక్రమాయనమః-భుజయోర్వామనాయనమః- నాభౌహృషీకేశాయనమః- కట్యాంపద్మనాభాయనమః- పాదయోర్దామో దరాయనమః॥ శ్లో॥ పురస్తాత్కేశవఃపాతుచక్రీజాంబూనదప్రభః। పశ్చా న్నారాయణశ్శంఖీనీలజీమూతసన్నిభః ॥ ఆగ్నేయ్యామరవిందాభోముసలీ మధుసూదనః।త్రివిక్రమఃఖడ్గపాణిర్నైరృత్యాంజ్వలనప్రభః॥వాయవ్యాం వామనోవజ్రీతరుణాదిత్యదీప్తిమాన్। ఈశాన్యాంపుండరీకాక్షశ్శ్రీధరఃపట్టి సాయుధః॥ విద్యుత్ప్రభోహృషీకేశోహ్యధస్తాద్దిశిముద్గలీ-హృత్పద్మేపద్మనా భోమేసహస్రార్కసమప్రభః ॥ సర్వాయుధస్సర్వశక్తిస్సర్వజ్ఞస్సర్వతోము ఖః-ఇంద్రగోపకసంకాశపాశహస్తఃపరాజితః ॥ సబాహ్యాభ్యంతరందేవ

వ్యాప్యదామోదరస్థితః. ఇదంసర్వత్రసంత్యజ్యనామ్నాం ద్వాదశపంజరం॥ ప్రవిష్టోహంనమేకించిద్భయమస్తికదాచన - వామహస్తేసహస్రేతిపురుషప వేతిదక్షిణే॥ఏతావానస్యమహాదేచత్రిపాదోర్ధ్వేతిదక్షిణే- తస్మాద్విరాడ్వా మజంఘేయత్పురుషమితిదక్షిణే - సప్తాస్యాసన్ గుహ్యాదేశేతంయజ్ఞంనాభి దేశతః- తస్మాద్యజ్ఞాద్ధృదిస్థానేతస్మాద్యజ్ఞాచ్చకంఠతః। తస్మాదశ్వావామ బాహౌయత్పురుషమితిదక్షిణే - బ్రాహ్మణోస్యముఖేస్యచంద్రమావామ కర్ణతః।నాభ్యాఆసీద్దక్షిణేతువేదాహంవామనేత్రకే। ధాతాపురస్తాద్దక్షిణే చయజ్ఞేనశిరసిన్యసేత్। అతోదేవాఅవంతునోయతోవిష్ణుర్విచక్రమే। పృథి వ్యాస్సప్తధామభిః। హృదయాయ।ఇదంవిష్ణుర్విచక్రమేత్రేధానిదధేపదం।స మూఢమస్యపాగ్ంసురే ॥ శిరసేస్వాహా। త్రీణిపదావిచక్రమేవిష్ణుర్గోపాఅ దాభ్యః। తతోధర్మాణిధారయన్।శిఖాయైవౌషట్।విష్ణోఃకర్మాణిపశ్యతయ తోవ్రతానిపస్పశే। ఇంద్రస్యయుజ్యస్సఖా। కవచాయహుం।తద్వి...తతం। నేత్రత్రయాయవౌషట్। తద్వి=పదం।అస్త్రాయఫట్। భూర్భువస్సువరోమి తిదిగ్బంధః- ధ్యానం। గోక్షీరాభంపుండరీకాయతాక్షంచక్రాద్యబ్జైర్భూష ణైర్భూషితాంగం। శ్రీభూమిభ్యామన్వితేయోగపీఠేయస్తందేవంపూజయే త్పౌరుషేణ॥యోజపేత్పురుషసూక్తంతుత్రివారంతుదినేదినే - పారాయణ ఫలంతస్యవేదానాంవైసహస్రశః॥ బ్రహ్మాండోదరతీర్థాని=కర। సూర్యమం డలాదంకుశముద్రయాతీర్థాన్యావాహ్య । యస్యకేశేషుజీమూతానద్యస్స ర్వాంగసంధిషు। కుక్షౌసముద్రాశ్చత్వారస్తస్మైతోయాత్మనేనమః॥తతఃకల శపూజాంకరిష్యే। కలశస్య...తాః।గాయత్ర్యాత్రివారమభిమంత్ర్య। ప్రణ వేనదశవారానభిమంత్ర్య । శంఖచక్రయోనిసురభిముద్రాః ప్రదర్శ్యఅస్త్రా యాదశదిగ్బంధః। కూర్మముద్రయాకలశోదకంప్రచ్ఛాద్య। కలశోదకేనశంఖ మాపూర్య। శంఖేగంధపుష్పాక్షతాన్నిక్షిప్య।తతఃశంఖపూజాంకరిష్యే।శం ఖపీఠేబ్రహ్మాణమావాహయామిశంఖమధ్యేఆదిత్యమావాహయామి । శంఖ హృదయేచంద్రమావాహయామి। శంఖాగ్రేగంగాసరస్వతీఆవాహయామి। శంఖేహస్తంప్రసార్య। శంఖంచ...పూజయేత్। త్వంపురాసాగరో...స మోస్తుతే॥గర్భేదైత్యాధిభూతానాంవిశీర్యంతేసహస్రశః। తవనాదేనపా

తాళే పాంచజన్యనమోస్తుతే । దర్శనేనాపిశంఖస్య స్పర్శనేనతుసర్వశః । విలయంయాంతిపాపాని హిమవద్భాస్కరోదయే । స్తుత్వాశంఖంకరేధృత్వా మంత్రైరేభిస్తువైష్ణవైః । పృథివ్యాంయానితీర్థానివాసు...పూజయేత్ । అనేనమంత్రేణ దేవోపకరణాని సంప్రోక్ష్య । పూజాద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య దేవమాత్మానంచసంప్రోక్ష్య। పునశ్శంఖంపూరయిత్వా । తతః పీఠార్చనంకుర్యాత్। ఆధారశక్త్యైనమః। మూలప్రకృత్యైనమః। వరాహాయనమః। కూర్మాయనమః। అనంతాయనమః। శేషాయనమః। గరుడాయనమః। అథద్వారపూజా । ప్రాగ్ద్వారేద్వారశ్రియైనమః। ధాత్రేనమః । విధాత్రేనమః । దక్షిణద్వారేద్వారశ్రియైనమః। చండాయనమః । ప్రచండాయనమః । పశ్చిమద్వారేద్వారశ్రియైనమః। జయాయనమః । విజయాయనమః। ఉత్తరద్వారేద్వారశ్రియైనమః। బలాయనమః । ప్రబలాయనమః। చిచ్ఛక్త్యైనమః। మాయాశక్త్యైనమః। గంగాయైనమః। యమునాయైనమః। దిగ్గజేభ్యోనమః। కేసరేభ్యోనమః । తన్మధ్యేశ్వేతద్వీపాయనమః। శ్వేతద్వీపమధ్యేవేదికాయనమః। వేదికామధ్యేకల్పవృక్షాయనమః। కల్పవృక్షస్యాధస్తాద్రత్నసింహాసనాయనమః। మధ్యేశ్రీరామచంద్రాత్మనేనమః । ధ్యానం। శాంతాకారంభుజగశయనంపద్మనాభంసురేశం విశ్వాకారంగగనసదృశం మేఘవర్ణంశుభాంగం। లక్ష్మీకాంతంకమలనయనంయోగిహృద్ధ్యానగమ్యం వందేవిష్ణుంభవభయహరంసర్వలోకైకనాథం। సహస్రశీర్షేత్యావాహనం - సహస్రశీర్షాపురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ - సభూమింవిశ్వతోవృత్వాత్య = ౮౦. జ్యోతిశ్శాంతంసర్వలోకాంతరస్థ మోంకారాఖ్యం యోగిహృద్ధ్యానగమ్యం । సాంగంశక్తింసాయుధంభక్తిసేవ్యం సర్వాకారంవిష్ణుమావాహయామి। ఆవాహనంసమర్పయామి । పురుషఏవేదేత్యాసనం। పురుష...హతి । కల్పద్రుమూలేమణివేదిమధ్యే సింహాసనంస్వర్ణమయంసురత్నం । విచిత్రవస్త్రావృతమచ్యుతప్రభో గృహాణలక్ష్మీధరణీసమన్విత। ఆసనం। ఏతావానస్యేతిపాద్యం। ఏతావానస్య=దివి। శ్రీకృష్ణస్సర్వదేవానా మధికస్సర్వకామదః। మయానివేదితంతుభ్యం సంగృహాణసుపాద్యకం- పాద్యం। త్రిపాదూర్ధ్వఇత్యర్ఘ్యం। త్రిపా=అభి । గంగాజలస

మానీతం సువర్ణకలశేస్థితం। అర్ఘ్యంగృహాణభగవన్ కాలరూపనమో స్తుతె। అర్ఘ్యం। తస్మాద్విరాడిత్యాచమనం। తస్మా...పురః। జనార్దనాయ దేవాయ సమస్తజగదాత్మనే। నిర్మలజ్ఞాన రూపాయదత్తమాచమనీయకం। ఆచమనీయం। యత్పురుషేణేతి మధుపర్కం। యత్పు...ద్ధవిః। మధ్వాజ్యదధిసంయుక్తం స్వర్ణపాత్రేప్రతిష్ఠితం। మధుపర్కంగృహాణ త్వం లక్ష్మీకాంతనమోస్తుతె। మధుపర్కం। సప్తాస్యాసన్నితిస్నానం। సప్తా=పరుం। శీతోదకైః కాంచనకుంభసంస్థైః స్సువాసితైర్దేవకృపారిసార్ద్రైర్ణైః। మయార్పితంస్నానవిధింగృహాణ పాదాబ్జనిష్ఠ్యూతనదీప్రవాహ- స్నాన- తంయజ్ఞమితివస్త్రం। తంయజ్ఞం=యశ్చయె। స్వర్ణాంచలంస్వర్ణవిచిత్రశోభితం కౌశేయయుగ్మంపరికల్పితంమయా। దామోదర ప్రావరణంగృహాణ మాయాబలపావృతదివ్యరూప। వస్త్రం। తస్మాద్యజ్ఞాదితి యజ్ఞోపవీతం। తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుత స్సంభృతం పృషదాజ్యం। పశూగ్స్తాగ్...యె- సువర్ణతంతూద్భవయజ్ఞసూత్రం ముక్తాఫలస్యూతమనేకరత్నం - గృహాణతద్వత్కృతముత్తరీయం స్వకర్మసూత్రంధర తేనమోస్తుతే- యజ్ఞోపవీతం- తస్మాద్యజ్ఞాదితిగంధం- తస్మా=త-కస్తూరికాకర్దమచందనాని కాశ్మీరసంయోజితగంధసారైః - విలేపనంస్వీకురుదేవదేవ శ్రీదేవివక్షోజవిలేపనాంగ- గంధం- తస్మాదశ్వాఇతిపుష్పం- తస్మా=వయః - చామంతికావకుళచంపకపాటలాబ్జ పున్నాగజాజికరవీరరసాలపుష్పైః। బిల్వప్రవాళతులసీదళమల్లికాభి స్త్వాంపూజయామిజగదీశ్వరవాసుదేవ। ఆగామపుష్పాణిమనోహరాణి జలాశయస్థానిసుపల్లవాని - సువర్ణపుష్పాణిమయార్పితాని త్వంగృహ్యతాందేవవరప్రసీద॥ కరవీరైర్జాజికుసుమైశ్చంపకైర్వకుళైశ్శుభైః - శతపత్రైశ్చకల్హారై రర్చయేత్పురుషోత్తమం- పుష్పాణి - కేయూరకటకేచైవ హస్తేచిత్రాంగుళీయకం- మాణిక్యోల్లాసిముకుటం కుండలేహారశోభితం॥ నాభౌనాయకరత్నంచ నూపురేపాదపద్మయోః - అంగుళీముద్రికాశ్చైవ మయాదత్తంమనోహరం। ఆభరణాని- యత్పురుషమితిధూపం- యత్పు=తె। శ్రీఖండలాక్షారసకుందదివ్య కర్పూరకాలాగరుచందనాని- కచోరకృష్ణాగరుదేవదారు మాంచీయు

తా స్సేనజపూతికాశ్చ॥ ధూపం। బ్రాహ్మణోస్యేతిదీపం బ్రాహ్మణో=త - సూర్యేందుకోటిప్రభ వాసుదెవ దీపావళీగోఘృతవతిఁయుక్తం - స్వమాయయాంధీకృతసర్వలోక జ్ఞానప్రదీపంకురు తేనమోస్తు। దీపం - చంద్రమామనసేతినైవేద్యం - చంద్ర...యత - సౌవణఁస్థాలిమధ్యే మణిగణఖచితె గోఘృతాక్తాఁసుపక్తాఁ భక్ష్యాఁభోజ్యాంశ్చ లేహ్యానపరిమితరసాఁ చోష్యమన్నంనిధాయ । నానాశాకైరుపేతం దధిమధుసగుడ క్షీరపానీయయుక్తం తాంబూలంచాపివిష్ణోః ప్రతిదివసమహం మానసేకల్పయామి ॥ నైవేద్యం - నాభ్యాఆసీదితితాంబూలం - నాభ్యా=యఁ । పూగీఫలై= తాం-తాంబూలం।వేదాహమేతమితినీరాజనం। వేదాహ=స్తైనర్వప్రజాం మేగోపాయ...శానిభవంతు - ధాతాపురస్తాదితిమంత్రపుష్పం। ధాతా =విద్యతే- సహస్రశీషఁందేవం=శివోం- సువణఁదివ్య మంత్రపుష్పంసమర్పయామి॥ యానికానిచ=జనాదఁన। ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాఁత్సమర్పయామి ఛత్రంసమర్పయామి...యామి ॥ యస్యస్మృత్యాచ...ర్పణమస్తు ॥ యజ్ఞేన=దేవాః ॥ శ్లో ॥ శంఖమధ్యేస్థితంతోయం భ్రామితంకేశవోపరి ॥ అంగలగ్నంమనుష్యాణాం బ్రహ్మహత్యాయుతందహేత్ - సాలగ్రామశిలావారి పాపహారివిశేషతః। ఆజన్మకృతపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తందినేదినే। అకాలమృత్యుహరణం సర్వవ్యాధినివారణం - సమస్తపాపక్షయకరం విష్ణుపాదోదకంశుభం॥ ఇతి దేవతార్చనవిధిః॥

—※ పుత్రస్వీకారః. ※—

ప్రాణానాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యథఁం మమపితౄణాం శాశ్వతపుణ్యలోక ఫలావాప్తిద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యథఁం పుత్రదానం కరిష్యే । తదంగత్వేన గణాధిపతిపూజాం కృత్వా పుణ్యాహం వాచయిత్వా ప్రాణానాయమ్య శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యథఁం । అపుత్రస్యమే పుత్రత్వసిధ్యథఁం పుత్రస్వీకరణంకరిష్యే । ఇతి ప్రతిగ్రహీతృసంకల్పః - ప్రతిగ్రహీతృమంత్రః ॥ తవబీజ సముత్పన్నం సర్వాలంకార సంయుతం । ఐహికాముష్మికాథాఁయ పుత్రందేహి వరంమమ । ఇతి - మమబీజ సముత్ప

న్నం సర్వాలంకారసంయుతం । ఐహికాముష్మికార్థాయ తుభ్యందత్తో మయాసుతః । ఇంద్రాగ్నియమనైర్ర్త్యా వరుణానిలయక్షరాట్। ఈశానోబ్రహ్మావిష్ణూచ సాక్షిణోభాస్కరాదయః । విశ్వంభరస్సర్వభూతాస్సాక్షిణ్యస్సర్వదేవతాః ॥ మమపుత్రంకుమారం శ్రీమహావిష్ణు ప్రీతింకామయమాన స్తుభ్యమహం సంప్రదదేనమమ ॥ దేవస్యత్వా...హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి । రాజాత్వా...ప్రజాపతయే పురుషం ; తేనామృ...గృహ్ణాతు । తతోదానసాద్గుణ్య దక్షిణాందద్యాత్ ॥ శ్లో ॥ సాక్షిణస్సోమరుద్రాద్యా భాస్కరశ్చసచంద్రమాః । ఇమంకుమారమదదం పరలోకసుఖేచ్ఛయా॥ఇతిదానవిధిః॥—— ❋ అథ దత్తహోమాః. ❋——

ప్రాణానాయమ్య।ఏవం...ఫలం అపుత్రస్యమే స్వీకృతస్యపుత్రస్య పుత్రత్వసిద్ధిద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం దత్తహోమాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణ స్తదంగత్వేన తదాదౌశుద్ధ్యర్థం...పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే॥ ఆదౌనిర్విఘ్నేన...గణాధిపతిపూజాంకరిష్యే। గణాధిపతిపూజాంకృత్వా పుణ్యాహంవాచయిత్వా పాతేకుమారమితి కుమారంమాతురంక ఆధాయ- మాతేకుమారగ్ంరక్షో...గృహే। అయంకుమార ఇతిమాతుర్దక్షిణగ్గ్ స్తనంప్రతిధాప్య। అయంకుమారో...యశోబలం- తతోగ్నింప్రతిష్ఠాప్యాగ్నేరుప సమాధానా ద్యాజ్యభాగాంతే న్వారబ్ధాయాం ప్రాతరగ్నిమిత సప్తాజ్యాహుతీర్హుత్వా । ప్రాతరగ్నిం...వేమస్వాహా । అగ్నీంద్ర మిత్రావరుణాశ్వి భగపూషబ్రహ్మణస్పతి సోమరుద్రేభ్యఇదం । ప్రాతజితం...స్వాహాభగాయేదం - భగప్రణేత...న్నృవంతస్స్యామస్వాహా - భగాయెదం । ఉతేదానీం...స్యామస్వాహా - భగాయేదం - భగఏవ...వేహస్వాహా - భగాయేదం - సమధ్వ...ఆవహంతుస్వాహా - భగేభ్యోవాజిభ్య ఇదం । అశ్వావతీ...నస్స్వాహా - వాజిభ్య ఇదం । అగ్న...హా । అ...దం - సమిత్సన్నహనం - జయాదిహోమంచ కృత్వా బ్రహ్మవిసర్జనాంతే। అంగాదంగాదితి ద్వాభ్యామభిమన్త్రిణ మూర్ధన్యవఘ్రాణజాపాః । అంగాదంగా...రోహిణ - నామకరణం । అభ్యుదయికంకర్మణః పుణ్యాహవాచనంచ కుర్యాత్- తత ఆశీర్వచనంచకుర్యాత్॥ ఇతి దత్తహోమస్సమాప్తః.

—॥ అథ ద్విభార్యాగ్నిసంసర్గః. ॥—

యస్యలౌకికేగ్నౌ ద్వితీయ వివాహస్స్యాత్ తద్ద్వితీయవివాహప్ర భృత్యుభావగ్నీధారయేత్ - తతస్తావిధివత్సంయోజయేత్ - తత్ప్రకారః। అథైకాదశ్యాం ద్వాదశ్యాం వాతిథావుభావగ్నీ పూర్వవత్పృథక్ప్రతిష్ఠాపయిత్వా ప్రాణానాయమ్య। ఏవం...గుణ పత్నీభ్యాం సహితస్సన్ గృహ్యాగ్నిసాధ్యానాం కర్మణాం తంత్రానుష్ఠాన ఫలసిద్ధ్యర్థం ఔపాసనాగ్ని ద్వయసంసర్గంకరిష్యే। ఇతిసంకల్ప్య। ద్వితీయాయా అగ్నౌ ఆజ్యసంస్కారాంతే ద్వితీయాయామన్వారబ్ధాయాం చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వాసమస్తబ్రూషేగద। అన్యథాసైత్వా స్వధాయైత్వా। మానఇంద్రాభిత స్త్వ దృష్ట్వారిష్టాసః। ఏవాబ్రహ్మం ఇవేదస్తుస్వాహా। బ్రహ్మణఇదం। భూర్భువస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। తతః అయంతేయోని...రయిం।ఇత్యేతమగ్నిం సమిధ్యారోప్యభార్యయాన్వారబ్ధః। ఆజుహ్వనస్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నేస్వాం యోనిమాసీదసాధ్యా। అస్మిన్త్సధస్థే అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవాయజమానశ్చసీవత। ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథామయంచ। పునఃకృణ్వగ్గ్ స్త్వాపితరం యువానమన్వాతాగ్ం సీత్వయితంతుమేతం। ఇతిద్వాభ్యాంమంత్రాభ్యాం జ్యేష్ఠాయా అగ్నౌతాంసమిధంప్రహృత్య। తస్మిన్నగ్నౌ వాజ్యసంస్కారాంతేప్రత్యేకం చతుర్గృహీతమాజ్యంగృహీత్వా। యోబ్రహ్మాబ్రహ్మణ ఉజ్జభారప్రాణేశ్వరః కృత్తివాసాఃపినాకీ।ఈశానోదేవస్సన ఆయుర్దధాతుతస్మై జుహోమిహవిషాఘృతేనస్వాహా॥బ్రహ్మణేప్రాణేశ్వరాయ కృత్తివాససేపినాకినఈశానాయదేవాయేదంనమమ॥౧॥విభ్రాజమానస్సరిరస్యమధ్యాద్రోచమానోఘర్మరుచిర్యఆగాత్। సమృత్యుపాశాదపనుద్యఘోరాదిహాయుషేవర్ధమానోఘృతేనస్వాహా। ఘర్మరుచయ ఈశానాయదేవాయేదంనమమ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మజ్యోతిర్బ్రహ్మపత్నీషుగర్భంయమాదధాత్పురురూపంజయంతం। సువర్ణగర్భగ్రహమర్కంవర్ష్ంతమాయుషేవర్ధమానోఘృతేనస్వాహా। పురురూపాయజయంతాయసువర్ణగర్భగ్రహణాయార్కా-

యేదంనమమ॥ ౩॥ శ్రియంచలక్ష్మీమౌపలాంమంబికాంగాంషష్ఠీంజయామిం
ద్రసేనేత్యుతాహుః। తాంవిద్యాంబ్రహ్మయోనింసరూపామిహాయుషేతర్ప
యామోఘృతేనస్వాహా । శ్రియైలక్ష్మ్యైఔపలాయైఅంబికాయైషష్ఠ్యై
ఇంద్రసేనాయైబ్రహ్మయోన్యై సరూపాయై ఇదంనమమ॥ ౪॥ దాక్షాయిణ్యా
స్సర్వయోన్యాస్సుయోన్యాస్సహస్రశోవిశ్వాపిశ్వరూపావిరూపాః। ససూ
నవస్సపత్నీకాస్సయూథ్యా ఆయుషేనోఘృతమిదంజుషంతాగ్ంస్వాహా।దా
క్షాయణీభ్యస్సర్వయోనిభ్యస్సుయోనిభ్యోవిశ్వరూపాభ్యో విరూపాభ్యస్స
సూనుభ్యస్సపత్నీభ్యస్సయూథ్యాభ్యఇదంనమమ॥ ౫॥ దివ్యాగణాబహురూ
పాఃపురాణాఆయుశ్ఛిదోనఃప్రమథంతువీరాన్। తేభ్యోజుహోమిబహుధా
ఘృతేనమానఃప్రజాగ్ంరీరిషోమోతవీరాంత్స్వాహా। దివ్యేభ్యోగణేభ్యోబ
హురూపేభ్యఃపురాణేభ్యఆయుశ్ఛిద్భ్యఇదంనమమ॥ ౬॥ ఏకఃపురస్తాద్యఇదం
బభూవయతోబభూవభువనస్యగోప్తా। యమప్యేతిభువనగ్ంసాంపరాయే
సనోహవిర్ఘృతమిహాయుషేత్తుదేవస్వాహా। భువనస్యగోప్త్రే ఈశానాయ
దేవాయేదంనమమ॥ ౭॥ వసూన్రుద్రానాదిత్యాన్మరుతోథసాధ్యాన్ఋభూన్
యక్షాన్గంధర్వాగ్ంశ్చపితౄగ్ంశ్చవిశ్వాన్ భృగూంత్సర్పాగ్ంశ్చాంగిరసో
థసాధ్యాన్ఘృతగ్ంహుత్వాస్వాయుష్యామహయామశశ్వత్స్వాహా। వసు
భ్యోరుద్రేభ్యఆదిత్యేభ్యోమరుద్భ్యఋభుభ్యోయక్షేభ్యోగంధర్వేభ్యఃపితృ
భ్యోవిశ్వేభ్యోభృగుభ్యస్సర్పేభ్యోంగిరోభ్యస్సాధ్యేభ్యఇదంనమమ॥ ౮॥ య
స్యఆత్మనోమింవాభూదగ్నిస్తత్పునరాహార్జాతవేదావిచర్షణిస్స్వాహా।
అగ్నయేజాతవేదసఇదంనమమ॥ ౯॥ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరింద్రోబృహ
స్పతిః-పునర్మేఅశ్వినాయువంచక్షురాధత్తమక్ష్యోస్స్వాహా। అగ్నయఇం
ద్రాయబృహస్పతయఅశ్విభ్యామిదం॥ ౧౦॥ ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా।
ప్రజాపతయఇదంనమమ। ఇత్యాజ్యాహుతీర్హుత్వా। తతోస్మిన్నగ్నౌచరు
గ్గ్ంశ్రపయిత్వాగ్నింధనాద్యగ్నిముఖాంతే। స్రుచ్యుపస్తీర్యచరుమవదాయ-స
మితమితిపురోనువాక్యామనూచ్యాగ్నేపురీష్యేతియాజ్యయాజుహోతి-సమి
తగ్ంసంకల్పేథాగ్ంసంప్రియారోచిష్ణూసుమనస్యమానౌ। ఇషమూర్జమభి
సంవసానౌసంవాంమనాగ్ంసిసంవ్రతాసముచిత్తాన్యాకరం। ఇతిమంత్రము

చ్చార్యా। అగ్నేః పురీష్యాధిపా భవా త్వంనః। ఇషమూర్జం యజమానాయ ధే
హి స్వాహా। అగ్నయే పురీష్యాయేదం। ఇతి చరుం హుత్వా స్రుచ్యుపస్తీర్య। స్వి
ష్టకృద్దేవతాయై స్విష్టకృతమవదాయ। అగ్నేః పశ్చాద్బర్హిషి నిధాయ తత
స్స్రువేణాజ్యం గృహీత్వా- పురీష్యస్త్వమగ్నే రయిమాన్ పుష్టిమాగ్ం అసి- శి
వాః కృత్వా దిశస్సర్వాస్స్వం యోనిమిహాసదస్స్వాహా। అగ్నయే పురీష్యా
యేదం న మమ॥ భవతం నస్సమనసౌ సమోకసావరేపసౌ- మా యజ్ఞగ్ం హి
గ్ం సిష్టం మా యజ్ఞపతిం జాతవేదసౌ శివౌ భవతమద్య నస్స్వాహా। అగ్నిభ్యాం
జాతవేదోభ్యామిదం న మమ - మాతేవ పుత్రం పృథివీ పురీష్యమగ్నిగ్ం స్వే యో
నావభారుఖా- తాం విశ్వైర్దేవైర్ఋతుభిస్సంవిదానః ప్రజాపతిర్విశ్వకర్మా
విముంచతు స్వాహా। ప్రజాపతయే విశ్వకర్మణ ఇదం- యదస్య పారే రజస
శ్శుక్రం జ్యోతిరజాయత- తన్నః పర్షదతి ద్విషో౽గ్నే వైశ్వానర స్వాహా అగ్న
యే వైశ్వానరాయేదం- నమస్సు తే నిర్ఋతే విశ్వరూపే యస్మయం విచృతా బంధ
మేతం- యమేన త్వం యమ్యా సంవిదానోత్తమం నాకమధిరోహయేమగ్ం స్వా
హా నిర్ఋత్యై విశ్వరూపాయా ఇదం న మమ- యత్తే దేవీ నిర్ఋతిరాబబంధ దామ
గ్రీవాస్వవిచర్త్యం। ఇదం తే తద్విష్యామ్యాయుషో న మధ్యాదథా జీవః పితుమ
ద్ధి ప్రముక్తస్స్వాహా। దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదం న మమ॥ యస్యాస్తే అస్యాః క్రూర
ఆసన్ జుహోమ్యేషాం బంధానామవసర్జనాయ। భూమిరితి త్వా జనా విదు
ర్నిర్ఋతిరితి త్వాహం పరి వేద విశ్వతస్స్వాహా- దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదం అసు
న్వంతమయజమానమిచ్ఛ స్తేనస్యేత్యాం తస్కరస్యాన్వేషి। అన్యమస్మదిచ్ఛ సా
త ఇత్యా నమో దేవి నిర్ఋతే తుభ్యమస్తు స్వాహా। దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదం॥ దేవీ
మహం నిర్ఋతిం వందమానః పితేవ పుత్రం దసయే వచోభిః- విశ్వస్య యా జాయ
మానస్య వేద శిరశ్శిరః ప్రతి సూరీ వి చష్టే. స్వాహా- దేవ్యై నిర్ఋత్యా ఇదం- నివేశ
నస్సంగమనో వసూనాం విశ్వా రూపాభి చష్టే - శచీభిర్దేవ ఇవ సవితా సత్యధ
ర్మేంద్రో న తస్థౌ సమరే పథీనాగ్ స్వాహా। దేవాయ సవిత్ర ఇంద్రాయేదం న మ
మ॥ సంవత్సరాదధాత నని రాహా వాక్ కృణోతన- సించామహా అవటముద్రిణం
వయం విశ్వాహాదస్తమక్షితగ్గ్ స్వాహా। అవటాయాక్షితాయేదం। నిష్కృతా
హావమవటగ్ం సువరత్రగ్ం సుషేచనం। ఉద్రిణగ్ం సించే అక్షితగ్గ్ స్వాహా। అ

వటాయాషితాయేదం। సీరాయుంజంతికవయోయుగావితన్వతేపృథక్। ధీరాదేవేషుసుమ్నయాస్వాహా।సీరేభ్యఃకవిభ్యఇదం।యునక్తసీరావియుగాతనోతకృతేయోనౌవపతేహబీజం। గిరాచశ్రుష్టిః సభరాఅసన్నోనేదీయఇత్సృణ్యాపక్వమాయత్స్వాహా।సీరేభ్యఃకవిభ్యఇదం। లాంగలంపవీరవగ్ంసుషేవగ్ంసుమతిత్సరు। ఉదిత్కృషతిగామవింప్రఫర్వ్యంచపీవరీంప్రస్థావద్రథవాహనగ్గ్ స్వాహా।లాంగలాయేదం। శునంనఃఫాలావితుదంతుభూమిగ్ంశునంకీనాశాఅభియంతువాహాన్।శునంపర్జన్యోమధునాపయోభిశ్శునాసీరాశునమస్మాసుధత్తగ్గ్ స్వాహా।ఫాలేభ్యఃకీనాశేభ్యః పర్జన్యాయశునాసీరాభ్యామిదంనమమ॥ కామంకామదుఘేధుంక్ష్వమిత్రాయవరుణాయచ। ఇంద్రాయాగ్నయేపూష్ణఓషధీభ్యః ప్రజాభ్యస్స్వాహా । మిత్రాయవరుణాయేంద్రాయాగ్నయేపూష్ణఓషధీభ్యఃప్రజాభ్యఇదం। ఘృతేనసీతామధునాసమక్తావిశ్వైర్దేవైరనుమతామరుద్భిః। ఊర్జస్వతీపయసాపిన్వమానాస్మాన్త్సీతేపయసాభ్యావవృత్స్వస్వాహా।ఊర్జస్వత్యైభూమ్యాఇదం। ఇతిస్రువేణాజ్యాహుతీర్హుత్వా।పూర్వవత్తేనచరుణా।అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా। ఇతిస్విష్టకృతగ్ంహుత్వాజయాదిబ్రహ్మవిసర్జనాంతంకుర్యాత్।తతఃఆత్మారోపణంకుర్యాత్,తథాచోక్తం।పూర్ణాశ్రమశ్చ।తథాచకారికాః॥శ్లో॥ రాగాద్గృహస్థస్యవివాహపూర్వేపత్న్యౌభవేతాంయదితత్రవహ్న్యోః।వక్ష్యామిసంసర్గమనుక్రమేణగార్హస్థ్యతంత్రస్యసకృత్ప్రసిద్ధ్యై । ద్వితీయవహ్నింవిధినాసమింధేద్ద్వితీయపత్న్యాసమవలంబితాయాం । సమస్తఆరభ్యతతఃపరస్తాద్బృహస్మింతవేదస్త్వితిమంత్రకేన।చతుర్గృహీతంజుహుయాత్తదగ్నావయంతమంత్రేణసమిధ్యథాగ్నిం।ఆరోప్యపూర్వంవిధినాసమిద్ధేహ్యగ్నౌతతస్తాంసమిధంనిదధ్యాత్। ఆజుహ్వాఉద్బుధ్యపదద్వయేనదారైరుపస్పృష్టితఏవభర్తా।యోబ్రహ్మసూక్తేనచతుర్గృహీతత్వాపరిస్తృతేగ్నౌజుహుయాత్రిసచైవ। సమాదిమంత్రేణపురోనువాక్యామనూచ్యమంత్రేణపరేణహోమః। పురీష్యఆరభ్యతతోనువాకశేషాభిరృగ్భిర్జుహుయాద్ఘృతేన। పూర్వవత్తేనచరుణాహోమస్స్విష్టకృతఃపునః । జయాదీంశ్చతతోహుత్వాబ్రహ్మాణేదక్షిణాంతతః॥ఇత్యేకఃపక్షః॥అథాపరఃపక్షఉచ్యతే॥పూర్వోత్తరాగ్నిదక్షిణతోత్తరగత

ష్ఠాపయిత్వా। ద్వయోరగ్న్యోః ప్రాతరౌపాసనగ్ం హుత్వా। పత్నీభ్యాం
సహితః। ప్రాణానాయమ్య పూర్వవత్సంకల్ప్య। ద్వయోరగ్న్యోర్మధ్యే స్థండి
లోల్లేఖనాదీని కృత్వా- భవతంనస్సమనసౌసమోకసామ...ద్యనః- అగ్నావ
గ్నిశ్చరతి ప్రవిష్ట ఋషీణాంపుత్రో అధిరాజ ఏషః। స్వాహాకృత్య బ్రహ్మణాతే
జుహోమి మా దేవానాం మిథుయాకర్భాగధేయం। ఇతి ద్వాభ్యాం మంత్రా
భ్యాం ప్రత్యక్షౌపాసనాగ్నిస్థండిలే సకృదేవక్షిపేత్। పత్నీభ్యాం స్థాపయేత్।
తతస్తస్మిన్నగ్నౌ చరుగ్ం శ్రపయిత్వా। అగ్నింధనాద్యగ్నిముఖాంతే। అగ్నయే
తంతుమతే స్వాహా। అగ్న...దం। అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా। అగ్న...దం।
ఇత్యగ్నయే తంతుమతే స్థాలీపాకం కృత్వా। సమిత్సన్నహనం జయాది బ్రహ్మ
విసర్జనాంతం కుర్యాన్నాత్మారోపణం కుర్యాద్బ్రహ్మణే వరం దద్యాత్- ఇ
త్యేకః పక్షః॥- అస్మిన్నర్థే త్రికాండికారికాః। లౌకాగ్నావితరోద్వాహోయ
దిగృహ్యానలద్వయం। రుద్రస్వామిమతేనాథ తత్సంసర్గవిధిం వదేత్॥ ద్వితీ
యోద్వాహమారభ్య పృథగ్ఘుత్వానలద్వయం। సంధింబోధాయనః ప్రాహవి
వాహాదిదినత్రయే। గృహ్యాగ్నిద్వయహోమానాంతంత్రాన స్థానసిద్ధయే।
మమాగ్నిద్వయసంసర్గంకరిష్య ఇతి సోవదేత్। పాత్రద్వయే నిధాయాగ్నిప
త్నీభ్యాం సహితశ్శుచిః। అంతరాగ్నితతః కుర్యాత్స్థండిలోల్లేఖనాదికం। భవ
తన్నస్సమనసావగ్నావగ్నిరితి ద్వయం - జపిత్వా స్థండిలేగ్నిద్వయయుగపత్సం
ప్రయోజయేత్- పత్నీభ్యాం స్థాపయేద్ద్వౌతు స్వస్వాగ్నేస్సంప్రవేశనం- తతో
గ్నితంతుమత్యంతం యజేదితి విధిక్రమః- తత ఔపాసనం కుర్యాద్యావజ్జీవంత
దంతరం। ఉపసంసృష్ట ఏవాగ్నౌ సీమంతాదిక్రియా అపి. యస్తుకశ్చన సంసర్గం న
కరోతి ద్వివహ్నిమాన్- నిత్యమగ్నిద్వయం ధార్యం తద్వతో న పృథక్క్రియా।
ఇతి ద్విభార్యస్యౌపాసనాగ్నిద్వయసంసర్గహోమాదికం సమాప్తం॥ అథ
నాః॥ వివాహాంకేతాఙ్ప్రథమే వివాహే హోమేలౌకాగ్నిమిద్ధ్వా జుహుయాత్తదగ్నౌ॥
ద్వితీయే పాణిగ్రహణాదికే తు పూర్వాగ్నిమిద్ధ్వా జుహుయాత్తదగ్నౌ। తథా
చోక్తం॥ కామీ సంతానకామో వా యదీచ్ఛేత్పునరుద్వహం - ఉపావరోహం
కర్తవ్యం వైవాహికమతః పరం॥ ఇచ్ఛావివాహం పునరేవ యస్యస్యాపాసనే
తస్యవివాహా ఇష్టః- వివాహభేదేపి న వహ్నిభేదో యద్యగ్నిభేదో స్తితతో గ్నిభే

దః ॥ ఇత్యాదిపక్షాంతరాణి తత్తద్గృహ్యకల్పానుసారీణ్యన్వేష్టవ్యాని ॥ అత్రపక్షు వైకల్పికమేవదర్శితం ॥

—※ అశ్వారోహణం. ※—

అశ్వముత్తరైరారోహయేత్। అశ్వోసి।హయోసి। అత్యోసి। నరోసి- అర్వాసి। సప్తిరసి- వాజ్యసి। వృషాసి। నృమణా అసి. యయుర్నామాసి- ఆదిత్యానాంపత్వాన్విహి- ఏతైరశ్వమారోహయేత్॥

—※ గజారోహణం. ※—

హస్తినముత్తరయా । హస్తియశ సమసిహస్తియశ సీభూయాసం। వహకాలవహశ్రియం మాభివహ। ఇంద్రస్యత్వా వజ్రేణాభినిదధామిసుందరగజ । ఇత్యాదితత్తద్గజప్రసిద్ధనామగృహ్ణీయాత్ సర్వోప్యయంమన్త్రః ఆరోహణఏవ వినియుక్తత్వాన్నత్వం కుశనిధానే యోజయితుం శక్యఇతి॥

—※ తాభ్యాంపతితస్యకర్మ. ※—

తాభ్యాగ్ంశరీరరేషణే పూర్వవత్పృథివీమభిమృశేత్ । అశ్వహస్తిభ్యాం పతనాచ్ఛరీరబాధేహి మంత్రప్రత్యవరోహణవత్ స్యోనాపృథివీబడిత్యే తాభ్యామ్రాభ్యాం పృథివీమభిమృశేత్। స్యోనాపృథివిభవా నృక్షరానివేశనీ। యచ్ఛానశ్శర్మసప్రథాః। బడిత్థాపర్వతానాఖిద్రంబిభర్షిపృథివి।ప్రయాభూమిప్రవత్వతి।మహ్నాజినోషిమహని।అతశ్శరీరబాధోవినశ్యతి॥

—※ సంవాదీయఫలీకరణహోమః. ※—

సంవాదమేష్యన్త్సవ్యేన పాణినాఛత్రం దండంచాదత్తే। దక్షిణేన ఫలీకరణ ముష్టిముత్తరయాహుత్వా గత్వోత్తరాంజపేత్।సభావ్యవహారాదిషు సవ్యేనపాణినాఛత్రం దండంచగృహ్ణీయాత్।సవ్యపాణిధృత ఛత్రదండఏవ దక్షిణేనపాణినా ఫలీకరణముష్టి మవజిహ్వాకేత్యేతయా స్వాగ్నౌజుహోతి। నతుపరిస్తరణ పరిషేచనాది।అవజిహ్వక నిజిహ్వకావత్వా హవిషాయజా।తత్సత్యం యదహంబ్రవీమ్యధరోమద్వ్యజ్ఞ శమాంవదత్స్వాహా॥ అగ్నయఇదం । తతస్సంవాదదేశం గత్వాప్రత్యర్థినం పశ్యన్నతేవాచమిత్యేతాంజపేత్- ఆతేవాచమాస్యాం దదఆమనస్యాగ్ంహృదయాదధి।యత్రయత్రతేవాజ్నిహితాతాంతఆదదే। తత్సత్యంయదహం బ్రవీమ్యధరోమ

త్వద్యస్వయజ్ఞశర్మన్ । కృద్ధముత్తరాభ్యా మభిమంత్రయేతవిక్రోధోభవతి॥ యాతఏషాయత్త ఏతదిత్యేతాభ్యా మృగ్భ్యాం క్రోధయుక్తం పత్యర్థినమభిమంత్రయేత తతఃకోపరహితోభవతి। యాతఏషారరాట్యా తనూమన్యోర్మృధ్రస్యనాశనీ । తాందేవా బ్రహ్మచారిణో వినయంతుసుమేధసః। యత్తఏతన్ముఖే మతగ్ంరరాటముదివవిధ్యసి । వితేక్రోధంనయామసి గర్భమశ్వతర్యాఇవఇతి.

—* స్వభార్యాయాఃపురుషాంతరసంగతినిరాసార్థంకర్మ. *—

అసంభవేప్సుః పరేషాగ్ స్థూలధారికా జీవచూర్ణానికారయిత్వోత్తరయాసుప్తాయా స్సంబాధఉపవపేత్। గ్రామాంతరం ప్రయాస్యన్ గృహేవర్తమానాయా భార్యాయాః పరపురుషోపభోగమకామయమానశ్వేత చరణౌనామ కారణ్యకసర్వవిశేషస్య జీవతఏవాశ్మనా ప్రహారేణ చూర్ణానికారయిత్వా తాన్యవజ్యామవేత్యేతయార్చా ప్రాప్తనిద్రాయా భార్యాయా యోనౌనిక్షిపేత్।అవజ్యామవధన్వనో హృదోమన్యుంతనోమితే। ఇంద్రాపాస్యఫలిగమన్యేభ్యః పురుషేభ్యోన్యత్రమత్ । ఏవంకృతేన్యానుపయోగ్యాభవతి॥ * పునస్తద్భార్యోపయోగకరణం, *

సిద్ధ్యర్థంబభ్రుమూత్రేణ ప్రక్షాళయీత। పూర్వకృతచికిత్సయోపభోగాయోగ్యాయాభార్యాయా యోనింస్వోపభోగార్థం కపిలాగోమూత్రేణ ప్రక్షాళయీత తతోగమనయోగ్యాభవతి। సుప్తకాలఏవై తత్ప్రక్షాళనంకార్యం. —* అథ పణ్యహోమః. *—

క్రయవిక్రయాది వ్యవహారవతః పురుషస్య పణ్యద్రవ్యస్యార్ఘోత్కర్షాపకర్షాది లాభార్థం కర్మవిధీయతే॥యదస్యగృహే పణ్యగ్స్యాత్తత ఉత్తరయాజుహుయాత్ - ప్రాణిన్యతిరిక్త క్రయ్యద్రవ్యాదవదాయాయం హోమఃకర్తవ్యః । అస్యప్రయోగః। ప్రాణానాయమ్య । ఏవం ...త్యర్థం మమపణ్య ద్రవ్యార్ఘసిద్ధ్యర్థం పణ్యహోమంకరిష్యే।అగ్నేరుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాంతే ప్రకృతపణ్యాద్వ్రీహియవమరీచ్యాదేద్రవ్యాదవదాయ యదహమిత్యే తయాజుహోతి। యదహంధనేన ప్రపణగ్శ్చరామి ధనేనదేవాధనమిచ్ఛమానః। తస్మిన్ త్సోమోరుచమాదధాత్వ

గ్నిరింద్రో బృహస్పతిశ్చ స్వాహా ॥ సోమాగ్నీంద్ర బృహస్పతిభ్య ఇదం। తత స్తంత్రశేషం సమాపయేత్॥ ఏవం కృతే ధ్రువం సిద్ధిర్భవతి॥

—❋ భార్యాయా భర్తృవశ్యకర్మ. ❋—

యం కామయేత నాయమచ్ఛిద్యేతేతి జీవవిషాణే స్వమూత్రమానీయ సుప్తముత్తరాభ్యాం త్రిః పరిషించేత్। యా స్త్రీ స్వభర్తారం సపత్నీబాధరహితం కామయేత సా జీవంత్యా గోర్విషాణం బలాదాహృత్య తస్మిన్ స్వమూత్రమానీయ తేన సుప్తం పతిం పరిత్వాగిరేరమిహమిత్యేతాభ్యామృగ్భ్యాం త్రిః ప్రదక్షిణం పరిషించేత్। పరిత్వాగిరేరమిహం పరిభ్రాతుః పరిష్వసుః। పరి సర్వేభ్యో జ్ఞాతిభ్యః పరిక్షితః క్వైష్యసి। శశ్వత్పరికుపితేన సంక్రామేణావిచ్ఛిదా। ఉలేన పరిక్షితోసి పరిక్షితోస్యులేన॥ ఇతి ఏవం కృతే భర్తా భార్యా యావశే తిష్ఠతి॥ ❋ దాసాదిపలాయననిమిత్తం కర్మ. ❋

యేన పథా దాసకర్మకరాః పలాయేరగ్గ్ స్తస్మిన్నిణ్వాన్యుపధాయోత్తరా ఆహుతీర్జుహోతి। దాసాదాస్యో భృతికర్మకరాః యేన మార్గేణ పలాయేరన్ తస్మిన్ మార్గే దారుమయాణి వలయాన్యుపధాయ తేష్వావర్తననివర్తనయేత్యాదిభిశ్చతసృ ఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్। ఆవర్తనవర్తయ ని నివర్తనవర్తయేంద్ర నర్దబుద। భూమ్యాశ్చతస్రః ప్రదిశస్తాభిరావర్తయా పునస్స్వాహా। ఇంద్రాయేదం। ఆవర్తననివర్తనావర్తన నివర్తయస్వాహా। ఇంద్రాయేదం। అనుపాహ్వదనుహ్వయో నివర్తనో న్యపీవృతత్ । ఐంద్రః పరిక్రోశోవః పరిక్రోశతు సర్వతస్స్వాహా । ఇంద్రాయేదం। యదిమామదిమన్యాధ్వ ఆదేవా దేవవత్తరం ఇంద్రః పాశేన సిక్త్వావో మహ్యమిద్వశమానయాత్స్వాహా । ఇంద్రాయేదం । నాత్రపూర్వోత్తర తంత్రాదికం॥ —❋ ఆకస్మిక వృక్షఫలాదిపతనమ్. ❋—

యద్యేనం వృక్షాత్ఫలమభినిపతేద్వయో వాభి విక్షిపేతాం వర్షతర్క్యా వాబ్బిందురభి నిపతేత్తముత్తరైర్యథాలింగం ప్రక్షాళయీత । అకస్మాద్వృక్షాత్ఫలపాతనే కాకకంకాదికుత్సిత పక్షిపక్షాభిఘాతే విద్యున్మేఘపురోవాతాదిరహితా కాలికాన్తరిక్షాబ్బిందుపతనే చోత్తరైర్యదివృక్షాదిత్యాదిభి స్త్రిభిర్మంత్రైర్యథాలింగం తత్తన్నిమిత్తస్పృష్టం దేశం ప్రక్షాళ

యాత। యదివృక్షాద్వర్ద్య స్తరిక్షా త్ఫలమభ్యపత త్తదువాయురేవ। యత్రా
స్పృక్షత్తనువం యత్రవాసఆపోబాధం తాంనిర్ఋతింపరాచైః। ఇతిఫలప
తన ప్రదేశంప్రక్షాళయేత। యెపక్షిణః పతయంతిబిభ్యతోనిర్ఋత్యైస్సహ।
తేమాశివేనశగ్మేన తేజసోందంతువర్చసా। ఇతిపక్షివాతాభిఘాత దేశం।
దివోనుమాంబృహతో అంతరిక్షాదపాగ్ స్తోకో అభ్యపతచ్ఛివేన। సమహ
మింద్రియెణ మనసాహమాగాం బ్రహ్మణాసంస్పృశాన స్సుకృతాకృతేన।
ఇత్యబ్బిందు సంస్పృష్టదేశమితి॥

—* అద్భుతోత్పాతనిమిత్తమ్. *—

అగారస్థూణావిరోహణే మధునఉపవేశనే కుష్మాండకపోతదర్శనే౽
మాత్యానాగ్ం శరీరరేషణేష్వేషు చాద్భుతోత్పాతేష్వమావాస్యాయాం
నిశాయాం యత్రాపాంనశృణుయా త్తదగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభా
గాంతే ఉత్తరాఆహుతీర్హుత్వా జయాదిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతంకృ
త్వాభిమృతేభ్య ఉత్తరయాదక్షిణతో౽శ్మానంపరిధిం నిదధాతీనిదధాతి।
గృహస్యోపర్యాం కురాద్యుత్పత్తౌ సారఘస్యాన్యస్య వామధునఉపవేశనే
అంబరీషేకపోతదర్శనే పుత్రభార్యాదీనాంమరణే గృహమధ్యేవల్మీక హ
స్తాద్యాకృత్యుత్పత్యాదిష్వద్భుతోత్పాతేషుచామావాస్యాయాంనిశాయాం
అపాంశబ్దరహిత ప్రదేశంగత్వాతత్రోత్తరా ఏకాదశాజ్యాహుతీర్జుహు
యాత్ ... అత్రాయంప్రయోగః। ప్రాణానాయమ్య। ఏవం... ప్రీత్యర్థం
అగారస్థూణా విరోహణాద్యద్భుతోత్పాతనిమిత్త ప్రాయశ్చిత్తంకరిష్యే।
అగ్నేరుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాంతే యథావద్గృహీత్వా న్వారబ్ధా
యాం। ఇమంమేవరుణ... చకేస్వాహా। వరుణాయేదం। తత్వా... షీస్స్వా
హా। వరుణాయేదం। త్వంనో... హా। అగ్నీవరుణాభ్యామిదం। సత్వంనో
... హా। అగ్నీవరుణాభ్యామిదం। త్వమగ్నే... హా। అయసేగ్నయఇదం।
ప్రజాపతేనత్వ... స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। పునః। ప్రజాపతే... హా।
ప్ర... దం। సమ్రాజంచవిరాజంచాభిశ్రీర్యాచనోగృహే। లక్ష్మీరాష్ట్రస్య
యాముఖేతయా మాసగ్ం సృజామసిస్వాహా। లక్ష్మ్యైఇదం। భూస్స్వా
హా। అగ్నయఇదం।భువస్స్వాహా। వాయవఇదం।సువస్స్వాహా। సూర్యా
యేదం। జయాదిప్రతిపద్యతే పరిషేచనాంతంకుర్యాత్। అమాత్యశరీర

శేషణవిషయేత్వయంవిశేషః। అగ్నేర్దక్షిణదేశే దీర్ఘాఽవటంఖాత్వా త
స్మిన్నవటే। ఇమంజీవేభ్యఃపరిధిందధామి। మైషాంనుగాదపరో అర్థమేతం।
శతంజీవంతుశరదః పురూచీస్తిరోమృత్యుందధతాంపర్వతేన । ఇత్యేతయ
ర్చామృత్పూతపరిధిరూపం పాషాణంసంస్థాపయతి।తతః ఆభ్యుదయికం
కర్మణాః పుణ్యాహంచకుర్యాత్॥ ఇత్యబ్దపూర్తోత్పాతనిమిత్తప్రాయశ్చిత్తం।

—* అథ కదళీవివాహః. *—

అథాతః కదళీవివాహవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో బ్రాహ్మణైస్సహ వరో కదళీసమీపంగత్వా। పుణ్యాహంవాచయిత్వా చార్యంవృణీయ తత్రవేదికాం నిర్మాయతద్వేదికామధ్యే అథకపరిమితశ్వేత తండులోపరికదళీం సంస్థాప్యపంచగవ్యేన ఆపోహిష్ఠామయోభువ ఇతితిసృభిఃపవమానసూక్తేనాద్భిర్మార్జయిత్వా వస్త్రభూషణాది సర్వాలంకారైరలంకృత్య। అనుహావమితిపాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్యరక్షాబంధనం యజ్ఞోపవీతం కన్యావరణంవినా గౌరీపూజాంచ బృహత్సామేతికదళ్యాం కంకణంబధ్వామహాసంకల్పముచ్చార్య నమస్తే గోత్రాయపౌత్రాయ పుత్రాయవరాయకదళ్యాం గోత్రనామానివర్జయిత్వా కదళీనామ్నీమిమాం కన్యాంప్రతిపాదయామీతి తతోవరస్త్వర్కాస్నమవేదేభ్యో యజ్ఞశేషఘ్నో న్మంత్రాంజపిత్వా అథ వరమిత్యాది ఓంకల్పయతేత్యంతంజపేత్ తతస్సుముహూర్తే స్వయంద్రష్టేవత్యాదిపఠిత్వా కపిలావాచనాది బ్రహ్మగ్రంథింకుర్యాత్ । లాజహోమంవినా ప్రధానహోమంకుర్యాత్ ఆశీర్వచనంకారయేత్।రక్షాన్విసర్జ్య వస్త్రద్వయసహితవధూమలంకారసహితా మాచార్యాయదద్యాత్। పృథివింగచ్ఛేతి తస్మాత్కదళీ మన్యత్రస్థాప్యన ఛేదంత్యజేత్।స్నాత్వాచమ్య గోభూతిలేత్యాది దశదానానికుర్యాత్ శూర్పవాయనంచదద్యాత్ । స్నాత్వాచామేదితి। ఏవమేవార్కవివాహః.

—* చంద్రగ్రహణహోమః. *—

ప్రాణానాయమ్యఏవం...థఞంరాహుగ్రస్తే సోమోపరాగప్రయుక్త గ్రహణహోమాఖ్యంకరిష్యే। ఔపాసనాగ్నింప్రజ్వాల్యపూర్వ పరిషేచనం కృత్వా స్రువేణచతుర్గృహీత మాజ్యంగృహీత్వా । ఆప్యాయస్వసమేతు

తే విశ్వతస్సోమవృష్ణియం। భవావాజస్యసంగథేస్వాహా । సోమాయేదం। సంతేపయాగ్ంసిసముయంతు వాజాస్సంవృష్ణియాన్యభిమాతిషాహః - ఆప్యాయమానో అమృతాయసోమదివిశ్రవాగ్ స్యుత్తమానిధిష్వస్వాహా।సోమాయేదం-యాతేధామానిదివియా పృథివ్యాంయాపర్వతేష్వోషధీష్వప్సు-తేభిర్నోవిశ్వైస్సుమనా అహేడన్రాజన్ త్సోమప్రతిహవ్యాగృభాయస్వాహా।సోమాయేదంఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యాదినమస్కారః కార్యః। ఇతిచంద్రగ్రహణహోమః॥

—* అథసూర్యగ్రహణహోమః. *—

ప్రాణానాయమ్యఏవం...ఫలం కేతుగ్రస్త సూర్యోపరాగ ప్రయుక్తగ్రహణహోమంకరిష్యే। ఔపాసనాగ్నిం ప్రజ్వాల్యపూర్వపరిషేచనం కృత్వా స్రువేణచతుర్గృహీత మాజ్యంగృహీత్వా।తరణిర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసిసూర్య। విశ్వమాభాసిరోచనగ్ స్వాహా॥ సూర్యాయేదం॥ ఉద్వయం...జ్యోతిరుత్తమగ్ స్వాహా ॥ సూర్యాయేదం॥ ఉదుత్యం...సూర్యగ్ స్వాహా। సూ...దం॥ చిత్రం...తస్థుషశ్చస్వాహా॥ సూ...దం॥ ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా ॥ స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యాదినా నమస్కారంకుర్యాత్ ॥ ఇతి సూర్యగ్రహణహోమః॥

—* అథసమస్యహోమః. *—

స్మృతితత్త్వదీపికాయాం। యజమానేప్రవసతి త్వగ్నిసంస్థాపనాదికం। కారయిత్వాతదారభ్య పత్నీతూపవసేదితి॥ ద్విత్రిదినేష్వపి సమస్యహోమమాహమరీచిః । ప్రవాసినోగ్నిహోత్రంస్యాత్ త్రిపంచాహంచసప్తవా । హోతవ్యోహోమఏకాహో సాయంప్రాతఃపృథక్పృథక్ ॥ కాలద్వయేప్యశక్తశ్చే దేకస్మిన్కాలఏవవా।ప్రాగుక్తైనైవవిధినా సమ్యంహోమమాచరేత్॥ బృహస్పతిః ॥ సాయంప్రాతహోమయోక్తా సాయమేవసమస్యతు।ఆపన్నోజుహుయా త్తత్ర సమిదేకాథవాద్వయం॥చతస్రఆహుతీఃకుర్యాత్తత్రత్వేసాయమాహుతీ। ద్వేప్రాతరాహుతీశ్చైత దుపస్థానంసకృత్తథా॥ ప్రాణానాయమ్య॥ ఏవం...ఫలంసాయమౌపాసనం సమస్యహోమపక్షమాశ్రిత్య అనుకృష్యకృతైఃపూర్వాహ్ స్సాయమౌపాసనైస్సహ తండులై

హోష్యామి॥ ఔపాసనసంఖ్యయా తండులగ్రహణం॥ ఏవమేవప్రాతః॥

—* అథపశుహోమాః. *—

స్మృత్యర్థసారే । సమస్యేదగ్నిహోత్రాణి యథాసంభవమాపది । ప్రతిపద్యన్వయేత్వాయ నాపద్యన్యత్రవాదినే । యావంత్యవసథాహాత్తు ప్రాగ్దినానిభవంతిహి । తావంతిప్రతిగృహ్ణీయాచ్చతురున్నయనానితు ॥ ప్రాతర్హోమార్థమేవైవ జుహుయాద్వాపరేహని । సర్వథౌపవసథ్యాహే సాయంహోమఃపృథగ్భవేత్ ॥ తథైవయజనీయాహః ప్రాతర్హోమఃపృథగ్భవేత్॥ అయంక్రమః॥ ప్రాణానాయమ్య॥ ఏవం...ర్థంప్రతిపత్సా। యంప్రభృతి చతుర్దశీపర్యంతం చతుర్దశసాయమౌపాసనహోమం సపక్ష్యపశుహోమ పశుమాత్రీత్య తండులైర్హోష్యామి॥ పశుదినాని సంఖ్యాయసంకల్పఃకార్యః । తత్సంఖ్యయాఆహుతిద్రవ్యోన్నయనంచకార్యం । అస్మిన్నపిపక్షే ఔపవసథ్యేహని సాయంహోమఃకర్తవ్యః ॥ ఏవమేవద్వితీయాయాం ప్రాతరౌపాసనాన్యప కృష్యపశుహోమపశుమాత్రీత్య తండులైర్హోష్యామి। పశుదినసంఖ్యానంపూర్వవత్॥ అత్రయజనీయేహని ప్రాతర్హోమశ్చకర్తవ్యః॥ ఇతి పశుహోమప్రకరణమ్॥

—* అథ అక్షరాభ్యాసః. *—

ప్రాణానాయమ్య॥ ఏవం...ర్థం అస్యకుమారస్యాక్షరాభ్యాసాఖ్యం కర్మకరిష్యే...గణాధిపతిపూజాంకరిష్యే। గణాధిపపూజాంకృత్వా।పుణ్యాహంవాచయిత్వా । పునఃప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ర్థం అక్షరాభ్యాసాంగత్వేన అంగదేవతాసహిత శ్రీమహాసరస్వతీ పూజాంకరిష్యే । మధ్యేసరస్వతీం- దక్షిణతోహరిం- పశ్చాల్లక్ష్మీం ఉత్తరతోదేవీంచావాహ్య। అష్టసు దిక్షుదిక్పాలకానావాహ్య। భూరిత్యాదిమూలమంత్రేణ షోడశోపచారపూజాంకృత్వా। తతఃప్రాణానాయమ్య। ఏవం...ర్థం అక్షరాభ్యాసాంగత్వేనహోమంకరిష్యే। స్థండిలోల్లేఖనాది పూర్వపరిషేచనాంతంకృత్వాతతః- సరస్వత్యైస్వాహా-సరస్వత్యాఇదం- హరయేస్వాహా- హరయఇదం। లక్ష్మ్యైస్వాహా। లక్ష్మ్యాఇదం- దేవ్యైస్వాహా। దేవ్యాఇదం। ఇతిచతస్రస్స్రుచా ఘృతాహుతీర్హుత్వా ఉత్తరపరిషేచనంకృత్వా స్వస్తిశ్ర

ద్ధామిత్యాదినా నమస్కారంకుర్యాత్। తతః శ్రీగురుః ప్రాఙ్ముఖోభూత్వా ప్రత్యఙ్ముఖంశిష్యం శివాయనమఇతి మంత్రముపదిశేత్ ॥ హరిః ఓంతత్సత్ అక్షరాభ్యాసస్సమాప్తః॥

—* విధురవైశ్వదేవః. *—

అనగ్నికస్యవైశ్వదేవ మాహవృద్ధవసిష్ఠః।అనగ్నికస్తుయోవిప్ర సోన్నం వ్యాహృతిభిస్స్వయం। హుత్వాశాకలమంత్రైశ్చ శిష్టంకాకబలింహరేత్॥ టీ ॥ దేవకృతస్యైనస ఇత్యాద్యాశ్శాకలమంత్రాః॥ విష్ణురపి॥ అన్నంవ్యాహృతిభిహుర్ణత్వా హుత్వామంత్రైశ్చశాకలైః । ప్రాజాపత్యేహుణవిర్హుత్వా పూజయేదతిథింస్తతఇతి॥ ప్రథమతస్సర్వ ప్రాయశ్చిత్తపూర్వకం వైశ్వదేవమారభేత్ । తత్ప్రకారః । ప్రాణానాయమ్య ఏవం...ప్రీత్యర్థణం ప్రాతర్వైశ్వదేవంకరిష్యే।అగ్నిమిద్ధ్వేత్యాది అన్నమగ్నావధిశ్రిత్య ఉదగుద్వాస్య అన్నంద్వేధావిభజ్యాభిఘార్య।ప్రథమభాగాదాదాయ।భూస్స్వాహా। అగ్నయఇదం। భువస్స్వాహా।వాయవఇదం। సువస్స్వాహా। సూర్యాయేదం। భూర్భువస్సువస్స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। శాకబలిః। ఉదీచీనముష్ణంభస్మాపోహ్య। స్వాహా। ప్రజాపతయఇదం। దేవయజ్ఞవర్జణం మహాయజ్ఞాన్నగ్రదానంచకుర్యాత్ । ప్రాణానాయమ్య । ఏవం...ప్రీత్యర్థణం। వైశ్వదేవాంగత్వేన శాకలహోమాన్కరిష్యే। సమిధఆహృత్యేత్యాజ్యేజుహుయాత్। దేవకృతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా! అగ్నయఇదం। మనుష్యకృతస్యైన సోవయజనమసిస్వాహా । అగ్నయఇదం। పితృకృతస్యైనసోవయజనమసిస్వాహా। అ...దం। ఆత్మకృతస్యైన సోవయజనమసిస్వాహా।అ...దం। అన్యకృత...స్వాహా॥ అ...దం॥ అస్మత్కృతస్యైనసోమయజనమసిస్వాహా।అ...దం।యద్దివాచనక్తంచైనశ్చకృమతస్యావయజనమసిస్వాహా। అగ్నయఇదం। యత్స్వపంతశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమతస్యావయజనమసిస్వాహా।అగ్నయఇదం।యత్సుషుప్తశ్చజాగ్రతశ్చైనశ్చకృమతస్యావయజనమసిస్వాహా॥అగ్నయఇదం।యద్విద్వాగ్ంసశ్చావిద్వాగ్ంసశ్చైనశ్చకృమతస్యావయజనమసిస్వాహా।అ...దం- ఏనసఏనసోవయజనమసిస్వాహా-అగ్నయఇదం-ఇతిశాకలహోమాన్ హుత్వా స్వస్తిశ్రద్ధామిత్యాదినా నమస్కృ

త్వశ్వానబలింహృత్వాతిథీన్ పూజయేత్ అత్రవైశ్వదేవేఅగ్న్యలంకరణపూ ర్వోత్తరపరిషేచనాదికం సర్వంమహాయజ్ఞాదితంత్రంచ వైశ్వదేవవద్ద్రష్ట వ్యం-ఇతివిధురవైశ్వదేవప్రకరణం॥

—※ ఏకనక్షత్రజననశాంతిః. ※—

సోదరభ్రాతృభగిన్యోర్నక్షత్రే భ్రాతృర్భగిన్యావోత్పత్తౌ గోప్రసవమ కృత్వైవశాంతిమాత్రంకార్యం। భ్రాత్రైకనక్షత్రోత్పత్తి సూచితసర్వారి ష్టశాంత్యర్థం - భ్రాత్రైకనక్షత్రజననశాంత్యాఖ్యే కర్మణిఆశ్లేషానక్ష త్రపూజాం తత్తద్విహితహోమాదికంచకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య స్వస్తివాచ నేస్యేవమేవసంకల్పః। కలశేరక్తవస్త్రే ఆశ్లేషానక్షత్ర ప్రతిమాంసగ్రహప్ర తిమాంవా। యస్మిన్నక్షత్రేజన్మతన్నక్షత్ర ప్రతిమాంతన్నక్షత్రదేవతా ప్రతి మాంవా నక్షత్రేష్వుక్తైత్తిరీయక మంత్రైఃపూజయేత్। అన్వాధానే— ఇదంనక్షత్రం అముకాంనక్షత్రదేవతాంవా సమిచ్చర్వాజ్యద్రవ్యైఃప్రతిద్ర వ్యం అష్టోత్తరశతసంఖ్యంజుహుయాత్ । స్విష్టకృదాదహోమశేషంసమా ప్య।ఉత్తరపూజాంకృత్వా।యయోరేషాంవాఏకనక్షత్రేజన్మతయోస్తేషాం వాభిషేకః। అత్రగ్రహమఖోపినావశ్యకః।కరణేనదోషః। తదుభయస్యాన్య త్రవిశేషోక్త్యానిర్దేశాత్। క్వచిత్సంపూజిత హరిహరప్రతిమాదానముక్తం॥ శాంత్యకరణేతు॥ శ్లో॥ఏకస్మిన్నేవనక్షత్రేభ్రాత్రోర్వాపితృపుత్రయోః। ప్రసూతిశ్చేత్తయోర్మృత్యుర్భవేదేకస్యనిశ్చితః॥ ఇత్యేకనక్షత్రజననశాంతిః॥

అథజన్మనక్షత్రేరోగోత్పత్తౌశాంతిః॥

ధర్మసింధౌ.— దేశకాలౌసంకీర్త్య। మమోత్పన్నవ్యాధేర్జీవచ్ఛరీరావి రోధేనసమూలనాశార్థంమఘానక్షత్రశాంతింభవంతఃకుర్వంత్వితిఋత్విజో వృణుయాత్ ।గణేశపూజా।స్వస్తివాచనం॥ ఆచార్యంవృత్వాకుంభోపరిపూ ర్ణపాత్రేద్వాదశదళేనక్షత్రదేవతాప్రతిమాంసౌవర్ణీంసంపూజ్య । ద్వాదశ దళేసంకర్షణాదద్వాదశమూర్తీస్సంపూజ్యమార్వాసమిత్తిలమిశ్రాజ్యైర్గా యత్ర్యాతత్తదేవతాయాఅష్టోత్తరశతంహుత్వా । దధ్యోదనబలిందత్వా। కలశోదకేనయజమానంమార్జయేత్। మార్జనమంత్రాః। మఘాఅష్టౌవా క్యాని-గాయత్రీ।తద్విష్ణోః। ముంచామిత్వా।త్ర్యంబకేన॥ఆపోహిష్ఠాది- ఆయు

ష్యసూక్తం॥ దేవస్యత్వేతిమార్జయేత్॥ ఆచార్యాయకలశవస్త్రప్రతిమాం గాంచదద్యాదితిసంక్షేపః॥ *

నాళవేష్టనశాంతిః.

శ్లో॥ నాళేవేష్టనజాతస్యపితృభ్రాతృశ్చమాతులః । ఉపవీతాకృతిస్సవ్య అపసవ్యచమాలికా। పిత్రాదీనాంద్వేషయుతంమాతులస్యవిశేషతః। తద్దోషశమనార్థాయశాంతింకుర్యాద్యథావిధి॥ సూతకాంతేశుభదినేబ్రాహ్మణైస్సహపుణ్యాహంవాచయిత్వా । సంకల్ప్య।ఏవంగుణేత్యాది-శుభతిథౌ।యజమానస్యకుమారస్య నాళవేష్టనజననేనపుత్రారిష్టపిత్రారిష్ట భ్రాత్రారిష్ట మాతులారిష్టాదిసర్వారిష్టనివృత్త్యర్థంమహాతాపిత్రోశ్శిశోశ్చ—ర్థం-ధనకనకవస్తువాహనసమృద్ధ్యర్థం- అపమృత్యుప-ర్థం-అయుష్యాభివృద్ధ్యర్థంయమశోక్తప్రకారేణనాళవేష్టనజననశాంతికర్మకరిష్యే।ఆచార్యాదరుత్విగ్వరణం కృత్వా । కలశారాధనంకుర్యాత్ । అస్మిన్క—లశేసీలంసచ్ఛాయామితివరుణం ధ్యాత్వా। ఏవంప్రతిమాపూజాంచకుర్యాత్ ।కరాళవదనఃఖడ్గఃవజ్రశూలవరప్రదః। నీలసింహాసనస్థశ్చరాహుస్తత్రప్రశస్యతే । సర్వేరక్తస్త్రీనేత్రశ్చ ద్విభుజఃపీతవస్త్రభృత్ ।పాశాంకుశధరస్త్రీక్ష్ణోదివ్యాభరణభూషితః।నమో అస్తుసర్పేభ్యఇతిమంత్రేణపూజయేత్। శ్లోకద్వయేనమంత్రమేకేనపూజయేత్ ।ఏహిదైత్యకులోద్భూతగ్రహణోద్భుతకారణాత్। గృహాణపూజాంసంప్రార్థ్యసుస్థిరోభవవిష్టరే। అనేనావాహ్య। భిన్నాంజనసమాసీతంనీలమేఘసమప్రభం। స్థాపయామిమహావక్త్రంరాహుంచంద్రార్కమర్దనం । అనేనస్థాప్య।షణ్ముద్రాం। పునశ్చమృత్యుంజయంధ్యాత్వా।తత్తన్మంత్రేణదిక్పాలకకలశారాధనంకుర్యాత్ । ఓంభూఃవరుణమావాహయామీత్యావాహ్య- కయానశ్చిత్ర-వృతా। భూర్భువస్సువరోంబర్బరదేశజంపైఠీనసగోత్రజంఅంగీరసార్ష జంఅశ్వినీనక్షత్రంమహుతాశనాగ్నిఖడ్గచర్మశూల వరదంచతుర్భుజం కృష్ణాంబరధరంగంధమాల్యానులేపనంగోమేధికరత్నాభరణభూషితం కిరీటినంకృష్ణధ్వజపతాకినంకరాళవదనోపేతంకృష్ణ సింహవాహనంసీలాశ్వం కృష్ణధూసరరథారుహ్యం । అధిదేవతాంకాలంప్రత్యధిదేవతాంసర్పం నాళాత్మకంరాహుమావా-మి॥ తద్దక్షిణపార్శ్వే।పాశదండధరంభీమంకరాళ

వదనాన్వితం।సర్పవ్య రోమాణంకాలంరాహ్వధిదేవతాం।పరంమృత్యో
రితిమంత్రేణావాహ్య॥ తద్వామభాగే- సర్పాన్కమండలుధరానక్షసూత్ర
సమన్వితాన్। ఏకభోగత్రిభోగాన్వాభూషణాన్శుభసంయుతాన్।అయం
గౌరితిమంత్రేణప్రత్యధిదేవతాంసర్పమా- మి ॥ పంచామృతస్నానం।కేతకీర
జోగంధధూపపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య । ప్రాగాద్యష్టదళేషుఏభిర్నామభిఃపూ
జయేత్।కామికాయ।రాహవేన। ఉరగాయన- ధూమాంగాయన- చక్రకా
య।సింహికాతనయాయ।చంద్రసూర్యవిమర్దనాయన । ఏవంసంపూజ్య।ధూ
పదీపహూం స్రప్రత్యామ్నాయలవణోపేతపాయసనైవేద్య తాంబూలాది
పూజాంకృత్వా। హోమంకుర్యాత్।ఏవంగుణేత్యాది- జన్మనక్షత్రజన్మరా
శ్యపేక్షయాజన్మాద్యరిష్టస్థానస్థితరాహుణాసూచితనాళవేష్టనదోషసర్వా
రిష్టనివృత్త్యర్థంయ మళోక్తప్రకారేణనాళవేష్టనశాంతిం గుళూచీసమిధదూ
ర్వాజ్యలవణోపేత పాయసతిలైరష్టోత్తరశతసంఖ్యయాహోమంకరిష్యఇతి
సంకల్ప్య। అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాంతే। నమోఅస్తుసర్పేభ్యఇ
తిమంత్రేణపూర్వోక్తద్రవ్యాణిహుత్వా। అధిప్రత్యధిదేవతామంత్రాభ్యాం
యధాశక్తిహుత్వా। ఇతరకలశాదిదేవతా ఇంద్రాదిలోకపాలనాంఏకైకా
హుతింహుత్వా। మృత్యుంజయేతితిలహోమంహుత్వా।స్విష్టకృదాదిహో
మశేషంసమాప్య । ఆచార్యఃలవణోపేతపాయసేనచతుర్దిక్షునమోఅస్తుస
ర్పేభ్యఇతిమంత్రచతుష్టయేనబలిందత్వా। ఉత్తరపూజాంకుర్యాత్। గుళూ
చీలతయాశిశోర్నాళంయధావేష్టితతథైవధార్యతే । ఆచార్యఃపత్నీపుత్ర
భాతృమాతుళయజమానంసముద్రజ్యేష్ఠేతిమంత్రేణ - ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిః
అక్షిభ్యామితిసూక్తేనపవమానాను వాకేనత్రియంబకేనాసత్యేనేత్యాదినవ
గ్రహమంత్రైస్సురాస్త్వామభిషించంత్వితి భూషశాంతి ఆయుష్యసూక్తేనే
త్యాదిమంత్రైరభిషేచయేత్ । అనంతరంకర్తాఆర్ద్రవాససంఆచార్యాయ
దత్వా।నవవస్త్రాణిధృత్వా। భూషణాద్యైరలంకృతస్సన్ఆజ్యావలోకనం
కృత్వా॥ అయఃపిండకార్పాసాదికంకేచిత్పఠుః। కలశవస్త్రప్రతిమాదానం
కుర్యాత్। ఆచార్యాయవస్త్రాంగుళీయకఆభరణానికందద్యాత్॥ బ్రాహ్మ
ణాయదక్షిణాసహితగుళూచీదానంకుర్యాత్। దానమంత్రః॥ నాళాధిదేవ

తారాహుః కాలస్సంప్రియతాంమమ। తస్మాదస్యాః ప్రదానే- ప్రయచ్ఛమే।
ఇమాంగోమయానులేపితరంగవల్ల్యాదిరచిత భూభాగోపరికల్పితపంచద్రో
ణపరిమితధాన్యరాశ్యు పరికల్పితతదుపరిలిఖితఅష్టదళపద్మోపరిస్థితాగ్నోద
కేనపూరితవస్త్రయుగ్మేనవేష్టితకుంభోపరిస్థాపిత తామ్రపాత్రేప్రసారితవ
స్త్రోపరిస్థితాం నిష్క-పరిమాణస్వర్ణనిర్మితాంసర్వలక్షణలక్షితాం గంధపు
ష్పాద్యర్చితాం అధిదేవతాప్రత్యధిదేవతాసహితాం నాళాధిదేవతాప్రతి
మాంపూర్వోక్తఫలం కామయమానస్తుభ్యమహంసంప్రదదేనమమేతిదద
ద్యాత్ సవత్సాంగామాచార్యాయదద్యాత్। బ్రాహ్మణేభ్యోఋత్విగ్భ్యోద
క్షిణాందద్యాత్। నవగ్రహముఖాభిషేకజపాదిబ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి
దక్షిణాందద్యాత్ । బ్రాహ్మణాన్భోజయేదితి ॥ ఇతిశ్రీశౌనకీయేనాళ
వేష్టనశాంతిస్సమాప్తా॥ ※

సామాన్యాశీః.

మమాగ్నేవర్చోవిహవేష్వస్తువయంత్వేంధానాస్తనువంపుషేమ । మ
హ్యంనమంతాంప్రదిశశ్చతస్రస్త్వయాధ్యక్షేణపృతనాజయేమ। మమదేవా
విహవేసంతుసర్వఇంద్రావంతోమరుతోవిష్ణురగ్నిః। మమాంతరిక్షమురుగో
పమస్తుమహ్యంవాతఃపవతాంకామేఅస్మిన్ । మయిదేవాద్రవిణమాయజం
తాంమయ్యాశీరస్తుమయిదేవహూతిః । దైవ్యాహోతారావనిషంతపూర్వే
రిష్టాస్స్యామతనువాసువీరాః మహ్యంయజంతుమమయానిహవ్యాకూతిస్స
త్యామనసోమేఅస్తుఏనోమానిగాంకతమచ్చనాహంవిశ్వేదేవాసో అధివోచ
తామి॥ దేవీష్షడుర్వీరురుణఃకృణోతవిశ్వేదేవాసఇహవీరయధ్వం। మాహాస్మ
హిప్రజయామా తనూభిర్మారధామద్విషతేసోమరాజన్ । అగ్నిర్మన్యుం
ప్రతినుదన్పురస్తా దదబ్ధోగోపాః పరిపాహినస్త్వం । ప్రత్యంచోయం
తునిగుతః పునస్తేమైషాంచిత్తం ప్రబుధా వినేశత్ । ధాతాధాతౄణాం
భువనస్య యస్పతిర్దేవగ్ం సవితారమభి మాతిషాహం - ఇమంయజ్ఞ
మశ్వినోభా బృహస్పతిర్దేవాః పాంతుయజమానం న్యర్థాత్ । ఉరు
వ్యచానో మహిషశ్శర్మయగ్ం సదస్మిన్ హవే పురుహూతః పురు
క్షు। సనఃప్రజాయైహర్యశ్వ మృడయేంద్రమానోరీరిషో మాపరాదాః।

మేనస్స .. అపతే భవంత్వింద్రాగ్నిభ్యామవబాధామహే తాన్ ॥ వ
సవో రుద్రా ఆదిత్యా ఉపరిస్పృశం మోగ్రంచేత్తారమధిరాజమక్రన్ । అ
ర్వాంచమింద్రమముతో హవామహే యో గోజిద్ధనజిదశ్వజిద్యః । ఇమం
నో యజ్ఞం విహవే జుషస్వాస్య కుర్మో హరివో మేదినం త్వా ॥

ఆశుశ్శిశానో వృషభో న యుధ్మో ఘనాఘనః । క్షోభణశ్చర్ష
ణీనాం । సంక్రందనోఽనిమిష ఏకవీరశ్శతగ్ం సేనా అజయత్సాకమింద్రః ।
సంక్రందనేనానిమిషేణ జిష్ణునా యుత్కారేణ దుశ్చ్యవనేన ధృష్ణునా ।
తదింద్రేణ జయత తత్సహధ్వం యుధో నర ఇషుహస్తేన వృష్ణా । స ఇషుహ
స్తైస్స నిషంగిభిర్వశీ సగ్ంస్రష్టా స యుధ ఇంద్రో గణేన । సగ్ంసృష్టజిత్సోమ
పా బాహుశర్ధ్యూర్ధ్వధన్వా ప్రతిహితాభిరస్తా । బృహస్పతే పరిదీయా
రథేన రక్షోహామిత్రాగ్ం అపబాధమానః । ప్రభంజన్త్సేనాః ప్రమృణో
యుధా జయన్నస్మాకమేధ్యవితా రథానాం । గోత్రభిదం గోవిదం వ
జ్రబాహుం జయంతమజ్మ ప్రమృణంతమోజసా । ఇమగ్ం సజాతా అనువీ
రయధ్వమింద్రగ్ం సఖాయో అనుసగ్ంరభధ్వం । బలవిజ్ఞాయస్స్థవిరః ప్రవీరస్స
హస్వాన్ వాజీ సహమాన ఉగ్రః । అభివీరో అభిసత్వా సహోజా జై
త్రమింద్రరథమాతిష్ఠ గోవిత్ । అభిగోత్రాణి సహసా గాహమానోఽదా
యో వీరశ్శతమన్యురింద్రః । దుశ్చ్యవనః పృతనాషాడయుధ్యోఽస్మాకగ్ం
సేనా అవతు ప్రయుత్సు । ఇంద్ర ఆసాం నేతా బృహస్పతిర్దక్షిణా యజ్ఞః
పుర ఏతు సోమః । దేవసేనానామభిభంజతీనాం జయంతీనాం మరుతో
యంత్వగ్రే । ఇంద్రస్య వృష్ణో వరుణస్య రాజ్ఞ ఆదిత్యానాం మరుతాగ్ం శర్ధ
ఉగ్రం । మహామనసాం భువనచ్యవానాం ఘోషో దేవానాం జయతాము
దస్థాత్ । అస్మాకమింద్రస్సమృతేషు ధ్వజేష్వస్మాకం యా ఇషవస్తా జయం
తు । అస్మాకం వీరా ఉత్తరే భవంత్వస్మాను దేవా అవతా హవేషు । ఉద్ధర్
షయ మఘవన్నాయుధాన్యుత్సత్వనాం మామకానాం మహాగ్ంసి । ఉద్వృ
త్రహన్ వాజినాం వాజినాన్యుద్రథానాం జయతామేతు ఘోషః । ఉప
ప్రేత జయతా నరస్స్థిరా వస్సంతు బాహవః । ఇంద్రో వశ్శర్మ యచ్ఛత్వనా
ధృష్యా యథాసథ । అవసృష్టా పరాపత శరవ్యే బ్రహ్మసగ్ంశిత । గచ్ఛా

మిత్రాన్ప్రపిశమై పాంశంచనోచ్ఛిషః । మర్మాణితే వర్మభిశ్ఛాదయామి సోమస్త్వా రాజామృతేనాభివస్తాం । ఉరోర్వరీయో వరివస్తే అస్తు జయంతం త్వామను * మదంతు దేవాః । యత్ర బాణాస్సంపతంతి కుమారా విశిఖా ఇవ । ఇంద్రో నస్తత్ర వృత్రహా విశ్వాహా శర్మ యచ్ఛతు॥

* ఆశీర్వచనమంత్రాః *

ఆయుర్దా దేవ జరసం గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతయోనిరేధి । ఘృతం పిబన్నమృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం జరసే నయేమం । సుప్రజాః ప్రజయా భూయాస్సువీరో వీరైస్సువర్చా వర్చసా సుపోషః పోషైః । నారాయణ శర్మైష తే దేవ సూర్య బ్రహ్మచారీ తం గోపాయ స మామృతైష తే సూర్య పుత్రస్స దీర్ఘాయుస్స మామృత యాగ్ స్వస్తిరగ్నిర్వాయుస్సూర్యశ్చంద్రమా ఆపోనుసంచరంతి తాగ్ స్వస్తిమనుసంచర నారాయణ శర్మన్ । ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి ప్రియగ్ం రేతో వరుణ సోమ రాజన్ । మాతేవాస్మా అదితే శర్మ యచ్ఛ విశ్వే దేవా జరదష్టిర్యథాసత్ । అగ్నిష్ట ఆయుః ప్రతరాం దధాత్వగ్నిష్టే పుష్టిం ప్రతరాం కృణోతు । ఇంద్రో మరుద్భిరృతుధా కృణోత్వాదిత్యైస్తే వసుభిరాదధాతు । మేధాం తే దేవస్సవితా మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజా । త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వయీంద్ర ఇంద్రియం దధాతు త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు । అగ్నిరాయుష్మాన్త్స వనస్పతిభిరాయుష్మాన్ తేన త్వా యుషాయుష్మంతం కరోమి । సోమ ఆయుష్మాన్త్స ఓషధీభిరాయుష్మాన్ తేన త్వాయుషాయుష్మంతం కరోమి । యజ్ఞ ఆయుష్మాన్త్స దక్షిణాభిరాయుష్మాన్ తేన త్వాయుషా యుష్మంతం కరోమి ॥ బ్రహ్మాయుష్మత్తద్బ్రాహ్మణైరాయుష్మత్తేన త్వాయుషాయుష్మంతం కరోమి । దేవా ఆయుష్మంతస్తేమృతేనాయుష్మంతస్తేన త్వాయుషాయుష్మంతం కరోమి । ఘృతం నిష్పిబత్యాయుర్వై ఘృతమమృతగ్ం హిరణ్యమమృతాదేవాయుర్నిష్పిబతి । శతమానం భవతి శతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి॥

యోవైతాంబ్రహ్మణో వేదఅమృతేనావృతాంపురీం । తస్మై బ్రహ్మచబ్రహ్మాచఆయుఃకీర్తింప్రజాందదుః । భాగధేయైనైవైనంప్రీణయతి । బ్రాహ్మణఅర్షేయఉద్ధరేత్ । బ్రాహ్మణో వైసర్వాదేవతాః । సర్వాభిరేవైనందేవతాభిరుద్ధరతి । యావతీర్వైదేవతాస్తాస్సర్వా వేదవిదిబ్రాహ్మణేవసంతి - తస్మాద్బ్రాహ్మణేభ్యో వేదవిద్భ్యోదివేదివే నమస్కుర్యాన్నాశ్లీలంకీర్తయే దేతా ఏవ దేవతాః ప్రీణాతి - సర్వస్యా అనంతరాయాయసర్వస్తోమోతిరాత్రఉత్తమమహర్భవతి । సర్వస్యాప్త్యైసర్వస్యజిత్యైసర్వమేవతేనాప్నోతిసర్వంజయతి । శతంజీవశరదో వర్ధమాన ఇత్యభిగమోభవతిశతమితిశతం దీర్ఘమాయుర్మరుతఏనావర్ధయంతి శతమేవతేనశతాత్మానం భవతిశతమనంతంభవతి శతమైశ్వర్యం భవతిశతమితిశతందీర్ఘమాయుః । అగ్నేయశస్విన్యశసేమమర్పయేంద్రావతీమపచితీమిహావహ । అయంమూర్ధాపరమేష్ఠీసువర్చాస్సమానానాముత్తమశ్లోకో అస్తు॥

అయమగ్నిర్గృహపతిస్సుసగ్ంసత్పుష్టివర్ధనః । యథాభగస్యాభ్యాందదద్రయింపుష్టిమథో ప్రజాం । ప్రజాయాఅభ్యాం ప్రజాపతఇంద్రాగ్నిశర్మయచ్ఛతం । యథైనయోర్నప్రమీయాతా ఉభయోర్జీవతోః ప్రజాః । తేనభూతేనహవిషాయమాప్యాయతాంపునః । జాయాంయామస్మాఆవాక్షుస్తాగ్ంరసేనాభివర్ధతాం । అభివర్ధతాంపయసాభిరాష్ట్రేణవర్ధతాం । రయ్యాసహస్రపోషసేమౌస్తామనపేక్షితౌ । ఇహైవోస్తంమావియోష్టంవిశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతం॥ ... *

అయం । అగ్నిః । గృహపతిరితిగృహ*పతిః । సుసగ్ంసదితిసు*సగ్ంసత్ । పుష్టివర్ధనఇతిపుష్టి*వర్ధనః । యథా । భగస్య । అభ్యాం । దదత్ । రయిం । పుష్టిం । అథో ఇతి । ప్రజామితిప్ర*జాం । ప్రజాయా ఇతిప్ర*జాయై । అభ్యాం । ప్రజాపతఇతిప్రజా*పతే । ఇంద్రాగ్నీఇతీంద్ర*అగ్నీ । శర్మ యచ్ఛతం । యథా । ఏనయోః । న । ప్రమీయాతా ఇతిప్ర*మీయాతై । ఉభయోః । జీవతోః । ప్రజా ఇతిప్ర*జాః । తేన । భూతేన । హవిషా । అయం । ఏతి । ప్యాయతాం । పునః । జాయాం । యాం । అస్మై । అవాక్షుః తాం । రసేన ।

అభీతి।వర్ధతాం । అభీతి।వర్ధతాం । పయసా।అభీతి । రాష్ట్రేణ । వ
ర్ధతాం।రయ్యా।సహస్రపోషసేతిసహస్ర * పోషసా।ఇమా।స్తాం।అనపె
క్షితావిత్యనప*ఈక్షితౌ।ఇహ।ఏవ।స్తం।మా।వీతి।యోష్టం।విశ్వం।ఆయుః।
వీతి।అశ్నుతం॥ ... ... *

అయమగ్నిః।అగ్నిర్గృహపతిః । గృహపతిస్సుసగ్ంసత్।గృహ *
పతిః।సుసగ్ంసత్పుష్టివర్ధనః । సు*సగ్ంసత్। పుష్టి*వర్ధనః।యథా।భగ
స్య।భగస్యాభ్యాం।అభ్యాందదత్।దదద్రయిం। రయింపుష్టిం। పుష్టిమథో।
అథోప్రజాం-అథో ఇత్యథో । ప్రజామితిప్ర*జాం । ప్రజాయాఅభ్యాం। ప్ర
జాయాఇతిప్ర*జాయై । అభ్యాంప్రజాపతే - ప్రజాపతఇంద్రాగ్నీ । ప్ర
జా*పతే-ఇంద్రాగ్నీశర్మ-ఇంద్రా*గ్నీ - శర్మయచ్ఛతం।యచ్ఛతమితియ
చ్ఛతం - యత్తేనయోః - ఎనయోర్న - నప్రమీయాతై - ప్రమీయాతాఉ
భయోః- ప్ర*మీయాతై, ఉభయోర్జీవతోః। జీవతోఃప్రజాః - ప్ర*జాః।
తేనభూః తేన - భూః తేనహవిషా।హవిషాయం।అయమా । ఆప్యాయతాం।
ప్యాయతాంపునః । పునరితిపునః-జాయాంయాం - యామస్మై- అస్మాఅ
వాతుః - అవాతుస్తాం-తాగ్ంరసేన - రసేనాభి- అభివర్ధతాం-వర్ధతా
మితివర్ధతాం - అభివర్ధతాం - వర్ధతాంపయసా-పయసాభి - అభిరాష్ట్రే
ణ- రాష్ట్రేణవర్ధతాం - వర్ధతామితివర్ధతాం - రయ్యాసహస్రపోషసా-
సహస్రపోషసేమా । సహస్రపోషసేతిసహస్ర * పోససా । ఇమా
స్తాం । స్తామనపేక్షితౌ । అనపేక్షితావిత్యనప - ఈక్షితౌ। ఇహైవ।ఏవ
స్తం। స్తంమా।మావి। వియోష్టం।యోష్టంవిశ్వం। విశ్వమాయుః।ఆయుర్వి।
వ్యశ్నుతం। అశ్నుతమిత్యశ్నుతం ॥ *త్వష్టాజాయామజనయత్త్వష్టాస్యై
త్వాంపతిం । త్వష్టాసహస్రమాయూగ్ంషిదీర్ఘమాయుఃకృణోతువాం ॥

(నవోనవోభవతిజాయమానోహ్నాంకేతురుషసామేత్యగ్రే । భా
గందేవేభ్యోవిదధాత్యాయన్ప్రచంద్రమాస్తిరతిదీర్ఘమాయుః) ॥ నవోన
వఇతినవఃనవః । భవతి । జాయమానః । అహ్నాం। కేతుః । ఉషసాం।ఏతి
అగ్రే।భాగం । దేవేభ్యః। వీతి।దధాతి। ఆయన్నిత్యాఽయన్ । ప్రేతి।చం
ద్రమాః।తిరతి । దీర్ఘం।ఆయుః॥ * ॥నవోనవోభవతి। నవోనవఇతినవః-న

ఆశీర్వచనమంత్రాః.

వః । భవతిజాయమానః । జాయమానోఽహ్నాం । అహ్నాంకేతుః । కేతురు
షసాం । ఉషసామేతి । ఎత్యగ్రే । అగ్రఇత్యగ్రే । భాగందేవేభ్యః । దేవే
భ్యోవి । విదధాతి । దధాత్యాయున్ । ఆయున్ప్రే । ఆయున్నిత్యాఽయన్
ప్రప్రచంద్రమాః।చంద్రమాస్తిరతి। తిరతిదీర్ఘం।దీర్ఘమాయుః । ఆయురిత్యా
యుఃనవోనవో భవతి జాయమానఇతిపురోనువా క్యాభ వత్యాయు
రేవాస్మిన్ తయాదధాతియ మాదిత్యా అగ్ంశుమాప్యాయ యంతీతి
యాజ్యైనైనమేత యాప్యాయయతి ॥ ఆయుర్దాఅగ్నేహవి షాజు[illegible]ణో
ఘృతప్రతీకోఘృ తయోనిరేధి । ఘృతంపీత్వా మధుచారు గవ్యంపితేవపు
త్రమభిరక్షతాదిమం ॥ ఆయుర్దాఇత్యాయుః - దాః।అగ్నే । హవిషః । జు
షాణః । ఘృతప్రతీకఇతిఘృత-ప్రతీకః।ఘృతయోనిరితిఘృత । యోనిః । ఏ
ధి । ఘృతం।పీత్వా । మధుచారు। గవ్యం ।పితా । ఇవ।పుత్రం । అభీతి । రక్ష
తాత్ ।ఇమం ॥ ఆయుర్దాఅగ్నే ।ఆయుర్దాఇత్యాయుః - దా.।అగ్నేహవి
షః । హవిషోజుషాణః। -జుషాణోఘృతప్రతీకః । ఘృతప్రతీకోఘృతయో
నిః । ఘృతప్రతీకఇతి । ఘృత-ప్రతీకః । ఘృతయోనిరేధి । ఘృతయోనిరితి
ఘృత-యోనిః । ఎధీత్యేధి । ఘృతంపీత్వా । పీత్వామధు।మధుచారు।చారు
గవ్యం । గవ్యంపితా । పితేవ।ఇవపుత్రం।పుత్రమభి । అభిరక్షతాత్ ।రక్ష
తాదిమం । ఇమమితీమం।శోచిష్కే-శోఘృతనిర్ణిక్పావకః । సుయజ్ఞోఅగ్ని
ర్యజథాయదేవాన్ । ఘృతైస్స మిద్ధోఘృత మస్యాన్నం । ఘృతప్రుష
స్త్వాసరితోవహంతి । ఘృతంపిబన్త్సుయజాయక్షిదేవాన్ । ఆయుర్దా
అగ్నేహవిషాజుషాణః । ఘృతప్రతీ కోఘృత యోనిరేధి। ఘృతంపీత్వా
మధు చారుగవ్యం - పితేవ పుత్రమభి రక్షతాదిమం ॥ ఆశాస్తేయంయజ
మానోసౌ - ఆయురాశాస్తే । సుప్రజాస్త్వమాశాస్తే - సజాతవనస్యా
మాశాస్తే - ఉత్తరాందేవయజ్యామాశాస్తే - భూయోహవిష్కరణమా
శాస్తే - దివ్యంధామాశాస్తే- విశ్వం ప్రియమాశాస్తే-యదనేనహవిషా
శాస్తే - తదశ్యాత్తదృధ్యాత్ - తదస్మైదేవారాసంతాం - తదగ్నిర్దేవో
దేవభ్యోవనతే - వయమగ్నేర్మానుషాః-ఇష్టంచవీతంచ - ఉభేచనోద్యా
వాపృథివీ - అగ్ంహసస్పాతాం - ఇహగతిర్వామస్యేదంచ - నమోదేవే

భ్యాం ॥ శతమానంభవతిశతాయుః పురుషశ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రి యెప్రతితిష్ఠతి॥

అథఋగ్వాదాశీః

ఇంద్రశ్రేష్ఠాని ద్రవిణానిధేహిచిత్త్యందక్షస్యసుభగత్వమస్మే - పోషంరయీణా మరిష్టింత నూనాంస్వాత్మానంవా చస్సుదినత్వ మహ్నాం। ఇంద్ర । శ్రేష్ఠాని - ద్రవిణాని- ధేహి-చిత్త్యం-దక్షస్య -సుభగత్వమితిసుభగ త్వం-అస్మే-పోషం-రయీణాం-అరిష్టిం - తనూనాం - స్వాత్మానం - వాచః - సుదినత్వమితిసుదిన-త్వం-అహ్నాం॥ఇంద్రశ్రేష్ఠాని శ్రేష్ఠానిద్రవిణాని- ద్రవిణానిధేహి - ధేహిచిత్త్యం - చిత్త్యందక్షస్య - దక్షస్యసుభగత్వం।సుభగత్వమస్మే - సుభగత్వమితిసుభగ - *త్వం -అస్మైఇత్యస్మై-పోషంరయీణాం।రయీణామరిష్టిం।అరిష్టింతనూనాం. తనూనాంస్వాత్మానంస్వాత్మానంవాచః -వాచస్సుదినత్వం-సుదినత్వమహ్నాం।సుదినత్వమితిసుదిన-త్వంఅహ్నామిత్యహ్నాం - తతోనదేతాంద్వంద్వమింద్రేణదేవతాస్వ్యస్యంతే-దంద్వంవైమిథునంతస్మాద్ద్వంద్వాన్మిథునం ప్రజాయతే - ప్రజాత్యైప్రజాయతే ప్రజయాపశుభిర్యఏవంవేద - ఇత్యృగ్వాదాశీః—ఏవమేవసామవేదాశీః ॥ ఆయుర్విశ్వాయుర్విశ్వంవిశ్వమాయురసిమాయి ప్రాజాంత్వష్టారాజానిధేహ్యస్మైశాఅశం జీవేమశఆరదోవఆఆయంతెఏఏఏ ॥

అథసర్వశాంతివిధిః.

అథాతస్సర్వ శాంతివిధింవ్యాఖ్యాస్యామోపుణ్యాహే దంపత్యోశ్చంద్ర తారాబలాన్వితేపూర్వాహ్ణే దంపతీమంగళస్నాతౌభూత్వా ॥ పుణ్యాహంవాచయిత్వా ॥ తస్యపత్నీదుష్టనక్షత్రేచరణేవారేతిథౌ ప్రథమరజస్వలాసతీ యోదోషస్స మజనితద్దోషపరిహారద్వారాత న్నక్షత్ర దేవతాధిదేవతా ప్రత్యధిదేవతా ఉద్దిశ్య ॥ ప్రీత్యర్థం నవగ్రహపురస్సర కృత్తికా నక్షత్రశాంతి హోమాఖ్యంకర్మ కరిష్యఇతిసంకల్ప్య ॥ వేదవంతంకుటుంబినంవి త్తహీన మాచారవంతం బ్రాహ్మణమాచార్యత్వేనియోజ్యేవం లక్షణసంపన్నమపరంవి ప్రంబ్రహ్మత్వేనియోజ్య వంవిధాన వశిష్టాన్ బ్రాహ్మణాన్ చతురానోభద్రాఃభద్రాగ్నే సహస్ర శీర్షానమస్తేరుద్రమన్యవ ఇతికద్రుద్రా యేంవాగ్నేయస్యై ఋబుతివాయవ్య ఈశాన్యకోణేషు

ద్వారజఆర్త్విజ్యైమునియో జ్యేవంవిధానవశిష్టాన్ బ్రాహ్మణాన్ రుద్ర
జపశాంతిజప గాణాపత్యసౌ రమృత్యుంజయరుద్రాభిషేకాశ్వత్థ ప్రద
క్షిణగ్రహమఖార్థంచనియోజ్య । గృహస్యోత్తరదిగ్భాగే అరత్నిద్వయ
మాత్రం చతురశ్రంఖాతమపిద్విరత్నిమాత్రంచతురస్త్రం ద్వ్యంగుల్యో
త్సేధంమెఖలాత్రయ యుక్తంపశ్చమతోమధ్యమమె ఖలాయామశ్వత్థదళ
సంకాశ యోనింకృత్వా తత్పూర్వతః పూజార్థంచతురశ్రం మంటపంకృ
త్వాగోమయేనోపలిప్య స్వస్తిశంఖపద్మాదిరంగవల్లీకృత్వా ఏవంక
ల్పోక్తరూపం ధ్యాత్వాకల్పోక్త ప్రకారేణస్థండిల పూజ్యాం కృత్వా
కలశారాధనంకుర్యాత్ । స్యోనా పృథివీతి పృథివీ సంప్రార్థ్య॥ యె
నత్వోకామేతి ధాన్యరాశీప్రరికల్ప్య॥ తంతుంతన్వన్నితికలశాన్ తంతు
నావేష్టయిత్వా । ఆకలశేష్వితిమధ్యేప్రధానకలశంతద్దక్షిణతః అగ్ని దే
వతాంత దుత్తరతః ప్రత్యధిదేవతాం ప్రాచ్యాగ్ంశతచ్ఛిద్రంస శుక్ల
వస్త్రందక్షిణతో బ్రహ్మకలశమాగ్నేయాదిచతుష్కోణేషు చతస్రోవా
రుణకలశాన్ ఋత్విజోనధాయశతఓషధానిసగం సృజ్యయథాకలశసం
ఖ్యాకాన్ విభజ్య । యాఓషధీరితిసర్వాన్ సంభారాన్నివపంతి । తె
షామభావెవిష్ణుక్రాంతసహదేవీతులసీశతావరీవా । తెషామప్యభావె
హేమమూలంవా । ఓషధయస్సంవదంతఇతియవగో ధూమమాషముద్గ
ప్రియంగుచణక రాజమాషతిలకుళత్థశ్యామాకాన్నిక్షిప్య । ఉద్ధృతా
సీతిగజాశ్వరథ గోకులరాజద్వార చతుష్పథమృత్తికాః । రుపతిభీమఇ
త్యోదుంబరవటాశ్వత్థ ప్లక్షామ్రత్వచః । ప్రవోయజ్ఞేష్వితిత్వగధోక్త
శాఖాః । సహిరత్నానీతిముక్తా ప్రవాళవజ్రవైడూర్య నీలాన్ । గంధ
ద్వారమితికుంకుమాగరుకర్పూరచందన రోచనాని । హిరణ్యరూపఇ
తిసువర్ణ రజితాంమ్ర శకలాన్ । గాయత్ర్యాగోమూత్రం । గంధ
ద్వారామితిగోమయం । ఆప్యాయస్వేతిచక్షీరం । దధిక్రావ్ణ్ణేతిదధి।
శుక్రమసీత్యాజ్యం।దేవస్యత్వేతిద్విరావృత్యాకుశోదకం ఆప్యాయస్వేతి
క్షీరందధిక్రావ్ణ్ణఇతిదధి। శుక్రమసీత్యాజ్యం।మధువాతాఇతిమధు।స్వాదుః
పవస్వేతిశర్కరా।కాండాత్కాండాదితిదూర్వాన్। పునంతుమాదేవజ

నాల్గితికుశ గ్రంధిం। యాః ఫలినీరితి ఫలపుష్పాణి । ఇమంమేగంగే । ఆపోవా
ఇదం । యాః ప్రవతోనివతఇతిసర్వకలశేష్వపః పూరయిత్వా । తతః
కలశాన్వారభ్యజపతి । కలశస్యముఖే బ్రహ్మామధ్యయీశస్థితస్స్వయం।
కలశాధస్థితో విష్ణుః కూర్మరూపేణసంస్థితః । గంగాగోదావరీ చైవతుం
గభద్రాసరస్వతి । భాగీరథీనర్మదాచయమునాకృష్ణవేణికా । మలాప
హారీకావేరీచంద్రభాగాకుముద్వతి । పయోష్ణి పల్గునీరమ్యాన్వనదీ భీమరథీ
శుభాపంపాపాపప్రశమనీ ప్రణీతాబ్రహ్మనిర్మితా ॥ అర్జునీవంజులా
దేవియాశ్చాన్యాస్సింధుసంగతాః । ఏతాః పుణ్యామహానద్యః నిత్యంకల
శమాశ్రితాః । కనకమాత్ర సువర్ణేనత దర్థార్థేనవాకృతప్రతిమాం
అగ్నిస్సప్తోమితిసూక్తేనప్రతి మాత్ర శుద్ధింకృత్వా పంచగవ్యపంచామృ
తైరభిషి చ్యతేషాంమధ్యే ఆపోహిష్ఠేతి వారుణస్నానం కృత్వాఇమం
మేవరుణ తత్వాయామిత్వంనో అగ్నేసత్వంనోఅగ్నఇత్యా గ్నేయ్యాది
చతుష్కోణస్థితకలశానాముపరి వస్త్రయుగ్మసమన్విత ప్రతిమాం ఋత్వి
జోనిధాయాచార్యో మూలమంత్రేణా వాహనాదికల్పోక్త ప్రకారేణ
షోడశోపచారపూజాంకుర్యాత్ । ఆనోభద్రా భద్రాగ్నే సహస్ర శీ
ర్షానమస్తేరుద్రమన్యవ ఇతికద్రుద్రాయేతినా అష్టోత్తరశత సహస్రమ
ష్టోత్తరశతం వాజస్త్వాయజ్ఞేనయజ్ఞ మయంత ఇతిపుష్పాంజలిం కృత్వా
పూజాంసమాప్య పూర్వోక్తకుండే విధివదగ్ని ప్రతిష్ఠాపనా ద్యగ్నిము
ఖాంతేసర్వేషుశాంతి హోమేషుపాలాశసమిదాజ్య చరుభిస్సహాచా
ర్యః అత్ర వెపరమాస్నేనగాయత్ర్యాహుత్వా మూలమంత్రేణ త్ర్యం
బకమం త్రేణాజ్యదూర్వతిలాతు త్రైహుత్వా యజమానస్యా పమృ
త్యునాశ్యత్వాయ వర్ధతామిత్యుక్త్వేంద్రాది లోకపాలానామే
కైకాజ్యాహుతిహుత్వా శేషేణస్విష్టకృతంహు త్వాపాస్తసమి
ధమిత్యసన్నహానంచాగ్నే ప్రహృత్యచిత్తం చెత్యష్టపంచాశదు పహో
మాన్హుత్వా బహిస్సమంజనం పజర్గం మధ్యనుపరిధిం ప్రహృ
త్యేత్యాది బ్రహ్మవిసర్జనాంతంకుర్యాత్ ॥ ౨ ॥ తతోమంట పస్యైశా
నదిగ్భాగే అభిషేకమంటపం కృత్వాతస్మిన్ దంపతిఉపవేశ్య ఋత్విగ్భి
స్సహా చార్యస్సవదిక్షుస్థిత్వా సస్వకల శోదకై మార్జ యంతః ॥

ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణా ఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జన ఇ
త్యేతైరనువాకైశ్చ మార్జయంతః । దేవస్యత్వాసర్వేషువా ఏషుజాతవేదసే
షైతుపరమాదిచతుర్దశానువాకైర్యద్దేవా దేవహేడనమిత్యనువాకద్వయే
న దేవస్యత్వేత్యనువాకశేషేణ దేవీరాపోహవిష్మతీర్ద్రుపదాదివముంచతుమే
నేదంభూతంచిత్పతిస్త్వాపునాతుశన్నో దేవీరపాగ్ంరసః। అగ్నిర్దేవతాగ్ని
రాయుష్మానక్షిభ్యాంతే । నిషసాదధృతవ్రతాసత్యేనేత్యాదినవగ్రహోక్త
మంత్రైస్త్రాతారమింద్రంత్వంనో అగ్నే సుగంనః పంథామసున్వంతంతత్వా
యామ్యానోనియుద్భిర్వాయగ్ం సోమతమీశానమస్మైరుద్రాస్యోనా పృథివీ
సముద్రజ్యేష్ఠామముంచామిత్వేతి। రజస్వలాశాంతిశ్చైతా। శ్రీసూక్తఘృతసూ
క్తఆయుష్యసూక్తవిష్ణుర్యోనిమితి । సురాస్త్వామభిషించంతుబ్రహ్మవిష్ణుమ
హేశ్వరాః। వాసుదేవోజగన్నాథస్తథాసంకర్షణోవిభుః।ప్రద్యుమ్నశ్చాని
రుద్ధశ్చభవంతువిజయాయతే । అఖండలోగ్నిర్భగవాన్యమోవైనిరృతిస్త
థా। వరుణఃపవనశ్చైవధనాధ్యక్షస్సదాశివః। బ్రహ్మణాసహితశ్శంభుర్ది
క్పాలాఃపాంతుమేసదా।కీర్తిర్లక్ష్మీర్ధృతిర్మేధాపుష్టిశ్శ్రద్ధాక్షమామతిః। బుద్ధి
ర్లజ్జావపుశ్శాంతిః పుష్టిఃకాంతిశ్చమాతరః । ఏతాస్త్వామభిషించంతుధర్మప
త్న్యస్సమాగతాః। ఆదిత్యశ్చంద్రమాభౌమోబుధజీవసితార్కజాః।గ్రహా
స్త్వామభిషించంతురాహుకేతూచసర్వదా। దేవదానవగంధర్వయక్షరాక్ష
సపన్నగాః। ఋషయోమునయోగావోదేవామాతరఏవచ। దేవపత్న్యస్త
థానాగాదైత్యాశ్చాప్సరసాంగణాః । అస్త్రాణిసర్వశస్త్రాణిరాజానోవా
హనానిచ।ఔషధానిచరత్నానికాలస్యావయవాశ్చయే। సర్వేసముద్రాస్స
రితస్తీర్థానిజలదానదాః । ఆయాంతుయజమానస్యదురితక్షయకారకాః। ఇ
త్యేతైరభిషించ్య। మంగళార్తిక్యంకుర్యాత్॥పంచవర్ణాన్నానిసర్వదిక్షువిన్య
స్యార్ద్రవస్త్రాణివిప్రస్యాచార్యాయదత్వా।నవవస్త్రాణిధారయేత్। ఆచ
మ్య।గంధమాల్యైరలంకృత్య। స్వర్ణయుక్తంకాంస్యపాత్రంగోఘృతపూరి
తం। రూపంరూపంప్రతిరూపోబభూవతదస్యరూపంప్రతిచక్షణాయ । ఇం
ద్రోమాయాభిఃపురురూపఈయతేయుక్తాహ్యస్యహరయశ్శతాదశ। కల్యా
ణజననంపుణ్యంసర్వకల్మషనాశనం। ఆయుర్వృద్ధికరంయస్మాత్కుర్యాదా

జ్యావలోకనం। ఇత్యేతాభ్యామాజ్యమవలోక్య సదక్షిణాజ్యకాంస్యపాత్రం మృత్యుంజయస్వరూపిణే దద్యాత్ । చత్వారింశత్పలాదూర్ధ్వమయఃపిండం సదక్షిణం। తవాధీనాని సర్వాణి శస్త్రాణ్యస్త్రాణి యానిచ। అయఃపిండ నమస్తుభ్యం దుష్టారిష్టం నివారయ॥ ఇతి సదక్షిణమయఃపిండం దద్యాత్। కలశారాధనమంటపే దేవస్య పురతః స్థిత్వా । ఋత్విగ్భిస్సహాచార్యః పూజాద్రవ్యైః కారితః ఫలం లబ్ధ్వా తేషాం వస్త్రాభరణకలశప్రతిమాదికం దద్యాదాచార్యాయ గాం దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణాం దద్యాదితరేభ్యో దక్షిణాం దద్యాత్పంగుదీనాంధకృపణాదీని సంతర్ప్య । శతం పంచాశత్పంచవింశతిర్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయేదిత్యాహ భగవాన్బోధాయనః॥ దిగ్బలిమంత్రః॥ యానీహ భూతాని వసంతి తాని బలిం గృహీత్వా విధివత్ప్రయుక్తం। అన్యత్ర వాసః పరికల్పయంతు నమోస్తు తేభ్యస్సకలగ్రహేభ్యః। అగ్నిసూక్తం॥ అగ్నిస్సప్తిం వాజంభరం దదాత్యగ్నిర్వీరం శ్రుత్యం కర్మనిష్ఠాం అగ్నిరోదసీ విచరత్సమంజన్నగ్నిర్నారీం వీరకుక్షిం పురంధిం । అగ్నేరప్నసస్సమిదస్తు భద్రా అగ్నిర్మహీ రోదసీ ఆవివేశ।అగ్నిరేకం చోదయత్సమత్స్వగ్నిర్వృత్రాణి దయతే పురూణి। అగ్నిర్హత్యం జరతః కర్ణమావాగ్నిరద్భ్యో నిరదహజ్జరూథం । అగ్నిరత్రిం ఘర్మ ఉరుష్యదంతరగ్నిర్నృమేధం ప్రజయాసృజత్సం । అగ్నిర్దాద్ద్రవిణం వీరపేశా అగ్నిరృషిం యస్సహస్రాసనోతి। అగ్నిర్దివి హవ్యమాతతానాగ్నేర్ధామాని విభృతా పురుత్రా । అగ్నిముక్థైరృషయో విహ్వయంతేఽగ్నిం నరో యామని బాధితాసః। అగ్నిం వయో అంతరిక్షే పతంతోఽగ్నిః సహస్రా పర్యాతి గోనాం। అగ్నిం విశ ఈళతే మానుషీర్యా అగ్నిం మనుషో నహుషో విజాతాః। అగ్నిర్గాంధర్వీం పథ్యామృతస్యాగ్నేర్గవ్యూతిర్ఘృత ఆనిషత్తా।అగ్నయే బ్రహ్మ ఋభవస్తతక్షురగ్నిం మహామవోచామా సువృక్తిం । అగ్నే ప్రావ జరితారం యవిష్ఠాగ్నే మహి ద్రవిణమాయజస్వ॥ గ్రహధాన్యాః॥ గోధూమాస్తండులాః ఖల్వాః ముద్గాశ్చణకబర్బరాః। తిలమాషకుళుత్థాశ్చ గ్రహధాన్యాః ప్రకీర్తితాః॥ గజాశ్వరథవల్మీకగోకులేషు హ్రదేషుచ। రాజద్వారే సంగమేషు మృత్తికాష్టౌ ప్రకీర్తితాః॥

—(*) ఆతురసన్న్యాసః. (*)—

ఆతురో ద్వివిధః। రోగాదినా ముమూర్షుర్వ్యాఘ్రాదినా భయాక్రాంత

శ్చేతివ్యాహృతిదినాభయాక్రాంతస్యదత్తాత్రేయః॥శ్లో॥ఉత్పన్నేసంకటేఘో
రేచోరవ్యాఘ్రాదిగోచరే।భయభీతస్యసన్న్యాసమంగిరామునిరబ్రవీత్। ఆతు
రాణాంచసన్న్యాసేనవిధిర్నైవచక్రియా।ప్రైషమాత్రంసముచ్చార్యసన్న్య
సంతత్రపూరయేత్ సోఽపిజీవిష్యతిచేత్ యథావిధిప్రకారః। యథావిధిదండా
దికాన్ధృత్వాస్వధర్మనిష్ఠోభవేత్। ఇతిరోగాక్రాంతస్యవిధివిశేషోఽస్తి॥ సం
కల్పపూర్వకంతత్రక్షౌరంకృత్వాయథావిధి । ప్రాయశ్చిత్తంయథాశక్తికు
ర్యాద్విత్తానుసారతః ; గత్వోదకసమీపంతుపాత్రాభ్యామపఉద్ధరేత్ । త
యోరేకంకరేణాథగృహీత్వాదక్షిణేనవై । అన్యస్మిన్నేషవేత్యాదిమంత్రా
భ్యాంజుహుయాత్సుధీః । కృత్వాహుతిద్వయంపశ్చాత్పాత్రస్థంహుతశేషి
తం। ఆశుశ్శిశానోవృషభఇత్యనువాకేనాభిమంత్రయేత్ । పుత్రైషణేతిమం
త్రేణతద్గృహీత్వాపిబేజ్జలం। ద్వితీయమభయంసర్వేభ్యేతదుక్త్వాపునఃపిబే
త్।ఓంభూర్భువస్సువరోమితిపిబేచ్ఛిష్టంనశేషయేత్। ఆదాయాంజలినాతో
యమన్యత్ప్రతిదిశంక్షిపేత్ । ఆదిత్యాభిముఖోభూత్వాచోర్ధ్వబాహురతం
ద్రితః। సన్న్యస్తోఽహమితిమంత్రంత్రివారంహ్యభ్యసేద్ద్విజః। అతఊర్ధ్వంగృ
హంబంధోర్నగచ్ఛేద్భిక్షుకోభవేత్। మృతేతునిక్షిపేద్భూమావుదకేవాయ
థావిధి। అస్యప్రయోగః।అథజలాశయంగత్వాపఉపస్పృశ్యక్షౌరంకృత్వా
యథావిధిస్నాత్వా అశక్తశ్చేన్మంత్రస్నానంకృత్వా సర్వప్రాయశ్చిత్తంకృ
త్వాపఉపస్పృశ్యపాత్రేఉదకంగృహీత్వాదక్షిణేనహస్తేన కించిదుదకమా
దాయ । ఏషవాఅగ్నిర్యఃప్రాణఃప్రాణంగచ్ఛస్వాహాస్వాంయోనింగచ్ఛ
స్వాహేతిప్రథమాహుతిః । ఆపోవైసర్వాదేవతాస్సర్వాభ్యోదేవతాభ్యో
జుహోమిస్వాహాఇతిద్వితీయామప్సుహుత్వాతతః పాత్రస్థంహుతశేషంతో
యంఆశుశ్శిశానఃఇత్యనువాకేనాభిమంత్ర్య । పుత్రైషణావిత్తైషణాలోకైషణా
చారేషణానిమయాత్యక్తానిస్వాహేతి। హస్తేనకించిదుదకంపిబేత్। అభయం
సర్వభూతేభ్యోమత్తస్స్వాహేతిద్వితీయంపిబేత్। ఓంభూర్భువస్సువస్స్వా
హా।ఇతిపాత్రస్థముదకంనిశ్శేషంపిబేత్। అన్యజ్జలంప్రతిదిశంక్షిపేత్।అథసా
విత్రీప్రవేశనం । ఓంభూఃతత్సవితుర్వరేణ్యంగాయత్రీంవ్యాహృతౌప్రవేశ
యామి।ఓంభువః। భర్గోదేవస్యధీమహి।సావిత్రీంవ్యాహృతౌప్రవేశయామి।

ఓగ్ంసువఃధియోయోనఃప్రచోదయాత్ సరస్వతీంవ్యాహృతౌప్రవేశయామి। ఓంభూఃతత్సవి+ధీమహిగాయత్రీం+మి। ఓంభువః।ధియో+త్। గాయత్రీం వ్యాహృతౌప్రవేశయామి। ఓగ్ంసువః।తత్స+మి।ఓంభూ+వః।తత్స+త్కృత్స్నంగాయత్రీంవ్యాహృతిషుప్రవేశయామి । ఓంభూఃవ్యాహృతింప్రణవే ప్రవేశయామి।ఓంభువః। వ్యాహృతింప్రణవేప్రవేశయామి।ఓగ్ంసువః.వ్యాహృతింప్రణవేప్రవేశయామి। ఓంభూ+వఃసర్వావ్యాహృతీః ప్రణవేప్రవేశయామి। ప్రణవవిశిష్టోభూత్వాశిఖాంయజ్ఞోపవీతంచగృహీత్వాభూస్స్వాహేత్యప్సువాభూమౌవాప్రక్షిప్యఆత్మానమన్విచ్ఛేత్॥అథప్రైషః॥ఆదిత్యాభిముఖోభూత్వాఊర్ధ్వబాహురతంద్రితః ॥ మంద్రస్వరేణ। ఓంభూఃసన్యస్తంమయా।మధ్యమస్వరేణ। ఓంభువః।సన్యస్తంమయా। ఉచ్చైస్స్వరేణ।ఓగ్ంసువః।సన్యస్తంమయా। ఓంభూ+వః।సన్యస్తంమయా।తతఃపరంపుత్రగృహంనగచ్ఛేత్।స్వధర్మనిష్ఠోభవేత్। మృతేసన్యాసిధర్మేణఔర్ధ్వదైహికంకుర్యాత్ । ఆహితాగ్నిశ్చేత్ప్రాజాపత్యామాగ్నేయీంవైశ్వానరీంవాసర్వవేదసాక్షిణామిష్టింకుర్యాత్।అనాహితాగ్నిశ్చేదాగ్నేయస్థాలీపాకపూర్వకంసర్వంసమానమన్యత్ ఇష్ట్యశక్తావిష్టిదేవతాయై ఆహవనీయేపూర్ణాహుతిగ్ంహుత్వామంత్రేణాహవనీయేదారుమయాణి ప్రజ్వాల్యమృన్మయాన్యప్సునిక్షిప్యఅయంతేయోనిర్యాతేఅగ్నేయజ్ఞియేతిద్వాభ్యామాత్మన్యగ్నిత్సమారోప్యఆతురసన్యాసంకుర్యాత్ ॥ ఇతిస్మృతిసిద్ధాంతాంగిరోక్తాతురసన్యాసవిధిః॥ ❋

స్వస్తిమంత్రార్థాః.

స్వస్తి ॥ మంత్రార్థాస్సత్యాస్స ఫలాస్సంత్వితిభవంతోమహాంతోనుగృహ్ణాంతు। ఇతిసభ్యాఃపర్షదముద్దిశ్యబ్రూయాత్-అనంతరంపర్షదుచ్చైస్తథాస్త్వితిసభ్యోద్దేశంపూరయేత్ ఏతత్పూరణంయజమానస్యక్రియాలోపపూర్త్యైభవతి॥శ్లో॥జపచ్ఛిద్రంతపశ్ఛిద్రంయచ్ఛిద్రంయజ్ఞకర్మణి।సర్వంభవతినిశ్ఛిద్రంబ్రాహ్మణైరుపపాదితమితి। స్మృతేః॥ఏవముత్తరత్రాప్యూహనీయం॥ ఉపనయనేవటోరాశీర్వాదః ॥ అస్యవటోఃవేదోక్తంపరిపూర్ణమాయుష్యంభూయాదితిభవంతోమహాంతోనుగృహ్ణాంతు । అస్యవటోర్గుణకలవాసబ్రహ్మ

చర్య వ్రతకాలద్వ ... చంణ గుణశుశ్రూషణా

దౌమతిరచంచలా ... స్త్విత... స్తు। అస్యవటోర్గురుదేవతా

సుగ్రహేణప్రణవశ్ర ... కార్స్వితిభ...తథాస్తు। అస్యవటోఃవేదా

స్సర్వోపతిభాసంతా ... తథాస్తు। అస్యవటోఃసాంగవేదవేదాంతపా

రంగత్వమస్త్వితిభ...స్తు। అస్యవటోఃసకలవిద్యానైపుణ్యమస్త్వితిభ...

స్తు।అస్యవటోఃపరిపూర్ణబ్రహ్మవర్చస్విత్వంభూయాదితిభ...స్తు।

వివాహే। అనయోర్దంపత్యోఃప్రీతిరవిచ్ఛిన్నాస్త్వితిభ...తథాస్తు। అనయోర్దంపత్యోః గృహస్థాశ్రమధర్మకర్మనిష్ఠాగరిష్ఠత్వం భూయాదితిభ...స్తు॥ ఇమౌదంపతీఅన్యోన్యప్రీతియుక్తౌసాలంకారౌసంతానసంపత్సమృద్ధికీర్తిమంతౌసుఖభాగినౌభూయాస్తామితిభ...స్తు॥ ఇమౌజాయాపతీవాణీహిరణ్యగర్భావివపూజ్యౌ। లక్ష్మీనారాయణావివపూర్ణానందౌ। గౌరీశంకరావివనిత్యానపాయౌఅరుంధతీవశిష్ఠావివతపస్సమృద్ధౌ సీతారామావివసకలభోగభాగ్యోపేతౌ రాధాకృష్ణావివసఫలమనోరథౌ అనసూయాత్రీఇవపాతివ్రత్యసత్య శౌచపరాయణౌచిరాయుష్మంతౌధనకనకవస్తువాహనపుత్రపౌత్రాద్యభివృద్ధిమంతౌచస్యాతామితిభ...స్తు। గురుదేవతాప్రసాదేననిశ్చితౌనిరుపద్రవౌనీరోగౌనిర్వ్యసనౌనిర్దుఃఖౌ భగవద్భక్తిభాజౌస్తామితిభ...స్తు॥సర్వముహూర్తానంతరంకర్తవ్యాశీర్వాదః। అస్మిన్ముహూర్తేలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశ ద్వాదశాంశత్రింశాంశాదిసమయేషు యేయేగ్రహాః యజమానస్యజన్మనక్షత్రజన్మరాశివశాత్ నామనక్షత్రనామరాశివశాచ్ఛుభేతరస్థానేషుస్థితాః తేషాంగ్రహాణాంశుభఫలదాతృత్వంభూయాదితిభవంతో...స్తు॥ యేగ్రహాఃశుభస్థానేషుస్థితాః తేచాత్యంతశుభఫలదానేనానుకూలాభవంత్వితిభ...స్తు॥ యేగ్రహాఃఅంగచారవశాత్ గోచారవశాత్ నిత్యచారవశాత్ లత్తోపలత్తవేధాక్రాంతవశాత్ ప్రతికూలఫలదాఇతివిజ్ఞాయంతేతేపియజమానకృతపూజనేనసుప్రీతాఃమహాజనాశీర్వాదబలేనవిశేషశుభప్రదాఏవభూయాస్తురితిభ...స్తు। అనుష్ఠితమేతల్లగ్నంచసకలదోషవిరహితంశుభబలకలితంచసుఖప్రదంభూయాదితిభ...స్తు। యచ్చయజమానహృదయంయేచయజమానానుబంధినఃసర్వేపిభగవత్ప్రసాదేనకల్యాణాభి

సంధయః కల్యాణభాజశ్చ భవంత్విభ మహాత్సవేయ
త్కించిదపశబ్దితం యాజకానాం యచ్ఛా యచ్ఛ్యతమ్య
లం వా తత్సర్వమపి వేదఘోషేణ బ్రాహ్మణాశీర్వచనైః చశాంతకలుషంసౌ
మంగలం సుశ్లీలం శ్రావ్యం స్వస్తికృచ్ఛ భూయాదితిభ. స్తు। సంతతశ్శ్రీరస్తు।
సమస్తసన్మంగళాని భవంతు ॥ తతస్సభాం ప్రతి సాష్టాంగం ప్రణమ్య మంత్రా
క్షతాః ప్రతిగృహ్ణీయాదితి దేశకులాచారానురోధేన సంప్రదాయపరిపా
ట్యమసర్తవ్యేతి దిక్। ※

యశ్చేమాం పద్ధతిం నాభినందేత్తం ధిక్ । తతస్సభాసదో యథోచితం సం
పూజ్య దక్షిణా దానాదినా సమారాధయేదితి శివం॥ ఓతత్సత్.

సమాప్తోయం గ్రన్థః.

శ్లో॥ శ్రీకృష్ణాతటినీతట వేంకటపురవాసివి ప్రవర్యేణ । ములుకుట్లవి
శ్వనాథాహ్వయసుధి యాస్మార్తకర్మః గ్లితం ॥ శాఖాసూత్రం ప్రాక్త
నశిష్టాచారంచ దేశకులరీతిం। సంగృహ్యోచితవిధయా ప్రయోగచింతామణిః
కృతో జీయాత్। బ్రాహ్మణతోషో భూయాదిత్యేవ హి ముద్రితం పుస్తం। వేద
వ్యాస్యాక్రాంతం గంగాహరణేభగీరథో భూయాం॥ ※